

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НРЗВО «КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ» (Україна)
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Україна)
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ(Україна)
ІНСТИТУТ ОБЛІКУ І ФІНАНСІВ (Україна)
ГО «ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ
АПК УКРАЇНИ» (Україна)
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МОЛДОВИ (Республіка Молдова)
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК (Республіка Польща)
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI (BYDGOSZCZ) (Республіка Польща)
JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUĎĚJOVICÍCH (Чехія)

**Розвиток фінансів, аудиту,
бухгалтерського обліку
та оподаткування: реалії часу**

IV Міжнародна
науково-практична інтернет-конференція студентів, аспірантів
та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-
економіста Сергія Ілліча Юрія

11 лютого 2025 р.

м. Кам'янець-Подільський, 2025 р.

Рекомендовано поширення в мережі «Інтернет» вченою радою Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут» (протокол № 6 від 28 лютого 2025 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Мар'ян ТРІПАК – Заслужений працівник освіти України, Академік НАН вищої освіти України, ректор НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія, доктор економічних наук, доцент; **Андрій ДЕРЛИЦЯ** – кандидат економічних наук; доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія, в. о. проректора з наукової та міжнародної діяльності, кандидат економічних наук; **Олег КОРКУШКО** – кандидат економічних наук, доцент, в. о. декана факультету економіки, управління та діджиталізації; **Андрій ТИМКІВ** – кандидат економічних наук, в. о. завідувача кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія; **Ірина ГУМЕНЮК** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Олександр ШЕВЧУК** – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:

Василь ДЕМ'ЯНИШИН – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів ім. Сергія Юрія ЗУНУ; **Людмила КУШНІР** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Ірина ГОДНЮК** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Наталія ШЕВЧУК** – доктор філософії (PhD), викладач кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Галина СИДОР** – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С. Юрія; **Наталія ГРИГОР'ЄВА** – викладач-асистент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія; **Тет'яна ЧЕРНЯВСЬКА** – доктор економіки, професор державного університету прикладних наук (м. Конінь, Польща); **Віолета ГЕРАЙМОВИЧ** – кандидат економічних наук, доцент; **Rafael CİLOCI** – кандидат наук, доцент, декан факультету економічної інженерії та бізнесу, Технічний Університет Молдови (м. Кишинів, Молдова); **Катерина ПИЛИПЕНКО** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та готельно-ресторанного бізнесу Мелітопольського державного педагогічного університету ім. Богдана Хмельницького, **Оксана ПРОКОПИШИН** – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування, ЛНУП; **СТАНІСЛАВ ВАСИЛІШИН** – Директор Інституту обліку і фінансів НААН (Київ); **Юрій ЛУПЕНКО** – доктор економічних наук, професор, академік НААН, директор, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки».

Р 64 Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених в пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія (м. Кам'янець-Подільський, 11 лютого 2025 р.). Кам'янець-Подільський : Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2025. 556 с.

Збірник містить матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених в пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу», яка відбулась 11 лютого 2025 р. (НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський), з актуальних питань сучасної фінансової системи, аудиту, обліку та оподаткування в умовах сьогодення.

Відповідальність за висвітлений матеріал у публікаціях несуть автори наукових праць. Видано в авторській редакції.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ.....	18
Едуард Богдан	
Сучасні підходи до фінансового менеджменту: вплив обліково-аудиторських практик на ефективність управлінських рішень	18
Олександр Єремеев	
Військовий збір в Україні: від 1,5 % до 5 %: причини, наслідки, перспективи	20
Сергій Жияков	
Стратегія управління оподаткуванням підприємства в контексті конкурентоспроможності в сучасних умовах невизначеності.....	23
Олена Квашук	
Особливості організації внутрішнього фінансового контролю видатків бюджетних установ в Україні.....	26
Ольга Лега, Тетяна Прийдак, Людмила Яловега	
Ідентифікація податкових ризиків у системі управління податковою безпекою	29
Інна Маковей	
Особливості аудиту витрат підприємства.....	32
Анастасія Матвеева	
Трансформація бухгалтерського обліку: історичний огляд та сучасні тенденції	34
Анастасія Матвеева	
Національна стратегія доходів України: виклики та перспективи ..	36
Олександр Морозюк	
Забезпечення ефективного використання основних засобів: облік, аналіз та стратегічні підходи в умовах кризи.....	39
Діана Омель	
Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в умовах економічної нестабільності	42
Анастасія Охотська	
Стратегії фінансового аудиту в умовах невизначеності та економічної нестабільності	45
Петро Перерва, Ольга Лега, Наталія Канцедаль	
Інтеграція принципів ESG у податкову політику підприємства: виклики та можливості	47
Анастасія Псарук	
Рух грошових коштів підприємства: облік та порядок відображення у звітності.....	51
Дмитро Роецький	
Фінансовий аналіз підприємств в умовах кризових явищ: інноваційні підходи до адаптації	55

Наталія Столярчук,.....	57
Розробка підходів до фінансового аналізу в умовах нестабільності	57
Евген Стришка, Дмитро Боднарчук	
Стратегії розвитку підприємства	59
Евген Стрілець	
Принципи оподаткування доходів фізичних осіб у фінансовій науці	62
Анастасія Стройкова	
Роль штучного інтелекту в бухгалтерському обліку підприємства.	65
Світлана Тютюнник, Євгенія Карпусенко, Аліна Ульяновська	
Середня заробітна плата: порядок розрахунку та тенденції зміни .	67
Родіон Хамітов, Іван Хилько	
Зміни в податковій політиці України під впливом військових дій ..	70
Олексій Щелкунов	
Методологічні аспекти аналізу ділового партнерства автотранспортних підприємств	72
Олег Якубишин	
Мінімальне податкову зобов'язання суб'єктів агробізнесу: проблеми обліку та адміністрування.....	75
Віталій Ярошевський	
Основні тенденції пільгового оподаткування доходів фізичних осіб	77

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД 81

Анна Гладій	
Актуальність інвентаризації в діяльності підприємства	81
Володимир Горошок	84
Роль управлінського обліку у забезпеченні фінансової стійкості підприємств: міжнародний досвід та українська практика	84
Владислав Іванов, Аліна Рихлевич	
Іноземні інвестиції в період воєнного стану	86
Дарія Йоненко	
Особливості організації обліку запасних частин	88
Анастасія Колодяжна	
Стан та напрямки удосконалення розрахунків з підзвітними особами	90
Анна Кучер	
Методичні прийоми контролю операцій з оподаткування заробітної плати	93
Дар'я Левченко	
Особливості та організації обліку малоцінних та швидкозношуваних предметів	96

Тарас Лисенко	
Світові практики управління ліквідністю банків: регуляторні вимоги та ринкові механізми	99
Іван Марков, Світлана Маркова	
Управлінський та фінансовий обліки: особливості ведення у період війни	102
Максим Осадчий	
Управлінський облік як інструмент підвищення ефективності роботи морських портів України	105
Ангеліна Пушкар	
Особливості фінансування медичних закладів у кризових умовах: виклики та перспективи	108
Дмитро Садовінський	
Сутність та етапи розвитку управлінського обліку: від історії до сучасних підходів	110
Анастасія Федосеева	
Значення обліку власного капіталу для фінансової стійкості підприємства	113
СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСОВІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	116
Дмитро Бринзело	
Трансформація економічного розвитку на засадах інтелектуального потенціалу	116
Олександра Бурець	
Стратегія розвитку українських підприємств при виході на міжнародні ринки	119
Юрій Воронка	
Прибуток у формуванні фінансової безпеки підприємства.....	122
Олександр Гейко	
Фінансування розвитку людського капіталу в США та Європейському Союзі за допомогою цифрових фінансових технологій	124
Каріна Гончарук	
Мистецтво управління фінансами: психологічні механізми та підходи	127
Василь Горішний	
Митні режими як інструменти митного регулювання	130
Анастасія Гунько	
Вплив глобалізації на фінансові ринки.....	133
Olena Zharikova, Oksana Pashchenko, Anna Zharikova	
Inflation expectations and central bank communication	135

Михайло Зубчук	
Вплив цифрових технологій на фінансову трансформацію підприємств	139
Дар'я Климчук	
Фінансово-кредитні установи в контексті євроінтеграції: проблеми та перспективи	141
Андрій Комар	
Сутність та особливості формування оборотного капіталу підприємств аграрного сектору	144
Олександр Коптєв	
Антикризове управління як спосіб запобігання банкрутству підприємства	146
Сергій Котлінський	
Фінансові механізми забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах економічної нестабільності	147
Ігор Кричківський	
Причини інфляції в Україні в умовах воєнного стану: аналіз і перспективи	149
Анастасія Кушка	
Іноземні інвестиції як фактор економічного розвитку України.....	152
Анна Лебеденко	
Роль і місце бюджетних установ у фінансовій системі держави ...	154
Влад Левицький	
Фінансові чинники трансформації економічного розвитку	157
Іван Легін	
Стратегічне фінансове планування як фактор стійкого економічного розвитку підприємств	161
Юрій Малженський	
Фінансові механізми підтримки стійкості підприємств в умовах війни та післявоєнного відновлення	163
Катерина Маляр	
Фінансова система України у воєнний час	165
Сергій Музичук	
Фінансова політика як чинник економічної трансформації в умовах глобальних викликів	168
Нікіта Нанаши	
Економічна діагностика діяльності як інструмент пошуку напрямів розвитку підприємства	170
Іван Павлюк	
Моделювання фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану	171
Сергій Панчук	
Митна безпека України в умовах євроінтеграційних процесів	173

Олена Патерик	
Наповнення бюджету Пенсійного фонду – гарантії своєчасності фінансування пенсійних виплат.....	176
Кирило Попрас	
Оцінка рівня фінансово-економічної безпеки підприємства	180
Юрій Потюк	
Фінансові механізми масштабування бізнесу в умовах нестабільності світових ринків та зовнішньоекономічних викликів.....	183
Максим Пятаков	
Факторинг як фінансовий інструмент: характеристика, переваги та потенціал використання у економіці відновлення	186
Тарас Радачинський	
Фінансова трансформація як інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках...	188
Галина Рябенко	
Сучасна парадигма антикризового управління підприємством.....	191
Павло Серета	
Роль фінансової стратегії в удосконаленні системи стратегічного управління підприємствами.....	193
Галина Скачкова	
Система фінансової безпеки підприємства: поняття та основні напрями забезпечення	195
Василь Смерека	
Фінансова система з історично-економічною ситуацією та економічним фронтом війни в Україні	197
Віктор Суханюк	
Фінансова політика підприємства в умовах економічної нестабільності та кризових явищ	199
Владислав Тимовський, Уляна Жугунісова	
Регулювання соціально-трудова відносин.....	201
Тетяна Шматковська	
Зелена економіка на засадах соціальної відповідальності: синергетичний ефект та перспективи розвитку.....	203
СЕКЦІЯ 4. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ.....	206
Альбіна Абубекерова	
Формування обов'язкових резервів банками України в умовах макрофінансової нестабільності	206
Василь Бомба	
Ризики та можливості фінансово-кредитних установ України в умовах.....	208
Валерія Веля	
Особливості діяльності фінансово-кредитних установ.....	210

Наталія Голуб	
Діяльність фінансово-кредитних установ	214
Анастасія Діденко	
Розвиток цифрових банківських послуг в Україні	216
Ольга Задорожна	
Вплив регуляторних змін на діяльність банків та фінансову стабільність.....	218
Валерій Ільчук, Любомир Крохмалюк, Артем Малихін	
Теоретичні аспекти інфраструктурного розвитку кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг	222
Вікторія Мацюк	
Функціонування фінансово-кредитних установ: сучасні тенденції та виклики	224
Нікіта Мендерецький	
Фінансування системи охорони здоров'я: реалії часу.....	227
Надія Морозова, Максим Годлевський	
Визначення поняття банківського бренду з урахуванням специфіки фінансових установ та їхньої ролі в умовах цифровізації.....	230
Роман Пасічник	
Вплив цифрової трансформації на банківську сферу.....	234
Юрій Романів	
Академічна доброчесність у наукових дослідженнях	238
Ірина Садчикова, Леонід Колотило, Мирослав Пентелейчук	
Теоретичні основи забезпечення фінансової безпеки банківських установ в Україні	240
Станіслав Сімаков	
Особливості діяльності банків в умовах глобалізації	242
Олександр Тур	
Європейський досвід функціонування державних банків в умовах кризи	245
Андрій Шинкевич	
Факторингові та лізингові схеми як альтернатива традиційному кредитуванню	247
Олександр Щербатюк	
Причини виникнення кредитних ризиків та способи їх мінімізації.....	250
Михайло Яріш	
Інвестиційне кредитування малого і середнього бізнесу в Україні в умовах війни: виклики та перспективи	254

СЕКЦІЯ 5. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ,ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ 257

Роман Барицький	
ІТ аудит як невід’ємна частина аудиту фінансової звітності у результаті діджиталізації сучасного бізнесу	257
Яна Бежнєвець	
Тренди цифровізації у фінансовому обліку: виклики та перспективи	259
Дар’я Борисова	
Інструменти Data Mining у фінансовій аналітиці: перспективи та напрями використання	262
Анна Буша	
Діджиталізація у сфері фінансів, організації бухгалтерського обліку, аналізу і аудиту.....	266
Artem Vatrushkin	
Digitalization of public finances.....	268
Соломія Ващук	
Автоматизація аудиту: перспективи та ризики	271
Алла Вербова	
Вплив діджиталізації на ефективність фінансового моніторингу та аудит у корпоративному секторі	272
Олександр Верланов	
Актуальність використання інтернет-технологій у бізнесі.....	274
Світлана Волосович	
Фінансові технології на ринку нерухомості	277
Вікторія Волошина-Сідей	
Застосування ІІІ в управлінні бізнесом.....	279
Анастасія Гаврилюк	
Діджиталізація у сфері фінансів	282
Олександр Гапонюк	
Індустрія 5.0 та цифрова трансформація як драйвери економічного відновлення України	285
Юрій Герасимов	
Інтеграція геоінформаційних технологій у систему екологічного обліку агропідприємств	288
Геро Гетія	
Вплив діджиталізації на кадрову безпеку та фінансові ризики підприємств.....	291
Дмитро Гладков	
Цифровізація в бухгалтерському обліку: виклики та можливості.....	293
Алла Захорольська	
Облік електронних грошей	294

Вероніка Кокенко	
Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні та перспективи розвитку	297
Михайло Котик	
Вплив штучного інтелекту на ефективність діяльності підприємства	300
Роман Куришко	
Автоматизація процесів у топографо-геодезичній діяльності та її вплив на управлінський облік землевпорядних підприємств.....	301
Вікторія Ларцева	
Перспективи та ризики діджиталізації бухгалтерського обліку	304
Євген Листопад	
Особливості діджиталізації фінансової сфери України та протидія існуючим кіберзагрозам	307
Андрій Літунов	
Кібербезпека у фінансовій сфері: ризики цифровізації бухгалтерського обліку	310
Іларія Мельник	
Діджиталізація соціальних послуг: виклики та можливості для фінансового забезпечення	312
Володимир Мирошниченко	
Інформаційні технології у фінансах: революція цифрової економіки	315
Анастасія Мошняга, Світлана Босовик	
Перспективи цифровізації у сфері фінансів та організації бухгалтерського обліку	317
Ігор Нападівський	
Первинне розміщення віртуальних активів: виклики та можливості	319
Вікторія Неверовська	
Інструменти з автоматизації обліку оборотних активів.....	322
Максим Ненов	
Вплив фінансових технологій на ринок фінансових послуг.....	324
Катерина Павлік	
Купівля реклами у нерезидента (Facebook): особливості оплати та документального оформлення	326
Anna Prykhodko	
The role of digital transformation of the economic and educational sectors in the development of Ukraine	327
Анастасія Рожкова	
Автоматизація обліку заробітної плати.....	330
Анастасія Ткачук	
Діджиталізація маркетингових стратегій та її вплив на фінансові показники підприємств.....	333

Аліна Ульямуєва, Євгенія Карпусенко	
Особливості організації обліку розрахунків з оплати праці в установах державного сектору.....	335
Дмитро Феденко	
Роль візуальних конфігураторів у діджиталізації бухгалтерського обліку: адаптація до умов кризових явищ	338
Антон Шаманський	
Мобільний банкінг в Україні	340
Софія Шевченко	
Вплив діджиталізації на ефективність фінансового управління та бухгалтерського обліку в умовах сучасного бізнесу.....	343
Діана Шишкова	
Переваги та ризики використання штучного інтелекту в аудиті банків	345

СЕКЦІЯ 6. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ..... 351

Катерина Бабич	
Необхідність побудови індустрії здоров'я в контексті реалізації політики формування здорового способу життя.....	351
Тарас Багаліка	
Інтеграція – як глибинний процес структурних перетворень в системі кооперації	353
Владислав Базилін	
Сутність та особливості міждержавних міграційних зв'язків України.....	355
Марина Бачинська/Якушевіч, Ангелія Вольська	
Напрямки ефективного розвитку державної економіки в поглядах підростаючого покоління українців	358
Ігор Богач	
Готельно-ресторанний бізнес у контексті економічного розвитку України в умовах воєнного стану	361
Богдана Бутенко	
Підприємницька діяльність в умовах воєнного стану	363
Артем Бондар	
Формування механізму стратегічного інноваційного розвитку підприємства	365
Юлія Бондар, Інга Мірошніченко	
Інновації та цифровізація як драйвери економічної стійкості під час воєнного стану	368
Аліна Бричко	
Роль корпоративної культури організації в управлінні інноваціями на підприємстві для досягнення сталого розвитку	370

Володимир Рак, Ярослав Шаровський, Андрій Завербний	
Особливості розвивання постачальницької діяльності в умовах війни та післявоєнний період: плановий та організаційний аспекти.....	373
Катерина Гафінова	
Особливості здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану.....	375
Інна Головаш	
Майбутнє українське диво: відновлення та шлях до інноваційного розвитку	377
Анастасія Голубова	
Непрацюючі кредити комерційних банків України в умовах воєнного стану.....	380
Наталія Григор'єва	
Перешкоди на шляху до розвитку фінансової інклюзії в Україні..	383
Софія Гриценко	
Фінансові механізми підтримки економіки України у період воєнного стану.....	386
Zhao Jing	
The role of corporate culture in an uncertain environment	388
Аліна Донець	
Законодавчі зміни для підприємницької діяльності в умовах воєнного стану: аналіз та перспективи	391
Тетяна Дубініна	
Інтеграція досвіду країн з повоєнного відновлення економіки для України.....	394
Злата Дуленко	
Актуальність кредитування сільськогосподарських підприємств у воєнний період.....	396
Вероніка Єріна	
Теоретичні і методичні основи державної політики охорони здоров'я	399
Олександр Жук, Любов Залізна, Андрій Завербний	
Проблеми і перспективи розвитку контейнерних перевезень в Україні за умов цифровізування і євроінтегрування у після воєнний період.....	401
Микита Зелінський	
Інвестиційне забезпечення сільськогосподарських підприємств	404
Олексій Зоря, Діана Мауер, Олександр Петрик	
Необхідність зростання капітальних інвестицій для відновлення сільського господарства України.....	407
Юліана Іванова	
Розвиток економіки України в умовах воєнного стану в контексті трансформації попиту на міжнародному ринку праці.....	409

<i>Mariia Kvak</i>	
An analysis of the current existence of the media industry in the Ukrainian economy.....	413
<i>Максим Кушкар</i>	
Фінансові ризики сільськогосподарських підприємств та способи управління ними.....	415
<i>Антон Кірічек</i>	
Регулювання світового ринку засобів захисту рослин	418
<i>Роман Корнійчук</i>	
Перспективи упровадження цифрових послуг в галузі туризму	421
<i>Оксана Краснікова, Максим Зигаленко</i>	
Причини банкрутства вітчизняних підприємств в сучасних умовах	424
<i>Yaroslav Kudria</i>	
About managerial determinants of influence on the efficiency of the sustainable development of regional industry.....	426
<i>Микола Лесик</i>	
Особливості формування організаційно-економічного механізму забезпечення сталого розвитку освітньої індустрії в умовах цифровізації.....	429
<i>Станіслав Луговський, Любов Залізна</i>	
Формування та розвивання інструментів залучення іноземних інвестицій в економіку України за кризових умов, спричинених війною.....	432
<i>Павло Мазанько</i>	
Перспективи післявоєнного відновлення економіки України	434
<i>Вікторія Мацука</i>	
Адаптивне управління в епоху BANI.....	437
<i>Дар'я Мерзлова</i>	
Інвестиції як рушійна сила розвитку національної економіки	440
<i>Софія Михайлова</i>	
Економіка України в умовах воєнного стану	443
<i>Мікаел Єганян</i>	
Впровадження інноваційних технологій і рішень в фармацевтичних підприємств.....	446
<i>Yao Minjiang</i>	
Controlling over-design and under-design in the new product development process of R&D enterprises.....	448
<i>Тетяна Неменко</i>	
Публічне управління розвитком сфери охорони здоров'я в умовах воєнного стану	451
<i>Елеонора Новікова</i>	
Роль професійних бухгалтерських організацій у підвищенні якості бухгалтерського обліку в Україні	453

Ганна Островерх

Методичні аспекти розвитку підприємств залізничного транспорту
в умовах глобальних перетворень..... 456

Карина Перерва

Національний бренд «Зроблено в Україні»: позитивні наслідки для
економіки країни 459

Євгеній Подаков

Державний борг України 2024: сучасний стан та вплив на економіку
країни 461

Дмитро Попович

Економіка під час воєнного стану: проблеми й шляхи подолання
кризи 464

Євген Портной

Інноваційний розвиток підприємства на основі системно-
ресурсного підходу 467

Володимир Пишбельський, Тетяна Шматковська, Андрій Колосок

Цифровізація у розвитку зеленої економіки на засадах соціальної
відповідальності: реалії та перспективи для України..... 470

Ганна Разумова, Андрій Сушич

Адаптація міжнародного досвіду соціального підприємництва в
Україні 473

Тетяна Сербіна

Концепція логістикоорієнтованого управління
зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств..... 476

Анастасія Сергеева

Економічна ситуація України в умовах воєнного стану..... 479

Тетяна Сініта

Інвестиційна діяльність міжнародних фінансових організацій як
інструмент відновлення економіки України в умовах воєнного
стану 481

Олена Сова

Роль міжнародної допомоги у відновленні економічного
потенціалу України 484

Ігор Соловйов

Стратегії управління підприємствами в умовах економічної
нестабільності..... 488

Артем Срібний

Фінансовий стан як основа конкурентоспроможності діяльності
підприємства..... 490

Лілія Стоматова

Економіка України в умовах воєнного стану: оновлення
та прогнози до 2025 року 493

<i>Тетяна Стрельбицька</i>	
Психологічні фактори в управлінні підприємством під час воєнного стану: мотивація, сприйняття, рішення.	497
<i>Юрій Твардовський, Олена Попко</i>	
Клієнтоорієнтованість як інструмент формування конкурентних переваг в умовах воєнного стану	500
<i>Zhou Tingting</i>	
Optimization of equity in the corporate governance system to increase company efficiency.....	502
<i>Юлія Толмачова, Володимир Тимофеев, Анатолій Наточій</i>	
Вплив воєнного стану на економіку України	504
<i>Маркіян Трач, Любов Залізна, Андрій Завербний</i>	
Проблеми і перспективи розвивання документально-інформаційне забезпечення митної діяльності підприємств за кризових умов та в умовах війни	508
<i>Максим Фізер</i>	
Податково-бюджетна політика в умовах воєнного стану в Україні	510
<i>Андрій Фролов</i>	
Економічні аргументи сприяння розвитку ринку зелених облігацій в Україні	513
<i>Sun Xianhui, Alina Brychko</i>	
Research on the digital countermeasures of administrative management.....	515
<i>Sui Xinxin</i>	
An Exploration of Improving Recruitment Efficiency in the Real Estate Industry by Sunac China Holdings Limited.....	517
<i>Андрій Хорішко</i>	
Сучасні тенденції формування та розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в агропромисловому виробництві	520
<i>Олексій Хрисостоміді</i>	
Економічна стійкість через мотивацію: управлінські виклики воєнного часу.....	522
<i>Юлія Цвігун</i>	
Економіка України в період воєнного стану: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення	525
<i>Сергій Чайковський</i>	
Напрями та можливості оцінювання ділової репутації готельного підприємства	528
<i>Галина Чекаловська</i>	
Малий бізнес під час війни: стан та можливості розвитку.....	531
<i>Данило Чернаєнко</i>	
Світові тенденції розбудови smart-міст.....	533

Валерія Чечель	
Геоінформаційний моніторинг та оцінка збитків, завданих війною, для відновлення економіки України	536
Микола Швець	
Фінансові загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану	538
Анастасія Шепіль	
Теоретичні засади комунікаційного забезпечення функціональної діяльності медичного закладу	541
Діана Шемечко	
Розвиток економіки України в умовах воєнного стану	543
Zhou Youda	
Increasing the level of competitiveness of the enterprise	547
Олег Яцюк	
Реалізація процедури автосанації підприємства, що функціонує в умовах воєнного стану	549
Алфавітний показник	453

**Шановні учасники і гості
IV Міжнародної науково-практичної
інтернет-конференції «Розвиток фінансів,
аудиту, бухгалтерського обліку та
оподаткування: реалії часу»!**

Від імені Кам'янець-Подільського державного інституту та від себе особисто щиро вітаю всіх учасників нашої конференції!

Ця конференція вже стала важливою традицією, адже вона не лише слугує платформою для наукового обговорення актуальних проблем сучасної економіки, фінансів, обліку та оподаткування, а й об'єднує молодих і досвідчених дослідників, які прагнуть зробити свій внесок у розвиток

науки та суспільства.

Особливу значущість наш захід має ще й тому, що ми вшановуємо пам'ять видатного українського вченого, доктора економічних наук, професора Сергія Ілліча Юрія – непересічної особистості, яка своєю невтомною працею, мудрістю та високим професіоналізмом залишила вагомий слід у розвитку фінансової науки й освіти в Україні. Його наукові ідеї та підходи й сьогодні залишаються актуальними й надихають нові покоління дослідників.

Сьогодення ставить перед науковою спільнотою складні виклики. Глобалізаційні процеси, цифровізація економіки, кризові явища, військові виклики та необхідність швидкої адаптації фінансових і облікових систем вимагають комплексного підходу й нестандартних рішень. Саме тому наша конференція є чудовою нагодою обговорити новітні тренди, поділитися дослідженнями, обмінятися досвідом та спільно виробити нові ідеї для подальшого розвитку науки й практики.

Приємно відзначити, що до конференції долучаються молоді вчені, аспіранти, студенти, які представляють майбутнє нашої економічної науки. Саме ваші інноваційні підходи, прагнення до знань і наукового пошуку є тим рушієм, що сприятиме модернізації економіки України, вдосконаленню фінансово-кредитної системи та впровадженню ефективних управлінських рішень.

Вдячний організаторам конференції, членам оргкомітету, керівникам наукових шкіл, викладачам та науковцям, які підтримують молоде покоління, сприяють розвитку науки й допомагають інтегрувати українські дослідження у світовий науковий простір.

Зичу всім учасникам конференції плідної роботи, цікавих наукових дискусій, корисних знайомств і нових професійних досягнень! Нехай ця конференція стане для вас джерелом натхнення, мотивації та наукових відкриттів!

Слава Україні!

**З повагою – ректор
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
Заслужений працівник освіти України,
Академік НАН вищої освіти України,
професор кафедри фінансів, обліку та
оподаткування ім. С. Юрія,
доктор економічних наук, доцент**

Мар'ян ТРІПАК

СЕКЦІЯ 1. СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Едуард Богдан,

студент 2 курсу спеціальності

«Менеджмент»

Науковий керівник: **Світлана Рибальченко,**

к.е.н., доцент кафедри управління

ім. О. Балацького, ННІ БіЕМ,

Сумський державний університет

м. Суми, Україна

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ: ВПЛИВ ОБЛІКОВО-АУДИТОРСЬКИХ ПРАКТИК НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Фінансовий менеджмент виступає основним інструментом стабілізації та розвитку підприємств у сучасних умовах жорсткої конкуренції. Сучасні обліково-аудиторські практики дають можливість не лише забезпечити відповідність нормативним вимогам, а й підвищити ефективність управлінських рішень, завдяки формуванню достовірної аналітичної бази для стратегічного планування.

Особливого значення ці підходи набувають у зв'язку з глобалізацією економіки та необхідністю адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Регулярний аудит і прозорість облікових даних допомагають мінімізувати ризики, підвищити фінансову стабільність підприємства та забезпечити його конкурентоспроможність.

Одним із ключових елементів сучасного фінансового менеджменту є впровадження цифрових технологій, які дозволяють автоматизувати облік та аналітику, що, у свою чергу, значно скорочує операційні витрати та знижує ризики людських помилок. Інформаційні системи на основі штучного інтелекту та блокчейн-технології стають інструментами, які не лише покращують якість аудиту, а й підвищують загальну прозорість фінансових процесів. Такі технології дозволяють знижувати ризики шахрайства та забезпечують надійний захист фінансових даних.

Сучасні стратегічні підходи до фінансового менеджменту передбачають орієнтацію на довгострокове фінансове планування та ефективне управління капіталом. Значної ваги набуває застосування адаптивних моделей фінансового управління, які дозволяють ефективно реагувати на зміни ринкових умов та забезпечувати стабільність компанії. Важливим компонентом стратегічного підходу є впровадження ризик-менеджменту як невід'ємної частини фінансового планування, що дозволяє мінімізувати негативний вплив ринкових та операційних ризиків. І тому, основним елементом ефективного фінансового менеджменту є обліково-аудиторські практики, які відіграють важливу

роль у стратегічному управлінні. Вони сприяють підвищенню прозорості та достовірності фінансової звітності, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Обліково-аудиторські процедури дозволяють виявити потенційні фінансові ризики та забезпечити контроль їх впливу на діяльність компанії. Крім того, вони гарантують відповідність нормативним вимогам та міжнародним стандартам фінансової звітності, таким як IFRS та GAAP.

Таблиця 1 – Вплив обліково-аудиторських практик на ефективність управлінських рішень.

Джерело: репрезентовано авторами на основі [1], [2].

Ключові аспекти	Опис впливу	Результат
Фінансовий аналіз	Оцінка фінансового стану підприємства, визначення рентабельності проектів	Точність прогнозування фінансових результатів
Управління ризиками	Ідентифікація та мінімізація фінансових і операційних ризиків	Зменшення збитків і ризикованих рішень
Контроль за витратами	Виявлення неефективних витрат і їх оптимізація	Підвищення рентабельності підприємства
Прозорість і звітність	Точна, вчасна інформація для зацікавлених сторін	Довіра з боку інвесторів та партнерів
Сучасні технології	Автоматизація процесів обліку та аудиту	Оптимізація роботи та зменшення помилок
Оцінка інвестиційної привабливості	Визначення доцільності інвестиційних проектів	Ефективний розподіл фінансових ресурсів
Дотримання законодавства	Забезпечення відповідності нормативним вимогам	Уникнення штрафів і юридичних проблем
Розробка стратегічних планів	Підтримка довгострокових управлінських рішень	Досягнення стратегічних цілей і зростання конкурентоспроможності

Обліково-аудиторські практики мають прямий вплив на ефективність управлінських рішень. Вони сприяють підвищенню якості аналітичних даних, які використовуються для розробки стратегій розвитку компанії. Завдяки цьому стає можливим оптимізувати структуру витрат, збільшити ефективність використання ресурсів та забезпечити прозорість фінансової діяльності.

Практичні рекомендації для вдосконалення фінансового менеджменту включають впровадження цифрових технологій для автоматизації обліково-аудиторських процесів, що дозволить зменшити

ймовірність помилок і підвищити оперативність обробки даних. Важливим кроком є розвиток системи внутрішнього аудиту, яка забезпечить більш ефективний контроль за фінансовими потоками та управління ризиками. Крім того, необхідно підвищувати кваліфікацію фінансових менеджерів та аудиторів, щоб вони могли відповідати сучасним викликам і орієнтуватися на міжнародні стандарти звітності та аудиту.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що обліково-аудиторські практики мають вирішальне значення для стратегічного фінансового управління, оскільки забезпечують якісну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Інтеграція сучасних технологій та підходів у фінансовий менеджмент сприятиме підвищенню конкурентоспроможності компаній та їх здатності ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Коверза В., Тарасенко О. Шляхи вирішення питань обліку і контролю в системі управління підприємством. Економіка та суспільство, (52). 2023. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-90>
2. Гуцайлюк З.В. Облік і контроль у ринковій економіці: елементи концепції: Монографія. Тернопіль: Крок, 2013. 176 с. URL: <https://surl.li/fmyafl>

Олександр Єремеев,

магістрант 1 курсу

спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Галина Ісанишина**

старший викладач кафедри обліку, оподаткування та

економічної безпеки

Донбаська державна машинобудівна академія

м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР В УКРАЇНІ: ВІД 1,5 % ДО 5 %: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Воєнний стан – великий виклик для українських компаній, які повинні були знайти способи швидко змінитися в нових умовах. Зупинка більшості заводів, посилення логістики та зниження місцевого попиту – це лише деякі проблеми, котрі стосуються бізнесу. У прифронтових регіонах ситуація особливо складна. Тут підприємцям та компаніям нічого не залишається, як або повністю евакуюватися, або тимчасово припинити свою діяльність.

Змін зазнало і підвищення військового збору від 1,5% до 5%, та усі фізичні особи-підприємці (ФОП) першої, другої та четвертої груп

платників єдиного податку повинні сплачувати його з 1 січня 2025 року. Основною причиною підвищення військового збору є необхідність додаткового фінансування Збройних сил України (ЗСУ) через подовження воєнного стану. Зростання ставки військового збору дозволить збільшити надходження до бюджету, але воно також створює додаткове фінансове навантаження на працююче населення та бізнес.

Для порівняння умов оподаткування у різні періоди військового збору, розглянемо дані у табл. 1.

Таблиця 1

Зміни військового збору в Україні та їх вплив

Параметр %, рік	1,5% (2024 рік)	5% (2025 рік)
Розмір збору	1,5% з доходів фізичних осіб	5% з доходів фізичних осіб
Очікувані надходження до бюджету	30-40 млрд. грн. на рік	Близько 150 млрд. грн. на рік
Вплив на громадян	Помірне навантаження, незначне зменшення доходів	Відчутне зниження чистих зарплат
Вплив на бізнес	Менш впливає на витрати роботодавців	Зростання податкового навантаження
Вплив на економіку	Мінімальний вплив на тінізацію зарплат	Ризик зростання тіньової економіки, пошук схем мінімізації податків

Орієнтовна оцінка в 150 млрд. грн. ґрунтується на тому, що при 1,5% було надходження до бюджету у розмірі 30-40 млрд. грн. на рік. Підвищення воєнного збору до 5% означає орієнтовне підвищення сплати в 3,3 рази, якщо збережеться така база оподаткування.

Підвищення військового збору до 5% має суттєві фінансові наслідки як для громадян, так і для економіки загалом. З одного боку – це дозволить суттєво збільшити надходження до бюджету та забезпечити стабільне фінансування оборонного сектору. З іншого боку – існують ризики зниження купівельної спроможності населення та значна зміна податкового навантаження для підприємств.

До речі, підприємства також можуть зіткнутися з проблемою сплати військового збору не на той рахунок. Якщо раніше 1,5% був інтегрований у єдиний податок для ФОП, то тепер 5% потрібно сплачувати додатково і

окремо. Якщо така ситуація сталась, то потрібно додатково писати заяву у ДПС з проханням переказати кошти на інший рахунок.

Відповідальність для фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб на спрощеній системі така ж, як за несплату єдиного податку. Це означає, що за несплату військового збору 1 та 2 група сплачують 50% суми єдиного податку, обраної платником єдиного податку [2].

Для платників єдиного податку 3 групи розміри фінансових санкцій становлять:

- при затримці до 30 календарних днів включно, наступних за останнім днем строку сплати суми грошового зобов'язання – у розмірі 5% погашеної суми податкового боргу.
- при затримці понад 30 календарних днів – у розмірі 10% погашеної суми податкового боргу [2].

Якщо гроші вже заплачені, але не на той рахунок, то не слід робити повторну сплату. У базі ДПС буде видно, що ви заплатили у визначений термін, а тому штрафів не буде. Достатньо просто написати заяву про переказ коштів на інший рахунок та вказати усі дійсні реквізити.

Воєнний стан та підвищення військового збору створюють значні труднощі для українського бізнесу. Проте, важливо пам'ятати, що підтримка ЗСУ є необхідністю для збереження суверенітету та територіальної цілісності України. Держава повинна розробити ефективні механізми підтримки підприємців та забезпечити прозору та справедливую систему оподаткування в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Закон України від 10.10.2024 № 4015-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану»: веб-ресурс. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkovye-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/79226.html> (дата звернення: 05.02.2025).
2. Збільшення військового збору: хто має платити і які нові правила – все, що потрібно знати : веб-ресурс. URL: <https://tsn.ua/groshi/zbilshennya-viyskovogo-zboru-hto-maye-platiti-i-yaki-novi-pravila-vse-scho-potribno-znati-2717214.html> (дата звернення: 05.02.2025).

Сергій Жиликов

аспірант, спеціальність 051 «Економіка»,
Полтавський університет економіки і торгівлі,
м. Полтава, Україна

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ОПОДАТКУВАННЯМ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Сучасні умови невизначеності, пов'язані з неоголошеною війною в Україні, є чинниками економічного дисбалансу та збільшення податкового навантаження, що зумовлює необхідність розробки ефективної, гнучкої стратегії управління оподаткуванням підприємства.

Розглянемо концепцію підвищення кваліфікації персоналу через призму оптимізації оподаткування. Необхідність інвестицій в навчання персоналу досліджувалась вітчизняними науковцями. Ця стратегія збільшує продуктивність підприємства майже втричі, ніж інвестиції в основні фонди [1, 2].

Вкладення коштів в навчання дозволяє працівникам здобувати нові знання та навички. Освічений персонал краще розуміє технологічні процеси та стандарти, що сприяє випуску продукції та наданню послуг високої якості. Працівники, які постійно розвиваються, здатні генерувати нові ідеї та рішення, що забезпечує підприємству конкурентні переваги. Компанії, які інвестують у розвиток персоналу, сприймаються як привабливі роботодавці. Все це сприяє залученню талановитих та збереженню досвідчених фахівців, зниженню витрат на підбір та адаптацію нових співробітників.

Отже, інвестиції у професійний розвиток персоналу здатні забезпечити задоволеність клієнтів, зміцнення ринкової позиції, зростання прибутковості та забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Разом з тим, не всі роботодавці наразі мають можливість дозволити зайві витрати. В той же час, збільшення витрат на навчання персоналу є одним із дієвих механізмів оптимізації податкового навантаження, що дозволяє не лише зменшити оподатковуваний прибуток в синхронізації із законодавчими нормами, а й забезпечити підвищення продуктивності праці, інноваційний розвиток та конкурентоспроможність підприємства у довгостроковій перспективі.

Таким чином, хоча окремі аспекти цієї теми вже досліджувалися [3], інтеграція їх у єдину концептуальну модель з акцентом на управління податковим навантаженням через інвестиції в людський капітал в умовах невизначеності може бути новим напрямом наукових досліджень.

Отже, відповідно до ч. 2 ст. 69 Господарського кодексу України, підприємства можуть передбачати витрати на навчання як частину витрат на професійний розвиток персоналу [4].

Витрати на навчання персоналу можуть бути включені до складу витрат підприємства відповідно до національного стандарту [5] та ст. 134 Податкового кодексу України [6], що передбачає можливість зменшення бази оподаткування на суму понесених витрат, якщо вони відповідають вимогам господарської доцільності.

Для правомірного відображення витрат, навчання має бути пов'язане з основною діяльністю підприємства з відповідним документальним підтвердженням, для чого потрібно оформити [7]:

- договір про надання освітніх послуг між підприємством та навчальним закладом або тренінговою компанією;
- рахунок-фактура на оплату навчання;
- акт виконаних робіт, сертифікат, свідоцтво про проходження навчання;
- наказ керівника про направлення працівників на навчання із зазначенням посадових обов'язків та необхідності підвищення кваліфікації;
- розпорядження про відшкодування витрат на навчання у випадку довгострокових програм підготовки.

Розглянемо модель підприємства, яке здійснює інвестиції у навчання своїх співробітників та розрахуємо вплив витрат на навчання персоналу на загальний прибуток підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідні дані та розрахунок впливу витрат на прибуток підприємства

№ з/п	Показник	Без витрат на навчання	З витратами на навчання
1	2	3	4
1	Дохід, грн.	10 000 000	10 000 000
2	Собівартість продукції/послуг, грн.	6 500 000	6 500 000
3	Витрати на навчання, грн.	0	700 000
4	Операційний прибуток, грн.	3 500 000	2 800 000
5	Податок на прибуток (18%), грн.	630 000	504 000
6	Чистий прибуток, грн.	2 870 000	2 296 000

Джерело: складено автором

Отже, збільшення витрат на навчання дозволяє підприємству отримати знижку в сумі 126 000 грн. (630 000 грн. – 504 000 грн., або 700 000 грн. x 18%) ще до нарахування податку на прибуток.

Таким чином, стратегія управління оподаткуванням підприємства в умовах кризових явищ може ґрунтуватися на законному зниженні податкового навантаження через збільшення витрат на навчання персоналу. Такі витрати дозволяють не лише зменшити базу оподаткування, а й забезпечити конкурентоспроможність підприємства

за рахунок підвищення продуктивності праці та стійкості до зовнішніх викликів.

Правильне документальне оформлення цих витрат гарантує відповідність законодавчим вимогам і мінімізує податкові ризики. Довгострокова окупність інвестицій у навчання персоналу доведена як економічно, так і стратегічно, що підтверджується світовими практиками та законодавчими нормами України.

Збільшення витрат на навчання персоналу є ефективним інструментом управління податковим навантаженням підприємства, що дозволяє бізнесу успішно адаптуватися до умов економічної невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Момчева А. М. Інвестиції в персонал як чинник підвищення ефективності діяльності організації. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2400>
3. Тверська Я. М. Інвестиції в персонал як чинник підвищення ефективності діяльності організації. Сучасні напрямки розвитку економіки і менеджменту на підприємствах України: зб. матеріалів VI Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих вчених. 2020 р. Харків. нац. автомобільно-дорожн. ун-т. Харків: ХНАДУ, 2020. С.170-172 URI: <https://dspace.khadi.kharkov.ua/handle/123456789/14223>
4. Жилияков С. Роль податкових преференцій в сучасному управлінні доходами та підвищенні конкурентоспроможності підприємства. Економіка та суспільство, (66). 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-68>.
5. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
7. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

Олена Квашук

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист
ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУС»,
м. Умань, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України, Конституція України поклали початок процесу формування в нашій країні демократичної, правової і соціальної держави. Необхідною умовою його успішної реалізації є поступове підвищення ефективності системи державного управління, приведення його до рівня європейських стандартів, забезпечення єдиного злагодженого механізму діяльності всіх органів влади. Безперечно, реформи, котрі відбуваються в країні, повинні супроводжуватися кардинальною перебудовою управлінських функцій держави, серед яких вкрай важливою є контрольна. Ключовими інституціями фінансового контролю за управлінням державними (місцевими) ресурсами та їх використанням є державний фінансовий контроль та державний внутрішній фінансовий контроль, зокрема внутрішній контроль та внутрішній аудит, який забезпечується розпорядниками бюджетних коштів та підрозділом внутрішнього аудиту в бюджетній установі.

Основою організації внутрішнього контролю є визначення його функцій та ролі в загальній системі управління. Рациональна організація контролю можлива лише тоді, коли він розглядається як самостійна функція управління, тобто як система спостереження та перевірки процесу функціонування й фактичного стану об'єкта, що управляється [2].

Доцільно виділити три блоки моделі організації внутрішнього контролю в бюджетній установі, а саме: підготовчий, організаційний та діагностичний [4]. Лише тоді, коли перед прийняттям управлінського рішення і під час його виконання застосовуватимуться адекватні процедури контролю, будуть створені умови для переходу від перевірки кожної господарської операції – до контролю систем взагалі.

Для забезпечення досягнення цілей внутрішнього фінансового контролю видатків бюджетних установ необхідна послідовна реалізація трьох складових механізму реалізації: затвердження регламенту внутрішнього фінансового контролю видатків, аналіз використання бюджетних коштів, оцінка ефективності внутрішнього фінансового контролю видатків.

Основними завданнями контролю виконання кошторисів бюджетних установ є [1]: дати об'єктивну оцінку стану виконання кошторису на утримання бюджетних установ, а також збереження та використання основних засобів, матеріальних цінностей; виявити порушення

фінансової та бюджетної дисципліни, допущені в господарсько-фінансовій діяльності бюджетних установ щодо виконання чинних законодавчих і нормативних актів уряду України, які стосуються: підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів за видами видатків на їхню функціональну діяльність, забезпечення ощадливого витрачання та збереження коштів і матеріальних цінностей, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, здійснення внутрішньогосподарського контролю; розробити заходи для ліквідації виявлених порушень і недоліків, відшкодування збитків, завданих бюджетній установі діями чи бездіяльністю відповідальних службових осіб, і запобігання зловживанням і недолікам у подальшій роботі ревізованої бюджетної установи.

Важливе значення має також інформаційне забезпечення внутрішнього фінансового контролю. Загальновідомо, що найпотрібнішу інформацію про фінансово-господарську діяльність контролюючі органи отримують з даних бухгалтерського обліку, бухгалтерської і статистичної звітності, а в останній час також і із мережі Internet [1]. Особливістю сучасного фінансового контролю є необхідність оцінки різноманітних даних і джерел первинної інформації. Тому її збирання та обробка мають бути оперативними і постійно підтримуватись в актуальному стані. Враховуючи різноманітні джерела виникнення первинної інформації та необхідності подання звітної інформації різним контролюючим органам, доречним є організація інформаційно-технічного забезпечення фінансового контролю на основі побудови інформаційно-аналітичної системи (ІАС). Необхідною умовою її створення є дотримання єдиної системи класифікації і кодування обліково-аналітичної інформації, що є частиною інформаційного забезпечення, комплексом взаємозалежних державних класифікаторів техніко-економічної інформації, розробленим для використання в системах автоматизованої обробки даних [3].

Вдосконаленню контролю видатків бюджетних установ сприяє реформа в бухгалтерському обліку бюджетної сфери. Передумовами модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі є чотири основні фактори еволюції, що визначені міжнародною практикою: ефективне управління; поява нових інформаційних технологій; розповсюдження міжнародних стандартів.

Внутрішній аудит в бюджетних установах є інструментом із налагодження керівником ефективної системи внутрішнього контролю та діє шляхом: оцінки стану внутрішнього контролю (яким чином він здійснюється, чи є в ньому недоліки, що призводять чи можуть призвести в майбутньому до невиконання бюджетною установою поставлених перед нею суспільних завдань, до втрат або неефективного використання публічних фінансових ресурсів); надання керівнику рекомендацій щодо удосконалення внутрішнього фінансового контролю видатків бюджетних

установ. Тобто основним завданням внутрішнього аудиту є надання керівникові бюджетної установи об'єктивних і незалежних висновків і рекомендацій, які можуть бути використані для удосконалення її фінансово-господарської діяльності. Внутрішній аудит допомагає організації досягати поставлених цілей за допомогою системного, упорядкованого підходу до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю, і корпоративного управління.

Основними принципами професійної діяльності при виконанні службових обов'язків працівниками підрозділу внутрішнього аудиту бюджетної установи є сумлінність, незалежність та об'єктивність, конфіденційність, професійна компетентність [1].

Загалом внутрішній аудит є частиною корпоративного управління, значущою частиною системи внутрішнього контролю. Внутрішній аудитор її атестує, аналізує і дає рекомендації керівництву для поліпшення. Тобто там де є професійний внутрішній аудитор, система внутрішнього контролю налагоджена і працює без помилок та шахрайства – саме таку мету закладено у Стандарти діяльності внутрішнього аудиту [2]. Внутрішній аудит додає вартості організації, коли він орієнтований на попередження негативних подій, забезпечуючи при цьому об'єктивне підтвердження достовірності інформації і надаючи уявлення про результативність та ефективність процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та корпоративного управління: 1) підтвердження достовірності інформації; 2) надання уявлення і розуміння. Організаціям необхідна чітка відповідальність за управління ризиками та внутрішній контроль; внутрішній аудит має бути правильно структурований, працювати відповідно до Стандартів, і має бути необхідним для більшості організацій; підзвітність керівника внутрішнього аудиту повинна підвищувати організаційну незалежність [3].

Список використаних джерел

1. Ванькович Д.В., Іваськевич Х.І. Оцінка продуктивності діяльності Державної аудиторської служби України: регіональний аспект. Формування ринкової економіки в Україні. 2018. Вип. 40, ч. 1. С. 43–51.
2. Іваськевич Х.І. Аналіз проблем фінансового контролю в Україні в контексті децентралізації. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 28, ч. 2. С.111–116.
3. Офіційний сайт Інституту внутрішніх аудиторів України/ URL: <http://www.iaa.org.ua> (дата звернення: 20.01.2025)
4. Стукаленко В.В. Трансформація фінансового контролю в Україні в контексті інформатизації. Правова держава. 2017. №26. С. 72–77

Ольга Лега,
к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,
Тетяна Прийдак,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Людмила Яловега,
к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПОДАТКОВИХ РИЗИКІВ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВОЮ БЕЗПЕКОЮ

Обліково-аналітичне забезпечення ідентифікації податкових ризиків підприємства – це система інструментів, методів та процедур, які спрямовані на визначення, оцінку та моніторинг податкових ризиків з метою їх мінімізації та підвищення податкової безпеки. У сучасних умовах ведення бізнесу ідентифікація податкових ризиків стає важливою складовою управлінських рішень [1]. Для ефективної ідентифікації податкових ризиків важливо опиратися на досвід науковців, які розробляють методичні підходи та стратегії для оцінки та управління такими ризиками. Огляд різних наукових праць дозволяє розширити розуміння основних інструментів, методів та етапів, необхідних для своєчасного виявлення та мінімізації податкових ризиків.

Сушкова О. [2] виділила чотириступеневу методику ідентифікації податкових ризиків, яка базується на аналізі фінансової звітності та декларації з податку на прибуток підприємств (ППП). Зокрема: оцінка показників фінансової звітності та декларації з ППП на наявність статей з ознаками ризиковості; встановлення взаємозв'язку між цими показниками; визначення профілю ризиковості платника податків. Автором узагальнено основні результати: ідентифікація ризикових платників податків, характеристика інструментів мінімізації сплати податків та виявлення факторів, що впливають на достовірність звітності.

Канюк В. [3] узагальнено підхід до ідентифікації податкових ризиків для підприємств газорозподільного сектору на основі аналізу ключових фінансово-економічних показників. Розроблено методику, яка враховує динаміку та порівняння таких показників, як обсяг реалізації продукції, індекс промислової продукції, рентабельність та фінансові результати, з огляду на види економічної діяльності за КВЕД.

Брехов С. С. та ін. [4] запропонували методику для ідентифікації платників з ймовірністю застосування АПП базується на оцінці змін у показниках податкової та фінансової звітності підприємств, що відображають їхній фінансово-економічний стан. Таке оцінювання дає змогу створити автоматизовану систему для відбору платників податків з високим ступенем ризику, що підвищить ефективність податкових перевірок і загальний контроль з боку органів ДФС України.

Згідно з Національною стратегією доходів України до 2030 року, реалізація концепції управління ризиками в ДПС є однією з двох основних реформ податкової політики та адміністрування [5]. СУР містить ключові напрями функціонування системи управління податковими ризиками в Україні, що охоплюють оцінку ризиків за етапами податкового процесу та впровадження річних планів покращення комплаєнсу. Розроблено підхід до оптимізації роботи Державної податкової служби через гармонізацію законодавства з нормами ЄС, розвиток професійних навичок співробітників та покращення прозорості податкового адміністрування. Визначено значення проєкту для євроінтеграції України, підвищення довіри громадян і формування позитивного іміджу податкових органів [6].

Огляд підходів та методик, запропонованих авторами для ідентифікації податкових ризиків, дає змогу сформулювати основні елементи, які повинні бути враховані в процесі управління податковою безпекою підприємства. Виходячи з аналізу існуючих методичних рекомендацій, можна виділити ключові етапи та інструменти, що забезпечують ефективну ідентифікацію ризиків. На основі цього можна розробити систему елементів, які складають обліково-аналітичне забезпечення ідентифікації податкових ризиків у підприємстві, що сприятиме підвищенню прозорості та зниженню потенційних загроз для фінансової стабільності компанії – табл. 1.

Таблиця 1

*Процес ідентифікації податкових ризиків та елементи обліково-аналітичного забезпечення**

Етапи ідентифікації податкових ризиків	Елементи обліково-аналітичного забезпечення	Процедури ідентифікації податкових ризиків
1. Аналіз зовнішнього середовища	1. Обліковий аспект	1. Аналіз податкового середовища
- моніторинг змін у законодавстві	- впровадження системи податкового обліку	- моніторинг змін у податковому законодавстві
- вивчення податкових тенденцій галузі	- розробка внутрішніх регламентів обліку	- оцінка впливу зовнішніх економічних факторів
2. Внутрішній аналіз	2. Аналітичний аспект	2. Класифікація податкових ризиків
- перевірка відповідності облікових процедур	- аналіз податкових зобов'язань	- законодавчі ризики (часті зміни в законодавстві)
- оцінка правильності податкової звітності	- оцінка податкового навантаження	- облікові ризики (помилки в обліку)
3. Визначення ризикових зон	3. Контрольний аспект	3. Моделювання та оцінка ризиків

- види податків з найбільшим навантаженням	- розробка системи внутрішнього контролю	- використання математичних моделей
- області можливих штрафів або санкцій	- регулярний аудит податкових декларацій	- застосування коефіцієнтів податкової стійкості
4. Оцінка ризиків		
- ймовірність настання ризиків		
- потенційні фінансові наслідки		
5. Розробка заходів		
- стратегії зниження ризиків		
- використання податкових пільг		

*узагальнено на підставі [1-7]

В результаті ідентифікації податкових ризиків підприємство може досягти значного зменшення податкового навантаження. Це досягається через оптимізацію податкових витрат за допомогою законних механізмів, таких як використання податкових пільг чи відстрочок. Завдяки цьому забезпечується стабільність фінансових потоків і знижується ймовірність виникнення фінансових труднощів через надмірне податкове навантаження.

Окрім того, процес ідентифікації сприяє підвищенню податкової безпеки підприємства. Зокрема, мінімізується ймовірність штрафів і санкцій завдяки своєчасному виявленню ризикових зон та проведенню відповідних коригувальних заходів. Це також позитивно впливає на репутацію підприємства серед інвесторів і партнерів, підвищуючи довіру до нього.

Список використаних джерел:

1. Лега О.В., Яловега Л.В., Прийдак Т.Б. Податкові ризики як елемент податкової політики підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2022. Випуск 67. С. 229-233.
2. Сушкова О.Є. Вдосконалення підходу до ідентифікації ризикових платників податків. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 8. С. 690-694. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/115.pdf
3. Канюк В.М. Ідентифікація чинників податкових ризиків суб'єкта господарювання залежно від сфери функціонування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2019. С. 143-153.
4. Брехов С. С., Проскура К. П., Сушкова О. Є. Система індикаторів ризиків агресивного податкового планування. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. 2017. Том 27. № 1. С. 107-119. URL: https://www.pspaudit.com.ua/files/proskura_kp_stat_a.pdf

5. Курілов Є. Проблеми впровадження системи управління податковими ризиками у податкових органах. URL: https://biz.ligazakon.net/analitics/227311_problemi-vprovadzhennya-sistemi-upravlnnya-podatkovimi-rizikami-u-podatkovikh-organakh
6. Управління податковими ризиками: чого очікувати від експериментального проекту ДПС? URL: <https://armada.law/blog/upravlinnya-podatkovymu-ryzykamy-chogo-ochikuvaty-vid-eksperymentalnoho-proyektu-dps/>
7. Лега О., Яловега Л., Прийдак Т. Договірна політика та податкові ризики в умовах невизначеності. Цифрова економіка та економічна безпека. 2022. №3 (03). С. 41-46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>.

Інна Маковей

Студентка НУХТ, 1 курс «Магістр»

Науковий керівник: **Людмила Духновська**,

кандидат економічних наук, доцент НУХТ

Національний університет харчових технологій,

Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. У процесі життєдіяльності підприємства ключовими спектрами виступають саме доходи та витрати. На момент сьогодення підприємству важливе питання виступає як саме оптимізувати процес витрат. З цією проблемою та його дослідженням допоможе методика здійснення аудиту.

Матеріали та методи. В ході дослідження використано загальнонаукові методи, системний аналіз та інформаційний пошук.

Результати. Аудит – процес фінансового контролю у ході якого здійснюється перевірка аналітичних та облікових доказів, що затверджує їх достовірність.

Аудит витрат як і усіх інших ділянок, що підлягають аудиту здійснюється у 4 етапи:

- планування;
- тестування;
- перевірка та аналіз господарських операцій;
- завершення аудиту.

На самому початку здійснення аудиту створюється наказ про призначення команди аудиту, в якому зазначається: ключовий партнер, партнер з якості аудиту, аудитор та асистенти аудитора. На етапі планування аудитор ознайомлюється з сферою діяльності підприємства,

у ході якого в подальшому і буде здійснюватися аудит. Тобто збирає усю первинну інформацію про підприємство: ЄДРПОУ, місце реєстрації, сфера діяльності, первинні документи, реєстри бухгалтерського обліку, фінансова звітність тощо. Також згідно МСА 300 «Планування» розробляється програма здійснення аудиту, згідно якої в подальшому будуть розроблятися методичні прийоми проведення аудиту.

На другому етапі аудитор повинен отримати достатню інформацію для здійснення аудиту. Мається на увазі, що аудиту надається доступ до первинної інформації у вигляді наданих оборотно-сальдових відомостей за певний період (ОСВ), журнал операцій, первинні документи в яких зазначаються витрати.

На третьому етапі безпосередньо розпочинається саме тестування витрат. Тестування витрат спочатку відбувається згідно з Форма 2 «Звіт про фінансові результати» в яких зазначаються витрати рахунків 23,90,91,92,93,94. Дана секція у здійсненні аудиту має назву «lead schedule» Аудитор створює свою звітність та порівнює її з показниками, що надав клієнт. Якщо відхилення перевищують рівень суттєвості, то клієнту надсилається запит, в якому він описує дані відхилення та причини його відхилень. Якщо ж у випадку не наданої достовірної інформації клієнтом відсутні, то аудитор коментує їх за своїм професійним судженням.

Надалі здійснюється безпосередньо вже аналіз витрат у розрізі рахунків, спочатку перевіряються вхідні та вихідні залишки згідно форми звітності, якщо відхилень було не виявлено на попередньому етапі, то при порівнянні вони повинні вийти в нуль (тобто збігтись). Також формується до кожної секції (break dawn) брейкдаун, в яких зазначається детальний перелік що входить та містять витрати. Також розробляється детальний аналіз витрат по кожному контрагенту та їх договорів з ними, що відбулись і формується зведена таблиця згідно бази аналізу порівняння (3 місяці, півріччя, 9 місяців, рік).

Потім аналізуються витрати, що перевищують рівень суттєвості і надалі описуються причини таких суттєвих змін. Важливо обов'язково пам'ятати, що у вибірку аналізу попадають витрати, які в межах 10% більше за суттєвість виконання у відносному та абсолютному значенні показника.

Завершальний етап аудиту формується аудиторський висновок. Аудиторський висновок – аудиторський документ, в якому аудитор засвідчує своє професійне судження та висловлює свою професійну думку щодо діяльності підприємства та пропонує шляхи уникнення потенційних ризиків та оптимізації витрат.

Для більш ефективного здійснення аудиту протягом проміжних періодів потрібно здійснювати так званий огляд за 3 міс, півріччя, 9 місяців та рік. У ході такого дослідження можна чітко побачити ситуацію між квартальними звітами та тенденцію до змін показників.

Висновки. З наведеної та дослідженої інформації можна сказати, що витрати є важливим елементом діяльності підприємства. Витрати у сфері аудиту розглядають як один з потенційних ризиків діяльності підприємства на одній сходинці з доходами. Аудит витрат допомагає підприємству знайти шляхи оптимізації даного процесу.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про аудит та аудиторську діяльність» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
2. Міжнародні стандарти аудиту (MCA) https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-auditufbclid=IwAR3PCFlqK2h2JWyybx2-JJ9vO4QSapwhA_FghfUYeBhHzZDfoDiXZn5NzKl
3. «Міжнародний стандарт з управління якістю» - <https://mof.gov.ua/uk/download/page/4979>

Анастасія Матвеева,

студентка 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Оксана Романькова,**

к.х.н., доцент кафедри «Облік, оподаткування та економічна безпека»,

Донбаська державна машинобудівна академія,

м. Тернопіль-Краматорськ, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД ТА СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Бухгалтерський облік – це не просто сукупність цифр і записів, це фундамент економічного життя будь-якої організації та держави. Його еволюція від простих методів обліку майна до складних систем, що використовують сучасні технології, є тривалим процесом, який безпосередньо впливає на наше життя. Розуміння історичного розвитку обліку допомагає нам глибше усвідомити реальні тенденції та виклики, що стоять перед сучасними бухгалтерами.

Перші спроби систематизації фінансових операцій можна спостерігати ще в давніх цивілізаціях (Шумер, Єгипет). В період середньовіччя розвиток торгівлі та ремесел стимулював удосконалення облікових методів. У середині XV століття відбулась революція подвійного запису. Італійський математик фра Лука Бартоломео де Пачолі заклав основи сучасного бухгалтерського обліку, описавши метод подвійного запису. З часом облік вдосконалювався. Зростання підприємств вимагало більш складних облікових систем.

Розвиток комп'ютерних технологій радикально змінив облікові процеси, зробивши їх більш ефективними, точними і швидкими.

Комп'ютери виконують обчислення в мільйони разів швидше за людину, що значно прискорює обробку великих обсягів даних. Автоматизація ручних розрахунків мінімізує ймовірність виникнення людських помилок. Електронні таблиці та бази даних дозволяють зберігати великі обсяги інформації в зручному для пошуку форматі. Пошук необхідних даних здійснюється за лічені секунди, що значно прискорює процес аналізу та прийняття рішень. Сучасні облікові системи інтегруються з іншими системами управління підприємством, що забезпечує єдиний інформаційний простір. Графіки, діаграми та інші інструменти візуалізації допомагають наочно представити складну фінансову інформацію. Комп'ютерні програми дозволяють швидко створювати різноманітні звіти, що відображають фінансовий стан підприємства. Комп'ютерні системи можуть автоматично виявляти помилки та відхилення від встановлених правил. Автоматизовані системи обліку полегшують проведення аудиторських перевірок. Технологія блокчейн забезпечує високий рівень безпеки та прозорості облікових даних. Обмеження доступу до даних дозволяють забезпечити конфіденційність інформації.

Комп'ютерні технології кардинально змінили підхід до ведення бухгалтерського обліку. Завдяки автоматизації, підвищенню точності та новим можливостям аналізу, облік став більш ефективним і надійним інструментом управління підприємством. Проте, незважаючи на всі переваги, людина залишається важливим елементом облікового процесу, відповідаючи за налаштування системи, інтерпретацію результатів та прийняття управлінських рішень.

Отже, історія бухгалтерського обліку – це постійний процес адаптації до змін економічного середовища. Від простих записів на глиняних табличках до складних облікових систем, що використовують штучний інтелект, облік завжди був невід'ємною частиною розвитку людства. Розуміння історичних коренів допомагає нам краще оцінити сучасні тенденції та виклики, а також передбачити майбутнє.

Анастасія Матвеева

студентка 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Галина Ісанишина**

старший викладач кафедри обліку,

оподаткування та економічної безпеки

Донбаська державна машинобудівна академія

м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ДОХОДІВ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

За рахунок податкових надходжень у 2012 році формувалося близько 79% доходів Зведеного бюджету України і це відповідало загальносвітовим тенденціям в оподаткуванні. У 2023 році тільки 52,77% доходів зведеного бюджету було забезпечено власними податковими надходженнями. В даний час існують об'єктивні фактори, що вплинули на структуру доходів бюджету України. Але потрібно розвивати власну систему оподаткування, відновлювати економіку держави та забезпечити сталий розвиток країни в подальшому. Як показало життя – це наша єдина можливість зберегти власну державу.

Все вищезазначене і визначило актуальність обраної теми дослідження.

Дорожньою картою реформування податкової та митної системи, а також удосконалення процедур податкового та митного адміністрування, яка необхідна для забезпечення потенціалу задоволення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі стала Національна стратегія доходів до 2030 року (НСДУ) [1]. Мета НСДУ:

- удосконалення процедур податкового та митного адміністрування і реформування податкової та митної політики;
- забезпечення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі з врахуванням пропозицій представників бізнесу;
- підходи та рекомендації від міжнародних експертів, зокрема МВФ, Світового банку та ОЕСР.

Цей документ (НСДУ) є гнучким і допускає коригування послідовності та наповнення відповідних реформ, зважаючи на обставини, які будуть виявлятися згодом. Принципи, на яких ґрунтується НСДУ, відповідають принципам оподаткування, що найшли відображення у Податковому кодексі України.

Принципи НДСУ:

- стабільність: забезпечення поточної бази оподаткування доходів;
- нейтральність: політика повинна реагувати на внутрішні та глобальні економічні виклики і конкуренцію;
- справедливість: критичним є недопущення запровадження економічно необґрунтованих пільг та преференцій, які не передбачають забезпечення соціальної справедливості або економічного росту;

- доброчесність: безумовним пріоритетом є забезпечення конфіденційності та захисту даних в системах контролюючих органів;
- інтегрованість: максимальне наближення до вимог міжнародних стандартів, законодавства ЄС, світової економіки;
- ефективність: вдосконалення управління процесами адміністрування, їх диджиталізація, підвищення якості використання даних контролюючими органами;
- розвиток: відбудова, післявоєнна реконструкція та відновлення економіки України, стимулювання розвитку її виробничого та експортного потенціалу, підтримка інвестицій.

НСДУ містить три повідомлення для платників податків, партнерів з розвитку, інвесторів та інших зацікавлених осіб:

- Україна має розраховувати на власні надходження і це можливо забезпечити лише за рахунок реформ;
- у зв'язку з тим, що НСДУ розрахована на 6 років (до 2030 року), реформи будуть впроваджуватися поступово згідно з викладеними у цій стратегії кроками;
- НСДУ підлягає регулярним оновленням та уточненням: зміст заходів реформ та підходи до їх впровадження, викладені в цій стратегії, можуть зазнавати змін. Разом з тим загальний їх напрям має бути збережено.

Стратегічними орієнтирами під час формування НСДУ слугували документи, які наведені на рис. 1.

Рис. 1. Стратегічні документи, які були взяті як орієнтири

Ключові реформи, від успішного та повного виконання яких залежить можливість впровадження інших змін:

1. Виконання заходів, визначених підпунктом 4.2.3(b) «Безпека

використання даних та доступ до інформації про обсяг та обіг коштів платників податків на їх рахунках у банках», у частині забезпечення конфіденційності та захисту даних в системах державної податкової служби (ДПС) (в тому числі інформації, одержаної від платників податків та податкових агентів).

2. Реалізація Концепції управління ризиками в ДПС із поступовою інтеграцією системи управління податковими ризиками в основу управління діяльністю контролюючого органу, як визначено підрозділом 4.2.2(а) «Управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками)».

Серед факторів, що негативно впливають на рівень довіри платників податків до ДПС, можна виділити таке:

- сприйняття працівниками податкових органів платників податків як потенційного порушника податкового законодавства;
- низький рівень податкової культури та знань у значної частини населення; – недостатній рівень охоплення платників податків послугами з питань консультування щодо застосування податкового законодавства платниками податків;
- відсутність у сфері податкового консультування законодавчого регулювання щодо сегментації платників податків за категоріями уваги.

Підвищення рівня дотримання податкового законодавства заплановано як результат впровадження системи управління податковими ризиками (комплаєнс-ризиками) на основі Концепції системи управління ризиками.

Комплаєнс-ризиками в системі податкового адміністрування – ризики, що призводять до втрати доходів, у разі якщо платники податків не дотримуються чотирьох основних обов'язків, визначених податковим законодавством: належної реєстрації в податковій системі; своєчасного подання податкової звітності; зазначення повної та достовірної інформації у податковій звітності та своєчасної сплати податкового зобов'язання в установлені терміни.

Стратегічна мета управління комплаєнс-ризиками – це постійне підвищення рівня добровільного дотримання платниками податків вимог податкового законодавства шляхом виявлення та визначення пріоритетності ризиків втрати податкових надходжень і впровадження заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків.

Багато змін заплановано протягом 2025-2026 років, тобто в даний час платникам доцільно враховувати заплановані зміни під час прийняття управлінських рішень і спостерігати за станом справ.

Список використаних джерел:

1. Національна стратегія доходів до 2030 року затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 року № 1218-р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf

Олександр Морозюк,
здобувач 3 рівня вищої освіти
спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Ярослав Ізмайлов**
д.е.н., професор кафедри адміністрування податків,
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ В УМОВАХ КРИЗИ

У сучасних умовах економічної нестабільності та кризових явищ важливість ефективного використання основних засобів для підприємств стає особливо актуальною. Основні засоби, як один з ключових елементів виробничого процесу, визначають не лише продуктивність, але й загальну фінансову стабільність компанії. В умовах кризових явищ підприємства стикаються з необхідністю оптимізації своїх ресурсів, що передбачає не лише ефективний облік та аналіз, але й застосування стратегічних підходів для забезпечення максимального результату при мінімальних витратах.

Облік основних засобів є важливим елементом фінансової звітності підприємства. В умовах кризи правильна і своєчасна оцінка основних засобів дозволяє ефективно управляти їх використанням, що в свою чергу забезпечує зниження витрат на експлуатацію і збільшення продуктивності. В Україні, згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку, основні засоби підлягають реєстрації та оцінці за первісною вартістю, з урахуванням амортизації, що дозволяє забезпечити їх точне відображення в облікових документах.

Особливу увагу в умовах кризи слід звертати на правильне визначення вартості амортизації, оскільки в умовах економічної нестабільності існує високий ризик знецінення активів, що може вплинути на фінансові результати підприємства. Користування системою обліку з урахуванням фактичного стану основних засобів дозволяє вчасно виявляти необхідність їх заміни, ремонту чи модернізації.

Аналіз використання основних засобів передбачає оцінку їх ефективності та продуктивності. У кризовий період підприємства змушені оптимізувати використання своїх ресурсів, включаючи основні засоби, для збереження конкурентоспроможності та досягнення максимальної рентабельності.

Для цього застосовуються такі методи, як:

- Аналіз коефіцієнтів використання основних засобів (коефіцієнт оборотності основних засобів, коефіцієнт зношеності, коефіцієнт завантаження).

- Порівняльний аналіз ефективності використання основних засобів до та після кризових періодів.
- Аналіз амортизаційних відрахувань для виявлення можливостей для економії коштів при заміні або модернізації старих активів.

Управління основними засобами під час кризи потребує комплексного стратегічного підходу, який передбачає не лише короткострокові заходи, але й довгострокове планування для збереження та підвищення ефективності підприємства. Ключовими аспектами стратегічного управління є:

- Оптимізація витрат на експлуатацію та утримання основних засобів: в умовах економічної кризи важливо мінімізувати витрати на утримання застарілих активів, що вимагає своєчасної заміни або модернізації обладнання;
- Інвестиції в модернізацію основних засобів: у разі значних змін на ринку та технологічних інновацій, підприємства повинні стратегічно інвестувати в нові технології, які дозволяють підвищити продуктивність і знизити експлуатаційні витрати [2];
- Зниження рівня зношеності основних засобів: розробка стратегій для продовження терміну служби активів через їх своєчасний ремонт, реставрацію або переоснащення.
- Адаптація до змін у попиту на продукцію: у кризовий період зміни попиту на продукцію можуть вимагати коригування структури основних засобів і відповідно до цього — внесення змін в управлінські стратегії.

Впровадження сучасних інформаційних технологій і програмних засобів для автоматизації обліку та аналізу основних засобів стає важливим інструментом для підприємств у кризових умовах. Використання програмних комплексів для ведення обліку основних засобів дозволяє значно підвищити точність і оперативність обробки інформації, зменшити ймовірність помилок та забезпечити своєчасне реагування на зміни в стані активів.

Інтеграція таких систем, як ERP (Enterprise Resource Planning), дозволяє здійснювати моніторинг стану основних засобів в реальному часі, аналізувати їх ефективність [1], а також прогнозувати необхідність капітальних вкладень у модернізацію чи заміну основних засобів.

В умовах економічної кризи підприємства повинні фокусуватися на ефективному управлінні своїми основними засобами, що потребує комплексного підходу до обліку та аналізу. Рекомендується:

- Розробити систему моніторингу та оцінки стану основних засобів з урахуванням змін на ринку та в умовах кризових явищ.
- залучати спеціалістів для оцінки реальної вартості активів і виявлення резервів для їх ефективного використання.

- Використовувати стратегічні підходи до планування інвестицій в основні засоби, зокрема для модернізації та заміни застарілих активів.

Ефективне використання основних засобів є критично важливим для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств, особливо в умовах економічної кризи. Правильний облік і своєчасний аналіз стану активів дозволяють не лише знизити витрати на їх утримання, але й забезпечити можливість своєчасної модернізації та адаптації до змінюваних умов ринку. В умовах кризи підприємства повинні застосовувати комплексний підхід до управління основними засобами, який включає не лише традиційні методи обліку, але й інноваційні технології для автоматизації процесів і підвищення ефективності використання ресурсів.

Особливо важливим є стратегічне планування, яке допомагає не лише оптимізувати витрати, а й визначити напрямки інвестицій у модернізацію та оновлення основних засобів. У кризовий період підприємствам необхідно швидко адаптуватися до змін, зберігаючи баланс між економією коштів та підтримкою виробничої спроможності. Тому облік, аналіз і стратегічне управління основними засобами мають важливе значення не лише для підвищення ефективності роботи підприємств, але й для їх довгострокової стійкості в умовах економічних викликів.

Список використаних джерел:

1. Дмитрів К. І., Шпак Ю. Н. Дослідження інформаційних систем в управлінні підприємствами: досвід та перспективи. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2017. № 14. URL: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.14.2017.108776>
2. About the Authors. IT-Driven Business Models. Hoboken, NJ, USA, 2015. P. 209. URL: <https://doi.org/10.1002/9781119200222.about>

Діана Омель,

студентка 2 курсу спеціальності

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Науковий керівник: **Тетяна Нечипоренко,**

к.е.н., викладач

Вінницький технічний фаховий коледж,

м. Вінниця, Україна

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У сучасному світі економічні кризи стали невід'ємною частиною розвитку глобальної економіки. Пандемії, фінансові рецесії, інфляційні процеси, зростання енергетичних цін, військові конфлікти, санкції та інші кризові явища мають значний вплив на діяльність підприємств та економік країн загалом. В умовах підвищеної невизначеності та динамічності зовнішнього середовища, питання адаптації систем обліку, фінансового аналізу, аудиту та оподаткування до нових викликів набуває особливої актуальності.

Бухгалтерський облік – це система збору, реєстрації, узагальнення та інтерпретації фінансової інформації про діяльність підприємства. Її основна мета – забезпечити керівництво, інвесторів, кредиторів та регуляторні органи точною та своєчасною інформацією для прийняття обґрунтованих рішень [3].

Окреслимо основні кризові явища та їх вплив на бухгалтерський облік:

- пандемія COVID-19: збої в постачанні, необхідність резервування коштів, коригування фінансової звітності відповідно до нових умов;
- гіперінфляція: швидка втрата вартості грошей, що зумовлює необхідність частого перегляду оцінки активів та застосування спеціальних методик обліку;
- військові конфлікти: втрата або пошкодження активів, потреба в переоцінці майна та відображенні збитків у фінансовій звітності.

Розвиток бухгалтерського обліку в умовах кризи вбачаємо у:

- Автоматизація та інтеграція: впровадження сучасних інформаційних технологій, таких як ERP-системи, для автоматизації бухгалтерського обліку та забезпечення оперативного управління фінансовими даними.
- адаптації до інфляції: використання методик обліку, що враховують інфляційний вплив, для забезпечення достовірності та релевантності фінансової інформації;
- управлінні ризиками: впровадження механізмів оцінки та управління ризиками, пов'язаними з дебіторською заборгованістю, запасами та іншими активами.

Фінансовий аналіз – це процес оцінки фінансового стану

підприємства, ефективності його діяльності та перспектив розвитку на основі облікових даних. Він допомагає прогнозувати можливі ризики та приймати стратегічні рішення [1, с. 112].

Кризові явища та їх вплив на фінансовий аналіз наступні:

- фінансова криза 2008 року: масове банкрутство підприємств через недооцінку кредитних та інших фінансових ризиків;
- зростання енергетичних цін: зменшення рентабельності виробництва та посилення залежності підприємств від зовнішніх факторів;
- блокування активів через санкції: обмеження доступу до фінансових ресурсів та ускладнення міжнародної діяльності підприємств.

Стратегії розвитку фінансового аналізу в умовах кризи враховують:

- прогнозування та моделювання: використання сучасних методів прогнозування та моделювання для оцінки впливу кризових явищ на фінансовий стан підприємства та розробки антикризових заходів;
- сценарний аналіз: застосування сценарного аналізу для оцінки фінансової стійкості підприємства за різних варіантів розвитку подій;
- оцінка ліквідності: підвищення точності та оперативності оцінки ліквідності компаній для своєчасного реагування на можливі фінансові труднощі.

Аудит – це незалежна перевірка фінансової звітності та діяльності підприємства з метою підтвердження її достовірності, ефективності та відповідності нормативним вимогам [2, с. 35]. Кризові явища та їх вплив на аудит це:

- крах Enron (2001 р.): виявив серйозні недоліки в системі корпоративного управління та аудиту, що призвело до масштабного фінансового шахрайства;
- кіберзлочинність: зростання кількості кібератак на фінансові установи та підприємства підвищує вимоги до безпеки та захисту інформації під час аудиторських перевірок;
- рецесія та фінансова нестабільність: підвищені ризики маніпулювання звітністю та викривлення фінансової інформації з метою приховування реального стану підприємства.

Основні стратегії розвитку аудиту акцентовані на:

- цифровізацію аудиту: використання цифрових технологій для автоматизації аудиторських процедур, підвищення ефективності та точності перевірок;
- посилення незалежності: забезпечення незалежності аудиторів та посилення контролю за якістю аудиторських послуг;
- антикризовий аудит: впровадження спеціальних процедур антикризового аудиту для швидкої та комплексної оцінки

фінансового стану підприємства в умовах кризи.

Оподаткування – це система збору податків, яка забезпечує фінансування державних витрат. В умовах кризи податкова політика може зазнавати змін, що впливає на фінансовий стан підприємств [3, с. 31].

Основні кризові явища та їх вплив на оподаткування:

- глобальні податкові зміни (OECD Pillar 2, 2023): запровадження мінімального корпоративного податку в 15% для міжнародних компаній, що змінює правила оподаткування транснаціонального бізнесу;
- податкові пільги у зв'язку з пандемією: зміни у звітності та оподаткуванні підприємств, пов'язані з наданням податкових пільг та підтримкою бізнесу під час пандемії;
- збільшення податкового навантаження у період воєнних дій: необхідність додаткових бюджетних надходжень для фінансування оборонних потреб та соціальних програм.

До основних стратегій розвитку оподаткування в умовах кризи належить:

- податкове планування: використання механізмів податкового планування та оптимізації витрат для мінімізації податкових зобов'язань підприємства;
- моніторинг змін: оперативний моніторинг змін у податковому законодавстві та своєчасна адаптація до нових вимог;
- використання податкових стимулів: використання державних податкових стимулів та пільг для підтримки інновацій, інвестицій та розвитку бізнесу.

Узагальнюючи, можна зазначити, що економічні кризи створюють серйозні виклики для систем обліку, аналізу, аудиту та оподаткування. Проте, своєчасна адаптація та розвиток цих систем є запорукою успішного функціонування підприємств та забезпечення сталого розвитку економіки в умовах нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Тарасова В.І. Розвиток обліку, аналізу та аудиту. Центрально-український науковий вісник. Економічні науки. 2023. № 8 (40). С. 109-118.
3. Єременко А.Ю. Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в умовах економічної нестабільності. Вісник СумДУ. Серія Економік». 2022. № 1. С. 31-49.
4. Кравчук Д.І. Система обліку, аналізу, аудиту та оподаткування: проблематика. Економіка. Управління. Інновації. 2023. № 1. С. 27-38.

Анастасія Охотська,

Студентка 4 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Олег Коркушко,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів

обліку та оподаткування ім., С. Юрія,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СТРАТЕГІЇ ФІНАНСОВОГО АУДИТУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Фінансовий аудит в умовах невизначеності вимагає не лише технічних знань, але й глибокого розуміння економічної ситуації та здатності передбачувати можливі зміни. Аудитори повинні бути готовими до різних сценаріїв розвитку ситуації та вміти оперативно реагувати на нові виклики. Це включає в себе постійний моніторинг економічної ситуації, аналіз політичних та законодавчих змін, які можуть впливати на діяльність підприємства.

Одним з ключових аспектів фінансового аудиту в умовах невизначеності є проведення глибокого аналізу ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями та звітністю. Це включає в себе оцінку внутрішніх та зовнішніх чинників, які можуть впливати на фінансову звітність підприємства. Зовнішні чинники можуть включати зміни у законодавстві, політичні рішення та економічні кризи, тоді як внутрішні чинники можуть стосуватися структури управління, внутрішніх процесів та фінансових ресурсів підприємства.

Адаптивність до змін також є важливим елементом фінансової стратегії в умовах невизначеності. Фінансова стратегія повинна бути гнучкою і здатною коригуватися в залежності від змін у зовнішньому середовищі та внутрішніх умовах підприємства. Це дозволяє швидко реагувати на нові виклики та можливості, які можуть виникнути внаслідок економічної нестабільності. Наприклад, дослідження парадигми фінансової стратегії в умовах невизначеності підкреслюють важливість розроблення адаптивних стратегій стійкого розвитку для бізнесу в нестабільному середовищі [1].

Прозорість та точність фінансової звітності особливо важливі. Висока прозорість фінансової звітності сприяє довірі з боку інвесторів та інших стейкхолдерів, які потребують точної інформації для прийняття рішень щодо інвестицій та співпраці з підприємством. Реалізація міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та дотримання вимог національного законодавства щодо фінансової звітності можуть допомогти забезпечити високу якість фінансової звітності.

Управління ризиками є ще одним ключовим елементом фінансового аудиту в умовах невизначеності. Реалізація ефективних систем

управління ризиками включає в себе постійний моніторинг та аналіз ризиків для оперативної реакції на зміни. Це дозволяє підприємству бути готовим до різних сценаріїв розвитку ситуації та приймати своєчасні рішення щодо мінімізації потенційних втрат. Наприклад, застосування штучного інтелекту в аудиторській діяльності дозволяє виявляти потенційні ризики та аномалії в фінансовій звітності, що допомагає підвищити фінансову стійкість підприємств [3].

Сценарне планування також є важливим інструментом для підприємств в умовах невизначеності. Використання сценарного планування дозволяє передбачити різні можливі сценарії розвитку ситуації та розробити відповідні стратегії реагування. Це включає в себе аналіз різних варіантів розвитку економічної ситуації та підготовку відповідних фінансових планів для кожного з них.

Контроль за безперервністю діяльності підприємства також є важливим аспектом фінансового аудиту в умовах невизначеності. Аудитори повинні оцінювати, чи існує суттєва невизначеність щодо безперервності діяльності підприємства, і проводити додаткові процедури для підтвердження здатності підприємства продовжувати свою діяльність. Це включає в себе аналіз фінансової стабільності підприємства, його здатності генерувати грошові потоки та наявності достатніх фінансових ресурсів для виконання зобов'язань.

Практичні приклади підтверджують ефективність цих стратегій у реальних умовах. Наприклад, підприємства, які успішно впроваджують технологічні інновації та стратегічні інструменти управління ризиками, демонструють вищу стійкість до економічної нестабільності та здатність швидко адаптуватися до змін на ринку. Це підкреслює важливість інтеграції сучасних технологій та стратегічних підходів для забезпечення конкурентоспроможності підприємств в умовах невизначеності [2].

Технологічні інновації стають все більш важливими в сфері фінансового аудиту. Використання штучного інтелекту та машинного навчання дозволяє автоматизувати процеси аудиту та підвищити його ефективність. Це включає в себе аналіз великих обсягів даних для виявлення потенційних ризиків та аномалій в фінансовій звітності. Крім того, технології дозволяють проводити аудит в режимі реального часу, що допомагає оперативно реагувати на зміни в фінансовій ситуації підприємства. Реалізація електронних систем обліку та звітності дозволяє забезпечити швидкий доступ до фінансової інформації та підвищити її достовірність [4].

Отже, стратегії фінансового аудиту в умовах невизначеності та економічної нестабільності вимагають високого рівня гнучкості, прозорості та здатності до адаптації до змін. Реалізація цих стратегій дозволяє підприємствам ефективно управляти ризиками та забезпечувати надійність фінансової звітності, що є важливим для підтримки довіри інвесторів та інших стейкхолдерів.

Список використаних джерел:

1. Журавльова І.В. Парадигма фінансової стратегії в умовах невизначеності: Економіка та суспільство. 2024 № 64. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-137>
2. Мирошинченко Г. Б. Стратегії управління ризиками підприємницьких структур. Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. 2024. № 2 (30). С. 4-11. URL:https://economics.donntu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/1_myroshnychenko-b-gyzyku-1.pdf
3. Мірошник О., Шубіна С., Кравченко Б. Оцінка та шляхи підвищення фінансової стійкості підприємства. Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку. 2021. №1(1) С. 17-22. URL:<https://doi.org/10.26565/2786-4995-2021-1-02>
4. Щур К., Скоробогатова Н. Використання штучного інтелекту в аудиторській діяльності: досягнення та перспективи. XI Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті євроінтеграції». Одеса. 2023. С. 252-253. URL:<https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/3549bac0-7a1a-48ed-b785-f35552cfe290/content>

Петро Перерва,

д.е.н., професор, професор кафедри
економіки бізнесу і міжнародних економічних відносин,
НТУ «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

Ольга Лега,

к.е.н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Наталія Канцедаль,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава, Україна

**ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ESG У ПОДАТКОВУ ПОЛІТИКУ
ПІДПРИЄМСТВА: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ**

У сучасному бізнес-середовищі дедалі більше уваги приділяється не лише фінансовим показникам підприємств, а й їхньому впливу на довкілля, суспільство та якість управління. Концепція ESG (Environmental, Social, Governance) стає важливим інструментом для забезпечення стійкості бізнесу. Впровадження ESG-принципів дозволяє підприємствам адаптуватися до глобальних викликів, підвищувати ефективність та довіру з боку зацікавлених сторін – табл. 1.

Таблиця 1

Взаємозв'язок принципів ESG із податковою політикою*

Принцип ESG	Вплив на податкову політику	Приклади заходів
Environmental (E)	Впровадження екологічних ініціатив, податкові пільги за зменшення викидів, інвестиції в «зелені» технології	Податкові знижки за встановлення сонячних панелей, інвестиції в проекти скорочення викидів CO ₂
Social (S)	Соціальна відповідальність, витрати на підтримку місцевих громад, податкові пільги за створення робочих місць	Податкові відрахування на підтримку громадських проектів, фінансування програм з розвитку освіти та охорони здоров'я
Governance (G)	Прозорість у податковій звітності, дотримання міжнародних стандартів, уникнення агресивного податкового планування	Впровадження політик прозорої звітності, відмова від використання офшорів

*узагальнено на підставі [1-5]

Інтеграція принципів сталого розвитку (ESG) у діяльність підприємства стає важливою складовою його стратегії в умовах сучасної економіки. Екологічні, соціальні та управлінські аспекти не лише формують позитивний імідж компанії, але й мають прямий вплив на фінансові результати, зокрема через податкову політику. Врахування ESG-принципів дозволяє підприємствам оптимізувати податкові витрати, отримувати податкові пільги, знижувати ризики та залучати інвестиції, що створює сприятливі умови для сталого розвитку. Цей підхід також сприяє підвищенню конкурентоспроможності на ринку, покращенню корпоративної репутації та взаємодії з державними і міжнародними організаціями. В даному контексті, об'єднання податкових стратегій з принципами ESG набуває особливої важливості для досягнення довгострокової фінансової та соціальної стійкості підприємств.

Податки та принципи ESG (екологічна, соціальна та корпоративна відповідальність) взаємопов'язані через їхній вплив на стійкий розвиток бізнесу та суспільства в цілому – рис. 1. На рівні підприємства інтеграція принципів ESG (екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності) у податкову політику має кілька важливих аспектів, які безпосередньо впливають на стратегію, фінансові результати та довгострокову стійкість бізнесу.

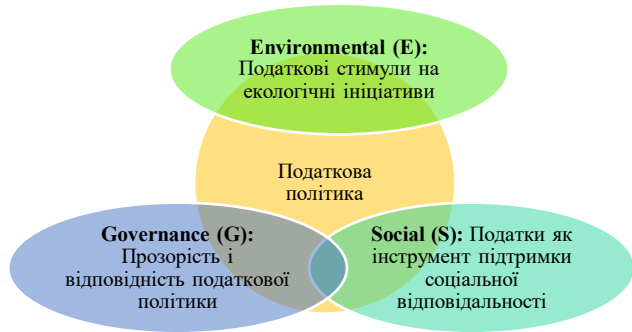

Рис. 1. Схема інтеграції ESG у податкову політику*
*узагальнено на підставі [1-5]

Розглянемо ключові точки взаємодії податкових ризиків і принципів ESG на рівні підприємства, зокрема, як вони впливають на управління ризиками та стратегію сталого розвитку. Це дозволить глибше зрозуміти основні виклики та можливості, що виникають у процесі інтеграції цих аспектів, що представлено у табл. 2. Отже:

Екологічний аспект (E): податкові пільги за енергоефективність, зниження викидів та використання відновлювальних джерел енергії зменшують податкове навантаження, в той час як штрафи за екологічне забруднення стимулюють інвестиції в чисті технології.

Соціальний аспект (S): Підприємства, що активно займаються соціальною відповідальністю (створення робочих місць, підтримка благодійних проєктів), можуть отримати податкові вигоди та залучити інвесторів, що орієнтуються на соціальний вплив.

Управлінський аспект (G): Ефективне податкове планування дозволяє оптимізувати витрати та спрямовувати ресурси на ESG-ініціативи. Прозорість у податкових розрахунках підвищує довіру та знижує ризики податкових перевірок.

Таблиця 2

Виклики та можливості інтеграції ESG у податкову політику*	
Виклики	Можливості
Високі початкові витрати на адаптацію ESG-ініціатив	Зменшення податкового навантаження завдяки екологічним пільгам
Недостатнє законодавче регулювання	Зміцнення репутації підприємства на ринку через прозору податкову політику
Відсутність знань і досвіду у впровадженні ESG	Покращення співпраці з міжнародними партнерами завдяки відповідності принципам сталого розвитку
Ризики перевірок через невідповідність ESG	Розширення доступу до екологічних грантів та інвестицій

*узагальнено на підставі [1-5]

Інтеграція податкової політики з принципами ESG на рівні підприємства дозволяє знижувати податкове навантаження, підвищувати конкурентоспроможність та фінансову стабільність, залучати відповідальних інвесторів і забезпечувати стійкий розвиток.

Це також сприяє поліпшенню репутації підприємства як соціально відповідального і екологічно стійкого бізнесу, що в свою чергу може впливати на його успіх на ринку.

Список використаних джерел:

1. Макаренко І.О. Інкorporація ESG-критеріїв у діяльність компаній у контексті їх інвестиційного скринінгу. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 2 (104). С. 86-93.
2. Лагодієнко О.В. Впровадження корпоративних практик ESG: міжнародний досвід. *Economic space*. 2024. № 193. С. 109-115. URL: <https://doi.org/10.30838/EP.193.109-115>.
3. Коновальченко А. Як інноваційні підходи до ESG допомагають відновленню України. *Економічна правда*. 15 січня 2024 р. URL: <https://epravda.com.ua/columns/2024/01/15/708751/>
4. Перерва П. Г., Лега О. В. Податковий консалтинг: інструмент для фінансової безпеки. *Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аудиту, оподаткування та аналізу в умовах міжнародної інтеграції* : зб. матеріалів 4-ї Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 20 листопада 2024 р., Херсон – Хмельницький / ДНУ "Інститут модернізації змісту освіти", Херсонський національний технічний університет, Хмельницький національний університет. – Електрон. текст. дані. Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2024. С. 141-143. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/84562>
5. Яловега Л. В., Лега О. В., Прийдак Т. Б. Циркулярна економіка як інструмент сталого розвитку: виклики та перспективи. *Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання*: зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. «Управлінські парадигми сталого розвитку та інклюзивного економічного зростання» / за заг. ред.: І. І. Рекуненка, В. В. Сулим. Суми : Сумський державний університет, 2024. с. 227-228. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/97484/3/Management_paradigms_2024.pdf#page=227.

Анастасія Псарук

студентка 3 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Людмила Кошулько**,

викладач вищої категорії, викладач-методист,

голова циклової комісії фінансово-економічних дисциплін

Фаховий коледж зварювання та електроніки імені Є.О.Патона

м. Дніпро, Україна

РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІК ТА ПОРЯДОК ВІДОБРАЖЕННЯ У ЗВІТНОСТІ

Кругообіг коштів підприємства характеризується вкладанням коштів у виробництво з метою виготовлення товарів і отримання виручки від їх реалізації. Забезпечення грошових надходжень, які потрібні для відшкодування витрат виробництва й обігу, своєчасне виконання фінансових зобов'язань перед державою, банками та іншими суб'єктами господарювання, формування доходів і прибутку є найважливішою стороною діяльності підприємств.

Слід зазначити, що грошові кошти надходять на підприємство не лише від процесу виробництва, реалізації (операційної діяльності), а також і від фінансово-інвестиційної діяльності. [4]

Рух грошових потоків може відбуватися від внутрішніх джерел утворення, а також ззовні. Грошові надходження та вибуття від операційної, фінансової, інвестиційної діяльності можуть здійснюватися через безготівковий, готівковий та електронний розрахунок.

Зважаючи, на великий обсяг закупівлі сировини за готівку з метою економії часу та підвищення оперативності грошових розрахунків за поставлений товар варто звернути увагу на переваги використання електронних грошей.

Хоча, План рахунків бухгалтерського обліку за останніми змінами містить субрахунок до рахунку 33 «Інші кошти» і має назву 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті», ми пропонуємо на підприємстві створити субрахунки «Електронні гроші в національній валюті» та «Електронні гроші в іноземній валюті».

Для бухгалтерського та управлінського обліку підприємства залишається важливою інформація про кількість грошей та вид валюти в електронному гаманці. За дебетом субрахунків «електронні гроші в національній валюті» та «електронні гроші в іноземній валюті» відображатиметься інформація про надходження коштів в електронний гаманець, за кредитом – списання їх на рахунок постачальника, підрядника, тощо. Документальним підтвердженням руху електронних грошових коштів виступають первинні касові та банківські документи, в яких вказується списання коштів та переведення їх на віртуальний носій.

[2]

Операції з поповнення електронного гаманця можна здійснювати у такі способи: купувати стрейч-карту за готівку, з банківського рахунку, поштовими переказами, мобільним поповненням. Відповідно до обраного способу буде змінюватися облік зарахування коштів до електронного гаманця.

Класифікацію рахунків бухгалтерського обліку грошових коштів, включаючи субрахунки «електронні гроші в національній валюті» та «електронні гроші в іноземній валюті» наведено на рис. 1.

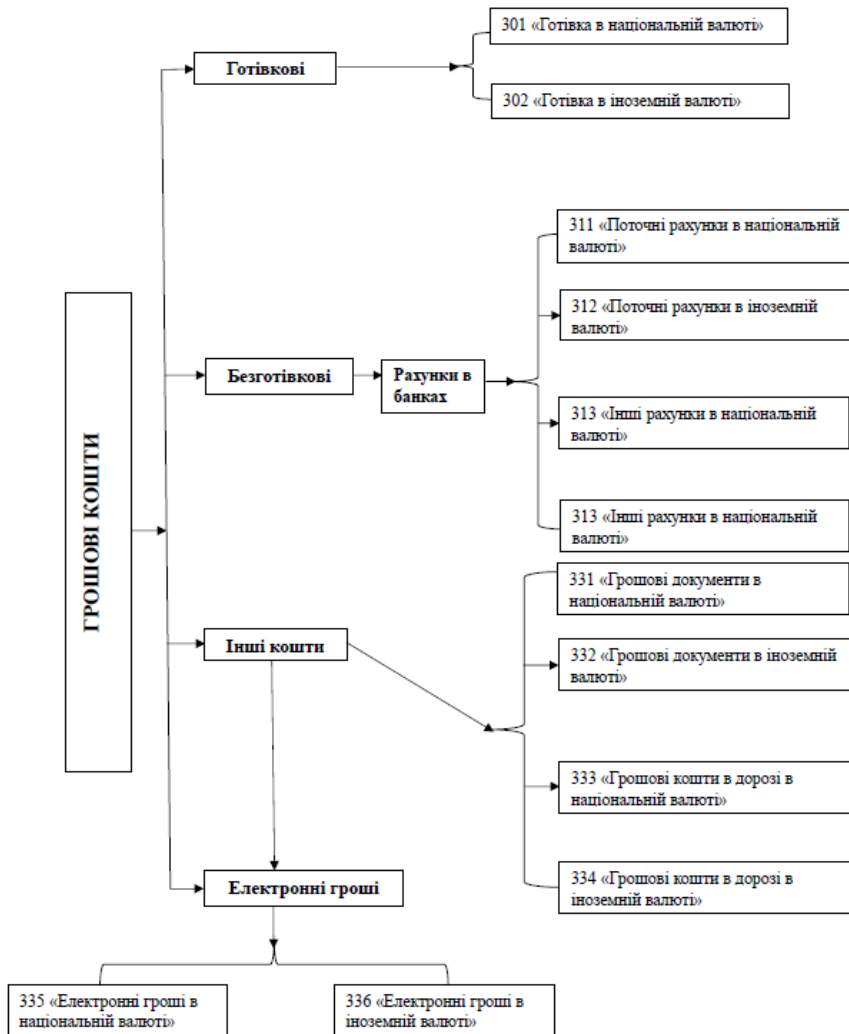

Рис. 1. Відображення електронних грошей в групуванні грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку

Уточнене нами групування грошових коштів на рахунках бухгалтерського обліку на основі проведеного комплексного дослідження методики їх відображення є більш повним, оскільки відображає усі необхідні для здійснення сучасних розрахунків грошовими коштами рахунки та субрахунки. В наведеному групуванні мають місце субрахунки «електронні гроші в національній валюті» та «електронні гроші в іноземній валюті», які відносяться до рахунку «Інші кошти». Виділення для обліку електронних грошей окремих субрахунків сприятиме всебічному відображенню інформації щодо руху грошових коштів підприємства в бухгалтерському обліку.

Стан та наявність електронних та інших грошових коштів підприємства можна охарактеризувати, виходячи з даних бухгалтерського балансу як методу узагальнення даних через рахунки і подвійний запис. В балансі грошові кошти відображаються в 2 розділі активу. Щоб дати достовірну та ґрунтовну оцінку наявності та використання за звітний період грошових коштів на підприємстві та інших об'єктів бухгалтерського обліку використовують такий елемент методу як бухгалтерська звітність, яка в повному обсязі розкриває суть питання [3].

Зокрема, інформація про грошові кошти та розрахунки підприємства розкривається у річній формі № 3 фінансової звітності «Звіт про рух грошових коштів», який суб'єкти малого підприємництва не зобов'язані формувати, так як звітують по формі № М-1, відповідно до якого формується баланс та звіт про фінансові результати підприємства [1].

На мою думку, така скорочена форма фінансової звітності частково зменшує витрати праці бухгалтера, але в цілому, згортання інформації негативно впливає на ефективність управлінських рішень щодо порядку використання грошових коштів. За останні роки у зв'язку із правками НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти та їх еквіваленти на малих підприємствах відображаються у балансі фінансового звіту такого суб'єкта підприємництва у рядку «Грошові кошти та їх еквіваленти». У зв'язку із цим, рекомендуємо для підвищення контрольної функції обліку за надходженнями та видатками грошей підприємства формувати річний звіт про рух грошових коштів за прямим методом, незалежно від вимог статистичних органів, але головним чином, для потреб керівництва підприємства. Основою для формування звіту може служити оборотний баланс по рахунку 301, що на підприємстві має назву «Каса в національній валюті» і наведений у додатках роботи.

Особливої актуальності набувають питання про рух грошових коштів у зв'язку із перспективою введенням в обіг підприємства електронних грошей.

Дослідження фактичного руху грошових коштів та розрахунків на підприємстві та порядку їх відображення в бухгалтерського обліку, дозволило побудувати облікову модель надходження, вибуття, переміщення грошових коштів та розрахунків. Вона описує взаємозв'язок між елементами цілісної системи, в основі якої відображені рахунки обліку грошових коштів. [3]

Комплексність підходу до розробки моделі дозволила відобразити в ній рух усіх видів грошових розрахунків: готівкових, безготівкових та електронних.

Особлива увага в моделі приділена електронним грошам як новому об'єкту обліку, які відображають операції грошових розрахунків за допомогою інформаційних технологій. Вони виділені окремим блоком з наведенням відповідних кореспондуючих рахунків. При побудові моделі обліку грошових 22 коштів та розрахунків представлені операції з активами, капіталом, зобов'язаннями, розрахунками, доходами та витратами. Враховано всі можливі кореспонденції рахунків згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, включаючи запропоновані субрахунки для електронних грошей.[5]

Список використаних джерел

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Офіційний сайт ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>
2. Рух грошових коштів: звіти, форми, приклади [<https://online.novaposhta.education/blog/ruh-groshovih-koshtiv>]
3. Статтю взято з газети "Новий бухгалтерський облік" № 12/2021 Софія Таран, експертка газети. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/852>
4. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем. Балашова Олена. URL: https://audit.kntu.kr.ua/files/2023_tez.pdf
5. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності, оподаткування і консалтингу в Україні : монографія / за ред. д.е.н., проф. Г. М. Колісник; рец. : І. Б. Садовська, Р. Й. Бачо. – Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2023. – 284 с.URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/56555>

Дмитро Росецький

здобувач освіти, група Ф-11

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Оксана Марунчак**

викладач вищої категорії

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНСОВИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО АДАПТАЦІЇ

У сучасних умовах економічної нестабільності, спричиненої глобальними кризовими явищами, підприємства стикаються з численними викликами, які вимагають адаптації та впровадження інноваційних підходів до фінансового аналізу. Традиційні методи оцінки фінансового стану часто виявляються недостатніми для своєчасного виявлення загроз та прийняття ефективних управлінських рішень. Тому виникає потреба у розробці та застосуванні нових підходів, які б дозволили підприємствам не лише виживати, але й досягати стійкого розвитку в умовах кризи.

Фінансовий аналіз є ключовим інструментом для оцінки майнового та фінансового стану підприємства, його ліквідності, платоспроможності та рентабельності. Він дозволяє виявити слабкі місця в діяльності компанії та визначити напрями для покращення. Проте, в умовах економічної нестабільності, стандартні методи аналізу можуть не враховувати швидкоплинність змін та специфіку кризових ситуацій. Це підкреслює необхідність впровадження інноваційних технологій та підходів до фінансового аналізу, які б забезпечили більш гнучке та оперативне реагування на виклики середовища.

Одним із перспективних напрямів є інтеграція інформаційних технологій у процес фінансового аналізу. Використання сучасних програмних продуктів та аналітичних платформ дозволяє автоматизувати збір та обробку даних, що підвищує точність та швидкість аналізу. Крім того, застосування методів прогнозової аналітики та моделювання на основі великих даних (Big Data) сприяє більш точному передбаченню можливих кризових явищ та розробці превентивних заходів.

Іншим важливим аспектом є впровадження систем раннього попередження кризових ситуацій. Такі системи базуються на постійному

моніторингу ключових фінансових показників та використанні спеціальних індикаторів, які сигналізують про наближення кризових явищ. Це дозволяє керівництву підприємства завчасно вживати необхідних заходів для запобігання негативним наслідкам [1].

У сучасних умовах економічної нестабільності підприємства стикаються з необхідністю впровадження інноваційних підходів до фінансового аналізу для забезпечення стійкості та адаптації до кризових явищ. Одним із таких підходів є інтеграція інформаційних технологій у процес фінансової діагностики. Використання сучасних програмних продуктів та аналітичних платформ дозволяє автоматизувати збір та обробку даних, що підвищує точність та швидкість аналізу. Застосування методів прогнозу аналітики та моделювання на основі великих даних (Big Data) сприяє більш точному передбаченню можливих кризових явищ та розробці превентивних заходів. [3].

Крім того, впровадження систем раннього попередження кризових ситуацій, які базуються на постійному моніторингу ключових фінансових показників та використанні спеціальних індикаторів, дозволяє керівництву підприємства завчасно вживати необхідних заходів для запобігання негативним наслідкам. Такі системи можуть включати використання штучного інтелекту та машинного навчання для аналізу трендів та аномалій у фінансових даних [2].

Іншим важливим аспектом є адаптація маркетингових стратегій як інструменту підвищення фінансово-економічної безпеки підприємства у періоди криз. Інноваційні підходи до сегментації ринку, модифікація цінових політик та впровадження новітніх цифрових технологій для оптимізації взаємодії зі споживачами дозволяють мінімізувати втрати, пов'язані з економічними шоками, та зберегти фінансові потоки [4].

Таким чином, впровадження інноваційних підходів до фінансового аналізу та управління дозволяє підприємствам ефективніше адаптуватися до кризових умов, забезпечуючи стійкість та конкурентоспроможність на ринку.

Список використаних джерел:

1. Книшек О. О., Тарасенко Ю. О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*, (139), 171-181. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/380>
2. Можливості та виклики нових технологій для ПВК/ФТ, Париж, Франція, URL: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/opportunities-challengesnewtechnologies-aml-cft.html>
3. Полятикін С. О. Інноваційні підходи до діагностики фінансового стану аграрних підприємств в умовах невизначеності та ризику. *Економіка та суспільство*. Випуск # 47. 2023. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2177/2103>

4. Райко Д.В. Маркетингові стратегії як інструмент підвищення фінансово-економічної безпеки підприємства у періоди криз. *Економіка та суспільство*. URL: DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-45>

Наталія Столярчук,
старший викладач кафедри
менеджменту авіаційної діяльності,
Українська державна льотна академія,
м. Кропивницький, Україна

РОЗРОБКА ПІДХОДІВ ДО ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Фінансовий аналіз є невід'ємною частиною управління підприємством, оскільки дозволяє оцінити поточний фінансовий стан, виявити слабкі та сильні сторони діяльності, а також надавати обґрунтовані рекомендації для покращення ефективності бізнес-процесів. Однак в умовах економічної нестабільності, коли ринки змінюються швидко і непередбачувано, традиційні методи фінансового аналізу можуть бути недостатніми для прийняття обґрунтованих рішень. Тому розробка нових підходів до фінансового аналізу, які дозволяють ефективно адаптуватися до умов нестабільності, є надзвичайно актуальною.

Фінансовий аналіз передбачає вивчення фінансової інформації для визначення здатності підприємства ефективно функціонувати. Основні методи, що використовуються в цьому процесі, включають горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний аналіз, аналіз грошових потоків та аналіз прибутковості. Ці методи є основою для визначення фінансового стану компанії і зазвичай застосовуються в умовах стабільності.

Нестабільність економічного середовища, викликана різними факторами — політичними, соціальними, природними катастрофами чи світовими кризами — ставить перед фінансовим аналізом нові виклики. У таких умовах виникає необхідність враховувати зміни в ринкових умовах, зміні валютних курсів, інфляційні процеси та інші фактори, які можуть впливати на фінансові результати підприємства [1].

Наприклад, у разі економічної кризи або валютної нестабільності значні коливання валютних курсів можуть серйозно впливати на витрати компаній, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. У такому випадку звичайні коефіцієнти ліквідності та рентабельності можуть

виявитися неадекватними для оцінки фінансової ситуації, і необхідно застосовувати спеціалізовані підходи, які враховують такі нестабільні фактори [2].

Один із найважливіших аспектів аналізу в умовах нестабільності — це використання прогнозних моделей, які враховують непередбачувані зміни в макроекономічних умовах. Для цього широко застосовуються методи сценарного аналізу, стрес-тестування та методи моніторингу ризиків [3].

- Сценарний аналіз дозволяє моделювати різні варіанти розвитку подій на основі ймовірних змін в економічних умовах, що дає змогу підприємствам підготуватися до можливих змін на ринку та адаптувати свою фінансову стратегію.
- Стрес-тестування полягає в оцінці можливих наслідків для фінансового стану підприємства в умовах гіпотетичних або екстремальних ситуацій, таких як різке падіння валютного курсу або значне зниження попиту на продукцію.
- Методи моніторингу ризиків дозволяють виявити та оцінити різні фінансові ризики, з якими підприємство може стикнутися в умовах нестабільності. Це включає як валютні, так і кредитні, інфляційні та ринкові ризик.

Особливо важливим є розробка підходів до фінансового аналізу в умовах нестабільності для українських підприємств. Україна, як країна з перехідною економікою, часто стикається з економічною та політичною нестабільністю, що вимагає застосування адаптованих методів фінансового аналізу [4]. Зокрема, підприємства повинні враховувати ризики, пов'язані з частими змінами законодавства, валютною політикою, а також впливом зовнішніх економічних факторів.

Нестабільність національної валюти, висока інфляція та політичні ризики змушують компанії значно більше уваги приділяти плануванню та прогнозуванню, а також ретельному аналізу макроекономічних показників. В таких умовах необхідно адаптувати методи фінансового аналізу для того, щоб підприємства могли швидко реагувати на зміни в середовищі та знижувати свої ризики.

Для вдосконалення фінансового аналізу в умовах нестабільності можна запропонувати кілька напрямів:

- інтеграція прогнозних моделей в традиційні методи фінансового аналізу для того, щоб передбачити вплив можливих змін в економічному середовищі;
- адаптація до змінюваних ринкових умов. Оскільки нестабільність вимагає швидких реакцій на зміни, підприємствам необхідно вивчати нові підходи до аналізу фінансових потоків, наприклад, через використання аналітики великих даних та штучного інтелекту для моніторингу економічних трендів;

- покращення управління ризиками. Підприємства повинні розробити більш детальні стратегії управління фінансовими ризиками, зокрема через більш часте проведення стрес-тестів і використання моделювання фінансових наслідків у різних сценаріях.

У сучасних умовах економічної нестабільності необхідно створювати нові підходи до фінансового аналізу, які враховують швидкі зміни в ринкових умовах. Традиційні методи не завжди дають змогу оцінити реальну ситуацію, тому застосування прогностичних моделей, стрес-тестування та моніторинг ризиків є важливими елементами адаптації фінансового аналізу до умов нестабільності. В Україні, в умовах специфічної економічної ситуації, застосування таких підходів дозволить підприємствам ефективніше реагувати на зміни і знижувати вплив ризиків.

Список використаних джерел:

1. Бланк І. А. Фінансовий аналіз підприємства. Київ : КНЕУ, 2015. 376 с.
2. Сіренко Л. В. Методи фінансового аналізу в умовах кризи: український контекст. *Економіка України*, 2017. № 1(2). С. 45-59.
3. Chang J. S. Risk Management in Financial Analysis. *J. S. International Journal of Financial Studies*, 2020. Vol. 8(3). P. 123-135.
4. Ковальчук Т. Аналіз економічних ризиків підприємства в умовах нестабільності. Київ : Вища школа, 2019. 250 с.

Евген Стришка

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Дмитро Боднарчук

факультет Агротехнологій та екології

Львівського НУП

Науковий керівник **Ірина Гуменюк**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах динамічного та нестабільного ринкового середовища підприємства стикаються з численними викликами, що вимагають чітко визначених напрямів розвитку та адаптивних стратегій. Стратегія розвитку підприємства є фундаментальним інструментом, який визначає довгострокові цілі, шляхи їх досягнення та способи

ефективного використання ресурсів для забезпечення стійкого функціонування та конкурентоспроможності на ринку.

Поняття стратегії розвитку підприємства охоплює комплекс заходів, спрямованих на досягнення визначених цілей шляхом оптимального використання наявних ресурсів та адаптації до змін у зовнішньому середовищі. Це передбачає аналіз внутрішніх можливостей підприємства, оцінку ринкових тенденцій, конкурентного середовища та визначення ключових напрямів діяльності, які забезпечать зростання та розвиток [2].

Розробка ефективної стратегії розвитку вимагає системного підходу, що включає декілька етапів [1]:

1. **Аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища:** оцінка ринкових умов, конкурентів, споживачів, а також внутрішніх ресурсів та компетенцій підприємства.
2. **Визначення місії та бачення:** формулювання основної мети існування підприємства та його довгострокових прагнень.
3. **Постановка стратегічних цілей:** встановлення конкретних, вимірюваних, досяжних, релевантних та обмежених у часі цілей.
4. **Розробка стратегічних ініціатив:** визначення конкретних дій та проектів, спрямованих на досягнення поставлених цілей.
5. **Реалізація стратегії:** впровадження запланованих заходів із залученням необхідних ресурсів та встановленням відповідальності.
6. **Моніторинг та коригування:** постійний контроль за виконанням стратегії та внесення необхідних коректив у відповідь на зміни у внутрішньому або зовнішньому середовищі.

Важливою складовою стратегічного розвитку є вибір відповідної моделі поведінки на ринку. Згідно з класифікацією М. Портера, підприємства можуть обирати між стратегією лідерства за витратами, диференціації або фокусування на певному сегменті ринку. Кожна з цих стратегій має свої переваги та ризики, і вибір залежить від специфіки діяльності підприємства, його ресурсів та ринкових умов.

У контексті українських реалій, особливо в умовах воєнного стану, стратегія розвитку підприємства набуває особливого значення. Підприємства змушені не лише адаптуватися до турбулентного бізнес-середовища, але й активно розробляти довгострокові плани, що враховують можливі ризики та шляхи їх мінімізації. Зокрема, важливою є орієнтація на інноваційний розвиток, цифровізацію бізнес-процесів та розширення присутності на міжнародних ринках [5].

У сучасному бізнес-середовищі стратегія розвитку підприємства є ключовим елементом, що визначає його довгостроковий успіх та конкурентоспроможність. Цікаво, що стратегія не є статичним планом; вона постійно еволюціонує, адаптуючись до змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства. Це означає, що підприємства

повинні бути гнучкими та готовими до швидких змін, щоб залишатися конкурентоспроможними на ринку.

Одним із важливих аспектів стратегічного розвитку є розуміння того, що не існує універсальної стратегії, яка б підходила для всіх підприємств. Кожна організація повинна розробляти власну унікальну стратегію, враховуючи свої ресурси, ринкові умови та специфічні цілі. Це підкреслює важливість індивідуального підходу до стратегічного планування [2].

Цікаво, що процес формування стратегії розвитку підприємства включає не лише аналіз поточного стану та прогнозування майбутніх тенденцій, але й активне управління змінами. Це означає, що підприємства повинні не лише реагувати на зміни, але й проактивно впливати на своє середовище, впроваджуючи інновації та нові підходи до ведення бізнесу [3].

Важливо також зазначити, що успішна реалізація стратегії розвитку потребує залучення всіх рівнів організації. Це означає, що кожен співробітник повинен розуміти стратегічні цілі підприємства та свою роль у їх досягненні. Такий підхід сприяє підвищенню мотивації персоналу та ефективності реалізації стратегічних планів [4].

Отже, стратегія розвитку підприємства є комплексним та багатогранним процесом, що вимагає глибокого аналізу, гнучкості та активного управління змінами. Лише за таких умов підприємство зможе досягти стійкого розвитку та успіху в сучасному конкурентному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Бугайчук В., Кривульський Є., Глюза К. Формування стратегії розвитку підприємства в умовах війни. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3031>
2. Гудзь О.І. Стратегія розвитку підприємства: сутність та класифікація. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/48.pdf
3. Дейнека В., Бондар Ю. Стратегії розвитку підприємства: значення, види, особливості. URL: <https://daemmt.odesa.ua/index.php/daemmt/article/view/482>
4. Матвієнко К. В., Кваско А. В. Стратегії розвитку підприємства в сучасному конкурентному середовищі. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303666>
5. Уряд схвалив Стратегію розвитку малого та середнього бізнесу. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=161fb74b-c8ad-4cc5-b7ed-645962eb2e28&lang=uk-UA&title=StrategiiaRozvitkuMSB>

Євген Стрілець,

здобувач освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Ірина Гльос,**

викладач вищої категорії,

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

Україна, м. Кам'янець-Подільський

ПРИНЦИПИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У ФІНАНСОВІЙ НАУЦІ

Головною перевагою податку на доходи громадян є те, що в ньому більшою мірою, ніж у будь-якому іншому податку, можуть бути втілені основні вимоги принципу справедливості оподаткування, який на сьогодні є головним орієнтиром будь-якої цивілізованої системи оподаткування. Однак зміст цього принципу є настільки багатограним та неоднозначним, що й досі навколо нього точиться чимало дискусій. Не сформульовано і його єдиного загальноприйнятого визначення.

Найбільш складною виявляється реалізація на практиці принципу справедливості при розподілі податкового тягара, причому її забезпечення в абсолютному вигляді не є можливим. Пов'язано це з тим, що, по-перше, критерії справедливості є суб'єктивними та відрізняються в кожного з окремих індивідів. Що стосується загальноприйнятих критеріїв, то з відносною впевненістю про них можна робити висновки лише щодо конкретного суспільства на певному конкретному етапі його соціально-економічного розвитку. Принципи стягнення одного і того ж податку, придатні для однієї країни, можуть виявитися неприйнятними для іншої. По-друге, послідовна реалізація в оподаткуванні навіть всіма визнаних критеріїв справедливості може призвести до суперечностей з іншими основоположними принципами оподаткування, що іноді взагалі позбавляє відповідний податок будь-якого сенсу. Проте деякі безперечні загальні підходи до реалізації принципу справедливості в оподаткуванні все ж таки сформульовані.

В економічній літературі виокремлюють два основних аспекти справедливості – горизонтальний та вертикальний, – які є невід'ємною умовою забезпечення відносної рівності податкових зобов'язань. Перший передбачає застосування однакового податкового режиму до індивідів, економічне становище яких є рівним. Другий, навпаки, – відмінність податкових режимів по відношенню до різних індивідів [11, с. 42]. Саме через встановлення вимог горизонтальної та вертикальної справедливості в найбільш загальному вигляді закріплюються положення про необхідність та важливість відсутності будь-якої дискримінації в оподаткуванні доходів фізичних осіб.

Обидва із зазначених аспектів справедливості пов'язані з принципом платоспроможності в оподаткуванні – одним із двох фундаментальних податкових принципів. Цей принцип передбачає відповідність оподаткування не суб'єктивній готовності, а об'єктивній спроможності окремих платників нести податкове навантаження. Однак питання щодо вибору критеріїв оцінки платоспроможності індивідів в теоретичній літературі залишається дискусійним.

У контексті горизонтальної справедливості для цього необхідним є визначення того, що розуміється під такими поняттями, по-перше, як «рівність» (чи це рівність стосовно одного або комбінації таких показників платоспроможності, як дохід, майно та споживання; чи рівність в залежності від часу, протягом якого відбувалися зміни у платоспроможності – за певний період часу чи протягом усього життєвого циклу), по-друге, «рівного податкового підходу» (тобто забезпечення рівності в абсолютних податкових платежах або в податкових платежах по відношенню до доходу).

Вертикальна справедливість, яка наголошує на необхідності забезпечення диференціації податкових зобов'язань платників із різними рівнями доходів, хоча ступінь такої диференціації не встановлюється, часто розглядається саме в контексті перерозподілу доходів. При цьому податок буде вважатися справедливим, якщо ступінь нерівності в розподілі доходів після його стягнення виявиться меншою, ніж до забезпечення його сплати, і навпаки. Взагалі цей аспект справедливості тісно пов'язаний з питаннями ціннісних суджень. З цього приводу виокремлюються чотири погляди на проблему соціальної справедливості за ступенем зменшення економічної нерівності: егалітарний, утилітарний, роулсіанський і ринковий [32].

Згідно з егалітарною концепцією, під вищою соціальною справедливістю розуміється рівність у розподілі багатства або доходів, що створює однакові економічні можливості для людей.

Згідно з утилітарною концепцією, добробут суспільства є сумою корисностей окремих його членів, відтак за даного рівня суспільного добробуту будь-яке зменшення корисності одного індивіда повинно компенсуватися адекватним збільшенням корисності іншого, незалежно від того, чи то йдеться про багатого або бідного члена суспільства. Перерозподіл доходів між ними допустимий, проте у вузьких межах, а саме доти, доки додаткова корисність, отримана бідним індивідом від зменшення оподаткування його доходу, буде більшою від втрат корисності багатого індивіда від підвищення оподаткування його доходу, тобто доки зростатиме суспільний добробут.

Полярно протилежною утилітаризму є інша наукова теорія – роулсіанська, згідно з якою добробут суспільства в цілому повинен забезпечуватися за рахунок зростання добробуту його найбіднішої

частини. Нерівність в доходах, а відтак і їх перерозподіл за допомогою податків допустимі настільки, наскільки вони сприяють підвищенню добробуту найменш забезпечених соціальних груп. Це не означало, що найсправедливішим податком Дж. Роулс вважав прогресивний податок на доходи. На його думку, високі ставки податку на багатих можуть негативно вплинути на їх ділову активність, що призведе до зменшення загальної суми податкових надходжень, а отже й можливостей їх перерозподілу на користь бідних. Тому найсправедливішим він вважав податок на споживання.

У межах іншої, ринкової концепції, рівність в розподілі взагалі не пов'язується із справедливістю. Її розробку було розпочато ще класиками політичної економії, якими справедливим вважався саме той характер розподілу, що був сформований ринком на засадах конкуренції, винагороджуючи найбільш здібних і працездатних. Навпаки, будь-який пригнічуючий приватну ініціативу перерозподіл розглядався як такий, який суперечить справедливості. Таким чином, ринковою концепцією припускається навіть суттєва нерівність в розподілі доходів через те, що більш рівномірний розподіл негативно позначився б на найбільш активних економічних суб'єктах.

Слід відмітити, що в реальності політика держави ніколи не формується на базі певної одної теоретико-етичної концепції; зазвичай, в ній знаходять віддзеркалення різні тенденції. Деякі з них відображають турботу про максимальний добробут більшості членів суспільства, на чому акцентується увага в утилітаристській концепції. Інші пов'язані із захистом недоторканності власності і певним чином віддзеркалюють ідеї, представлені в ринковій моделі. Завжди мають місце також тенденції, пов'язані з підтримкою членів суспільства, які найбільшою мірою її потребують, що відповідає роулсіанському, підходу. На практиці ці тенденції поєднуються; неоднаковим в різних суспільствах виявляється саме ступінь їх поєднання. Більше того, реальний розвиток суспільного сектора в різних країнах часто також демонструє домінування тієї чи іншої специфічної тенденції.

Список використаних джерел:

1. Луніна І.О. Державні фінанси України в перехідний період. Харків: Форт, 2000. 296 с.
2. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектору / Пер. с англ. А Олійник, Р. Скільський. Київ: Основи. 1998. 854 с.

Анастасія Стройкова,

студентка 4 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Оксана Романькова,**

к.х.н., доцент кафедри «Облік, оподаткування та економічна безпека»,

Донбаська державна машинобудівна академія,

м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

Штучний інтелект стрімко трансформує різноманітні сфери людської діяльності, і бухгалтерський облік не є винятком. Зростаючий обсяг даних, необхідність оперативного аналізу та прийняття рішень на його основі роблять традиційні методи обліку все менш ефективними. Впровадження ШІ відкриває нові можливості для автоматизації рутинних операцій, покращення точності обробки даних, а також надання більш глибоких і комплексних аналітичних звітів підприємства тощо. Виділяють основні аспекти застосування штучного інтелекту в бухгалтерському обліку підприємства, рис. 1.

Рис. 1 – Основні аспекти застосування штучного інтелекту в обліку підприємства

Генеративний штучний інтелект поступово перетворює традиційні підходи до ведення обліку, надаючи підприємствам потужний інструмент для підвищення ефективності та точності фінансових операцій. Його застосування охоплює широкий спектр завдань, від автоматизації облікових процесів до проведення складних аналітичних досліджень. Роботизована автоматизація процесів та машинне навчання дозволяють автоматизувати введення даних, створення фінансових звітів, узгодження банківських виписок та інші повторювані завдання. Це звільняє бухгалтерів від механічної роботи, дозволяючи їм зосередитися на

більш складних аналітичних завдань та прийнятті стратегічних рішень. Автоматизацію рутинних операцій часто називають роботизацією процесів або RPA (Robotic Process Automation). Суть процесу полягає в тому, що програмні роботи беруть на себе повторювані завдання, звільняючи людей для більш творчої роботи.

Покращення точності обліку є ще одним важливим аспектом застосування ШІ. Він здатен обробляти великі обсяги даних і виявляти аномалії, які можуть вказувати на помилки в обліку. ШІ може автоматично виявити невідповідності між даними різних систем, дублювати записів або нетипові транзакції. Це дозволяє значно знизити ризик помилок у фінансовій звітності та забезпечити її достовірність.

ШІ-алгоритми здатні аналізувати попередньо створені дані та виявляти в них закономірності, що дозволяє прогнозувати майбутні тенденції. Це може бути використано для оптимізації управління запасами, планування бюджету та прийняття інших важливих бізнес-рішень. Штучний інтелект може здійснювати більш глибокий інтелектуальний аналіз фінансових даних, виявляючи приховані зв'язки та тенденції, які можуть бути недоступні для традиційних методів аналізу. Це дозволяє отримати більш повну картину фінансового стану підприємства і приймати більш обґрунтовані рішення. ШІ може виявляти шахрайські схеми та запобігати фінансовим втратам.

Таким чином, впровадження штучного інтелекту в облік підприємства є невід'ємною частиною цифрової трансформації бізнесу. ШІ дозволяє автоматизувати рутинні процеси, підвищити точність обліку, покращити якість аналізу даних, а також приймати більш ефективні бізнес-рішення. Однак, важливо розуміти, що ШІ є інструментом, який доповнює, але не замінює людський фактор. Бухгалтери майбутнього повинні володіти навичками роботи зі ШІ-системами і використовувати їх для підвищення своєї ефективності та конкурентоспроможності.

Світлана Тютюнник,
к.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування
Євгенія Карпусенко,
студентка 4 курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»,
Аліна Ульзутуєва,
студентка 1 курсу магістратури
спеціальності «Облік і оподаткування»,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

СЕРЕДНЯ ЗАРОБІТНА ПЛАТА: ПОРЯДОК РОЗРАХУНКУ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ

На сьогоднішній день середньомісячна заробітна плата є головним показником, який відображає добробут громадян, а також загальний стан ринку праці в Україні. Середня заробітна плата - це макроекономічний показник, який визначається як середнє арифметичне значення заробітних плат певних груп працівників. Кожна галузь має свої певні особливості, які залежать від таких факторів:

- рівень кваліфікації працівників;
- попит на певні професії;
- економічні умови в країні.

Постанова «Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати» від 8 лютого 1995 р. № 100 редакція від 12.09.2023 р. регулює порядок обчислення середньомісячної заробітної плати для різних цілей, наприклад, надання усіх видів відпусток, виплати вихідної допомоги, залучення працівників до військової служби та інше зазначене в постанові. До середньої оплати входить не лише основна зарплата, а й премії та інші заохочувальні виплати. Щодо того, що не включають у розрахунок, то це одноразові виплати, компенсаційні виплати на відрадянства, пенсії, державна допомога, вартість безоплатно отриманого МШП, відшкодування шкоди завданої працівнику та інше [1].

Дослідження середньої заробітної плати по галузях дозволяє оцінити, які сфери діяльності є найбільш вигідними для працевлаштування, а також мають перспективи для розвитку.

Згідно даних Пенсійного фонду України за III квартал 2024 року одними з найбільш високооплачуваних галузей були інформація та телекомунікація - 52589 грн та працівники авіаційного транспорту - 43403 грн. Фахівці з цих сфер отримують значно більшу заробітну плату ніж інші галузі, оскільки мають високий попит на свої послуги та необхідність високої кваліфікації. Також високі заробітні плати мають працівники фінансової та страхової діяльності - 41592 грн. Такий рівень зарплат досягається завдяки високій прибутковості таких компаній та великий рівень відповідальності працівників.

На противагу цьому, галузі мистецтва, спорту та розваг мають середньомісячну заробітну плату 13148 грн, бібліотеки, музеї та інші заклади культури - 13653 грн, освіти - 14219 грн та охорони здоров'я - 17519 грн, хоч вони і мають важливе значення для суспільства, але мають низький рівень заробітних плат. Це обумовлюється бюджетними обмеженнями, а також недостатнім фінансуванням з боку держави. Проте, останніми роками спостерігається поступове підвищення оплати праці завдяки реформам та збільшенню фінансування [2].

Також слід згадати середньомісячну заробітну плату по Україні загалом. За даними Пенсійного фонду України за 2023 рік вона становила 14308,46 грн, а у вересні 2024 року досягла 18020,86 грн, що характеризує економічне зростання країни [3]. Відповідно до Проекту Державного бюджету на 2025 рік, очікується зростання середньомісячної заробітної плати у 2025 році до 24,4 тис грн та зниження рівня безробіття до 17,7 %.

Динаміка рівня середньої заробітної плати з січня по вересень 2024 року представлена на рис. 1.

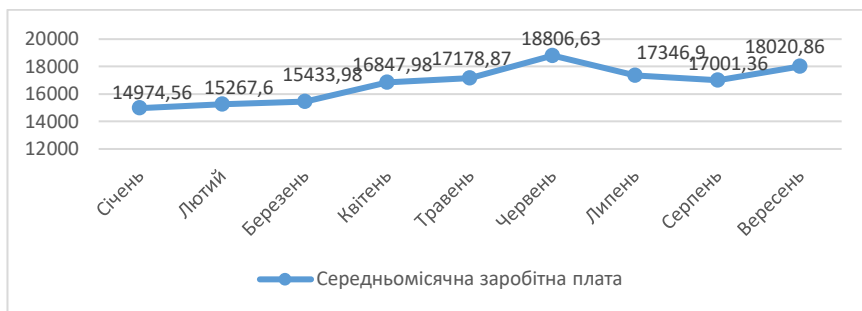

Рис. 1. Динаміки середньомісячної заробітної плати за три квартали 2024 року (розроблено авторами на основі даних ПФУ)

Щоб розрахувати середню заробітну плату потрібно визначити розрахунковий період. За загальним правилом він дорівнює останнім 12 календарним місяцям. Якщо працівник відпрацював менше року, то береться фактичний час роботи, тобто з першого числа місяця після оформлення на роботу. Щоб визначити кількість календарних днів у розрахунковому періоді потрібно додати всі календарні дні цього періоду, відняти усі святкові та неробочі дні (однак з 24 березня 2022 року під час воєнного стану святкових та неробочих днів немає, згідно ст. 6 Закону України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 року № 2136), відняти дні, коли працівник не трудився відповідно до законодавства або через інші поважні причини та не зберігався заробіток, або повністю, або частково. Працівникам зайнятим у сезонних роботах та плаваючого складу суден флоту рибної

промисловості середня зарплата обчислюється виходячи з виплат за попередні два місяці роботи [4].

Отже, середньомісячна заробітна плата в Україні є важливим економічним показником рівня доходності громадян та стану ринку праці. Вона формується на основі середньоарифметичного значення зарплат працівників різних галузей та залежить від рівня кваліфікації та попиту на певні професії. Високі заробітні плати є характерними для професій з високим попитом та кваліфікацією, а саме, інформація та телекомунікація, авіаційний транспорт. Проте, працівники сфер охорони здоров'я, освіти, мистецтва та спорту отримують нижчі зарплати через бюджетні обмеження. Підвищення середньомісячної оплати праці у вересні 2024 року порівняно з 2023 роком свідчить про економічне зростання країни. Одним із чинників підвищення рівня заробітної плати є криза на ринку праці (яка обумовлюється воєнним станом, мобілізацією, міграцією та ін.). Бізнес зіткнувся з проблемою пошуку кваліфікованих працівників: 71 % компаній відчують дефіцит кваліфікованих кадрів, і у результаті з метою вирішення цієї проблеми 87 % компаній підвищили заробітну плату та використовують інші заохочувальні методи: виплачують премії, дозволяють дистанційний формат роботи, оплачують медичне страхування, допомагають з орендою житла тощо.

Розуміння середньомісячної заробітної плати дозволить оцінити перспективи розвитку різних галузей, а також відображає економічний стан в країні, що є важливим, як для працівників, так і для роботодавців.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Порядку обчислення середньої заробітної плати : постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1995 р. № 100 : станом на 12.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-p#Text> (дата звернення: 29.01.2025).
2. Середня місячна заробітна плата за галузями (2020-2024). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/branch/> (дата звернення: 29.01.2025).
3. Середня заробітна плата за даними ПФУ (2003-2024). *Ставки, індекси, тарифи*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/pfu/> (дата звернення: 29.01.2025).
4. Онищенко В., Чигир І. Розрахунок середньої заробітної плати: приклад. Головбух. 2023. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/8656-rozrahunok-seredno-zarplati-po-novomu-zmni-do-poryadku-100> (дата звернення: 29.01.2025).

Родіон Халітов,

студент 2 курсу спеціальності

«Менеджмент»

Іван Хилько

старший викладач кафедри економічної кібернетики,

комп'ютерних наук та інформаційних технологій,

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

ЗМІНИ В ПОДАТКОВІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ВІЙСЬКОВИХ ДІЙ

Військова агресія Російської Федерації проти України спричинила безпрецедентні виклики для вітчизняної економічної системи, зокрема для податкової політики. Масштабність воєнних дій спричинила необхідність кардинальної трансформації фіскальних механізмів з метою забезпечення економічної стійкості держави [1; 2].

Передумови трансформації податкової політики зумовлені низкою чинників: руйнування виробничої інфраструктури, окупація значних промислових територій, суттєве скорочення валового внутрішнього продукту та податкової бази. За оцінками Міністерства фінансів України, внаслідок військової агресії держава щомісячно втрачає близько 30-40% потенційних податкових надходжень [4; 5].

Основні напрямки змін у податковій політиці включають:

По-перше, запровадження тимчасових пільгових режимів оподаткування. Для підприємств, що функціонують у безпосередній близькості до зон бойових дій, введено тимчасове звільнення від сплати податку на прибуток [1]. Це дозволило суб'єктам господарювання зберегти операційну спроможність та мінімізувати економічні втрати.

По-друге, диференціація податкового навантаження залежно від галузевої специфіки. Пріоритетними напрямками підтримки стали підприємства оборонно-промислового комплексу, агропромислового сектору, критичної інфраструктури та ті, що забезпечують життєдіяльність населення [2; 3]. Для цих категорій платників запроваджено спеціальні податкові режими з мінімальним фіскальним тиском.

Важливою трансформацією стала цифровізація податкового адміністрування. Запроваджено повністю електронний документообіг, спрощено процедури звітування, розширено можливості дистанційного виконання податкових зобов'язань [3]. Це особливо актуально в умовах, коли значна частина фіскальних органів функціонує в обмежено-штатному режимі.

Суттєвих змін зазнала міжнародна компонента податкової політики. Уряд активізував роботу щодо гармонізації фіскальних механізмів з міжнародними партнерами, залучення технічної та фінансової допомоги

[6]. Зокрема, укладено низку міжнародних угод про часткове списання боргових зобов'язань та надання грантової підтримки.

Окремим напрямком трансформацій стала підтримка малого та середнього бізнесу. Запроваджено мораторій на планові перевірки, надано можливість перегляду та реструктуризації податкових зобов'язань, розширено перелік витрат, що дозволяються до віднесення на собівартість [1; 2].

Водночас, трансформації супроводжуються низкою викликів. Зменшення податкової бази через окупацію частини територій, деіндустріалізацію промислових регіонів та масштабні міграційні процеси створюють додаткове навантаження на бюджетну систему [5]. За даними Державної служби статистики, обсяг промислового виробництва скоротився на 37,8%, що безпосередньо впливає на потенціал податкових надходжень.

Важливим аспектом адаптації стало впровадження механізмів воєнного оподаткування. Зокрема, введено додатковий збір на потреби обороноздатності, який справляється з операцій з продажу підакцизних товарів, імпорту товарів [1]. Кошти цього збору спрямовуються виключно на забезпечення військових потреб.

Принципово новим підходом стало запровадження державних компенсаційних програм для платників податків, що зазнали збитків внаслідок бойових дій [2; 3]. Передбачено механізми часткового відшкодування втрачених основних засобів, компенсації непрямих витрат, пов'язаних з військовою агресією.

Проведене дослідження демонструє, що податкова політика України в умовах військової агресії набуває ознак високої адаптивності, гнучкості та орієнтації на забезпечення економічної стійкості держави [6]. Подальші трансформації будуть пов'язані з поступовою інтеграцією вітчизняної фіскальної системи до європейських стандартів та продовженням курсу на діджиталізацію податкових процесів.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування в умовах воєнного стану : Закон України від 24.03.2022 № 2142-IX. Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20> (дата звернення: 05.02.2025).
2. Дем'янчук О.І. Трансформація податкової політики України в умовах військової агресії. *Фінанси України*. 2023. № 6. С. 45-58. URL: <http://finukr.org.ua> (дата звернення: 05.02.2025).
3. Тимошенко Л.В. Фіскальні механізми забезпечення економічної стійкості в умовах воєнного стану. *Економічна теорія*. 2022. № 4. С. 22-36.
4. Звіт Міністерства фінансів України про виконання державного бюджету за 2022-2023 роки. Київ, 2024. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 05.02.2025).

5. Статистичний збірник Державної служби статистики України «Основні показники соціально-економічного розвитку» за 2022-2023 роки. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.02.2025).
6. Zadorozhnyi Z. Financial Resilience of Ukraine in Wartime Conditions. *Economic Annals*. 2023. Vol. 45. P. 12-25.

Олексій Щелкунов

Аспірант третього року навчання

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Ірина Парасій-Вергуненко

доктор економічних наук, професор

кафедри фінансового аналізу та аудиту

Державного торговельно-економічного університету

м. Київ, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ДІЛОВОГО ПАРТНЕРСТВА АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті розглядається методика аналізу ділового партнерства автотранспортних підприємств (МАДП) як комплексний підхід до оцінки ефективності бізнес-співпраці. Розроблена методика передбачає використання фінансових, стратегічних та операційних критеріїв для оцінки партнерських відносин, що дозволяє мінімізувати ризики та підвищити рентабельність діяльності підприємств. Запропонований аналітичний інструментарій включає SWOT-аналіз, аналіз життєвого циклу партнерства та оцінку фінансової ефективності. Робота має практичне значення для бухгалтерського обліку, аудиту та фінансового менеджменту, оскільки дозволяє підвищити якість облікових операцій та управління партнерськими ризиками.

Ключові слова: ділове партнерство, автотранспортні підприємства, фінансова ефективність, аудит, бухгалтерський облік, ризик-менеджмент, SWOT-аналіз, стратегічне планування, аналіз PESTEL.

Вступ. Невід'ємна умова функціонування ринкової економіки є конструктивна взаємодія між економічними суб'єктами. Потреба у співпраці об'єктивно впливає з неможливості діяти в сучасному просторі одноосібно. Практично кожне підприємство потребує встановлення партнерських відносин. В умовах глобалізації та подальшого євроінтеграційного вектору розвитку підприємства питання необхідності вибору ділових партнерів постає досить гостро. Методика аналізу ділового партнерства АТП є невід'ємним науково-прикладним інструментом аналітики спільної роботи автотранспортних підприємств для досягнення стратегічної мети, яка може включати спільне управління, економію коштів і довгострокові відносини між зацікавленими контрагентами..

Мета роботи. Метою дослідження є розробка та обґрунтування методики аналізу ділового партнерства автотранспортних підприємств, яка дозволяє оцінити фінансову ефективність співпраці, визначити стратегічну узгодженість партнерів, мінімізувати ризики та підвищити операційну продуктивність.

Виклад основного матеріалу. Методика аналізу ділового партнерства автотранспортних підприємств (МАДП) є комплексним підходом, що включає кілька ключових аспектів:

Фінансовий аналіз партнерства – оцінка економічного ефекту від співпраці, аналіз доходів, витрат, рентабельності, фінансової стійкості підприємств.

Стратегічне узгодження партнерства – дослідження відповідності партнерських відносин довгостроковим цілям підприємств.

Операційна продуктивність – оцінка ефективності спільних бізнес-процесів, рівня автоматизації, оптимізації ресурсів.

Аналіз партнерських ризиків – визначення загроз, пов'язаних із залежністю від контрагентів, змінами ринкової кон'юнктури, можливими фінансовими збитками.

Аналітичні інструменти – застосування SWOT-аналізу, PESTEL, аналізу життєвого циклу партнерства, оцінки зацікавлених сторін.

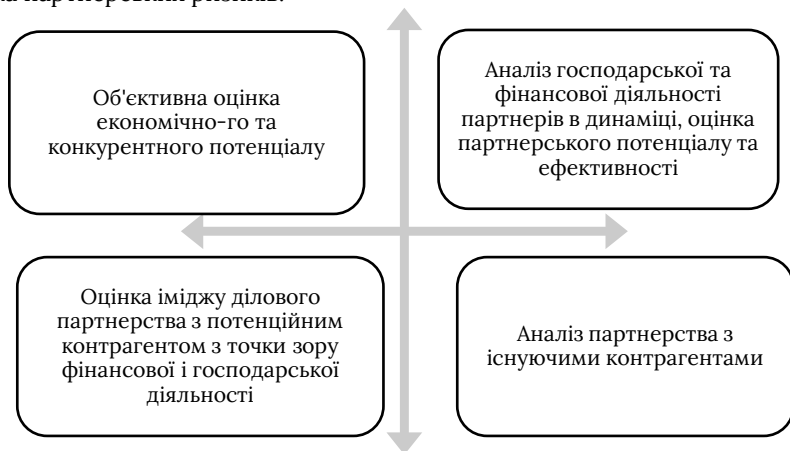
Розробка комплексної методики аналізу ділового партнерства АТП дозволить підвищити ефективність та якість здійснення аналізу господарської діяльності АТП та його конкурентних позицій на ринку (рис. 1).

Вирівнювання процесу дослідження партнерства	Визначення ключових напрямів взаємодії	Спрощення процесу вибору оптимального варіанту	Управління даними та покращення комунікації
• Базові поняття, змінні • Кореляції між показниками ефективності партнерства та господарської діяльності • Ефективні бізнес-моделі • OIM	• Надання послуг, виконання робіт • Логістика, збут • Лізінг, факторинг • Франчайзинг • Цифровізація, автоматизація	• Оптимізація витрат часу • Оптимізація кадрових, фінансових та матеріально-технічних ресурсів • Диверсифікація діяльності • Зростання прибутковості	• Ідентифікація та візуалізація больових точок • Керування збором і аналізом даних • Виявлення змінних та кореляцій між ними • Достовірність, надійність, логічність, релевантність аналізу • Поглиблення комунікації між учасниками

Дж.: розробка автора

Рис. 1. Роль МАДП АТП для покращення ділового партнерства та зростання ефективності їх бізнес-процесів

Методика аналізу ділового партнерства АТП виходить з обраної мети аналізу, яка корелює з метою самого партнерства і його доцільністю. Методика пошуку ділових партнерів має спиратись на ґрунтовний аналіз галузевої структури або специфіки ринкової конкуренції за допомогою виявлення множини агентів ринку: виробників, постачальників, експортерів, імпортерів тощо з окресленням підмножини найбільш значимих агентів. З аналізу множини ринкових агентів впливає аналіз кола потенційно можливих і вигідних для партнерства учасників, визначення характеру ставлення таких учасників до АТП та ретельна оцінка партнерських ризиків.

Дж.: розробка автора

Рис. 3.5 Структура економічного аналізу партнерства як складова МАДП

Система показників партнерства – це інструмент, який допомагає відстежувати та оцінювати результати та наслідки партнерства. Це набір індикаторів і заходів, які відстежують прогрес і ефективність партнерства щодо заздалегідь визначених цілей і завдань. Використовуючи систему показників партнерства, можна систематично переглядати досягнення та проблеми партнерства, а також визначити сфери вдосконалення та дії. Крім того, система показників партнерства є способом звітування про його результати, а також демонстрування цінності і впливу партнерства на фінансове благополуччя та господарський розвиток підприємств.

Таким чином, МАДП є необхідним поліструктурним апаратом глибокого дослідження синергетичної взаємодії автотранспортних підприємств для досягнення спільних стратегічно значущих цілей, реалізація яких зумовлює досягнення балансу економічних інтересів, довгострокових вигід для партнерів, зростання впевненості у партнерстві, ефективній передачі бізнес-технологій, поглибленню

залученості ділових партнерів у плідне впровадження спільних проєктів на засадах фінансової, операційної ефективності та стратегічної узгодженості партнерів.

Список використаних джерел:

1. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., Оришака О. В. Організація обліку і аудиту розрахунків за податками та платежами в умовах використання сучасного інформаційного забезпечення. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2020. № 1–2. С. 202–210.
2. Парасій-Вергуненко І., Щелкунов О. Аналітична модель ділового партнерства логістичних компаній. Foreign trade: economics, finance, law, 2024, 136.5: 68–86.

Олег Якубишин

аспірант другого року навчання

зі спеціальності 071 Облік і оподаткування

Науковий керівник: **Олена Подольчук**,

к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і оподаткування,

Вінницький національний аграрний університет, Україна

МІНІМАЛЬНЕ ПОДАТКОВУ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ: ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Сільське господарство є однією із найважливіших галузей національної економіки України, яка перебуває під впливом постійних політичних, економічних та соціальних змін.

Як відзначають науковці, одним із найбільш гострих питань сучасного розвитку аграрного сектору економіки є створення ефективного конституційно-правового механізму оподаткування сільськогосподарських товаровиробників. Хоча практика застосування закону показує, що зміни до законодавства України щодо оподаткування дуже часто викликають нові проблеми [2, с. 5]. То ж, варто зауважити, що зміни в системі оподаткування сільськогосподарських підприємств є темою дискусій серед науковців, політиків і практиків.

Насамперед зазначимо, що майже усі суб'єкти агробізнесу є платниками єдиного податку 4 групи, що не виключає їх можливість працювати на загальній системі оподаткування для юридичних осіб зі сплатою податку на прибуток. Також, норми Податкового кодексу України (ПКУ) надають можливість підприємцям аграрної сфери перебувати на інших групах єдиного податку (ЄП) та працювати як юридичні особи, фізичні особи-підприємці на спрощеній системі, фізичні особи-підприємці на загальній системі оподаткування і як фізичні особи-підприємці – фермери. В Податковому кодексі України

відсутнє визначення ЄП, лише зазначено, що він відноситься до складу місцевих податків. Проте, у пункті 291.2 статті 291 визначено, що ЄП є основою перебування на спрощеній системі оподаткування: спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 ПКУ, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених нормами ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [1]. Враховуючи ці трактування, здавалося б, що саме такий підхід буде сприяти реальному «спрощенню». Натомість, постійні зміни чинного законодавства випливають на зростання додаткового навантаження на дрібний аграрний бізнес, особливо в сучасних умовах економічної нестабільності (рис. 1).

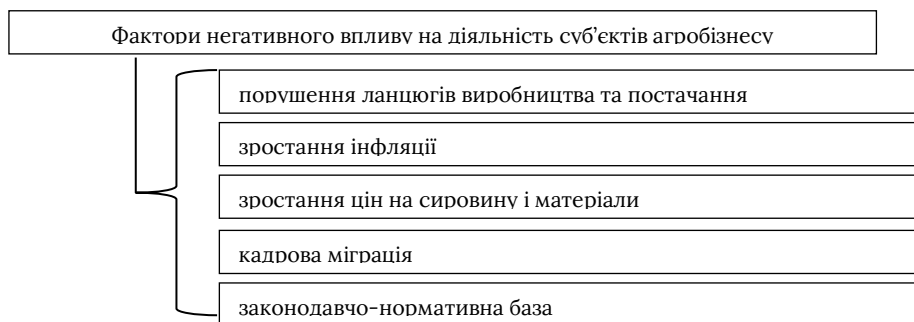

Рис. 1. Вплив факторів економічної нестабільності на бізнес аграрних підприємств

Джерело: сформовано автором

Суб'єкти підприємництва аграрної сфери окрім сплати ЄП, є платниками податку з доходів фізичних осіб, військового збору, податку на додану вартість, єдиного соціального внеску. І все це є податковим навантаженням на фінанси суб'єкта господарювання.

Вагомі зміни стосуються єдиного податку в частині плати за землі сільськогосподарського призначення. З 1 січня 2025 року в Україні набули чинності оновлені параметри мінімального податкового зобов'язання (МПЗ) для земель сільськогосподарського призначення.

МПЗ – це мінімальна величина податкового зобов'язання зі сплати податків, зборів, платежів, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, пов'язаних із виробництвом та реалізацією власної сільгосппродукції та / або з власністю / користуванням (орендою, суборендою, емфітевізом, постійним користуванням) земельними ділянками, віднесеними до сільгоспугідь, розрахована відповідно до норм ПКУ [1].

Основні зміни стосуються підвищення коефіцієнта «К» у формулі розрахунку МПЗ. При розрахунку МПЗ за 2025 рік та наступні роки

коефіцієнт «К» збільшено з 0,05 до 0,057. Також встановлено мінімальні суми МПЗ: мінімальна сума МПЗ не може бути меншою за 700 грн. на 1 гектар; для земельних ділянок, де частка ріллі становить не менше 50%, мінімальна сума МПЗ встановлена на рівні 1400 грн. за 1 гектар. Із цього слідує, що мінімальну суму МПЗ слід буде визначати щодо кожної земельної ділянки. І якщо по якійсь ділянці (ділянкам) сума МПЗ складе менше ніж 1400 грн. за 1 га, то платнику доведеться донарахувати МПЗ до мінімальної суми. Таким чином, якщо у суб'єкта підприємництва розрахована сума МПЗ буде меншою за мінімально визначені суми, то необхідно доплатити кошти в бюджет як податкове зобов'язання, а якщо навпаки, то доплачувати не потрібно, але й повертати держава не буде.

Зміни в системі оподаткування земель сільськогосподарського призначення мають вагомое фінансове навантаження на суб'єкти малого бізнесу, діяльність яких забезпечується самими членами сім'ї. Тому вважаємо, що подальші зміни оподаткування сільськогосподарських підприємств повинні враховувати обсяги земель сільськогосподарського призначення, розмір підприємства, його територіальне розміщення та логістичну інфраструктуру.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України №2755-VI від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Приходько І.П., Павлова Г.Є., Бардадим М.В. Оподаткування підприємств агробізнесу: навч. посіб. Дніпро: Пороги, 2022. 190 с.

Віталій Ярошевський,

здобувач освіти спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Ірина Гльос,**
викладач вищої категорії,

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
Україна, м. Кам'янець-Подільський

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПІЛЬГОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Досліджуючи такий важливий елемент податку на доходи фізичних осіб, як пільги, слід зазначити, що принципово змінено насамперед перелік основних пільг з податку. Ще з 2004 р. в Україні кардинальна зміна порядку оподаткування доходів фізичних осіб пов'язана із введенням податкової соціальної пільги замість попередньо діючого неоподатковуваного мінімуму доходів громадян. Саме цей елемент пропорційного податку на доходи фізичних осіб додає йому

прогресивності, але стосується лише найменших доходів. Податкова соціальна пільга є єдиним механізмом у Податковому кодексі, який чітко спрямований на зниження податкового тиску на доходи найменш забезпечених і найбільш соціально вразливих верств населення. Впродовж 2004-2010 рр. розмір податкової соціальної пільги прив'язувався до мінімальної заробітної плати. З ухваленням Податкового кодексу закріплено норму щодо прив'язки її до прожиткового мінімуму. Отже, особливістю другого етапу становлення системи оподаткування доходів фізичних осіб є перехід від неоподатковуваного мінімуму доходів громадян до податкової соціальної пільги, яка дозволила забезпечити певну прогресивність пропорційного податку на доходи через звільнення від оподаткування доходів, які є джерелом задоволення мінімальних життєвих потреб. Відмінністю пільги від неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, який діяв до 2004 р., була її ув'язка з мінімальними соціальними стандартами; на базі останніх визначалося і право на її одержання.

Регулюючі властивості податку з доходів фізичних осіб реалізуються також через механізм надання податкового кредиту/податкової знижки, якою передбачено можливість зменшення суми річного оподатковуваного доходу платників на величину здійснених ними витрат у певній їх частині, пов'язаних з придбанням товарів, робіт або послуг. Звідси, через надання права на податкову знижку, забезпечується можливість повернення, за наслідками декларування, частини (для осіб з високими та середніми доходами) або повної суми (стосовно одержувачів низьких доходів) податку на доходи фізичних осіб, утриманого впродовж року з доходів у вигляді заробітної плати. Метою запровадження податкової знижки було надання матеріальної підтримки з боку держави громадянам при здійсненні ними життєво необхідних витрат [3, с. 48-51].

Податковим кодексом України суттєво розширено перелік витрат, дозволених до включення до складу податкової знижки у порівнянні з тим переліком, який був встановлений ще на початку 2004 р.; нараховується дев'ять груп таких витрат. Зокрема, останнім часом до складу податкової знижки включено витрати на будівництво (придбання) доступного житла, у т.ч. на погашення пільгового іпотечного житлового кредиту, наданого на такі цілі, а також процентів за ним; суму коштів, сплачених платником податку у зв'язку із переобладнанням транспортного засобу, що належить платникові податку, з використанням у вигляді палива моторного сумішевого, біоетанолу, біодизелю, стиснутого або скрапленого газу, інших видів біопалива, суми витрат на оплату вартості державних послуг, пов'язаних з усиновленням дитини, включаючи сплату державного мита.

На сьогоднішній податковим законодавством закріплено широкий перелік пільг з податку на доходи фізичних осіб, які надаються за окремими видами доходів, а також передбачені для окремих категорій фізичних

осіб. Умовно вони також можуть бути поділені на дві групи: пільги, які фактично існували і при старому законодавстві, тобто до 2004 р., та дійсно нові пільги. Проте висновок щодо змін, які відбулися в загальному обсязі передбачених законодавством пільг, не може бути однозначним. Доцільніше його робити щодо обсягу пільг за окремими видами доходів фізичних осіб або категоріями їх одержувачів.

Станом на 2004 р. кількість пільг за видами доходів було значно скорочено, найбільшою мірою за рахунок таких доходів, як різноманітні компенсаційні виплати, доходи від продажу та обміну об'єктів рухомого та нерухомого майна, спадщини і дарувань, дивідендів, скорочено розміри певних видів допомоги від роботодавця тощо. В той же час введено досить багато нових пільг, зокрема, стосовно низки пасивних доходів (доходи за іпотечними сертифікатами участі, іпотечними сертифікатами з фіксованою доходністю, доходи за сертифікатами фонду операцій з нерухомістю, інвестиційний дохід, сплачений компанією по управлінню активами інститутів спільного інвестування тощо), пенсійних виплат за договорами недержавного пенсійного забезпечення, виплат з банківських пенсійних рахунків або за договорами пенсійних вкладів, страхових виплат. Крім того, суттєво збільшено кількість пільг за доходами у вигляді заробітної плати, від операцій з інвестиційними активами; меншою мірою – у вигляді додаткових благ від працедавця [2].

Податковим кодексом розширено перелік доходів, які не підлягають оподаткуванню в якості додаткових благ, передбачено звільнення від оподаткування невеликих сум боргу (кредиту) платника за умов їх анулювання кредитором (в розмірі 50% від мінімальної зарплати); суттєво збільшилася кількість пільг щодо наданої благодійної допомоги, зростаючі потреби в забезпеченні якої були викликані подіями на сході країни, а також кількість пільг, передбачених щодо доходів від продажу сільськогосподарської продукції.

Щодо пільг за категоріями одержувачів, то їх перелік скороченню не підлягав. В основному суттєво збільшився їх розмір (чорнобильські виплати, доходи інвалідів та осіб, які здійснюють за ними догляд, виплати учасникам бойових дій, учасникам війни), що було пов'язано з переглядом базової величини доходу, яка не підлягала оподаткуванню згідно із законодавством та виступала орієнтиром при визначенні та наданні основних пільг. Крім того, останнім часом передбачалося збільшення числа пільг, наданих інвалідам та учасникам бойових дій.

В доповнення до характеристики пільг, передбачених для окремих категорій фізичних осіб, слід зазначити, що за нормами Податкового кодексу України в переважній більшості вони надавалися через механізм застосування податкової соціальної пільги та податкової знижки. Єдиним винятком була така категорія платників, як шахтарі, зниження податкового навантаження на доходи яких здійснювалась за допомогою використання ставки податку на доходи фізичних осіб у розмірі 10%.

Зазначена пільга була новою й не мала аналогів в колишньому законодавстві, проте невдовзі її було скасовано.

Помітну частину податкових звільнень на сьогодні встановлено відносно величини, котра дорівнює граничній величині доходу, що дає право на податкову соціальну пільгу. Зокрема, зважаючи на вказаний рівень доходу встановлені обмеження щодо низки видів витрат, які дозволено відносити до податкової знижки згідно законодавству (страхові внески за договорами довгострокового страхування життя, пенсійні внески в рамках недержавного пенсійного забезпечення), пільги щодо різного роду допомоги від роботодавця найманим працівникам, стосовно операцій з інвестиційними активами тощо [1, с. 71].

Таким чином, в контексті змін, що спостерігались у сфері пільг з податку на доходи фізичних осіб, можна виокремити тенденцію щодо скорочення кількості таких пільг за видами доходів та суттєве їх доповнення пільгами регулюючого характеру в поєднанні із збільшенням розміру пільг, передбачених для окремих категорій громадян.

Список використаних джерел:

1. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення. Київ : Знання-Прес, 2004. 454 с.
2. Стігліц Дж. Е. Економіка державного сектору / Пер. з англ. А. Олійник, Р.Скільський. Київ : Основи, 1998. 854 с.
3. Суторміна В. М., Федосов В. М., Андрущенко В. Л. Держава – податки – бізнес (із світового досвіду фіскального регулювання економіки). Київ : Либідь, 1992. 328 с.

СЕКЦІЯ 2. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ І КОНТРОЛЬ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Анна Гладій,

студентка 2 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Галина Нестерук,**

викладач ВСП «Хмельницький торговельно-економічний

фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету»

м. Хмельницький, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Інвентаризація є невід'ємною частиною ефективного управління бізнесом і ключовим інструментом забезпечення достовірності бухгалтерського обліку. Вона не тільки контролює стан активів, але й покращує фінансову дисципліну, запобігає можливим зловживанням, оптимізує управління ресурсами та знижує ризик фінансових втрат. Результати інвентаризації допомагають виявити суперечності в господарській діяльності з метою розробки ефективних рішень щодо оптимізації використання ресурсів та покращення фінансових показників підприємства.

Інвентаризація – це складний процес перевірки та обліку товарів, активів або інших ресурсів підприємства з метою порівняння їх фактичної наявності з даними бухгалтерського обліку. Він забезпечує достовірність інформації, яка є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і виступає ефективним інструментом контролю. Об'єктами перевірки є в основному матеріальні активи підприємства, нематеріальні активи, грошові кошти, зобов'язання та інші ресурси. Інвентаризація дозволяє виявити невідповідності, виправити помилки, запобігти шахрайству та підвищити якість управління ресурсами.

Існують різні види інвентаризації, які відрізняються за цілями та обсягом перевірки. Планова проводиться за графіком для регулярного контролю активів. Позапланова здійснюється у випадках форс-мажору (крадіжки, аварії, стихійні лиха). Повна охоплює всі активи для оцінки фінансового стану. Часткова перевіряє окремі групи активів. Суцільна охоплює всі активи в певному місці зберігання. Вибіркова контролює окремі об'єкти або напрямки діяльності.

Процес інвентаризації складається з кількох етапів. Спочатку видається наказ, затверджується графік, створюється комісія та визначаються об'єкти перевірки. Далі перевіряється документація, а об'єкти готуються до перевірки. Під час основного етапу активи зважують, підраховують або обмірюють, а отримані дані звіряють із бухгалтерськими записами. Після цього складаються інвентаризаційні описи, які передають до бухгалтерії для аналізу та виявлення причин

розбіжностей. Завершальний етап включає ухвалення рішень щодо усунення виявлених невідповідностей і розробку заходів для запобігання помилкам у майбутньому.

Основною метою і завданням інвентаризації є забезпечення контролю за наявністю і станом матеріальних засобів підприємства та їх відповідністю даним бухгалтерського обліку. Вона визначає фактичний залишок цінностей, виявляє нестачі чи надлишки та сприяє їх усуненню. Також оцінюється вартість активів і зобов'язань, що забезпечує достовірність фінансової звітності. Аналіз відхилень допомагає запобігти подібним ситуаціям у майбутньому. Інвентаризація підвищує фінансову дисципліну та має відповідати вимогам законодавства.

У сучасному бізнес-середовищі, де компанії стикаються з конкуренцією, змінами в законодавстві та економічними ризиками, важливість інвентаризації відіграє життєво важливу роль. Вона допомагає виявляти ризики, розбіжності у звітності та відсутність активів, мінімізуючи фінансові втрати. Своєчасне виявлення нестач і надлишків підвищує ефективність управління ресурсами. Також інвентаризація сприяє фінансовій дисципліні, знижує ризик шахрайства, крадіжок і зловживань з боку керівників.

Інвентаризація також відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості фінансової звітності, яка необхідна для підтримки довіри партнерів, інвесторів, акціонерів та державних регуляторів. Прозорість звітності створює передумови для залучення додаткових інвестицій та розширення ділових контактів. Проведення інвентаризації набуває особливої актуальності під час структурних змін у діяльності підприємства, таких як реорганізація, злиття, передача майна в оренду чи приватизація, коли необхідна повна та точна оцінка активів.

Підприємства стикаються з кількома серйозними проблемами у процесі інвентаризації, які можуть вплинути на їх ефективність і надійність результатів. Одна з головних проблем – споживання ресурсів. Інвентаризація потребує значних людських та фінансових витрат, особливо для компаній з великими активами. Також важливим є людський фактор: помилки або зловживання відповідальних осіб можуть спотворити результати перевірок і вплинути на фінансову звітність і довіру.

Обробка великих обсягів даних залишається проблемою для підприємств із високим товарообігом, що підвищує ризик помилок, витоків конфіденційної інформації та ресурсних витрат. Інвентаризація, особливо при ручній обробці, може загрожувати безпеці даних і впливати на репутацію компанії. Для ефективного вирішення цих проблем необхідно впроваджувати автоматизацію процесів. Програмні рішення, такі як KeerpinCRM або Ordage, дозволяють швидко виявляти відхилення між фактичними та обліковими даними, знижуючи ризик помилок,

блокуючи операції під час інвентаризації та забезпечуючи надійний захист даних.

Ще одним важливим напрямом є покращення кваліфікації персоналу. Регулярне навчання співробітників сприяє зниженню ймовірності помилок і недбалості під час проведення інвентаризації, а також оптимізує виконання завдань. Проведення спеціалізованих тренінгів забезпечує працівників знаннями про сучасні методи обліку та новітні технології інвентаризації.

Додатково впровадження систем управління запасами дозволяє автоматизувати ведення обліку матеріальних ресурсів і значно зменшити навантаження на працівників. Такі рішення забезпечують точний і своєчасний контроль залишків товарів, мінімізуючи кількість помилок і покращуючи загальний процес інвентаризації. Використання сучасних технологій допомагає ефективніше управляти активами, оптимізувати перевірки й суттєво знижує ризики, пов'язані з людським фактором.

Інвентаризація є обов'язковою для підприємств щонайменше раз на рік перед підготовкою річної фінансової звітності для підтвердження відповідності активів бухгалтерським даним. Вона проводиться при зміні матеріально відповідальних осіб, у надзвичайних ситуаціях (аварії, пожежі, стихійні лиха) та на вимогу судових чи податкових органів для перевірки обліку. Також інвентаризація необхідна перед передачею підприємства іншій особі або його ліквідацією.

Таким чином, інвентаризація є важливою складовою управління підприємством. Вона забезпечує точність обліку, контроль активів і фінансову дисципліну. Це дозволяє виявляти розбіжності, запобігати втратам і шахрайству, формувати достовірну звітність. Запровадження автоматизованих систем підвищує ефективність процесу, мінімізує ризики та зміцнює фінансову стабільність компанії.

Список використаних джерел:

1. Інвентаризація на підприємствах: значення та види, порядок проведення. Реферат. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/16552/#google_vignette;
2. Що таке Інвентаризація, для чого і як з нею працювати? URL: <https://keepincrm.com/inventory-in-crm>;
3. Грицинін Н.В. Пархомець М.К. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ;
4. Інвентаризація на підприємстві: необхідність, порядок та складнощі проведення/ URL: <https://ordage.com/blog/inventarizaciya-na-pidpriemstvi-neobhidnist-poryadok-ta-skladnoshi-provedennya>;
5. Інвентаризація на підприємстві. URL: <https://ips.ligazakon.ne>.

Володимир Горошок

здобувач освіти, група Ф-11

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Оксана Марунчак**

викладач вищої категорії

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Кам'янець-Подільський, Україна

РОЛЬ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНЬСКА ПРАКТИКА

У сучасних умовах глобалізації та динамічного розвитку ринкових відносин забезпечення фінансової стійкості підприємств набуває особливої актуальності. Управлінський облік відіграє ключову роль у цьому процесі, оскільки надає керівництву необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень, спрямованих на підтримку та зміцнення фінансової стабільності організації.

Управлінський облік є невід'ємною частиною системи управління підприємством, забезпечуючи збір, обробку та аналіз інформації про витрати, доходи та інші фінансові показники. Ця інформація дозволяє керівництву оперативно реагувати на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища, розробляти стратегії розвитку та здійснювати контроль за їх реалізацією. Зокрема, управлінський облік сприяє оптимізації витрат, підвищенню ефективності використання ресурсів та забезпеченню прозорості фінансових потоків.

Міжнародний досвід свідчить про важливість впровадження сучасних методів управлінського обліку для досягнення фінансової стійкості підприємств. У розвинених країнах широко застосовуються такі інструменти, як бюджетування, калькулювання собівартості, аналіз відхилень та система збалансованих показників. Ці методи дозволяють не лише контролювати фінансові результати, але й прогнозувати майбутні тенденції, що є критично важливим у нестабільних економічних умовах.

В Україні практика управлінського обліку перебуває на етапі активного розвитку та адаптації до міжнародних стандартів. Вітчизняні підприємства все частіше впроваджують сучасні облікові системи, орієнтовані на внутрішні потреби управління. Проте існують певні виклики, пов'язані з недостатнім рівнем автоматизації облікових

процесів, браком кваліфікованих кадрів та необхідністю зміни менталітету управлінського персоналу [3].

Управлінський облік відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємств, надаючи керівництву необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень. У міжнародній практиці широко застосовуються такі інструменти управлінського обліку, як бюджетування, калькулювання собівартості та аналіз відхилень, що сприяють ефективному управлінню ресурсами та підвищенню фінансової стабільності компаній.

В Україні впровадження міжнародних стандартів обліку сприяє підвищенню прозорості та достовірності фінансової звітності, що, у свою чергу, зменшує ризики для кредиторів та інвесторів. Проте процес адаптації до цих стандартів супроводжується певними викликами, такими як потреба у значних фінансових та людських ресурсах для навчання персоналу та оновлення систем обліку [1].

Дослідження показують, що в умовах воєнного стану підприємства стикаються з додатковими труднощами у підтримці фінансової стійкості. У таких обставинах управлінський облік допомагає оперативно реагувати на зміни, забезпечуючи аналіз ліквідності, платоспроможності та рентабельності, що є критично важливим для виживання та розвитку бізнесу [2].

Таким чином, ефективне використання інструментів управлінського обліку, з урахуванням міжнародного досвіду та специфіки української практики, є важливим фактором забезпечення фінансової стійкості підприємств, особливо в умовах економічної нестабільності.

Список використаних джерел:

1. Гетманченко І.В. Вплив міжнародних стандартів обліку на практику в Україні: переваги та виклики. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами діяльності). URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/download/18/15/2>
2. Костенко, Ю., Короленко, О., Гузь, М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. (43). 2022. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
3. Шигун М., Фурда В. Роль управлінського обліку в управлінні сучасним підприємством. Економічний аналіз. 2024. Том 34. № 3. С. 417-428. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.417>

Владислав Іванов

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Аліна Рихлевич

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

факультет Управління економіки та права
Львівського НУП

Науковий керівник: **Ірина Гуменюк**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах військової агресії та нестабільності економічного середовища питання залучення іноземних інвестицій в Україну набуває особливої актуальності. Іноземні інвестиції традиційно відіграють ключову роль у розвитку національної економіки, сприяючи модернізації виробництва, створенню нових робочих місць та інтеграції країни у світову економічну спільноту. Однак, в умовах воєнного стану, інвестиційний клімат зазнає значних викликів, що потребує детального аналізу та розробки ефективних стратегій для підтримки та стимулювання інвестиційних потоків.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) зазнали суттєвого скорочення. За даними Національного банку України, у 2022 році приплив ПІІ становив лише 221 млн доларів США, що є значним зниженням порівняно з попередніми роками. Це зумовлено високими ризиками, пов'язаними з військовими діями, руйнуванням інфраструктури та загальною економічною нестабільністю. Проте, вже у 2023 році спостерігалось певне відновлення інвестиційної активності: обсяг ПІІ зріс до 4,8 млрд доларів США, значна частина яких припадає на реінвестовані доходи компаній, що вже працюють в Україні [4].

Важливо зазначити, що в умовах війни структура іноземних інвестицій зазнала змін. Традиційно основними галузями, що приваблювали іноземний капітал, були промисловість та торгівля. Станом на кінець 2022 року, 41,9% ПІІ були спрямовані у промисловий сектор, а 16,3% – у торгівлю [1]. Однак, в умовах воєнного стану, інвестори стали обережнішими, віддаючи перевагу менш ризикованим секторам або реінвестуючи прибутки у вже наявні проекти.

Незважаючи на складні умови, український уряд активно працює над покращенням інвестиційного клімату. Запроваджуються програми державної підтримки, такі як компенсація частини відсоткових ставок за

кредитами та надання державних гарантій для підприємств, що постраждали від війни. Зокрема, програма "Доступні кредити 5–7–9%" була розширена на підприємства, зруйновані під час війни, що дозволяє їм отримувати кредити на відновлення виробничих потужностей під пільгові відсотки [3].

Крім того, активна зовнішня політика та підтримка міжнародних партнерів створюють передумови для залучення іноземних інвестицій навіть в умовах війни. Підтримка з боку країн G7 та Європейського Союзу, а також авторитет України на світовій арені сприяють формуванню позитивного іміджу країни та підвищенню довіри інвесторів [2].

Отже, іноземні інвестиції в період воєнного стану є критично важливими для підтримки економічної стійкості та подальшого відновлення України. Незважаючи на значні виклики, спостерігаються позитивні тенденції у відновленні інвестиційної активності, що свідчить про довіру інвесторів до перспектив української економіки та ефективності заходів, вжитих урядом для покращення інвестиційного клімату.

Список використаних джерел:

1. Міністерство економіки України. Інвестиційна політика та міжнародне інвестиційне співробітництво. URL: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=d0663dd0-3a62-4de0-b700-f75af34003a2&tag=InvestitsiinaPolitikaTaMizhnarodneInvestitsiineSpivrobitnitstvo&isSpecial=true>
2. Нечипорук О.В. Проблема залучення іноземних інвестицій в Україні під час війни. URL: <https://orcid.org/0000-0002-9474-3715>
3. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>
4. Прямі іноземні інвестиції в Україну під час війни: куди направляється капітал. URL: <https://dia.dp.gov.ua/pryami-inozemni-investici%D1%97-v-ukra%D1%97nu-pid-chas-vijni-kudi-napravlyayetsya-kapital>

Дарія Йоненко,

студент 3 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія Слепцова,**

викладач обліково-фінансових дисциплін, викладач вищої категорії

ВСП «Лубенський фінансово-економічний коледж ПДАУ»

м. Лубни, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСНИХ ЧАСТИН

Облік запасних частин є важливим елементом бухгалтерського обліку підприємства, оскільки вони забезпечують безперерйну роботу обладнання, транспорту та інших основних засобів. Запасні частини класифікуються як оборотні активи і підлягають особливому порядку обліку та контролю. Ведення обліку запасних частин дає змогу підприємствам контролювати їх використання, запобігати нестачам та раціоналізувати витрати.

Як зазначав український економіст О. С. Левченко, «ефективний облік запасних частин є запорукою зменшення втрат підприємства та оптимізації виробничого процесу».[5]

Запасні частини – це матеріальні активи, призначені для ремонту, заміни або технічного обслуговування основних засобів. Вони класифікуються за наступними ознаками:

- За призначенням: деталі для поточного ремонту, капітального ремонту, планової заміни;
- За типом використання: нові, відновлені, використані, але придатні до подальшого застосування;
- За місцем зберігання: складські, у процесі використання, передані на ремонт.

Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»[1], запасні частини обліковуються за первісною вартістю, яка включає всі витрати, пов'язані з їх придбанням та доставкою. Облік запасних частин ведеться на рахунку 207 «Запасні частини».

Основні етапи обліку:

1. Надходження запасних частин:

- Придбання (від постачальників, внутрішнє виробництво).
- Оформлення первинних документів (накладні, акти приймання).
- Оприбуткування на склад та відображення в обліку.

2. Використання та списання:

- Видача в експлуатацію (в ремонтні підрозділи або на об'єкти).
- Відображення витрат на рахунках бухгалтерського обліку.
- Списання у разі непридатності або втрати.

3. Інвентаризація:

- Перевірка фактичної наявності запасних частин.

- Виявлення нестач або надлишків та їх документальне оформлення.

Як зазначав М. І. Білан, «належна організація обліку запасних частин дозволяє знизити ризики необґрунтованих витрат та підвищити ефективність використання активів підприємства».[3]

Запасні частини оцінюються за методами:

- Собівартості кожної одиниці – використовується при індивідуальному обліку;
- Середньозваженої собівартості – застосовується для груп запасів;
- ФІФО – списання за першими придбаними цінами.

Списання запасних частин відбувається на підставі акта на списання матеріальних цінностей (форма № МШ-8) або інших затверджених форм.

Облік запасних частин є одним із важливих напрямів бухгалтерського обліку підприємств, оскільки ці матеріальні активи безпосередньо впливають на безперебійну роботу основних засобів, ефективність виробництва та рівень витрат. Раціональна організація обліку запасних частин дозволяє контролювати їх надходження, використання та списання, що мінімізує ризики нераціонального використання ресурсів і забезпечує точність фінансової звітності.

Основними аспектами обліку запасних частин є:

1. Класифікація та оцінка – поділ на категорії за призначенням і місцем зберігання, а також застосування оптимальних методів оцінки (собівартості, середньозваженої собівартості, ФІФО тощо).
2. Документальне оформлення – використання первинних документів (накладні, акти приймання, акти списання) відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку.
3. Інвентаризація – проведення регулярних перевірок для контролю за фактичною наявністю запасних частин і виявлення нестач або надлишків.
4. Відображення в бухгалтерському обліку – використання рахунку 207 «Запасні частини» та відповідних субрахунків для правильного відображення операцій у фінансовій звітності.

Важливим чинником ефективного управління запасними частинами є дотримання чинного законодавства та нормативно-правових актів. Зокрема, П(С)БО 9 «Запаси», а також Наказ Міністерства фінансів України. [2]

Як зазначав А. М. Гончаренко, «системний підхід до обліку запасних частин дозволяє підприємствам не лише знизити витрати, а й підвищити ефективність використання основних засобів».[4]

Таким чином, належний облік запасних частин забезпечує підприємству не лише точність бухгалтерських розрахунків, а й підвищує економічну ефективність його діяльності. Запровадження

автоматизованих систем обліку, застосування сучасних методів оцінки та періодичний контроль залишків сприяють мінімізації втрат і підвищенню фінансової стійкості підприємства.

Як стверджував В. П. Савченко, «запровадження сучасних методів обліку запасних частин сприяє покращенню контролю та зниженню виробничих витрат».[6]

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246.
2. Наказ Міністерства фінансів України № 291 «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування» від 30.11.1999 р.
3. Білан М. І. Організація та методика обліку запасних частин у промислових підприємствах. Фінансовий облік і аудит. 2020. № 3. С. 55–62.
4. Гончаренко А. М. Методичні підходи до оцінки та списання запасних частин у бухгалтерському обліку. Економічний вісник. 2019. № 2(45). С. 60–66.
5. Левченко О. С. Сучасні аспекти управління запасами підприємства. Вісник економічних досліджень. 2018. №4. С.70–75.
6. Савченко В. П. Автоматизація обліку запасних частин як елемент підвищення ефективності управління ресурсами підприємства. Бухгалтерський облік і аналіз. 2021. № 1. С. 38–44.

Анастасія Колодяжна,

студент 3 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія Слепцова,**

викладач обліково-фінансових дисциплін, викладач вищої категорії

ВСП «Лубенський фінансово-економічний коледж ПДАУ»

м. Лубни, Україна

СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ

Розрахунки з підзвітними особами є важливим елементом бухгалтерського обліку в організаціях різних форм власності. Це процес, що стосується руху фінансових коштів, які тимчасово виділяються працівникам для виконання службових обов'язків або забезпечення діяльності підприємства. Враховуючи значення цих операцій у забезпеченні належного фінансового контролю, важливо систематично вдосконалювати підходи до обліку та контролю за розрахунками з підзвітними особами. Облік з підзвітними особами є важливою

складовою фінансового контролю на підприємстві. Він забезпечує прозорість витрат, ефективне використання коштів, що тимчасово передаються працівникам для виконання службових завдань, а також дозволяє організаціям дотримуватись нормативних вимог щодо обліку та звітності.

Розрахунки з підзвітними особами мають кілька важливих аспектів:

1. **Контроль за використанням коштів.** Підзвітні особи повинні звітувати про кожен витрачений суму, що допомагає забезпечити прозорість фінансових операцій.

2. **Оптимізація витрат.** Завдяки чіткому обліку можна знизити ризик надмірних витрат та неправильного використання коштів.

3. **Регламентування звітності.** Використання підзвітних осіб допомагає у виведенні чіткої системи звітності, що важливо для внутрішнього та зовнішнього аудиту.

Сучасний стан обліку розрахунків з підзвітними особами залежить від нормативно-правової бази та практики ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. В Україні цей процес регулюється Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податковим кодексом, а також П(С)БО №10 «Дебіторська заборгованість».

Облік розрахунків з підзвітними особами повинен забезпечувати контроль за своєчасністю подання авансових звітів і правильністю витрачання коштів» (Петренко О.М., 2021).[3]

На практиці існують певні проблеми, пов'язані з обліком таких розрахунків, зокрема:

- несвоєчасне подання звітності підзвітними особами;
- порушення в оформленні первинних документів;
- труднощі з автоматизацією цього процесу.

Облік розрахунків з підзвітними особами передбачає використання спеціальних бухгалтерських рахунків для відображення операцій, пов'язаних з передачею коштів працівникам для виконання службових обов'язків. Найбільш характерним рахунком для обліку таких операцій є рахунок 372 **“Розрахунки з підзвітними особами”**.

Рахунок 372 “Розрахунки з підзвітними особами” використовується для відображення короткострокових заборгованостей підприємства перед працівниками, які отримали аванс на виконання службових завдань. Після виконання завдання працівник повинен надати звіт про використання коштів, і на основі цього звіту здійснюється коригування рахунків. Якщо витрати не перевищують аванс, різниця повертається підприємству. У разі перевищення суми авансу над фактичними витратами, сума відшкодовується працівником.

Процес обліку може включати наступні етапи:

1. **Видача підзвітних сум.** Коли працівник отримує аванс на певні цілі, ця операція відображається на рахунку 372.

2. Звіт про витрати. Після виконання завдання підзвітна особа надає звіт про використані кошти.

3. Коригування обліку. Після розгляду звіту бухгалтер здійснює коригування на рахунку 372, відображаючи повернення залишку або доплату.

У науковій літературі широко висвітлюється питання обліку та контролю за розрахунками з підзвітними особами. Одним із основних напрямків є дослідження ефективності обліку та можливостей його автоматизації для покращення прозорості фінансових операцій.

Микола С. Дорошенко, у своїй статті “Аудит розрахунків з підзвітними особами”, акцентує увагу на важливості впровадження сучасних технологій для підвищення ефективності обліку таких операцій, особливо в умовах автоматизованого обліку. Він зазначає, що без ефективної системи автоматизації неможливо забезпечити належний контроль за використанням коштів.

Олександр В. Пономаренко, в роботі “Фінансовий контроль за розрахунками з підзвітними особами”, аналізує важливість внутрішнього контролю за витратами, що здійснюються підзвітними особами. Він пропонує методи мінімізації ризиків, пов’язаних з нецільовим використанням коштів.

Ірина М. Павленко у статті “Бухгалтерський облік і аудит витрат з підзвітними особами” звертає увагу на роль деталізованих звітів та правильності їх оформлення для забезпечення правильного відображення витрат у фінансовій звітності.

Розрахунки з підзвітними особами є важливою частиною фінансового обліку підприємств. Ведення обліку та контроль за використанням коштів, переданих працівникам, дозволяє зберегти фінансову стабільність та прозорість. Використання рахунку 372 “Розрахунки з підзвітними особами” дозволяє чітко контролювати рух коштів і своєчасно коригувати витрати. Важливою складовою удосконалення цього процесу є автоматизація обліку, що забезпечить більш високий рівень точності та зменшить ризики помилок.[1].

Список використаних джерел:

1. Дорошенко М. С. “Аудит розрахунків з підзвітними особами”. - Вісник бухгалтерії, 2018.
2. Пономаренко О. В. “Фінансовий контроль за розрахунками з підзвітними особами”. - Журнал фінансового контролю, 2019.
3. Павленко І. М. “Бухгалтерський облік і аудит витрат з підзвітними особами”. - Київ, 2020.
4. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”. - 1999.

Анна Кучер,

магістр 1 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Людмила Духновська,**

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З ОПОДАТКУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Контроль утримання податків із заробітної плати працівника — це важливий процес, що забезпечує правильне нарахування та перерахування податкових зобов'язань. Сьогодні виникає необхідність у змінах організації та стимулювання праці, а також перегляду потребує система контролю операцій з оплати праці.

Контроль утримань включає: перевірку правильності нарахування заробітної плати; відрахування податків відповідно до чинного законодавства; формування та подання звітності (наприклад, форма Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків – фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску); своєчасне перерахування податків до бюджету.

Метою внутрішнього податкового контролю є встановлення достовірності, правильності та своєчасності нарахування та сплати податкових зобов'язань, виявлення порушень норм чинного податкового законодавства та вжиття заходів з усунення допущених порушень і недоліків, а також запобігання їх виникненню.

Зазначена мета може бути досягнена шляхом реалізації низки завдань, основними з яких можна вважати такі:

- встановлення достовірності, правильності та своєчасності нарахування та сплати податкових зобов'язань;
- виявлення порушень норм чинного законодавства та вжиття заходів з усунення допущених порушень і недоліків, зокрема притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення законності;
- виявлення та попередження фактів шахрайства, що впливає на оподаткування заробітної плати;
- формування доказової бази законності господарських операцій.

Методичні прийоми контролю операцій з оподаткування заробітної плати:

- а) до розрахунково-аналітичних прийомів контролю відносять: економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи тощо;

- б) документальні прийоми контролю складаються з прийомів контролю окремого документа (формальна, нормативно-правова та арифметична перевірка документа);
- в) група методів узагальнення та реалізації результатів контролю: документування результатів проміжного контролю; групування недоліків; аналітичне групування; слідчо-юридичне обґрунтування (розгляд пояснювальних записок); систематизоване групування результатів контролю (акт комплексної ревізії діяльності підприємства за економічною однорідністю); прийняття рішень (видання наказів, розпоряджень, службового листа; прийняття рішення власником за результатами контролю); контроль за виконанням прийнятих рішень [3,с.198].

Контролюючі органи мають право вимагати обов'язкове нарахування мінімальної заробітної плати (МЗП) та утримувати з її розміру ПДФО та військовий збір. Регулюється порядок проведення контрольних процедур Методикою проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та військового збору[6].

Для реалізації фінансового механізму зі здійснення податкового контролю у сфері справляння ПДФО необхідно дотримуватись виконання певних завдань:

- дотримання норм чинного законодавства з питань операцій, що безпосередньо взаємопов'язані з визначенням оподатковуваного доходу для нарахування й утримання податку на доходи фізичних осіб та військового збору;
- дотримання чинного законодавства, що стосується питань законності дій посадових осіб за здійснення розрахункових операцій;
- оцінка формування фонду оплати праці та формування частки бюджету з ПДФО;
- надійність організації в її методах оцінки оплати праці;
- оцінка нарахування ПДФО та військового збору, достовірність наведеної інформації та розкриття її у фінансовій звітності;
- —перевірка з питань дотримання термінів нарахування ПДФО та його сплати [8].

Отже, податковий контроль за розрахунками з бюджетом за податком на доходи фізичних осіб та військовим збором виявляється критично важливим аспектом фінансової системи кожної країни. Цей процес забезпечує збір податків відповідно до податкового законодавства, а також відстежує та контролює використання цих коштів.

Список використаних джерел:

1. Беляєва Л., Пеняк Ю., Карпова А. Організаційно-інформаційна модель обліково-аналітичного забезпечення розрахунків за податками. Економіка та суспільство. 2022. № 43. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-14> (дата звернення: 04.02.2025)
2. Буткевич О.В. Вплив цифрових технологій на організацію обліку розрахунків за податковими платежами. Економічний простір. 2021. № 169. С. 92–95.
3. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль. К.: "Центр учбової літератури", 2014. 496 с.
4. Нагірняк М. Бухгалтерський облік в системі попередження та виявлення фактів приховування податкових платежів: історико-функціональний підхід. Економіка та суспільство. 2024. № 6. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-61> (дата звернення: 04.02.2025)
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
6. Про затвердження Методики проведення перевірки достовірності, повноти нарахування та сплати податку на доходи фізичних осіб, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та військового збору : Наказ ДПС України від 04.05.2023 р. № 322. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0322912-23#Text> (дата звернення: 05.02.2025)
7. Пугаченко, О., Фоміна, Т. (2024). Організація обліку розрахунків за податком на доходи фізичних осіб у закладах охорони здоров'я. Економіка та суспільство, (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-147>
8. Яременко Л. М. Проблеми обліку та оподаткування розрахунків з оплати праці і шляхи їх вирішення. Ефективна економіка. 2020. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8466> (дата звернення: 05.02.2025). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.12.120

Дар'я Левченко,

студент 3 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія Слепцова,**

викладач обліково-фінансових дисциплін, викладач вищої категорії

ВСП «Лубенський фінансово-економічний коледж ПДАУ»

м. Лубни, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ МАЛОЦІННИХ ТА ШВИДКОЗНОШУВАНИХ ПРЕДМЕТІВ

Облік малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП) є важливою складовою системи бухгалтерського обліку підприємств. МШП відіграють значну роль у забезпеченні виробничого процесу та нормального функціонування підприємства. Правильна організація їх обліку дозволяє контролювати ефективно використання ресурсів, мінімізувати втрати та запобігати зловживанням. Як зазначає відомий вчений-економіст О. М. Буряк, "правильна організація обліку МШП є основою для ефективного управління матеріальними ресурсами підприємства" [1].

До складу МШП відносять предмети, термін служби яких не перевищує одного року або вартість яких є нижчою за встановлений ліміт для основних засобів. Основними особливостями їх обліку є:

- 1) Відображення на рахунках бухгалтерського обліку залежно від політики підприємства (рахунок 22 "Малоцінні та швидкозношувані предмети").
- 2) Спрощений порядок нарахування амортизації або списання вартості на витрати підприємства одразу після введення в експлуатацію.
- 3) Необхідність ведення кількісно-сумового обліку для контролю за їх рухом.
- 4) Організація внутрішнього контролю з метою запобігання несанкціонованому списанню та втратам.

Згідно з дослідженнями В. С. Пономаренка, "облік МШП вимагає особливого підходу, оскільки вони швидко втрачають свою вартість та потребують постійного моніторингу" [2].

У бухгалтерському обліку МШП відображаються за первісною вартістю, що визначається відповідно до вимог нормативних документів. Відповідно до п. 7. 8 розд. II НП(С)БО 123, первісна вартість запасів включає такі складові:

- ✓ витрати на придбання;
- ✓ суми ввізного мита;
- ✓ суми непрямих податків, які не відшкодовуються суб'єктам державного сектора;
- ✓ витрати на обмін і переробку;

- ✓ інші витрати, що виникли під час доставки запасів до місця зберігання та приведення їх у стан, придатний для використання в запланованих цілях.

План рахунків бухгалтерського обліку є нормативним документом, що встановлює єдині правила відображення господарських операцій на рахунках обліку. Він забезпечує систематизацію та уніфікацію бухгалтерських записів, що сприяє точності фінансової звітності та зручності контролю за активами підприємства.

Як зазначає Л. І. Кравченко, "правильне застосування плану рахунків сприяє підвищенню ефективності бухгалтерського обліку та забезпечує відповідність фінансової звітності міжнародним стандартам" [3].

Організація обліку МШП включає кілька етапів:

- 1) Прийом і оприбуткування – відображення в бухгалтерському обліку надходження МШП за первісною вартістю.
- 2) Видача в експлуатацію – списання вартості на витрати або облік на субрахунках залежно від прийнятого методу обліку.
- 3) Контроль за використанням – ведення аналітичного обліку та періодична інвентаризація.
- 4) Списання та утилізація – документальне оформлення вибуття з експлуатації через знос або непридатність.

Як підкреслює Л. П. Савченко, "ефективний облік МШП передбачає автоматизацію процесу з метою підвищення контролю та зменшення витрат часу на його ведення" [4].

Сучасні підприємства впроваджують програмне забезпечення для автоматизації обліку МШП. Це дозволяє:

- ✓ Оптимізувати процес обліку.
- ✓ Зменшити ризики людських помилок.
- ✓ Підвищити прозорість і контроль за використанням ресурсів.

Ведення обліку МШП є важливим з кількох причин:

- 1) Контроль за активами – допомагає запобігти втратам та розкраданню матеріальних цінностей.
- 2) Оптимізація витрат – дозволяє ефективніше використовувати фінансові ресурси підприємства.
- 3) Забезпечення точності фінансової звітності – відповідність даних обліку реальному стану активів.
- 4) Дотримання нормативних вимог – відповідність законодавству та бухгалтерським стандартам.

Система обліку МШП у різних країнах має свої особливості. В Україні облік МШП здійснюється відповідно до НП(С)БО та методичних рекомендацій, які передбачають детальне відображення цих активів у фінансовій звітності. У більшості європейських країн та США облік малоцінних активів спрощений:

- ✓ Використовується метод негайного списання вартості на витрати;

- ✓ Деякі країни допускають облік МШП у складі запасів без окремого деталізованого контролю;
- ✓ В автоматизованих системах ERP такі активи часто відстежуються за серійними номерами або штрих-кодами для забезпечення контролю.

Як зазначає Д. Кларк, "у країнах ЄС облік МШП орієнтований на мінімізацію адміністративного навантаження, що спрощує процеси бухгалтерського обліку та знижує витрати підприємств" [4]. В Україні ж збережено детальний підхід до обліку МШП, що потребує значних ресурсів для контролю.

Облік та організація обліку МШП є важливими складовими ефективного управління ресурсами підприємства. Завдяки належній організації обліку можна забезпечити прозорість руху матеріальних ресурсів, запобігти їх необґрунтованому списанню та покращити контроль за використанням активів. Використання плану рахунків та методичних рекомендацій дозволяє стандартизувати облік МШП, що сприяє підвищенню точності фінансової звітності.

Оскільки технології постійно розвиваються, впровадження автоматизованих систем бухгалтерського обліку сприятиме підвищенню ефективності управління МШП. Такі системи допомагають зменшити ризики помилок, спрощують процедури контролю та дозволяють швидко отримувати необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень.

Таким чином, удосконалення методів обліку МШП, впровадження цифрових технологій та підвищення контролю за матеріальними ресурсами є важливими аспектами, які сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємства та його фінансової стабільності.

Список використаних джерел:

1. Буряк О. М. Управління матеріальними ресурсами підприємства. – Київ: Економічна думка, 2020. – 200 с.
2. Пономаренко В. С. Особливості обліку матеріальних активів. – Харків: Фінанси і статистика, 2019. – 250 с.
3. Кравченко Л. І. Система бухгалтерського обліку та роль плану рахунків. – Київ: Фінансовий аналітик, 2021. – 180 с.
4. Савченко Л. П. Автоматизація облікових процесів у підприємствах. – Львів: Бізнес-Преса, 2021. – 180 с.
5. Лисенко О. В. Організація контролю за використанням матеріальних ресурсів. – Дніпро: Економічний аналіз, 2023. – 220 с.

Тарас Лисенко

Аспірант

Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання економіки
м. Київ, Україна

СВІТОВІ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ БАНКІВ: РЕГУЛЯТОРНІ ВИМОГИ ТА РИНКОВІ МЕХАНІЗМИ

Управління ліквідністю є ключовим елементом фінансової стійкості банківської системи, що забезпечує її надійність та здатність виконувати фінансові зобов'язання. Досвід зарубіжних країн свідчить, що ефективне управління ліквідністю поєднує регуляторні механізми, ринкові інструменти та сучасні фінансові технології. Різні підходи до регулювання ліквідності залежать від специфіки банківських систем, рівня розвитку фінансового ринку та макроекономічних умов. Особливе значення мають вимоги Базельського комітету, регуляторні механізми Федеральної резервної системи США та Європейського центрального банку.

Вимоги до ліквідності банків у різних країнах формуються на основі міжнародних стандартів та національних регуляторних механізмів. Основними інструментами регулювання є коефіцієнти ліквідності, обмеження на ризикові операції та механізми рефінансування банківських установ (табл. 1).

Банки широко використовують ринкові механізми для регулювання рівня ліквідності та адаптації до мінливих економічних умов:

- Інтербанківське кредитування дає змогу фінансовим установам компенсувати тимчасові розриви ліквідності. У США для цього функціонує Federal Funds Market, у ЄС – міжбанківський ринок ЄЦБ.
- Операції РЕПО застосовуються банками для залучення короткострокового фінансування шляхом продажу цінних паперів із зобов'язанням викупу. Найбільш розвинені такі механізми в США та Великій Британії.
- Сек'юритизація активів дає змогу банкам трансформувати іпотечні та споживчі кредити у фінансові інструменти, які можна продати на ринку. У країнах ЄС популярними є Asset-Backed Securities (ABS).
- Хеджування ліквідності передбачає використання похідних фінансових інструментів – форвардів, свопів, опціонів – для зниження валютних і процентних ризиків.
- Випуск облігацій ліквідності дозволяє банкам залучати довгострокове фінансування, зменшуючи залежність від короткострокових позик.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз регуляторних підходів до управління ліквідністю банків у світі

Підхід	Основні вимоги	Переваги	Недоліки
Міжнародний підхід (Базель III)	Встановлення мінімальних рівнів ліквідних активів через LCR та NSFR для зниження ризиків ліквідної кризи.	Підвищує стійкість банків до кризових явищ. Формує глобальні стандарти управління ризиками.	Високі вимоги до капіталу можуть знижувати прибутковість банків. Обмежує можливості кредитування бізнесу.
США (ФРС, Dodd-Frank Act)	Застосування стрес-тестів (DFAST, CCAR) для перевірки стійкості банків. Запровадження Volcker Rule, що обмежує ризикові спекулятивні операції.	Покращує прозорість банківської діяльності. Забезпечує стабільність у разі фінансових потрясінь.	Обмеження на інвестиційну діяльність банків може зменшувати їхню конкурентоспроможність.
Європейський підхід (ЄЦБ, ЕВА)	Контроль за ліквідністю через EMIR та рефінансування через TLTROs.	Дозволяє підтримувати кредитування в умовах нестачі ліквідності. Сприяє стабільності фінансового сектора.	Висока залежність банків від підтримки ЄЦБ. Можливі викривлення ринку через регуляторне втручання.

Побудовано автором за даними [1; 2; 3]

Сучасні фінансові технології активно інтегруються у процес управління ліквідністю, зокрема:

- Алгоритмічне управління – використання штучного інтелекту та великих даних для прогнозування руху ліквідності.
- Автоматизовані платформи управління ліквідністю – хмарні системи аналізу фінансових потоків у реальному часі, впроваджені у Сінгапурі та Великій Британії.
- Блокчейн-рішення – JPMorgan розробив JPM Coin, що дозволяє банкам миттєво проводити трансакції, підвищуючи швидкість обігу ліквідності.
- Розподілені реєстри (DLT) – у деяких країнах ЄС розглядається можливість використання смарт-контрактів для ліквідності банківських установ [3].

У Сполучених Штатах основний акцент робиться на стрес-тестуванні та обмеженні ризикових операцій. Це дозволяє банкам підтримувати стабільний рівень ліквідності навіть під час фінансових потрясінь. Водночас жорсткі вимоги щодо капіталу можуть впливати на можливості кредитування бізнесу.

У країнах Європейського Союзу ліквідність банків підтримується за рахунок регуляторних вимог та програм рефінансування, впроваджених Європейським центральним банком. Це сприяє стабільності фінансової системи, проте водночас створює залежність банків від центрального регулятора, що може обмежувати їхню гнучкість у кризових ситуаціях.

Міжнародні стандарти, встановлені Базельським комітетом, зосереджені на зниженні ризиків ліквідних криз через введення коефіцієнтів LCR та NSFR. Це підвищує фінансову стійкість банківської системи в довгостроковій перспективі, однак висока зарегульованість може обмежувати гнучкість банків у розподілі фінансових ресурсів.

Світовий досвід управління ліквідністю банків демонструє, що ефективність регулювання досягається через поєднання жорстких нормативних вимог, ринкових механізмів та цифрових інновацій. Регуляторні підходи у США, ЄС та Базельському комітеті забезпечують стабільність банківської системи, проте можуть обмежувати її гнучкість. Використання ринкових інструментів дозволяє банкам оперативного залучати ліквідність, а інноваційні технології значно підвищують ефективність моніторингу та прогнозування ліквідності. Для України доцільно впроваджувати поєднання регуляторних механізмів, ринкових інструментів і цифрових технологій для підвищення стійкості банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Basel Committee on Banking Supervision. *Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools*. Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs238.htm>
2. European Central Bank. *Financial Stability Review*. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/financial-stability/fsr/html/index.en.html>
3. Board of Governors of the Federal Reserve System. *Comprehensive Capital Analysis and Review (CCAR) and Dodd-Frank Act Stress Test (DFAST)*. Federal Reserve. URL: <https://www.federalreserve.gov/supervisionreg/ccar.htm>

Іван Марков

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти з галузі знань
«Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю «Економіка»,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

Світлана Маркова

доктор економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-
адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

УПРАВЛІНСЬКИЙ ТА ФІНАНСОВИЙ ОБЛІКИ: ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Розвиток управлінського та фінансового обліку на підприємствах під час війни в Україні є надзвичайно важливим для забезпечення стабільності та адаптації до постійних змін у зовнішньому середовищі. В умовах кризи, коли економіка зазнає численних потрясінь, обидва види обліку допомагають підприємствам ефективно управляти ресурсами, оптимізувати витрати та зберігати фінансову стійкість. Управлінський облік стає основою для оперативного прийняття рішень, адаптації виробничих процесів до нових умов, а фінансовий облік – для забезпечення прозорості звітності та виконання зобов'язань перед зовнішніми партнерами, державними органами та кредиторами. Актуальність розвитку обліку в умовах війни обумовлена необхідністю швидкої адаптації до змін у політичній, економічній та соціальній ситуації. Війна створює численні ризики, від збоїв у постачанні до зміни валютних курсів та інфляційних процесів, що може негативно вплинути на фінансову стабільність підприємств. Використання сучасних методів управлінського та фінансового обліку дозволяє знижувати ці ризики, забезпечувати безперервність бізнес-процесів і адаптувати стратегії компаній до нових реалій, що важливо для підтримки економічної діяльності навіть в умовах нестабільності.

У воєнний час обмеженість ресурсів змушує підприємства переглядати свої витрати, визначати пріоритети та оптимізувати процеси. Управлінський облік допомагає підприємствам зберігати фінансову стійкість, пропонуючи інструменти для аналізу рентабельності та контролю витрат. Це особливо важливо у ситуаціях, коли економічна нестабільність, перебої в логістиці та додаткові витрати на безпеку стають постійними викликами. Крім того, управлінський облік сприяє стратегічному плануванню в умовах кризи. Він дозволяє моделювати різні сценарії розвитку подій, підтримуючи прийняття зважених рішень навіть за відсутності повної інформації. У результаті підприємства, які активно використовують управлінський облік, мають більше шансів не лише пережити кризу, а й закласти основи для подальшого відновлення та розвитку.

Таблиця 1

Управлінський та фінансовий облік: спільні та різні риси [1; 2]

Параметр	Управлінський облік	Фінансовий облік	Спільне	Різне
Мета	Забезпечення інформації для прийняття управлінських рішень.	Підготовка звітності для зовнішніх користувачів (держава, інвестори).	Збір, обробка даних для прийняття рішень.	Цільова аудиторія: внутрішня (управлінці) чи зовнішня (інвестори).
Гнучкість	Висока, можливість швидкої адаптації до змін.	Низька, оскільки регламентується стандартами.	Відображення змін у середовищі.	Ступінь свободи у прийнятті рішень та змін в обліку.
Фокус	Короткострокові та середньострокові перспективи.	Довгострокова оцінка та звітність.	Орієнтація на ефективність та стійкість бізнесу.	Горизонт планування (короткий чи довгий термін).
Законодавчі вимоги	Не регламентується.	Суворо регламентується стандартами (МСФЗ, П(С)БО).	Вимога забезпечення достовірності даних.	Управлінський облік адаптивний, фінансовий – формалізований.
Дані	Оперативні, інколи неповні для швидких рішень.	Дані мають бути точними, підтверджені документально.	Використання фінансових та операційних даних.	Ступінь деталізації та перевірки інформації.
Інструменти	Сценарне планування, аналіз "витрати-обсяг-прибуток".	Бухгалтерський облік, складання звітності.	Використання аналізу для прийняття рішень.	Методи: оперативні розрахунки проти офіційної звітності.

Управлінський облік має високу чутливість до змін, викликаних війною, оскільки його основна мета – забезпечення оперативного прийняття рішень на основі актуальних даних. В умовах війни різкі зміни у витратах, збої у постачанні та нестабільність ринків вимагають постійного перегляду планів і бюджетів. Міра чутливості управлінського обліку проявляється в здатності швидко реагувати на нові ризики та адаптувати бізнес-процеси відповідно до поточних умов.

Управлінський облік у воєнний період набуває особливого значення через потребу в швидкому реагуванні на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі. Основними особливостями є гнучкість, орієнтація на короткострокове планування та використання неповних даних для прийняття рішень. Управлінський облік сприяє оптимізації витрат, допомагає адаптувати виробничі процеси до нових умов, оцінювати рентабельність проектів та визначати пріоритетні напрями діяльності. Він також зосереджується на аналізі ризиків, створенні сценаріїв розвитку подій та прогнозуванні наслідків критичних змін, таких як втрати ресурсів чи зміна логістичних маршрутів. Фінансовий облік у період війни зберігає свою формалізовану структуру, але стикається з новими викликами. Основна увага приділяється забезпеченню прозорості даних, оцінці втрат активів, документуванню зобов'язань та формуванню резервів під можливі збитки. Ускладнення можуть виникати через руйнування або втрату документів, перебої в роботі банківської системи та зміни у валютних курсах. Водночас фінансовий облік залишається важливим для підтримки довіри з боку зовнішніх стейкхолдерів, включаючи державу, інвесторів та кредиторів, що потребують точних даних для оцінки фінансової стійкості компанії. Обидва види обліку мають свої унікальні особливості в умовах війни, але разом вони сприяють виживанню, адаптації та ефективному функціонуванню бізнесу в кризовий період.

У 2024–2025 роках управлінський облік набуває ще більшої гнучкості, зосереджуючи увагу на оперативному плануванні та коригуванні бюджету в умовах воєнного часу. Зростає потреба в швидкому аналізі та прогнозуванні ризиків, таких як зміни в ланцюгах постачання, інфляція або нестабільність на енергетичних ринках. Підприємства активніше використовують цифрові технології для автоматизації процесів, що дозволяє зменшити час на обробку даних та швидше реагувати на зміни. Управлінський облік стає важливим інструментом для адаптації до нових реалій та прийняття обґрунтованих рішень в умовах високої невизначеності.

В умовах війни та економічної нестабільності 2024–2025 років управлінський і фінансовий облік стають незамінними інструментами для забезпечення життєздатності підприємств. Управлінський облік здобуває особливу важливість завдяки своїй гнучкості та здатності швидко реагувати на зміни, що дозволяє підприємствам адаптуватися до нових викликів та мінімізувати ризики. Він орієнтований на оперативне прийняття рішень, коригування бюджету, оптимізацію витрат і управління ресурсами в реальному часі. Фінансовий облік, хоча й зберігає свою структуру та орієнтацію на довгострокову стабільність, в умовах війни також має важливе значення для підтримки прозорості та довіри з боку зовнішніх стейкхолдерів. Він сприяє документуванню втрат, формуванню резервів і дотриманню міжнародних стандартів звітності, що необхідно для збереження фінансової стійкості підприємств у кризових ситуаціях. В цілому, інтеграція сучасних цифрових технологій

та гнучкість у застосуванні облікових практик стають критичними для адаптації до умов війни. Обидва види обліку повинні працювати в тандемі для забезпечення стабільності, оптимізації ресурсів та забезпечення ефективного управління в умовах високої невизначеності.

Список використаних джерел:

1. Камінська Т. Г. Управлінський облік, аналіз і контроль в системі менеджменту на підприємстві URL: https://magazine.faaf.org.ua/upravlinskiy-oblik-analiz-i-kontrol-v-sistemi-menedzhmentu-na-pidpriemstvi.html?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 21.01.2025).
2. Позняковська Н. М. Фінансовий контроль та аудит інститутів громадянського суспільства. *Проблеми сучасних трансформацій: серія економіка та управління*. 2024. №14. URL: <https://www.reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-15-09-06/2024-15-09-06> (дата звернення: 21.01.2025).

Максим Осадчий

*аспірант кафедри економіки, права та управління бізнесом
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ МОРСЬКИХ ПОРТІВ УКРАЇНИ

Управлінський облік є ключовим інструментом підвищення ефективності роботи морських портів України, що набуває особливої актуальності у сучасних умовах економічних викликів та глобальної інтеграції. Як складова системи управління підприємством, управлінський облік дозволяє забезпечити керівництво необхідною інформацією для прийняття стратегічних і тактичних рішень, оптимізації ресурсів і підвищення конкурентоспроможності [1]. Застосування цього інструменту у морських портах, які є стратегічно важливими транспортними вузлами, відкриває нові можливості для покращення операційної діяльності, зменшення витрат та досягнення сталого розвитку.

Основна мета управлінського обліку в морських портах полягає у зборі, аналізі та інтерпретації фінансової та нефінансової інформації для підтримки процесу управління. Це включає оцінку витрат на надання послуг, моніторинг доходів, планування ресурсів та контроль виконання бюджетів [2]. Для портів, що стикаються зі зростаючою конкуренцією на регіональному та міжнародному рівнях, особливо важливим є забезпечення прозорості та точності даних, що дозволяє швидко реагувати на зміни ринкових умов. Наприклад, аналіз витрат на експлуатацію причалів, зберігання вантажів чи обслуговування суден

дозволяє виявити неефективні процеси та впровадити заходи для їх оптимізації.

Управлінський облік також є важливим інструментом для довгострокового планування та стратегічного розвитку морських портів. Завдяки прогнозуванню та аналізу даних про тенденції вантажопотоків, сезонні коливання та економічну активність, керівництво портів може розробляти стратегії, спрямовані на залучення нових клієнтів і розширення спектра послуг [3]. Наприклад, прогнозування попиту на контейнерні перевезення чи насипні вантажі дозволяє планувати інвестиції у спеціалізовану інфраструктуру та обладнання, що, у свою чергу, сприяє підвищенню конкурентних переваг порту.

Застосування системи управлінського обліку в морських портах України сприяє оптимізації процесів бюджетування. Розробка детальних бюджетів для кожного структурного підрозділу порту дозволяє забезпечити чіткий контроль за використанням ресурсів і своєчасне виявлення відхилень від планових показників. Це особливо важливо для портів, які здійснюють комплексну діяльність, включаючи перевалку вантажів, обслуговування суден, оренду складських приміщень та інші послуги. Наприклад, управлінський облік дозволяє визначити ефективність використання кожного причалу або складу, що дає змогу оптимізувати розподіл ресурсів між різними видами діяльності.

Одним із важливих аспектів управлінського обліку є аналіз витрат. Для морських портів, які працюють у висококонкурентному середовищі, критично важливо розуміти структуру своїх витрат та шукати шляхи їх зниження. Управлінський облік дозволяє класифікувати витрати за різними критеріями, такими як постійні та змінні, прямі та непрямі, операційні та капітальні. Це дає змогу ідентифікувати основні драйвери витрат і розробляти стратегії для їх оптимізації [4]. Наприклад, впровадження енергозберігаючих технологій чи автоматизація процесів обробки вантажів може суттєво знизити операційні витрати порту.

Управлінський облік також відіграє важливу роль у процесі прийняття інвестиційних рішень. Морські порти часто стикаються з необхідністю значних капіталовкладень у модернізацію інфраструктури, закупівлю обладнання чи впровадження нових технологій. Завдяки аналізу фінансових показників, таких як рентабельність інвестицій, термін окупності та чиста приведена вартість, керівництво порту може оцінити доцільність реалізації того чи іншого проекту. Це дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити максимальну віддачу від вкладених коштів.

Іншим важливим напрямком застосування управлінського обліку є оцінка ефективності діяльності порту на основі ключових показників ефективності (KPI). Вибір відповідних KPI, таких як обсяг перевалки вантажів, середній час обробки суден, рівень завантаженості причалів чи задоволеність клієнтів, дозволяє об'єктивно оцінювати результати роботи порту та визначати напрями для покращення. Регулярний моніторинг цих показників сприяє підвищенню продуктивності, якості послуг та конкурентоспроможності порту на ринку.

Важливу роль в управлінському обліку відіграють сучасні інформаційні технології. Впровадження автоматизованих систем обліку, таких як ERP-системи, дозволяє значно спростити процеси збору, обробки та аналізу даних. Це забезпечує доступ до актуальної інформації у режимі реального часу, що є критично важливим для прийняття оперативних управлінських рішень. Наприклад, інтеграція управлінського обліку з логістичними та фінансовими системами порту дозволяє оптимізувати управління вантажопотоками, планувати графіки роботи причалів та забезпечувати ефективний контроль за фінансовими потоками.

Окрім внутрішньої ефективності, управлінський облік сприяє зміцненню позицій морських портів України на міжнародному ринку. Прозорість і точність фінансової інформації є важливими чинниками для залучення іноземних інвесторів та партнерів. Завдяки управлінському обліку порти можуть демонструвати свою фінансову стійкість, ефективність управління та потенціал для зростання, що підвищує їхню привабливість для інвесторів і клієнтів [5].

Підсумовуючи, управлінський облік є потужним інструментом для підвищення ефективності роботи морських портів України. Він дозволяє забезпечити оптимальне використання ресурсів, покращити процеси планування та контролю, знизити витрати, підвищити якість послуг і зміцнити конкурентні позиції портів. У сучасних умовах глобалізації та зростаючої конкуренції ефективне впровадження управлінського обліку є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку та інтеграції українських портів у світову транспортну систему.

Список використаних джерел:

1. Баранюк Х.О. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємств: дослідження та удосконалення. Інноваційна економіка. 2017. № 5-6 (69). С. 113 - 118.
2. Купріна Н.М., Рудюк І. Розвиток управлінського обліку: історичний та практичний аспект. Економіка харчової промисловості. 2018. № 1. С. 87-95.
3. Осадчий М. Л. Пріоритети стратегічного розвитку транспортно-інфраструктурних підприємств. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2024. № 7-8 (320-321). С. 166-174. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-7-8-320-321-166-174>.
4. Купріна Н.М. Стратегічний управлінський облік як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та ефективності діяльності підприємства. Економіка харчової промисловості. 2017. № 3. URL: <http://oaji.net/articles/2017/3396-1508483380.pdf>.
5. Осадчий М.Л. Сучасні інституціональні особливості розвитку водного транспорту України. Економіка та суспільство. 2024. №67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-135>.

Ангеліна Пушкар

здобувачка освіти 2 курсу,

спеціальності 223 «Медсестринство лікувальна справа»,

Кам'янець-Подільський медичний фаховий коледж

Науковий керівник: **Олександр Шевчук**,

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри цифрових,

освітніх та соціо-економічних технологій,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»,

Кам'янець-Подільський, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСУВАННЯ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Фінансування медичних закладів є однією з найважливіших складових забезпечення ефективного функціонування системи охорони здоров'я. У кризових умовах, спричинених економічними спадами, пандеміями, воєнними конфліктами чи іншими надзвичайними ситуаціями, забезпечення стабільного фінансового потоку в медичних установах стає особливо актуальним. Виникає необхідність не лише в оптимізації витрат, але й у пошуку нових джерел фінансування, удосконаленні механізмів розподілу ресурсів та адаптації до змінних соціально-економічних реалій.

Світова практика демонструє, що в умовах криз держави переглядають пріоритети у фінансуванні охорони здоров'я, збільшуючи інвестиції в невідкладну медичну допомогу, інфраструктурні проекти та кадрове забезпечення. Водночас, для багатьох країн кризові ситуації стають випробуванням на міцність існуючих фінансових механізмів, що проявляється у затримках виплат, дефіциті медичних товарів і скороченні витрат на профілактичні заходи.

Україна, перебуваючи у стані війни, зіштовхнулася з безпрецедентними викликами у сфері фінансування медицини. Зростання потреб у медичних послугах для військових та цивільного населення, руйнування медичної інфраструктури та зміни у державному бюджеті вимагають негайних рішень. Важливим стає питання ефективного перерозподілу бюджетних коштів, залучення міжнародної допомоги, благодійних фондів та приватних інвестицій для підтримки медичних закладів [2].

У періоди криз медичні заклади стикаються з нестачею фінансування, що змушує уряди та організації переглядати пріоритети у розподілі ресурсів. Наприклад, під час пандемії COVID-19 світові витрати на охорону здоров'я значно зросли: у 2020 році в США видатки на медицину зросли на 9,7%, що стало найбільшим стрибком за останні десятиліття. Однак у той самий час багато країн з низьким рівнем доходу, зокрема африканські держави, опинилися у ситуації, коли фінансування на інші

хвороби, такі як малярія чи туберкульоз, було суттєво скорочене через перерозподіл коштів на боротьбу з пандемією [1].

В умовах війни система фінансування охорони здоров'я змінюється ще кардинальніше. В Україні з початку повномасштабного вторгнення частка бюджетних коштів, спрямованих на медичну галузь, значно зросла через необхідність надання допомоги військовим та цивільним постраждалим. Водночас велике значення отримали міжнародні гранти та гуманітарна допомога: лише у 2022 році Всесвітній банк виділив Україні понад 500 мільйонів доларів на підтримку медичної сфери.

Зростання ролі цифрових технологій у фінансуванні медицини стає важливою тенденцією. У багатьох країнах активізувалося впровадження електронних медичних систем, які дозволяють оптимізувати витрати, уникати корупційних схем та спрощувати процеси звітності. В Естонії, наприклад, завдяки повній діджиталізації охорони здоров'я адміністративні витрати лікарень скоротилися на 30%, що дозволило спрямувати додаткові кошти на лікування пацієнтів.

Незважаючи на кризові явища, багато країн використовують нестабільні періоди як можливість для реформування системи охорони здоров'я. Після фінансової кризи 2008 року деякі європейські держави переглянули свої моделі медичного страхування та впровадили додаткові механізми фінансування, що дозволило підвищити рівень стійкості медичних закладів до майбутніх потрясінь. Україна також розвиває напрямок державно-приватного партнерства в медицині, що допомагає залучати інвестиції та підтримувати лікарні у складних умовах [3].

Роль благодійних фондів та громадських ініціатив у підтримці медицини під час криз неможливо переоцінити. Наприклад, у 2022 році лише один фонд "Повернись живим" залучив понад 5 мільярдів гривень, частина яких була спрямована на медичне забезпечення. У воєнний час саме волонтерський рух став тим фактором, який дозволив забезпечити лікарні необхідними медикаментами та обладнанням, коли традиційні державні механізми фінансування працювали з перебоями.

Таким чином, фінансування медицини у кризових умовах є динамічним процесом, який залежить від багатьох факторів: державної політики, міжнародної допомоги, технологічного розвитку та участі громадськості. Незважаючи на виклики, такі періоди можуть стати поштовхом для впровадження інновацій та підвищення ефективності управління ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Кузик Є. Сучасні підходи до покращення якості надання медичної допомоги в Україні в кризових умовах. Матеріали конференцій МЦНД, Конотоп. 2024. С. 589-592
2. Олінковська Т. А., Мельник О. І. Адаптація медичної освіти в умовах війни: виклики та рішення. Психологічні ресурси розвитку

особистості в умовах невизначеності освітнього простору, 2024.
URL: <http://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/20241.pdf>

3. Організаційно-економічні аспекти розвитку підприємницьких структур в Україні та світі : моногр. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. Гринько. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 400 с.

Дмитро Садовінський,

студент 2 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Ольга Свирида,**

викладач облікових дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж НРЗВО «КПДІ»,

м.Кам'янець-Подільський, Україна

СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ

Сутність управлінського обліку можна зрозуміти через призму історичного розвитку бухгалтерського обліку. Тривалий час бухгалтерський облік виконував лише реєстраційну функцію, фіксуючи факти господарської діяльності, рух активів і зобов'язань за допомогою подвійного запису, а також забезпечуючи складання фінансової звітності.

Першим етапом формування управлінського обліку стала калькуляційна бухгалтерія, яка виникла у зв'язку з розвитком виробничих відносин. Її основне завдання полягало в обліку витрат для визначення собівартості продукції, застосуванні системи стандартних витрат та аналізі відхилень (до середини 1930-х років).

Під впливом конкуренції та необхідності пошуку виробничих резервів управлінські функції почали змінюватися. Впровадження системи калькулювання змінних витрат ("директ-кост") та організація обліку за центрами відповідальності суттєво розширили можливості калькуляційного обліку, переорієнтувавши його від складання звітності до підтримки прийняття управлінських рішень. Це стало основою другої концепції управлінського обліку, яка почала формуватися з середини 1950-х років. Завдяки успадкованим методам калькуляційного обліку управлінський облік швидко інтегрувався в організаційну практику, ставши важливим інструментом оптимізації виробництва та управління прибутком.

Третя концепція управлінського обліку (1970-1980-ті роки) характеризується посиленням взаємозв'язку між усіма підсистемами управлінського механізму, зростанням ролі управління, структурними змінами та вдосконаленням координації в системі управління. Облікові механізми перетворилися на ефективні оперативні інструменти

управління, що сприяло підвищенню значущості стратегічного управління [3].

Оскільки управлінський облік отримав широке теоретичне та практичне обґрунтування в англо-американській та європейській (континентальній) бухгалтерських системах, варто розглянути підходи до ключових аспектів управлінського обліку, що застосовуються в західних країнах.

Кристофер Ноутс формулює відмінні особливості управлінського обліку так: «Бухгалтерський облік – частина управління... Управлінський облік тісніше пов'язаний із використанням даних бухгалтерського обліку для прийняття рішень і управлінського контролю». На його думку, управлінський облік суттєво відрізняється від інших бухгалтерських напрямів, таких як аудит та фінансовий облік, оскільки має задовольняти специфічні потреби керівництва компанії. Його основна мета – забезпечення ефективного прийняття рішень і планування, тому інформація повинна бути більш точною, регулярною, чіткою та орієнтованою на майбутнє порівняно з даними фінансового обліку.

Е. Бриттон і К. Ватерстон, аналізуючи структуру бухгалтерської системи, зазначають, що поділ бухгалтерського обліку на фінансовий та управлінський є певною мірою умовним, оскільки багато облікових функцій охоплюють обидва напрями. Водночас такий розподіл використовується з метою підвищення ефективності бухгалтерської системи на підприємстві [1, с.14-15].

Р.Н. Антоні та Г.А. Уелш вважають, що управлінський облік стосується діяльності внутрішніх користувачів підприємства, тоді як фінансовий облік пов'язаний із зовнішніми користувачами – кореспондентами, з якими компанія має фінансові розрахунки [3].

Ч. Хорнгрен розробив унікальний підхід до сутності та методики практичного застосування інформації управлінського обліку. Він пропонує п'ять ключових кроків, які забезпечують ефективність управлінських рішень:

1. Чітке визначення мети, яка має бути виражена кількісно і дозволяти мінімізувати або максимізувати певний показник господарської діяльності.
2. Визначення переліку взаємовиключних альтернатив, тобто можливих шляхів досягнення цієї мети.
3. Аналіз факторів, що впливають на процес досягнення мети, зокрема можливих подій, які можуть його прискорити або, навпаки, загальмувати.
4. Оцінка ймовірності виникнення кожної з можливих подій для розуміння ризиків і перспектив.
5. Оцінка потенційних результатів, які можна отримати залежно від обраної альтернативи та ймовірного розвитку подій [4].

К. Друрі визначає управлінський облік як процес збору та обробки інформації для підтримки управлінських функцій, таких як прийняття рішень, контроль та регулювання діяльності підприємства [4].

Деякі дослідники не підтримують загальноприйнятий поділ бухгалтерського обліку на фінансовий і управлінський.

Наприклад, Жак Рішар не вважає доцільним поділ бухгалтерського обліку на управлінський і фінансовий, оскільки це припускає, що фінанси не є частиною управління. Він стверджує, що фінансовий бухгалтерський облік виконує не менш важливі аналітичні функції, ніж управлінський та управлінський облік (внутрішній) є частиною більш широкої системи динамічного бухгалтерського обліку [3].

Проте, навіть незважаючи на термінологічні суперечки, сам зміст управлінського обліку він визнає – це облік витрат, калькуляція собівартості та аналіз діяльності за центрами відповідальності, ринками тощо.

В Україні, як і у світовій практиці, бухгалтерський облік поділяється на фінансовий і управлінський. Це закріплено в освітніх стандартах, а також у програмах підготовки бухгалтерів і аудиторів.

До реформ 1990-х років управлінський облік у класичному розумінні не існував, але його функцію виконував виробничий облік.

Із переходом до ринкової економіки в 1990-х роках підприємства почали адаптувати інформаційні системи управлінського обліку до нових реалій.

В сучасних умовах управлінський облік розглядається як широка система, яка охоплює не лише облік витрат і калькуляцію собівартості, а й аналіз, планування, контроль і управління ресурсами.

За визначенням Ф.Ф. Бутинця та Т.В. Давидюк, управлінський облік – це не просто облік витрат і собівартості, а значно ширше поняття.

Управлінський облік, як невід’ємна частина системи управління, є ключовим інструментом ефективного керування підприємством. Його основна роль полягає в забезпеченні достовірною та своєчасною інформацією для:

- контролю операційної діяльності організації та її підрозділів;
- стратегічного та тактичного планування майбутнього розвитку;
- оптимізації використання ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових, біологічних);
- оцінки ефективності роботи структурних одиниць та підприємства в цілому;
- зменшення суб’єктивного фактору при прийнятті управлінських рішень;
- покращення внутрішньої комунікації та взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем [2].

У зв’язку з динамічними змінами економічного середовища, зростаючою конкуренцією та необхідністю підвищення ефективності

бізнес-процесів, дослідження у сфері управлінського обліку залишаються актуальними та перспективними.

Список використаних джерел:

1. Бриттон Е., Ватерстон К. Вступний курс з бухгалтерського обліку, аудиту, аналізу: Пер з англ. І.А. Смирнова. Київ: Фінанси і статистика, 2008.
2. Бутинець Ф.Ф., Давидюк Т.В. Бухгалтерський управлінський облік. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. Житомир: ПП «Рута», 2005. 480с.
3. Томчук О.Ф. Сутність і концептуальні межі управлінського обліку. URL:<https://magazine.faaf.org.ua/sutnist-i-konceptualni-mezhi-upravlinskogo-obliku.html>
4. Anthony R.N., Welsch G.A. Fundamentals of Management Accounting. Irwin, 2017.

Анастасія Федосеева,

студентка 3 курсу спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: **Наталія Скоробогатова,**

канд. екон. наук., доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ДЛЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансова стійкість підприємства є головним показником його спроможності до тривалого існування та успішної діяльності в умовах конкуренції. Власний капітал є одним з ключових складових фінансових ресурсів, визначає незалежність підприємства, його інвестиційну привабливість та готовність протистояння викликам сучасної економіки [3]. Водночас облік власного капіталу відіграє важливу роль, забезпечуючи прозорість фінансової інформації, контролюючи ресурси та приймаючи мудрі рішення на всіх рівнях управління.

Власний капітал є тим фінансовим ресурсом, що залишається у розпорядженні підприємства після вирахування всіх його боргів. Він складається із внесків засновників, нерозподіленого прибутку, додаткового та резервного капіталу, а також результатів переоцінки активів. Власний капітал забезпечує фінансову незалежність компаній, що є особливо важливо у період економічної нестабільності [2]. Наявність значної частки власного капіталу у структурі боргу дозволяє підприємству уникнути ризиків, пов'язаних із зовнішнім фінансуванням, таких як необхідність сплачувати відсотки за кредити чи своєчасно

погашати борги у встановлені строки. Тому підприємство із міцною базою власного капіталу може сконцентруватись на довгострокових інвестиціях, розробці нових продуктів та розширенні ринків збуту.

Облік власного капіталу виконує декілька важливих функцій. По-перше, він забезпечує прозорість фінансової звітності підприємства, що є потрібною умовою для залучення інвестицій та кредитів. Потенційні інвестори та кредитори розглядають структуру власного капіталу як визначний показник фінансової стійкості підприємства. Чітке віддзеркалення у звітності про зміни у власному капіталі, таких як випуск акцій, виплата дивідендів або накопичення резервів, створює довіру до компанії та сприяє його позитивному іміджу на ринку.

По-друге, облік власного капіталу допомагає керівництву підприємства контролювати фінансові ресурси [1]. Наприклад, аналіз нерозподіленого прибутку дозволяє приймати рішення щодо реінвестування в розвиток підприємства або виплату дивідендів акціонерам. Також інформація про обсяг резервного капіталу допомагає оцінити, наскільки підприємство готове до непередбачених витрат чи фінансових негараздів. Тому дані бухгалтерського обліку слугують основою для прийняття стратегічних рішень, які зміцнюють позицію підприємства на ринку.

У той же час процес обліку власного капіталу також має свої проблеми. Одним із найскладніших аспектів є точне відображення змін у структурі капіталу. Наприклад, випуск акцій вимагає чіткого розмежування між їх номінальною вартістю та премією, отриманою під час випуску. Особливої уваги потребує формування резервного капіталу, оскільки його розмір та порядок використання регулюються законодавством. Ще одним викликом є складність переоцінки майна, яка впливає на додатковий капітал і потребує залучення кваліфікованих оцінювачів. Усе це створює потребу використання сучасних засобів обліку та автоматизації процесів, які підвищують точність та ефективність ведення звітності.

Облік власного капіталу також важливий для забезпечення відповідності міжнародним стандартам фінансової звітності. Для бізнесів, що працюють на міжнародному рівні, відповідність МСФЗ є необхідною умовою для залучення іноземних інвесторів [4]. У той же час міжнародні стандарти забезпечують високий рівень детальної інформації про власний капітал, вимагаючи від підприємств ретельного планування та вдосконалення своїх систем бухгалтерського обліку.

Іншим важливим аспектом є вплив обліку власного капіталу на інвестиційну привабливість компанії. Потенційним інвесторам слід звернути увагу не лише на розмір власного капіталу, але й на те, як підприємство ним керує. Прозорий облік дозволяє продемонструвати, що підприємство ефективно управляє своїми ресурсами, має чітку

стратегію розвитку і може приносити стабільний прибуток від інвестованої суми.

У майбутньому облік власного капіталу розвиватиметься в напрямку більшої прозорості та автоматизації. Використання сучасного бухгалтерського програмного забезпечення для ведення бухгалтерського обліку дозволить мінімізувати ризик помилок і збільшити швидкість обробки даних. Крім того, слід приділяти підвищену увагу екологічній та соціальній складовій в управлінні капіталом, що відповідає світовим тенденціям сталого розвитку.

Отже, облік власного капіталу є невід'ємною частиною забезпечення фінансової стабільності підприємства. Він відіграє важливу роль у формуванні прозорої системи звітності, підвищенні інвестиційної привабливості та збереженні довіри з боку зацікавлених сторін. У сучасному динамічному світі, де ризики та фінансові проблеми постійно зростають, якісний облік власного капіталу стає ключовим фактором успіху та довгострокового зростання підприємства.

Список використаних джерел:

1. Грабова Н. М., Коваленко Т. В. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Знання, 2020. 288 с.
2. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні": URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
3. Мних Є. В. Економічний аналіз діяльності підприємств. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 396 с.
4. Подольський В. І., Савченко І. Є. Бухгалтерський облік: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2019. 456 с.

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСОВІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Дмитро Бринзело,

здобувач третього наукового рівня вищої освіти,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна

Науковий керівник: **Світлана Хамініч,**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри соціально-економічних дисциплін
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро,

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ЗАСАДАХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У сучасному світі розвиток економіки дедалі більше залежить від інтелектуального потенціалу суспільства. Технологічний прогрес, цифровізація та інноваційні процеси визначають конкурентоспроможність країн і компаній, що робить знання, навички та креативність основними рушіями економічного зростання. Трансформація економічного розвитку базується на впровадженні інтелектуальних ресурсів та їх ефективному використанні.

Інтелектуальний потенціал – це сукупність знань, навичок, досвіду та творчих здібностей, що притаманні суспільству або окремій особі. Він є невід’ємною складовою інноваційної економіки, яка ґрунтується на розвитку людського капіталу, дослідженнях та інноваціях.

У багатьох країнах світу саме розвиток освіти, науки та технологій став ключовим фактором економічного піднесення. Наприклад, успіх таких держав, як Південна Корея, Сінгапур та Фінляндія, значною мірою зумовлений ефективним використанням людського капіталу. Вони інвестують значні ресурси в освіту та науку, що сприяє створенню передових технологій і підвищенню продуктивності праці [1].

Основні аспекти трансформації економіки в умовах глобалізації такі:

- інвестиції в освіту і науку;
- розвиток технологічного підприємництва;
- цифровізація економічних процесів;
- створення інноваційної екосистеми тощо.

Якість освіти та рівень наукових досліджень безпосередньо впливають на інтелектуальний потенціал країни. Високий рівень підготовки спеціалістів забезпечує створення інноваційних продуктів і послуг, що сприяє економічному зростанню.

Стартапи та високотехнологічні компанії є важливими елементами сучасної економіки. Вони впроваджують інноваційні рішення, які

дозволяють ефективніше використовувати ресурси та підвищувати конкурентоспроможність економіки.

Використання цифрових технологій, штучного інтелекту, великих даних та автоматизації дозволяє значно підвищити продуктивність праці та оптимізувати економічні процеси.

Для реалізації інтелектуального потенціалу необхідне середовище, що сприяє розвитку науки та технологій. Це включає фінансування досліджень, підтримку стартапів, розбудову технологічних парків та центрів інновацій.

Хоча інтелектуальний потенціал відкриває значні можливості для економічного зростання, існують певні виклики. Серед них – недостатнє фінансування науки, «відтік мізків» та низький рівень комерціалізації інновацій. Для подолання цих проблем необхідна ефективна державна політика, що спрямована на розвиток освіти, підтримку наукової діяльності та створення сприятливого середовища для інноваційного бізнесу.

Глобалізація сприяє розвитку економік, проте часто призводить до нерівномірного розподілу ресурсів між країнами. Розвинені держави отримують більше переваг, тоді як країни, що розвиваються, стикаються з труднощами у впровадженні інновацій.

Відкриті ринки та цифровізація змушують компанії та національні економіки конкурувати на глобальному рівні. Це може ускладнювати розвиток малих і середніх підприємств, які не мають достатніх ресурсів для масштабування. Глобалізація та цифровізація спричиняють автоматизацію виробництва, що може призвести до скорочення традиційних робочих місць, особливо у країнах із низькою технологічною базою. Зі зростанням глобальної цифрової взаємодії зростають і загрози кіберзлочинності. Це вимагає нових підходів до захисту інформації та цифрової інфраструктури. Інформаційні технології сприяють швидкому поширенню культурних моделей, що може загрожувати національним традиціям та самобутності малих етнічних груп.

Для забезпечення ефективного використання інтелектуального потенціалу необхідно розширення міжнародного співробітництва у сфері науки та освіти, що дозволить інтегрувати найкращі світові практики; створення стимулів для молодих вчених та підприємців, які будуть мотивовані залишатися в країні та розвивати власні інноваційні проекти, вдосконалення механізмів фінансування науки та технологій, що включає залучення приватного капіталу та державні програми підтримки, посилення цифрової грамотності населення, адже лише освічене суспільство може ефективно використовувати сучасні технології.

Перспективи трансформації економіки на засадах інтелектуального потенціалу полягають у розвитку цифрової економіки, зміцненні міжнародного співробітництва, інноваційного підприємництва та

стартап-екосистем, екологічно стійких технологій, підвищенні ролі освіти та науки.

Подальша інтеграція цифрових технологій у всі сфери економіки сприятиме її зростанню та підвищенню продуктивності праці. Використання штучного інтелекту, блокчейну та хмарних технологій змінює традиційні бізнес-моделі та створює нові можливості.

Глобалізація відкриває нові можливості для співпраці між країнами, що сприяє обміну знаннями, технологіями та досвідом. Це допоможе менш розвиненим країнам швидше інтегруватися у світову економіку.

Створення сприятливих умов для розвитку стартапів та венчурного капіталу забезпечить появу нових високотехнологічних компаній, які сприятимуть економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності.

Враховуючи глобальні екологічні виклики, дедалі більшої популярності набирають технології, спрямовані на збереження довкілля. Інвестування в зелений бізнес та відновлювані джерела енергії сприятиме сталому розвитку економіки.

Подальше вдосконалення освітніх програм, адаптація до сучасних потреб ринку праці та розвиток наукових досліджень сприятимуть формуванню інтелектуального потенціалу, необхідного для майбутнього економічного розвитку. Завдяки комплексному підходу розвитку інтелектуального потенціалу можна забезпечити довгострокове економічне зростання та конкурентоспроможність національної економіки на світовій арені.

Таким чином, трансформація економічного розвитку на основі інтелектуального потенціалу є неминучим процесом у сучасному світі. Інвестиції в людський капітал, цифровізація, підтримка наукових досліджень та створення інноваційної екосистеми забезпечують сталий розвиток економіки та підвищення рівня життя. В умовах глобальної конкуренції саме знання та інновації стають найціннішими ресурсами, що визначають майбутнє національних економік.

Список використаних джерел:

1. Khaminich S., Heti K. The knowledge economy as a factor for enterprise development in management system. PHILOSOPHY, ECONOMICS AND LAW REVIEW. Volume 3, no. 1, 2023. P 103-115. <https://www.doi.org/10.31733/2786-491X-2023-1-103-115>
2. Бринзело Д.О. Формування інтелектуального потенціалу в системі національного господарства. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава, 26 жовтня 2023 р. Полтава, 2023. С. 119–121.

Олександра Бурець,
студенка 2 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: **Наталя Ткачук**
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ВИХОДІ НА МІЖНАРОДНІ РИНКИ

На тлі російської агресії українські підприємства зіткнулися з непередбачуваними викликами, які призвели до значних втрат, включаючи знищення майна, закриття бізнесів, відтік кваліфікованих кадрів та ускладнення з переміщенням сировини і готової продукції через кордон. У відповідь на цю кризу багато підприємств почали активно шукати нові можливості за межами України, віддаючи перевагу міжнародним ринкам. Проте вихід на ці ринки вимагає не лише прагнення, а й стратегічного підходу, глибокого розуміння потреб нових клієнтів та готовності до нових вимог міжнародного середовища. Під час ведення зовнішньоекономічної діяльності має бути специфічний підхід, що спрямований на конкурентоспроможність підприємства, товарів та послуг з використанням стратегічного менеджменту [3, с.46].

Експансія на міжнародні ринки – це складний процес, що потребує ретельного аналізу та планування. Основною перевагою цього стратегічного кроку є потенціал значного зростання доходів за рахунок доступу до більших, невикористаних клієнтських баз. Диверсифікація є ще однією ключовою перевагою, оскільки вона дозволяє підприємствам розподіляти свої операційні ризики на різних ринках, знижуючи залежність від економічних умов окремої країни [1, с.3]. Часто українські бізнеси, намагаючись швидко компенсувати втрати, допускають помилки, які можуть стати на заваді їхньому успіху. Серед найбільш поширених помилок можна виділити кілька ключових аспектів, які ілюструють складність виходу на міжнародні ринки (рис.1).

- ① **Неправильний вибір ринку**
- ② **Відсутність локального партнера**
- ③ **Міжнародної експансії немає у стратегії компанії**
- ④ **Бажання експортувати є, але готовності немає**
- ⑤ **Продукція, яка не відповідає міжнародним стандартам**

Рис.1 Помилки бізнесу при виході на міжнародні ринки

1 – Неправильний вибір ринку є однією з найпоширеніших помилок компаній при виході на міжнародну арену. Багато підприємств вважають, що успішна бізнес-модель, яка показала хороші результати в Україні, може бути безпосередньо масштабована в інші країни. Однак це часто призводить до серйозних помилок, оскільки кожен ринок має свої унікальні культурні, економічні та регуляторні особливості. Перед виходом на новий ринок компанії повинні провести детальний аналіз, зосередившись на культурних аспектах, конкурентному середовищі та регуляторних вимогах. Розуміння культурних особливостей є критично важливим, адже споживчі вподобання можуть суттєво відрізнятись від тих, що існують на материнському ринку. Яскравими прикладами невдалого виходу на міжнародні ринки є історії компаній Uber.

Uber, намагаючись вийти на ринок Південно-Східної Азії, не врахував регуляторне середовище та потужного конкурента, що призвело до значних витрат і зрештою до продажу своїх підрозділів у цьому регіоні.

2 – Перед виходом на нові міжнародні ринки компанії повинні провести всебічний аналіз своїх ресурсів і можливостей. Це включає оцінку управлінських здібностей, фінансової спроможності, виробничих потужностей та каналів збуту. Важливо визначити, чи має компанія достатній досвід для адаптації бізнес-моделі до нових умов, а також оцінити фінансові резерви для інвестицій у маркетинг і логістику. Аналіз виробничих можливостей дозволить зрозуміти, чи здатна компанія задовольнити попит на продукцію відповідно до міжнародних стандартів. Крім того, необхідно вивчити наявність ефективних каналів збуту та стратегій просування. Комплексний підхід до цих аспектів допоможе усвідомити ресурси та потенціал компанії, що забезпечить успішний вихід на міжнародний ринок і мінімізує ризики, пов'язані з недостатньою підготовкою.

3 – Відсутність локального партнера при виході на міжнародні ринки є однією з ключових причин невдач багатьох компаній. Локальні партнери здатні забезпечити цінну інформацію про специфіку ринку, культурні особливості та споживчі вподобання, що суттєво знижує ризики, пов'язані з адаптацією бізнес-моделі.

4 – Відсутність чіткої стратегії міжнародної експансії в компанії може призвести до хаотичних і неефективних дій на зовнішніх ринках. Коли вихід на міжнародні ринки не інтегрований у загальну стратегію розвитку бізнесу, спроби просування за кордон стають короткостроковими, що не лише марнує ресурси, але й може негативно вплинути на репутацію компанії. Без системного підходу, який враховує специфіку цільових ринків та узгоджує міжнародні ініціативи з іншими бізнес-процесами, організація ризикує не досягти поставлених цілей і зазнати фінансових втрат. Таким чином, стратегічний вихід на міжнародні ринки має бути ретельно спланованим і реалізованим у рамках загальної бізнес-стратегії, що забезпечить синергію між усіма аспектами діяльності компанії та підвищить шанси на успіх у глобальному середовищі.

5 – Серед основних причин, чому продукція українських підприємств може не відповідати міжнародним стандартам, перш за все варто виділити підприємства з високими вуглецевими викидами. Ці підприємства часто використовують застарілі технології виробництва, які не відповідають сучасним екологічним вимогам.

У сучасному глобалізованому світі питання зменшення вуглецевого сліду стає критично важливим для українських підприємств, які прагнуть виходу на міжнародні ринки. Вуглецевий слід, що відображає загальні викиди парникових газів, безпосередньо впливає на конкурентоспроможність компаній, особливо в контексті екологічних вимог, що висуваються споживачами та регуляторами, зокрема в Європейському Союзі. Наявність сертифікату ISO 14001, який визначає вимоги до системи екологічного менеджменту, стає важливим фактором для успішної діяльності на міжнародній арені. Цей стандарт не лише дозволяє підприємствам ефективно управляти своїми екологічними аспектами, але й підвищує їхню привабливість для іноземних партнерів, які надають перевагу екологічно чистим продуктам. У разі невжиття заходів щодо зменшення вуглецевих викидів українські компанії можуть зіткнутися з новими викликами, такими як вуглецевий податок, що вже розробляється в ЄС. Це призведе до зростання цін на продукцію і, відповідно, до зниження її конкурентоспроможності. Тому адаптація виробничих процесів і впровадження систем екологічного менеджменту стають не лише питанням відповідальності перед навколишнім середовищем, але й стратегічною вимогою для успішної діяльності на міжнародних ринках.

Вихід на міжнародні ринки є складним, але необхідним кроком для українських підприємств у сучасних умовах. Успішна стратегія розвитку повинна базуватися на детальному аналізі ринків, оцінці внутрішніх ресурсів і налагодженні партнерських відносин. Правильне планування та реалізація стратегії допоможуть мінімізувати ризики та забезпечити стабільне зростання на міжнародній арені.

Список використаних джерел:

1. Бала О. І., Іванчик В. С. Вихід на міжнародні ринки для українських підприємств: нові виклики воєнного часу. *Академічні візії*. 2024. № 29. С. 1–8.
2. Вуглицеве мито: Україна має погодити плани відновлення з потребами довкілля. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/vuhletseve-myto-ukraina-maie-pohodyty-planu-vidnovlennia-z-potrebamy-dovkillia>
3. Шуміло О. С., Заїка О. В., Гарбузов О. С. Вибір стратегії виходу підприємства на міжнародні ринки. *Бізнес інформ*. 2022. № 12. С. 45–50.

Юрій Воронка,
аспірант, аспірант кафедри менеджменту
та маркетингу у видавничо-поліграфічній справі,
Інститут поліграфії та медійних технологій,
Національний університет «Львівська політехніка»,
м. Львів

ПРИБУТОК У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Для досягнення економічної стабільності та забезпечення економічного зростання країни пріоритетним завданням економічної політики є підтримання сталого рівня національної безпеки. При цьому рівень національної економічної безпеки визначається рівнем фінансової безпеки окремих підприємств. Фінансова безпека підприємства є ступенем захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин або рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань.

На сьогодні не існує єдиного погляду щодо визначення сутності фінансової безпеки підприємства. Переважна більшість науковців, що досліджують фінансову безпеку, розглядають її як складову економічної безпеки. Барановський О.І. наводить широкую інтерпретацію фінансової безпеки та визначає її як ступінь захищеності фінансових інтересів на усіх рівнях фінансових відносин [1, с 14-15]. За нашим трактуванням, фінансова безпека підприємства – це такий фінансовий стан, який гарантує збереження фінансової стійкості та здатності реалізовувати основні комерційні інтереси за негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та дестабілізуючих факторів.

Фінансова безпека є таким станом підприємства, при якому:

- забезпечується захищеність фінансових інтересів підприємства, в результаті чого воно зберігає фінансову рівновагу, фінансову стійкість, платоспроможність і стабільність операційної діяльності;
- забезпечується достатня фінансова незалежність, гнучкість при прийнятті фінансових рішень і задовольняються потреби підприємства у фінансових ресурсах для нормального функціонування й стійкого розвитку підприємства;
- підприємство здатне протистояти існуючим і потенційним загрозам за умов їх постійного моніторингу і управління ризиками;
- підприємству не загрожує банкрутство.

Визначальним фактором фінансової безпеки можна вважати прибутковість діяльності, оскільки за рахунок прибутку можна збільшити власний капітал підприємства, сформувати достатній резервний фонд, застрахувати основні ризики у страховій компанії та започаткувати нові

напрями виробництва для диверсифікації бізнесу [2, с. 85]. Тому можна стверджувати, що прибуток підприємств здійснює вирішальний вплив на процес забезпечення фінансової безпеки підприємств.

Прибуток як економічна категорія є грошовим вираженням вартості реалізованого чистого доходу, основною формою грошових накопичень суб'єктів господарювання, який характеризує фінансовий результат підприємницької діяльності і який є одним з найважливіших показників, який визначає фінансову безпеку підприємства.

Управління прибутком підприємств економіки є складною та багатогранною проблемою, оскільки суб'єкту господарювання потрібно забезпечувати необхідну платоспроможність і дохідність. Від ефективності управління прибутком залежить фінансовий стан підприємства, його місце в ринковому середовищі.

Частка збиткових підприємств перевищує 40% від загальної їх кількості. Отже, можна стверджувати, що на даних підприємствах ведеться неефективна політика щодо формування та розподілу прибутку, не враховуються фактори впливу на нього, а, отже, існує реальна загроза їх фінансовій безпеці.

Сучасні умови господарювання потребують докорінної зміни усього механізму формування та розподілу прибутку кожного суб'єкта господарювання та створення якісно нової системи розподілу прибутку. Підсумовуючи вище сказане, зазначимо, прибуток – є одним з основних чинників, що визначають рівень фінансової безпеки підприємства.

Список використаних джерел:

1. Барановський О.І. Фінансова безпека. К. : Вид-во "Фенікс". 2000. 338 с.
2. Приказок О.В. Прибуток у формуванні фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. Банківська справа. 2009. № 2. С. 82-88.
3. Семенов А.Ю. Сутність та значення фінансової безпеки держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». 2018. Вип. 29, Ч. 2. С. 117-120.

Олександр Гейко,

Аспірант 1 курсу, спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Державний торговельно-економічний університет

м. Київ

ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В США ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний розвиток цифрових фінансових технологій (FinTech) має значний вплив на різні сфери економіки, зокрема на освіту, систему охорони здоров'я та соціальне забезпечення. Використання цифрових фінансових інструментів забезпечує більш ефективне фінансування людського капіталу, знижує фінансові бар'єри та розширює доступність освітніх та медичних послуг. Досвід США та країн Європейського Союзу є важливим для аналізу можливостей впровадження подібних технологій в Україні та інших країнах, що розвиваються.

Мета даної роботи – дослідити ключові цифрові фінансові технології, що використовуються в США та ЄС для підтримки розвитку людського капіталу, визначити їхні переваги, виклики та перспективи адаптації в умовах України.

США є одним із лідерів у впровадженні та розвитку цифрових фінансових технологій (FinTech). Історично склалося так, що американський ринок характеризується високим рівнем підприємницької активності, залученістю приватного капіталу та прагненням до інновацій. Держава здебільшого обмежується створенням загальних правових рамок і стимулюванням галузі через податкові пільги та грантові програми, покладаючись на конкурентний ринок і венчурний капітал.

В США активно розвиваються цифрові платформи, що сприяють фінансуванню освіти. Наприклад, компанії SoFi та CommonBond надають студентські кредити на вигідних умовах, використовуючи алгоритми оцінки кредитоспроможності, що базуються на Big Data. Окрім того, масові відкриті онлайн-курси (МООС) таких платформ, як Coursera, та edX, дозволяють студентам отримувати якісну освіту без географічних та фінансових обмежень [1, 2, 3, 4].

Сфера цифрового страхування (InsurTech) у США розвивається швидкими темпами. Компанії Lemonade та Oscar Health пропонують страхові послуги на основі штучного інтелекту, що дозволяє значно знизити витрати та підвищити ефективність обслуговування. Також використовується фінансове кредитування медичних послуг через FinTech-платформи, наприклад CareCredit [5, 6, 7].

Фінансування стартапів та соціальних ініціатив у США значною мірою здійснюється через краудфандинг-платформи Kickstarter, Indiegogo та GoFundMe. Окрім того, P2P-кредитування (наприклад, через LendingClub або Prosper) дозволяє громадянам отримувати кредити безпосередньо від інвесторів, мінімізуючи банківські комісії та бюрократичні процедури [1, 8].

Таким чином, американська модель використання FinTech для розвитку людського капіталу ґрунтується на активному залученні приватних компаній, високій конкуренції й потенціалі швидкого масштабування інновацій. Державна підтримка у цій системі носить здебільшого стимулюючий характер, зазвичай саме приватна ініціатива задає темп і напрям змін.

У Європейському Союзі цифрові фінансові технології впроваджуються з урахуванням єдиних регуляторних норм та прагнення до соціальної рівності. Високий рівень інтеграції між державами-членами й наявність наднаціональних інституцій, як-от Європейська комісія чи Європейський інвестиційний банк (EIB), дозволяють координувати зусилля у сфері FinTech та втілювати масштабні програми фінансування людського капіталу.

ЄС активно використовує державні цифрові фінансові ініціативи для підтримки освіти. Наприклад, Європейський фонд стратегічних інвестицій (EFSD) фінансує освітні стартапи та цифрові навчальні програми. Також програма Erasmus+ забезпечує фінансову підтримку студентів через цифрові гранти та стипендії [9, 10].

У Великобританії активно застосовуються соціальні облігації Social Impact Bonds, що дозволяють залучати приватні інвестиції у фінансування освітніх і соціальних програм. Також у Швеції та Естонії впроваджуються блокчейн-рішення для соціальних виплат та фінансування охорони здоров'я [11, 12].

Цифрові банки, такі як Revolut, N26 та Monzo, спрощують доступ до фінансових послуг та сприяють фінансовій інклюзії. Вони надають можливість громадянам отримувати кредити, здійснювати платежі та контролювати витрати без фізичних банківських установ [13].

Американська модель вирізняється високою гнучкістю та оперативністю в інтеграції новітніх цифрових фінансових продуктів. Проте вона стикається з низкою проблем, серед яких можна виділити обмежений рівень державного контролю, ризики, пов'язані з кібербезпекою, а також нерівномірний доступ до фінансових послуг для соціально вразливих груп населення.

У Європейському Союзі, навпаки, спостерігається підхід системно орієнтований на державне регулювання, що супроводжується суворішою регуляторною політикою, зокрема щодо захисту персональних даних

(GDPR) та регулювання платіжних послуг (PSD2). Активно впроваджуються ініціативи державного і приватного партнерства, такі як Європейський фонд стратегічних інвестицій (EFSI) та соціальні облигації (Social Impact Bonds), що дає змогу залучати кошти для фінансування освітніх і соціальних проектів у більш структурований спосіб.

В українських реаліях впровадження подібних моделей фінансування людського капіталу через FinTech пов'язане з комплексом проблемних аспектів, що одночасно створюють передумови для економічного та соціального розвитку.

Насамперед слід акцентувати увагу на регуляторних бар'єрах, оскільки, незважаючи на наявність в Україні базових законодавчих актів, що регламентують діяльність платіжних систем та електронних грошей, їхній рівень розвитку та відповідність міжнародним стандартам все ще потребують подальшої оптимізації та вдосконалення. Зокрема, законодавче поле має адаптуватися до вимог, подібних до PSD2, що дозволяють відкрити ринок платіжних послуг для фінтех-компаній і стимулювати конкуренцію. Також важливо забезпечити надійний захист персональних даних за допомогою рішень, аналогічних до GDPR.

Розбудова безпечної інфраструктури фінансової системи для здійснення цифрових платежів, кредитування, страхування та інших послуг є критично важливою через ризики кібербезпеки, особливо на фоні війни, фінансова система країни часто піддається атакам.

В Україні недостатній рівень розвитку ринку венчурного капіталу, що зумовлює невисокий рівень інвестицій у технологічні стартапи і значна кількість високотехнологічних проектів змушені шукати фінансування за кордоном або намагатися вийти на глобальні ринки. З огляду на це досвід США у сфері краудфандингу, P2P-кредитування та стимулювання венчурних інвестицій може бути надзвичайно корисним для залучення інвестицій, підтримки стартапів та розвитку інноваційних проектів.

Список використаних джерел:

1. P2P Lending Platforms. Traders Union. URL: <https://tradersunion.com/ua/interesting-articles/p2p-lending-platforms/>
2. Advantage Services. CommonBond. URL: <https://commonbond.org/advantage-services/>
3. Coursera. URL: <https://www.coursera.org/>
4. edX. URL: <https://www.edx.org/>
5. FAQ. Lemonade. URL: <https://www.lemonade.com/faq>
6. Oscar Health. Bing. URL: <https://www.bing.com/search?q=Oscar+Health&q=ds&form=QBRE>
7. About Us. CareCredit. URL: <https://www.carecredit.com/about/>

8. Top 10 US Crowdfunding Platforms. Crowdsourcing Week. URL: <https://crowdsourcingweek.com/blog/top-10-usa-crowdfunding-platforms/>
9. About Us. Earth from Space Institute. URL: <https://efsi.usra.edu/about-us/>
10. Students. Erasmus+. Режим доступу: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/opportunities/opportunities-for-individuals/students>
11. Social Impact Bonds. Social Finance. URL: <https://www.socialfinance.org.uk/what-we-do/social-impact-bonds>
12. Балан О.С., Буковський Д.А. Технологія Blockchain в публічному управлінні. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. 2018. №4(6). С. 5–12. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2018/No4/5.pdf>
13. Top 10: Digital Banks. FinTech Magazine. URL: <https://fintechmagazine.com/top10/top-10-digital-bank>

Каріна Гончарук,
студентка 2 курсу спеціальності 053 «Психологія»
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
Науковий керівник: **Альона Годованюк,**
викладач обліково-економічних дисциплін,
ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

МИСТЕЦТВО УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ: ПСИХОЛОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПІДХОДИ

Психологія управління фінансами є важливою складовою ефективного керівництва, оскільки вона досліджує поведінку людей у процесі прийняття фінансових рішень, мотивацію щодо заощаджень та інвестування, а також способи оптимізації фінансових потоків. Управління фінансами вимагає не лише знань у сфері економіки та бухгалтерського обліку, а й розуміння психологічних механізмів, які впливають на фінансову поведінку.

Психологія управління фінансами ґрунтується на таких ключових принципах (рис.1):

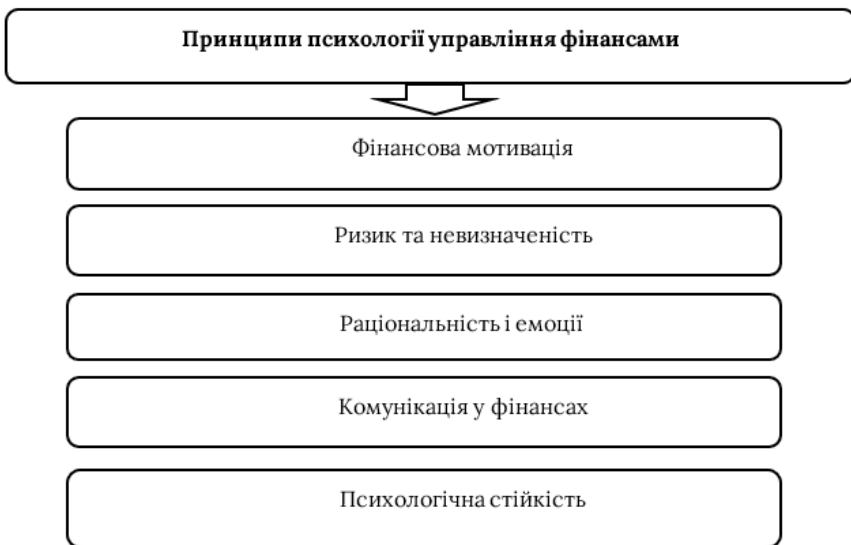

Рис. 1. Принципи психології управління фінансами

- визначення стимулів, які впливають на заощадження, витрати та інвестиції;
- аналіз того, як люди приймають фінансові рішення в умовах нестабільності;
- співвідношення логічного аналізу та емоційних факторів у фінансових процесах;
- ефективна передача фінансової інформації між учасниками ринку;
- здатність адаптуватися до фінансових труднощів та змін [3, с. 28].

Сучасна психологія управління фінансами – це наукова дисципліна, що досліджує, як люди приймають фінансові рішення, які фактори впливають на їхню поведінку та як можна оптимізувати процес управління грошима [1, с. 115].

Сучасна психологія управління фінансами використовує низку методів для вивчення поведінки споживачів та фінансових менеджерів: спостереження, анкетування та тестування, інтерв'ю, психодіагностика, експериментальні методи, нейроекономіка, когнітивно-поведінковий аналіз тощо [4, с. 201].

На ефективність управління фінансами впливає низка факторів, зокрема фінансова грамотність, схильність до ризику, рівень доходів та макроекономічні умови (табл. 1).

Психологія управління фінансами є невід'ємною частиною сучасного фінансового менеджменту, оскільки вона досліджує, як емоції, когнітивні упередження та інші психологічні фактори впливають на ухвалення фінансових рішень. Вона охоплює всі аспекти фінансової діяльності – від

особистих витрат до стратегічного планування у великих корпораціях [2, с. 83]. Розуміння психологічних механізмів дозволяє ефективно планувати бюджети, ухвалювати обґрунтовані інвестиційні рішення та управляти фінансовими ризиками. Ефективний фінансовий менеджер повинен володіти не лише професійними знаннями, а й глибокими навичками аналізу поведінкових факторів у фінансовій сфері: розуміння поведінкових факторів, емоційну стійкість, аналітичне мислення та гнучкість у підходах до вирішення будь-яких завдань.

Таблиця 1

Основні фактори та їхній вплив на процес управління фінансами

Фактор	Опис	Вплив на фінансове управління
Фінансова грамотність	Рівень знань у сфері фінансів	Визначає здатність ухвалювати обґрунтовані фінансові рішення
Схильність до ризику	Ставлення до інвестицій і витрат	Впливає на стратегії управління активами
Дохід	Рівень заробітку та фінансові можливості	Визначає можливості інвестування та заощаджень
Емоційні фактори	Вплив стресу та особистих установок	Визначає рівень раціональності у фінансових рішеннях
Макроекономічне середовище	Економічна ситуація в країні та світі	Визначає загальні фінансові ризики та перспективи

Психологія управління фінансами є важливим інструментом для оптимізації управління фінансами. Вона дозволяє прогнозувати поведінку учасників фінансового ринку, знижувати ризики та ухвалювати ефективні фінансові рішення. Сучасний фінансовий менеджер має поєднувати економічну аналітику з психологічним підходом, що значно підвищує якість управління фінансами в бізнесі та особистому житті.

Список використаних джерел:

1. Богоявленська Ю., Грабар Т., Ходаківський Є. Психологія управління. Підручник, 6-те, перероблене і доповнене, Київ. Центр навчальної літератури, 2023, 684 с.
2. Бутко М., Пепа Т., Економічна психологія. Навчальний посібник. Київ, Центр навчальної літератури, 2017. 232 с.
3. Психологія фінансів. За редакцією М.М. Тріпака., О.Б. Столяренко Підручник, Кам'янець-Подільський: ЗУНУ, 2024. 402 с.
4. Птащенко Л. Фінансовий контролінг. Навчальний посібник. Київ, Центр навчальної літератури, 2016. 344 с.

Василь Горішний,
здобувач 1 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: **Галина Сидор,**
викладач циклової комісії обліково-економічних дисциплін
Відокремленого структурного підрозділу
Кам'янець-Подільський фаховий коледж
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

МИТНІ РЕЖИМИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Вивчення митних режимів набувають неабиякої актуальності у контексті глобалізації, яка для нашої країни переважно виявляється у формі євроінтеграційних процесів.

Для поглиблення дослідження пропонуємо розглянути наукові підходи вчених щодо визначення понятійного апарату «митний режим».

У Митному кодексі України визначено, що митний режим – це «комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і зумовлюють їх використання щодо митного оформлення» [4].

Згідно з Положенням ст. 70 Митного кодексу України, у процесі застосування вітчизняного законодавства щодо питань державної митної справи запроваджуються такі митні режими: реекспорт, експорт, реімпорт, імпорт, тимчасове вивезення, тимчасове ввезення, транзит, вільна митна зона, митний склад, переробка за межами митної території, переробка на митній території, безмитна торгівля, відмова на користь держави, зниження або руйнування [4]. Під час реалізації зовнішньоекономічної діяльності є змога юридично застосовувати всі чотирнадцять режимів.

Науковці Н. В. Осадча та В. І. Ляшенко вважають, що: «митний режим – це дієвий інструмент реалізації митної політики, сукупність стимулів та обмежень щодо здійснення зовнішньоекономічної діяльності» [5, с. 345]. З огляду на це на законодавчо визнаному рівні в кожному митному режимі закладено заходи стимулювання та обмеження (навіть деякі з них, тобто обмеження, можуть мати стимуляційний характер). Стимули й обмеження на вивезення чи ввезення товарів, які закладені в митних режимах, обумовлені інтересами держави та глобалізаційними процесами щодо виконання міжнародних договорів, розвитку економічної політики, захисту внутрішнього ринку. У митних режимах обмеження не мають суперечити нормам міжнародного права та мають бути економічно обґрунтовані державою. Зазвичай вони виражаються у вигляді нетарифних та тарифних бар'єрів, дозвільних документів,

додаткової системи контролю, продовження чи скорочення термінів використання митного режиму і т. д.

Б. А. Кормич трактує митний режим як: «один з інститутів законодавства в галузі державної митної справи, що визначає порядок його застосування під час переміщення товарів через митний кордон» [3, с. 86]. Його вагомість полягає у встановленні безпосереднього міжнародно-правового регулювання та міжнародних стандартів деяких митних режимів (наприклад, транзиту). Вищевикладені позиції обумовлюють складну структуру правового регулювання митних режимів і надають практичного значення науковому обґрунтуванню вказаної проблематики.

З погляду І. І. Дахно, митний режим – це «сукупність норм чинного законодавства, які залежно від мети переміщення товарів і послуг визначають порядок такого переміщення через митний кордон й обсяг митних процедур, які при цьому проводяться» [2, с. 137]. Вважаємо, що вчений доволі ґрунтовно дослідив цю проблематику.

На думку К. В. Бережної, митний режим трактується як «сукупність положень, що залежно від заявленої мети переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України визначає порядок такого переміщення» [1, с. 19–20]. Вважаємо, що таке тлумачення значною мірою дублює нормативне визначення, подане в Митному кодексі України, в якому не враховані динамічні складові інституту митних режимів, які відображають його особливості й сутність.

У міжнародно-правових актах ототожнюються поняття «митний режим» та «митна процедура». Однак у такому аспекті варто згадати про французьке походження терміна «режим», яке в оригінальному вигляді означає «послідовність здійснення чого-небудь».

У словнику митних термінів наведено схоже ототожнення, в якому синонімом англійського поняття «customs procedures» є французьке «régime douanier», під яким потрібно розуміти «режим, який застосовується митницею до товарів, що виступають об'єктом митного контролю» [3].

У митному законодавчому полі як країн-учасниць Митного Союзу, так і країн Європейського Союзу (ЄС) термін «митна процедура» розуміють як певний митний режим. У модернізованому Митному кодексі ЄС (2008 р.) митні процедури визначаються як будь-який із нижчевказаних режимів, у який можуть бути поміщені товари згідно з Кодексом:

- випуск товару з метою вільного обігу;
- спеціальні процедури;
- експорт [8].

У рамках дослідження з'ясовано, що поняття «митні процедури» вужче, ніж «митні режими», оскільки митний режим охоплює митну процедуру.

На основі систематизації наукових підходів до визначення сутності митного режиму запропоновано власне визначення цього терміна, під

яким слід розуміти сегмент інституту митних режимів, який впроваджується відповідно до чинних законодавчих нормативів, відображає сутність взаємообумовлених суспільних відносин, що виникають у процесі вибору його виду, та забезпечує дотримання основних принципів збереження прав його учасників. В авторському трактуванні цього поняття відображено інформацію про можливість використовувати митний режим за умови його відповідності чинним законодавчим нормативам. Водночас у дефініції акцентується увага на наявності взаємообумовлених суспільних відносин, що виникають у процесі вибору виду митного режиму.

У рамках написання тез встановлено, що митні режими сприяють визначенню напрямку розвитку зовнішньої торгівлі та побудові зовнішньоекономічних відносин, стимулюють розвиток суб'єктів господарювання та зовнішньоекономічну діяльність, беручи до уваги їхні інтереси й потреби в процесі формування взаємообумовленої співпраці держави й суб'єкта господарювання, що стимулює зовнішньоекономічну діяльність нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Бережна К. В. Митно-правовий режим транзиту в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ін-т держави і права імені В. М. Корецького. К. : 2003. 198 с.
2. Дахно І. І. Міжнародне економічне право : курс лекцій. К. : МАУП. 2000. 160 с.
3. Кормич Б. А. Митні режими як інститут митного права. *Митна справа*. 2013. № 6. С. 86–92.
4. Митний Кодекс України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/4495-19>
5. Осадча Н. В. Митні режими та підходи до їх класифікації. Управління економікою: теорія та практика : зб. наук. пр. Донецьк : ІЕП НАНУ. 2009. С. 247–276. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39765/16-Osadcha.pdf?sequence=1>
6. Сидор Г. В., Коркушко О. Н., Савків У. С. Моніторинг результативності здійснення митних процедур на митниці. *Інклюзивна економіка*. 2024. Вип. 1 (03). С. 72–76.
7. Сидор Г. В., Коркушко О. Н., Тимків А. О. Оцінювання ефективності здійснення митних процедур на митниці. *Інклюзивна економіка*. 2024. Вип. 4 (06).
8. Regulation (EC) No 450\2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Custom Code (Modernized Customs Code). Official Journal of European Communities. L 145, 1–67. URL : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?Uri=OJ:L:2008:145:TOC>

Анастасія Гунько,
студентка 2 курсу спеціальності
«Садово-паркове господарство»
Науковий керівник: **Олександр Іжболдін,**
декан агрономічного факультету
к.с.н., доцент кафедри рослинництва,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФІНАНСОВІ РИНКИ

Сучасний фінансовий сектор знаходиться під значним впливом глобалізації, яка відкриває нові можливості для розвитку і створює сприятливе середовище для поширення діяльності транснаціональних корпорацій та банків [1]. Але одночасно вона створює і серйозні виклики. Зростання міжнародної конкуренції, стрімкий розвиток фінтех-компаній, необхідність адаптації до міжнародних стандартів та постійні зміни в регуляторних вимогах – все це змушує фінансові установи шукати нові підходи до ведення бізнесу.

Одним із головних проявів глобалізації у на фінансових ринках є зростання міжнародної конкуренції. З одного боку, це відкриває доступ до нових ринків та джерел капіталу, а з іншого – змушує фінансові установи постійно вдосконалювати свої продукти та послуги, щоб залишатися конкурентоспроможними. Інвестиційні банки, фірми з цінних паперів, менеджери активів, взаємні фонди, страхові компанії, компанії спеціального та торговельного фінансування починають надавати послуги, подібні до тих, які традиційно надають банки [2].

Глобалізація також впливає на регуляторне середовище фінансового сектору. Зростаючі вимоги до прозорості, відповідності міжнародним стандартам (таким як IFRS, Basel III, GDPR) та боротьби з відмиванням коштів вимагають від фінансових установ значних інвестицій у внутрішні процеси та управління ризиками.

Особливості функціонування банків в умовах глобалізації:

- зростання попиту на банківські послуги внаслідок розвитку ТНК та мережі їхніх філій за межами країни базування, урізноманітнення послуг;
- модифікація стратегій банків, що обумовлена передусім орієнтацією не тільки на національну економіку, а й на зміни в економічній ситуації у світі загалом;
- уніфікація всього фінансового сектору економіки різних країн при роботі як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;
- відсутність можливостей для національної економіки залишатися повністю закритою від іноземного капіталу, оскільки щоразу більша кількість банків створює філії за кордоном, що призводить до посилення конкуренції між ними;

- зростання частки наукомістких галузей в економіці призводить до того, що інвестування та кредитування має все більш низьку прибутковість і більш тривалий термін їх повернення та окупності;
- підвищення рівня інформаційного та комп'ютерного забезпечення роботи банків, розширення асортименту та підвищення якості послуг, що надаються клієнтам, які є важливими чинниками конкурентоспроможності на ринку [3].

Глобалізація стимулює розвиток фінансових технологій. Завдяки інтеграції ринків та обміну досвідом між країнами, фінансові установи швидше впроваджують інноваційні рішення, такі як мобільний банкінг, блокчейн, штучний інтелект та Big Data. Ці технології не лише підвищують ефективність роботи фінансових установ, але й роблять їхні послуги більш доступними для клієнтів. Наприклад, завдяки цифровим платформам люди з віддалених регіонів можуть отримувати фінансові послуги, які раніше були для них недоступні. Це сприяє фінансовій інклюзії та зменшенню нерівності.

Так як глобалізація відкриває нові горизонти для фінансових ринків, створюючи умови для їхнього динамічного розвитку, ще однією з головних переваг є розширення доступу до міжнародних ринків капіталу. Завдяки глобалізації фінансові установи отримують можливість залучати інвестиції з різних країн, що дозволяє їм фінансувати масштабні проекти, розширювати бізнес та підвищувати свою конкурентоспроможність. Наприклад, компанії з країн, що розвиваються, можуть виходити на міжнародні фондові біржі, такі як NYSE або LSE, для залучення капіталу від інвесторів з усього світу. Це сприяє економічному зростанню та створенню нових робочих місць.

На противагу усім перевагам глобалізація у світі для фінансових ринків має численні недоліки. Наприклад, вона часто призводить до концентрації капіталу в розвинених країнах, тоді як країни, що розвиваються, можуть залишатися на периферії глобальних фінансових потоків. Це створює умови для «витоку капіталу» з бідніших країн, що може підірвати їхній економічний розвиток. Крім того, всередині країн глобалізація часто призводить до зростання нерівності між багатими та бідними, оскільки переваги від інтеграції отримують переважно великі корпорації та фінансові установи, тоді як малий бізнес та звичайні громадяни можуть залишатися поза увагою. [4]

Глобалізація, будучи одним із провідних факторів сучасного економічного розвитку, має значний вплив на фінансові ринки, що змінює їхню структуру, механізми функціонування та стратегії розвитку. Вона відкриває нові можливості для зростання, інновацій та інтеграції, але водночас створює серйозні виклики, пов'язані зі стабільністю, регулюванням та кібербезпекою. Успішне функціонування фінансових ринків у глобалізованому світі вимагає балансу між використанням

переваг інтеграції та мінімізацією ризиків. Майбутнє фінансового сектору залежатиме від здатності установ адаптуватися до змін, впроваджувати інновації та співпрацювати на міжнародному рівні задля забезпечення стабільності та сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Ю.Г. Козак, В.В. Ковалевський, О.В. Захарченко та ін. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ, Авріо, 2011.
2. Häusler G. *The Globalization of Finance*. Finance and Development. 2002, Volume 39, Number 1. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2002/03/hausler.htm>
3. Калініченко Л.Л. Глобалізація банківської діяльності та її вплив на банківську систему України. Вісник економіки транспорту і промисловості, №43, 2013. С 77-81
4. Linlin Zhou. Opportunities and Challenges of Financial globalization. Management specialist in Finance, University of Toronto, Ontario, Canada, M1C 1A4

Olena Zharikova

PhD., Associate Professor of the Department of Banking and Insurance,
National University of Life and Environmental Science of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

E-mail: ele0309@nubip.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1259-1712>

Oksana Pashchenko

PhD., Associate Professor of the Department of Economic Theory,
National University of Life and Environmental Science of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

E-mail: opashchenko26@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0603-8072>

Anna Zharikova

a second (master's) level graduate
National University of Life and Environmental Science of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

E-mail: zharikova0309@gmail.com

INFLATION EXPECTATIONS AND CENTRAL BANK COMMUNICATION

By the end of 2024, inflation will accelerate to 9.7%, but next year it will decline to 6.9%, and in 2026 it will return to the NBU's 5% target. The economic recovery will continue, with real GDP increasing by 4% this year. In the next two years, economic growth will accelerate to 4.3%-4.6% per year.

This scenario of the NBU's forecast is based on the assumptions that sufficient international support will be maintained and that the economic environment will gradually normalize, which will, in particular, facilitate the return of forced migrants and investment growth. [1; 2; 3]

Inflation will continue to rise in the coming months, but will start to decline in the spring of 2025 and continue to reach the NBU's 5% target.

The acceleration of inflation in the coming months will reflect a smaller supply of certain food products than last year, an expansion in aggregate demand due to significant budget spending, high wage growth, and an increase in the energy deficit during the heating season. As a result, consumer inflation will reach 9.7% by the end of 2024, and temporarily cross the 10% mark in early 2025. [1; 2; 3]

An effective monetary policy of a modern central bank implies maintaining low and stable inflation. Inflation expectations play a key role in achieving this goal, as they influence households' decisions on consumption or savings, and businesses' decisions on investments. That is why managing inflation expectations is one of the key elements of central banks' monetary policy. And in the context of significant shocks and high uncertainty that limit the effectiveness of traditional monetary policy instruments, the role of. [1, 2] However, inflation will begin to decline in the spring of 2025. Thanks to the NBU's interest rate and exchange rate policy measures, as well as an increase in food supply and an easing of external price pressure, inflation will slow to 6.9% at the end of 2025. In 2026, inflation will continue to decline, reaching the 5% target as the situation in the energy sector improves and harvests increase. The NBU's interest rate and exchange rate policies will be aimed at maintaining control over inflation expectations and bringing inflation to the 5% target in the coming years. [1; 2; 3]

Real GDP will grow by 4-4.6% per annum in 2024-2026. Given the higher harvest and faster harvesting of early grain crops, lower electricity shortages, and businesses adapting to power outages more effectively, the NBU has improved its estimate of real GDP growth in the third quarter of 2024 from 3.1% to 4.0%. This led to a revision of the forecast for economic growth in 2024 from 3.7% to 4.0%. Subsequently, Ukraine's real GDP growth will accelerate to 4.3% in 2025 and 4.6% in 2026. As a result, the gap between real GDP and its potential level is almost leveled (Figure 1).

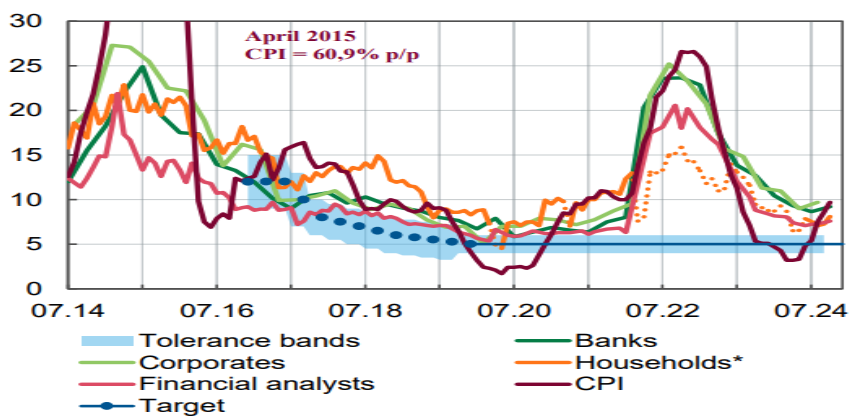

Figure 1. CPI, NBU's inflation target, and inflation expectation for next 12 months, %.

Dotted lines – change of the survey method from face-to-face to the phone interviews.

Source: NBU, GfK Ukraine, Info Sapiens.

Formation of inflation expectations and communication of the central bank:

Expectations are mostly adaptive and depend on the dynamics of the exchange rate, which has long been a nominal anchor in a fixed exchange rate regime;

Expectations respond to news about changes in prices for certain groups of goods, such as food, fuel, and utilities;

The greater the trust in the NBU, the closer inflation expectations are to the target;

Active communication of the central bank helps anchor inflation expectations;

Financial literacy of the population and trust in the banking system help anchor inflation expectation. [1; 2; 3] (Figure 2).

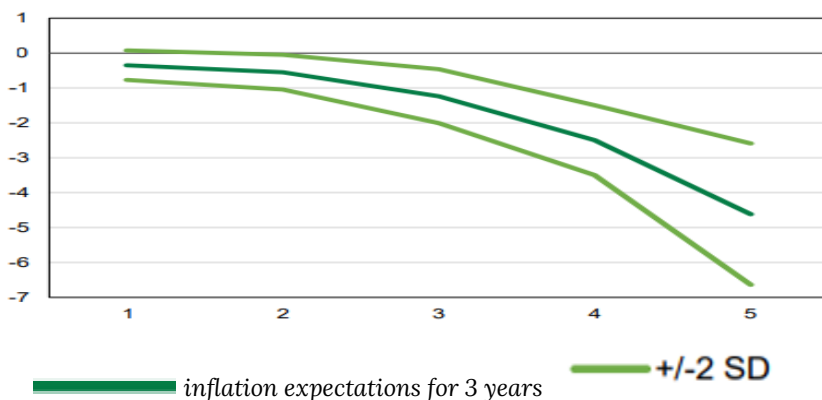

Figure 2. Reaction of households' inflation expectations for three years ahead to the growth of confidence at different levels of anchoring expectations (1 - anchored, 5 - unanchored) Source: Tsapin & Faryna (2024).

Russia's full-scale invasion of Ukraine forced the NBU to abandon the traditional inflation targeting (IT) format. In particular, it had to temporarily fix the official hryvnia/US dollar exchange rate and impose strict restrictions on the foreign exchange market and capital flows. At the same time, the NBU immediately declared its strategic intention to return to traditional IT as soon as the macroeconomic conditions for this are in place. This particular regime, as evidenced by the practice of many central banks, has demonstrated its effectiveness in ensuring macrofinancial stability in the long run. [1; 2; 3]

In 2022-2023, the NBU managed to significantly slow inflation and strengthen its role as an anchor for expectations, improve the efficiency of the interest rate transmission mechanism, and largely restore the effectiveness of the key policy rate. In addition, the NBU eased the most burdensome currency restrictions, and later moved from fixing to managed exchange rate flexibility to strengthen its ability to absorb shocks.

The implementation of these steps has created the right preconditions for the NBU to move to an interim monetary regime, the flexible IT, the key parameters of which were set out in the Monetary Policy Guidelines for the medium term. The new regime, through the use of a consistent set of monetary instruments and other elements of flexibility, will allow the NBU to strike a proper balance between maintaining control over inflation and facilitating the adaptation of Ukraine's economy to the shocks of the war, with further support for its recovery. [1; 2; 3]

As global experience shows, increased economic uncertainty may require the central bank to temporarily adjust the type of quantitative inflation target and extend the policy horizon to respond more flexibly to macroeconomic turbulence and increase the economy's adaptability. At the same time, the

policy horizon should not be too long, so as not to call into question the central bank's willingness or ability to ensure price stability. Given the unprecedented challenges of the war and the uncertainty associated with it, the NBU's monetary policy should be flexible, transparent, and predictable. With this in mind, the NBU has switched to a flexible inflation targeting regime, under which the NBU's monetary policy aims to bring inflation to the 5% target, just as it would have done before a full-scale invasion. [1; 2; 3]

That is why the NBU, even in times of war, seeks to maintain moderate inflation and prevent it from remaining at double-digit levels for a long time. To limit price pressure, the NBU has suspended its key policy rate cuts since the middle of this year and made efforts to maintain the stability of the foreign exchange market. In case of further realization of inflationary risks, the NBU is ready to respond with all available monetary policy measures.

References:

1. Official website of the NBU: Research priorities during the war and post-war reconstruction. (Date of application 15.12.24) URL: *Farina_pr_29.11.2024.pdf*
2. Official website of the NBU: Inflation will begin to decrease next year, and the economy will continue to grow - Inflation report of the NBU. (Date of application 12/15/24) URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiya-pochne-znijuvasiya-v-nastupnomu-rotsi-a-ekonomika-y-nadali-zrostatime--inflyatsiyniy-zvit-nbu>
3. Official website of the NBU. URL: <https://bank.gov.ua/> (Request date 12/15/24)

Михайло Зубчук,

студент 3 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Ярослав Сушарник,**

к.е.н., викладач кафедри публічного управління,

менеджменту та інклюзивної економіки,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФІНАНСОВУ ТРАНСФОРМАЦІЮ ПІДПРИЄМСТВ

Вплив цифрових технологій на фінансову трансформацію підприємств є одним з найважливіших аспектів сучасного бізнес-середовища. Цифрові технології змінюють підходи до управління фінансами, оптимізують процеси та підвищують ефективність бізнесу на різних рівнях.

1. Автоматизація фінансових процесів. Одна з основних переваг цифрових технологій — це автоматизація фінансових операцій, що дозволяє значно знизити людський фактор і мінімізувати помилки. Наприклад, автоматизовані системи бухгалтерії й обліку можуть самостійно проводити розрахунки, формувати звіти та здійснювати моніторинг фінансових потоків у реальному часі.
2. Аналіз великих даних (Big Data) та штучний інтелект (AI). За допомогою великих даних підприємства можуть здійснювати глибокий аналіз фінансових потоків, передбачати тенденції та оптимізувати стратегії управління. Штучний інтелект дає можливість прогнозувати фінансові ризики, поліпшувати прийняття рішень та персоналізувати фінансові послуги для клієнтів. Такий підхід дозволяє підприємствам не лише підвищити ефективність, а й отримати стратегічні переваги на ринку [1].
3. Цифрові фінансові інструменти. Введення таких інструментів, як блокчейн, криптовалюти та смарт-контракти, розширює можливості для управління фінансами в більш безпечний і прозорий спосіб. Блокчейн знижує вартість транзакцій і дає змогу забезпечити високий рівень безпеки, що критично важливо для фінансових установ та підприємств, які працюють із великими сумами.
4. Інтеграція фінансових технологій (FinTech). Завдяки розвитку FinTech-компаній, підприємства можуть інтегрувати нові фінансові послуги й продукти, як-от мобільні платежі, онлайн-кредити, цифрові гаманці, що робить фінансові операції зручнішими і швидшими для кінцевого споживача. Це відкриває нові можливості для малого та середнього бізнесу, забезпечуючи їм доступ до фінансування та інструментів управління грошовими потоками.
5. Мобільні та хмарні технології. Мобільні додатки і хмарні рішення дозволяють підприємствам здійснювати фінансові операції в будь-який час і з будь-якого місця. Вони дозволяють отримувати миттєві фінансові звіти, здійснювати оплату та контролювати фінансові потоки, що сприяє зростанню оперативності та гнучкості підприємств. [2].
6. Ризики та безпека. З розвитком цифрових технологій збільшується потреба в посиленій безпеці фінансових операцій. Використання біометричних технологій, двофакторної аутентифікації та інших засобів захисту стає необхідністю для забезпечення конфіденційності та захисту фінансових даних.

Загалом, цифрові технології дозволяють підприємствам прискорити процеси фінансового управління, знижувати витрати, підвищувати рівень

безпеки та відкривати нові можливості для розширення та адаптації на ринку. Цифровізація фінансових процесів – це важливий етап у розвитку фінансової трансформації, що дозволяє бізнесу бути більш конкурентоспроможним і ефективним в умовах постійних змін.

Список використаних джерел:

1. Небрат В.В. Українська фінансова думка другої половини XIX – початку XX століть. К. : Ін-т екон. та прогнозув., 2007. 224 с.
2. Brian Hill. The Importance of Planning in an Organization. The Houston Chronicle. 2019. URL: <https://smallbusiness.chron.com/importance-planning-organization-1137.html> (Дата звернення: 06.02.2025).

Дар'я Климчук,

студентка 3 курсу спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: **Олена Богач,**

викладач вищої категорії Лозівська філія Харківського автомобільно-дорожнього фахового коледжу
м. Лозова, Україна

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ УСТАНОВИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Процес європейської інтеграції України охоплює всі сфери економіки, зокрема фінансово-кредитний сектор, що відіграє ключову роль у стабільності та розвитку держави. Вступ до Європейського Союзу (далі – ЄС) передбачає гармонізацію законодавчої бази, підвищення фінансової стійкості банківських установ та розвиток небанківського сектору відповідно до європейських стандартів [3]. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення ці завдання набувають особливої актуальності.

Одним із основних викликів є необхідність приведення національного законодавства у відповідність до європейських норм, зокрема Директиви 2013/36/ЄС (CRD IV) та Регламенту 575/2013 (CRR), що регулюють вимоги до капіталу та ліквідності банків [1]. Також важливим є впровадження норм Базеля III, що вимагає підвищення рівня капіталу першого рівня (Tier 1) та забезпечення стійкості фінансових установ під час економічних криз.

До ключових проблем фінансово-кредитних установ у контексті євроінтеграції відносяться:

1. Високий рівень проблемних кредитів За даними Національного банку України [2], частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України становила понад 30% у 2022 році, що значно перевищує середній показник по країнах ЄС (4-6%). В умовах воєнного стану ця проблема загострюється через зниження платоспроможності позичальників та руйнування інфраструктури.

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика ключових показників банківського сектору

Показник	Україна	ЄС
Рівень непрацюючих кредитів (NPL), % [2]	30+	4-6
Достатність капіталу, % [2,3]	15.1	18.2
Рівень доларизації активів, % [2,3]	38	12

Джерело: складено автором на основі даних НБУ [2] та ЄЦБ [3]

- Недостатній розвиток небанківського фінансового сектору У країнах ЄС активно функціонують страхові компанії, інвестиційні фонди, кредитні спілки та мікрофінансові організації, які відіграють важливу роль у фінансовій системі [3]. В Україні цей сектор залишається слабо розвиненим, що обмежує доступ бізнесу та громадян до альтернативних джерел фінансування. За даними НБУ, частка небанківського сектору в загальних активах фінансової системи України становить лише 12% порівняно з 45% у ЄС.
- Кібербезпека та діджиталізація Впровадження цифрових фінансових технологій, таких як Open Banking та PSD2, потребує посилення заходів кібербезпеки. За оцінками НБУ (2023), кількість кібератак на українські банки зросла в 2022-2023 роках на 40%, що вимагає значних інвестицій у технологічну інфраструктуру. Особливої актуальності це питання набуває в умовах гібридної війни та зростання кіберзагроз.
- Довіра до банківської системи Історія фінансових криз, банкрутств банків та обмежень на валютні операції призвела до низької довіри громадян до банківського сектору. За дослідженням Світового банку [4], рівень залучення депозитів в Україні значно нижчий, ніж у середньому по ЄС, що впливає на можливості кредитування економіки.

Перспективи євроінтеграції для фінансово-кредитних установ:

- Підвищення стійкості банківського сектору Гармонізація з європейськими стандартами сприятиме підвищенню прозорості та надійності банківської системи. Успішним прикладом є впровадження системи IBAN та приєднання до SEPA, що вже демонструє позитивні результати у спрощенні міжнародних розрахунків.
- Залучення іноземних інвестицій Розширення співпраці з європейськими фінансовими установами та покращення інвестиційного клімату сприятиме зростанню притоку прямих іноземних інвестицій. За прогнозами OECD [5], після впровадження європейських стандартів очікується зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у банківський сектор України на 25-30% протягом перших трьох років.
- Розвиток небанківського фінансового сектору Євроінтеграція сприятиме розвитку страхового ринку, мікрокредитування та краудфандингових платформ. За оцінками експертів,

впровадження директиви ЄС про краудфандинг може збільшити обсяг альтернативного фінансування МСБ на 40-50% протягом 2025-2026 років.

4. Впровадження фінансових технологій Інтеграція українських банків до SEPA дозволить знизити витрати на міжнародні перекази та покращити доступ до фінансових послуг. Прогнозується, що до кінця 2025 року понад 80% українських банків впровадять технології Open Banking та API-інтеграції відповідно до стандартів PSD2.
5. Зростання конкурентоспроможності банківського сектору Впровадження європейських стандартів підвищить рівень конкуренції між фінансовими установами, що сприятиме зниженню процентних ставок та покращенню якості послуг. За прогнозами НБУ, це може призвести до зниження середньої ставки за кредитами на 3-4 процентних пункти протягом наступних двох років.

Висновки

Євроінтеграція фінансово-кредитного сектору України є стратегічним напрямом розвитку банківської та небанківської сфер. В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення особливого значення набуває адаптація до стандартів ЄС, що відкриває широкі можливості для підвищення фінансової стабільності, залучення інвестицій та розвитку фінансових технологій.

Вирішення проблемних аспектів, таких як високий рівень проблемних кредитів, необхідність зміцнення кібербезпеки та реформування небанківського сектору, є ключовими завданнями на шляху до інтеграції з європейською фінансовою системою.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізмів регулювання банківської діяльності : Закон України від 13.05.2020 № 590-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-20> (дата звернення: 30.01.2025).
2. Національний банк України. Фінансовий огляд банківського сектору України. Київ: НБУ, 2023. 112 с.
3. Європейський центральний банк. Стан банківської системи ЄС: Річний звіт 2023. URL: <https://www.ecb.europa.eu> (дата звернення: 30.01.2025).
4. Світовий банк. Фінансова стабільність у країнах, що розвиваються. Вашингтон: Світовий банк, 2023. 198 с.
5. ОЕСД. Інвестиційний клімат у країнах Східної Європи: аналітичний звіт. Париж: Організація економічного співробітництва та розвитку, 2023. 164 с.

Андрій Комар,
аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку
Науковий керівник: **Світлана Шарова,**
к.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів та обліку
ПВНЗ «Європейський університет»,
м. Київ, Україна

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Агропромисловий комплекс належить до життєзабезпечуючих галузей та безпосередньо впливає на функціонування національної економіки.

Запорукою життєдіяльності будь-якого підприємства є ефективне управління фінансовими ресурсами. Раціональний розподіл та використання наявних ресурсів дозволяє забезпечити сталий розвиток компанії.

Ефективне управління оборотним капіталом передбачає визначення оптимальної потреби в ресурсах, визначання джерел їх фінансування, контроль за використанням та розрахунок ефективності на підставі заздалегідь визначено переліку показників ефективності.

У літературних джерелах визначення оборотного капіталу досить різноманітні. Для визначення сутності оборотного капіталу використовують такі економічні поняття як «оборотні засоби», «оборотні кошти», «оборотні активи», «оборотний капітал», «чистий оборотний капітал», «брутто-оборотний капітал», «короткострокові активи», «поточні активи».

Національні стандарти бухгалтерського обліку дають наступне визначення:

Оборотні активи - грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. [1, с. 2].

З зазначеного можна зробити висновок, що оборотні активи включають у себе виробничі оборотні засоби і засоби обігу.

Оборотний капітал являє собою сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговують поточний господарський процес і цілком споживаються протягом одного виробничого циклу [2, с. 239].

Оборотний капітал має постійно поповнюватися і забезпечувати безперервність виробництва на всій стадіях виробничого циклу.

Виробничі запаси повинні ретельно плануватися на кожній стадії виготовлення та переробки агро продукції, щоб забезпечити неперервну роботу підприємства.

При планування обсягу вкладень в оборотний капітал слід враховувати такі фактори як: обсяг виробництва та обсяг переробки;

логістику та строки доставки запасів, умови постачання; порядок розрахунків; собівартість власно виготовлених запасів і вартості покупних матеріально-технічних цінностей, що споживаються в процесі виробництва.

Головне призначення оборотного капіталу полягає в інвестуванні вартості в складові оборотних активів для забезпечення здійснення операційної діяльності.

Величина оборотного капіталу свідчить про те, наскільки основна діяльність підприємства забезпечена фінансовими ресурсами. Однак, за недостатністю власних, в обіг можуть бути залучені спеціально для цього позичені кошти (кредити), або кошти, призначені для погашення заборгованості з поточних зобов'язань, що є цілком нормальним. Оборотний капітал розкриває процес пошуку джерел фінансування оборотних активів. [3, с. 48].

При цьому оборотні активи характеризують речовий склад активів для обслуговування операційної господарської діяльності.

Можна дійти висновку, що оборотний капітал підприємства відіграє особливу роль у житті підприємства, на його основі проводиться безперервний, циклічний операційний процес, а його обсяги впливають на процес відтворення капіталу підприємства, що є базою для комерційної діяльності суб'єкта господарювання. [4, с. 411].

Таким чином, для збереження фінансової стійкості та платоспроможності в умовах військової агресії та обмеженого доступу до зовнішніх джерел фінансування управління оборотним капіталом аграрних підприємств набуває особливого значення.

Список використаних джерел:

1. Міністерство фінансів України. (1999, грудня 30). Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2: Баланс (Наказ № 302). Законодавчий портал України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-99#Text>
2. Яковлев, Ю. П. Економіка торгівлі з використання інформаційних технологій: навчальний посібник. Центр навчальної літератури. 2006. 376 с.
3. Поважний, О. С., Крамзіна Н. О., Кваша Ю. В. Особливості визначення сутності та складу поняття «оборотні активи». Економічний простір, 12(2), 2008. С. 41–52.
4. Хохлов М. П., Ярещенко Т. О. Теоретична сутність оборотного капіталу підприємства. Випуск 10, 2017. 411 с.

Олександр Коптев,
магістр II курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: **Галина Рябенко,**
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СПОСІБ ЗАПОБІГАННЯ БАНКРУТСТВУ ПІДПРИЄМСТВА

Антикризове управління – це система заходів, спрямованих на виявлення, запобігання та подолання кризових явищ на підприємстві з метою збереження його стабільності та прибутковості. Наведемо основні причини кризових ситуацій на підприємстві: фінансові труднощі – зниження прибутковості, касові розриви, зростання заборгованості; неефективне управління – помилки в стратегії, нераціональне використання ресурсів; зміни у зовнішньому середовищі – економічні кризи, зміни законодавства, конкуренція; нестача інновацій – відставання від технологічних трендів, слабка адаптація до нових ринкових умов.

Основними функціями антикризового управління підприємства є: виявлення кризових явищ на ранньому етапі (аналіз фінансових показників та ринкових тенденцій для прогнозування можливих загроз); запобігання кризовим ситуаціям (розробка стратегії мінімізації ризиків та підвищення стійкості підприємства); швидке реагування на кризу (оперативне впровадження заходів для стабілізації діяльності компанії); реструктуризація та оптимізація (зміна бізнес-моделі, фінансової та операційної структури для підвищення ефективності); фінансове оздоровлення (скорочення витрат, залучення інвестицій, пошук нових джерел доходу).

Наведемо основні етапи антикризового управління на підприємстві:

- діагностика кризи: аналіз фінансового стану підприємства (ліквідність, платоспроможність, рентабельність); оцінка зовнішніх і внутрішніх факторів, що спричинили кризу; виявлення «слабких місць» у бізнес-моделі компанії;
- розробка антикризової стратегії: скорочення витрат та оптимізація бізнес-процесів; пошук додаткових джерел фінансування (кредити, інвестори, реструктуризація боргів); диверсифікація діяльності для зменшення залежності від одного ринку;
- фінансова стабілізація: впровадження заходів щодо підвищення платоспроможності; реструктуризація боргів та переговори з кредиторами; контроль грошових потоків для забезпечення ліквідності;

- оптимізація операційної діяльності: впровадження сучасних методів управління та автоматизації бізнес-процесів; розширення асортименту, пошук нових ринків збуту; підвищення ефективності роботи персоналу;
- запобігання майбутнім кризам: створення резервних фондів та системи ризик-менеджменту; регулярний аудит фінансового стану компанії; гнучкість у бізнес-моделі для швидкої адаптації до змін ринку.

Розглянемо методи антикризового управління на підприємстві: оперативні – швидке реагування на кризу (скорочення витрат, ліквідація збиткових активів); стратегічні – довгострокові зміни у структурі та стратегії компанії (інновації, реструктуризація); фінансові – пошук нових джерел фінансування, управління заборгованістю; юридичні – судові механізми захисту від банкрутства, переговори з кредиторами.

Таким чином, антикризове управління відіграє ключову роль у стабілізації фінансово-економічного стану підприємства, збереженні його конкурентоспроможності та запобіганні банкрутству. Це комплекс заходів, спрямованих на діагностику проблем, розробку та впровадження ефективних стратегій виходу з кризи. Антикризове управління – це не просто реакція на проблеми, а стратегічний підхід до управління підприємством, що дозволяє не лише уникнути банкрутства, а й створити умови для подальшого розвитку.

Сергій Котлінський

здобувач вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності «Економіка»

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Олег Коркушко**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

У сучасних умовах економічної нестабільності підприємства стикаються з численними викликами, які вимагають ефективних фінансових механізмів для забезпечення їх конкурентоспроможності. Постійні коливання ринкової кон'юнктури, інфляційні процеси, зміни в податковому законодавстві та глобальні економічні кризи створюють додаткові ризики для стабільного функціонування бізнесу. У таких умовах

особливої актуальності набуває питання розробки та впровадження фінансових стратегій, спрямованих на підвищення стійкості та адаптивності підприємств до змін зовнішнього середовища.

Фінансові механізми забезпечення конкурентоспроможності охоплюють широкий спектр інструментів та методів, які дозволяють підприємствам ефективно управляти ресурсами, оптимізувати витрати, залучати інвестиції та мінімізувати фінансові ризики. Зокрема, важливими є питання управління оборотним капіталом, диверсифікації джерел фінансування, впровадження сучасних технологій фінансового планування та контролю. Як зазначено в дослідженні, ефективне управління фінансами підприємств в умовах нестабільного ринкового середовища сприяє їх розвитку та підвищенню конкурентоспроможності [1].

Крім того, в умовах економічної нестабільності особливої ваги набуває здатність підприємства швидко адаптуватися до змін та впроваджувати антикризові заходи. Гнучкість та адаптивність системи управління конкурентоспроможністю є ключовими факторами, що забезпечують стійкість бізнесу під час кризових явищ [3].

Діджиталізація соціальних послуг в Україні активно розвивається, сприяючи спрощенню доступу громадян до необхідної допомоги. Впровадження Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС) дозволяє централізовано накопичувати та обробляти інформацію, що прискорює процес призначення та виплати соціальних допомог, а також замінює понад 15 застарілих інформаційних систем та реєстрів.

Однак, поряд із перевагами, цифровізація несе й певні виклики. Зокрема, прогресивна автоматизація та використання робототехніки можуть призвести до змін на ринку праці, зокрема до безробіття та нерівності доходів. Крім того, відсутність довіри до цифрових технологій, обмежений доступ до них та недостатні навички їх використання можуть збільшити цифровий розрив у суспільстві [4].

Фінансове забезпечення цифровізації соціальних послуг потребує значних інвестицій у технологічну інфраструктуру та навчання персоналу. Водночас, ефективне впровадження цифрових рішень може призвести до зниження адміністративних витрат у довгостроковій перспективі та підвищення прозорості процесів надання соціальних послуг [2].

Фінансові механізми забезпечення конкурентоспроможності підприємств є невід'ємною складовою їхнього стабільного розвитку в умовах економічної нестабільності. Грамотне управління фінансовими ресурсами, диверсифікація джерел фінансування, оптимізація витрат і використання сучасних цифрових технологій дозволяють підприємствам ефективно адаптуватися до кризових умов та зберігати свою конкурентоспроможність. Динамічне середовище потребує гнучких

рішень, що включають антикризове фінансове планування та використання інноваційних підходів до управління капіталом.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері можуть бути зосереджені на вдосконаленні моделей фінансового планування для підприємств в умовах економічних шоків, аналізі ефективності державної підтримки бізнесу у кризові періоди та вивченні новітніх цифрових рішень для оптимізації фінансових процесів. Особливий інтерес становить оцінка впливу діджиталізації на ефективність фінансового управління підприємствами та соціальними послугами, а також дослідження методів підвищення фінансової стійкості підприємств у контексті глобальних змін.

Список використаних джерел:

1. Вдовенко І.С. Фінансові механізми забезпечення розвитку підприємств аграрного сектору економіки: особливості та недоліки. *Підприємництво та інновації*, (15), 2020. С. 88-92. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/392>
2. Колосок, А., Мартинюк, Т., Мельник, О. Діджиталізація надання соціальних послуг. *Ввічливість. Humanitas*, 5, 2023. С. 134-143. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/24529/1/1518.pdf>
3. Кривіцька В. В., Зянько В. В. Механізм управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах нестабільності. *Ефективна економіка*. № 8, 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/153.pdf
4. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vyklykiv>

Ігор Кричківський,

здобувач освіти

*спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»*

Науковий керівник: Людмила Валіцька,

викладач Відокремленого структурного підрозділу

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО "Кам'янець-Подільський державний інститут",

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ПРИЧИНИ ІНФЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ І ПЕРСПЕКТИВИ

Інфляція в Україні в умовах війни залишається одним із найгостріших викликів для національної економіки. Стрімке зростання цін, що відзначається у 2025 році, є не стільки наслідком класичних економічних механізмів, скільки результатом глибоких структурних змін,

спричинених війною, валютною нестабільністю та зростанням витрат на виробництво. У цій роботі проаналізовано основні причини інфляції та визначено можливі шляхи її стримування.

1. Валютний чинник як тригер інфляції

Курсова політика відіграє визначальну роль у динаміці цін, оскільки імпортозалежність українського ринку перевищує 60%. Війна змінила баланс зовнішньої торгівлі: експорт скоротився до 20% ВВП, тоді як імпорт зріс до 40%. Це спричинило суттєвий дефіцит валюти, що у поєднанні з лібералізацією валютного ринку призвело до девальвації гривні. Рішення НБУ перейти до режиму «керованого плавання» у 2023 році спричинило розбалансування валютних очікувань, що сприяло формуванню девальваційно-інфляційної спіралі.

Спекулятивний попит на валюту з боку населення також посилив девальваційний тиск. Протягом 2024 року купівля валюти зросла втричі, а лише у січні 2025 року було придбано понад 1,5 млрд доларів США, що на 34% більше, ніж рік тому [1]. Це свідчить про зниження довіри до гривні та зростаючий вплив девальвації на споживчі ціни.

2. Інфляція витрат: війна, тарифи та виробничі ланцюги

На відміну від класичних механізмів інфляції, що пов'язані з надмірним попитом або зростанням доходів населення, інфляція в Україні має витратний характер. Виробники змушені закладати у ціни збільшені витрати, що включають:

- **Зростання тарифів на енергоресурси** – підвищення вартості електроенергії на 64% стало одним із головних факторів зростання собівартості товарів і послуг.
- **Логістичні проблеми** – війна ускладнила транспортні перевезення, що призвело до зростання витрат на доставку товарів.
- **Воєнні ризики** – руйнування інфраструктури змушує підприємства шукати дорогі альтернативи для забезпечення безперервного виробництва.

Структурний характер інфляції [2] підтверджується значною варіацією зростання цін у різних секторах: від дефляції на 4-5% у легкій промисловості до зростання цін на електроенергію на 64%, хліб на 20%, олію на 25%, овочі на 34%. Така диференціація підтверджує, що інфляція є наслідком зростання собівартості, а не зростання попиту.

3. Фіскальна політика та її роль у формуванні інфляції.

Фінансування дефіциту державного бюджету традиційно вважається одним із факторів інфляції, проте в умовах війни цей механізм має свої особливості. У 2024 році дефіцит бюджету становив 24% ВВП, але 80% цієї суми покривалося за рахунок зовнішніх позик і грантів. Таким чином, прямий вплив бюджетного дефіциту на інфляцію був мінімізований.

Однак слід враховувати, що в майбутньому ситуація може змінитися. Якщо зовнішня допомога скоротиться, уряд буде змушений активніше використовувати внутрішні джерела фінансування дефіциту, що потенційно може посилити грошову емісію та сприяти новому витку

інфляції.

Варто також відзначити, що населення, отримуючи бюджетні трансферти, не спрямовує їх на споживання, а радше відкладає на майбутнє. Це певною мірою обмежує потенціал так званої «фіскальної інфляції», але не усуває її ризиків у довгостроковій перспективі.

4. Обмеження ефективності монетарної політики.

Національний банк України упродовж 2023-2024 років дотримувався політики високих процентних ставок, намагаючись стримати інфляцію через зменшення обсягу грошової маси. Однак такий підхід виявився неефективним, оскільки більшість інфляційних факторів є структурними, а не монетарними.

Політика високих ставок обійшлася державі у 77 млрд грн у 2024 році, проте змогла вилучити з економіки лише 3% від емісійних гривневих коштів. Це підтверджує обмеженість монетарних інструментів у боротьбі з інфляцією витрат. Більше того, надмірно високі ставки гальмують кредитування реального сектору економіки, що створює додаткові бар'єри для відновлення виробництва.

Таким чином, інфляція в Україні у 2025 році визначається передусім структурними чинниками – девальвацією гривні, зростанням виробничих витрат, підвищенням тарифів і воєнними ризиками. На відміну від традиційних випадків, коли зростання цін спричинене перегрівом попиту, в українській економіці головну роль відіграють фактори пропозиції.

Політика НБУ, що зосереджена на підвищенні облікової ставки, не є ефективною, оскільки не здатна впливати на ключові проінфляційні фактори. Більш доцільним кроком могла б стати стабілізація валютного ринку та зважена тарифна політика, спрямована на зменшення інфляційного тиску.

За поточних умов можна очікувати, що інфляція залишатиметься у діапазоні 10-12%, якщо темпи девальвації гривні не перевищуватимуть 12% на рік. Водночас на довгострокову динаміку впливатимуть зміни у структурі державного бюджету, рівень зовнішньої підтримки та ефективність заходів із підтримки національної економіки.

Отже, боротьба з інфляцією в Україні вимагає не стільки посилення монетарної політики, скільки комплексного підходу, що включає заходи з регулювання валютного ринку, удосконалення тарифної політики та підтримку внутрішнього виробництва. Лише за умов гармонійного поєднання цих інструментів можна досягти ефективного контролю над інфляційними процесами.

Список використаних джерел:

1. Макроекономічні показники. Національний банк України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic>.
2. Дзюблук О.В. Гроші та кредит : підручник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с.

Анастасія Кушка,

студентка 2 курсу спеціальності Економіка

Науковий керівник: **Оксана Комарніцька,**

викладач-методист вищої категорії

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Економічний розвиток будь-якої країни залежить від ефективності фінансової системи. Фінансові чинники, такі як інвестиції, кредитування, грошова політика, податкова система та рівень фінансової стабільності, визначають темпи економічного зростання, структурні зміни та конкурентоспроможність країни. У сучасних умовах глобалізації та цифрової трансформації роль фінансових чинників у зміні економічної моделі значно зростає.

Одним із ключових елементів економічного розвитку, є інвестиції. Довгострокові вкладення грошового капіталу у підприємницькі діяльність. Вони не лише слугують джерелом капіталу для країн-реципієнтів, але й забезпечують трансфер сучасних технологій, передові управлінські практики та сприяють покращенню інституційного середовища.

Військові конфлікти традиційно асоціюються з економічною нестабільністю, руйнуванням інфраструктури та відтоком капіталу. Іноземні інвестори, як правило, уникають вкладень у регіони, що перебувають у стані війни через високі ризики втрати активів, політичну нестабільність та невизначеність щодо майбутнього економічного середовища. Проте окремі сектори економіки можуть продовжувати залучати іноземні інвестиції навіть у воєнний період, що робить питання регулювання та підтримки таких інвестицій актуальним.

Попри складну ситуацію, спричинену війною, сектор інформаційних технологій залишається ключовою опорою економіки України, сприяючи її фінансовій стабільності та залученню іноземних інвестицій. Індустрія швидко адаптувалася до нових умов, зберігши високий рівень економічної активності, що робить її привабливою для потенційних інвесторів. Важливо відзначити, що вже у квітні, після запровадження воєнного стану, спостерігалось покращення інвестиційного клімату,

Ураховуючи продовження війни на території України, найважливішим у процесі формування інвестиційного потенціалу є оцінювання привабливості інвестування в певну сферу як джерело отримання прибутку на вкладений капітал. Підґрунтям формування інвестиційного потенціалу визначено низку інвестиційних переваг України, які були ще до війни. У цьому переліку: вдале географічне розташування; низькі

кошти для розміщення бізнесу; ухвалення закону про підтримку значних іноземних інвестицій; спрощені юридичні процедури для ведення бізнесу; державні гарантії безпеки інвестицій; надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС; скасування мит та квот на український експорт; «транспортний безвіз»; включення українських логістичних шляхів до індикативних мап Трансевропейської транспортної мережі; покращення бізнес-клімату в країні; уряд запроваджує інвестиційні стимули. Відтак, Україна нині позиціонується як одна із найперспективніших та найбільш конкурентоспроможних за інвестиційним доходом країн у Європі [1].

Водночас існують суттєві ризики, що ускладнюють процес інвестування. До них належать військові загрози, атаки на критичну інфраструктуру, корупційні чинники, обмеження доступу до певних галузей для іноземного капіталу, проблеми в судовій системі, логістичні труднощі та страхові ризики. Війна створила серйозні виклики для економіки, проте Україна демонструє високий рівень адаптивності: більшість підприємств змогли пристосуватися до нових умов, забезпечити безперервність діяльності та навіть отримувати прибуток.

Попри складну ситуацію, міжнародні компанії продовжують працювати в Україні, а значна частина бізнесу навіть інвестує в розвиток. Загальний інвестиційний потенціал оцінюється у понад \$400 млрд у таких сферах, як оборонна промисловість, енергетика, логістика, агросектор, виробництво, інноваційні технології, металургія, фармацевтика, природні ресурси, деревообробка. Очікується, що після завершення війни обсяги іноземного капіталу значно зростуть, оскільки Україна залишатиметься привабливим ринком для інвесторів.

Інтеграція в європейський економічний простір відкриває нові можливості для інвестицій, а український ринок може стати платформою для впровадження сучасних економічних моделей та технологічних інновацій. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на аналіз впливу воєнних факторів на окремі галузі економіки та розробку ефективних стратегій залучення капіталу в умовах нестабільності.

Згідно з проведеним дослідженням, питання залучення іноземних інвестицій є важливим елементом економічного розвитку країни. Для максимально ефективного використання іноземного капіталу необхідно створити сприятливі умови для роботи іноземних інвесторів. Це включає як удосконалення нормативно-правової бази, так і впровадження механізмів захисту від ризиків, що є особливо важливим у сучасних умовах. Іноземні інвестиції є фундаментом для розвитку економіки та покращення рівня життя громадян. Від ефективності інвестиційної політики залежить не тільки стан виробництва, впровадження інновацій та досягнень науково-технічного прогресу, але й вирішення соціальних та екологічних проблем.

Список використаних джерел:

1. Скрипаль А. Інвестування в Україну під час війни. 2022. URL: <https://trans.info/ro/investuvannya-vukrayinu-pid-chas-viyny-327240>.
2. Ангел Є., Гулік А. Як українська промисловість долає воєнні виклики. URL: <https://zn.ua/ukr/promyshliennost/jak-ukrajinska-promislovist-dolaje-vojenni-vikliki.htm>.
3. Гук О. В., Шендерівська Л. П., Мохонько Г. А. Інвестування інноваційної діяльності: навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Видавництво «Політехніка», 2022. 186 с.

Анна Лебеденко,

аспірантка кафедри фінансів

Науковий керівник: **Марина Слатвінська,**

д.е.н., професор кафедри фінансів,

Одеський національний економічний університет,

м. Одеса, Україна

РОЛЬ І МІСЦЕ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ У ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

У системі фінансових відносин на макрорівні держава виступає як основний суб'єкт, який регулює розвиток фінансових відносин та визначає основні стратегічні орієнтири економічного розвитку країни та шляхи їх досягнення з метою забезпечення належного рівня добробуту, самореалізації, безпеки, прав та свобод кожного громадянина.

Реалізація державою своїх функціональних повноважень здійснюється через розгалужену мережу бюджетних установ, які є органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також організаціями, створеними ними у встановленому порядку, що повністю утримуються за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевого бюджету. Бюджетні установи є неприбутковими [1].

Бюджетні установи, як і інші суб'єкти господарювання, здійснюють відповідний вид діяльності, відмінність якого насамперед полягає у наданні послуг соціально-культурного, наукового та іншого характеру. Однією з основних умов якісного, перманентного, своєчасного надання цих послуг є забезпеченість бюджетних установ засобами праці [2, с. 146-147].

Серед специфічних ознак, які характерні для діяльності бюджетних установ як суб'єктів фінансових відносин, варто виділити наступні: 1) здійснюють свою діяльність на основі кошторису; 2) фінансуються за рахунок бюджетних коштів; 3) джерела надходжень та напрямки використання фінансових ресурсів чітко регламентовані бюджетним

законодавством; 4) створюються від імені держави як: органи державної влади; органи місцевого самоврядування; організації, створені ними; 5) здійснюють свою діяльність без мети отримання прибутку; 6) надають суспільно значущі послуги; 7) є учасниками бюджетного процесу; 8) не можуть створювати спільні чи орендні підприємства, бути приватизованими та визнані банкрутами; 9) не мають права здійснювати запозичення у будь-якій формі або надавати юридичним чи фізичним особам кредити з бюджету (якщо не встановлено відповідні бюджетні призначення на надання кредитів з бюджету).

Місце бюджетних установ як суб'єктів фінансових відносин, які мають свої особливості та специфічні ознаки функціонування, у структурі фінансової системи держави наведено на рис.1.

Рис. 1. Місце бюджетних установ у структурі фінансової системи держави

Джерело: складено автором самостійно

Фінансова система держави у залежності від суб'єктів фінансових відносин складається зі сфер фінансових відносин, які характеризуються особливими рисами і мають певне призначення, а саме: загальнодержавних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання та фінансів домогосподарств.

У свою чергу, фінанси бюджетних установ як суб'єктів фінансових відносин є однією з ланок фінансів суб'єктів господарювання, які є головною складовою фінансів некомерційних установ та організацій, через яку здійснюється вплив держави на економічний і соціальний розвиток.

До некомерційних належать установи, які надають послуги або виконують роботи безкоштовно чи за символічну плату, яка не

відшкодовує їхніх затрат. Це – лікарні, школи, дитсадки, музеї, бібліотеки тощо. Метою діяльності таких установ не є отримання прибутку і, таким чином, платежі в бюджет у них є дуже незначними або взагалі відсутні. Головним джерелом фінансування видатків таких установ є бюджетні кошти, тому ці установи називаються бюджетними [3, с. 22].

Бюджетні установи є суб'єктами, які безпосередньо залучені до функціонування фінансової системи держави та здійснення публічної фінансової діяльності. Визначення місця бюджетних установ у структурі фінансової системи держави на сучасному етапі дозволяє по-новому поглянути на важливість створення належних умов для практичної реалізації даними суб'єктам покладених на них функцій та завдань під впливом різноманітних соціально-економічних перетворень.

Визначення сутності та особливостей функціонування бюджетних установ дає підстави стверджувати, що фінанси бюджетних установ та організацій займають чільне місце у фінансовій системі держави та потребують проведення подальших поглиблених досліджень для виявлення основних проблем їх функціонування, фінансування та розробки дієвих заходів щодо покращення умов їх подальшого розвитку [4, а.с. 742].

Отже, бюджетні установи є одними з ключових суб'єктів фінансових відносин у фінансовій системі держави, які надають різноманітні суспільно значущі послуги з метою досягнення соціальних, культурних, освітніх, наукових і управлінських цілей у сфері охорони здоров'я громадян, фізичної культури і спорту, духовних та інших нематеріальних потреб громадян. Саме такий широкий спектр послуг, які надають бюджетні установи підкреслює їхню важливість для забезпечення економічного розвитку країни.

Отже, роль бюджетних установ як суб'єктів фінансових відносин можна охарактеризувати через функції, які вони виконують займаючи чільне місце у фінансовій системі держави, а саме:

- через розгалужену мережу бюджетних установ здійснюється перерозподіл фінансових ресурсів для забезпечення спеціальних програм, соціальних гарантій населенню, фінансування соціально-культурної сфери тощо;
- як учасники бюджетного процесу, бюджетні установи відповідають за формування, виконання та контроль за виконанням бюджетів їх ефективним і цільовим використанням на різних рівнях,
- здійснюють вплив на рівень життя населення, економічний і соціальний розвиток країни шляхом надання широкого спектру суспільно значущих послуг.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата

звернення: 06.02.2025).

2. Свірко С.В. Бухгалтерський облік в бюджетних установах України: методологія і організація: дис. ... доктора екон. наук: 08.06.04. Київ, 2006. 514 с.
3. Івашко О.А. Теорія фінансів : навч. посіб. Луцьк, 2014. 404 с.
4. Дяченко К.С. Особливості функціонування бюджетних установ у системі державних фінансів. Економіка і суспільство. 2016. Вип. № 7. С. 739–748.

Влад Левицький,
здобувач освіти

Науковий керівник: **Оксана Комарніцька,**
викладач-методист вищої категорії

Відокремлений структурний підрозділ Кам'янець-Подільського фахового
коледжу НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

ФІНАНСОВІ ЧИННИКИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

"Хочемо закінчити війну в цьому році, але не просто швидко, а справедливо, – сказав Володимир Зеленський на Всесвітньому економічному форумі в Давосі. – Надійно для українців, щоб вони повернулись додому, жили в безпеці і працювали".

Після трьох років великого російського вторгнення стає зрозумілішою фраза: битви виграють армії, війни виграють економіки.

Чи потягне Україна ще рік війни? Особливо, якщо враховувати, що один із ключових союзників, США, можуть скоротити допомогу?

Одним із перших розпоряджень президента Трампа стало призупинення американської іноземної допомоги на три місяці, аби перевірити, наскільки вона відповідає цілям нової адміністрації.

Хоча це рішення, за словами президента Зеленського, ніяк не стосується військової допомоги, суперечки та песимістичні припущення про економічну стійкість України не вщухають.

Як працює міжнародна допомога і хто скільки дає

Як і на полі бою, в економіці Україна протистоїть більш потужному противнику. Ще до початку повномасштабної війни російський ВВП перевищував український приблизно вдасетеро.

Після лютого 2022-го потреби у фінансуванні армії та оборони різко зросли. Це призвело до різкого зростання дефіциту бюджету через зростання видатків більш, ніж удвічі.

Як нагадав в коментарі BBC Україна голова НБУ Андрій Пишний, "якщо у 2021 році видатки держбюджету до ВВП становили 27,4%, то у 2024 році – близько 58%"

У перші місяці війни уряд намагався покрити дефіцит продажем ОВДП. Більшість цих облігацій викупував Національний банк під емісію грошей.

Результат за 2022 рік - падіння ВВП на 29,1% та інфляція на рівні 26,6%.

Ситуація почала поступово стабілізуватися завдяки регулярній міжнародній допомозі. Найбільшим донором та ініціатором допомоги на той час стали Сполучені Штати, але згодом лідерство у фінансовій підтримці України перейшло до Євросоюзу.

За даними міністерства фінансів, у 2022-2024 роках Україна отримала від міжнародних партнерів понад 115 млрд доларів до бюджету. Трійка лідерів виглядає так: майже 45 млрд доларів надійшло від ЄС, 31 млрд доларів – від США, 12,4 млрд доларів – від МВФ.

Між осінню 2023 та весною 2024 американським законодавцем знадобилося пів року, аби схвалити 95-мільярдний пакет іноземної допомоги, в якому частка України складала 61 млрд доларів. Намагаючись переконати конгресменів голосувати за нього, президент Байден заявляв, що дві третини з коштів для Києва – близько 40 млрд доларів – залишаться у США.

"Хоча проект передбачає надання військового обладнання Україні, гроші витратимуться тут, у Сполучених Штатах", - пояснював президент Байден, називаючи заводи у Огайо, Аризоні, Техасі та Пенсильванії, які виробляють зброю від ППРК Patriot до снарядів для України. Він підписав нарешті ухвалений Конгресом закон про допомогу у квітні 2024 року.

Коментуючи одне із перших розпоряджень нового американського президента Трампа про призупинення допомоги, президент Зеленський заявив:

"Було обмеження гуманітарних програм, програм для інституцій у всьому світі. Я сфокусований на військовій допомозі. Вона не зупинена".

Після різкого падіння у 2023-му українська економіка відновила зростання – до 5,3%. За 2024 рік ріст уповільнився, але зберігся. За попередніми даними міністерства економіки, минулого року ВВП зріс на 3,6%. Національний банк дає трохи меншу оцінку – 3,4%.

Фактором, який дозволяє не лише підтримувати стабільність, але й певне зростання економіки, є саме фінансова допомога союзників, каже директор Центру соціально-економічних досліджень CASE Україна Дмитро Боярчук.

За даними, наданими ВВС Україна міністерством фінансів, за 2024 рік видатки на оборону із фонду державного бюджету становили майже 2,1 трлн гривень (51,9 млрд доларів).

Тобто в середньому день війни коштував країні близько 5,7 млрд грн (142 млн доларів США).

У 2025 році на оборону планують витратити 2,2 трлн грн – це понад чверть ВВП.

"Держбюджет поєднує внутрішні ресурси та підтверджену міжнародну підтримку, що дозволить профінансувати усі заплановані видатки", - запевняють у міністерстві.

Очікується, що у 2025 році в рамках ERA Україна отримає 22 млрд доларів. При цьому 3 млрд євро від ЄС та 1 млрд доларів від США вже виділили.

"Черговий (вже шостий) успішний перегляд програми МВФ не відбувся би, якби Фонд не мав відповідних запевнень з боку партнерів", - каже Андрій Пишний, нагадуючи, що саме до програми з МВФ прикріплений пакет міжнародної допомоги обсягом близько 150 млрд доларів за базового сценарію та майже 180 млрд доларів за негативного.

"З огляду на заходи уряду з нарощування власних надходжень і залучення на внутрішньому борговому ринку, цих коштів має вистачити для повного покриття запланованого дефіциту бюджету на цей рік без звернення до емісійних джерел та для підтримання стійкої ситуації на валютному ринку", - кажуть в НБУ.

В принципі, з урахуванням тих коштів, що передбачені іншою допомогою програмою, Ukraine Facility (фінансується ЄС), й в рамках ERO, тобто 50 млрд доларів під гарантії доходів від російських активів, можна говорити, що фінансові потреби країни на 2025 рік закриті. Навіть у разі, як щось станеться із якоюсь частиною американської допомоги, вважає Дмитро Боярчук.

Втім, зауважує економіст, попередня адміністрація США зробила певні кроки, аби цього не відбулося. Але за нинішніх умов все може "повернутися на 180 градусів"

"Прогнозувати навіть на квартал важко. Але можна сказати, що 2025 рік забюджетований, і це в наших умовах велика стабільність", - каже експерт.

Цих коштів частково вистачає навіть і на 2026 рік. Але, зауважує Боярчук, наступні кілька тижнів і місяців "будуть багаті на новини", особливо стосовно переговорів Трампа і Путіна, і також можливості переговорів про мирну угоду чи перемир'я.

Тож, скільки Україна може тягти тягар війни

Вже зрозуміло, що "бліцкриги є неможливими", й що розв'язана Росією війна в Україні йде на виснаження. А відтак, це змагання ресурсів – військових, людських та економічних. Власне, це змагання економічних систем, каже Боярчук:

"Про це непопулярно говорити, наперед виходять питання мобілізації, наявності зброї, але фактично ми вже давно змагаємося (з Росією) економічними спроможностями, економічною стійкістю".

У цьому змаганні Україна показала здатність до адаптації, витривалості та готовності до нелінійних відповідей на кількісну перевагу противника, як операція ЗСУ у Курській області.

По тому, як Росія вийшла із підтримуваної ООН та Туреччиною угоди про зерновий коридор у Чорному морі, Україні та її союзникам вдалося налагодити роботу власного морського шляху не лише для аграрної продукції.

У 2024 український експорт, за попередніми оцінками, зріс на 15% і приніс близько 41,7 млрд доларів. Ця сума співставна із обсягами міжнародної допомоги.

Руйнація Росією значної частки теплової генерації із вугільними ТЕС радянського зразка стала поштовхом для розвитку зеленої та розподіленої генерації.

Після зупинки транзиту російського газу українська ГТС заповнюється не лише природним газом внутрішнього видобутку. У січні 2025 року туди закачали перший мільйон кубів біометану, перспективного палива з огляду на масштаби українського аграрного сектору (і його відходів).

Але витримати війну і перемогти в ній Україна не може без зовнішньої компоненти.

Незадовго до того, як президент Байден залишив Білий дім, він заявив, що якщо західні союзники України виступатимуть єдиним фронтом і не припинятимуть допомагати, "є реальний шанс, що українці можуть перемогти".

Байден наголосив, що "Путін у скрутній ситуації зараз, і, гадаю, дуже важливо не давати йому передихнути, щоб він міг продовжувати роботи ті жакливі речі".

Показово, що і наступник Байдена, виглядає, обрав економіку як важіль примусу Росії до миру. В один з перших днів на посаді президента США в дописі в започаткованій ним соцмережі Truth Social президент Трамп написав:

"Хочу зробити Росії, економіка якої падає, і президенту Путіну велику послугу. Вгомоніться і припиніть цю безглузду війну! Бо ставатиме лише гірше".

Ще наприкінці листопада голова російського центробанку Ельвіра Набіулліна, яку вважають головним архітектором фінансової стабільності Росії під час війни, заявила, що майже всі доступні ресурси в російській економіці на сьогодні вже задіяні.

На наступний рік МВФ очікує уповільнення економіки РФ до 1,4%, після 3,8% у 2024 році.

Інфляція в країні пришвидшилася до двозначних показників, що змусило центробанк підняти облікову ставку до рекордного рівня у 21%. Це викликало невдоволення і промисловців, і навіть президента Путіна, який заявив, що "економіка перегріта".

Російський лідер не уточнив, від чого саме стався цей перегрів, але економісти зазначають, що минулого року військові витрати Росії склали 6,3% ВВП - це найвищий рівень з часів розпаду Радянського Союзу.

"В умовах, коли військова безпека стане економічним пріоритетом, малоімовірні як сталий розвиток, так і "зелений" порядок денний. Також варто очікувати руйнування інших (після продовольчого) ланцюжків постачання: сировинного та енергетичного, - наголосив голова НБУ в коментарі BBC Україна. - Саме тому потрібно сприймати дію під назвою "допомога Україні" як інвестицію в безпеку і майбутнє світу".

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/crgy0zx02y4o>
2. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c9wll2gy9wo>
3. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-65014505>
4. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cy7d1ekpgkdo>
5. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/crgyjr2rerjo>
6. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cy0p49rwe6zo>
7. Офіційний сайт BBC News Україна URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx275yje3gro>

Іван Легін

здобувач вищої освіти, ОС «Мазістр»,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Науковий керівник: **Людмила Кушнір**,
кандидат економічних наук, доцент,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

СТРАТЕГІЧНЕ ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ФАКТОР СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах динамічного ринкового середовища та глобальних економічних викликів підприємства стикаються з постійною необхідністю адаптації та забезпечення стійкого розвитку. Одним із ключових інструментів, що сприяє досягненню цих цілей, є стратегічне фінансове планування. Цей процес передбачає визначення довгострокових фінансових цілей підприємства та обрання оптимальних шляхів їх реалізації, забезпечуючи тим самим фінансову стабільність та конкурентоспроможність на ринку.

Стратегічне фінансове планування охоплює розробку фінансової стратегії підприємства та прогнозування його фінансової діяльності. Це дозволяє визначити обсяги необхідних фінансових ресурсів, оптимізувати їх розподіл та використання, а також передбачити можливі фінансові ризики та розробити заходи для їх мінімізації. Завдяки цьому підприємство може ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та забезпечувати стійкий економічний розвиток [2].

Важливість стратегічного фінансового планування підкреслюється його роллю у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. Чітке визначення фінансових цілей та шляхів їх досягнення дозволяє підприємству не лише виживати в умовах жорсткої конкуренції, але й досягати значних успіхів, підвищуючи свою ринкову вартість та привабливість для інвесторів. Крім того, стратегічне фінансове планування сприяє узгодженню фінансових рішень з загальною стратегією розвитку підприємства, забезпечуючи гармонійний розвиток усіх його підрозділів та напрямків діяльності [4].

Стратегічне фінансове планування відіграє ключову роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку підприємств. Цей процес не лише визначає довгострокові фінансові цілі, але й інтегрує їх із загальною стратегією компанії, що дозволяє ефективно реагувати на зміни ринкового середовища та забезпечувати конкурентоспроможність [3].

Цікаво, що стратегічне фінансове планування не обмежується лише прогнозуванням доходів та витрат. Воно також включає управління ризиками, оптимізацію структури капіталу та розробку інвестиційних стратегій, що сприяють довгостроковій стабільності підприємства. Дослідження показують, що компанії, які впроваджують ефективне стратегічне фінансове планування, мають вищі показники рентабельності та швидше адаптуються до економічних викликів [1].

Важливо зазначити, що стратегічне фінансове планування є безперервним процесом, який вимагає регулярного перегляду та коригування відповідно до змін внутрішнього та зовнішнього середовища. Це дозволяє підприємствам не лише виживати, але й процвітати в умовах невизначеності та постійних змін.

Таким чином, стратегічне фінансове планування є фундаментом для стійкого економічного розвитку підприємств, забезпечуючи їм можливість досягати поставлених цілей та підтримувати конкурентні переваги на ринку.

Список використаних джерел:

1. Гарнага В. В. Стратегічне планування як основа сталого розвитку підприємства. Ефективна економіка № 11, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5283>
2. Єрохін С.А., Вільовка С.С. Принципи та роль фінансового планування в забезпеченні розвитку підприємства. URL: <https://eco->

science.net/wp-content/uploads/2022/02/10.20_topik_Ierokhin-S.A.-Virovka-S.S.82-91.pdf

3. Поляков М. А. Стратегічне планування економічного розвитку підприємств. Сталий розвиток економіки. № 2 (47), 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-38>
4. Фінансова стратегія як складова фінансової стабільності підприємства. URL: <https://news.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/03/strategiya.stabilnist.pdf>

Юрій Малженський

здобувач вищої освіти, ОС «Магістр»,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Ірина Годнюк**
кандидат економічних наук, доцент,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

У сучасних умовах військової агресії проти України питання забезпечення фінансової стійкості підприємств набуває особливої актуальності. Війна призводить до руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та зниження платоспроможності населення, що безпосередньо впливає на діяльність бізнесу. У таких обставинах розробка та впровадження ефективних фінансових механізмів підтримки стійкості підприємств стає критично важливою як під час воєнних дій, так і в період післявоєнного відновлення.

Під час війни уряд України, у співпраці з міжнародними партнерами, запровадив низку програм, спрямованих на підтримку бізнесу. Однією з таких ініціатив є програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка надає пільгові кредитні умови для малих та середніх підприємств, що дозволяє їм підтримувати операційну діяльність та зберігати робочі місця навіть в умовах економічної нестабільності [1].

Міжнародні фінансові організації також відіграють важливу роль у забезпеченні стійкості українських підприємств. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) планує інвестувати щонайменше 1,5 мільярда євро в економіку України у 2025 році, зосереджуючись на приватному секторі, зокрема на енергетиці та інфраструктурних проектах. Ці інвестиції спрямовані на підтримку життєздатності бізнесу та відновлення критично важливих галузей економіки [3].

У період післявоєнного відновлення особливого значення набувають механізми залучення інвестицій та реструктуризації боргових зобов'язань. Успішний приклад – домовленість України з міжнародними кредиторами про призупинення виплат за зовнішніми боргами, що дозволило зекономити значні кошти та спрямувати їх на відновлення економіки [4].

Крім того, важливим аспектом є розвиток місцевого самоврядування та зміцнення фінансової бази громад. Адаптація фінансової системи місцевих органів влади до нових умов, пошук додаткових джерел доходів та ефективне управління ресурсами сприятимуть стійкому розвитку регіонів та відновленню інфраструктури [2].

Таким чином, поєднання державних ініціатив, міжнародної підтримки та активної участі місцевих громад є ключовими елементами у формуванні фінансових механізмів, що забезпечують стійкість підприємств в умовах війни та сприяють їхньому відновленню у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Борисова С.Є., Крук О.М., Балашова О.В. Підтримка та фінансування підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. Випуск 61. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-107>
2. Глущенко О., Швайко М., Єрьоменко Р. Фінанси місцевого самоврядування у воєнних умовах: сучасні тенденції виклики проблеми та шляхи розвитку. URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/download/333/341/1033>
3. Harmash O. EBRD plans to invest at least \$1.56 bln in Ukraine's war-hit economy this year. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ebrd-plans-invest-least-156-bln-ukraines-war-hit-economy-this-year-2025-02-06>
4. Jones M., Strohecker K. Conflict, creditors and a car crash: How Ukraine clinched a wartime debt restructuring. URL: <https://www.reuters.com/markets/europe/conflict-creditors-car-crash-how-ukraine-clinched-wartime-debt-restructuring-2024-09-03>

Катерина Мальяр

студентка 2 курсу спеціальності

“Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок”

Науковий керівник: **Дарія Ковалевич,**

викладач, канд. екон. наук, доцент

ВСП «Фаховий коледж Чернівецького національного університету

ім. Юрія Федьковича»

М.Чернівці,Україна

ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Україна переживає важкий період – війну. Економіка, як і інші аспекти діяльності держави, значно постраждала. 24 лютого 2022 року російська федерація напала на Україну. Для України настав важкий переломний момент. Усі накопичені та зароблені гроші, що є в державі, були спрямовані на озброєння армії, боротьбу та оборону територій, на освіту та медицину. Україна також залучила гроші міжнародних партнерів.

З початку повномасштабного було залучено 83 млрд. доларів. Найбільшими спонсорами України є ЄС, США, Польща, Велика Британія, Німеччина. [1].

Війна викликала руйнування ресурсів підприємства та інфраструктури. Через війну скоротилися робочі місця та зменшилися доходи. Багато українців виїхали за межі України, а ще мільйони мешканців переселилися з своїх територій на інші. Війна негативно впливає на трудові, матеріальні та економічні ресурси. Для забезпечення надійного та стабільного функціонування фінансової системи країни в умовах війни було внесено низку змін надання окремих фінансових послуг, введено певні обмеження.

На рисунку 1.відзеркалено надання допомоги Україні іншими державами.

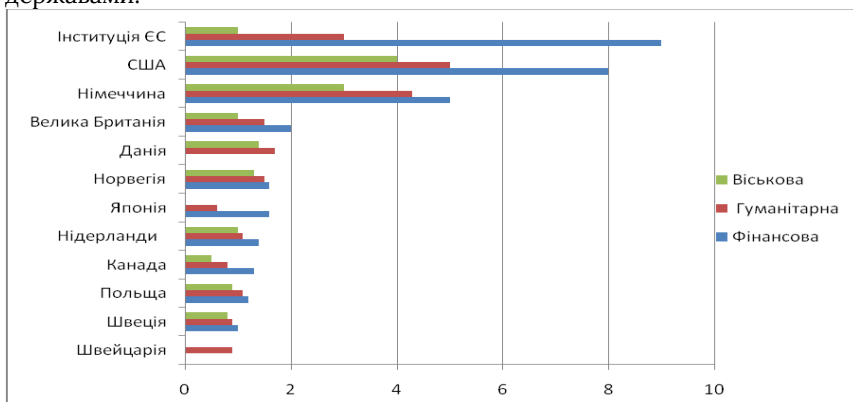

Рис.1. Державна підтримка України: Вид допомоги, млрд. євро з 24 січня 2022р.по 15 січня 2024р.

Розглянемо сутність фінансової системи.

Фінансова система - це сукупність засобів, фінансових інструментів, які забезпечують розподіл, використання грошових ресурсів у державі для забезпечення стабільності в економіці. А фінансова система у воєнний час - це адаптована структура фінансових відносин, яка переважно спрямована на потреби армії та забезпечення стабільності економіки в умовах війни та скорочення другорядних витрат. Вона максимально залучає внутрішні та зовнішні ресурси через податки громадян, міжнародну допомогу та певні державні облігації. Від її функціонування залежить добробут громадян, виконання фінансових зобов'язань. З початком війни, фінансова система перейшла на військові умови функціонування.

У воєнний час можуть використовувати також один з фінансових інструментів, такі як військові облігації.

Внутрішнім джерелом фінансування державного бюджету України у період війни став випуск облігацій внутрішньої державної позики «Військові облігації» [2]. Це облігації, які уряд випускає для спонсорування військових потреб. Кожній людині, яка купує ці облігації, держава з часом відшкодовує ці кошти з відсотком. Гроші йдуть на забезпечення армії, закупівлі зброї.

Збитки від війни зростають, так як обстріли тривають. Внаслідок війни Україна втратила понад 25% ВВП, а збитки від атак та бойових дій на сотні мільярдів доларів.[3].

Рис.2 Зміна ВВП України за 2018-2023роки.

З даного рисунка можна спостерігати, як змінювався ВВП держави. У 2018 р. спостерігається ріст ВВП на 3,8% .У 2019 році ВВП збільшився на 3,2%, а вже 2020 р. - зменшився на 3,8% через кризу Covid-19 . З 2022 р., ВВП зменшився на 29,1% через війну .

Фінансовий стан Української держави зазнав суттєвого погіршення внаслідок початку повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат, спричинила серйозні деструктивні процеси, в тому числі руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих поставок ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу [4].

Війна з росією принесла не лише великі людські втрати, але й значної шкоди економічній системі та бюджету України. У країні використовують різноманітні варіанти для подолання цих труднощів. Вона втратила багато ресурсів, певних інфраструктур та зменшились доходи. Міжнародна фінансова допомога покриває половину усіх видатків бюджету і допомагає зберігати стабільність фінансової системи.

Таким чином, фінансова система України зазнала значних змін, перейшовши з державних витрат на розвиток і вдосконалення у мирний час, а у воєнний час – на витрати спрямовані на охорону території та на забезпечення потреб армії. Важливо для України, щоб фінансова система була стабільною, надійною, адже це одна з умов функціонування економіки.

Список використаних джерел:

1. Міжнародна допомога <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3849747-pic-cas-povnomasstabnoi-vijni-ukraina-zalucila-miznarodnoi-dopomogi-na-ponad-83-milardi.html>
2. Дмитренко, Е. С. Фінансова система України у воєнний та повоєнний періоди: правовий та безпековий вимір.
3. Київський часопис права, 2023р. (2), 143-148. <https://kyivchasprava.kneu.in.ua/index.php/kyivchasprava/article/view/328>.
4. Втрати економіки України від війни: <https://tsn.ua/exclusive/yaki-vtrati-ekonomiki-ukrayini-vid-viyni-zastupnik-ministra-ozvuchiv-cifri-2538325.html>.
5. Татарин Н. Б., Єзерська У. М. Модернізація фінансової політики України в умовах сьогодення. Науковий журнал «Молодий вчений». № 6 червень 2022р. С. 75-79. URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5361/5254>.

Сергій Музичук,
здобувач освіти, група Ф-11
Відокремлений структурний підрозділ
Кам'янець-Подільський фаховий коледж
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Науковий керівник: **Оксана Марунчак**
викладач вищої категорії
Відокремлений структурний підрозділ
Кам'янець-Подільський фаховий коледж
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНSOVA ПОЛІТИКА ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасному світі, що характеризується швидкими змінами та непередбачуваними глобальними викликами, фінансова політика держави відіграє ключову роль у забезпеченні економічної трансформації та стійкості національної економіки. Глобалізація, технологічні інновації, екологічні кризи та геополітичні напруження створюють нові умови, які вимагають адаптації та перегляду традиційних підходів до формування та реалізації фінансової політики.

Фінансова політика держави є вагомим складовим соціально-економічного розвитку країни. Фінансове забезпечення суспільного розвитку ґрунтується на використанні сукупності заходів виваженої бюджетно-податкової та фінансово-кредитної політики. Разом з тим, у теперішній час важливим є посилення впливу бюджетної політики на економічний розвиток. Необхідним є реалізація системних заходів у сфері бюджетно-податкового регулювання з урахуванням принципів субсидіарності, прозорості та збалансованості, подальшого удосконалення перспективного бюджетного планування, підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Державна фінансова політика є одним з вагомих інструментів впливу на економічне зростання країни, яке має формуватися на основі науково обґрунтованої системи дієвого удосконалення фінансово-економічних відносин, спрямованої на забезпечення суспільного розвитку в умовах воєнного стану [2].

В умовах глобальних викликів, пов'язаних із спалахом пандемій, значно зростає навантаження на систему охорони здоров'я у багатьох країнах світу, підвищуються вимоги до її спроможності забезпечення належної медичної допомоги, що у свою чергу зумовлює посилення уваги до її фінансування. Існуюча впродовж багатьох років в Україні застаріла модель фінансування системи охорони здоров'я передбачала спрямування бюджетних коштів на утримання інфраструктури, а не на

відшкодування фінансових ризиків населення у разі хвороби. На сучасному етапі розвитку в Україні впроваджується нова модель фінансування системи охорони здоров'я, яка має забезпечити виконання гарантій держави щодо медичної допомоги, кращий фінансовий захист для громадян у випадку хвороби, більш ефективний та справедливий розподіл публічних ресурсів та скорочення неформальних платежів [3].

У сучасних умовах глобалізації та економічної нестабільності фінансова політика держави відіграє вирішальну роль у забезпеченні економічної трансформації та стійкості. Зокрема, під час глобальних фінансових криз ефективна фінансова політика сприяє макроекономічній стабілізації та мінімізації негативних наслідків для національної економіки [1].

Дослідження показують, що в умовах глобальних викликів, таких як фінансові кризи, зміни клімату та пандемії, країни з гнучкою та адаптивною фінансовою політикою здатні швидше відновлюватися та забезпечувати стійке економічне зростання. Наприклад, під час глобальної фінансової кризи 2008 року держави, які оперативно впроваджували антикризові фінансові заходи, змогли зменшити негативний вплив на свої економіки та прискорити процес відновлення.

В українському контексті трансформація фінансової політики в умовах глобальних викликів передбачає адаптацію до нових реалій світової економіки, зокрема інтеграцію до міжнародних фінансових ринків та впровадження сучасних підходів до управління державними фінансами. Це включає реформування податкової системи, оптимізацію бюджетних видатків та підвищення прозорості у використанні державних коштів [4].

Таким чином, фінансова політика виступає ключовим чинником економічної трансформації, забезпечуючи адаптацію національної економіки до глобальних викликів та сприяючи її стійкому розвитку.

Список використаних джерел:

1. Вірченко А. Фінансова політика в умовах глобальної фінансово-економічної кризи. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/01/128_10.pdf
2. Крючкова Н.М. Фінансова нестабільність в Україні у контексті глобальних трансформацій. Стала економіка. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13644617>
3. Павлов О. І. Глобальні трансформації міжнародних економічних відносин. Науковий вісник Ужгородського національного університету. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-42-19>
4. Петрушевська В. В. Трансформація фінансової політики України в умовах глобалізації та євроінтеграції. Економічний часопис-XXI. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2014_1-2%281%29__10.pdf

Нікіта Нанаши,
магістр I курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: **Галина Рябенко,**
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна

ЕКОНОМІЧНА ДІАГНОСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОШУКУ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний бізнес-середовище характеризується високим рівнем нестабільності, що обумовлює необхідність проведення глибокого аналізу економічної діяльності підприємств. Економічна діагностика є важливим інструментом оцінки стану підприємства, виявлення ризиків та пошуку нових напрямів його розвитку. Вона дозволяє керівникам приймати обґрунтовані управлінські рішення та формувати ефективні стратегії розвитку. Наведемо основні методи економічної діагностики:

1. Аналіз фінансових показників. Це один з основних методів діагностики, що включає розрахунок та оцінку ключових фінансових показників підприємства. До них належать: рентабельність, ліквідність, оборотність активів, коефіцієнти платоспроможності та інші. Вони дозволяють оцінити фінансову стабільність та ефективність діяльності.

2. Фінансовий аналіз. Це більш детальне дослідження фінансових звітів підприємства, таких як баланс, звіт про прибутки та збитки, а також грошові потоки. Завдяки цьому методу можна виявити проблеми в структурі витрат, неефективність використання ресурсів та інші слабкі місця.

3. Метод порівняльного аналізу. Порівняння показників підприємства з аналогічними показниками інших компаній чи середніми по галузі. Це дозволяє виявити відхилення від середньогалузових норм і визначити конкурентні переваги чи слабкі сторони.

4. Метод статистичного аналізу. Статистика допомагає визначити тенденції й закономірності, що існують у бізнесі чи економіці.

5. Моделювання та прогнозування. Це методи, які передбачають створення моделей для оцінки економічних процесів та прогнозування майбутнього стану економіки на основі різних факторів (макроекономічних, галузових, підприємницьких). Прогнозування дозволяє оцінити, як змінюватимуться різні параметри під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

6. SWOT-аналіз. Це метод, який дозволяє оцінити сильні та слабкі сторони, можливості та загрози для підприємства. Цей метод дозволяє провести діагностику стратегічного стану компанії на ринку та визначити можливі напрямки розвитку.

7. Метод експертних оцінок. Використовує оцінки фахівців у галузі для аналізу ситуації та визначення можливих шляхів вирішення проблем. Експертні оцінки можуть бути як кількісними, так і якісними, і допомагають у випадках, коли відсутні точні дані для чисельного аналізу.

8. Аналіз динаміки економічних показників. Вивчається зміна ключових економічних показників за певний період часу. Це допомагає зрозуміти тренди, сезонні коливання, а також виявити можливі кризи чи підйоми в економіці.

Ці методи дозволяють здійснювати всебічний аналіз економічного стану та допомагають знаходити рішення для підвищення ефективності та стабільності економічної діяльності.

Економічна діагностика є невід'ємною складовою системи управління підприємством. Економічна діагностика дозволяє підприємствам: виявляти проблемні аспекти діяльності та знаходити шляхи їх усунення; формувати ефективні стратегії управління фінансовими ресурсами; підвищувати конкурентоспроможність за рахунок виявлення нових ринкових можливостей; оптимізувати структуру витрат та підвищувати ефективність використання ресурсів; прогнозувати фінансові результати та адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Використання сучасних методів діагностики дозволяє підприємствам приймати обґрунтовані рішення, що забезпечують їх стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Іван Павлюк

здобувач вищої освіти, ОС «Magіstr»,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Андрій Дерлиця**
кандидат економічних наук, доцент,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

МОДЕЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах, коли Україна стикається з воєнними викликами, забезпечення фінансової стійкості підприємств набуває особливої актуальності. Воєнний стан створює непередбачувані обставини, що впливають на економічну діяльність, порушують логістичні ланцюги, знижують платоспроможність споживачів та підвищують ризики інвестування. У таких умовах традиційні методи управління фінансами можуть виявитися недостатніми, що вимагає впровадження нових підходів, зокрема моделювання фінансової стійкості підприємств.

Моделювання фінансової стійкості дозволяє підприємствам не лише оцінити поточний фінансовий стан, але й прогнозувати можливі сценарії розвитку подій, враховуючи воєнні ризики. Це сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації структури капіталу, управління ліквідністю та мінімізації фінансових ризиків. Зокрема, дослідження показують, що адаптація фінансових моделей до умов воєнного стану допомагає підприємствам швидше реагувати на зміни зовнішнього середовища та зберігати конкурентоспроможність [1].

Важливо зазначити, що в умовах воєнного стану підприємства повинні переглянути свої фінансові стратегії, зосереджуючись на забезпеченні ліквідності, формуванні резервних фондів та диверсифікації джерел фінансування. Моделювання фінансової стійкості в цьому контексті виступає як інструмент, що дозволяє оцінити вплив різних факторів на фінансовий стан підприємства та розробити стратегії адаптації до нових реалій

У сучасних умовах воєнного стану в Україні підприємства стикаються з безпрецедентними викликами, що впливають на їх фінансову стійкість. Військові дії призводять до руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів та зниження платоспроможності споживачів, що вимагає від бізнесу адаптації та впровадження нових підходів до управління фінансами.

Одним із таких підходів є моделювання фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану. Цей процес дозволяє оцінити вплив різних факторів на фінансовий стан компанії та розробити стратегії для забезпечення її стабільності. Зокрема, дослідження Хомич В.В. підкреслює важливість використання економіко-математичних моделей для прогнозування фінансової стійкості в нестабільних умовах, що допомагає підприємствам швидше адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

Крім того, аналіз фінансової стійкості в умовах війни вимагає врахування специфічних показників та адаптації існуючих методик. Як зазначають дослідники, підприємства повинні формувати грошові резерви, впроваджувати ефективну управлінську політику та використовувати цифрові технології для моніторингу та аналізу фінансових показників [3].

Важливо також враховувати, що в умовах воєнного стану традиційні методи оцінки фінансової стійкості можуть потребувати коригування. Наприклад, показники ліквідності та зносу основних засобів набувають особливого значення, оскільки вони безпосередньо впливають на здатність підприємства підтримувати операційну діяльність та виконувати фінансові зобов'язання [2].

Таким чином, моделювання фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану є критично важливим для забезпечення їх виживання та розвитку. Використання сучасних економіко-

математичних моделей та адаптація фінансових стратегій до нових реалій дозволяє бізнесу ефективно протистояти викликам та зберігати конкурентоспроможність навіть у найскладніших умовах.

Список використаних джерел

1. Костенко Ю., Короленко О., Гузь М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, (43). 2022. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
2. Нетудихата К. Л., Конопльов С. В., Бабічева А. В. Аналіз та моделювання фінансової стійкості підприємств машинобудівної галузі. Регіональна економіка та управління. 1 (19), 2018. URL: <http://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/646462>
3. Степаненко О., Канельська А. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. Підприємництво та інновації, (33), 2024. 123-130. <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>

Сергій Панчук,

аспірант кафедри фінансів

спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування

та фондовий ринок

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Науковий керівник: **Олена Стащук,**

д.е.н., професор,

завідувач кафедри фінансів,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

МИТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Забезпечення фінансової безпеки України є одним із фундаментальних завдань у Стратегії національної безпеки України. Особливої актуальності вона набула із початком повномасштабної агресії росії проти України, що призвело до появи нових викликів та загроз. У структурі фінансової безпеки України виокремлено такі складові, як: податкова, бюджетна, інвестиційна безпека, торгова, валютна, грошово-кредитна безпека тощо [1; 2]. Проте, на наш погляд, однією з вагомих складових фінансової безпеки України, є митна безпека. Митна безпека є також одним з ключових елементів національної безпеки України, особливо в контексті інтеграції до Європейського Союзу. Процес євроінтеграції передбачає гармонізацію митного законодавства, модернізацію митних процедур та посилення співпраці з європейськими митними органами.

Проблемам забезпечення фінансової безпеки України та її основних складових, дослідженню їх загроз та напрямів забезпечення достатнього рівня фінансової безпеки, методичним аспектам оцінювання фінансової безпеки та окремих її елементів, присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні науковці й практики, як:, О. Барановський, Є. Бондаренко, О. Віхоть, Ю. Голинський, Л. Бялах, І. Кекіш, О. Кириленко, М. Левко, І. Несторишен, О. Стащук, М. Чермінська, В. Угрин та інші. Проте, науковцями недостатньо приділено уваги до ідентифікації змісту митної безпеки, її складових та механізму забезпечення, дослідженню загроз митній безпеці та напрямів їх подолання або попередження. Усе це підтверджує актуальність даного дослідження.

В контексті вище зазначеного, метою нашої роботи є ідентифікація актуальних викликів та загроз митній безпеці України, а також виокремлення заходів для її зміцнення з огляду на обраний Україною курс набуття повноцінного членства у Європейському Союзі.

Такі вчені, як Ю. Голинський та О. Віхоть вважають, що митна безпека - це взаємозв'язок політичних та економічних завдань, що сприяють у реалізації державної митної політики України. Разом з тим, у подальших своїх дослідженнях відзначають, що індикаторами митної безпеки є повнота сплати митних платежів і повнота виявлення випадків митних правопорушень [6]. Інший підхід до поняття митної безпеки характеризує її як стан захищеності митних інтересів України, а саме національних інтересів шляхом реалізації митної політики держави та митних процедур [5; 7].

Проте, на нашу думку, забезпечення митної безпеки в Україні як складової фінансової безпеки держави, насамперед, означає здатність протистояти загрозам, а також попереджати й нівелювати їх негативний вплив на рівень безпосередньо як митної безпеки, так і фінансової безпеки загалом в умовах європейської інтеграції та глобалізації. З урахуванням вище зазначеного, релевантними загрозами митній безпеці України є (табл. 1).

Таблиця 1

Сфера виникнення загрози	Основні джерела загроз
Контрабанда та корупція	Незаконне переміщення товарів через кордон
	Корупційні схеми у митних органах
	Фінансові шахрайства при обчисленні та сплаті митних платежів
Технічна та інфраструктурна нерозвиненість	Недостатня цифровізація митних процедур
	Застаріла транспортна та логістична інфраструктура митних пунктів пропуску
	Недостатній рівень автоматизації процесів аналізу ризиків та моніторингу вантажопотоків
Загрози, пов'язані з військовими діями	Захист митних кордонів від нелегального ввезення зброї

Фінансові загрози	Порушення логістичних ланцюгів постачання та зменшення пропускнуої спроможності митних пунктів через руйнування інфраструктури
	Посилення ризиків кіберзагроз для митних систем через гібридні атаки з боку ворожих держав.
	Незаконний вивід капіталу через митні схеми, включаючи заниження вартості імпорту чи завищення вартості експорту.
	Втрата надходжень до державного бюджету через ухилення від сплати митних платежів
	Вплив тіньової економіки на митну сферу, що посилює корупційні ризики
	Використання митних операцій для фінансування незаконної діяльності

Примітка: складено автором

Отже, з дослідження слідує, що митна безпека в найпростішому її розумінні, означає відсутність загроз, які можуть мати різні джерела походження на сфери виникнення. Разом з тим, кожне із джерел та напрямів виникнення загроз митній безпеці має вплив на різні категорії суб'єктів, зокрема: державний бюджет, місцеві бюджети та бюджети територіальних громад, суб'єкти господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, домогосподарства. Вважаємо, що основними напрямками зміцнення митної безпеки України в умовах євроінтеграційних процесі можуть стати: гармонізація митного законодавства з нормами Європейського Союзу; подальше впровадження цифрових технологій, зокрема у практику використання систем аналізу ризиків; посилення контролю за фінансовими операціями, пов'язаними з митним оформленням, для запобігання ухиленню від сплати митних платежів; оптимізація та прозорість механізмів нарахування та збору митних платежів; використання технологій блокчейн для запобігання маніпуляціям з митними деклараціями; запровадження ефективних механізмів фінансового моніторингу для виявлення схем відмивання коштів через митні операції; підвищення рівня міжнародного співробітництва у сфері фінансового контролю та обміну інформацією між митними органами.

Список використаних джерел:

1. Сташук О. В. Сучасна парадигма фінансової безпеки акціонерних товариств: моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 398 с. URL: <https://surl.li/xbayux> (дата звернення 15.01.2025)
2. Кириленко О. П., Сташук О. В. Оцінювання макроекономічних чинників формування фінансової безпеки України. Світ фінансів, 2017. № 2 (51). С. 7 – 16. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/992/1000> (дата звернення 15.01.2025)

3. Białach L. Contemporary challenges to Customs Service in relation to economic and non-economic security. *Economic and Regional Studies*, 2015. vol. 8, no. 4, pp. 45-55. URL: <https://surl.li/smjzor> (дата звернення 15.01.2025)
4. Czermińska M. Architektura instytucjonalna bezpieczeństwa w transgranicznym obrocie towarowym unii europejskiej ze szczególnym uwzględnieniem administracji celnych. *Annals of The Administration and Law* 2021, XXI, z. 4: s. 29-45 <https://doi.org/10.5604/01.3001.0015.8299> (дата звернення 14.01.2025)
5. Бондаренко Є., Угрин В., Кекіш І. Пріоритети забезпечення митної безпеки держави у період воєнного часу та післявоєнного відновлення України. *Економіка та суспільство*, 2022. (45). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-87>
6. Голинський Ю., Віхоть О. Стан митної безпеки України та особливості її забезпечення в умовах трансформації глобалізаційних процесів. *Економіка та суспільство*, 2021. (32). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-7>
7. Даценко В. В. Митна безпека як складова економічної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2017. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6209> (дата звернення 15.01.2025)

Олена Патерик

головний спеціаліст відділу адміністрування інформаційних систем
Головного управління Пенсійного фонду України
в Тернопільській області,

слухач магістратури державної служби, ЗУНУ

Науковий керівник: **Віталій Толуб'як**

заступник начальника Головного управління Пенсійного фонду України
в Тернопільській області,

доктор наук з державного управління, професор
Україна, м. Тернопіль

НАПОВНЕННЯ БЮДЖЕТУ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ – ГАРАНТІЇ СВОЄЧАСНОСТІ ФІНАНСУВАННЯ ПЕНСІЙНИХ ВИПЛАТ

Пенсійна система будь-якої держави створена з метою забезпечення достатнього соціального рівня для людей похилого віку. Визначальна її роль зводиться до реалізації загальнодержавних інтересів в галузі соціального захисту. Пенсійний фонд України є головним учасником реалізації державної політики у сфері пенсійного забезпечення, веде

облік застрахованих осіб, володіє значним організаційно-кадровим потенціалом і розгалуженою інфраструктурою.

На 1 жовтня 2024 року загальна чисельність пенсіонерів в Україні, за даними ПФУ, становить 10,3 млн осіб, а кількість працюючих – 10,7 млн осіб [4]. Співвідношення між чисельністю населення працездатного та пенсійного віку в Україні за останні роки різко збільшилося. Демографічні зміни загалом відповідають глобальним тенденціям, але відбуваються значно швидше у порівнянні з іншими країнами світу.

Пенсійне забезпечення є суттєвою складовою соціальної політики, метою якої є забезпечення соціального захисту громадян, особливо у старості або після втрати працездатності. Для багатьох з них пенсія є єдиним джерелом доходів. Ключовими завданнями, які передбачає пенсійна система, є забезпечення соціальної справедливості, запобігання бідності серед літнього населення, підтримка працівників та управління демографічними викликами. Ці завдання мають важливе значення для забезпечення стабільності та соціальної справедливості в країнах, де діє система пенсійного забезпечення.

Низький рівень народжуваності та збільшення тривалості життя суттєво впливають на публічні фінанси, особливо пенсійну систему. До того ж, за інших рівних умов, скорочення чисельності населення працездатного віку обумовить зменшення чисельності платників страхових внесків. Водночас, видатки на соціальний захист літніх людей, зокрема пенсійні видатки, зростатимуть разом із збільшенням частки людей похилого віку.

Сучасні проблеми в сфері пенсійного забезпечення України пов'язані зі сплатою внесків до бюджету Пенсійного фонду. Запровадження в Україні воєнного стану та неодноразове його продовження так чи інакше вплинуло на рівень доходів Пенсійного фонду, які зменшилися, а видатки навпаки збільшуються. Тому важливим є аналіз доходів та ресурсів системи пенсійного забезпечення в Україні, що дозволить визначити напрями оптимізації бюджету Фонду [2].

В умовах солідарної пенсійної системи яка діє в Україні, інтереси як майбутніх пенсіонерів, так і сьогоднішніх залежать від своєчасної і в повному обсязі сплати роботодавцями єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) від нарахованої працівникам заробітної плати.

Особливо складною ситуація з надходженнями до Пенсійного фонду є в умовах воєнних викликів. Через окупацію частини території, руйнування промисловості, розрив логістичних шляхів, виїзд працівників за кордон, збільшення рівня безробіття, демографічну ситуацію тощо уповільнилися надходження від сплати ЄСВ. У доходах Пенсійного фонду зараз є значна частка коштів державного бюджету, як результату

незбалансованості системи пенсійного забезпечення і утворення дефіциту [3].

Пенсійним фондом України постійно здійснюються заходи щодо забезпечення наповнення бюджету. Зокрема, Головним управлінням Пенсійного фонду в Тернопільській області постійно проводиться активна робота щодо наповнення бюджету. Доведені індикативні показники з надходження коштів за 2024 рік, які адмініструють органи Пенсійного фонду виконано на 109,6% та становлять 34,4 млн грн. Понад план акумульовано 3,0 млн грн. Виконанню плану сприяла робота з платниками щодо своєчасного відшкодування ними пільгових пенсій, використання можливості доплати особами для зарахування неповних місяців роботи до страхового стажу та погашення заборгованості з платежів.

Частка надходжень від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування склала 6685,9 млн грн (97,6% доведеного показника), що на 349,2 млн грн, або на 5,5% більше порівняно з аналогічним періодом минулого року. В структурі надходжень ЄСВ спостерігається збільшення надходжень у порівнянні з 2023 роком від найманих працівників на 17,8% та від фізичних осіб-підприємців на 10,9%. Збільшення фонду оплати праці до минулого року становить 101,9%, при 119,0% у 2023 році.

Одним із джерел наповнення бюджету Фонду є надходження коштів від погашення заборгованості по платежах, яка станом на 01 січня 2025 року становить 166,3 млн грн, в тому числі заборгованість зі сплати ЄСВ 86,5 млн грн (52,0% загальної суми боргу). До початку року заборгованість платників ЄСВ Тернопільської області зменшилася на 6,5 млн грн (на 7,0%).

Результатом спільної роботи Головного управління із соціальними партнерами є погашення заборгованості у 2024 році на 28,1 млн грн ЄСВ та 3,8 млн грн інших платежів до Пенсійного фонду України [1].

Постійний дефіцит Пенсійного фонду України створює значні труднощі для забезпечення стійкого функціонування пенсійної системи. Особливо важливим є той факт, що дефіцит значно зростає під час кризи 2016 року, а в умовах війни з 2022 року ця проблема загострюється. Варто відмітити, що такий дефіцит призводить до «консервації» розміру пенсій та до неможливості підвищення розміру пенсій у відповідності до макроекономічних тенденцій.

Зменшення навантаження на бюджет держави можна було б досягти за рахунок введення в дію обов'язкових накопичувальних рахунків і популяризації діяльності недержавних пенсійних фондів, що не набули широкого розповсюдження серед громадян за останні роки. Натомість, ці дії доречно проводити тоді, коли можна буде реально оцінити масштаб

змін у демографічній ситуації країни, тобто після завершення війни і стабілізації економіки. Проте, до післявоєнної відбудови слід готуватися уже сьогодні, обговорювати та визначати заходи, які допоможуть сформувати ефективну економічну систему, що у свою чергу забезпечить стабільне функціонування та розвиток пенсійної системи в країні. Тому, на даному етапі доречно здійснювати заходи направлені на: здійснення підготовчої роботи для регулювання фондового ринку; створення відповідної інфраструктури; функціонування пенсійних рахунків.

Отже, в Україні існує нагальна необхідність розвитку, удосконалення чи трансформації системи пенсійного забезпечення. У той же час, будь-які зміни, що стосуються значної частини населення, повинні повною мірою враховувати існуючі реалії, ризики та виклики; напрацьовуватися із залученням широкого кола учасників – урядовцями, соціальними партнерами, незалежними експертами, представниками роботодавців, науковцями, іншими зацікавленими сторонами; виноситися на широке громадське обговорення і враховувати його результати при підготовці проектів законодавчих актів.

Список використаних джерел:

1. Матеріали колегії Головного управління Пенсійного фонду України за підсумками роботи за 2024 рік. URL: <https://www.pfu.gov.ua/tr/>
2. Мохова Ю. Л., Дробна Н. А. Джерела формування та напрями використання коштів пенсійного фонду України. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2017/26.pdf
3. Пенсійна система в Україні: як її бачать громадяни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3931410-pensijna-sistema-v-ukraini-ak-ii-bacat-gromadani.ht ml>
4. Пищуліна О. Система пенсійного забезпечення громадян: чи можна врятувати пенсії для українців. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/systema-pensiinogo-zabezpechennia-gromadian-chy-mozhna-vriatuvaty-pensii-dlia-ukraintsiv>

Кирило Попрас

Студент 2 курсу магістратури
спеціальності «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Анна Сушкова**,
Старший викладач кафедри правового
забезпечення підприємницької діяльності
та фінансової безпеки,

Харківський національний університет внутрішніх справ,
м. Харків, Україна

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному складному етапі розвитку економіки України та в умовах її інтеграції та функціонування у світовому економічному просторі дуже важливого значення набуває проблема фінансово-економічної безпеки підприємств та держави в цілому.

Для будь-якого суб'єкта господарювання безпеки є невід'ємною частиною їх роботи, тим паче, що стан економічного середовища держави є досить нестійким. Все це зумовлює появу цілого ряду чинників, які негативно впливають на безпеку підприємства, до них відносять - підвищення інфляції, негативні наслідки фінансово-економічної кризи та загострення конкуренції, тощо.

Фінансово-економічна безпека підприємства є динамічною, вона має змогу змінюватися під впливом багатьох загроз і ризиків. Аналізуючи літературу та публікації науковців було виявлено, що фінансові показники господарської діяльності підприємства займають перші позиції при оцінці конкурентоспроможності і економічної безпеки підприємства.

На цей час існують різні точки зору, різні підходи щодо тлумачення поняття «економічна безпека», фундаментальних понять, що розкривають її ключові аспекти. Але задля конкретного визначення досить широкого поняття «економічна безпека» передусім необхідно дати визначення в загальному поняттю «безпека» [1]. Саме цей термін лежить в основі досліджуваного питання. За Великим тлумачним словником «безпека» - це стан, коли кому -, чому-небудь ніщо не загрожує. Або ж, «безпека» - такий стан, при якому дія зовнішніх та внутрішніх факторів не здатна погіршувати функціонування та розвиток визначеного суб'єкта. Отже, а абсолютному розумінні, значення терміну «безпека» - це стан, при якому повністю відсутні небезпеки. Однак, в реальному світі таке є не можливим. Тому, в нашу днину поняття «безпека» трактують не лише як повна відсутність небезпек та загроз (рис. 1).

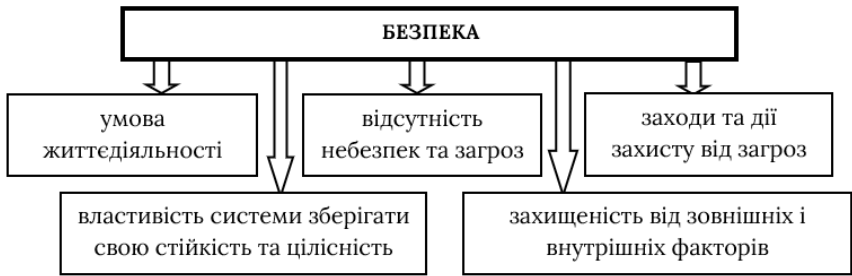

Рис. 1 Сучасне розуміння поняття безпеки

Найважливішою умовою, при якій держава здатна самостійно проводити фінансово-економічну політику задля національних інтересів, це і є її фінансова безпека.

Фінансово-економічна безпека на національному рівні формується та забезпечується усім механізмом державного устрою. Держава є, свого роду, організатором фінансово-економічної безпеки усіх ланок суспільства. Для захисту фінансово-економічних інтересів від всіляких загроз держава проводить відповідну політику задля забезпечення її фінансово-економічної безпеки.

Об'єктами фінансово-економічної безпеки України є все те, що піддається впливу всіляких загроз, які належать до фінансово-економічних небезпек. Об'єктом може бути не лише держава, але й усе суспільство взагалі, включаючи його інституції, підприємства, фірми та окремі особи [2].

Питання забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства досліджувалася такими зарубіжними та вітчизняними вченими-економістами, як: Р. Качалов, А. Одінцов, В. Сенчагов, В. Шликов, В. Ярочкін, А. Кірієнко, Д. Ковальов, Г. Клейнер, С. Покропивний, О. Ареф'єва, Н. Реверчук.

Стан фінансово-економічної безпеки підприємства характеризується сукупністю певних визначених та результативних показників-індикаторів фінансово-економічної стійкості та стабільності підприємства.

Тому дуже багато залежить не тільки від правильного визначення загроз фінансово-економічно безпеки підприємства, а ще й від відповідного вибору системи показників-індикаторів для моніторингу за станом фінансово-економічної безпеки підприємства. Граничні значення характеризуються кількісними параметрами, які показують границі між дозволеними (безпечними) та недозволеними (небезпечними) зонами в усіх напрямках господарської діяльності підприємства. Система оцінки стану фінансово-економічної безпеки за допомогою показників, в деяких випадках, залежить галузевої направленості підприємства, а граничні значення необхідно враховувати беручи до уваги період розвитку та стан

економіки на даний момент. Необхідно мати на увазі, що система показників оцінки стану фінансово-економічної безпеки підприємства повинна включати не тільки кількісні індикатори, а й допоміжні аналітичні показники, які представляють цілісну картину фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання. [3]

Отже забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно розглядати як процес попередження будь-яких втрат від негативних впливів внутрішніх і зовнішніх чинників на різні напрями господарської діяльності.

Нами було проведено дослідження фінансово-економічної безпеки держави, яке свідчить про те, що бюджетна, грошово-кредитна, валютна, боргова безпеки держави протягом 2022 – 2024 рр. знаходились на критичному рівні, що дає висновок про критичний рівень фінансово-економічної безпеки України у цей період. Багато науковців поділяють економічну безпеку суб'єктів суспільного господарства на декілька складових: фінансова, енергетична, інвестиційна, інноваційна, соціальна та ін. Але після проведеного аналізу, прийшли до висновку, що фінансова безпека за рядом ознак у порівнянні з іншими складовими має більшу вагу і значення. Тому, більшу увагу було приділено саме фінансово-економічній безпеці. Вона являє собою певний стан захищеності фінансових ресурсів суб'єкта. На національному рівні фінансово-економічна безпека формується та забезпечується усім механізмом державного устрою. На рівні ж підприємства вона забезпечується або керівника, або ж спеціалізованими підрозділами чи відділами підприємства.

Список використаних джерел:

1. Амосов О. Ю. Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах: теоретичний аспект. Проблеми економіки. 2011. № 4. С. 76–80.
2. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г.І. Кількісне оцінювання ризику у фінансово-економічній сфері. Фінанси України. 2003. № 11. С. 16–24.
3. Головка В.І., Мінченко А.В., Шарманська В.М. Фінансово-економічна діяльність підприємств: контроль, аналіз та безпека. Київ :ЦУЛ, 2006. 448 с.

Юрій Потюк,
Аспірант, асистент, кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ МАСШТАБУВАННЯ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ СВІТОВИХ РИНКІВ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ.

Масштабування бізнесу є важливим фактором економічного зростання в умовах нестабільності світових ринків. Українські підприємства, що орієнтуються на зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД), стикаються з проблемами доступу до фінансових ресурсів, змінами у регуляторній політиці та економічною нестабільністю.

Масштабування бізнесу є складним і ресурсозатратним процесом, що потребує значного фінансового забезпечення. Для того, щоб підприємство могло успішно розширювати свою діяльність, розвивати нові ринки та впроваджувати інноваційні рішення, необхідно залучати різні джерела фінансування. Наявність стабільного фінансування є критичним чинником для підтримки стійкості компанії в умовах сучасних економічних викликів. Для успішного масштабування бізнесу необхідно правильно визначити джерела фінансування. Основними варіантами є:

- Власний капітал та його реінвестування.
- Банківське кредитування та його умови.
- Альтернативні фінансові механізми (венчурний капітал, краудфандинг).
- Державні програми підтримки експортерів.

Власний капітал є основою фінансової стійкості компанії. Його використання для масштабування дозволяє уникнути боргового навантаження та забезпечує гнучкість у фінансовому плануванні. Реінвестування прибутку в розвиток бізнесу – одна з найефективніших стратегій довгострокового зростання. Згідно з дослідженнями Porter M. (1998), підприємства, які активно реінвестують власні доходи, демонструють вищу стійкість до економічних криз.

Банківське кредитування є одним із найпоширеніших методів залучення фінансових ресурсів для масштабування бізнесу. Банки пропонують різні програми фінансування, що можуть включати коротко- та довгострокові кредити, овердрафти, кредитні лінії тощо. Згідно з дослідженнями Stiglitz J. (2011), ефективне використання банківських кредитів дозволяє підприємствам швидше адаптуватися до змін економічного середовища та забезпечувати стабільне зростання. Проте високі відсоткові ставки та жорсткі вимоги до застави можуть стати серйозною перешкодою для малого та середнього бізнесу. Важливим є

ретельний аналіз умов кредитування, оцінка фінансових ризиків та вибір найбільш оптимальної кредитної програми.

Альтернативні фінансові механізми (венчурний капітал, краудфандинг). Сучасні підприємства все частіше звертаються до альтернативних джерел фінансування, таких як венчурний капітал та краудфандинг. Венчурне фінансування передбачає залучення коштів від інвесторів, готових ризикувати заради високої потенційної прибутковості. Це особливо актуально для інноваційних стартапів та технологічних компаній. Краудфандинг – ще один сучасний інструмент, що дозволяє залучати кошти через спеціальні онлайн-платформи, такі як Kickstarter або Indiegogo. Дослідження Belleflamme P. et al. (2014) показують, що успішні краудфандингові кампанії не лише забезпечують необхідне фінансування, але й створюють попередній попит на продукцію або послуги компанії.

Державні програми підтримки експортерів. Для підприємств, що орієнтуються на міжнародні ринки, особливо важливою є державна підтримка. Багато країн пропонують спеціальні програми для стимулювання експорту, включаючи податкові пільги, гранти, субсидії та експортне страхування. В Україні діють програми підтримки від Укрєксімбанку, які сприяють розвитку експортного потенціалу компаній. Згідно з дослідженнями Krugman P. (2009), державне сприяння експортерам позитивно впливає на економічне зростання країни, оскільки дозволяє підприємствам більш ефективно виходити на нові ринки та розширювати свої виробничі потужності.

Ефективне використання фінансових механізмів для масштабування бізнесу є ключовим фактором успіху підприємства в сучасному конкурентному середовищі. Власний капітал забезпечує фінансову стабільність, банківські кредити – швидке залучення необхідних ресурсів, альтернативні механізми фінансування відкривають нові можливості для стартапів, а державні програми підтримують експортно-орієнтовані компанії. Підприємства повинні враховувати всі доступні варіанти та вибирати оптимальні стратегії фінансування залежно від своїх потреб та можливостей. Для успішного масштабування бізнесу необхідно правильно визначити джерела фінансування. Основними варіантами є:

- Власний капітал та його реінвестування. Це найбільш стабільне джерело фінансування, яке не вимагає зовнішніх зобов'язань, але потребує ретельного фінансового планування для ефективного використання.
- Банківське кредитування. Підприємствам слід звертати увагу на відсоткові ставки, строки погашення та можливість отримання пільгових кредитів, зокрема, через державні програми підтримки.

- Альтернативні фінансові механізми. До них відносяться венчурний капітал та краудфандинг, які можуть стати вигідними для стартапів і компаній, що мають інноваційні продукти.
- Державні програми підтримки експортерів. Вони включають гарантії, пільгові кредити та гранти для підприємств, що виходять на міжнародні ринки.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про міжнародну торгівлю" від 01.01.2024 р. №1234-VIII.
2. Світовий банк. Глобальні економічні перспективи 2024. [Електронний ресурс]. <https://www.worldbank.org/>
3. Національний банк України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. <https://bank.gov.ua/>
4. Porter M. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. New York: Free Press, 1998. 397 p.
5. Stiglitz J. Economics of the Public Sector. 4th ed. W. W. Norton & Company, 2011. 752 p.
6. Belleflamme P., Lambert T., Schwienbacher A. Crowdfunding: Tapping the right crowd. Journal of Business Venturing. 2014. № 29(5). P. 585-609.
7. Krugman P. The return of depression economics and the crisis of 2008. W. W. Norton & Company, 2009. 224 p.
8. Shapiro A. Multinational Financial Management. John Wiley & Sons, 2013. 784 p.
9. Nakamoto S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. 2008. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
10. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W. W. Norton & Company, 2014. 320 p.
11. Mishkin F. The Economics of Money, Banking, and Financial Markets. Pearson, 2017. 808 p.
12. Jorion P. Financial Risk Manager Handbook. Wiley, 2018. 736 p.
13. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2024. <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2024>

Максим Пятаков,
аспірант кафедри банківської справи та страхування,
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
м.Київ, Україна

ФАКТОРИНГ ЯК ФІНАНСОВИЙ ІНСТРУМЕНТ: ХАРАКТЕРИСТИКА, ПЕРЕВАГИ ТА ПОТЕНЦІАЛ ВИКОРИСТАННЯ У ЕКОНОМІЦІ ВІДНОВЛЕННЯ

Факторинг як один із фінансових інструментів на теренах вітчизняної економіки з'явився ще в 1989 році, відколи банкам дозволялося здійснювати торгово-комісійні (факторингові) операції шляхом відшкодування постачальнику суми (частини суми) платежу на платіжну вимогу. Зрозуміло, у 90-х рр. факторинг не розвивався, причиною чого була значна інфляція та загальна економічна недовіра контрагентів один до одного, що практично виключає надання відстрочки виконання зобов'язань. Крім того, рівень рентабельності торгових операцій був таким, що кредит (а більша частина факторингових операцій за економічним змістом близька до нього) їм був просто не потрібен.

Принцип факторингової роботи полягає у наданні фінансування постачальнику проти документів, що підтверджують отримання покупцем товару, оплата за який може здійснюватися з відстрочкою [1]. Наявність регресу означає право вимоги факторинговою компанією у клієнта повернення початкового платежу у разі несплати дебітором вчасно. Воно настає зазвичай після закінчення «пільгового» періоду, що дорівнює терміну факторингового фінансування. Такий вид факторингу найбільш близький до «традиційного» кредитування, за якого операції здійснюються між двома сторонами – позичальником та банком.

Факторинг без регресу відрізняється від розглянутого відсутністю можливості витребування несплаченої дебітором суми. Тобто ризик продавця переходить до факторингової компанії, що спричиняє збільшення вартості надання послуги для клієнта. Вона не розкривається публічно жодною із компаній, що його пропонують, і це мотивується індивідуальними умовами для різних клієнтів. Однак, представники фактор-компаній визнають, що вона вища, ніж при «традиційному» кредитуванні.

Іноді, особливо в умовах економічної невизначеності та високих економічних ризиків, практикується також прихований факторинг, який застосовується у випадку, якщо покупець з якоїсь причини відмовляється від традиційної схеми взаємодії. У такому разі факторингова компанія фінансує постачання, дебітор розраховується безпосередньо на рахунок продавця, який потім повертає кошти фірмі-фактору з урахуванням розрахованої комісії. При цьому ризик фірми-фактора дещо збільшується, що, безумовно, відображається на вартості послуги.

Плата за факторинг зазвичай складається з декількох компонентів: фіксована – плата за адміністрування дебіторської заборгованості та змінна – плата за тимчасове використання коштів, а також комісія за період очікування (якщо є право регресу). Перша зазвичай виражається у відсотках від суми зобов'язання (яка більша за суму реально наданих коштів), а також може складатися з фіксованої суми та зазначеного відсотка. Інші комісії зазвичай мають відсотковий характер, що зближує економічну сутність факторингу та кредитування. При цьому фірма-фактор бере на себе управління дебіторською заборгованістю клієнта, а також проводить роботу з дебіторами, платіжна дисципліна яких не відповідає умовам договорів. Це стає вигідним клієнтам, обсяг постачання яких досить великий, наприклад, постачальникам великих торгових мереж (Ашан, Леруа Мерлен).

Одним із найменш поширених у вітчизняній практиці видів факторингових послуг є міжнародний факторинг [2]. Він включає експортний і імпортний варіант. У першому випадку постачання здійснюється резидентом нерезиденту з відстроченням платежу. З огляду на те, що провести оцінку кредитоспроможності та надійності закордонного покупця, перебуваючи в Україні, часто досить складно, експортер звертається до факторингової компанії. А факторингова компанія, шляхом членства в одній з міжнародних організацій, здійснює якісну перевірку контрагента і оцінює чи може він прийняти кредитні ризики по угоді. Найбільш значущими є Factors Chain International (FCI) та найстаріше об'єднання International Factors Group (IFG). Штаб-квартира першого знаходиться в Амстердамі (Нідерланди), а другого – у Бельгії (Брюссель)[3].

Розглядаючи регіональний аспект проведення факторингових операцій, необхідно відзначити їх надзвичайно високу концентрацію в столиці. Це пов'язано, насамперед, із резервами зростання цього ринку. Проте у регіонах також є великі та середні потенційні споживачі цих послуг. Швидше за все, по мірі стабілізації економіки після війни, та після виходу на даний ринок ще кількох великих банків, вони одразу зможуть залучити найбільших клієнтів шляхом виключно цінової конкуренції, а можливо й тимчасового демпінгу. У такій ситуації невеликі факторингові компанії будуть змушені перейти до обслуговування сегменту середнього та малого бізнесу, де ефект цінової конкуренції може бути ослаблений більш лояльними підходами до оцінки кредитних ризиків.

Показники факторингової діяльності не можна безпосередньо порівнювати з аналогічними даними з банківського кредитування, зважаючи на те, що перша має дві основні цілі – поповнення оборотних коштів та управління дебіторською заборгованістю. Кредитування може мати й інші цілі (наприклад, капітальні вкладення), а управління дебіторською заборгованістю зазвичай не входить до функцій банку.

Масштабні прямі та непрямі втрати економіки внаслідок війни в Україні вимагають зосередження зусиль фінансово-економічного блоку на забезпеченні достатніх ресурсів для відновлення зруйнованих об'єктів та відновлення життя на постраждалих територіях. І в таких умовах, коли захмарна вартість воєнних ризиків мінімізує схильність приватного сектору до відстрочок платежів, факторинг як фінансовий інструмент актуалізує своє значення. Забезпечення достатності джерел фінансової підтримки суб'єктів національної економіки є наразі обґрунтованим пріоритетом з огляду на бажану пріоритетність задоволення внутрішнього попиту товарами і послугами власного виробництва. Скординована політика фінансування підприємств-виробників шляхом диверсифікації джерел спроможна посилити залученість бізнесу до процесів відбудови України під час війни та в економіці відновлення.

Список використаних джерел:

1. Дребот Н. П., Танчак Я. А., Миколишин М. М. Тенденції розвитку небанківських фінансових установ на ринку фінансових послуг України. Науковий вісник НЛТУ України. 2020. т. 30. № 1. С. 109–114.
2. Римар О. Практика та проблематика регулювання ринку факторингових послуг в Україні. Економіка та суспільство. 2023. URL:<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-54-88>
3. Голюк В. Я., Дергачова Г. М. Теоретичні засади реалізації фінансового факторингу та особливості його використання у міжнародних кредитно-розрахункових операціях. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Випуск 30. С. 48–51.

Тарас Радачинський,

студент 3 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування»

Науковий керівник: **Наталія Шевчук,**

к.е.н., викладач кафедри,

фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНSOBA ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НА МІЖНАРОДНИХ РИНКАХ

Фінансова трансформація є важливим інструментом для підвищення конкурентоспроможності підприємств на міжнародних ринках. В умовах глобалізації та постійних змін на ринку, підприємства змушені адаптувати свої фінансові стратегії та технології для ефективного

функціонування в конкурентному середовищі. Фінансова трансформація включає в себе різноманітні зміни в управлінні фінансами, що дозволяють підприємствам не тільки зберегти стабільність, а й ефективно використовувати нові можливості для росту та розвитку.

1. Оптимізація фінансових процесів. Одним із перших кроків фінансової трансформації є оптимізація фінансових процесів підприємства. Це включає автоматизацію обліку, прогнозування грошових потоків та зменшення витрат на управлінські функції. В результаті таких змін підприємства можуть знижувати витрати, збільшувати швидкість прийняття рішень та підвищувати ефективність операцій, що, в свою чергу, дозволяє їм зберігати конкурентну перевагу на міжнародному ринку [3].

2. Інтеграція нових фінансових технологій (FinTech). Зростання FinTech-сектора дозволяє підприємствам використовувати новітні технології для покращення фінансових послуг і процесів. Використання блокчейн-технологій, криптовалют, мобільних платіжних систем і онлайн-кредитування дозволяє компаніям знизити операційні витрати, покращити безпеку фінансових транзакцій і зробити фінансові послуги більш доступними для міжнародних клієнтів. Завдяки цьому підприємства можуть надавати інноваційні фінансові послуги, що привертають увагу нових партнерів і споживачів.

3. Інтернаціоналізація фінансових операцій. Фінансова трансформація сприяє розширенню підприємства на міжнародні ринки шляхом оптимізації валютних операцій, забезпечення доступу до міжнародних фінансових інструментів, а також зменшення валютних ризиків. Використання глобальних фінансових мереж та інтеграція з міжнародними банківськими системами дозволяють підприємствам ефективно здійснювати міжнародні транзакції і знижувати витрати на перекази та обмін валют [2].

4. Фінансовий менеджмент і стратегічне планування. Трансформація фінансового управління включає в себе створення більш гнучких та ефективних стратегій планування. Завдяки використанню даних про фінансові потоки та економічні тренди, підприємства можуть більш точно прогнозувати свої фінансові потреби та можливості. Це дозволяє знижувати ризики і збільшувати шанси на успіх у міжнародних угодах, а також бути більш конкурентоспроможними в умовах швидко змінюваного глобального середовища.

5. Залучення інвестицій та фінансування. У процесі фінансової трансформації підприємства мають можливість більш ефективно залучати капітал та інвестиції. Це можливо завдяки кращому фінансовому звітуванню, прогнозуванню грошових потоків та підвищенню довіри інвесторів. Інвестори, зокрема, шукають підприємства, які здатні адаптувати свої фінансові стратегії до

змінюваних умов на міжнародному ринку, що дозволяє їм оцінити рівень ризику та потенціал прибутку [1].

6. Покращення фінансової прозорості і звітності. У умовах глобалізації конкуренція на міжнародних ринках вимагає від підприємств високого рівня фінансової прозорості. Фінансова трансформація включає вдосконалення системи звітності та контролю, що дозволяє забезпечити більш відкриту та прозору фінансову інформацію для партнерів, інвесторів і регулюючих органів. Така прозорість сприяє підвищенню довіри до компанії, що є важливим фактором для успішної роботи на міжнародних ринках.

7. Мобільність і доступність фінансових послуг. Завдяки цифровим технологіям підприємства можуть надавати фінансові послуги через мобільні додатки і веб-платформи, що дозволяє здійснювати фінансові операції в будь-який час і з будь-якої точки світу. Це важливий фактор для підприємств, які прагнуть розширити своє присутність на міжнародному ринку, адже доступність та зручність фінансових послуг є важливими чинниками для споживачів.

8. Управління ризиками. Фінансова трансформація також передбачає вдосконалення механізмів управління фінансовими ризиками. Завдяки аналітичним системам і технологіям на основі великих даних (Big Data) підприємства можуть більш точно оцінювати і передбачати ризики, що дозволяє знижувати ймовірність негативних фінансових наслідків при здійсненні міжнародних операцій.

Фінансова трансформація стає критично важливим інструментом для підприємств, що бажають залишатися конкурентоспроможними на міжнародних ринках. Вона дозволяє адаптувати фінансові стратегії до змінюваних умов, знижувати витрати, залучати нові інвестиції, підвищувати ефективність фінансових операцій та покращувати прозорість. В результаті, підприємства можуть швидше реагувати на зміни, що відбуваються на глобальних ринках, і мати конкурентні переваги в умовах жорсткої міжнародної конкуренції.

Список використаних джерел.

1. Туролев Г. О. Глобалізаційні тенденції розвитку офшорного банкінгу. Економічний форум. 2020. № 4. С 146-153.
2. Бевза Д.О. Правова характеристика офшорних зон та антиофшорного регулювання: Україна та світ. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 8. С. 69-72.
3. Леган І. М., Супрунова І. В. Офшорні юрисдикції як інструмент тінізації економіки та транснаціональної злочинності. Право та державне управління. 2021. № 2. С. 133-139.

Галина Рябенко,
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна

СУЧАСНА ПАРАДИГМА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Антикризове управління підприємством – це система заходів і методів, що спрямовані на виявлення, аналіз, запобігання і подолання кризових ситуацій, а також на відновлення стабільності підприємства в умовах економічних чи фінансових труднощів. Основною метою антикризового управління є забезпечення виживання підприємства, збереження його рентабельності та конкурентоспроможності навіть в умовах стресових ситуацій. Основні завдання антикризового управління:

- виявлення кризових симптомів на ранніх етапах – дозволяє оперативно реагувати на негативні зміни і вжити необхідних заходів;
- оцінка причин кризи – виявлення внутрішніх (управлінські помилки, неефективність бізнес-процесів) і зовнішніх (економічні, політичні, соціальні фактори) чинників, які призвели до кризи;
- розробка та реалізація антикризових заходів – передбачає планування та впровадження конкретних дій для стабілізації діяльності підприємства (скорочення витрат, реорганізація бізнес-процесів, реструктуризація боргів);
- фінансова реструктуризація та оптимізація ресурсів – заходи, спрямовані на покращення ліквідності, оптимізацію структури капіталу, реструктуризацію боргів;
- відновлення конкурентоспроможності – після кризового періоду важливо зосередитись на відновленні ринкових позицій, пошуку нових ринків.

Сучасна парадигма антикризового управління підприємством базується на комплексному підході, що враховує як внутрішні, так і зовнішні фактори, які можуть впливати на стабільність компанії в умовах кризи. Основні принципи та підходи, що визначають цю парадигму, включають наступні:

1. Проактивність та запобігання кризам. Завчасне виявлення загроз: у сучасних умовах важливо не лише реагувати на кризи, але й прогнозувати їх. Це можливо завдяки постійному моніторингу внутрішніх і зовнішніх факторів, таких як фінансові показники, ринкові тенденції, зміни у регулюванні або технологічні інновації. Антикризове планування: підприємства повинні мати у своїй стратегії чіткі заходи на випадок кризи, включаючи сценарії розвитку різних кризових ситуацій та плани їх мінімізації або подолання.

2. Гнучкість і адаптивність. Швидка адаптація до змін: підприємства повинні бути готовими швидко адаптуватися до змінюваних умов. Це може включати перебудову бізнес-процесів, зміну моделей взаємодії з клієнтами, оптимізацію структури організації. Здатність до інновацій: антикризове управління вимагає постійного пошуку нових шляхів розвитку та інновацій, щоб компанія не лише пережила кризу, а й стала більш конкурентоспроможною після її подолання.

3. Інтеграція технологій і цифровізації. Цифрові інструменти управління: використання технологій для моніторингу, управління фінансами, взаємодії з клієнтами та іншими зацікавленими сторонами є важливим елементом антикризового управління. Це дозволяє оптимізувати витрати, скоротити час реакції на зміни і підвищити ефективність управління. Аналіз великих даних (Big Data): сучасні системи на основі великих даних дозволяють оперативно оцінювати ситуацію і передбачати ризики на основі реального стану речей.

4. Фокус на управлінні ризиками. Системний підхід до управління ризиками: важливо не тільки виявляти ризики, а й ефективно їх оцінювати та мінімізувати. Це включає створення спеціалізованих підрозділів або залучення консультантів, які зможуть працювати над стратегічними і тактичними планами щодо зниження ризиків. Диверсифікація бізнесу: для того, щоб зменшити вплив кризи на підприємство, компанії часто застосовують диверсифікацію бізнесу – розширюють регіон продажів, виходять на нові ринки або запускають нові продукти.

5. Керівництво та корпоративна культура. Лідерство під час кризи: в умовах кризи особливо важлива роль лідера, який повинен мати чітке бачення ситуації, вміти приймати швидкі та обґрунтовані рішення. Лідери повинні демонструвати готовність до змін, мотивувати команду та підтримувати дух корпоративної єдності. Корпоративна культура та комунікація: важливо підтримувати відкриті канали комунікації всередині компанії, що дозволяє оперативно обмінюватися інформацією, знижувати рівень невизначеності і сприяти згуртованості працівників.

6. Фінансова стабільність і гнучкість. Оптимізація фінансових потоків: Кризовий період часто вимагає перегляду фінансової політики компанії, оптимізації витрат і пошуку нових джерел доходів. Це може включати в себе скорочення витрат, залучення позикових коштів, рефінансування або реструктуризацію боргів. Мінімізація залежності від одного джерела доходів: для підвищення фінансової стійкості підприємства рекомендується мати кілька джерел доходів, щоб навіть у разі втрати одного з них не потрапити у кризову ситуацію.

7. Стратегічне управління та відновлення. Криза як можливість для реформ: правильне антикризове управління не тільки зводиться до подолання негараздів, але й передбачає роботу над довгостроковою стратегією відновлення компанії після кризи. Коригування стратегії: у

кризові періоди компанії змінюють свою стратегію на більш короткострокову, фокусуючись на виживанні, але після кризи важливо повернутися до стратегічних планів і працювати над відновленням бренду та бізнесу.

8. Інтеграція з зовнішнім середовищем. Співпраця з державними та фінансовими установами: у кризові періоди важливо мати добрі стосунки з банками, державними органами, що можуть надати допомогу, або забезпечити необхідну підтримку у критичний момент. Адаптація до змін у зовнішньому середовищі: зміни в економіці, соціумі, політиці можуть значно вплинути на успішність антикризових заходів. Сучасні підходи вимагають оперативного реагування на ці зміни та коригування планів залежно від нових умов.

Отже, сучасна парадигма антикризового управління підприємством передбачає комплексний, гнучкий і адаптивний підхід до подолання криз, який включає у себе як внутрішні процеси оптимізації, так і зовнішні чинники, що впливають на діяльність компанії. Своєчасне виявлення проблем, інноваційні технології, ефективне управління ризиками та сильне лідерство – це ключові елементи, які дозволяють підприємствам не лише пережити кризу, а й вийти з неї сильнішими та стійкими.

Павло Середа

Здобувач вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності «Економіка»

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Олег Коркушко**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

РОЛЬ ФІНАНСОВОЇ СТРАТЕГІЇ В УДОСКОНАЛЕННІ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

У сучасних умовах динамічного ринкового середовища та зростаючої конкуренції підприємства стикаються з необхідністю постійного вдосконалення системи стратегічного управління. Ключовим елементом цього процесу є розробка та впровадження ефективної фінансової стратегії, яка забезпечує досягнення довгострокових цілей та стійкий розвиток організації. Фінансова стратегія визначає напрямки управління фінансовими ресурсами, встановлює пріоритети у фінансовій діяльності та сприяє оптимальному розподілу ресурсів для досягнення стратегічних цілей підприємства. Вона є фундаментом для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що впливають на фінансову стійкість та

конкурентоспроможність організації. Як зазначено в дослідженні, фінансова стратегія є спрямовуючим вектором управління підприємством та його діяльністю у сучасному глобалізованому, динамічному й конкурентному середовищі.

Важливість фінансової стратегії полягає у її здатності інтегрувати фінансові аспекти з загальною стратегією підприємства, забезпечуючи узгодженість між фінансовими цілями та загальними напрямками розвитку. Оптимально сформована та раціонально впроваджена фінансова стратегія сприяє підвищенню ринкової вартості підприємства та зростанню його прибутку.

Фінансова стратегія є ключовим елементом стратегічного управління підприємством, оскільки вона визначає довгострокові фінансові цілі та шляхи їх досягнення. Вона забезпечує узгодженість між загальною стратегією підприємства та його фінансовою діяльністю, сприяючи підвищенню ринкової вартості та зростанню прибутку. Оптимально сформована фінансова стратегія дозволяє підприємству ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та підтримувати стійкість у конкурентному ринку. Вона також сприяє підвищенню ринкової вартості підприємства та зростанню його прибутку [1].

Важливо зазначити, що фінансова стратегія не є статичним документом; вона повинна регулярно переглядатися та коригуватися відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі підприємства. Це дозволяє забезпечити її актуальність та ефективність у досягненні поставлених цілей. Таким чином, фінансова стратегія виступає спрямовуючим вектором управління підприємством та його діяльністю у сучасному глобалізованому, динамічному й конкурентному середовищі [2].

Оновлена фінансова стратегія підприємства є важливим чинником підвищення його фінансової стійкості, конкурентоспроможності та здатності адаптуватися до змін ринкового середовища. Дослідження підтвердило, що фінансова стратегія відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного стратегічного управління, оскільки вона визначає пріоритети у використанні фінансових ресурсів, сприяє досягненню довгострокових цілей та оптимізує управлінські рішення. Вдосконалення фінансової стратегії дозволяє підприємствам своєчасно реагувати на виклики ринку, адаптуватися до змін економічної ситуації та мінімізувати фінансові ризики.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері пов'язані з розробкою методичних підходів до формування гнучких фінансових стратегій, які враховують нестабільність економічного середовища та швидкі технологічні зміни. Також актуальним є аналіз впливу цифрової трансформації на фінансове управління підприємствами та пошук інноваційних фінансових інструментів, які сприятимуть підвищенню ефективності фінансової стратегії. Подальші дослідження можуть

зосереджуватися на розробці інтегрованих моделей стратегічного фінансового управління, які забезпечать оптимальне поєднання фінансових та загальних управлінських рішень для сталого розвитку підприємств.

Список використаних джерел:

1. Бруслиновська І.В., Матвійчук В.І. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії підприємства. Економіка і організація управління. № 3 (31) 2018. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/6323/6352>
2. Воронкова Т. Є., Біляк А. С. Фінансова стратегія в системі управління підприємством. Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5910>

Галина Скачкова,
магістр I курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: **Галина Рябенко,**
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна

СИСТЕМА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Фінансова безпека підприємства є ключовим елементом загальної економічної безпеки суб'єкта господарювання. Вона визначає його стійкість, здатність протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам, забезпечує фінансову стабільність і довгострокову конкурентоспроможність.

Фінансова безпека підприємства – це стан його фінансової системи, що характеризується стабільністю, ліквідністю, платоспроможністю, прибутковістю та здатністю до самофінансування. Вона передбачає ефективне управління фінансовими ресурсами та захист підприємства від негативних впливів ринку, кризових явищ, шахрайства та інших ризиків.

Для забезпечення фінансової безпеки підприємства необхідно проводити:

1. Фінансовий контроль і аудит, включає внутрішній і зовнішній аудит; моніторинг фінансових потоків; регулярний аналіз фінансового стану; оцінку ефективності фінансових стратегій; дотримання нормативних та законодавчих вимог; використання сучасних методів фінансового аналізу.

2. Управління ризиками, що передбачає виявлення, аналіз і мінімізація фінансових ризиків; диверсифікація джерел доходів; створення резервних фондів.

3. Оптимізацію фінансової структури підприємства: раціональне співвідношення власного і залученого капіталу; оптимізація витрат та підвищення ефективності фінансових ресурсів; забезпечення ефективного управління оборотним капіталом; використання механізмів фінансового планування та прогнозування; скорочення надлишкових фінансових зобов'язань; підвищення інвестиційної привабливості підприємства

4. Фінансова стійкість і ліквідність, яка передбачає контроль за рівнем ліквідності; управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; забезпечення платоспроможності підприємства; формування стратегії фінансової стійкості; використання механізмів рефінансування для підтримки ліквідності; регулювання грошових потоків для забезпечення стабільності фінансових ресурсів.

5. Захист від фінансових загроз, що передбачає антикризове управління та розробка стратегій виходу з кризових ситуацій; використання страхових механізмів для зменшення фінансових ризиків; протидія шахрайству та корупції через впровадження системи фінансового контролю; використання механізмів фінансової безпеки, таких як страхування активів та кредитних ризиків; посилення кібербезпеки для захисту фінансових даних та платіжних систем; розробка заходів щодо захисту від валютних ризиків та інфляційних загроз.

6. Інноваційні фінансові стратегії, що передбачає використання сучасних цифрових технологій у фінансовому менеджменті; автоматизація фінансових процесів; впровадження фінансового прогнозування та стратегічного планування; використання штучного інтелекту та великих даних для аналізу фінансових ризиків; розвиток фінансових технологій (FinTech) та цифрових платіжних систем; залучення блокчейн-технологій для підвищення прозорості фінансових операцій; використання краудфандингу та альтернативних джерел фінансування для розширення можливостей інвестування.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства є багатокомпонентним процесом, що включає комплексні заходи із забезпечення стабільності та надійності, підвищення конкурентоспроможності, сприяння залучення інвестицій, контролю, управління ризиками, фінансового планування та захисту від можливих загроз. Ефективна система фінансової безпеки сприяє стійкому розвитку підприємства, підвищенню його конкурентоспроможності та стійкості в умовах економічної нестабільності.

Василь Смерека

студент 2 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Тамара Герасимова,**

викладач циклової комісії обліково-економічних дисциплін

ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ФІНАНСОВА СИСТЕМА З ІСТОРИЧНО-ЕКОНОМІЧНОЮ СИТУАЦІЄЮ ТА ЕКОНОМІЧНИМ ФРОНТОМ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Економічна політика кожної країни спрямована на її сталий розвиток, розширене суспільне відтворення, покращення умови життя населення, здобуття визнання на світовій арені, реалізацію конкурентних переваг, вдосконалення розвитку та розміщення продуктивних сил, структури господарства тощо.

З моменту одержання незалежності Україна постала перед складними викликами, пов'язаними з необхідністю перебудови свого господарства та будівництвом нового демократичного суспільства з ринковою економікою.

За період незалежності, фінансова система України переживала не одну кризу. Масовою кризою був період 2014–2015 роки. Цей період ознаменувався Євромайданом, втечею президента з країни, анексією Криму та окупацією й введенням антитерористичної операції на Донбасі. Курс долара сягнув позначки більше 30 грн. за 1 американський долар, золотовалютні фонди були спустошені. Зазначені події сильно вплинули на фінансову систему України. Фінансова система України була не готовою до таких непередбачуваних подій.

Лише за допомогою підтримки іноземних партнерів, кредитів Світового банку, Міжнародного валютного фонду, фінансова система України почала відновлення та забезпечила певне економічне зростання країни. Внаслідок пандемії Covid-19, перед фінансовою системою знову виникли нові труднощі з якими Україна поступово також справилася.

Історичний розвиток фінансів так складається, що тільки економічна ситуація в країні починає відновлюватися одразу наступає нова криза. Причиною нової та найбільш масштабної кризи стало повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, яке розпочалося наприкінці лютого 2022 року. З перших днів війни, агресія російської федерації проти України завдала масштабних збитків економіці держави.

«Фінансовий стан Української держави зазнав суттєвого погіршення внаслідок початку повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат, спричинила серйозні деструктивні процеси, в тому числі руйнацію інфраструктури на території бойових дій,

дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу» [1].

Через те, що війною завдало потужного удару по економіці країни, негативного впливу зазнали галузі, зокрема, авіаційні, морські перевезення, що призвело до скорочення експорту майже вдвічі. В сфері послуг, де бізнес працює безпосередньо зі споживачами, відбулося скорочення експорту майже вдвічі, порушено сільськогосподарські посіви та збір врожаю в наслідок чого, експорт зерна, який визначав лідерські позиції України на світових ринках скоротився на 90 %. На всі області, де відбуваються бойові дії, припадає половина ВВП. Крім того зросли витрати на забезпечення соціального захисту населення.

Через вплив значних факторів, сьогодні український продовольчий ринок перебуває у кризовому стані. Причиною є те, що:

- в минулі роки були досить несприятливі погодні умови для світового врожаю с/г продукції (ми в Україні цього не відчули, тому що у минулому році мали рекордний врожай);
- зростання цін на енергоносії, які збільшили ціни на добрива;
- вторгнення росії в Україну та початок війни також, суттєво вплинуло на світовий продовольчий ринок так, як багато компаній не захотіли співпрацювати з країною-агресором;
- відсутність експорту зерна з України, також вплинуло на зміну цін на продовольство у світі, а в свою чергу ціни на зерно сприяли зростанню цін на м'ясо та інші продовольчі товари.

Фінансова система, лише відновилася від попередніх криз, однак, з початком війни вимушена була перейти на військові умови діяльності. Не зважаючи на спроби ворога не дати Україні рухатися вперед та не дати їй розвиватися економічно, виснажена фінансова система досить швидко адаптувалась до військових умов. Позитивних результатів вдалось досягти завдяки злагодженій роботі уряду, зокрема, Міністерству фінансів України, Національному банку України, податковій та митній службі України, яким вдалось працювати як єдиний механізм і налагодити основні фінансові процеси в умовах війни. Стабільність та незмінність фінансової системи означає високий професіоналізм у прийнятті державних та політичних рішень, а також професіоналізм та стійкість Збройних сил України. Стабільна та ефективна фінансова система, якій довіряють громадяни та бізнес, є необхідною умовою економічного розвитку. Економічна, грошова, соціальна стабільність сприяють соціально-економічному розвитку держави. Тому, фінансова політика держави спрямована на забезпечення сталого розвитку країни. Сьогодні приймаються основні рішення та інструменти, які допомагають вистояти фінансовій системі України в період війни. Адже, фінансова система є тією рушійною силою, яка забезпечує життя держави та підтримує розвиток усіх сфер та ланок господарства країни.

Список використаних джерел:

1. Татарин Н. Б., Єзерська У. М. Модернізація фінансової політики України в умовах сьогодення. Науковий журнал «Молодий вчений». № 6 (106) червень 2022 р. С. 75–79. (дата звернення: 02.02.2022). URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5361/52>

Віктор Суханюк

Здобувач вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності «Економіка»

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Олег Коркушко**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА КРИЗОВИХ ЯВИЩ

У сучасних умовах економічної нестабільності та частих кризових явищ фінансова політика підприємства набуває особливої ваги. Ефективне управління фінансовими ресурсами стає ключовим фактором виживання та розвитку бізнесу. Підприємства стикаються з численними викликами, такими як коливання валютних курсів, інфляційні процеси, зміни в податковому законодавстві та нестабільність на фінансових ринках. Ці фактори вимагають від керівництва гнучкості та оперативності у прийнятті рішень.

Фінансова політика підприємства в умовах економічної нестабільності передбачає розробку та реалізацію стратегій, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Це включає оптимізацію структури капіталу, управління ризиками, підвищення ефективності використання ресурсів та диверсифікацію джерел фінансування. Зокрема, важливим є впровадження системи антикризового управління, яка дозволяє своєчасно ідентифікувати загрози та розробляти заходи для їх нейтралізації.

Дослідження показують, що підприємства, які активно адаптують свою фінансову політику до змін зовнішнього середовища, мають вищі шанси на успішне подолання кризових ситуацій. Зокрема, використання внутрішніх резервів, оптимізація витрат та ефективне управління дебіторською заборгованістю сприяють підвищенню фінансової стійкості. Крім того, важливою є співпраця з фінансовими інституціями

та інвесторами для забезпечення додаткових джерел фінансування у разі потреби.

У періоди економічної нестабільності підприємства часто стикаються з проблемою фінансової нестабільності, яка може призвести до кризових явищ. Дослідження показують, що ефективне управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах включає аналіз методів, процедур і механізмів виведення підприємства зі стану фінансової кризи, а також визначення ролі внутрішніх резервів для подолання кризових ситуацій [3].

Важливим аспектом є розуміння того, що фінансова нестабільність корпорацій у глобальному середовищі може бути спричинена різними факторами, включаючи зовнішні економічні шоки та внутрішні управлінські помилки [1].

Крім того, антикризове управління фінансовим станом підприємств передбачає систематизацію наявних підходів до визначення поняття «управління фінансовим станом підприємства» та уточнення сутнісних характеристик антикризового управління в умовах економічної нестабільності та невизначеності [2].

Фінансова політика підприємства в умовах економічної нестабільності відіграє ключову роль у забезпеченні його стійкості та адаптації до змін зовнішнього середовища. Ефективне управління фінансовими ресурсами, диверсифікація джерел фінансування та запровадження антикризових стратегій сприяють зміцненню позицій підприємства та мінімізації ризиків. Використання внутрішніх резервів, оптимізація витрат та ефективне управління ліквідністю дозволяють забезпечити стабільність фінансового стану навіть у періоди кризових явищ. Успіх підприємств у подоланні криз значною мірою залежить від гнучкості управлінських рішень, аналізу зовнішніх загроз та оперативного реагування на зміни макроекономічного середовища.

Список використаних джерел:

1. Семененко Т. М. Фінансова нестабільність корпорацій у глобальному бізнес-середовищі. Ефективна економіка. № 11, 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6379>
2. Трубей О.М., Кисельова І.О. Антикризове управління фінансовим станом підприємств пивоварної промисловості України. Економіка і суспільство. Випуск 8. 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/66.pdf
3. Яворський А.А. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. Економіка і суспільство. Випуск 6. 2016. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/6_ukr/41.pdf

Владислав Тимовський

здобувач вищої освіти ОС «Магістр»
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Уляна Жугунісова

здобувач вищої освіти ОС "бакалавр",
спеціальність «Соціальна робота»
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник: **Ірина Гуменюк**
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН

У сучасному суспільстві соціально-трудові відносини є фундаментальною складовою економічного та соціального розвитку держави. Вони визначають взаємодію між роботодавцями та працівниками, регулюють умови праці, оплату, соціальні гарантії та захист трудових прав. Ефективне регулювання цих відносин сприяє забезпеченню соціальної справедливості, стабільності на ринку праці та підвищенню продуктивності праці.

В Україні правове регулювання соціально-трудових відносин базується на Конституції України, Кодексі законів про працю (КЗпП) та інших нормативно-правових актах. Конституція України гарантує кожному громадянину право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку особа вільно обирає або на яку вільно погоджується. КЗпП деталізує ці положення, встановлюючи норми щодо укладення та розірвання трудових договорів, робочого часу, відпочинку, оплати праці та інших аспектів трудових відносин. Зокрема, стаття 21 КЗпП визначає, що трудовий договір є угодою між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, а роботодавець — виплачувати працівникові заробітну плату та забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи [3].

Особливу увагу в регулюванні соціально-трудових відносин приділяють колективно-договірному регулюванню. Колективні договори та угоди укладаються між роботодавцями або їх об'єднаннями та профспілками або іншими уповноваженими представниками працівників. Вони визначають взаємні зобов'язання сторін щодо умов праці, оплати, охорони праці та інших соціально-економічних питань. Такі договори сприяють узгодженню інтересів працівників і

роботодавців, зменшенню конфліктів та підвищенню ефективності виробництва [2].

Методи регулювання соціально-трудових відносин в Україні включають державне регулювання, договірне регулювання та соціальне партнерство. Державне регулювання здійснюється через прийняття законів та підзаконних актів, що встановлюють обов'язкові норми та стандарти у сфері праці. Договірне регулювання реалізується через укладення колективних договорів та угод на різних рівнях — від підприємств до галузей та національного рівня. Соціальне партнерство передбачає співпрацю між державою, роботодавцями та працівниками у формі тристоронніх комісій, консультацій та переговорів з метою узгодження інтересів та вирішення спірних питань.

В умовах воєнного стану регулювання соціально-трудових відносин набуває особливого значення. Закон України "Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану" визначає особливості укладення та розірвання трудових договорів, режиму роботи, оплати праці та інших аспектів трудових відносин у цей період. Зокрема, закон надає можливість призупинення дії трудового договору у зв'язку з військовими діями, що виключають можливість виконання обов'язків як працівником, так і роботодавцем [1].

Отже, регулювання соціально-трудових відносин в Україні є комплексним процесом, що поєднує законодавчі норми, колективно-договірні механізми та соціальне партнерство. Ефективне функціонування цієї системи є запорукою соціальної стабільності, захисту прав працівників та створення сприятливих умов для розвитку економіки країни.

Список використаних джерел:

1. Закон України. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2136-20?utm_source=chatgpt.com#Text
2. Регулювання соціально-трудових відносин у світі та в Україні. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12631>
3. Трудовий кодекс України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DH1A200B?an=2>

Тетяна Шматковська,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна

ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: СИНЕРГЕТИЧНИЙ ЕФЕКТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасні глобальні виклики, пов'язані зі зміною клімату, виснаженням природних ресурсів та соціально-економічною нестабільністю, актуалізують необхідність переходу до моделі зеленої економіки, що ґрунтується на принципах соціальної відповідальності [1; 2; 3]. Такий підхід забезпечує не лише екологічну безпеку, а й сталий економічний розвиток через формування синергетичного ефекту між економічними, екологічними та соціальними аспектами. Інтеграція принципів соціальної відповідальності у функціонування бізнесу та державного управління сприяє підвищенню рівня довіри суспільства, що є ключовим фактором успішної реалізації стратегії зеленої економіки. Ефективне поєднання екологічно орієнтованих технологій, відповідального виробництва та соціальної політики створює позитивний ефект у довгостроковій перспективі, знижуючи ризики екологічних катастроф, економічних криз і соціальних конфліктів.

Важливо, що синергетичний ефект зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності проявляється через взаємопідсилюючий вплив екологічних ініціатив, інноваційних технологій та соціальних програм на економічну стабільність і сталий розвиток суспільства. Використання відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів, ефективне управління відходами та відповідальне споживання ресурсів є основними напрямками екологічної складової зеленої економіки. У свою чергу, соціальна відповідальність бізнесу сприяє покращенню якості життя населення, формуванню нових робочих місць, зменшенню рівня бідності та нерівності, що стимулює економічне зростання. Взаємодія цих елементів формує нову модель економічного розвитку, в якій прибуток, екологічна безпека та соціальне благополуччя стають взаємопов'язаними і взаємозалежними компонентами.

Перспективи розвитку зеленої економіки в контексті соціальної відповідальності визначаються можливістю впровадження ефективних регуляторних механізмів, підтримкою екологічних ініціатив з боку держави та міжнародних організацій, а також активним залученням бізнесу та громадянського суспільства до процесу сталого розвитку. Інноваційні технології, зокрема цифровізація та штучний інтелект, відкривають нові можливості для оптимізації ресурсокористування та створення екологічно чистих виробничих процесів.

Важливим аспектом є міжнародна співпраця у сфері зеленої економіки, що надає змогу обмінюватися передовими технологіями, залучати інвестиції та ефективно реагувати на глобальні виклики. В умовах сучасного світу, де екологічні та соціальні проблеми набувають критичного значення, зелена економіка на засадах соціальної відповідальності стає не лише економічною необхідністю, а й стратегічним пріоритетом для майбутніх поколінь, що забезпечить гармонійний розвиток суспільства в межах екологічної рівноваги та соціальної справедливості.

Одним із ключових аспектів успішного розвитку зеленої економіки є формування ефективної фінансової політики, яка сприятиме залученню інвестицій у стійкі та екологічно відповідальні проекти. Використання механізмів екологічного страхування, зелених облігацій та державних субсидій для екологічних ініціатив допомагає мінімізувати фінансові ризики та стимулювати бізнес до впровадження сталих практик. Водночас, активна участь фінансових установ у підтримці зелених проектів створює сприятливе середовище для довгострокових інвестицій та інновацій у сфері екологічної модернізації економіки.

Важаємо, що введення екологічного податку, розширена відповідальність виробника, а також створення системи екологічного моніторингу сприяють підвищенню рівня відповідальності бізнесу за вплив на довкілля. Окрім цього, міжнародні екологічні стандарти та інтеграція екологічних критеріїв у процес прийняття рішень на рівні державної політики забезпечують комплексний підхід до реалізації зеленої економіки.

Не менш важливим є соціальний аспект розвитку зеленої економіки, зокрема створення екологічно орієнтованих робочих місць та підтримка ініціатив, спрямованих на підвищення рівня екологічної культури населення. Таким чином, синергія між науковими досягненнями, технологічними інноваціями та соціальною відповідальністю забезпечує створення нових можливостей для економічного зростання на засадах екологічної рівноваги.

Разом з тим реалізація концепції зеленої економіки потребує широкої співпраці між державним сектором, бізнесом та громадянським суспільством. Тільки за умови комплексного підходу, що враховує економічні, соціальні та екологічні аспекти, можливо забезпечити сталий розвиток та покращення якості життя населення. Успішний досвід розвинених країн у впровадженні зеленої економіки свідчить про важливість стратегічного планування та активної участі всіх зацікавлених сторін у формуванні стійкої економічної моделі, що відповідатиме викликам майбутнього.

В підсумку зауважимо, що, на нашу думку, зелена економіка на засадах соціальної відповідальності є ефективним механізмом досягнення сталого розвитку та забезпечення гармонійного співіснування людини з

природою. Вважаємо, що комплексний підхід, який поєднує економічні стимули, правове регулювання, технологічні інновації та соціальні ініціативи, сприяє створенню економіки майбутнього, орієнтованої на екологічну рівновагу та соціальну справедливість. Інтеграція зеленої економіки у всі сфери суспільного життя сприятиме не лише збереженню природних ресурсів, а й підвищенню якості життя майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Пшибельський В., Колосок А., & Шматковська Т. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах зеленої економіки. *Економіка та суспільство*, 2024, (69). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-117>
2. Пшибельський В. В., Шматковська Т. О., Колосок А. М. Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. 4, 40 (Jan. 2025), 55–62. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-04-55-62>.
3. Пшибельський В. В., Шматковська Т. О., Колосок А. М. Засади формування зеленої економіки на основі розвитку соціальної відповідальності бізнес-структур. *Агросвіт*. 2025. № 2. С. 75–80. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.2.75>

СЕКЦІЯ 4. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Альбіна Абубекерова,
к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародних
відносин, управління та адміністрування,
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій,
м. Запоріжжя, Україна

ФОРМУВАННЯ ОBOB'ЯЗKOBИХ РЕЗЕРВІВ БАНКАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ МАКРОФІНАНСОВОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Грошово-кредитна політика – комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення цінової стабільності шляхом використання інструментів грошово-кредитної політики [1]. Визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для банків є одним з таких інструментів.

Політика обов'язкових резервних вимог використовується центральними банками як засіб аптициклічної та антиінфляційної політики. Резервні вимоги, звичайно, насамперед пов'язані з показниками грошової маси, і їх взаємодія з іншими макроекономічними показниками відбувається через трансмісійний механізм впливу змін грошової пропозиції на реальний сектор економіки – на ринок інвестицій, рівень цін тощо. Ураховуючи такі властивості резервних вимог, центральний банк із метою стимулювання, наприклад, інвестиційної активності проводить політику, спрямовану на зниження норм резервних вимог, а тимчасове збільшення норми обов'язкового резервування за певних умов спричиняє зниження інфляційного тиску [2, с.429].

Норматив обов'язкового резервування встановлюється єдиним для банків в процентному відношенні до загальної суми залучених банком коштів та залежать від виду зобов'язань у розрізі валют, строку та суб'єктів.

Нормативи формування обов'язкових резервів були значно збільшені у порівнянні з довоєнним періодом в зв'язку зі збільшенням ризиків стабільності фінансової системи країни та погіршенням макроекономічних показників.

Таблиця 1

Зміни нормативів обов'язкового резервування

	Залучені кошти	в національній валюті		в іноземній валюті	
		з	з	з	з
		10.03.20	11.10.24	10.03.20	11.10.24
1	Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках:				
1.1	юридичних осіб	0	15	10	25
1.2	фізичних осіб	0	25	10	35

2	Строкові кошти і вклади (депозити):				
2.1	фізичних осіб із мінімальним початковим строком погашення:				
	• до 92 календарних днів (включно);	10	25	10	35
	• 93 календарні дні та більше	10	0	10	15
2.2	юридичних осіб (крім інших банків)	10	15	10	25
3	Кошти вкладів (депозитів) і кошти на поточних рахунках інших банків-нерезидентів та кредити, що отримані від міжнародних (крім фінансових) та інших організацій-нерезидентів	0	15	10	25

Формування та зберігання коштів обов'язкових резервів відбувається в грошовій одиниці України на кореспондентському рахунку або на окремому рахунку. За залишками коштів обов'язкових резервів, що зберігаються на окремому рахунку, нараховує проценти. Банкам дозволено зараховувати у покриття обов'язкових резервів облігації внутрішньої державної позики, але їхня частка не може бути більше 60% від суми коштів обов'язкових резервів.

Правління НБУ залежно від стану грошово-кредитного ринку і прогнозу його подальшого розвитку приймає окремі рішення щодо:

- періоду визначення;
- періоду утримання;
- нормативів обов'язкового резервування;
- складу зобов'язань банку (об'єкт резервування), щодо яких установлюються нормативи обов'язкового резервування;
- обсягу обов'язкових резервів, який має щоденно на початок операційного дня зберігатися на кореспондентському рахунку;
- граничної кількості випадків недотримання банками щоденних залишків обов'язкових резервів на кореспондентському рахунку в окремі дні протягом визначених періодів утримання поспіль;
- порядку формування та зберігання коштів обов'язкового резервування на окремому рахунку;
- розміру процентної плати за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані банками на окремий рахунок;
- зарахування у покриття обов'язкових резервів облігацій внутрішньої державної позики України (далі - ОВДП), визначення переліку таких облігацій (у тому числі з урахуванням пропозицій Міністерства фінансів України), а також порядку їх зарахування [3].

Отже підвищення норми резервування призводить до скорочення вільних резервів банків та можливості проведення активних операцій. Це

сприяє підвищенню ліквідності банків, але зменшує прибутковість їхньої діяльності. Застосування диференційованої норми резервування стимулює розвиток окремих банківських операцій, як наприклад залучення банками довгострокових депозитів та купівлю банками державних цінних паперів.

Список використаних джерел:

1. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#n393> (дата звернення: 04.02.2025).
2. Центральний банк та грошово-кредитна політика: Підручник / Кол. авт.: А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна, М. І. Савлук та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза і канд. екон. наук, доц. М. Ф. Пуховкіної. К.: КНЕУ, 2005. 556 с.
3. Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 11.12.2014 № 806 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14#n22> (дата звернення: 05.02.2025).

Василь Бомба

здобувач освіти, група Ф-21

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Оксана Марунчак,**

викладач вищої категорії

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Кам'янець-Подільський, Україна

РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ В УМОВАХ

У сучасних умовах, коли Україна стикається з безпрецедентними викликами, пов'язаними з воєнними діями на її території, фінансово-кредитні установи опинилися перед новими ризиками та можливостями, які визначають їхню стійкість та здатність підтримувати економіку країни. Війна спричинила значні зміни в економічному середовищі, впливаючи на всі аспекти діяльності банків та інших фінансових інституцій.

Одним із головних ризиків, з якими зіткнулися фінансово-кредитні установи, є зростання кредитного ризику. Економічна нестабільність, руйнування інфраструктури та зниження платоспроможності клієнтів призвели до збільшення частки непрацюючих кредитів у портфелях банків. За даними дослідження, проведеного Інною Доценко, у період воєнного стану спостерігається зростання обсягу непрацюючих кредитів, що негативно впливає на фінансову стійкість банківської системи [2].

Крім того, війна підвищила рівень операційних ризиків, пов'язаних із забезпеченням безперервності діяльності, кібербезпекою та захистом даних. Фінансові установи змушені адаптувати свої бізнес-процеси до нових умов, забезпечуючи безпеку та надійність фінансових послуг навіть в умовах воєнних дій.

Водночас, попри численні ризики, виникають і нові можливості для фінансово-кредитних установ. Зокрема, зростає попит на цифрові банківські послуги, що стимулює розвиток фінтех-рішень та впровадження інноваційних продуктів. Банки, які здатні швидко адаптуватися та запропонувати клієнтам зручні та безпечні онлайн-сервіси, можуть зміцнити свої позиції на ринку та залучити нових клієнтів.

Крім того, міжнародна спільнота надає значну фінансову підтримку Україні, що відкриває додаткові можливості для фінансових установ у сфері управління міжнародними фінансовими потоками та участі у програмах відновлення економіки. За інформацією Національного інституту стратегічних досліджень, міжнародні резерви України станом на вересень 2023 року становили 39,7 млрд доларів США, що свідчить про значну підтримку з боку міжнародних партнерів [3].

В умовах воєнного стану фінансово-кредитні установи України стикаються з низкою ризиків, які впливають на їхню діяльність та стабільність. Зокрема, спостерігається зростання кредитного ризику, що пов'язано зі збільшенням частки непрацюючих кредитів у банківських портфелях. За даними дослідження, проведеного Інною Доценко, воєнні дії на території України призвели до значних змін у фінансовій сфері, зокрема до зростання обсягу непрацюючих кредитів, що негативно впливає на фінансову стійкість банківської системи [2].

Однак, попри ці виклики, українська фінансова система демонструє здатність до адаптації та стійкості. Завдяки накопиченню запасу міцності, реформам фінансового сектору та своєчасній реакції Національного банку України, банківська система змогла швидко змінити свою діяльність відповідно до умов воєнного стану. Це включає забезпечення безперебійної роботи банків, здійснення платежів та підтримку довіри населення до фінансових установ [1].

Таким чином, хоча воєнний стан створює значні ризики для фінансово-кредитних установ України, водночас він відкриває

можливості для зміцнення фінансової стійкості та вдосконалення системи управління ризиками.

Список використаних джерел:

1. Борисова Л. Є., Волкова М. С. Управління банківськими ризиками в умовах воєнного стану в Україні. Економіка та суспільство. Випуск 67. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/4795/4735>
2. Доценко І. Управління кредитними ризиками банківських установ в умовах воєнного стану. Modeling the Development of the Economic Systems, (1), 2024. 156–162. URL: <http://doi.org/10.31891/mdes/2024-11-22>
3. Огляд інструментів фінансової стійкості в умовах воєнного стану в Україні (вересень – жовтень 2023 року). Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-stanu-v-0>

Валерія Веля

Студентка 35-ї групи спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник : **Наталія Дакі,**

Викладач вищої категорії,

Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж

м. Ізмаїл, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Вступ. Небанківські фінансово-кредитних установи відіграють ключову роль як посередники на фінансових ринках, оскільки вони займаються залученням заощаджень та їх інвестуванням у вигідні активи, такі як кредити та цінні папери. У своїй діяльності ці установи мають чимало спільного з банками, оскільки також здійснюють опосередковане фінансування та випускають боргові інструменти, які хоч і менш ліквідні, але можуть бути продані на фінансових ринках. Проте їхня діяльність має певні відмінності в залежності від типу установи — страхової компанії, пенсійного фонду, ломбарду, лізингової компанії чи інвестиційного фонду. Кожен із цих видів установ має свої особливості у зборі ресурсів і їхньому інвестуванні, що робить їх важливими для економіки, сприяючи розвитку ринку капіталу, створенню конкуренції для банків та забезпеченню фінансових послуг для різних груп економічних суб'єктів.

Постановка проблеми. Небанківські фінансово-кредитних установ, незважаючи на свою важливу роль в економіці, стикаються з проблемами ефективності, ліквідності та взаємодії з іншими фінансовими інститутами. Різноманіття їхніх механізмів діяльності та специфіка

функціонування (страхування, пенсійне забезпечення, лізинг тощо) ускладнюють їх стабільність і здатність реалізовувати боргові зобов'язання. Розв'язання цих питань є ключовим для розвитку фінансового сектору та забезпечення конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг. **Мета статті.** Є дослідження проблем функціонування небанківських фінансових установ на ринку, зокрема факторів, що впливають на їх ефективність, стабільність і взаємодію з іншими фінансовими інститутами. У статті буде проаналізовано питання ліквідності цих установ, реалізації їхніх боргових зобов'язань і їхнього впливу на розвиток фінансового сектору та конкурентоспроможність ринку фінансових послуг.

Виклад основного матеріалу. Небанківські фінансово-кредитні установи також є фінансовими посередниками, які акумулюють заощадження та інвестують їх у дохідні активи, зокрема цінні папери та довгострокові кредити. Їх діяльність має спільні риси з банківською:

- Вони функціонують у секторі опосередкованого фінансування на грошовому ринку.
- Як і банки, випускають боргові зобов'язання, менш ліквідні, але реалізовувані на ринку.
- Інвестують у боргові зобов'язання, створюючи вимоги до інших суб'єктів, які є менш ліквідними та більш ризикованими, ніж у банків.
- Їх діяльність ґрунтується на принципах банків: зобов'язання коротші й менш ліквідні за вимоги, що дозволяє отримувати прибуток від трансформації грошового капіталу та ризиків через диверсифікацію.

Посередницька діяльність небанківських фінансово-кредитних установ має низку відмінностей від банківської вона не охоплює базові банківські операції, і навіть якщо деякі установи виконують подібні функції. Спеціалізація цих установ здійснюється за двома критеріями:

- За характером залучення коштів від кредиторів;
- За додатковими послугами для кредиторів.

Небанківські установи формують грошові ресурси не через депозити, а на основі договірних умов або шляхом продажу цінних паперів (акцій, облігацій). Вони поділяються на договірних фінансових посередників (що залучають кошти за договором) та інвестиційних посередників (що залучають кошти через продаж цінних паперів).

Фінансові посередники всередині кожної групи класифікуються залежно від наданих послуг, що виходять за межі доходів від залучених коштів. У групі договірних посередників можна виділити такі підкатегорії:

- Страхові компанії;
- Пенсійні фонди;
- Ломбарди, лізингові та факторингові компанії.

У групі інвестиційних посередників можна виділити:

- Інвестиційні фонди;
- Фінансові компанії;

– Кредитні товариства та спілки.

Пенсійні фонди — це фінансові організації, що пенсійні фонди акумулюють кошти від осіб для пенсійних виплат після досягнення певного віку, подібно до компаній страхування життя, із регулярними внесками, що дозволяють накопичити значний капітал.

Ломбарди — це фінансові установи, які надають позики під заставу рухомого майна. Їхні кошти формуються з внесків засновників, прибутку від діяльності та виручки від реалізації заставленого майна, а також можуть включати банківські кредити.

Лізингові компанії — це фінансові посередники, які купують довгострокові предмети (транспорт, обладнання, техніку) і здають їх в оренду підприємствам для використання у виробництві, які поетапно сплачують їх вартість протягом визначеного періоду (5–10 років і більше).

Фінансові компанії залучають кошти через продаж своїх цінних паперів і надають позики фізичним та юридичним особам для купівлі товарів виробничого або споживчого призначення. Вони спеціалізуються на кредитуванні населення для роздрібних покупок, надання кредитів для придбання товарів певних брендів або виробників, а також на кредитуванні торгових організацій для продажу товарів з відстрочкою платежу.

Кредитні кооперативи (товариства, спілки) — це організації, що функціонують на кооперативних засадах і зосереджуються на наданні кредитів своїм членам, в основному малим і середнім підприємствам, фермерським господарствам, домашнім господарствам та фізичним особам.

Загальна структура класифікації небанківських фінансово-кредитних установ

Рис. 1. Класифікація небанківських фінансово-кредитних установ

- Страхові компанії формують фонди для виплат у разі страхових випадків (смерть, хвороба, аварія). Вони поділяються на компанії з страхування життя і майна.
- Пенсійні фонди акумулюють кошти для пенсійних виплат громадянам, бувають державними та приватними, з розміщенням у державні цінні папери.
- Лізингові компанії надають в оренду довгострокове майно, таке як транспорт і обладнання.
- Факторингові компанії купують дебіторську заборгованість і отримують виплати за рахунками.

Висновки. Небанківські фінансово-кредитні установи відіграють важливу роль на фінансових ринках, залучаючи заощадження та інвестуючи їх у вигідні активи. Вони мають спільні риси з банками, але відрізняються за механізмами діяльності та специфікою послуг. До основних типів таких установ відносяться страхові компанії, пенсійні фонди, ломбарди, лізингові компанії, фінансові компанії, інвестиційні фонди та кредитні кооперативи. Ці установи виконують функції опосередкованого фінансування, залучаючи кошти через договори або продаж цінних паперів. Основними проблемами небанківських установ є ефективність, ліквідність та взаємодія з іншими фінансовими інститутами. Зрозуміле регулювання та вдосконалення їх діяльності є важливим для стабільності фінансового сектору та розвитку конкуренції на ринку фінансових послуг.

Список використаних джерел:

1. Павелко О. В. Облік і звітність у банках: навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2022. 336 с.
2. Утенкова К.О. Облік у банках: практичний посібник. Харків, 2021. 176 с.
3. Ушакова О. А. Банківські операції: навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2021. 226 с.
4. Шелудько С. А. Міжнародні стандарти банківської справи: навч. посіб. К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 260 с.
5. Колесніченко А. С., Литвинов І. Ю. Теоретичні аспекти визначення сутності поняття фінансової стійкості комерційного банку. Ефективна економіка. 2024. №3. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3358/3394>

Наталія Голуб

студентка 1 курсу спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: **Тетяна Клименко**,

викладач Лозівської філії Харківського

автомобільно-дорожнього фахового коледжу,

м.Лозова, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ

Фінансово-кредитні установи як професійні учасники фінансового ринку присутні в усіх його сегментах: на кредитному і валютному ринках, ринку цінних паперів та ринку похідних фінансових інструментів, формують попит на фінансові ресурси та фінансові активи, визначаючи рівноважну ціну на них. Разом із суб'єктами інфраструктури фінансового ринку вони формують його організаційно-інституційну основу, забезпечуючи виконання різноманітних посередницьких та допоміжних функцій щодо купівлі-продажу фінансових інструментів та активів, фінансових послуг.

Фінансово-кредитні установи України включають банки, кредитні спілки, страхові компанії, ломбарди та фінансові компанії.

Банківський сектор є важливим елементом економіки, забезпечуючи фінансове посередництво, кредитування та інші послуги. Станом на 1 грудня 2024 року в Україні діяло 63 банки, з яких 26 мали іноземний капітал, а 19 – 100% іноземний капітал. Сукупні активи банків становили 3 258 508 млн грн, з яких 936 291 млн грн – в іноземній валюті. Зобов'язання банків складали 2 849 263 млн грн, а капітал – 409 246 млн грн. Рентабельність активів та капіталу банків України зазнавала певних коливань у 2020–2024 роках, проте загалом зберігала тенденцію до стабільності. (табл.1). Це свідчить про поступове відновлення та адаптацію банківського сектору до викликів економічного середовища в цей період.[1]

Таблиця 1.

Рентабельності активів та капіталу банків України за 2020–2024 роки

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Рентабельність активів	2,93%	3,81%	1,02%	5,62%	4,65%
Рентабельність капіталу	22,92%	32,90%	9,33%	52,77%	40,49%

Крім банків, важливу роль у фінансовій системі України відіграють кредитні спілки, які надають доступ до кредитних ресурсів для фізичних осіб та малого бізнесу. Станом на 1 липня 2024 року в Україні діяло 1 000 кредитних спілок. Це свідчить про стабільність цього сектору і його значення для економіки.[2]

Враховуючи кількість банків і кредитних спілок можна стверджувати, що конкуренція на кредитному ринку досить велика, тому кредитним компаніям треба чітко визначити сегмент ринку, на якому вони будуть надавати послуги з кредитування. Такими напрямками можуть бути кредитування малого та середнього бізнесу, так зване, мікрокредитування та кредитування населення.

Страхові компанії також займають важливу позицію в фінансовому секторі, забезпечуючи фінансовий захист від різних ризиків і сприяючи економічній стабільності. За даними Ліги страхових організацій України, на 1 липня 2024 року в Україні діяло 75 страхових компаній, що свідчить про конкурентний ринок страхування.[3] Позитивним є те, що провідні страхові компанії, які присутні на фінансовому ринку України, здійснюють свою діяльність відкрито та прозоро, що дозволяє їм укладати договори зі страховими компаніями з-за кордону, посилюючи інтеграційні процеси.

Ломбарди та фінансові компанії надають короткострокові кредити під заставу майна, що є важливим інструментом для швидкого отримання фінансування. Станом на 1 липня 2024 року в Україні діяло 500 ломбардів і 300 фінансових компаній, що свідчить про значний попит на такі послуги.[4]

У пер0456од з 2020 по 2024 роки спостерігалися такі тенденції:

- зменшення кількості банків з 67 на початку 2023 року до 63 на 1 грудня 2024 року.[6];
- зростання кількості страхових компаній з 70 на 1 січня 2023 року до 75 на 1 липня 2024 року.[7];
- збільшення кількості кредитних спілок з 950 на 1 січня 2023 року до 1 000 на 1 липня 2024 року. (табл.2)[8]

Таблиця 2.

Кількість фінансово-кредитних установ України (2020–2024 роки)

Показник	2020	2021	2022	2023	2024
Банки	75	74	70	67	63
Страхові компанії	70	72	73	74	75
Кредитні спілки	950	960	970	980	1000
Ломбарди	500	510	520	530	540
Фінансові компанії	300	310	320	330	340

Діяльність фінансово-кредитних установ регулюється Національним банком України та іншими державними органами. У 2024 році було ухвалено нові законодавчі ініціативи, спрямовані на вдосконалення регулювання діяльності кредитних спілок, що підвищує прозорість і стабільність цього сектору.[5]

Фінансово-кредитні установи України демонструють стабільний розвиток у період з 2020 по 2024 роки. Зростання кількості страхових компаній та кредитних спілок свідчить про розширення доступу до

фінансових послуг для населення. Зменшення кількості банків може бути пов'язане з процесами консолідації та підвищення вимог до капіталу. Загалом, фінансово-кредитний сектор України демонструє позитивні тенденції, що сприяють економічному розвитку країни.

Стабільність національної економіки вимагає функціонування ефективного ринку фінансових послуг, ключовим завданням якого є об'єднання різних форм мобілізації, акумуляції та перерозподілу тимчасово вільних фінансових ресурсів в сферу інвестиційної діяльності.

Список використаних джерел :

1. Показники діяльності банків 2008-2024
https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/?utm_source
2. Наглядова статистика https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist?utm_source
3. Статистика - Ліра страхових організацій України
https://uainsur.com/statystyka/?utm_source
4. Наглядова статистика https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist?utm_source
5. Постанова Правління Національного банку України
https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_27122024_177?utm_source
6. Кількість банків в Україні https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/?utm_source
7. Статистика - Ліра страхових організацій України
https://uainsur.com/statystyka/?utm_source
8. Наглядова статистика https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist?utm_source

Анастасія Діденко,

студентка 3 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Оксана Гіщук,**

викладач Відокремленого структурного підрозділу

«Фаховий коледж Чернівецького національного

університету імені Юрія Федьковича»,

м. Чернівці, Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВИХ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В сучасному світі важливим аспектом розвитку кожної країни є цифровізація – це перетворення, які відбуваються під впливом сучасних технологій у всіх сферах нашого життя. Цифрові технології є невід'ємною частиною банківських послуг, а Україна займає лідируючі позиції в

діджиталізації банківського сектору на світовому рівні [1]. Це варто розглянути на прикладі monobank – банк у телефоні.

В першу чергу, це банк, який не має фізичних відділень. Для того, щоб одержати картку, необхідно встановити додаток monobank, сфотографувати паспорт та ПІН або завантажити документи через Дію (сервіс, який також є ключовим елементом цифровізації в Україні), вибрати отримання віртуальної картки або забрати її в найближчій точці видачі. Це займає лічені хвилини та мінімум зусиль.

В мобільному застосунку є безліч послуг: можна переказувати гроші своїм контактам, поповнювати мобільний, сплачувати комунальні та інші послуги. Також можна встановлювати різні ліміти, змінювати PIN-код, заблокувати картку на деякий час, оформити доступну розстрочку, відкрити депозит, скористатися вигідним кредитом, переглядати статистику своїх витрат та надходжень, створити регулярні платежі, одержувати кешбек від покупок та багато іншого.

Не менш важливою є служба підтримки банку: працівники швидко відповідають на будь-які запитання в месенджерах або за номером телефону [2].

Аналізуючи вищесказане, необхідно звернути увагу на позитивний вплив цифровізації. Передусім, за допомогою сучасних технологій можна автоматизувати велику кількість банківських процесів, що збільшує ефективність праці та зменшує витрати банку. Також за допомогою мобільних додатків та онлайн-банкінгу клієнти можуть користуватися послугами в позаробочий час і з будь-якої точки світу. Комунікація з користувачами виходить на вищий рівень, а це покращує їх задоволеність і збільшує кількість нових клієнтів. Можна додати, що у банків без філій відсутні витрати на утримання фізичних відділень (на оренду приміщення, на утримання великої кількості працівників, на обслуговування та ремонт відділень), а це дозволяє зробити вигідніші умови для споживачів послуг.

Незважаючи на всі переваги цифрових банківських послуг, варто розглянути й негативну сторону. Кібер-ризик є одним з основних недоліків (особливо під час війни з РФ), це ризик, який пов'язаний з порушенням конфіденційності інформації, в тому числі персональних даних клієнта. Банки беруть на себе відповідальність, зберігаючи дані клієнта, тому порушення їх безпеки тягне за собою масштабні наслідки. Витік персональних даних може підірвати довіру клієнтів, а також банк можуть притягнути до юридичної відповідальності, після цього він зазнає значних витрат для відновлення безпеки користувачів. Іноді можуть виникати різні технічні проблеми, які обмежують користування онлайн-банкінгом, а іноді в нас немає доступу до мережі Інтернет, чи потрібного пристрою. Крім цього, люди похилого віку можуть відчувати складнощі при використанні цифрових послуг, тому для них буде ефективніше звернутися до фізичного відділення банку [1].

Отже, цифрові банківські послуги – це зручний інструмент, яким більшість з нас користується щодня. Вони економлять наш час та кошти і

загалом мають багато переваг. Проте, існує багато ризиків, саме тому необхідно обирати надійний банк та дотримуватися правил безпечного користування банківськими послугами (нікому не повідомляйте особисті дані та паролі, не переходьте за підозрілими посиланнями, регулярно оновлюйте програмне забезпечення свого пристрою, використовуйте окремий фінансовий номер телефону для банківських операцій і нікому не повідомляйте його, та інше).

Список використаних джерел:

1. Кретов Д., Міндова О. Цифровізація банківського сектору України: сучасний стан та перспективи розвитку. Сталий розвиток економіки. 2024. № 2(49). С. 223–228. URL: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-35> (дата звернення: 01.02.2025).
2. monobank – банк у телефоні | Кредитна картка за 2 хвилини. monobank – мобільний банк. URL: <https://monobank.ua/> (дата звернення: 01.02.2025).

Ольга Задорожна,

студентка 1 курсу (магістратури) спеціальності

«Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Ольга Мельник,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи,

страхування та фондового ринку,

Миколаївського національного аграрного університету,

м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ РЕГУЛЯТОРНИХ ЗМІН НА ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ ТА ФІНАНСОВУ СТАБІЛЬНІСТЬ

В умовах динамічного розвитку фінансового сектору та зростаючих викликів, регуляторні зміни відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності банківської системи. В Україні, особливо в умовах воєнного стану та економічної турбулентності, регулятори змушені оперативно адаптувати нормативно-правове поле для підтримки ліквідності банків, захисту інтересів вкладників та забезпечення стійкості фінансової системи.

У 2024 році в Україні було запроваджено низку регуляторних змін, спрямованих на посилення нагляду за банками, удосконалення процедур ліцензування та адаптацію фінансової системи до умов воєнного стану. Зокрема, 27 грудня 2024 року Національний банк України прийняв Постанову №178, яка запровадила нові вимоги до прозорості ліцензування, перевірки походження капіталу, оцінки фінансової стійкості банків і їх власників, а також корпоративного управління [1]. Крім того, 26 грудня 2024 року були внесені зміни до постанови НБУ №22

щодо ліквідності банків у воєнний час, що дозволило спростити процедури залучення фінансових ресурсів і вдосконалити механізми рефінансування [2].

Також у 2024 році було затверджено Положення про забезпечення безперебійного функціонування банківської системи України в кризових ситуаціях, що передбачає заходи для захисту фінансового сектору від загроз, зокрема кібератак та збоїв у платіжних системах [3]. Важливу роль у вдосконаленні регулювання відіграє активний діалог між регулятором, банками та експертною спільнотою, що проявилось на конференції Асоціації українських банків, де обговорювалися питання фінансової стійкості банківських установ та їхньої адаптації до поточних викликів.

Фінансовий сектор України у 2024 році стикається з низкою ризиків, що впливають на його стабільність та розвиток. Найвищий рівень загроз зафіксовано у сфері макроекономічного ризику (8 балів за шкалою оцінки), що пов'язано з воєнними викликами, інфляційним тиском та глобальною економічною нестабільністю. Кредитні ризики для корпорацій та домогосподарств залишаються на помірному рівні (5 та 4 бали відповідно), що свідчить про збереження ряду викликів у сфері кредитування. Водночас ризик ліквідності (3 бали) та ризик капіталу (4 бали) поки що не є критичними, оскільки банки мають достатній запас ліквідності [4].

Рисунок 1. Карта ризиків фінансового сектору України [4]

Регуляторні зміни у 2024 році суттєво вплинули на діяльність банків, зокрема на ліквідність та кредитну активність. Попри зростання вимог до обов'язкових резервів та зміни у податковій політиці, банки зберігають високий рівень ліквідності, що дозволяє активно розширювати кредитний портфель та інвестувати в ОВДП. Зростання зобов'язань платоспроможних банків на 4,7% за II квартал 2024 року свідчить про довіру клієнтів та стабільність банківської системи, зокрема у державних

та найбільших банках, таких як АТ «Приватбанк», що займають ключові позиції у фінансовій стабільності країни.

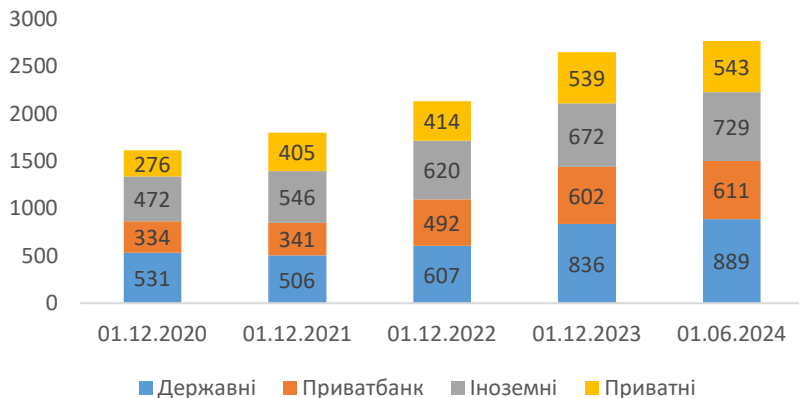

Рисунок 2. Структура зобов'язань за групами банків України, млрд грн [5]

Зменшення валового зовнішнього боргу банків до історичних мінімумів (1,6 млрд дол США у березні 2024 року) свідчить про зниження залежності банківської системи від зовнішнього фінансування. Короткострокові зобов'язання залишаються на стабільному рівні (0,9 млрд дол), що мінімізує валютні ризики. АТ «Приватбанк» також поступово скорочує свої зовнішні борги, знизивши їх з 3,6 млрд дол у 2019 році до 0,8 млрд дол у 2024 році. Це свідчить про посилення фінансової автономності банківського сектору, що є позитивним сигналом для регуляторів та інвесторів [5].

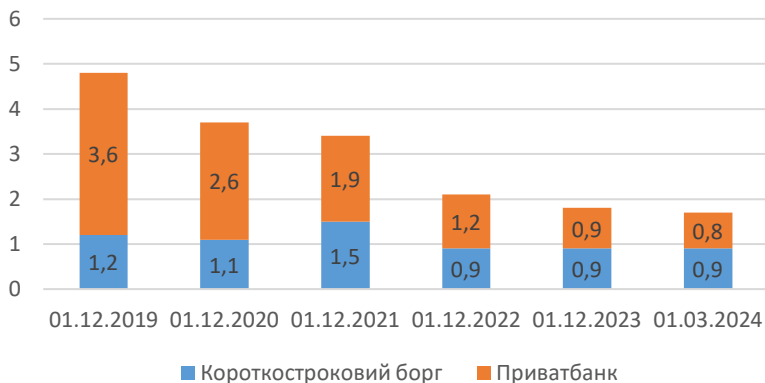

Рисунок 3 – Валовий зовнішній борг банків України, млрд дол США [5]

Таким чином, регуляторні зміни, впроваджені у 2024 році, суттєво вплинули на діяльність банків та фінансову стабільність України. Посилення вимог до ліквідності, зміни у податковому регулюванні та вдосконалення процедур ліцензування сприяли підвищенню стійкості банківського сектору. Попри зростання макроекономічних ризиків, банки зберігають високі показники ліквідності та нарощують кредитний портфель, що позитивно впливає на розвиток економіки. Зменшення зовнішнього боргу банківської системи додатково зміцнює її фінансову автономність. Проте, для забезпечення довгострокової стабільності необхідним є подальше адаптування регуляторних підходів до поточних економічних викликів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Змін до Положення про ліцензування банків. Постанова Правління Національного банку України №178. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_27122024_178 (дата звернення: 31.01.2024).
2. Про внесення зміни до постанови Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 року №22. Постанова Правління Національного банку України №166. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_26122024_166 (дата звернення: 31.01.2024).
3. Про затвердження Положення про організацію забезпечення безперебійного функціонування в умовах особливого періоду банківської системи України, діяльності небанківських фінансових установ та інших осіб, [...]. Постанова Національного банку України; Положення від 14.06.2024 № 67. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0067500-24#Text> (дата звернення: 31.01.2024).
4. Звіт про фінансову стабільність. Грудень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H2.pdf?v=11 (дата звернення: 01.02.2024).
5. Огляд банківського сектору. Серпень 2024 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Banking_Sector_Review_2024-08.pdf?v=8 (дата звернення: 01.02.2024).

Валерій Ільчук,

*д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу,
PR-технологій та логістики*

Любомир Крохмалюк,

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Артем Малихін,

*аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ КРЕДИТНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Інфраструктурний розвиток кредитних установ в умовах цифровізації ринку фінансових послуг є одним із основних головних завдань держави з перехідною економікою. Цифровізація ринку фінансових послуг в Україні стартувала з другої половини 2015 року, коли основними великими компаніями, що були в змозі запустити такі дорогі процеси, були банківські установи приватної форми власності. Вони, на той час, задавали тренди, щодо цифровізації ринку фінансових послуг, але це носило локальний характер [1]. Реальні зміни почали системно відбуватися на початку 2020 року, коли світ охопила пандемія коронавірусної інфекції і всі учасники кредитних відносин, були змушені перелаштовувати свою виробничу, програмну, безпекову інфраструктуру під вимоги того часу [7]. Наступним кроком, котрий зміцнив і прискорив такі інфраструктурні цифрові зміни на ринку фінансових послуг, стали повномасштабні військові дії на початку 2022 року, які докорінно і безповоротно змінили вектор розвитку всіх економічних та фінансових процесів у державі. Ринок фінансових послуг відреагував миттєво, зупинившись на два місяці. Після повторного запуску всіх основних фінансових процесів, на державному рівні були прийняті відповідні законодавчі акти і норми, що закріплювали цифровізаційний розвиток фінансового сектору економіки в часовому вимірі до 2027 року [3]. Слід зазначити, що кредитні установи стикнулися з рядом проблем в даному питанні, оскільки їм потрібно за період в п'ять років повністю трансформувати всю наявну інфраструктурну складову, а саме: виробничо-цифрова інфраструктура, посередницько-фінтехнічна інфраструктура, комунікаційна інфраструктура, науково-інноваційна та методична інфраструктура і безпеково-цифрова інфраструктура [2, 8].

Перед кредитними установами постало два глобальних питання: яким чином переробити кожен окремо взяту складову інфраструктури, не змінюючи основних зв'язків між собою, оскільки багато процесів велися в аналоговому або паперовому вигляді і не було можливості використовувати світового класу готові бізнес-моделі для цифрового

прорахунку тих чи інших змін [4]; як пов'язати між собою, окремо, з нуля розроблені інфраструктурні процеси, щоб вони могли взаємодіяти без збоїв та мати саморегулятивну складову, що могла моніторити всі зміни і вносити правки у режимі реального часу. Для такого складного та швидкого перетворення інфраструктури кредитних установ в ефективну цифрову, державним органам влади був запропонований механізм взаємодії учасників ринку фінансових послуг, який включає в себе [6]:

- створення єдиної бази даних для моніторингу інфраструктурних змін кредитних установ;
- розробка відповідного програмного забезпечення та встановлення його на електронних носіях всіх учасників процесу;
- відкриття нового департаменту з питань сприяння розвитку інфраструктури ринку фінансових послуг при прямому підпорядкуванні НБУ;
- передача запитів кредитних установ в єдину базу даних для обробки і аналізу інфраструктурних змін [5];
- розробка та удосконалення відповідних законодавчих норм.

Таким чином, інфраструктурне забезпечення кредитних установ є пріоритетним завданням в умовах цифровізації економіки. Подальший розвиток інфраструктури фінансового ринку неможливо уявити без впровадження «цифрових» бізнес-моделей в генеральні стратегії кредитних установ, що, безумовно, дасть можливість збільшувати прибуток і нарощувати базу даних своїх споживачів. Такі кроки для держави відкривають додаткові можливості фінансування соціальних проектів та відкриття нових видів спеціальностей для навчання персоналу у вищих навчальних закладах. Інфраструктурна трансформація повинна відбуватися у декілька кроків, щоб не збивати налагоджений процес роботи кредитних установ.

Список використаних джерел:

1. Волосович С. В. Домінанти технологічних інновацій у фінансовій сфері. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 33(1). С. 15–22.
2. Гриджук Д. М. Розвиток систем управління ефективності банківської діяльності. Інтер наука. 2018. № 3. С. 10
3. Гриценко О. А. Цифрова економіка: сучасні виклики для економістів та правознавців. Економічна теорія та право. № 2 (33), 2018. С. 77–90.
4. Диба М.І., Осадчий Є.С. Фінансові інноваційні інструменти у банківській системі. Стратегія економічного розвитку України. 2018. №42. С. 99–109.
5. Дульська І. В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. Економіка і прогнозування. 2015. № 2. С. 119–133.
6. Міщенко В.І., Міщенко С.В. Маркетинг цифрових інновацій на ринку банківських послуг. Фінансовий простір. 2018. № 1(29). С. 75–79.

7. Павленко Л. І. Фінансові технології: розвиток і регулювання. Економіка і суспільство. 2017. № 13. С. 1193–1200.
8. Садчикова І.В., Садчиков В.С. Сутність, особливості та функції інфраструктури кредитного ринку. Розвиток ринку фінансових послуг в умовах становлення цифрової економіки : колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. – Чернівці : НУ «Чернівецька політехніка», 2022. 290 с. С. 77-125

Вікторія Мацюк,
студентка 2 курсу
спеціальності Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Науковий керівник: **Тетяна Нечипоренко,**
к.е.н., викладач
Вінницький технічний фаховий коледж,
м. Вінниця, Україна

ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ УСТАНОВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Фінансово-кредитні установи є ключовими елементами економічної системи, забезпечуючи акумуляцію та розподіл фінансових ресурсів, стабілізацію економічного середовища, підтримку інвестиційної діяльності та стимулювання економічного зростання. У сучасних умовах глобалізації та цифровізації фінансового сектору їхня роль набуває ще більшої ваги, оскільки вони сприяють розширенню доступу до фінансових послуг, підвищенню ефективності управління капіталом і формуванню надійного механізму економічної безпеки. Разом із тим діяльність фінансово-кредитних установ супроводжується значними викликами, зокрема кредитними, валютними та системними ризиками, що потребує ефективного регулювання та стратегічного управління. Важливим аспектом діяльності фінансово-кредитних установ є їх вплив на фінансову стабільність держави. Вони змінюють ключову роль у формуванні грошово-кредитної політики, визначаючи рівень ліквідності в економіці та сприяючи підтримці оптимального балансу між грошовою масою та рівнем інфляції. Завдяки кредитуванню бізнесу та домогосподарств вони забезпечують фінансову підтримку економічних агентів, що, у свою чергу, стимулює розвиток підприємництва, інноваційних технологій та створення нових робочих місць.

Однак водночас фінансово-кредитні установи стикаються з численними загрозами, пов'язаними із нестабільністю ринків, макроекономічними шоками та підвищеними вимогами до капіталізації та ліквідності. Особлива актуальність цього питання виникає в контексті

цифрової трансформації, яка змінює традиційні бізнес-моделі банків та інших фінансових інститутів. Впровадження фінансових технологій (FinTech), розширення криптовалютного ринку, зростання кібератаку та забезпечення кібербезпеки вимагають перегляду підходів до управління ризиками та фінансового регулювання.

У таких умовах ефективність діяльності фінансово-кредитних установ значною мірою залежить від здатності адаптуватися до нових викликів та застосування сучасних методів управління. Посилення регуляторних механізмів, розвиток фінансової інклюзії, використання штучного інтелекту для аналізу фінансових даних та підвищення прозорості операцій сприяють зміцненню фінансової стійкості. Водночас займається збереженням балансу між регулюванням і гнучкістю, що дозволяє фінансово-кредитним установам не тільки мінімізувати ризики, а й ефективно використовувати можливості, які відкриваються в процесі трансформації використання глобального фінансового простору. До основних проблем діяльності фінансово-кредитних установ відносимо [4, с. 72]:

- кредитні ризики: високий рівень проблемних кредитів у банківському секторі негативно впливає на стабільність фінансової системи. Нестабільність макроекономічного середовища, зниження платоспроможності позичальників та недостатній рівень ризик-менеджменту створюють загрози для фінансових установ;
- недостатній рівень фінансової доступності: багато суб'єктів господарювання та фізичних осіб стикаються з обмеженим доступом до кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки, суворі вимоги до позичальників і недосконалість механізмів фінансової інклюзії;
- валютні ризики: коливання валютних курсів впливають на діяльність банків і небанківських фінансових установ, особливо в умовах високої залежності економіки від зовнішніх фінансових потоків;
- недостатня регуляторна ефективність: існуюча система регулювання фінансово-кредитної діяльності не завжди оперативного реагує на виклики ринку, що може призводити до виникнення кризових ситуацій;
- цифрові загрози: з розвитком фінансових технологій зростає рівень кіберзагроз, що ставить під загрозу безпеку фінансових операцій та конфіденційність даних клієнтів.

Для зниження негативного впливу виявлених проблем важливо окреслити перспективи подальшого розвитку фінансово-кредитних установ. Шляхи вирішення проблем фінансово-кредитних установ убачаємо у [1, с. 35]:

- підвищенні якості ризик-менеджменту, впровадженні сучасних методик оцінки кредитоспроможності позичальників, використанні штучного інтелекту та великих даних у прогнозуванні кредитних ризиків;
- зміцненні фінансової інклюзії, розвитку альтернативних кредитних механізмів, таких як краудфандинг, фінтех-рішення та мікрофінансування, що сприятиме розширенню доступу до фінансових ресурсів;
- оптимізації валютної політики, використанні механізмів хеджування валютних ризиків, диверсифікації активів та розширення використання національної валюти у міжнародних розрахунках;
- посиленні регуляторного нагляду, удосконаленні законодавчої бази, посилення ролі Національного банку України та інших регуляторів у моніторингу діяльності фінансово-кредитних установ;
- розвитку цифрових технологій, використанні блокчейну, біометричних систем автентифікації та штучного інтелекту для забезпечення безпеки фінансових операцій.

Отже, фінансово-кредитні установи відіграють критично важливу роль у функціонуванні економічної системи, забезпечуючи ефективний розподіл фінансових ресурсів, стимулюючи економічний розвиток і підтримуючи фінансову стабільність. Водночас їхня діяльність супроводжується значними викликами, які потребують комплексного вирішення через удосконалення ризик-менеджменту, зміцнення фінансової інклюзії, регуляторне посилення та використання сучасних цифрових технологій. Ефективне управління фінансово-кредитною системою є необхідною умовою сталого економічного розвитку та забезпечення фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. Міхно С.А. Фінансово-кредитні установи в умовах ринкової економіки. Ефективна економіка. 2023. № 4. С. 32-39.
2. Давидчук М. Л. Міжнародні валютно-кредитні та фінансові установи в мовах сьогодення. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2021. Вип. 21. С. 165-169.
3. Гаряга Л. О., Куліш Р. Р. Фінансово-кредитні установи в умовах цифровізації. Проблеми економіки. 2023. № 2. С. 165-178.
4. Квасницька В. Г., Антонюк О. В. Фінансово-кредитні установи: сутнісний та забезпечувальний аспекти. Фінансовий простір. 2023. № 3. С. 69-79.

Нікіта Мендерецький,
студент 2 курсу спеціальності «Цифрові технології»
Науковий керівник: **Оксана Комарніцька,**
Відокремленого структурного підрозділу
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,
м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНСУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: РЕАЛІЇ ЧАСУ

Серед ключових завдань медичної реформи в Україні: «кращий фінансовий захист громадян у випадку хвороби, ефективний та справедливий розподіл публічних коштів і скорочення неформальних платежів; створення стимулів до поліпшення якості надання медичної допомоги населенню державними і комунальними закладами охорони здоров'я» [5].

Проте, запровадження нової системи фінансування не призвело до автоматичної зміни стереотипів щодо організації діяльності медичних закладів. За словами експертів галузі, значна частина керівного складу закладів охорони здоров'я переконані, що «достатньо підписати якнайбільше пакетів договорів із НСЗУ, поставити дороге обладнання - і потік пацієнтів гарантований» [3]. Але, як зазначає С. Бубенчикова, «навіть якщо втричі збільшити фінансування медицини, це не компенсує відсутності відповідальності лікарів і пацієнтів. Якщо у систему вливати навіть максимальну кількість грошей, проте використовувати їх недоцільно, це не дасть бажаного результату» [3].

Неефективне використання фінансових ресурсів може стати причиною парадоксальної ситуації, коли фінансування не буде вистачати на покриття потреб закладу, а мешканці не зможуть отримати необхідні для них медичні послуги, оскільки медичні заклад не будуть їх пропонувати. Таким чином, поряд із диверсифікацією джерел фінансування охорони здоров'я, не менш важливим завданням у цій сфері є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів з орієнтацією на задоволення потреб населення у медичних послугах.

Актуальність ефективного використання фінансових ресурсів охорони здоров'я визначається також безпрецедентними викликами, які постають перед нею в умовах війни. Фізична руйнація виробничих ресурсів охорони здоров'я в поєднанні з психологічним впливом війни на працівників галузі та населення в цілому матимуть довгострокові негативні наслідки. Але «відновлення системи охорони здоров'я відіграє вирішальну роль у національному відновленні шляхом забезпечення регенерації базових медичних послуг та реагування на нові, та щораз більші потреби серед населення, зокрема психічне здоров'я, реабілітація, контроль у сфері громадського здоров'я» [2]. Забезпечення ефективної роботи охорони здоров'я важливе також з точки зору повернення втрачених людських ресурсів у період поствоєнного відновлення країни.

Реформована система охорони здоров'я має бути фінансово стійкою, спроможною адекватно реагувати на новітні виклики суспільному розвитку. Для подальшого просування реформи та більш повної реалізації потенціалу охорони здоров'я, на думку експертів ВООЗ, необхідно: – продовжити курс на реструктуризацію системи надання медичних послуг задля того, щоб більшу частку коштів спрямовувати на лікування пацієнтів, а натомість зменшувати вагу витрат на утримання основних фондів закладів охорони здоров'я. Відповідно до усталеної практики, в Україні кожен рівень публічного управління має підпорядковані йому медичні заклади у системі охорони здоров'я. Відтак, спостерігається концентрація медичних закладів в обласних центрах, що вказує на превалювання владного принципу в організації надання медичних послуг (міська лікарня – обласна лікарня – державна лікарня), а не орієнтації на потреби населення. Тому в період повоєнного відновлення країни важливо забезпечити не стільки регенерацію мережі медичних закладів (в багатьох регіонах зруйнованих та пошкоджених під впливом бойових дій), а її відтворення з фокусом на пошук більш ефективних способів надання медичних послуг для населення.

В основі такого процесу, на переконання С. Бойко, «має бути покладений ґрунтовний аналіз потреб населення у медичних послугах у поєднанні з критеріями ефективності та стабільності, людиноцентричності та рівності, що дасть змогу прийняти об'єктивне рішення щодо раціональності відновлення закладу охорони здоров'я» [1];

- розвинути модель фінансування закладів охорони здоров'я на основі оплати гарантованого пакету медичних послуг з урахуванням регіональних особливостей. На думку експертів ВООЗ, НСЗУ «слід розглянути можливість оновлення (постійного чи ретроспективного) районів обслуговування первинної медичної допомоги або капітаційної ставки з урахуванням рівня мобільності населення та концентрації внутрішньо переміщених осіб у певних регіонах шляхом використання у формулі додаткових коригувальних коефіцієнтів» [6];
- реформувати механізм розподілу відповідальності за покриття витрат закладів охорони здоров'я між державним та місцевими бюджетами. Відповідно до сучасного законодавства, за місцевими бюджетами закріплені витрати на забезпечення функціонування закладів охорони здоров'я, в тому числі оплату комунальних послуг та енергоносіїв. На думку Дж. Катцина, така практика «підриває потенціал стимулів, закладених у механізми оплати через НСЗУ, та перешкоджає процесу реструктуризації закладів охорони здоров'я» [2]. Тому фінансові ресурси, які надходять на потреби охорони здоров'я, доцільно також концентрувати у бюджеті НСЗУ, що створить стимули для більшої активності менеджменту закладів охорони здоров'я у

питанні ефективного управління наявними фінансовими ресурсами та скорочення надлишкових потужностей підконтрольних їм медичних закладів;

В сучасних умовах при здійсненні інвестицій у відновлення медичних закладів необхідно забезпечити високий рівень їхньої енергоефективності. «Це поступово дозволить зробити систему надання послуг менш витратною (дасть можливість спрямувати кошти з утримання будівель медичних закладів на пацієнтів), більш екологічною та менш залежною від іноземних енергоносіїв» [2].

Поряд з визначенням концептуальних підходів до інвестування фінансових ресурсів у відновлення закладів охорони здоров'я у поствоєнний час, важливим питанням оперативного управління цими закладами є зниження експлуатаційних витрат, пов'язаних із забезпеченням його функціонування. Значні перспективи у цьому плані має впровадження спеціалізованого фасиліті-менеджменту, в основі якого покладений повний та частковий аутсорсинг. Завдяки цій формі державноприватного партнерства можна досягти зниження витрат на утримання об'єктів нерухомості (будівель медичних закладів) за одночасного підвищення якості обслуговування. Фасиліті-менеджмент у закладі охорони здоров'я передбачає рекрутинг допоміжного немедичного персоналу, економію фінансових ресурсів за рахунок оптової закупівлі витратних матеріалів, продуктів харчування, будівельних матеріалів. Іншим позитивним ефектом від впровадження фасиліті-менеджменту є те, що завдяки переведенню на аутсорсинг непрофільних функцій закладу медичні працівники та керівництво мають можливість повністю сконцентрувати свою увагу на виконанні основних професійних обов'язків - організації надання та безпосередньому наданні медичних послуг пацієнтам. На думку С. Кондратюка, аутсорсинг, покладений в основу фасиліті-менеджменту, є «...випробуванням способом управління коштами, що здатний вирішувати проблеми їх економного та ефективного використання» [4, с. 367].

Підсумовуючи сучасні тенденції та перспективи розвитку цих ключових сфер економіки можна зробити висновок, що загалом, фінанси, аудит, бухгалтерський облік та оподаткування переживають значну трансформацію під впливом глобалізації, цифровізації та регуляторних змін. Успішна адаптація до нових викликів вимагає гнучкості, інноваційного підходу та гармонізації з міжнародними стандартами.

Список використаних джерел:

1. Бойко С. Г. Диверсифікація джерел фінансування охорони здоров'я. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/socialna-politika/diversifikaciya-dzherel-finsuvannya-okhoroni-dorovyua>
2. Війна може надати додаткового стимулу для повного впровадження реформ системи здоров'я <https://ua.interfax.com.ua/news/interview/842747.html>

3. Гроші на медицину в громадах, Україна без тютюну, але з системою eHealth експерти про Стратегію охорони здоров'я до 2030 року. URL: <https://rpr.org.ua/news/36476/>
4. Кондратюк С. Я. Аутсорсинг як спосіб боротьби з неефективністю в бюджетних закладах держави мережевого типу. Фінанси, облік і аудит. 2012. Вип. 28. С. 367-375.
5. Піхоцька О. М., Хомякова І. С. Фінансування системи охорони здоров'я в умовах її реформування. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=2503>
6. Принципи відновлення та трансформації системи охорони здоров'я в Україні. Копенгаген, Європейське регіональне бюро ВООЗ, 2022. 62 с. URL: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/361136/WHO-EURO-2022-5750-45515-65487-ukr.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Надія Морозова,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту,
бізнесу та професійних комунікацій

Максим Годлевський,

аспірант 1-го року навчання
кафедри менеджменту, бізнесу
та професійних комунікацій,

ННІ «Каразінський банківський інститут»

ХНУ імені В.Н. Каразіна

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ БАНКІВСЬКОГО БРЕНДУ З УРАХУВАННЯМ СПЕЦИФІКИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ ТА ЇХНЬОЇ РОЛІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Фінансові установи, зокрема банки, відіграють ключову роль в економіці, забезпечуючи фінансове посередництво, управління грошовими потоками та кредитування. Банківський бренд є важливим нематеріальним активом, захист якого регулюється як міжнародним, так і національним законодавством. Основні виклики у сфері правового регулювання включають боротьбу з недобросовісною конкуренцією, захист брендів у цифровому середовищі та адаптацію законодавства до сучасних технологічних реалій.

Банківський бренд має тривалий шлях еволюції, що відображає зміну підходів до фінансових послуг, довіри споживачів та конкурентного середовища. У XX столітті ключовими елементами бренду стали корпоративна ідентичність, реклама та маркетингові стратегії, тоді як у XXI столітті на перший план вийшли цифровізація, персоналізація послуг і кібербезпека. Формування та захист банківського бренду регулюється низкою міжнародних, європейських та національних нормативно-

правових актів, які встановлюють правила використання торговельних марок, комерційних найменувань та рекламної діяльності фінансових установ (табл. 1).

Таблиця 1

Законодавчо-нормативне регулювання банківського бренду

Нормативний акт	Характеристика
Міжнародне законодавство	
Паризька конвенція про охорону промислової власності (1883)	Встановлює базові принципи охорони торговельних марок, включаючи захист банківських брендів у міжнародному середовищі
Мадридська система міжнародної реєстрації знаків (1891, 1989)	Дозволяє банкам реєструвати свої торговельні марки одночасно в декількох країнах
Угода ТРІПС (1994) (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)	Закріплює мінімальні стандарти захисту торговельних марок, які стосуються і банківських установ
Законодавство Європейського Союзу	
Регламент ЄС № 2017/1001 «Про знак Європейського Союзу»	Встановлює єдину процедуру реєстрації торговельних марок у країнах ЄС, що поширюється на банки
Директива ЄС 2008/95/ЄС «Про зближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок»	Визначає загальні вимоги до охорони торговельних марок, включаючи банківський бренд
Законодавство України	
Конституція України (ст. 41, 42)	Гарантує право власності на інтелектуальну власність, включаючи торговельні марки банків
Цивільний кодекс України (ст. 420–448)	Регулює охорону об'єктів інтелектуальної власності, зокрема торговельних марок та комерційних найменувань
Господарський кодекс України (ст. 157–159)	Визначає правила використання фірмового найменування та захисту ділової репутації
Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» № 3689-ІІІ від 15.12.1993	Регулює реєстрацію та використання торговельних марок, які можуть виступати елементами банківського бренду
Закон України «Про банки і банківську діяльність» № 2121-ІІІ від 07.12.2000	Встановлює вимоги до найменування банку та його використання у комерційній діяльності
Закон України «Про рекламу» № 270/96-ВР від 03.07.1996	Визначає вимоги до рекламування банківських послуг та брендуння банків.
Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» № 236/96-ВР від 07.06.1996	Охороняє банки від неправомірного використання їхніх комерційних позначень конкурентами

Банківський бренд поєднує іміджу, репутації, корпоративної культури, емоційного сприйняття та ціннісної пропозиції фінансової установи, яке формує уявлення клієнтів та партнерів про її надійність, якість послуг і конкурентні переваги. У цифрову епоху банківський бренд не лише відображає фінансову стійкість установи, а й визначає рівень її фінансову надійність із технологічними інноваціями (табл. 2).

Таблиця 2

Умови формування та розвиток банківського бренду

Вимога	Опис
Специфіка фінансових установ	
Довіра, надійність і стабільність	Оскільки банки працюють із фінансами клієнтів, довіра є основним чинником їхнього бренду. Репутація банку формується через його фінансову стійкість, дотримання регуляторних норм і якість управління ризиками
Регуляторні обмеження	Банківська діяльність суворо регулюється, що впливає на можливості маркетингової комунікації. Наприклад, банки повинні дотримуватись законодавчих вимог щодо реклами фінансових продуктів, прозорості інформації про тарифи та відповідальність перед клієнтами
Специфіка продуктів і послуг	Банківські продукти складніші, ніж товари чи послуги в інших сферах. Наприклад, кредитні програми, інвестиційні продукти або страхові послуги вимагають детального роз'яснення. Тому бренд банку повинен включати освітні ініціативи, консультаційні сервіси та прозорість умов
Цифровізація та технологічність	З розвитком фінтеху банки повинні адаптувати до цифровізації: Інтернет- та мобільний банкінг як обов'язковий компонент бренду. Штучний інтелект та Big Data для персоналізації банківських послуг. Кібербезпека як частина іміджу відповідального банку
Клієнто-орієнтованість	На відміну від інших сфер бізнесу, банки мають справу з довготривалими відносинами з клієнтами. Тому бренд повинен будуватися на реальному досвіді взаємодії клієнтів із банком, включаючи якість обслуговування, швидкість вирішення фінансових рішень та пропозицій, рівень персоналізації
Цифровізації	
Цифрова доступність і технологічність	Використання онлайн-банкінгу, мобільних додатків, штучного інтелекту та автоматизованих сервісів для покращення клієнтського досвіду; здатність забезпечити швидкий, безпечний та зручний доступ через цифрові канали (мобільні додатки, онлайн-банкінг, чат-боти)
Цифрова репутація	Відгуки клієнтів, наявність активної присутності у соціальних мережах та онлайн-платформах

Кібербезпека	Гарантія захисту персональних даних та безпечних транзакцій
Інтерактивність і персоналізація	Використання штучного інтелекту та Big Data для адаптації фінансових продуктів під потреби клієнтів
Оmnіканальність	Інтеграція всіх каналів комунікації (фізичних відділень, веб-платформ, мобільних додатків, чат-ботів, голосових помічників тощо) для зручності

Отже, сучасний банківський бренд виходить за межі традиційного сприйняття і перетворюється на комплексний цифровий образ і формується під впливом фінансової стійкості, регуляторних обмежень, довіри клієнтів та технологічних інновацій (табл. 2). В умовах цифровізації він повинен поєднувати традиційні цінності надійності з сучасними рішеннями для зручності, безпеки та персоналізації фінансових послуг. Банківський бренд — це сукупність унікальних характеристик, асоціацій та репутаційних активів фінансової установи, які формують її впізнаваність, довіру клієнтів і конкурентну перевагу.

Список використаних джерел:

1. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року. URL: <https://www.wipo.int/treaties/en/ip/paris/>
2. Мадридська угода 1891 р., Протокол до Мадридської угоди 1989 р. URL: <https://www.wipo.int/madrid/en/>
3. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) від 15 квітня 1994 року. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm
4. Про знак Європейського Союзу: Регламент (ЄС) № 2017/1001 Європейського Парламенту та Ради від 14 червня 2017 року. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017R1001>
5. Про зближення законодавств держав-членів щодо торговельних марок: Директива 2008/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 жовтня 2008 року. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0095>
6. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
7. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV (ст. 420–448). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
8. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV (ст. 157–159). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

9. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
10. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
11. Про рекламу: Закон України від 3 липня 1996 року № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр>
12. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 7 червня 1996 року № 236/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>

Роман Пасічник,

аспірант спеціальності 072 «Фінанси,

банківська справа, страхування та фондовий ринок

Науковий керівник: **Валерія Кочорба,**

к.е.н., доцент кафедри банківського бізнесу та фінансових технологій,

Навчально-наукового інституту «Каразінський банківський інститут»

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ НА БАНКІВСЬКУ СФЕРУ

Цифрова трансформація докорінно змінює банківський сектор, сприяючи його ефективності, автоматизації та персоналізації послуг. Вона охоплює нові технології, такі як Big Data, штучний інтелект (AI), блокчейн, хмарні сервіси та фінтех-рішення, які змінюють традиційні банківські процеси. Цифрова трансформація відкрила нові можливості для підвищення ефективності, зручності та безпеки фінансових послуг. Основні світові тенденції у цифровій трансформації банківської сфери разом із посиланнями на авторитетні джерела, що висвітлюють ці процеси:

- банки все активніше впроваджують концепцію відкритого банкінгу, що передбачає доступ до фінансових даних через стандартизовані API. Це сприяє розвитку партнерських відносин із fintech-компаніями та створенню єдиної цифрової екосистеми [1];
- штучний інтелект, машинне навчання та аналітика великих даних дозволяють банкам персоналізувати послуги, оптимізувати управління ризиками та оперативно виявляти шахрайські операції [2];

- технологія блокчейн забезпечує підвищену безпеку, прозорість та швидкість транзакцій, що стимулює розвиток криптовалют та інших цифрових активів у фінансовій сфері [3];
- зі зростанням кількості кібератак банки інвестують у розробку передових систем захисту, впроваджують біометричну ідентифікацію та інші сучасні технології кібербезпеки [4];
- використання мобільних додатків, чат-ботів та інших цифрових інструментів дозволяє банкам покращувати користувацький досвід, забезпечувати швидке обслуговування та адаптувати послуги під індивідуальні потреби клієнтів [5];
- перехід на хмарні рішення дозволяє банкам швидко масштабувати свої послуги, знижувати витрати на інфраструктуру та підвищувати гнучкість у наданні нових продуктів і послуг [6];
- традиційні банки все частіше знаходять спільну мову з інноваційними стартапами, що дозволяє швидко впроваджувати нові технології та розширювати спектр фінансових послуг [7];
- глобальні регулятори працюють над гармонізацією правових норм, щоб відповідати викликам цифровізації, що включає як захист персональних даних, так і створення умов для розвитку цифрових фінансових продуктів [8].

Вищезазначені світові тенденції допомагають сформувати комплексне уявлення про вплив цифрової трансформації на банківську сферу та дають можливість слідкувати за змінами в фінансовому секторі (табл. 1).

Законодавство України активно розвивається у напрямі регулювання банківської сфери та цифрових фінансових технологій. Основні, – це нормативно-правові акти, що регулюють ці сфери в Україні. Окрім основних законів, важливими є підзаконні акти та нормативи НБУ, зокрема Постанова НБУ №65 "Про здійснення банками фінансового моніторингу", яка регламентує перевірку фінансових операцій та контроль за підозрілими транзакціями, Постанова НБУ №133 "Про регулювання електронних грошей в Україні", що встановлює вимоги до їх випуску та використання, а також Постанова НБУ №141 "Про впровадження відкритого банкінгу в Україні", яка регулює механізми API-банкінгу та відкритого доступу до фінансових послуг.

Таблиця 1

Основні тенденції банківської сфери в умовах цифрової трансформації

Основні аспекти цифрової трансформації в банківському секторі	
1.1. Автоматизація та оптимізація банківських процесів	Впровадження роботизованої автоматизації процесів (RPA) для обробки платежів, кредитних заявок та аналітики. Зниження операційних витрат та людського фактору
1.2. Розвиток	Онлайн- та мобільні додатки для безконтактного

дистанційного банкінгу	обслуговування клієнтів. Віртуальні консультанти (чат-боти, голосові асистенти). Сервіси інтернет-банкінгу, які забезпечують доступ до фінансових послуг 24/7
1.3. Цифрові платежі та безготівкові розрахунки	Активне використання Apple Pay, Google Pay, PayPal, криптовалюти. Контактніless-платежі, QR-коди, NFC- та блокчейн-операції. Зниження витрат на обробку готівки
1.4. Фінтех-компанії як конкуренти та партнери банків	Співпраця банків із стартапами для розробки фінансових сервісів. Відкритий банкінг (Open Banking) і API-інтеграції для покращення клієнтського досвіду. Нові бізнес-моделі: необанки (Revolut, Monzo, N26), P2P-кредитування (Lending Club, Prosper)
2. Виклики цифрової трансформації для банків	
2.1. Кібербезпека та захист даних	Зростання кількості кібератак, шахрайства, витоків даних. Посилення вимог до KYC (Know Your Customer) та AML (Anti-Money Laundering). Впровадження біометричної аутентифікації та блокчейну для безпеки платежів
2.2. Регуляторні обмеження та відповідність законодавству	Впровадження GDPR (Захист персональних даних у ЄС). Вимоги Базельського комітету (Basel III) до банківської ліквідності та ризик-менеджменту. Національні нормативи щодо цифрових активів та криптовалюти
2.3. Зміна структури зайнятості у банківському секторі	Скорочення традиційних посад (касира, оператора, менеджера відділення). Попит на нові професії: аналітики даних, фахівці з кібербезпеки, AI-розробники
Перспективи розвитку цифрової трансформації в банках	
3.1. Штучний інтелект та машинне навчання	AI-аналіз поведінки клієнтів для персоналізації фінансових продуктів. Автоматизація кредитного скорингу та аналіз ризиків
3.2. Блокчейн і цифрові валюти	Використання CBDC (Central Bank Digital Currency) для заміни фіатних грошей. Захист транзакцій та зниження операційних витрат завдяки децентралізації
3.3. Хмарні технології та Banking-as-a-Service (BaaS)	Перехід банків до хмарної інфраструктури для гнучкого масштабування послуг. Можливість створення white-label банків для сторонніх фінансових організацій
3.4. IoT та розумні пристрої	Платежі через смарт-годинники, автомобілі, розумні колонки. Автоматичні нагадування про фінансові операції через інтегровані системи

Україна також гармонізує своє законодавство з міжнародними стандартами, зокрема директивами ЄС, такими як PSD2 (регулювання відкритого банкінгу), GDPR (захист персональних даних) та рекомендаціями FATF щодо фінансового моніторингу. Це забезпечує інтеграцію української фінансової системи у глобальний ринок та підвищує довіру до неї.

Таким чином, цифрова трансформація суттєво змінює банківську сферу, надаючи нові можливості для підвищення ефективності, гнучкості та доступності фінансових послуг. Водночас банки стикаються з серйозними викликами, такими як кібербезпека, конкуренція з фінтех-компаніями та необхідність адаптації до нових регуляторних вимог. Законодавство України поступово оновлюється відповідно до європейських стандартів, що сприяє розвитку цифрового банкінгу, мобільних платежів і криптовалютного ринку. Ключем до успіху є баланс між інноваціями та безпекою, що дозволить ефективно впроваджувати цифрові технології у фінансовий сектор.

Список використаних джерел:

1. Open Banking – Building the Future of Banking. McKinsey & Company. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/open-banking-how-banks-can-build-the-future>
2. AI in Banking – On the Edge of a Revolution. Deloitte. URL: <https://www2.deloitte.com/us/en/pages/financial-services/articles/artificial-intelligence-banking.html>
3. Global Blockchain Survey. URL: https://www.ey.com/en_gl/blockchain
4. Global Risks Report World Economic Forum. 2021. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-global-risks-report-2021>
5. Accenture. Banking Technology Vision. URL: <https://www.accenture.com/us-en/insights/banking/banking-technology-vision>
6. Amazon Web Services. AWS Financial Services. URL: <https://aws.amazon.com/financial-services/>
7. The Future of Fintech. 2019. URL: <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2019/05/the-future-of-fintech.html>
8. Bank for International Settlements (BIS). URL: <https://www.bis.org/>

Юрій Романів

здобувач вищої освіти ОС «Бакалавр»

Маш-11факультет Механіки, енергетики та
інформаційних технологій Львівського НУП

Науковий керівник: **Ірина Гуменюк**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Академічна доброчесність є фундаментальною складовою наукових досліджень, забезпечуючи довіру до результатів та сприяючи розвитку знань. У контексті діяльності фінансово-кредитних установ дотримання принципів академічної доброчесності набуває особливого значення, оскільки впливає на якість фінансових досліджень та репутацію установи.

Порушення академічної доброчесності, такі як плагіат, фабрикація та фальсифікація даних, можуть призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату довіри клієнтів та регуляторних органів. Зокрема, плагіат визначається як оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як власних, або відтворення опублікованих текстів без зазначення авторства. Фабрикація передбачає вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях, тоді як фальсифікація — це свідомо зміна або модифікація вже наявних даних. Такі дії не лише спотворюють наукову картину, але й можуть призвести до втрати довіри з боку колег та суспільства [2].

У сучасному науковому середовищі дедалі більше уваги приділяється запобіганню порушенням академічної доброчесності. Університети та наукові установи впроваджують політики та процедури, спрямовані на виявлення та запобігання плагіату, фабрикації та фальсифікації. Зокрема, використання програмного забезпечення для перевірки унікальності текстів стало стандартною практикою при оцінці наукових робіт. Крім того, освітні програми дедалі частіше включають курси з етики наукових досліджень, підкреслюючи важливість академічної доброчесності для майбутніх науковців.

Варто зазначити, що дотримання принципів академічної доброчесності є не лише моральним обов'язком, але й юридичною вимогою. В Україні це питання регулюється Законом "Про освіту", який визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу. Порушення цих норм може призвести до дисциплінарних заходів, включаючи позбавлення наукових ступенів або звільнення з посади.

Академічна доброчесність є фундаментальною складовою наукових досліджень, забезпечуючи довіру до результатів та сприяючи розвитку знань. У контексті діяльності фінансово-кредитних установ дотримання

принципів академічної доброчесності набуває особливого значення, оскільки впливає на якість фінансових досліджень та репутацію установи [1].

Порушення академічної доброчесності, такі як плагіат, фабрикація та фальсифікація даних, можуть призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату довіри клієнтів та регуляторних органів. Зокрема, плагіат визначається як оприлюднення наукових результатів, отриманих іншими особами, як власних, або відтворення опублікованих текстів без зазначення авторства. Фабрикація передбачає вигадкування даних чи фактів, що використовуються в наукових дослідженнях, тоді як фальсифікація — це свідомо зміна або модифікація вже наявних даних. Такі дії не лише спотворюють наукову картину, але й можуть призвести до втрати довіри з боку колег та суспільства.

У сучасному науковому середовищі дедалі більше уваги приділяється запобіганню порушенням академічної доброчесності. Університети та наукові установи впроваджують політики та процедури, спрямовані на виявлення та запобігання плагіату, фабрикації та фальсифікації. Зокрема, використання програмного забезпечення для перевірки унікальності текстів стало стандартною практикою при оцінці наукових робіт. Крім того, освітні програми дедалі частіше включають курси з етики наукових досліджень, підкреслюючи важливість академічної доброчесності для майбутніх науковців [2].

Варто зазначити, що дотримання принципів академічної доброчесності є не лише моральним обов'язком, але й юридичною вимогою. В Україні це питання регулюється Законом "Про освіту", який визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу. Порушення цих норм може призвести до дисциплінарних заходів, включаючи позбавлення наукових ступенів або звільнення з посади.

Отже, академічна доброчесність є наріжним каменем наукових досліджень, забезпечуючи їхню якість, достовірність та суспільну довіру. Дотримання етичних стандартів у науці сприяє прогресу та розвитку знань, тоді як їх порушення може мати серйозні негативні наслідки для окремих дослідників та наукової спільноти в цілому.

Список використаних джерел:

1. Артюхов А., Віхляєв М., Волк Ю. Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище: збірник есе програми підвищення кваліфікації (18 вересня – 18 жовтня 2023 року). Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. 524 с.
2. Академічна доброчесність: практика дотримання у наукових дослідженнях // Молодий вчений. 2023. №5. С. 45-48. URL: <https://mir.dspu.edu.ua/article/view/287676>

Ірина Садчикова,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Леонід Колотило,

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування

Мирослав Пентелейчук,

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Національний університет «Чернігівська політехніка»,
м. Чернігів, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УКРАЇНІ

Макроекономічна нестабільність є серйозним викликом для фінансової безпеки банківських установ в Україні. Високий рівень забезпечення фінансової безпеки банків є критично важливим для стабільності фінансової системи та економіки в цілому. Фінансова безпека банківських установ – це узгоджений комплекс заходів, спрямованих на захист банку від різноманітних загроз, які можуть призвести до фінансових втрат, порушення репутації та, як наслідок, втрати довіри клієнтів і банкрутства [2]. В умовах постійних глобальних змін та внутрішніх викликів, особливо в контексті макроекономічної нестабільності, забезпечення такої безпеки стає надзвичайно актуальним завданням. В Україні, як і в багатьох інших країнах, банківська система зазнає значного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, що потребує розробки ефективних стратегій та інструментів для збереження її стійкості [3].

Макроекономічна нестабільність – це стан банківської системи країни, що характеризується коливаннями курсів валют, інфляцією, змінами процентних ставок та іншими факторами, що створює значні ризики успішної діяльності банківських установ, що втрачають здатність ефективно виконувати свої функції [4]. Розглянемо основні фактори макроекономічної нестабільності, що впливають на забезпечення рівня фінансової безпеки банківських установ, а саме:

- волатильність валютного курсу: різкі коливання курсу гривні можуть призвести до збитків банків, що мають валютні кредити або депозити;
- інфляція: висока інфляція зменшує реальну вартість активів банків та може призвести до погіршення якості кредитного портфеля;
- економічний спад: зниження економічної активності призводить до зменшення попиту на кредити та може призвести до збільшення кількості проблемних кредитів;

- політична нестабільність: політична невизначеність може негативно вплинути на інвестиційний клімат та призвести до відтоку капіталу з банківської системи [5].

На основі сформованих факторів макроекономічної нестабільності, запропонуємо шляхи ефективного забезпечення фінансової безпеки банківських установ, такі як:

- посилення регулювання та нагляду: необхідно посилити вимоги до капіталу, ліквідності та управління ризиками банків;
- диверсифікація діяльності: банкам слід розширювати спектр послуг та зменшувати залежність від традиційних видів кредитування;
- управління кредитним ризиком: необхідно вдосконалювати системи оцінки кредитоспроможності позичальників та управління проблемними кредитами;
- підвищення фінансової грамотності населення: важливо інформувати населення про ризики, пов'язані з банківськими послугами, та сприяти розвитку фінансової культури;
- міжнародне співробітництво: необхідно розвивати співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями для обміну досвідом та залучення ресурсів.

Держава в особі НБУ відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки банківської системи. Саме НБУ відповідає за забезпечення стабільності банківської системи та фінансової системи в цілому, особливо в умовах макроекономічної нестабільності [1]. Його функції спрямовані на підтримку здорової конкуренції серед банків, захист інтересів вкладників та забезпечення безперебійного функціонування платіжної системи. Основні функції НБУ в цьому контексті такі:

- регулювання та нагляд: НБУ встановлює правила та норми, яким мають відповідати банки. Це стосується таких аспектів, як мінімальні нормативи капіталу, обмеження щодо надання кредитів, вимоги до резервування та інші. Регулярний нагляд за діяльністю банків дозволяє виявляти потенційні проблеми на ранніх стадіях та вживати необхідних заходів;
- монетарна політика: через інструменти монетарної політики (облікова ставка, операції на відкритому ринку, обов'язкові резерви) НБУ впливає на рівень інфляції, обмінний курс та інші макроекономічні показники. Стійкий макроекономічний клімат є важливим фактором для забезпечення фінансової стабільності банків;
- лідерство у кризових ситуаціях: у разі виникнення фінансової кризи НБУ виступає як кредитор останньої інстанції, надаючи необхідну ліквідність банкам. Крім того, НБУ розробляє та впроваджує антикризові заходи, спрямовані на стабілізацію банківської системи;

- захист прав споживачів фінансових послуг: НБУ захищає права вкладників та інших клієнтів банків, забезпечуючи прозорість умов надання фінансових послуг та ефективну систему розгляду скарг;
- співпраця з міжнародними фінансовими інституціями: НБУ активно співпрацює з міжнародними фінансовими організаціями (МВФ, Світовий банк тощо), що дозволяє залучати додаткові ресурси та переймати кращий міжнародний досвід.

Забезпечення фінансової безпеки банківських установ в умовах макроекономічної нестабільності є складним та багатограним завданням. Успішне вирішення цього завдання потребує комплексного підходу, що включає посилення регулювання та нагляду, диверсифікацію діяльності банків, управління кредитним ризиком, підвищення фінансової грамотності населення та міжнародне співробітництво.

Список використаних джерел:

1. Гребенюк Н. О. Фінансова безпека банків: система розпізнавання загроз та усунення ризиків. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. 2016. Вип. 91. С. 53-64.
2. Денисов О. Є. Сутність поняття фінансової безпеки банків та її вплив на розвиток державності. Економічна наука. 2016. № 2. С. 46-50.
3. Коваленко В. В. Фінансова безпека банків: реалії та перспективи забезпечення. Економічний форум. 2022. № 2. С. 141-151.
5. Лісняк А.Є. Чинники фінансової безпеки банків. Вісник університету банківської справи. 2017. № 3(30). С. 77-82.
6. Побережний С. М., Пластун О. Л., Болгар Т. М. Фінансова безпека банківської діяльності: навчальний посібник. Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2010. 112 с.

Станіслав Сімаков

аспірант кафедри економіки,
фінансів та обліку

Науковий керівник: **Філяр Світлана,**

к.е.н., доцент кафедри економіки, фінансів,
обліку, математичних та інформаційних дисциплін
Черкаської філії ПВНЗ «Європейський університет»,
м. Черкаси, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Коли банк надає кредит, його максимальний прибуток обмежується процентною ставкою, встановленою в кредитному договорі. Проте, чим більший банк, тим більше ресурсів він має без додаткових витрат. Збільшення продажів також призведе до збільшення ліквідності та

покращення доступу до ринку. Як відзначають експерти зараз зростаючий попит на сучасну платіжну систему вимагатиме змін і вдосконалень платіжної архітектури, зміни, методів оплати, та онлайн платформ.

При встановленні кореспондентських відносин особлива увага приділяється спроможності та надійності партнерів. Велику роль у підтвердженні надійності банку грає рейтинг, який визначається як за кількісними, так і якісними показниками. До таких показників банку слід зарахувати: розмір капіталу банку, розмір активів банку, розмір зобов'язань банку, обсяг його прибутку.

Важливу роль відіграє фактор власника з погляду поповнення капіталу та ліквідних ресурсів, що є основою стійкості у стресових умовах. Жоден банк, який належить державі чи міжнародним фінансовим холдингам, не був визнаний неплатоспроможним.

Якщо виділити на сьогодні найбільші банки України, що здійснюють свою діяльність то можна виділити такі українських та іноземних банків на січень 2025 року[2]:

1. ПриватБанк (державний)
2. Ощадбанк (державний)
3. Укрексімбанк (державний)
4. Креді Агріколь Банк (Credit Agricole, Франція, є дочірній банк)
5. Uksibbank (BNP Paribas Group, Франція, є дочірній банк)
6. Кредобанк (PKO Bank Polska, Польща)
7. Укргазбанк (державний)
8. СІТІбанк Україна (Citigroup, США)
9. ПроКредит Банк (ProCredit Bank, Німеччина)
10. Райффайзен Банк (Raiffeisen International Bank, Австрія, є дочірній банк)

Серед банкірів вважається, що наявність у банку навіть невисокого рейтингу, виставленого одним із міжнародних рейтингових агентств, справляє на світове співтовариство краще враження, ніж відсутність такого взагалі.

Присвоєння банку кредитного рейтингу надає йому за порівняно з банками без рейтингу ряд переваг, головними з яких є:

- підвищення довіри до банку зі сторони клієнтів;
- розширення займаної частки на ринку банківських послуг;
- підвищення рентабельності банківської діяльності;
- підвищення конкурентоспроможності банку.

Зрозуміло, що це може перешкоджати участі банків у фінансуванні ризикових виробництв, які, зазвичай, і характеризуються найбільшим сумарним (стратегічним і динамічним) ефектом масштабу.

Банківським установам також необхідно як одним з аспектів розглядати обмеження діяльності фінансових інституцій в умовах

глобалізації. Рівень глобалізації банківської системи поки достатньо високий.

Світові банки розуміють, що управління грошовими потоками – це зв'язок між платіжним бізнесом, казначейськими, кредитними та інвестиційними операціями. Це напрямок стає домінуючим у стратегіях великих банків Америки та Європи, а також в Україні [3, с. 157].

У дискусіях зарубіжних економістів обговорюється проблема, яка вказує на те, що між розміром банку та обсягом операцій існує пряма залежність, що сприяє зниженню вартості послуг. Це, в свою чергу, дозволяє вирівняти міжнародні та внутрішні ціни на дані послуги.

Платіжні послуги мають інтенсивний характер розвитку. Банки що неспроможні дозволити збільшити ефективність операцій рахунок збільшення використовуваних ресурсів (трудових, матеріальних, фінансових) чи часу їх використання – основних характеристик екстенсивного типу розвитку. Натомість банківській праці властиво вдосконалення якісних характеристик та технологічності у використанні ресурсів.

Третім аспектом є інформаційне забезпечення діяльності банків та ринків капіталу. На відміну від ринків капіталу, банки мають суттєву перевагу у доступі до інформації про стан компаній нефінансового сектора. Основу для цього створює їхня участь у платіжній системі, де вони за допомогою позичкових та розрахункових рахунків позичальників можуть досить ефективно оцінювати фінансове стан останніх. Рівень розвиненості платежу як виду банківської послуги характеризує широкий спектр додаткових послуг, наданий зарубіжними банками своїм кореспондентам.

Список використаних джерел:

1. Карчева Г. Т. Фінансовий стан банків України в умовах загрози світової фінансово-економічної кризи. Ефективна економіка. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/11.pdf.
2. Рейтинг надійних банків України 2025 (січень) <https://forinsurer.com/rating-banks>
3. Циганюк Д. Л., Рудняк А. Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. Вісник Сумського державного університет. 2020. № 1. С. 155–162.

Олександр Тур,
аспірант 2 курсу кафедри фінансів
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок
Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ В УМОВАХ КРИЗИ

Як відомо, значна частка у вітчизняній банківській системі України належить державним банкам, тому ефективність їхнього функціонування, підвищення конкурентоспроможності, забезпечення прибутковості, підвищення якості корпоративного управління є основними напрямками реформування банківської системи України. Особливим періодом функціонування державних банків в Україні стали кризи пандемії Covid-19 та повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Проблемам ефективного функціонування державних банківських установ, дослідженню їх фінансової стійкості та якості активів, напрямам вирішення проблем непрацюючих кредитів, присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні науковці й практики, як: Д. Анастасію, Дж. Барт, Є. Андрушак, А. Герасименко, М. Гродзіцкі, Р. Мартін, А. Пишний, О. Перепьолкіна, В. Стельмах, О. Усенко, А. Череп, І. Чмутова та інші. Проте, кризи, що виникають у економіці нашої країни, зокрема й їх вплив на ефективне функціонування банківського сектору, вимагають від управлінців пошуку новітніх інструментів їх подолання. Одним із напрямів вирішення зазначеної проблеми є дослідження зарубіжного досвіду функціонування банківських установ, в тому числі й державних, та впровадження їх досвіду у вітчизняну практику банківництва.

В контексті вище зазначеного, метою нашої роботи є огляд зарубіжних практик функціонування державних банків в умовах кризових явищ в економіці країни, зокрема у країнах Європейського Союзу з огляду на обраний Україною курс набуття повноцінного членства у цьому європейському об'єднанні для виявлення можливих напрямів імплементації зарубіжного досвіду у практику функціонування вітчизняних державних банків.

Науковий інтерес до вирішення проблемних питань у банківській сфері в умовах кризових явищ викликає досвід Ірландії та Іспанії. Зокрема, особлива увага в даних країнах приділялася створенню спеціалізованих установ для роботи з проблемними активами, що може бути корисним для використання в Україні. В Україні вже запроваджено вимоги до процесу управління проблемними активами в банках, зокрема, Національний банк України ухвалив Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України [1].

Після фінансової кризи 2008 року Ірландія заснувала Нарахувальний банк активів (NAMA), метою якого було придбання проблемних активів від

банків для стабілізації фінансової системи. NAMA придбала активи на суму близько 74 мільярдів євро, що дозволило банкам очистити свої баланси та відновити кредитування. Цей крок сприяв відновленню довіри до банківської системи та економіки в цілому [2].

У свою чергу Іспанія у 2012 році використала такий інструмент, як створення Суспільної корпорації управління активами (SAREB). Основним призначенням такої організації було придбання проблемних активів від банків, що дозволило очистити їхні баланси та знизити ризики для фінансової системи. SAREB придбала активи на суму близько 50 мільярдів євро, що допомогло стабілізувати банківський сектор та відновити економічне зростання [3].

Спільним для усіх країн Європи стало також подолання впливу кризи 2013 – 2014 років у банківській системі, зокрема найбільшою проблемою на той період став надзвичайно великий (близько 6,7 % ВВП Європейського Союзу) рівень непрацюючих кредитів. Для цього європейськими банками було застосовано такі заходи: застосування перспективного резервування, прискорене формування резервів банками, що знаходилися під наглядом Європейського Центрального Банку, зміна підходів до реструктуризації та списання непрацюючих кредитів [8].

Отже, враховуючи досвід Ірландії та Іспанії, Україні доцільно вивчити можливість створення спеціалізованих агентств для більш ефективного управління проблемними активами. Це сприятиме очищенню балансів вітчизняних банків, зниженню ризиків фінансової системи та сприятиме економічному зростанню. Важливою умовою є забезпечення прозорості, ефективності та належного контролю за діяльністю такої установи. У сучасних умовах також необхідно використовувати інноваційні технології, які вже активно застосовуються в розвинених країнах, зокрема й впровадження моделей кредитного скорингу, які дають змогу оцінювати кредитоспроможність позичальників на основі аналізу великого обсягу даних [4].

Варто також відзначити, що Україна в особі Міністерства розробила та здійснює реалізацію стратегічних принципів реформування державного банківського сектору, що відбувається за підтримки Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Міжнародної фінансової корпорації та Європейського банку реконструкції та розвитку з метою впровадження світового досвіду у вітчизняну банківську практику.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України: Постанова Правління Національного банку України 18.07.2019 № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text> (дата звернення 31.01.2025)

2. Understanding NAMA's Work. URL: <https://www.nama.ie/> (дата звернення 31.01.2025)
3. Sareb: la gestora de activos que ayuda a mejorar el sector. URL: <https://www.sareb.es/en/> (дата звернення 31.01.2025)
4. Яким чином Big Data змінює роботу сучасних банків. URL: <https://www.bigdatalab.com.ua/news-100/> (дата звернення 31.01.2025)
5. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/SOB%20Strategy.pdf> (дата звернення 31.01.2025)
6. DZIAMULYCH M., KRUPKA M., STASHCHUK O., KOROBCHUK T., MOSTOVENKO N., AVRAMCHUK L., CHYZH N., TUR O. DYNAMICS OF THE MONETARY SECTOR OF UKRAINE DURING THE WAR AND ITS IMPACT ON THE EFFICIENCY OF THE BANKING SYSTEM. AD ALTA. 2024. Vol. 14. Issue 1. P. 230 – 234. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/140140/papers/A_38.pdf (дата звернення 31.01.2025)
7. Стащук О., Плоскіна А. Інструменти грошово-кредитної політики України в умовах воєнного стану. Світ фінансів. 2023. Вип. 1. С. 71-82. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1587> (дата звернення 31.01.2025)
8. Андрущак Є., Перепьолкіна О., Герасименко, А. Управління непрацюючими кредитами банків: світовий досвід. Економіка та суспільство, (59). 2024. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-25> (дата звернення 31.01.2025)

Андрій Шинкевич,
студент 2 курсу спеціальності
072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Науковий керівник: **Інна Головаш,**
викладач ВСП «Харківський фаховий
коледж харчової промисловості ДБТУ»,
м. Харків, Україна

ФАКТОРИНГОВІ ТА ЛІЗИНГОВІ СХЕМИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВА ТРАДИЦІЙНОМУ КРЕДИТУВАННЮ

Фінансування бізнесу є одним із ключових чинників його успішного розвитку. Традиційні банківські кредити залишаються найпоширенішим джерелом залучення капіталу, проте вони не завжди є оптимальним рішенням. Жорсткі вимоги до позичальників, високі відсоткові ставки та

складність отримання позики спонукають підприємства шукати альтернативні фінансові інструменти.

Серед таких варіантів особливе місце займають факторинг і лізинг. Обидва механізми дозволяють бізнесу отримати необхідні фінансові ресурси без класичного кредитного боргу та додаткового навантаження на баланс компанії.

Факторинг є фінансовим інструментом, що дозволяє підприємствам отримати кошти за рахунок переуступки прав вимоги за дебіторською заборгованістю. Це особливо корисно для компаній, які працюють із відтермінованими платежами, оскільки дає змогу отримати грошові кошти негайно, замість того щоб чекати їх надходження від клієнтів.

Факторингові операції відбуваються за участі трьох сторін: підприємства, що передає свою дебіторську заборгованість (клієнт), фінансової компанії (фактора) та боржника, який має здійснити оплату за надані товари чи послуги. Фактор викуповує рахунки клієнта та негайно виплачує йому більшу частину суми, а після отримання платежу від боржника повертає залишок за вирахуванням своєї комісії.

Однією з головних переваг факторингу є швидкість отримання фінансування. У порівнянні з банківським кредитуванням, яке часто супроводжується тривалим процесом оцінки ризиків та аналізу фінансової звітності, факторингові операції проводяться значно оперативніше. До того ж цей механізм не впливає на кредитне навантаження підприємства, оскільки не збільшує його боргові зобов'язання, а просто прискорює надходження вже зароблених коштів.

Ще одним важливим аспектом є можливість залучення фінансування без застави. Для малого та середнього бізнесу, який не має значних активів, що можуть бути використані як забезпечення кредиту, це відкриває додаткові можливості для розвитку.

Попри це, факторинг не є універсальним рішенням. Його ефективність залежить від якості дебіторської заборгованості та фінансової стабільності боржників. Якщо контрагенти компанії мають нестабільне фінансове становище або є високий ризик невиконання зобов'язань, факторингова компанія може відмовитися від співпраці або запропонувати менш вигідні умови.

Також слід враховувати, що вартість факторингових послуг часто перевищує витрати на традиційне банківське кредитування. Фінансові компанії закладають у свої тарифи не лише ризики неплатежів, а й адміністративні витрати, що може зробити цей інструмент менш привабливим для підприємств із низькою маржинальністю.

Лізинг є іншим фінансовим механізмом, що дає змогу підприємствам користуватися необхідними активами без їх негайного викупу. Це особливо актуально для компаній, які потребують дорогого обладнання, транспорту чи іншої техніки, але не мають достатніх коштів для придбання або не хочуть прив'язувати велику частину капіталу до основних засобів.

У класичній схемі лізингових відносин беруть участь три сторони: компанія-орендар, що отримує майно у тимчасове користування; лізингова компанія, яка фінансує угоду; та продавець обладнання або техніки. Лізингова компанія купує необхідне обладнання у продавця та передає його у користування підприємству, яке сплачує регулярні лізингові платежі протягом певного періоду.

Основна перевага лізингу полягає у можливості використання активу без необхідності одразу інвестувати значну суму коштів. Це дозволяє зберегти ліквідність бізнесу та спрямувати фінансові ресурси на інші потреби, такі як операційні витрати чи розширення виробництва.

Ще однією важливою перевагою є гнучкість умов фінансування. Лізингові компанії часто пропонують індивідуальні графіки платежів, що враховують сезонність бізнесу та специфіку його діяльності. Деякі угоди передбачають право викупу майна після завершення строку договору, що може бути вигідним варіантом для підприємств, які хочуть поступово придбати обладнання без великих початкових витрат.

Проте лізинг має й певні недоліки. Загальна вартість володіння активом через лізингові платежі може бути вищою, ніж при його прямому придбанні за рахунок кредиту. До того ж підприємство не набуває права власності на майно до моменту повного виконання зобов'язань, що може бути проблемою в разі зміни фінансового стану чи потреби у продажу активу.

Факторинг і лізинг не є взаємозамінними інструментами, адже вони виконують різні фінансові функції. Факторинг націлений на покращення ліквідності компанії, прискорюючи обіг коштів та зменшуючи ризики неплатежів. Натомість лізинг дозволяє отримати у користування дорогі активи без негайного викупу, що є важливим для бізнесів із високими капітальними потребами.

Обидва інструменти можуть бути ефективною альтернативою банківському кредитуванню залежно від конкретної ситуації. Для компаній, які стикаються з довгими термінами оплати від клієнтів і потребують оперативного поповнення оборотних коштів, факторинг може стати вигіднішим рішенням. Водночас для підприємств, що планують розширення виробництва або модернізацію обладнання, але не мають достатніх коштів для великих капітальних інвестицій, лізинг є більш раціональним варіантом.

Ще одним важливим фактором вибору є кредитна історія та фінансова стійкість компанії. Банки та лізингові компанії ретельно аналізують фінансовий стан позичальника перед прийняттям рішення про фінансування, що може ускладнити отримання традиційного кредиту для малих підприємств. У таких випадках факторинг може бути більш доступною альтернативою, адже оцінка здійснюється не за фінансовим станом компанії, а за якістю її дебіторської заборгованості.

Факторинг і лізинг є ефективними фінансовими інструментами, що можуть доповнювати або замінювати традиційне кредитування залежно від потреб бізнесу. Вони дозволяють підприємствам зберігати ліквідність,

уникати надмірного боргового навантаження та гнучкіше управляти своїми фінансовими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Гриценко В. Факторинг як ефективний інструмент підтримки бізнесу. Банківська справа. 2011. № 1 (97). С. 60–75.
2. Марченко Т. В. Лізинг як засіб кредитування підприємств : thesis. 2015. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/43626>
3. Пальчук О. І. Факторинг як специфічна фінансова послуга. Вісник Національного університету "Львівська політехніка". 2010. № 682. С. 168–173.
4. Ситник Н., Дунець І. Лізинг як форма оновлення технічної бази підприємства. Молодий вчений. 2021. № 4 (92). С. 326–330. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-4-92-69>
5. Цегельникова Д. М. Факторинг як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства : thesis. 2012. URL: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/28561>

Олександр Щербатюк,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Науковий керівник :**Катерина Мельник,**
к.е.н., доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Уманський національний університет,
м. Умань, Україна

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ ТА СПОСОБИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Оскільки метою діяльності банку є отримання максимального прибутку, він повинен приділяти велику увагу здійсненню своїх операцій при мінімально можливих ризиках. Щоб уникнути банкрутства і досягти стійкого становища на ринку банківських послуг банкам необхідно шукати і застосовувати ефективні методи та інструменти управління цими ризиками.

Кредитний ризик для комерційного банку полягає в непогашенні позичальником основного боргу і відсотків за кредитом. Уникнути кредитного ризику можна завдяки ретельному відбору позичальників, проведенню аналізу умов видачі кредиту, постійному контролю фінансового стану позичальника, здатність погашення кредиту.

У сучасних умовах функціонування банківської системи України суттєвими залишаються обсяги проблемних кредитів, що негативно впливає на ліквідність і фінансову стійкість банків.

За даними НБУ частка непрацюючих кредитів (NPL) по банківській системі України за 9 місяців 2024 року скоротилася до 32,3% (на 5

відсоткових пункти), або на 6,9 млрд грн і станом на 01.10.2024 року становив 415,5 млрд грн [1].

Відсутність ефективних методів управління ризиками може в кінцевому результаті привести комерційний банк до виникнення значних проблем, адже кожний недооцінений банківський ризик перетворюється у ризик структурний та завдає збитки банку в цілому. Але повністю уникнути ризиків у банківській діяльності неможливо, тому необхідно передбачити та мінімізувати їх вплив.

Існують як зовнішні, так і внутрішні способи мінімізації кредитних ризиків. Серед зовнішніх способів регулювання кредитного ризику банку важлива роль належить нормативам кредитного ризику (табл.1), які мають на меті не допустити надмірну концентрацію кредитного ризику в банку. Економічні нормативи діяльності банку, які доводить Національний банк України, є основою системи лімітів, що встановлюються для обмеження та мінімізації кредитного ризику банку.

Таблиця 1

Динаміка нормативів кредитних ризиків банківської системи України за 2020-2024рр., станом на 01.01, %

Норматив	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення (+, -)
Н7-Норматив макс. розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25%)	17,61	19,14	18,60	17,80	15,53	- 2,08
Н8-Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	105,00	87,39	72,35	86,33	63,13	- 41,87
Н9-Норматив макс. розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (не більше 25%)	7,02	4,10	3,71	2,81	1,08	- 5,94

Як видно з даних таблиці 1, середнє значення економічних нормативів банківського сектору відповідає нормативним значенням або знаходиться в їхніх межах.

Отже, аналіз дотримання банками України нормативів кредитних ризиків свідчить про необхідність посилення заходів ризик-менеджменту українських банків щодо кредитної дисципліни та впровадження міжнародних підходів до пруденційного нагляду за діяльністю банків.

Для банків найбільш прийнятним виходом з ситуації, що склалася буде перегляд заставного забезпечення, яке вони можуть прийняти від клієнтів. Диверсифікація заставного забезпечення дозволить поліпшити банкам якість кредитного портфеля і тим самим мінімізувати ризики неповернення кредитів. Стосовно проблем, пов'язаних з відсутністю у підприємств позитивних фінансових показників при оформленні інвестиційного кредиту, банкам слід переглянути свою політику в області укладання кредитних договорів та знизити вимоги до надання підтверджень підприємством своєї фінансової стійкості і позитивної динаміки розвитку. Це дозволить банкам повернути велику частину клієнтів, які пішли до приватних інвесторів через надання ними фінансування при високих ризиках, і тим самим збільшити частку підприємств реального сектора в кредитному портфелі.

Внутрішні ризики пов'язані з основною і допоміжною діяльністю банку на фінансовому ринку. Ризики основної банківської діяльності включають в себе процентний, валютний ризики, ризик неплатежу за виданими кредитами, цінові ризики по розрахунковим, факторинговим та лізинговими операціями банків, а також ризики зниження ринкової ліквідності фінансових інструментів і реінвестування в них банківського капіталу. Таким чином, внутрішні банківські ризики пов'язані з тим, що банк не має можливості завжди брати участь в процесі реалізації управлінських рішень позичальників, одержувачів інвестицій та інших клієнтів банку.

Оцінка ризиків повинна супроводжувати планування дій банку щодо інвестування, кредитування або надання інших банківських послуг. Відповідно, прийняття управлінських рішень повинно бути пов'язане з діями по мінімізації ризиків і можливих втрат банківського капіталу, активів і прибутків.

Для зниження кредитних ризиків комерційні банки використовують різноманітні прийоми та заходи захисту від кредитного ризику, а саме: диверсифікацію, лімітування, страхування, розподіл ризиків тощо [2].

Основні заходи, спрямовані на зниження кредитних ризиків комерційних банків відображено на рис. 1.

Отже, в процесі аналізу та оцінки банківських ризиків важливо враховувати, що всі види ризиків тісно пов'язані між собою. Тому банку важливо передбачати сукупний рівень прийнятого ним ризику, що визначається на основі кількісного та якісного аналізу.

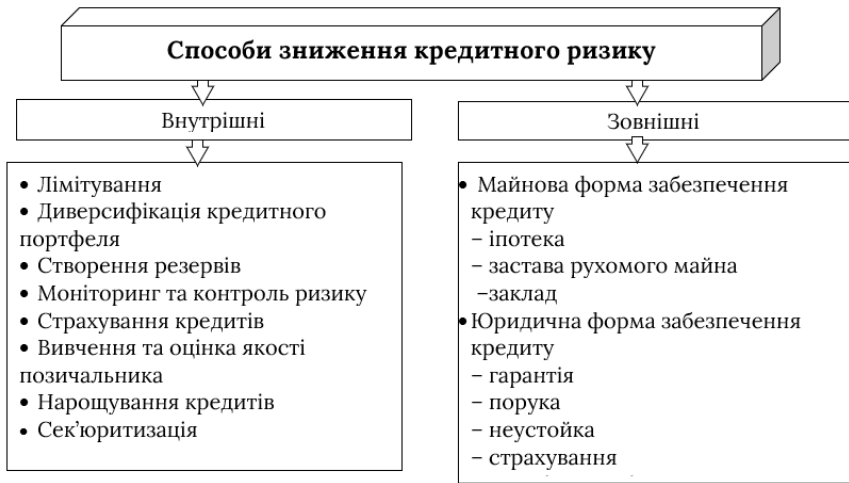

Рис. 1. Способи зниження кредитного ризику (систематизовано автором на основі джерел [2, 3, 4])

Список використаних джерел:

1. Частка непрацюючих кредитів у банках скоротилася за дев'ять місяців 2024 року до 32%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-skorotilasya-za-devyat-misyatsiv-2024-roku-do-32> (дата звернення 30.01.2025).
2. Управління ризиками банків : монографія у 2 томах / ред. проф. А. Єпіфанова, проф. Т. Васильєвої. Суми : УАБС НБУ, 2012. Т. 1. 283.
3. Боднар О. А., Тішечкіна К. В., Іваненко Г. Ю., Тарасенко В. П. Управління та засоби мінімізації кредитного ризику банку. *Modern Economics*. 2019. № 15 (2019). С. 21-26.
4. Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.

Михайло Яріш

*аспірант кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу
Західноукраїнський національний університет*

ІНВЕСТИЦІЙНЕ КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Малий і середній бізнес (МСБ) є ключовим сегментом економіки України, формуючи понад 60% робочих місць та забезпечуючи понад 40% валового внутрішнього продукту (ВВП). Війна, що триває з 2022 року, спричинила масштабні руйнування інфраструктури, зниження купівельної спроможності населення та складнощі у фінансуванні підприємницької діяльності. У цих умовах інвестиційне кредитування відіграє критично важливу роль для підтримки бізнесу, сприяючи його відновленню, розширенню виробництва та впровадженню інновацій.

У 2024 році фінансування МСБ продовжило поступове відновлення завдяки державним програмам підтримки. Так, у межах програми «Доступні кредити 5-7-9%» за перше півріччя 2024 року було видано 24 068 пільгових кредитів на загальну суму 90,5 млрд грн, що свідчить про високий попит на фінансові ресурси. Водночас, значна частина кредитів залишається короткостроковою, що обмежує можливості підприємств здійснювати довгострокові інвестиції.

Воєнний стан значно посилив макроекономічні ризики, що вплинуло на банківське кредитування. Одним із ключових факторів залишається висока інфляція, яка у 2022 році досягла 26,6%, а девальвація гривні на 60% суттєво зменшила реальну вартість кредитних ресурсів. У 2024 році ситуація стабілізувалася, проте ризики залишаються високими, що змушує банки підвищувати процентні ставки та скорочувати терміни кредитування.

Крім того, банки зосереджені переважно на короткострокових позиках для поповнення оборотного капіталу. За даними Національного банку України, у 2023 році частка довгострокових кредитів строком понад 5 років у загальному кредитному портфелі скоротилася до 15,8% для середнього бізнесу та до 14,2% для малого бізнесу. Це свідчить про те, що підприємства не мають можливості залучати ресурси для реалізації масштабних інвестиційних проєктів.

Ще однією проблемою є недостатній доступ до міжнародного фінансування. Високий рівень країнових ризиків, оцінюваний на рівні В-/ССС міжнародними рейтинговими агентствами, значно обмежує можливості банків залучати кошти на міжнародних ринках капіталу. Це впливає на доступність дешевих довгострокових кредитів для українських підприємств.

Для підтримки бізнесу під час війни держава активно використовує фінансово-кредитні механізми. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» залишається ключовим інструментом стимулювання підприємництва. З

початку 2024 року в межах програми було видано 90,5 млрд грн, а загальний обсяг кредитів, виданих за час існування ініціативи, перевищив 357 млрд грн.

Протягом 2024 року фінансування бізнесу за цією програмою було розподілено таким чином:

- 22,4 млрд грн – на переробну промисловість;
- 22 млрд грн – на поповнення обігових коштів;
- 21,2 млрд грн – на кредитування в зоні високого воєнного ризику;
- 19 млрд грн – на інвестиційні кредити [1].

Хоча частка інвестиційних кредитів у 2024 році дещо зросла, їхній обсяг все ще недостатній для повноцінної підтримки стратегічних галузей. Важливим напрямом стало фінансування проєктів енергонезалежності: у межах державних програм та ініціатив банків на ці потреби було виділено близько 1 млрд грн.

Для підвищення ефективності інвестиційного кредитування малого і середнього бізнесу в умовах війни необхідно реалізувати ряд стратегічних заходів:

1. Збільшення строковості інвестиційних кредитів. Програма «Доступні кредити 5-7-9%» повинна передбачати більшу частку інвестиційних кредитів (щонайменше 50%) та подовження їхнього терміну до 10 років.

2. Створення банку розвитку. Трансформація АБ «Укргазбанк» у повноцінний банк розвитку дозволить акумулювати кошти для фінансування стратегічно важливих галузей, таких як виробнича інфраструктура, військово-промисловий комплекс та альтернативна енергетика.

3. Розширення державних гарантій. Державний механізм гарантування інвестиційних кредитів сприятиме зниженню кредитних ризиків банків та дозволить їм активніше видавати довгострокові позики.

4. Запуск програми довгострокового рефінансування. Національний банк України може розширити програми рефінансування державних банків на 10 років під 1-2%, що дозволить надавати бізнесу кредити під 5-7% річних.

5. Залучення міжнародних фінансових ресурсів. Україна може співпрацювати зі Світовим банком, Європейським банком реконструкції та розвитку, Міжнародною фінансовою корпорацією для залучення коштів на підтримку малого та середнього бізнесу.

Інвестиційне кредитування є ключовим механізмом підтримки малого і середнього бізнесу в умовах війни, однак існуючі фінансові програми не забезпечують достатнього рівня довгострокового фінансування. Дані за 2024 рік свідчать про зростання попиту на кредити серед підприємців, особливо у сфері енергонезалежності та переробної промисловості. Проте, лише 19 млрд грн із 90,5 млрд грн кредитів було

спрямовано на інвестиційні проекти, що є недостатнім для повноцінного економічного відновлення [2].

Розширення програм державної підтримки, створення банку розвитку, збільшення строковості кредитів та залучення міжнародного фінансування дозволить покращити доступ до інвестиційного капіталу. Ефективна реалізація цих заходів сприятиме відновленню економіки та забезпеченню фінансової стійкості малого і середнього бізнесу в Україні.

Список використаних джерел:

1. Доступні кредити 5-7-9%. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://bdf.gov.ua/programs/dostupni-kredyty-5-7-9>.
2. Бізнес другий квартал поспіль позитивно оцінює свою майбутню ділову активність. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznes-drugiy-kvartal-pospil-pozitivno-otsinyuye-svoyu-maybutnyu-dilovu-aktivnist-za-pomirnogo-zrostannya-inflyatsiyi-ta-obminnogo-kursu--rezultati-opituvannya-kerivnikiv-kompaniy-u-iv-kvartali-2024-roku>.

СЕКЦІЯ 5. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ,ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ

Роман Барницький,

Аспірант 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Ярослав Ізмайлов,**

д.е.н., професор.,

Державний податковий Університет,

м. Ірпінь, Україна

ІТ АУДИТ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ У РЕЗУЛЬТАТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Широке використання інформаційних систем та технологій в обліку та формуванні фінансової звітності організацій привело до необхідності зміни підходів до проведення аудиту фінансової звітності таких підприємств. Зміна підходів, в свою чергу, зумовила створення окремого напрямку аудиту – ІТ аудит. Такий тип аудиту фокусується не конкретно на фінансовій інформації, яка є об'єктом аудиту, а на інформаційних системах і технологіях, які цю інформацію оброблюють.

Головною метою ІТ аудиту є підтвердження того, що ІТ технології, які беруть участь в обробці та зберіганні фінансової інформації, працюють коректно. Іншими словами, основною метою ІТ аудиту є оцінка ефективності, безпеки та відповідності ІТ систем компанії встановленим стандартам та вимогам, а також очікуванням самого підприємства. Серед найголовніших результатів ІТ аудиту можуть бути такі:

Виявлення слабких місць: ІТ аудит допомагає виявити слабкі місця в ІТ інфраструктурі, що можуть становити загрозу викривлення фінансової інформації підприємства, яка є предметом фінансового аудиту (2).

Оптимізація ресурсів: Аналіз ІТ систем дозволяє виявити зайві витрати та оптимізувати бюджет на підтримку ІТ інфраструктури (2).

Відповідність вимогам: ІТ аудит дозволяє переконатися, що компанія відповідає всім необхідним законодавчим, регуляторним та внутрішнім вимогам та стандартам, які застосовні до організації (2).

Для проведення якісного ІТ аудиту можна використовувати низку міжнародних стандартів, основними з них є:

ISO (International Organization for Standardization) – має два окремих напрямки, пов'язаних з діджиталізацією, а саме ISO 20000: Стандарт для управління ІТ послугами, який визначає вимоги до системи управління ІТ послугами та ISO 27001: Стандарт для управління інформаційною безпекою, який визначає вимоги до системи управління інформаційною безпекою (3).

COBIT (Control Objectives for Information and Related Technologies) – представляє собою набір інструментів для забезпечення

довгострокового контролю та моніторингу управління інформаційними системами за допомогою аудитів (3).

ITIL (Information Technology Infrastructure Library) - надає рекомендації щодо управління ІТ послугами, включаючи процеси, процедури та завдання, які допомагають організаціям ефективно управляти ІТ послугами (3).

В загальному, ІТ аудит складається з декількох етапів, першим з яких є планування та підготовка. Під час планування аудитори проводять попереднє дослідження об'єкта аудиту, визначають обсяг роботи та розробляють план аудиту. Після цього проводиться визначення ризиків, пов'язаних з ІТ системами, таких як ризики неавторизованого доступу до фінансових даних, збою ІТ систем, загрози їх безпеці, вразливості та потенційні загрози (1).

Після визначення обсягу роботи та ІТ ризиків аудитори проводять інвентаризацію всіх ІТ активів, включаючи апаратне та програмне забезпечення, мережеве обладнання та дані, які можуть безпосередньо впливати на фінансову інформацію і тому входять в зону фокусу аудиту. Разом з цим також проводиться перевірка стану поточної безпеки ІТ систем, включаючи політики безпеки, заходи захисту та відповідність стандартам (1).

Після цього настає етап аналізу контролів, які впроваджені підприємством для забезпечення конфіденційності, достовірності та доступності фінансової інформації. Тут важливо зрозуміти не лише які саме контролі наявні, але й як їх найбільш ефективно протестувати. На цьому етапі перевіряється ефективність таких заходів контролю. Наприклад, необхідно перевірити хто має доступ до систем та інформації, як відбуваються процеси з внесення змін в такі системи, наскільки коректно фінансова інформація оброблюється системами та передається між ними, процеси з її резервного копіювання та відновлення, тощо. Для цього аудитори аналізують дані з ІТ систем для виявлення аномалій, невідповідностей та потенційних ризиків викривлення фінансової інформації (1).

Після завершення аудиту аудитори складають звіт за його результатами, в якому надають висновки щодо стану ІТ систем та рекомендації щодо покращення. В деяких випадках аудитори також здійснюють моніторинг виконання рекомендацій та впровадження змін для забезпечення вдосконалення ІТ систем (1).

Діджиталізація бізнес-процесів сучасних організацій зумовила виникнення такого поняття, як ІТ аудит, який став невід'ємною частиною аудиту фінансової звітності та сучасного корпоративного середовища в цілому і зараз відіграє ключову роль у забезпеченні безпеки, ефективності та відповідності інформаційних систем сучасних організацій. Завдяки ретельному плануванню, оцінці ризиків, тестуванню контролів та аналізу даних, ІТ аудитори можуть виявити слабкі місця та

запропонувати рекомендації для їх усунення, а також надати запевнити аудиторів фінансової звітності в тому, що ІТ системи працюють коректно та на них можна покладатися під час фінансового аудиту. Використання міжнародних стандартів, таких як ISO 27001, COBIT та ITIL, забезпечує високий рівень якості та надійності аудиторських процедур. Це дозволяє організаціям не лише відповідати законодавчим вимогам, але й оптимізувати свої ІТ ресурси, підвищуючи загальну продуктивність та безпеку.

Список використаних джерел:

1. Практична методологія ІТ-аудиту [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/дод_%2015%20Практична%20методологія%20ІТ-аудиту.pdf.
2. Що таке ІТ аудит і чому він важливий для вашого бізнесу [Електронний ресурс] // ІТ центр КУБ. – Режим доступу: <https://kub.ua/baza-znan/shho-take-it-audit-i-chomu-vin-vazhlyvyj-dlya-vashogo-biznesu/>.
3. ІТ-аудит: навіщо він потрібен, його різновиди та міжнародні стандарти [Електронний ресурс] // ESKA Блог. – Режим доступу: <https://eska.global/blog/it-audit-navisho-vin-potriben-jogo-riznovidi-ta-mizhnarodni-standarti>.

Яна Бежнвець,
студентка 3 курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Тетяна Гайдучок,**
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет,
м. Житомир, Україна

ТРЕНДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У ФІНАНСОВОМУ ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Цифровізація фінансового обліку є одним із ключових напрямів розвитку сучасного бізнесу. Впровадження інноваційних технологій не лише змінює традиційні підходи до бухгалтерського обліку, а й відкриває нові можливості для підприємств у сфері управління фінансовими потоками, прогнозування та прийняття рішень.

Зростання ролі цифрових технологій у сфері фінансового обліку пояснюється кількома чинниками: необхідністю підвищення ефективності процесів, мінімізацією людських помилок, оптимізацією витрат і забезпеченням більшої прозорості. Світові тренди свідчать про

активне впровадження штучного інтелекту, автоматизації рутинних завдань, хмарних рішень та блокчейн-технологій.

Удосконалення та інтеграція цифрових технологій у фінансовий облік відіграють ключову роль у забезпеченні його ефективного функціонування. Безперервна модернізація та гнучке реагування на зміни в економічних процесах і технологічному середовищі є невід'ємними чинниками еволюції цієї галузі [1].

Проте поряд із численними перевагами цифровізація фінансового обліку також супроводжується певними викликами, серед яких необхідність адаптації до нових умов, підготовка спеціалістів та забезпечення безпеки фінансової інформації.

Цифрова трансформація фінансового обліку включає низку технологічних нововведень, що змінюють як внутрішні процеси підприємств, так і зовнішню взаємодію між підприємствами, державними установами та інвесторами.

1. Автоматизація бухгалтерських процесів та впровадження штучного інтелекту. Автоматизація фінансового обліку дозволяє значно скоротити час на обробку інформації та зменшити кількість помилок. Сучасні бухгалтерські програми здатні виконувати рутинні завдання, такі як облік платежів, виставлення рахунків, обробка податкової звітності та нарахування заробітної плати.

Штучний інтелект (AI) відкриває ще більше можливостей для цифровізації фінансового обліку. Він допомагає аналізувати великі масиви даних, прогнозувати фінансові показники та виявляти аномалії, що можуть свідчити про помилки або шахрайські дії. Наприклад, AI-системи можуть самостійно перевіряти відповідність транзакцій внутрішнім правилам підприємств, що знижує ризики фінансових порушень.

2. Використання блокчейн-технологій у фінансовому обліку. Блокчейн-технології забезпечують новий рівень безпеки та прозорості у фінансовому секторі. Децентралізований характер блокчейну дозволяє зберігати всі бухгалтерські записи у незмінному вигляді, що робить їх захищеними від фальсифікацій або несанкціонованого доступу.

Блокчейн може бути ефективно використаний у таких сферах, як аудит, управління активами, міжнародні платежі та контроль ланцюгів постачання. Наприклад, підприємства можуть використовувати блокчейн для ведення «розумних контрактів», які автоматично виконуються при дотриманні визначених умов, що значно спрощує фінансові операції.

3. Хмарні технології у бухгалтерському обліку. Перехід до хмарних бухгалтерських систем є ще одним важливим кроком на шляху до цифровізації фінансового обліку. Завдяки хмарним рішенням підприємства отримують можливість працювати з фінансовими даними у режимі реального часу, що значно спрощує процес управління фінансами та зменшує витрати на IT-інфраструктуру.

Хмарні технології також сприяють спрощенню взаємодії між підприємствами та податковими органами. В Україні вже активно впроваджуються електронні податкові сервіси, що дозволяють підприємствам подавати звітність онлайн та зменшувати адміністративне навантаження.

4. *Використання Big Data та аналітичних платформ.* Обробка великих обсягів даних (Big Data) дає змогу підприємствам здійснювати глибший фінансовий аналіз, прогнозувати ринки та оптимізувати фінансові потоки. За допомогою сучасних аналітичних платформ суб'єкти господарювання можуть швидко оцінювати фінансовий стан, виявляти можливості для зниження витрат та розробляти стратегії розвитку.

Застосування Big Data особливо корисне у банківському секторі та сфері інвестування, де необхідний швидкий аналіз великих масивів інформації для ухвалення ефективних рішень.

5. *Електронний документообіг та цифровий підпис.* Перехід до електронного документообігу є ще одним важливим трендом цифровізації фінансового обліку. Використання підприємствами цифрового підпису дозволяє швидко обмінюватися фінансовими документами, укладати угоди та подавати звітність без необхідності використання паперових носіїв. Це не лише економить час і кошти, а й підвищує рівень безпеки фінансових операцій, оскільки електронні документи складніше підробити або змінити без відповідного підтвердження.

Попри всі переваги цифровізації, її впровадження супроводжується низкою викликів, серед яких: забезпечення кібербезпеки (зростання кількості цифрових фінансових операцій підвищує ризик кібератак та шахрайства); висока вартість впровадження (багато підприємств), особливо малого бізнесу, не мають достатніх ресурсів для переходу на сучасні бухгалтерські системи; потреба у кваліфікованих кадрах (використання нових технологій вимагає спеціальних знань, яких часто бракує традиційним бухгалтерам); регуляторні обмеження (законодавство не завжди встигає за розвитком технологій, що може ускладнювати цифровізацію бухгалтерського обліку).

Незважаючи на наявні виклики, цифровізація фінансового обліку має значний потенціал для розвитку. В майбутньому очікується:

- подальша автоматизація фінансових процесів – використання штучного інтелекту та роботизованих систем дозволить мінімізувати людський фактор та покращити точність фінансових операцій;
- розширення використання блокчейн-технологій – це сприятиме підвищенню безпеки фінансових даних та прозорості облікових записів;

- глобальна інтеграція цифрових фінансових платформ – дозволить підприємствам ефективніше працювати на міжнародних ринках.
- зміни у законодавстві – очікується адаптація нормативної бази до нових цифрових реалій.

Таким чином, цифровізація фінансового обліку є неминучою складовою сучасного бізнесу. Використання новітніх технологій дозволяє підприємствам покращити управління фінансами, мінімізувати ризики та оптимізувати витрати. Водночас, щоб ефективно адаптуватися до цифрових змін, компаніям необхідно інвестувати в нові технології, навчання персоналу та підвищення рівня кібербезпеки. Ті підприємства, які першими впровадять інноваційні рішення у сфері фінансового обліку, отримають стратегічну перевагу у майбутньому цифровому середовищі.

Список використаних джерел:

1. Гайдучок Т. С. Вплив цифрових технологій на бухгалтерський (фінансовий) облік: тенденції та виклики. *Інновації та інтеграція цифрових трендів освітянського простору в економіку знань* : матеріали Всеукр. науково-педагогічного підвищення кваліфікації з економічних наук (30 жовтня – 10 грудня 2023 р.). Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2023. С. 31-33. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-332-6-7>

Дар'я Борисова,

студентка 3 курсу спеціальності

«Комп'ютерна інженерія»

Науковий керівник: **Станіслав Партіка,**

старший викладач кафедри електронних обчислювальних машин,

Харківський національний університет радіоелектроніки,

м. Харків, Україна

ІНСТРУМЕНТИ DATA MINING У ФІНАНСОВІЙ АНАЛІТИЦІ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ

Фінансовий ринок характеризується високою динамікою, великою кількістю транзакцій і залежністю від глобальних факторів. У таких умовах традиційні методи аналізу часто не здатні обробляти великі обсяги даних, які генеруються у реальному часі. Розвиток сучасних технологій значно змінив підходи до фінансової аналітики. З огляду на зростаючу конкуренцію у фінансовій сфері, компанії шукають нові шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Інструменти Data Mining стають актуальними у вирішенні цих завдань, адже вони забезпечують ефективне оброблення даних, допомагають виявляти приховані тренди та оптимізувати фінансові рішення. Інструменти Data Mining дозволяють

знизити ризики, пов'язані з шахрайством, кредитуванням і волатильністю ринків [1]. Тому дослідження можливостей і обмежень цих інструментів має важливе практичне та теоретичне значення для фінансової аналітики.

До основних інструментів Data Mining у фінансовій аналітиці відносять:

1) кластеризація та сегментація клієнтів. Методи кластеризації, такі як k-means, DBSCAN, та ієрархічна кластеризація, активно використовуються для сегментації клієнтів у банківській сфері. Вони дозволяють визначити групи клієнтів зі схожими характеристиками, що сприяє персоналізації послуг і підвищенню їхньої ефективності;

2) прогнозування та аналіз ризиків. Машинне навчання, зокрема методи регресії та дерева рішень, використовується для прогнозування змін цін на активи, виявлення ризикових транзакцій і оцінки кредитоспроможності клієнтів. Такі моделі забезпечують високу точність прогнозів та виявлення ризиків на ранніх етапах;

3) аналіз текстових даних. Інструменти обробки природної мови застосовуються для аналізу новин, звітів і соціальних медіа, що допомагає ідентифікувати настрої ринку та їхній вплив на динаміку цін;

4) виявлення шахрайства. Алгоритми виявлення аномалій, такі як Isolation Forest та Local Outlier Factor, дозволяють розпізнати підозрілі транзакції, що може зменшити втрати через шахрайство [2].

Інструменти Data Mining можуть бути використані у фінансовій аналітиці для вирішення завдань за певними напрямками (табл. 1).

Таблиця 1

Напрями використання інструментів Data Mining у фінансовій аналітиці

Напрямок	Характеристика
Прогнозування фінансових показників	
Прогнозування цін на активи	Використання історичних даних для моделювання майбутніх змін цін на акції, облігації, валюту або сировину
Прогнозування доходів та витрат	Моделювання фінансових потоків компаній для більш ефективного керування бюджетами
Аналіз тенденцій ринку	Виявлення сезонних або довгострокових трендів у фінансових даних
Аналіз ризиків	
Кредитний скоринг	Оцінка кредитоспроможності клієнтів за допомогою класифікаційних алгоритмів (наприклад, логістична регресія, метод опорних векторів)
Управління портфельними ризиками	Визначення ризикових активів у портфелі та створення оптимальних стратегій диверсифікації
Ранне попередження криз	Моделювання можливих сценаріїв фінансових потрясінь на основі історичних даних

Виявлення шахрайства	
Ідентифікація аномалій	Використання алгоритмів аномалій для виявлення підозрілих транзакцій, які можуть свідчити про шахрайство
Аналіз поведінки	Моделювання моделей поведінки клієнтів для виявлення відхилень, що можуть свідчити про потенційну загрозу
Персоналізація фінансових послуг	
Сегментація клієнтів	Розподіл клієнтів на групи зі схожими характеристиками для створення персоналізованих пропозицій
Рекомендаційні системи	Використання алгоритмів Data Mining для автоматизованого формування фінансових рекомендацій клієнтам (наприклад, рекомендації щодо інвестицій)
Оцінка інвестицій	
Аналіз окупності проєктів	Використання історичних даних для оцінки ефективності інвестицій у різні активи або проєкти
Оптимізація інвестиційного портфеля	Вибір активів з оптимальним співвідношенням ризику та прибутковості
Аналіз поведінки ринку	
Соціальні медіа та новини	Аналіз текстів для визначення настроїв ринку та впливу інформаційного середовища на динаміку цін
Виявлення кореляцій	Аналіз взаємозв'язків між різними фінансовими інструментами та макроекономічними показниками
Управління операційною діяльністю	
Прогнозування фінансових потоків	Оцінка ймовірності затримки платежів, руху коштів або виникнення касових розривів
Оптимізація процесів	Використання Data Mining для аналізу ефективності внутрішніх процесів, таких як управління витратами або оптимізація дебіторської заборгованості
Регуляторний комплаєнс	
Моніторинг транзакцій	Використання алгоритмів виявлення аномалій для забезпечення відповідності регуляторним вимогам
Антифрод-аналіз	Автоматизоване виявлення незаконних схем або відмивання коштів
Аналіз макроекономічних факторів	
Прогнозування макроекономічних показників	Оцінка майбутніх змін ВВП, інфляції чи безробіття, які можуть впливати на фінансові ринки
Аналіз глобальних трендів	Виявлення загальних тенденцій у світовій економіці та їхнього впливу на місцеві ринки
Оцінка репутаційних ризиків	

Моніторинг репутації	Аналіз медіа та соціальних платформ для оцінки репутації фінансової установи
Прогнозування впливу кризових подій	Моделювання впливу негативних новин на динаміку цін або клієнтську поведінку

**Джерело: складено автором за матеріалами [1-4]*

Використання інструментів Data Mining у фінансовій аналітиці відкриває нові перспективи для ефективного управління ризиками, персоналізації фінансових послуг і підвищення точності прогнозів. Одним із ключових напрямів є аналіз великих даних. У сучасному фінансовому середовищі обсяги даних зростають з кожним роком, що робить застосування технологій Big Data надзвичайно актуальним. Інструменти Data Mining забезпечують можливість ефективної роботи з різномірними і неструктурованими даними для більшого розуміння закономірностей ринку. Також необхідно виділити розвиток персоналізованих фінансових послуг. Завдяки методам кластеризації та аналізу поведінкових даних фінансові установи можуть створювати унікальні пропозиції для клієнтів, враховуючи їхні потреби та інтереси, що дозволяє не лише підвищити рівень задоволеності клієнтів, але й зміцнити їхню лояльність.

Особливої уваги заслуговує інтеграція штучного інтелекту у фінансову аналітику. Застосування глибоких нейронних мереж і технологій reinforcement learning відкриває нові можливості для побудови складних моделей, які забезпечують точне прогнозування динаміки ринку, адаптацію до змінних умов і швидке реагування на нові виклики фінансового середовища [4].

Розвиток сучасних технологій значно змінив підходи до фінансової аналітики. Інструменти Data Mining дозволяють аналізувати великі обсяги даних для виявлення прихованих закономірностей, що сприяє ухваленню обґрунтованих рішень у фінансовій сфері. Впровадження цих інструментів розширює горизонти можливостей фінансового аналізу, однак разом з цим створює нові виклики. Подальші дослідження у цій сфері повинні бути спрямовані на розробку прозорих та ефективних алгоритмів, які забезпечать довіру до застосування Data Mining у фінансовій аналітиці.

Список використаних джерел:

1. Марченко О. О., Россада Т. В. Актуальні проблеми Data Mining: Навчальний посібник. Київ. 2017. 150 с.
2. Болюбаш Н. М. Інтелектуальний аналіз даних: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 2023. 320 с.
3. Дрокіна Н. І., Дарчук В. Г., Крижко О. В. Інструменти бізнес-аналітики для візуалізації маркетингових даних. Причорноморські економічні студії. 2018. Випуск 26-1. С. 128-138. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/26_1_2018/27.pdf

4. Захарченко В. І., Мельниченко Д. О. Особливості використання інструмента Data Mining у заходах з конкурентної розвідки. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2020. № 19(3(46)). С. 101-121. DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2020.3\(46\).214216](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2020.3(46).214216)

Анна Буша

студентка 2 курсу спеціальності 081 «Право»

Науковий керівник: **Вікторія Чубань**,

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та права

Національний університет цивільного захисту України,

м. Черкаси, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ, ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ

Діджиталізація стала невід'ємною частиною сучасного економічного розвитку. У сфері фінансів, бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту цифрові технології сприяють оптимізації процесів, забезпеченню прозорості та підвищенню ефективності. Ця доповідь спрямована на аналіз основних аспектів діджиталізації у зазначених галузях, виявлення її переваг, викликів та перспектив розвитку. Сучасні тренди діджиталізації у фінансах [1-3]:

- ✓ діджиталізація дозволяє автоматизувати рутинні операції, такі як облік транзакцій, обробка документів, складання фінансової звітності. Це зменшує витрати часу та підвищує точність виконання завдань.
- ✓ хмарні сервіси, такі як Google Cloud, Microsoft Azure або Amazon Web Services, забезпечують зручний доступ до фінансових даних у будь-який час і з будь-якої точки світу. Вони сприяють співпраці між різними підрозділами компаній та підвищують рівень захисту даних.
- ✓ штучний інтелект допомагає аналізувати великі обсяги даних, передбачати фінансові ризики та виявляти аномалії у звітності. Наприклад, технології машинного навчання використовуються для покращення систем управління ризиками.
- ✓ блокчейн-технології забезпечують високий рівень прозорості та захищеності фінансових транзакцій. Децентралізований реєстр дозволяє вести облік із мінімізацією ризиків шахрайства.
- ✓ Бухгалтерський облік значно змінюється завдяки впровадженню сучасних програмних рішень, таких як SAP, 1С:Підприємство, QuickBooks.

Основними перевагами є зниження навантаження на співробітників, скорочення помилок через людський фактор, формування електронних

накладних, актів виконаних робіт та звітів, що спрощує взаємодію з контролюючими органами, автоматичне зведення банківських виписок із фінансовими операціями компанії.

Завдяки використанню сучасних інструментів аудитори можуть оперативнo перевіряти великі обсяги даних. Це особливо важливо для фінансових установ, які працюють із сотнями тисяч транзакцій. Системи типу Power BI або Tableau дозволяють будувати інтерактивні панелі для візуалізації даних, спрощуючи процеси аналізу та прийняття рішень. Одним із викликів є необхідність забезпечення захисту фінансових даних. Використання сучасних інструментів шифрування та захисту інформації є важливим аспектом роботи аудиторів.

Для того щоб досягнути діджиталізації потрібно: значні фінансові інвестиції, для ефективного використання цифрових технологій необхідно проводити навчання персоналу, що також потребує часу та ресурсів, законодавство в багатьох країнах не завжди відповідає сучасним викликам цифровізації, що створює додаткові труднощі для підприємств [2].

Отже, діджиталізація суттєво трансформує фінансову сферу, організацію бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, створюючи нові можливості для підвищення ефективності, точності та прозорості процесів. Впровадження сучасних цифрових технологій, таких як хмарні платформи, штучний інтелект, блокчейн і аналітичні системи великих даних (Big Data), забезпечує швидкий доступ до інформації, автоматизацію рутинних завдань та оптимізацію управлінських рішень. У сфері бухгалтерського обліку діджиталізація дозволяє мінімізувати ризики помилок завдяки автоматизації облікових операцій, впровадженню електронного документообігу та інтеграції з державними сервісами, такими як електронна звітність і податковий контроль. Усе це сприяє підвищенню якості обліку, скороченню витрат часу та зменшенню витрат на ведення документації. В аналізі та аудиті цифрові інструменти відкривають можливість оперативного моніторингу фінансових показників, виявлення ризиків та підготовки стратегічних рекомендацій. Завдяки автоматизованим системам аналізу та програмному забезпеченню аудитори можуть концентруватися на критичних аспектах діяльності, залишаючи рутинні перевірки комп'ютерам. Однак діджиталізація ставить перед фінансовими професіоналами нові виклики. Потреба в підвищенні рівня цифрової грамотності, захисту даних та адаптації до швидких змін у технологіях вимагає безперервного навчання та впровадження ефективних політик кібербезпеки.

Таким чином, діджиталізація є важливим кроком у модернізації фінансової сфери, бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Використання сучасних технологій дозволяє забезпечити конкурентоспроможність компаній, підвищити якість фінансової інформації та приймати більш обґрунтовані управлінські рішення,

одночасно відкриваючи нові перспективи розвитку для спеціалістів у цих галузях.

Список використаних джерел:

1. Тенюх З.І., Пелех У.В. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2022.41. URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1588>
2. Карпенко О. М. Використання діджиталізації для автоматизації бухгалтерського обліку. Економіка та управління. 2023. №3. С. 78–84.
3. Шкарупа О. В. Електронний аудит: перспективи впровадження в Україні. Журнал "Фінанси України". 2023. №1. С. 22–29.

Artem Vatrushkin,

PhD student of

STATE UNIVERSITY OF TRADE AND ECONOMICS

Kyiv, Ukraine

DIGITALIZATION OF PUBLIC FINANCES

In the current era of rapid technological advancements, the digitalization of public finances has emerged as a transformative trend. This process involves leveraging digital technologies to manage and optimize public financial resources, ensuring transparency, efficiency, and accountability.

Digitalization of public finances refers to the adoption of digital technologies such as blockchain, artificial intelligence (AI), data analytics, and cloud computing in public financial management. These technologies help governments streamline financial processes, enhance decision-making, and improve service delivery to citizens.

Key Aspects of Digitalization in Public Finances includes the following:

- **Electronic Payments and Transactions:** Governments are increasingly adopting electronic payment systems for tax collection, social security payments, and public procurement. Digital platforms enable faster, secure, and cost-effective transactions, reducing the reliance on cash.
- **Blockchain Technology:** Blockchain provides a decentralized and immutable ledger for recording financial transactions. It enhances transparency and reduces the risk of fraud and corruption in public finance management.
- **Data Analytics:** Advanced data analytics tools allow governments to analyze vast amounts of financial data. Insights gained from data analysis can inform policy decisions, budget allocations, and identify areas for cost savings.
- **Artificial Intelligence and Automation:** AI-driven tools and automation streamline financial processes such as auditing,

compliance, and reporting. These technologies reduce human error, increase efficiency, and free up resources for strategic tasks.

The digitalization of public finances offers numerous benefits. It enhances transparency and accountability by providing real-time access to financial data, enabling citizens to hold governments accountable and reducing opportunities for corruption and mismanagement. Additionally, it increases efficiency and cost savings, as automation and digital workflows streamline administrative tasks, reduce processing times, and eliminate the need for manual handling of cash, which also reduces associated risks and expenses. Moreover, digital financial management systems improve public services by enabling faster and more accurate delivery of benefits and subsidies, allowing citizens to access services online and reducing the need for physical visits to government offices.

rewrite paragraph "Challenges and Concerns" with less bullet points and more plain text

The digitalization of public finances brings about several challenges and concerns. One of the primary issues is the increased risk of cybersecurity threats. As financial data becomes more digitized, the potential for cyberattacks and data breaches grows, necessitating substantial investments in robust cybersecurity measures to protect sensitive information. Another concern is the digital divide, as not all citizens have equal access to digital technologies. This disparity can lead to the exclusion of vulnerable populations from accessing digital financial services. Additionally, the initial costs of implementing digital infrastructure and training personnel can be significant. Governments must carefully balance these short-term expenses with the long-term benefits of digitalizing public finances to ensure a successful transition.

Ukraine has been actively pursuing the digitalization of public finances as part of its broader reform agenda. The country has received significant support from international organizations, particularly the European Union (EU), to enhance its public financial management systems. Key initiatives include:

- **EU4PFM Program:** This EU-funded program aims to strengthen the capacity of public finance management (PFM) institutions in Ukraine. It focuses on consolidating IT resources, developing new software solutions, and providing staff training. The goal is to improve transparency, efficiency, and accountability in public finance management.
- **Digital Identity and Payment Systems:** Ukraine has implemented digital identity programs and payment systems to streamline financial transactions. These initiatives help reduce fraud, corruption, and administrative costs, while improving access to public services.
- **GovTech Development:** Ukraine is also focusing on GovTech, which involves using digital technologies to transform public

administration, including public finance management. This includes the use of data analytics, AI, and blockchain to enhance decision-making and service delivery.

Internationally, several countries have made significant strides in digitalizing public finances. India has been a leader in digital public infrastructure (DPI). The Aadhaar digital identity program covers over 1.3 billion people, providing access to social programs and subsidies. The Unified Payment Interface (UPI) allows for instant money transfers, processing billions of transactions annually. Kenya has implemented mobile tax payment systems, allowing citizens to pay taxes via their mobile phones. This has increased tax compliance and reduced administrative costs. Brazil has adopted electronic invoicing systems that provide real-time access to data on firm sales. This helps improve tax collection and reduce evasion. Australia and the United Kingdom receive real-time data on wages paid by employers, enhancing their ability to collect taxes and monitor economic activity. China uses invoice-matching technology to verify VAT refunds, addressing a long-standing issue in tax collection.

These examples demonstrate the potential of digital technologies to transform public finance management, improve transparency, and enhance service delivery. However, challenges such as cybersecurity, the digital divide, and implementation costs remain significant considerations for governments worldwide.

Literature:

1. EU Public Finance Management Support Programme for Ukraine. Public finance management reform: digitalization as a tool to lift processes to a new level of governance and eradicate systemic issues. URK: <https://eu4pfm.com.ua/news/public-finance-management-reform-digitalization-as-a-tool-to-lift-processes-to-a-new-level-of-governance-and-eradicate-systemic-issues/?form=MG0AV3>
2. IMF Public Finance Management Blog. Digitalization of Public Finance and Digital Public Infrastructure: Opportunities and Challenges. URL: <https://blog-pfm.imf.org/en/pfmblog/2022/12/digitalization-of-public-finance-and-digital-public-infrastructure-opportunities-and-challenges?form=MG0AV3>
3. International Monetary Fund. Public Finance Goes Digital. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2018/03/gupta?form=MG0AV3>
4. S. Krynytsia. THE CURRENT TRENDS IN THE DIGITAL TECHNOLOGIES DEVELOPMENT AND THEIR IMPACT ON PUBLIC FINANCES. Collection of scientific papers of the State Tax University: Electronic scientific publication. 2023. №2.

Соломія Вашук

студентка 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Ольга Сашко**,

«Луцький кооперативний фаховий коледж»,

м. Луцьк, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ АУДИТУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ

Автоматизація аудиту є ключовим напрямом розвитку, який продовжуватиме набирати обертів у майбутньому. Вона сприяє підвищенню ефективності та якості роботи аудиторських компаній, а також дозволяє розширювати перелік їхніх послуг [2].

Перспективи автоматизації аудиту є значними, оскільки технології дозволяють підвищити точність перевірок, зменшити людський фактор та прискорити процеси аналізу фінансової звітності. Автоматизовані системи можуть аналізувати великі обсяги даних з високою точністю, виявляючи неточності, шахрайські операції та невідповідності стандартам. Наприклад, система RPA (Robotic Process Automation) дозволяє виконувати перевірку великої кількості транзакцій за лічені хвилини, що раніше займало кілька днів. Ще однією важливою перевагою є підвищення ефективності аудиту завдяки використанню Big Data та штучного інтелекту. Крім того, автоматизація сприяє зниженню витрат на аудит, оскільки дозволяє скорочувати витрати на ручну працю та зменшує необхідність у великій кількості аудиторів для виконання стандартних процедур перевірки.

Однак автоматизація аудиту супроводжується й низкою ризиків. Одним із найголовніших є загроза кібербезпеці та ризик витоку даних. Автоматизовані аудиторські системи зберігають великі обсяги конфіденційної фінансової інформації, що робить їх потенційною мішенню для хакерських атак. Іншим ризиком є залежність від алгоритмів та можливі технічні збої. Крім того, автоматизація може спричинити скорочення робочих місць у сфері аудиту. Оскільки частина традиційних аудиторських завдань буде виконуватись машинами, це може вплинути на молодих спеціалістів, які раніше набували досвіду через ручну перевірку фінансової звітності [1].

Юридична відповідальність та етичні аспекти відіграють важливу роль в автоматизації аудиту. У разі помилки автоматизованої системи постає питання, хто саме відповідатиме за її наслідки. Оскільки чинне законодавство не завжди передбачає чіткі механізми вирішення таких ситуацій, це створює додаткові ризики для компаній, що впроваджують автоматизовані аудиторські технології.

Отже, автоматизація аудиту є невідворотною частиною цифрової трансформації бізнесу. Вона відкриває широкі можливості для підвищення ефективності та прозорості аудиторських процесів, проте

потребує комплексного підходу до управління ризиками. Щоб мінімізувати можливі загрози, компаніям слід впроваджувати багаторівневий захист даних, постійно вдосконалювати алгоритми та зберігати баланс між автоматизацією та людським контролем.

Список використаних джерел:

1. Аудит і технології: переваги та ризики. URL: <https://www.kreston.com/uk-ua/article/аудит-і-технології-переваги-та-ризики/> (дата звернення: 06.02.2025).
2. Бурак М.П. Автоматизація аудиту фінансової звітності у воєнний період.економіка та суспільство. Випуск 60. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3556/3488> (дата звернення: 06.02.2025)

Алла Вербова

здобувачка вищої освіти,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Олександр Шевчук**,

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри цифрових, освітніх та соціо-економічних технологій

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Кам'янець-Подільський, Україна

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ТА АУДИТ У КОРПОРАТИВНОМУ СЕКТОРІ

У сучасному корпоративному середовищі діджиталізація стала невід'ємною частиною бізнес-процесів, суттєво впливаючи на різні аспекти діяльності компаній, зокрема на фінансовий моніторинг та аудит. Впровадження цифрових технологій трансформує традиційні методи контролю та аналізу фінансової інформації, підвищуючи їх ефективність, точність та оперативність.

Застосування штучного інтелекту (ШІ) та автоматизації у фінансовому моніторингу дозволяє компаніям аналізувати великі обсяги даних у реальному часі, швидко виявляючи аномалії та потенційні ризики. За даними дослідження KPMG, 75% компаній у світі вже використовують ШІ у своїх фінансових процесах, тоді як в Іспанії цей показник становить 47%, з прогнозом зростання до 93% протягом трьох років. Це свідчить про глобальну тенденцію до інтеграції ШІ у фінансову сферу з метою покращення аналізу даних та підвищення точності фінансової звітності [1].

В аудиторській практиці діджиталізація сприяє переходу від вибіркового аналізу транзакцій до повного охоплення даних, що забезпечує більш детальну та всебічну перевірку. Використання роботизованих процесів та аналітичних інструментів на базі ШІ дозволяє аудиторам швидше ідентифікувати невідповідності та підвищувати якість аудиту. Хоча такі технології не обов'язково призводять до зниження вартості аудиторських послуг через витрати на їх впровадження та підтримку, вони значно підвищують ефективність та точність аудиторських перевірок [2].

В українському корпоративному секторі процес діджиталізації також набирає обертів. Компанії впроваджують сучасні інформаційні системи для автоматизації фінансового моніторингу та аудиту, що дозволяє підвищити прозорість фінансових операцій та знизити ризики шахрайства. Однак, для досягнення максимального ефекту від діджиталізації необхідно враховувати специфіку національного законодавства та забезпечувати належний рівень кібербезпеки.

Діджиталізація суттєво трансформує фінансовий моніторинг та аудит у корпоративному секторі, впроваджуючи нові технології та підходи. Застосування штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання дозволяє аналізувати великі обсяги даних, виявляти аномалії та прогнозувати ризики з високою точністю. За даними дослідження KPMG, 75% компаній у світі вже використовують ШІ у своїх фінансових процесах, тоді як в Іспанії цей показник становить 47%, з прогнозом зростання до 93% протягом трьох років [1].

Використання цифрових інструментів, таких як централізовані аналітичні ресурси та інтерактивні підходи, сприяє підвищенню ефективності аудиторських процесів. Автоматизація збору та аналізу даних, впровадження хмарних технологій для спільної роботи та зберігання документів, а також застосування ШІ для виявлення шаблонів і аномалій у даних дозволяють аудиторам швидше та точніше виконувати свої завдання [3].

Водночас, хоча ШІ та автоматизація прискорюють аудиторські процеси та підвищують їхню якість, це не обов'язково призводить до зниження вартості аудиторських послуг. Високі витрати на розробку, впровадження та підтримку нових технологій, включаючи витрати на хмарні сервіси та кібербезпеку, можуть компенсувати економії від автоматизації. Проте компанії отримують переваги у вигляді швидшого проведення аудиту та можливості зосередитися на більш складних аспектах перевірки [2].

Діджиталізація стала визначальним фактором у розвитку фінансового моніторингу та аудиту корпоративного сектору, змінюючи традиційні методи контролю та аналізу фінансової інформації. Використання штучного інтелекту, автоматизованих аналітичних систем і хмарних технологій дозволяє компаніям підвищувати точність та ефективність

перевірки фінансової звітності, прискорювати виявлення ризиків і знижувати рівень шахрайства. Однак попри численні переваги, цифровізація потребує значних інвестицій, адаптації регуляторних норм та вдосконалення кібербезпеки для забезпечення надійності даних та захисту конфіденційної інформації.

Список використаних джерел:

1. Casi la mitad de las empresas espanolas utiliza la inteligencia artificial en su informadon financiera. URL: <https://cincodias.elpais.com/companias/2024-10-14/casi-la-mitad-de-las-empresas-espanolas-utiliza-la-inteligencia-artificial-en-su-informacion-financiera.html>
2. Robots could speed up audits – but they're unlikely to cut fees. URL: <https://www.thetimes.com/business-money/technology/article/robots-could-speed-up-audits-but-theyre-unlikely-to-cut-fees-5b9hz5vsn>
3. Діджиталізація процесів в аудиті. URL: <https://eba.com.ua/didzhytalizatsiya-protsesiv-v-audyti>

Олександр Верланов,

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ У БІЗНЕСІ

Інтернет-технології є важливим інструментом для розвитку підприємств у сучасному бізнес-середовищі. Вони дозволяють значно покращити ефективність бізнес-процесів, взаємодію з клієнтами, знизити витрати, збільшити доступ до нових ринків і підвищити рівень конкурентоспроможності. Технології постійно еволюціонують, і для підприємств, які прагнуть до успіху, важливо постійно інвестувати в їхнє впровадження та оптимізацію.

Інтернет-технології на підприємствах включають широкий спектр інструментів, платформ і методів, що використовуються для автоматизації, оптимізації та розвитку бізнес-процесів за допомогою мережі Інтернет. Наведемо основні інтернет-технології, що застосовуються на підприємствах: електронна комерція (інтернет-магазини; онлайн-оплата; маркетплейси (платформи, де підприємства можуть продавати свої товари через треті сторони (наприклад, Amazon, eBay, Etsy)); хмарні технології (хмарне зберігання даних, хмарні сервіси для бізнесу, віртуальні сервери); інтернет-реклама та цифровий маркетинг (SEO, PPC-реклама, SMM, E-mail маркетинг); аналіз великих даних (Big Data), (аналітика поведінки клієнтів, аналіз ринку та

конкурентів, прогнозування попиту); системи управління підприємством (ERP, CRM); інтернет речей (IoT) (моніторинг і управління обладнанням, смарт-логістика); віртуальні комунікації та колаборація; інтернет-бухгалтерія та фінансові технології (Fintech); автоматизація процесів та штучний інтелект (AI); мобільні технології.

Актуальність використання інтернет-технологій у бізнесі сьогодні є надзвичайно високою, адже вони стали важливим інструментом для досягнення конкурентних переваг, оптимізації бізнес-процесів та покращення взаємодії з клієнтами. Інтернет-технології впливають на всі аспекти бізнесу, від маркетингу до управлінських рішень і фінансових операцій. Наведемо основні причини, чому використання інтернет-технологій є таким важливим для сучасного бізнесу:

1. Збільшення доступності та охоплення ринку. Глобальний доступ: інтернет дозволяє бізнесу працювати на глобальних ринках, що значно розширює потенційних споживачів продуктів і послуг. За допомогою інтернет-магазинів, електронних платіжних систем та онлайн-реклами підприємства можуть досягати аудиторії з усього світу. Цілеспрямована реклама: завдяки інтернет-технологіям можна проводити таргетовану рекламу, орієнтуючи її на конкретні групи споживачів за їхніми інтересами, поведінкою та демографічними характеристиками.

2. Оптимізація операційних процесів. Автоматизація бізнес-процесів: за допомогою інтернет-технологій можна автоматизувати багато внутрішніх процесів компанії – від бухгалтерії до управління запасами, складування та обробки замовлень. Це дозволяє знизити витрати та покращити ефективність. Віртуальні команди та віддалена робота: інтернет забезпечує можливість віддаленої роботи, що знижує витрати на офісні приміщення та дає доступ до глобальних талантів.

3. Покращення взаємодії з клієнтами. Онлайн-платформи та служби підтримки: веб-сайти, чат-боти, соціальні мережі і електронна пошта дозволяють компаніям забезпечувати цілодобову підтримку клієнтів, що покращує рівень сервісу та задоволеність споживачів. Персоналізація обслуговування: інтернет-технології дають можливість створювати персоналізовані пропозиції для клієнтів, аналізуючи їхню поведінку, історію покупок і взаємодію з брендом. Це підвищує ймовірність повторних покупок і лояльність клієнтів.

4. Аналіз даних і прийняття рішень. Аналітика великих даних (Big Data): інтернет-технології дозволяють зібрати величезну кількість даних про поведінку клієнтів, ринкові тенденції, ефективність маркетингових кампаній тощо. Ці дані можуть бути використані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Прогнозування та адаптація: завдяки алгоритмам машинного навчання та штучного інтелекту можна

передбачати тенденції та модифікувати стратегії в реальному часі, що дає підприємствам значну конкурентну перевагу.

5. Зниження витрат. Електронна комерція та онлайн-продажі: інтернет дозволяє підприємствам знизити витрати на традиційні канали продажу (офлайн-магазини, склади, доставка тощо), оскільки значна частина операцій може бути переведена в онлайн. Скорочення витрат на маркетинг: інтернет-реклама та контент-маркетинг дозволяють компаніям досягати широкої аудиторії за менші гроші порівняно з традиційними рекламними методами, такими як телебачення або друковані медіа.

6. Інновації та технологічний розвиток. Нові бізнес-моделі: інтернет-технології дають можливість розробляти нові бізнес-моделі, такі як модель "платформи" (маркетплейси, онлайн-курси, SaaS-рішення), що дають доступ до нових джерел доходів. Вдосконалення продукції та послуг: завдяки технологіям підприємства можуть більш швидко впроваджувати інновації, збирати зворотний зв'язок від клієнтів та адаптувати свої продукти до потреб ринку.

7. Покращення управлінських процесів. Управління проектами та співпраця: Інтернет-технології дозволяють використовувати онлайн-інструменти для ефективного управління проектами (наприклад, Asana, Trello, Slack), що забезпечує кращу організацію роботи команди та зручність у комунікаціях. Хмарні технології: завдяки хмарним сервісам підприємства можуть зберігати і обробляти дані без необхідності інвестувати в дорогі сервери, що робить бізнес більш гнучким та масштабованим.

8. Кібербезпека та захист даних. Безпека в онлайн-середовищі: оскільки бізнес стає більш цифровим, питання захисту даних і інформаційної безпеки стає критично важливим. Використання сучасних інтернет-технологій, таких як криптографія, двофакторна аутентифікація, дозволяє мінімізувати ризики та забезпечити конфіденційність і безпеку даних клієнтів і компанії.

Інтернет-технології стали невід'ємною частиною сучасного бізнесу, і їх використання є критично важливим для підтримки конкурентоспроможності, покращення ефективності та розвитку підприємств. Вони забезпечують нові можливості для взаємодії з клієнтами, оптимізації внутрішніх процесів, аналізу даних і зниження витрат, що дозволяє бізнесу швидко адаптуватися до змінюваного ринку і технологічного середовища.

Світлана Волосович,

д. е. н., професор кафедри фінансів Державного
торговельно-економічного університету,
м. Київ, Україна

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НА РИНКУ НЕРУХОМОСТІ

Технологічні інновації трансформують всі як національні, так і глобальні ринки. Під їх впливом на ринку фінансових послуг виникло таке явище як фінансові технології. Враховуючи, що фінансові послуги є комплементарними до основних послуг, що надаються на ринку нерухомості, FinTech обумовив зміну підходів до взаємодії oferentів послуг та їх споживачів. В свою чергу інформаційні технології створили передумови для виникнення PropTech, поштовхом для розвитку якого стала пандемія Covid-19.

PropTech є складовою цифрової трансформації галузі нерухомості, що спонукає до зміни менталітету в галузі нерухомості та її споживачів щодо технологічних інновацій у зборі даних, транзакціях і дизайні будівель і міст [1, с. 5]. Екосистема PropTech складається з різних зацікавлених сторін, включаючи стартапи PropTech, забудовників нерухомості, менеджерів нерухомості, інвесторів, державні установи та постачальників технологій, які співпрацюють для сприяння інноваціям і цифрової трансформації галузі нерухомості [2]. Слід акцентувати увагу на тому, що PropTech, як і FinTech, є складовими системи EverythingTech [3, с. 7]. Розвиток PropTech обумовлюється зростанням глобального добробуту, зростанням попиту на розумні будинки, приміщення для коворкінгу та гнучких просторів економічні, технологічні, соціально-психологічні, активізацією використання технологічних інновацій, зміни в уподобаннях клієнтів щодо характеристик об'єктів нерухомості. Нині у світі існує понад 9000 компаній PropTech, з них 59,7% знаходяться у США, 27,2% - у Європі [4].

Центральною ланкою екосистеми PropTech є онлайн-платформи, які за допомогою таких інформаційних технологій як великі дані, штучний інтелект, машинне навчання, блокчейн, віртуальна реальність, інтернет речей, хмарні технології надають послуги клієнтам на ринку нерухомості. Серед послуг онлайн-платформ можна виокремити підбір варіантів нерухомості, огляд нерухомості, купівля-продаж, оренда, фінансові послуги, інформаційне моделювання будівель, розумні міські рішення. До інших складових екосистеми PropTech належать:

- ConTech – технології у сфері будівництва;
- GreenTech – технології у сфері функціонування розумних будинків;
- FinTech – технології у сфері фінансових послуг, що надаються споживачам послуг на ринку нерухомості;

- *LegalTech* – технології у сфері юридичного супроводу операцій на ринку нерухомості;

Програмне забезпечення *PropTech* використовує передові технології, від онлайн-турів із віртуальною реальністю до інформаційного моделювання будівель. Це обумовлює оптимізацію етапів інвестування на ринку нерухомості та процесів користування об'єктами нерухомості.

Підґрунтям для взаємопроникнення *PropTech* та *FinTech*, *LegalTech*, *ConTech* є можливість інтеграції програмного забезпечення, що використовується учасниками екосистеми *PropTech* у мережу існуючих технологічних рішень у фінансовому, правовому та будівельному секторах. Пандемія *Covid-19* стала каталізатором розширення надання фінансових послуг розгалуженій мережі клієнтів на тлі посилення ролі цифровізації різноманітних сфер життєдіяльності людини [5, с. 56], зокрема й ринку нерухомості.

Нині *PropTech* трансформується у потужну екосистему, яка сприяє формуванню ланцюжка «будівництво» – «пропозиція купівлі/продажу/оренди» – «консультування клієнтів» – «фінансові та юридичні послуги». За допомогою інформаційних технологій в екосистемі *PropTech* надаються наступні фінансові послуги: інвестиційні, платіжні, кредитні та страхові послуги, послуги з управління ризиками. Без цих послуг операції на ринку часто неможливі.

Real Estate FinTech у межах екосистеми *PropTech* забезпечує:

- надання платіжних послуг при здійсненні операцій з нерухомістю;
- надання іпотечних кредитів через платформи кредитування. При цьому здійснюється андерайтинг на основі штучного інтелекту та машинного навчання при прийнятті рішень щодо кредитування;
- збір коштів через платформи на основі інвестиційного краудфандингу;
- управління ризиками в сфері нерухомості шляхом їх мінімізації при оцінці вартості нерухомості за допомогою автоматичних моделей оцінки в режимі реального часу;
- оптимізацію ведення записів щодо прав власності та інших операцій з нерухомістю включно із моніторингом історії власності за допомогою технології блокчейн;
- надання страхових послуг, які супроводжують послуги з іпотечного кредитування, зокрема, страхування предмету іпотеки, страхування життя, здоров'я та працездатності іпотекодержателя, титульного страхування;
- надання консультативних послуг клієнтам робото-консультантами через автоматизовані інвестиційні платформи;
- інформування про ціни на нерухомість залежно від її видів у режимі реального часу на основі машинного навчання та прогнозової аналітики;

- вкладення коштів в інвестиційні трасти в нерухомість через платформи.

Таким чином, екосистеми PropTech виникли під впливом розширення використання цифрових технологій, змін у потребах споживачів щодо об'єктів нерухомості. FinTech певною мірою є їх складовою, забезпечуючи фінансовий супровід операцій, що здійснюються на ринку нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Baum A., Saull A., Braesemann F. PropTech 2020: the future of real estate. *Saïd Business School, University of Oxford*. 2020. URL: <https://www.coursehero.com/file/94138362/PropTech-2020-the-future-of-real-estatepdf-1pdf/>
2. Meduoye A. The Importance of PropTech Ecosystems. *Linkedin*. 2024. 18 July. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/importance-propotech-ecosystems-adeyinka-meduoye-i42ef/>
3. Мазаракі А., Волосович С. Домінанти ринку FinTech під час пандемії COVID-19. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. №1. С. 4-19. DOI: [http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021\(136\)01](http://doi.org/10.31617/visnik.knute.2021(136)01)
4. What Is PropTech and How It Changed the Real Estate Industry. *Ascendix*. 2024, 13 June. URL: <https://ascendixtech.com/propotech-real-estate-definition/>
5. Volosovych S., Nezhyva M., Sirenko N., Mykytiuk I. Financial services in the development of the BigTech ecosystem. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. №4(57). P. 55–65. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.57.2024.4454>

Вікторія Волошина-Сідей,

к.е.н., доцент кафедри інтелектуальної цифрової економіки
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ШІ В УПРАВЛІННІ БІЗНЕСОМ

Штучний інтелект (ШІ) сьогодні є не просто популярною технологією, а незвичайним інструментом для досягнення успіху в сучасному бізнес-середовищі. Його значення стрімко зростає, після чого він відкриває широкі можливості для вдосконалення бізнес-процесів, підвищення ефективності та зміцнення конкурентних позицій компанії. Штучний інтелект (ШІ) стає ключовим фактором успіху сучасних підприємств. Його застосування в управлінні відкриває нові можливості для підвищення ефективності, конкурентоспроможності та прибутковості бізнесу.

Застосування штучного інтелекту (ШІ) в управлінні бізнесом є однією з найбільш перспективних та актуальних сфер. Дослідженням можливостей та ефективності використання ШІ в цій області присвятили свої роботи багато відомих науковців та практиків. Джефф Безос – засновник Amazon, один з найуспішніших підприємців у світі. Він активно використовує штучний інтелект у бізнесі, зокрема для персоналізації рекомендацій товарів, оптимізації логістики та управління складськими запасами. Ілон Маск відомий своїми інноваційними проектами також активно цікавиться штучним інтелектом та його можливостями для розвитку бізнесу. Джек Ма засновник Alibaba Group, вважає, що штучний інтелект є ключовим фактором успіху в сучасному бізнесі та активно інвестує в розвиток цієї технології. Сатья Наделла – генеральний директор Microsoft активно просуває ідею використання штучного інтелекту в бізнесі та суспільстві.

Вербівська Л. В. зазначає, що застосування штучного інтелекту в управлінні конкурентоспроможністю підприємства може покращити процеси прийняття рішень, допомогти збільшити продуктивність та зменшити витрати, що, в свою чергу, веде до підвищення конкурентоспроможності підприємства на ринку [1]. Хмара М., Гуменюк Я., Аль-Хаялі Д. зазначають, що штучний інтелект змінив не тільки те, як працює бізнес; він також докорінно змінив традиційне мислення і сенс співпраці, конкуренції та інновацій. Більшість ініціатив в області штучного інтелекту створювали конкурентну перевагу, відкриваючи нові можливостей, посилюючи поточні зусилля, поставляючи сегмент ринку, який інші ігнорують, або створюючи нові ринки, підключені платформи, які забезпечують постійний потік даних про функціональність, використання, виробництво, потреби і багато іншого, створюючи ще більш захоплюючі конкурентні перетворення [3].

Важливо зазначити, що розвиток штучного інтелекту відбувається дуже швидко, тому з'являються нові дослідження та практики, які потребують постійного вивчення та аналізу.

Окреслимо основні напрямки застосування штучного інтелекту в управлінні підприємством.

1. Автоматизація та оптимізація бізнес-процесів: ШІ дозволяє автоматизувати рутинні та повторювані завдання, звільняючи час співробітників для більш важливих та стратегічних справ. Оптимізація процесів за допомогою ШІ сприяє скороченню витрат, підвищенню продуктивності та зменшенню кількості помилок. Наприклад, автоматизація обробки даних, управління складськими запасами, обслуговування клієнтів через чат-боти.

2. Прийняття обґрунтованих рішень: штучний інтелект здатний аналізувати великі обсяги даних та виявляти закономірності, які людина може не помітити. На основі аналізу даних ШІ допомагає приймати більш обґрунтовані та ефективні управлінські рішення. Наприклад,

прогнозування попиту, оцінка ризиків, вибір оптимальних маркетингових стратегій.

3. Персоналізація та поліпшення клієнтського досвіду: штучний інтелект дозволяє збирати та аналізувати дані про клієнтів, щоб краще розуміти їхні потреби та уподобання, на основі цієї інформації підприємство може пропонувати персоналізовані продукти та послуги, що сприяє підвищенню лояльності клієнтів. До прикладу: персоналізовані рекомендації товарів, таргетована реклама, індивідуальний підхід до обслуговування.

4. Підвищення конкурентоспроможності: підприємства, які використовують ШІ, отримують значну конкурентну перевагу за рахунок підвищення ефективності, зниження витрат та поліпшення якості продуктів та послуг, ШІ допомагає підприємствам швидше адаптуватися до змін на ринку та приймати інноваційні рішення.

5. Зменшення ризиків та підвищення безпеки: штучний інтелект може використовуватися для виявлення та запобігання шахрайству, кібератакам та іншим видам загроз. Системи штучного інтелекту здатні аналізувати дані в реальному часі та оперативно реагувати на потенційні ризики.

6. Управління персоналом та виробництвом: ШІ може допомогти в автоматизації процесів управління персоналом, таких як підбір, навчання та оцінка співробітників, створення більш ефективних програм розвитку персоналу та підвищувати мотивацію співробітників. Системи штучного інтелекту здатні прогнозувати поломки обладнання та запобігати простоям виробництва.

7. Фінансове управління: ШІ може використовуватися для автоматизації фінансового обліку, аналізу фінансової звітності та прогнозування фінансових результатів. Використання ШІ дозволяє підвищити ефективність управління фінансами та зменшити ризики.

Зіткнувшись із можливостями та проблемами, які несе штучний інтелект, підприємствам необхідно оцінити ситуацію та сформулювати власну стратегію впровадження ШІ в бізнес-процеси компанії. Для цього, підприємствам потрібно збільшити інвестиції у сферу ШІ, створити керовану систему управління даними, створити інтелектуальні бізнес-процеси та механізми прийняття рішень [2].

Отже, застосування ШІ в управлінні підприємством є важливим кроком до досягнення успіху в сучасному світі. Підприємства, які активно використовують можливості штучного інтелекту, отримують значні конкурентні переваги та забезпечують собі стабільне зростання. Застосування штучного інтелекту (ШІ) в бізнесі сьогодні є не просто бажаним, а й часто необхідним для успіху та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Вербівська Л. В. Застосування інструментів штучного інтелекту при управлінні конкурентоспроможністю підприємства. Проблеми

- сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. No 10. DOI:10.54929/2786-5738-2023-10-04-06
2. Орехов Д. Застосування штучного інтелекту в управлінні сучасним підприємством. Економіка та суспільство, 2024. (64). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-143>
 3. Хмара М., Гуменюк Я., Аль-Хаялі Д. Впровадження штучного інтелекту в бізнес-практику. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. No 9. С. 42–50. DOI:10.32782/dees.9-8

Анастасія Гаврилюк,
студентка 2 курсу спеціальності
Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Науковий керівник: **Тетяна Нечипоренко,**
к.е.н., викладач
Вінницький технічний фаховий коледж,
м. Вінниця, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ У СФЕРІ ФІНАНСІВ

Діджиталізація фінансового сектора є одним із ключових напрямків трансформації сучасної економіки, що обумовлена стрімким розвитком інформаційних технологій та зростаючими потребами споживачів у швидких, зручних і безпечних фінансових послугах. Вона охоплює широкий спектр змін, зокрема автоматизацію банківських операцій, впровадження цифрових платіжних систем, розвиток фінансових технологій (FinTech), використання великих даних (Big Data) та штучного інтелекту (AI) у прийнятих процесах.

Одним із визначальних аспектів діджиталізації є зростання популярності безконтактних платежів, мобільного банкінгу та онлайн-кредитування, що знижує транзакційні витрати та сприяє розширенню фінансової інклюзії. Водночас широке застосування блокчейн-технологій і криптовалют створює передумови для децентралізації фінансових потоків, підвищуючи рівень прозорості та безпеки. Зі значними перевагами, цифрова трансформація фінансової сфери супроводжується викликами, серед яких кіберзагрози, регуляторна невизначеність та необхідність удосконалення механізмів захисту персональних даних. У цьому контексті виробництва є формування ефективної політики цифрового регулювання, що забезпечує баланс між інноваційним розвитком і стабільністю фінансової системи. Подальше впровадження цифрових технологій у фінансах сприятиме підвищенню конкуренто-спроможності національних економік, розвитку «розумних» фінансових послуг та посиленню інтеграції в глобальні фінансові процеси.

Цифрові технології мають значний вплив на всі сфери економіки, і фінансова сфера не є винятком. Переваги цифрових технологій у фінансах охоплюють як економічну, так і соціальну сфери, сприяючи підвищенню ефективності, доступності та прозорості фінансових послуг. До основних тенденцій цифрової трансформації фінансової сфери відносимо [3, с. 121]:

1. Фінтех (Fintech): розвиток фінтех-компаній, які пропонують інноваційні фінансові послуги, такі як онлайн-платежі, кредитування, інвестиції та управління особистими фінансами. Фінтех сприяє підвищенню конкуренції на фінансовому ринку та створенню нових можливостей для споживачів.
2. Цифровий банкінг: перехід до цифрового банкінгу, який дозволяє клієнтам отримувати банківські послуги онлайн через інтернет-банкінг та мобільні додатки. Цифровий банкінг забезпечує зручність, швидкість та доступність фінансових послуг для широкого кола користувачів.
3. Digital disruption: поява проривних технологій, які докорінно змінюють традиційні моделі ведення бізнесу у фінансовій сфері. Прикладами digital disruption є мобільні платіжні системи, платформи для краудфандингу та криптовалюти.
4. Штучний інтелект (AI) та машинне навчання (Machine Learning): використання штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації фінансових процесів, аналізу даних, виявлення шахрайства та надання персоналізованих фінансових послуг.
5. Блокчейн: впровадження технології блокчейн для забезпечення безпеки та прозорості фінансових транзакцій, створення цифрових валют та управління активами.

Перевагами цифрових технологій у фінансовій сфері є [1, с. 55]:

- підвищення ефективності: автоматизація фінансових процесів за допомогою цифрових технологій дозволяє скоротити витрати, підвищити швидкість обробки транзакцій та зменшити ризик помилок;
- розширення доступу: цифрові технології забезпечують доступ до фінансових послуг для широкого кола користувачів, зокрема для тих, хто раніше не мав такої можливості через географічні або соціальні обмеження;
- підвищення прозорості: цифрові технології сприяють підвищенню прозорості фінансових операцій, що зменшує ризик корупції та шахрайства;
- персоналізація послуг: за допомогою цифрових технологій фінансові установи можуть надавати персоналізовані послуги, враховуючи потреби та вподобання кожного клієнта;

- створення нових можливостей: цифрові технології створюють нові можливості для розвитку фінансового сектору, зокрема для створення інноваційних продуктів та послуг.

Незважаючи на значні переваги, цифрова трансформація фінансової сфери також пов'язана з низкою викликів, які необхідно враховувати для забезпечення успішного та сталого розвитку цифрових фінансових послуг. Серед ключових викликів можна виділити питання кібербезпеки, регулювання, цифрової нерівності та необхідності адаптації до швидких технологічних змін. Викликами цифрової трансформації фінансової сфери є:

- кібербезпека: зростання кількості кібератак на фінансові установи та користувачів вимагає підвищеної уваги до питань кібербезпеки та захисту даних;
- регулювання: необхідність розробки ефективного регулювання для цифрових фінансових послуг, яке б забезпечувало захист прав споживачів та стабільність фінансової системи;
- цифрова нерівність: існування цифрової нерівності може призвести до того, що частина населення не зможе скористатися перевагами цифрових фінансових послуг.

Отже, цифровізація фінансової сфери є неминучим процесом, який відкриває нові можливості для розвитку економіки та суспільства. Водночас, цифрова трансформація фінансів пов'язана з певними викликами, які потребують уваги та ефективного вирішення. Для того, щоб цифровізація принесла максимальну користь, необхідно забезпечити баланс між інноваціями та безпекою, а також створити умови для рівного доступу до цифрових фінансових послуг для всіх громадян.

Список використаних джерел:

1. Диба О. І. Діджиталізація економіки: світовий досвід та можливості розвитку в Україні. Фінанси України. 2023. № 7. С. 53–69.
2. Дубина М., Шеремет О. Розвиток e-banking: світовий та вітчизняний досвід. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. № 2(18). С. 154–162.
3. Дульська І.В. Цифрові технології як каталізатор економічного зростання. Економіка і прогнозування. 2023. № 2. С. 119–135.
4. Міщук С. Діджиталізація: можливості та обмеження для України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. 2023. №2. С. 139–152.

Олександр Гапонюк

Аспірант

Державний науково-дослідний інститут інформатизації
та моделювання економіки
м. Київ, Україна

ІНДУСТРІЯ 5.0 ТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕРИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Повоєнне відновлення економіки України потребує не лише капіталовкладень у відбудову зруйнованої інфраструктури, а й трансформації економічної моделі відповідно до сучасних глобальних тенденцій. Важливим фактором цього процесу є впровадження концепції Індустрії 5.0, яка виходить за межі автоматизації виробництва, характерної для Індустрії 4.0, і фокусується на гармонійній взаємодії людини та технологій. Індустрія 5.0 передбачає інтелектуалізацію виробничих процесів, персоналізоване виробництво, гнучкість бізнес-моделей та стале економічне зростання [1; 2]. В українському контексті ця концепція може стати ключовою у відновленні промисловості, розвитку цифрової економіки та підвищенні конкурентоспроможності на світовому ринку.

Перехід України до Індустрії 5.0 може забезпечити комплексну модернізацію економіки, дозволяючи створити гнучку, технологічно розвинену та стійку економічну систему. Основними характеристиками Індустрії 5.0 є:

- Синергія людини та технологій: використання AI, роботизованих систем і автоматизації з акцентом на підвищення продуктивності праці при збереженні ролі людини у виробничих процесах, що дозволяє покращити якість продукції та персоналізувати виробництво відповідно до потреб ринку.
- Екологічна стійкість: зменшення негативного впливу на довкілля завдяки енергоефективним технологіям, циркулярній економіці та використанню відновлюваних джерел енергії.
- Інтелектуалізація виробничих процесів: широке використання великих даних (Big Data), хмарних обчислень та технологій прогнозного аналітичного управління для зниження витрат і підвищення ефективності бізнесу.
- Гнучкість бізнес-моделей: підприємства отримують можливість швидко адаптуватися до змін ринкового середовища, що особливо актуально для України в умовах нестабільності та постійних загроз.

Застосування цих принципів може суттєво змінити економічний ландшафт України. В першу чергу, це стосується таких секторів:

- Промисловість: впровадження Індустрії 5.0 дозволить українським виробникам модернізувати виробничі потужності,

підвищити якість продукції та адаптувати її до міжнародних стандартів. Автоматизація з використанням AI сприятиме підвищенню ефективності роботи промислових підприємств та зниженню виробничих витрат [1].

- Агропромисловий комплекс: цифрові технології в агровиробництві (AgTech) дозволять оптимізувати використання ресурсів, підвищити врожайність і зменшити втрати у виробничих процесах, що сприятиме зміцненню позицій України як ключового експортера продовольства.
- Енергетика: широке застосування розумних енергосистем (Smart Grids), відновлюваних джерел енергії та цифрових рішень для прогнозування енергоспоживання дозволить зменшити залежність від традиційних енергоресурсів.
- Будівництво та інфраструктура: використання цифрових технологій дозволить швидше відновити пошкоджену інфраструктуру, а застосування моделювання даних (BIM-технології) підвищить ефективність управління проектами.

Перехід до Індустрії 5.0 має не лише технологічний, а й соціально-економічний ефект. Участь людини у виробничих процесах не виключається, а змінюється її роль – замість механічної роботи робітники будуть займатися контролем автоматизованих систем, аналітикою та управлінням технологіями. Це сприятиме зростанню попиту на висококваліфіковану робочу силу, що потребуватиме реформування системи освіти та перепідготовки кадрів.

Цифровізація відіграє вирішальну роль у структурній трансформації економіки України. Вона сприяє переходу від традиційних виробничих галузей до технологічно розвинених секторів, які забезпечують більшу додану вартість.

Основні напрямки структурних змін включають:

- Розвиток сектору інноваційних технологій: впровадження цифрових рішень дозволяє Україні стати активним учасником світового ринку IT-послуг, кібербезпеки та хмарних технологій.
- Оптимізацію логістичних процесів: використання блокчейну та AI для управління ланцюгами постачання сприятиме зниженню логістичних витрат та підвищенню ефективності торговельних операцій.
- Зміцнення фінансової системи: цифрові платформи, фінансові технології (FinTech) та децентралізовані фінанси (DeFi) сприяють зростанню доступу до фінансування для підприємств та населення.

Завдяки цифровізації в економіці України може відбутися перехід від сировинної моделі до економіки знань, що сприятиме підвищенню її стійкості та глобальної конкурентоспроможності.

Використання цифрових технологій у сфері державного управління є важливим компонентом підвищення ефективності роботи державних інституцій. Україна вже досягла значного прогресу в цій сфері, що можна простежити на прикладі платформи «Дія», яка забезпечує громадянам та бізнесу доступ до цифрових державних послуг.

Автоматизація процесів адміністрування державних фінансів, електронний документообіг та цифровізація судочинства сприяють зниженню корупційних ризиків, підвищенню прозорості та ефективності управління державними ресурсами.

Особливу роль відіграє впровадження технологій штучного інтелекту та аналізу великих даних для прогнозування макроекономічних процесів, управління бюджетними витратами та планування державних програм розвитку.

Державна цифрова трансформація також сприяє покращенню інвестиційного клімату, оскільки спрощення процедур реєстрації бізнесу, оподаткування та звітності створює більш сприятливі умови для підприємницької діяльності.

Індустрія 5.0 та цифровізація є ключовими рушіями післявоєнного відновлення України. Вони не лише сприяють підвищенню ефективності виробничих процесів, але й забезпечують перехід до нової економічної моделі, орієнтованої на інновації, гнучкість і стійкість. Успішна імплементація цих технологій дозволить Україні не лише швидко відновитися після війни, а й інтегруватися у глобальні економічні процеси як конкурентоспроможна, технологічно розвинена країна.

Список використаних джерел:

1. Рудан В. Я., Підгаєць С. В Індустрія 5.0 як інструмент забезпечення ефективного розвитку українських підприємств у період воєнних викликів. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-12-03-07/2024-12-03-07>.
2. Longo, F., Padovano, A., & Umbrella, S. Value-Oriented and Ethical Technology Engineering in Industry 5.0: A Human-Centric Perspective for the Design of the Factory of the Future. Applied Sciences, 2020. №10(12), Article 4182. Doi: <https://doi.org/10.3390/app10124182> DOI: <https://doi.org/10.3390/app10124182>

Юрій Герасимов,

студент 3 курсу спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Ірина Нестеренко,**

к.е.н., доцент кафедри обліку,

аудиту та оподаткування,

Державний біотехнологічний університет,

м. Харків, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМУ ЕКОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ АГРОПІДПРИЄМСТВ

Агропромисловий комплекс України зазнав значних втрат унаслідок військового вторгнення, що спричинило руйнування сільськогосподарської інфраструктури, деградацію ґрунтів, забруднення земель вибухонебезпечними предметами та токсичними речовинами. Велика частина аграрних площ була пошкоджена або тимчасово втрачена через бойові дії, мінування та зміни у структурі землекористування. Ці фактори негативно впливають не лише на поточне виробництво, а й на довгострокову продовольчу безпеку країни та її експортний потенціал [1, с. 143].

Відновлення аграрних територій потребує комплексного підходу, що включає реабілітацію земель, впровадження сталих методів господарювання та мінімізацію екологічних ризиків. Одним із ключових інструментів у цьому процесі є формування ефективної системи екологічного обліку агропідприємств. Така система дозволить не лише оцінювати реальний стан земельних ресурсів, а й контролювати екологічні наслідки господарської діяльності, оптимізувати управління природними активами та забезпечувати дотримання екологічних стандартів. Інтеграція сучасних облікових методів та новітніх цифрових рішень, стане важливим кроком для забезпечення сталості агросектору в умовах післявоєнного відновлення [2, с. 482].

Підвищення ефективності системи екологічного обліку агропідприємств можливе завдяки впровадженню геоінформаційних технологій (ГІТ), які забезпечують оперативний моніторинг стану земель, автоматизацію екологічної звітності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо відновлення і раціонального використання аграрних ресурсів. Застосування ГІТ забезпечує більш точний моніторинг природних ресурсів, оцінку екологічних ризиків і автоматизацію процесів екологічного обліку. ГІТ дозволяють інтегрувати, аналізувати та візуалізувати екологічні дані у просторовому контексті, що значно підвищує точність та швидкість прийняття рішень. Основні переваги впровадження ГІТ у систему екологічного обліку підприємства включають:

- моніторинг навколишнього середовища – контроль за рівнем забруднення повітря, води та ґрунтів;
- інвентаризація природних ресурсів – точний облік земельних ділянок, лісових масивів, водних ресурсів;

- прогнозування екологічних ризиків – моделювання можливих наслідків екологічного впливу діяльності підприємства;
- автоматизація звітності – спрощення збору та аналізу даних для складання екологічної звітності відповідно до нормативних вимог;
- оптимізація управління відходами – планування та контроль процесів утилізації та зменшення негативного впливу на довкілля [3, с. 16].

Впровадження ГІТ у систему екологічного обліку агропідприємства суттєво розширює можливості обліку в частині забезпечення точності, автоматизації та аналітичної підтримки екологічних аспектів діяльності підприємств. ГІТ сприяють більш точній інвентаризації природних ресурсів, що є основою для формування достовірних даних про активи агропідприємства, пов'язані з природокористуванням. Автоматизація екологічної звітності спрощує облік витрат, зменшує ризики помилок і підвищує відповідність екологічному законодавству. Оцінка екологічних ризиків та контроль викидів і відходів дозволяють своєчасно формувати відповідні резерви та забезпечення, що підвищує фінансову стабільність агропідприємства. Також використання ГІТ у моніторингу рівня забруднення та управлінні екологічними програмами дозволяє оптимізувати витрати на природоохоронні заходи, сприяє підвищенню ефективності екологічного аудиту та обґрунтованому формуванню екологічних зобов'язань у фінансовій звітності. Отже, інтеграція ГІТ у систему екологічного обліку не лише підвищує його аналітичну цінність, а й сприяє стійкому розвитку агропідприємства в умовах зростаючих екологічних вимог.

Використання геоінформаційних технологій дозволяє агропідприємствам ефективно розв'язувати низку облікових завдань (табл.).

Таблиця

Шляхи вирішення завдань екологічного обліку за рахунок інтеграції ГІТ

Завдання	Можливості ГІТ
Інвентаризація природних ресурсів	Геопросторовий аналіз змін у ландшафті, ґрунтах, водних ресурсах
Автоматизація екологічної звітності	Спрощення складання звітності відповідно до екологічного законодавства
Оцінка екологічних ризиків	Моделювання сценаріїв техногенних аварій і прогнозування їх наслідків
Контроль викидів та відходів	Відстеження динаміки утворення відходів та оптимізація їх утилізації
Управління екологічними програмами	Візуалізація екологічних ініціатив та контроль за їх реалізацією
Моніторинг рівня забруднення	Оперативний контроль за станом довкілля та автоматизована фіксація перевищень норм

Джерело: сформовано на основі [4-5]

Таким чином, впровадження геоінформаційних технологій у систему екологічного обліку сприяє підвищенню ефективності екологічного менеджменту та стійкості агропідприємств до екологічних викликів. Завдяки просторовому аналізу та автоматизації облікових процесів агропідприємства можуть оптимізувати використання природних ресурсів, зменшити негативний вплив на довкілля та покращити відповідність екологічним стандартам.

Зокрема, використання ГІТ дозволяє здійснювати моніторинг стану ґрунтів, оцінювати рівень їхнього забруднення та ерозії, відстежувати динаміку змін агроєкосистем у реальному часі. Це дає можливість своєчасно впроваджувати заходи з рекультивації пошкоджених земель, раціонально планувати сівозміну та підвищувати продуктивність сільськогосподарських угідь без виснаження природних ресурсів. Крім того, автоматизована екологічна звітність на основі ГІТ полегшує виконання вимог законодавства та сприяє формуванню прозорої системи екологічного аудиту. У поєднанні з сучасними методами дистанційного зондування Землі, геоінформаційні технології можуть значно підвищити ефективність екологічного обліку в агросекторі, сприяючи сталому розвитку галузі та забезпеченню продовольчої безпеки країни.

Список використаних джерел:

1. Шарманська В., Блах О. Проблемні аспекти ефективності управління екологічним обліком підприємства. *Молодий вчений*, 2024. 1 (125), 143-147. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-1-125-26>
2. Кащенко Н.Б., Нестеренко І.В. Цифровізація та екологізація інноваційного розвитку бізнесу: маркетингові аспекти повоєнного відновлення. *Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі в SMART-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри* : колективна монографія / За наук. ред. І.В. Перевозової. Львів : Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. С. 482-504. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/31522>
3. Чумак В., Чумак О. Удосконалення методології екологічного обліку підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. № 29. С. 15-20.
4. Kashchena, N., Nesterenko, I., Chmil, H., Kovalevska, N., Velieva, V., Lytsenko, O. Digitalization of biocluster management on basis of balanced scorecard. *Journal of Information Technology Management*, 2023, 15(4), 80-96. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/42412>
5. Гевчук А. В., Колеснікова О. М. Екологічний облік в обліковій системі: місце та роль у збереженні довкілля. *Ефективна економіка*. № 7 (2024). DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.8>

Геро Гетія,
здобувач вищої освіти
Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
Науковий керівник: **Ярослав Сушарник,**
кандидат економічних наук, викладач кафедри публічного управління,
менеджменту та інклюзивної економіки,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА КАДРОВУ БЕЗПЕКУ ТА ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасному світі стрімкий розвиток цифрових технологій докорінно змінює функціонування підприємств, впливаючи на всі аспекти їхньої діяльності. Діджиталізація, або цифрова трансформація, стала не лише трендом, але й необхідністю для забезпечення конкурентоспроможності та ефективності бізнесу. Водночас, інтеграція цифрових рішень породжує нові виклики, зокрема у сфері кадрової безпеки та управління фінансовими ризиками.

Кадрова безпека підприємства традиційно асоціюється із забезпеченням стабільності та надійності персоналу, запобіганням витоку конфіденційної інформації та збереженням корпоративних знань. З впровадженням цифрових технологій ці аспекти набувають нового змісту. Зокрема, виникає потреба у розвитку цифрових компетенцій працівників, адаптації до нових умов праці та забезпечення кібербезпеки. Недостатній рівень цифрової грамотності персоналу може призвести до зниження ефективності роботи та підвищення ризику кіберзагроз.

Фінансові ризики також зазнають трансформації в умовах діджиталізації. З одного боку, автоматизація фінансових процесів сприяє підвищенню прозорості та оперативності управління ресурсами. З іншого боку, зростає залежність від інформаційних систем, що робить підприємства вразливими до кібератак та технічних збоїв. Крім того, інвестиції у цифрові технології вимагають значних фінансових витрат, що може вплинути на фінансову стійкість компанії.

Таким чином, діджиталізація створює як нові можливості, так і ризики для підприємств. Забезпечення кадрової безпеки та ефективне управління фінансовими ризиками в умовах цифрової трансформації вимагають комплексного підходу, який поєднує розвиток цифрових компетенцій персоналу, впровадження сучасних технологій кібербезпеки та адаптацію фінансових стратегій до нових реалій.

Дослідження впливу діджиталізації на кадрову безпеку та фінансові ризики є актуальним завданням для сучасних підприємств, оскільки від цього залежить їхня здатність адаптуватися до швидкозмінних умов ринку та забезпечувати стійкий розвиток у цифрову епоху [1].

Діджиталізація суттєво змінює підходи до управління персоналом та фінансовими ризиками на підприємствах. Згідно з дослідженням PwC, 76% опитаних компаній визнали технологічну необхідність діджиталізації обліку та фінансів, що підкреслює важливість інтеграції цифрових технологій у фінансові процеси [3].

Водночас, цифрова трансформація створює нові виклики. Дослідження показують, що 62% малих і середніх підприємств у всьому світі вважають проблеми кібербезпеки ключовим викликом на шляху до діджиталізації. Це свідчить про необхідність посиленої уваги до захисту інформаційних систем та даних [1].

Крім того, впровадження цифрових технологій вимагає від працівників нових компетенцій. Недостатній рівень цифрової грамотності може призвести до зниження ефективності роботи та підвищення ризику кіберзагроз. Тому інвестування в навчання та розвиток персоналу стає критично важливим для забезпечення кадрової безпеки [2].

Таким чином, діджиталізація приносить як можливості для підвищення ефективності, так і нові ризики, пов'язані з безпекою та управлінням персоналом. Підприємства повинні враховувати ці аспекти при розробці стратегій цифрової трансформації.

Список використаних джерел:

1. Біличенко М. М., Касьянова Н. В. Вплив цифрової трансформації на формування системи економічної безпеки підприємства. Бізнесінформ № 7_2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/373662989_The_Impact_of_Digital_Transformation_on_the_Formation_of_the_Enterprise%27s_Economic_Security_System
2. Жуковська В. М. Цифрові виклики кадрового забезпечення підприємства. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. Вип. 2, 2019. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/jan/20629/zhukovska.pdf>
3. Королюк Т., Мазуренок О. Діджиталізація діяльності підприємств: тенденції, цифровий облік, перспективи. Галицький економічний вісник. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/70/975.pdf>

Дмитро Гладков,
студент 3 курсу спеціальності
«Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Тетяна Гайдучок,**
к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет,
м. Житомир, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Цифровізація стала одним із ключових трендів сучасного бізнесу, що значно впливає на всі сфери діяльності, включаючи бухгалтерський облік. Перехід від традиційних методів ведення обліку до цифрових технологій відкриває нові можливості для підвищення ефективності, точності та швидкості обробки даних. Однак цей процес пов'язаний із низкою викликів, таких як необхідність адаптації персоналу, забезпечення кібербезпеки та інтеграція нових систем у існуючі процеси. Мета даного дослідження – проаналізувати основні аспекти цифровізації в бухгалтерському обліку, визначити її переваги та потенційні ризики.

Цифрова трансформація бухгалтерського обліку ґрунтується на впровадженні передових технологій, зокрема хмарних сервісів, штучного інтелекту, блокчейну та автоматизації рутинних завдань. Завдяки цим інструментам можна суттєво прискорити обробку фінансових даних, знизити ризик людських помилок і підвищити якість аналітики.

Зокрема, автоматизація стандартних операцій, таких як підготовка фінансової звітності чи проведення транзакцій, дає змогу бухгалтерам зосередитися на вирішенні стратегічних питань. Крім того, інтеграція штучного інтелекту дозволяє прогнозувати фінансові тенденції, виявляти аномалії у звітності та оптимізувати витрати підприємства.

Цифровізація бухгалтерського обліку в Україні все ще перебуває на початковому етапі, проте динамічно розвивається. Чимало підприємств досі користуються традиційними методами ведення обліку й лише поступово впроваджують цифрові технології. Водночас активний розвиток ІТ-сектору сприяє формуванню цифрової економіки та розширенню можливостей автоматизації бухгалтерських процесів. Запровадження хмарних сервісів, штучного інтелекту та блокчейн-технологій може значно підвищити точність, ефективність і прозорість фінансового обліку в майбутньому [1].

Проте, процес цифровізації пов'язаний із викликами. По-перше, це необхідність підвищення кваліфікації працівників, оскільки нові технології вимагають володіння специфічними навичками. По-друге,

важливим аспектом є забезпечення кібербезпеки, оскільки зростає ризик витоку конфіденційної інформації або кібератак. По-третє, інтеграція нових систем може бути складною та витратною, особливо для малих і середніх підприємств.

Дослідження показують, що підприємства, які успішно впровадили цифрові технології в бухгалтерський облік, отримують значні переваги. Вони можуть швидше реагувати на зміни ринку, забезпечувати більш точний прогноз фінансових потоків та покращувати взаємодію з клієнтами та партнерами.

Отже, цифровізація в бухгалтерському обліку є невід'ємною частиною сучасного бізнесу, що відкриває нові можливості для підвищення ефективності та конкурентоспроможності. Однак успішне впровадження цифрових технологій вимагає ретельного планування, інвестицій у навчання персоналу та забезпечення безпеки даних. Майбутнє бухгалтерського обліку пов'язане з подальшим розвитком технологій, і підприємства, які зможуть адаптуватися до цих змін, отримають значні переваги на ринку.

Список використаних джерел:

1. Коваль О. В., Лиша О. М. Цифровізація бухгалтерського обліку в Україні. Ефективна економіка. 2024. № 2. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3122/3158>

Алла Захорольська,
викладач другої категорії
циклової комісії обліку і оподаткування,
ВСП Фаховий коледж харчових технологій та підприємництва
Дніпровського державного технічного університету
м. Кам'янське, Україна

ОБЛІК ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Інформаційні технології та світові мережі Інтернет привели до виникнення нових засобів платежу, зокрема електронних грошей. Розвиток та наростання темпів інтерактивної торгівлі спричинило появу нових можливостей для ведення бізнесу – розраховуватися за поставлені товари, виконані роботи та надані послуги електронними грошима. Визначення терміну «електронні гроші» у міститься в постанові НБУ № 481 «Положення про електронні гроші», згідно якої останні «це одиниці вартості, які зберігаються на електронному пристрої, приймаються як засіб платежу іншими, крім емітента, особами і є грошовим зобов'язанням емітента» [1].

При цьому зазначається, що електронні гроші можуть бути виражені тільки в гривневому еквіваленті. Електронні гроші зазвичай розділяють на два типи: на базі смарт-карт та на базі мереж. І перша, і друга група підрозділяються на анонімні (неперсоніфіковані) системи, в яких дозволяється проводити операції без ідентифікації користувача, й неанонімні (персоніфіковані) системи, що вимагають обов'язкової ідентифікації користувача [4]. Електронні гроші (Інтернет-гроші) – це фактично електронний еквівалент звичайних грошей, які використовуються при розрахунках між покупцем і продавцем в Інтернет-магазинах. З технічного погляду електронні гроші – це електронний запис про певний обсяг вартості, який захищений відповідними криптографічними алгоритмами. З юридичного погляду електронні гроші є грошовим зобов'язанням емітента, який повинен обміняти їх на традиційні гроші за вимогою пред'явника.

На сьогодні значно поширеним є використання віртуальних (цифрових) грошей. Мова йде про окремі валюти, що функціонують виключно в мережі Інтернет. На відміну від електронних грошей, які забезпечуються реальними, звичайними грошима, емісія цифрових грошей здійснюється за допомогою електронних обчислень в Інтернеті. Відповідно до трактування цифрових грошей в економічній енциклопедії, вони є «новітнім платіжним засобом, який представлений і обертається в електронному вигляді, обіг котрих гарантує анонімність сторонам, що беруть участь у розрахунках» [6].

Такий розвиток ринку електронних грошей є свідченням еволюції вітчизняного бізнесу, його поступового наближення до світових стандартів. Але широкому застосуванню електронних платіжних засобів в Україні перешкоджають певні труднощі. По перше, це правове регулювання, яке не встигає за стрімким розвитком відносин у цій сфері, та законність обігу електронних платіжних засобів в Україні.

Базовим документом із питань наявності та руху електронних грошей є Положення про електронні гроші від 04.11.2010 р. № 48164 розроблене з урахуванням вимог Директиви Європейського Парламенту та Ради 2009/110/ЄС від 16 вересня 2009 року⁶⁵. Дане положення встановлює вимоги Національного банку до суб'єктів, що здійснюють операції з електронними грошима, порядку здійснення цих операцій, а також вимоги до правил використання електронних грошей в Україні та порядку їх узгодження. Перелік банків, які мають право здійснювати випуск електронних грошей згідно з законодавством України наведено нижче в табл.1

Банки, які мають право здійснювати випуск електронних грошей згідно із законодавством України

№ з/п	Найменування банку	Найменування електронних грошей/найменування платіжної системи, з використанням якої здійснюються операції з електронними грошима
1	2	3
1	АТ "АЛЬФА-БАНК"	ALFA-MONEY, MasterCard, Visa
2	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	ПРОСТІР
3	АТ "ТАСКОМБАНК"	МАКСІ
4	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	MasterCard, Visa
5	АБ "УКРГАЗБАНК"	ЕЛЕКТРУМ, ПРОСТІР
6	ПАТ "МЕГАБАНК"	MasterCard, Visa
7	ПАТ "АЙБОКС БАНК"	MasterCard
8	АТ "АКБ "КОНКОРД"	Visa
9	АТ "Райффайзен банк Аваль"	MasterCard, Visa
10	ПАТ "МТБ БАНК"	MasterCard, Visa, XPAY

В Плані рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкції про його застосування, введено субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» (зі змінами від 27.06.2013 р.), на якому відображаються операції з електронними грошима.

В бухгалтерському обліку поповнення платіжної або мобільної картки (електронного гаманця) з поточного рахунку відображається записом: Дебет 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» Кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті». За поповнення платіжної картки стягується комісія: Дебет 92 «Адміністративні витрати» Кредит 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті».

Оплата товарів за допомогою електронного гаманця з платіжної картки здійснюється підзвітною особою: Дебет 372 «Розрахунки з підзвітними особами» Кредит 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті». При безпосередньому придбанні товару картою з використанням електронних грошей застосовується субрахунок 372, а використання субрахунка 335 суттєво обмежена, оскільки згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків рахунки 30, 31, 33 не кореспондують з рахунками класу 2, рахунок 33 не кореспондує з рахунком 64, щоб відобразити ПДВ чи сплату податків [5].

Список використаних джерел:

1. Про електронні гроші в Україні: положення НБУ від 04.11.2010 р. № 481. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Щодо використання електронних грошей суб'єктами господарювання: 138 лист НБУ від 26.06.2014 р. № 25-109/33434. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Грицюк П.Ю. Електронні гроші – нове досягнення криптографії та інформаційних технологій. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.1. С. 339-347.

4. Олексюк О.С., Мостіпака О.В. Електронні гроші та віртуальні банки: інформаційний контекст. Інноваційна економіка. 2013. № 2. С. 198-202.
5. Оліфірова Ю.О., Ягмур К.А. Облік витрат та розрахунків в інтерактивній торгівлі: організація та методика. Вісник ДонНУЕТ. 2013. Вип. № 3(59). С. 154-1
6. Економічна енциклопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/38/53395/378539.html>

Вероніка Кокенко,
студентка 2 курсу
спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Домнікія Русева,**
викладач вищої категорії,
Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж
м. Ізмаїл, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сучасний стан розвитку ринкових відносин вимагає швидкої адаптації бізнесу до змін, які запроваджуються цифровим середовищем. Сучасні комп'ютерні програми значно полегшують процес ведення бухгалтерського обліку, враховуючи той спектр програмного забезпечення, який пропонується: від калькуляторів до автоматизованих реєстрів та форм звітності.

Для ефективного впровадження в різних сферах бізнесу цифрових технологій бухгалтерського обліку, управлінському персоналу варто застосовувати комплекс заходів, а саме:

- дотримання техніко-економічних вимог встановлення цифрових технологій;
- фінансову та ресурсну відповідність нововведенням;
- підвищення професійної компетентності виконавців бухгалтерських операцій;
- забезпечення зворотного зв'язку від користувачів цифрової інформації.

У процесі дослідження стану та перспектив розвитку діджиталізації бухгалтерського обліку в Україні, нами було проведене опитування 76 великих і середніх підприємств, що дало можливість зробити наступні висновки: бухгалтерський облік більш цифровізований, ніж інші бізнес-процеси завдяки автоматизації проведення платежів та подання звітності.

Безсумнівно, обробка даних за допомогою цифрових технологій відбувається швидше та дає змогу уникати помилок, що часто виникають саме при опрацюванні документів вручну. Також використання цифрових технологій дає змогу швидко відшукати інформацію, необхідну в даний момент часу. Це особливо стає актуальним у сучасну епоху діджиталізації, адже від швидкості прийняття виважених рішень багато в чому залежить успіх підприємства загалом. Зазвичай, складається такий комплекс із взаємопов'язаних частин:

- система обробки транзакцій (TPS Transaction Processing System)
- загальна система бухгалтерського обліку та система фінансової звітності (GLS – General Ledger System (FRS – Financial Reporting System))
- система управлінської звітності (MRS – Management Reporting System)

Зважаючи на значне охоплення цифровими технологіями бухгалтерського обліку, при впровадженні підприємствами повної автоматизації виникають труднощі, пов'язані з:

- фрагментарністю та відсутністю системності нормативно-правового забезпечення, механізмів реалізації постанов та підзаконних актів;
- вартістю впровадження та подальшого обслуговування облікового програмного забезпечення.

Водночас усунення перешкод на шляху повної діджиталізації бухгалтерського обліку беззаперечно забезпечить і низку переваг, а саме:

- віддалений доступ до облікових даних;
- зручність виконання облікових операцій та підвищення продуктивності праці бухгалтера;
- безпечність зберігання інформації та гнучкість доступу;

Саме тому процес діджиталізації бухгалтерського обліку має стати імперативом сучасних макроекономічних реформ. Глобалізація економічного простору та популяризація «віддаленості» робочого місця виводить на новий рівень концепцію «розділених технологій» або «хмарних технологій» (англ. Cloud Technology), згідно з якою опрацювання інформації, в т.ч. бухгалтерської, здійснюється не з одного комп'ютера чи робочого місця, а «розділена» за будь-якою кількістю комп'ютерів, що підключені до мереж інтернет.

Протягом останніх кількох років активно впроваджується ефективний і оперативний спосіб ведення «cloud-бізнесу» (бізнесу, що в процесі діяльності використовує технології хмарних обчислень). Незалежно від економічної діяльності компанії цей термін зустрічається все частіше. І це відносно новий підхід, з яким значна частина обліково-аналітичного персоналу підприємств України ще не ознайоmlена, попри всі його переваги. За даними Державної служби статистики в Україні у 2021 р. частка підприємств, що користуються послугами хмарних обчислень у

своїх бізнес-процесах є незначною і становить 10,2% загальної кількості підприємств. Тоді як частка підприємств, що використовують технології хмарних обчислень безпосередньо у сфері бухгалтерського обліку та фінансів становить лише 5,2%. Однак світові тенденції показали, що «cloud-облік» є більш сучасним, більш розвинутим та багатофункціональним варіантом порівняно з традиційними системами, де інформаційні рішення встановлюються не на локальний сервер всередині компанії, а в більш захищеному домені.

«Cloud-облік» повністю відрізняється від традиційного обліку. Для цілей «cloud-обліку» початкові витрати значно нижчі: не потрібно купувати сервери зберігання та обробки даних, пристрої зберігання копіювання даних або ліцензії на антивірусні програми. У «cloud-обліку» компонент безпеки не має вирішального значення. «Хмарне» бухгалтерське програмне забезпечення та дані зберігаються на захищених серверах, які контролюються компаніями, які надають «хмарні» бізнес-послуги, тому захищені від мережових атак. Якщо говорити про традиційний облік, то неодмінно варто відзначити потенційні небезпеки для обладнання та ризик втрати бази даних, наприклад внаслідок пожежі, крадіжки, повені, землетрусу та інших можливих катастроф, що здатні пошкодити матеріальні цінності. Отже, запровадження «cloud-обліку» [6, с. 537].

Висновки. Діджиталізація бухгалтерського обліку та його інтеграція в інформаційну систему компанії – вимога сучасної цифрової епохи. Інформаційна система спрямована на підвищення ефективності діяльності компанії, посилення її конкурентоспроможності та перетворення бухгалтерського обліку в мистецтво, яке «забезпечує успіх» компанії. Інформаційна система бухгалтерського обліку сприяє створенню організаційних моделей, спрямованих на задоволення потреб вищого стратегічного керівництва, керівників середнього рівня та оперативного персоналу.

Список використаних джерел:

1. Багацька К., Гейдор А. Бізнес-процеси в умовах діджиталізації економіки. Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. 2019. № 5. С. 23–32.
2. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. (дата звернення: 14.04.2022).
3. Назарова К. О., Мойсеєнко О. М. (2020). COVID-криза як драйвер діджиталізації бухгалтерських процедур. Бізнес-Інформ. 2020. № 6. С. 227–234.
4. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. Галицький економічний вісник. 2021. № 1 (68). С. 70–76.

Михайло Котик,
магістр I курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
Науковий керівник: **Ігор Соловійов,**
д.е.н., професор кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Штучний інтелект (ШІ) має значний вплив на ефективність діяльності підприємства, надаючи нові можливості для оптимізації різних бізнес-процесів. Наведемо основні напрями, у яких ШІ може покращити ефективність роботи підприємства:

Автоматизація рутинних завдань. ШІ дозволяє автоматизувати багато рутинних завдань, таких як обробка даних, відповіді на стандартні запити клієнтів, планування робочого часу тощо. Це звільняє працівників від виконання монотонної роботи, даючи їм більше часу для стратегічних завдань, що підвищує загальну продуктивність.

2. Прогнозування та аналіз даних. ШІ здатний обробляти величезні обсяги даних і на основі цих даних робити точні прогнози. Це особливо корисно для прогнозування попиту на продукцію, оцінки ефективності маркетингових кампаній, а також для планування ресурсів. Наприклад, алгоритми ШІ можуть аналізувати поведінку споживачів і допомагати прогнозувати, що вони будуть купувати в майбутньому.

3. Персоналізація продуктів і послуг. Завдяки здатності аналізувати величезні обсяги даних, ШІ дозволяє персоналізувати пропозиції для клієнтів. Це може бути корисно для електронної комерції, де алгоритми ШІ рекомендують товари або послуги на основі попередніх покупок та переваг клієнтів. Це підвищує задоволеність клієнтів і збільшує ймовірність повторних покупок.

4. Покращення процесів виробництва та логістики. Впровадження ШІ в виробничі процеси дозволяє автоматизувати контроль якості, оптимізувати складські запаси, зменшити витрати на енергію та ресурси, а також прогнозувати поломки обладнання. Наприклад, системи моніторингу на основі ШІ можуть передбачати, коли обладнання потребує технічного обслуговування, що допомагає знизити кількість поломок і запобігти непередбаченим витратам.

5. Оптимізація управлінських процесів. ШІ може допомогти в автоматизації процесів прийняття рішень, таких як стратегічне планування, управління проектами та фінансами. Алгоритми можуть аналізувати різні варіанти рішень, оцінюючи їх ефективність, і пропонувати найбільш оптимальні стратегії для досягнення бізнес-цілей.

6. Покращення взаємодії з клієнтами. Використання чат-ботів і віртуальних асистентів на основі ШІ дозволяє забезпечити цілодобову підтримку клієнтів, швидко відповідати на їхні запити і надавати персоналізовану консультацію. Це підвищує рівень задоволеності клієнтів і зменшує навантаження на служби підтримки.

7. Зменшення операційних витрат. ШІ дозволяє зменшити операційні витрати за рахунок оптимізації різних бізнес-процесів, таких як управління ланцюгами постачання, складське управління, обробка платежів та інші. Це також дозволяє знижувати витрати на робочу силу, оскільки багато завдань можуть виконуватися автоматично.

8. Інновації у розробці продуктів та послуг. ШІ дозволяє компаніям створювати нові продукти і послуги, а також покращувати існуючі. Наприклад, завдяки ШІ можна створювати нові форми взаємодії з клієнтами або впроваджувати нові технології у виробництво. Інновації стають більш швидкими і ефективними завдяки здатності ШІ працювати з великими обсягами інформації і знаходити нові рішення.

Загалом, впровадження ШІ у діяльність підприємства може значно підвищити ефективність, знизити витрати, покращити якість продуктів і послуг, а також створити нові можливості для розвитку бізнесу в умовах швидко змінюваного ринку.

Роман Куришко

ст. викладач

кафедри геоматики, землеустрою та планування територій

«Полтавського державного аграрного університету»,

м. Полтава, Україна

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ У ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЗЕМЛЕВПОРЯДНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Автоматизація процесів у топографо-геодезичній діяльності є одним із ключових напрямків розвитку сучасного землевпорядкування. Впровадження цифрових технологій дозволяє значно підвищити ефективність геодезичних робіт, оптимізувати управлінський облік та забезпечити прозорість фінансових операцій у землевпорядних підприємствах.

Сучасна цифровізація відкриває нові можливості для автоматизації фінансового обліку, аналізу витрат, прогнозування бюджету та вдосконалення системи аудиту. Враховуючи значний обсяг геодезичних даних, які обробляються в межах діяльності підприємств, автоматизація фінансових процесів стає необхідною умовою їх успішного функціонування [1].

Автоматизація у топографо-геодезичній діяльності передбачає використання цифрових технологій для збору, обробки, аналізу та збереження геодезичних і фінансових даних. До основних напрямків автоматизації відносяться [2]:

- Використання геоінформаційних систем (ГІС);
- Аерофотозйомка за допомогою безпілотних літальних апаратів (БПЛА);
- Використання супутникових технологій GPS/GNSS;
- 3D-сканування для побудови детальних картографічних моделей;
- Автоматизація обробки геоданих за допомогою штучного інтелекту;
- Інтеграція облікових систем для управління фінансовими потоками.

Автоматизація не тільки покращує точність виконання геодезичних робіт, а й сприяє ефективному управлінню витратами, розрахунку вартості проектів, контролю фінансових потоків та оптимізації фінансових операцій, яка включає:

- Автоматизоване управління витратами – зменшення операційних витрат через цифровізацію бухгалтерського обліку та зниження помилок у фінансовій документації;
- Облік і контроль кошторисів проектів – використання спеціалізованого ПЗ для прогнозування та управління бюджетом геодезичних досліджень;
- Оптимізація фінансової звітності – інтеграція бухгалтерських систем з геодезичними платформами для автоматичного створення аналітичних звітів;
- Підвищення прозорості аудиту – зниження ризику фінансових махінацій завдяки автоматизованим алгоритмам обробки даних;
- Застосування технологій блокчейн – безпечне збереження даних у фінансових транзакціях та зменшення ризиків несанкціонованого доступу.

Автоматизовані системи обліку витрат дозволяють підприємствам планувати бюджети, прогнозувати рентабельність проектів та приймати економічно обґрунтовані рішення щодо розвитку бізнесу.

Автоматизація значно змінює підходи до управлінського обліку земельпорядних підприємств. Основними аспектами впливу є [4]:

- Оптимізація витрат, за допомогою автоматизованих систем знижуються витрати на проведення геодезичних робіт та управління проектами. Це дозволяє підприємствам точніше розраховувати бюджети, зменшувати непродуктивні витрати та покращувати фінансове планування.
- Підвищення точності та швидкості розрахунків, що дозволяє зменшити кількість помилок при зборі, аналізі та збереженні

даних, що покращує якість управлінського обліку. Автоматизація також забезпечує швидке отримання аналітичних звітів та прогнозування фінансових показників.

- Контроль фінансових потоків, дає можливість у режимі реального часу відстежувати рух коштів, аналізувати фінансові потоки та оцінювати ефективність виконання проєктів.
- Поліпшення управлінської звітності, система швидко формує фінансові та управлінські звіти для керівництва. Це допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування в нові технології або розширення діяльності.
- Інтеграція з аудитом, автоматизовані бухгалтерські системи дозволяють проводити аудит в автоматичному режимі, що значно скорочує витрати часу та знижує ризик помилок. Використання блокчейн-технологій додатково підвищує прозорість фінансової звітності [3].

Автоматизація процесів у топографо-геодезичній діяльності є важливим фактором підвищення ефективності управління землевпорядними підприємствами. Вона сприяє точному обліку фінансових операцій, оптимізації витрат та покращенню контролю за фінансовими потоками. Крім того, автоматизація дозволяє значно скоротити час, необхідний для обробки геодезичних даних, що підвищує конкурентоспроможність підприємства.

Таким чином, цифровізація у сфері геодезії є не лише технологічним трендом, а й стратегічною необхідністю для підприємств, що прагнуть досягти фінансової стійкості, ефективного планування та якісного контролю своїх операцій, а також відкриває нові можливості для фінансового аналізу, прогнозування та аудиту.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук О. Г. Розвиток поняття «діджиталізація» та її вплив на різні сфери економіки. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Одеса, 2020. № 1-2. 152 с.
2. Толчевська О., Коняев Ю. ГІС технології в землеустрої. *Екологічна безпека та природокористування*. Київ, 2014. вип. 14. С. 168–179.
3. Моделювання, аналіз і автоматизація бізнес-процесів : ел. метод. рекомендації до практичних занять з курсу для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 12 «Інформаційні технології» / М. П. Чайковська. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. 69 с.
4. Романенко П. Ю. Використання ERP-систем у геодезичній діяльності. *Журнал Економіка і управління*, Київ, №4, 2022. 189 с.

Вікторія Ларцева,

студентка 2 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Тетяна Гайдучок,**

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку,

оподаткування та аудиту,

Поліський національний університет,

м. Житомир, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ТА РИЗИКИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Цифрові трансформації призвели до значних змін у всіх сферах суспільно-економічного життя, що, в свою чергу, повпливало на господарську діяльність суб'єктів господарювання, зокрема на їх облікову практику. Це сформувало нові тенденції розвитку бізнесу на мікрорівні, а також на регіональному та глобальному масштабах. Процеси діджиталізації радикально змінюють існуючу систему взаємодії між стейкхолдерами, створюючи новий характер відносин між ними.

Віртуалізація бізнес-процесів вимагає актуалізації організаційного та методичного забезпечення бухгалтерського обліку. Крім того, цифровізація вносить корективи у формування компетенцій фахівців, які є необхідними в сучасних умовах господарювання. Таким чином, вплив цифровізації проявляється не лише в економічному аспекті, але й має виражену соціальну та суспільну спрямованість, оскільки значною мірою визначає попит на робочу силу.

Цифрова трансформація, що охопила майже всі аспекти сучасного життя, не минула й бухгалтерський облік. Автоматизація, інтеграція та впровадження передових технологій докорінно змінили традиційні підходи до ведення обліку, ставлячи перед бухгалтерами нові виклики та водночас відкриваючи перед ними широкі можливості для оптимізації та вдосконалення професійної діяльності [1].

На думку науковців [2], бухгалтерський облік є інформаційною системою, що забезпечує стейкхолдерів якісними, своєчасними та достовірними даними про діяльність підприємств, сприяючи ухваленню обґрунтованих економічних рішень. Попри те, що бухгалтери на практиці детально фіксують кожну господарську операцію та контролюють усі процеси, питання їхньої ефективності рідко стає предметом уваги, не кажучи вже про оцінку продуктивності.

Діджиталізація бухгалтерського обліку є однією з найактуальніших тенденцій в управлінні сучасними підприємствами. Вона передбачає впровадження новітніх технологій, програмного забезпечення та автоматизованих систем, що кардинально змінюють традиційні підходи

до ведення бухгалтерії і фінансової звітності. Однак, разом із значними можливостями, діджиталізація приносить також і певні ризики, які потребують детального аналізу.

Запровадження сучасних цифрових технологій у сферу бухгалтерського обліку суттєво змінює як методологічні підходи до організації облікового процесу та обробки фінансової інформації, так і технологічні та інформаційні аспекти. Реєстрація господарських операцій вийшла на якісно новий рівень. Завдяки можливостям хмарних технологій бухгалтер отримує гнучкість у роботі, адже може здійснювати облікові операції з будь-якого місця та пристрою, що має доступ до Інтернету. Спеціалізоване програмне забезпечення забезпечує інтерактивну взаємодію під час обробки інформації та отримання вхідних документів. Дані вводяться одноразово та миттєво підлягають обробці. Технологічний цикл обробки бухгалтерських даних у сучасних програмах можна поділити на три основні етапи, на кожному з яких розкривається потенціал цифрових технологій [3].

Перспективи діджиталізації бухгалтерського обліку передбачає впровадження наступних елементів:

1. Підвищення ефективності процесів, оскільки діджиталізація дозволяє автоматизувати рутинні процеси, зменшуючи час на обробку документів і покращуючи їхню точність. Використання електронних документів сприяє швидшому доступу до необхідної інформації та зменшує обсяги паперової документації.

2. Поліпшення якості інформації, адже сучасні бухгалтерські системи забезпечують значно вищу якість даних завдяки автоматизованим розрахункам і перевіркам, що дозволяє знизити ризики помилок і шахрайства, а також підвищити надійність фінансових звітів.

3. Можливість здійснення аналізу даних в реальному часі, оскільки інформаційні технології надають можливості для швидкого аналізу фінансових даних, що дозволяє підприємствам швидше реагувати на зміни на ринку та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

5. Діджиталізація дозволяє підприємствам легше відповідати вимогам законодавства завдяки автоматизованим системам контролю за дотриманням правил ведення обліку та звітності.

Ризики діджиталізації бухгалтерського обліку – це можливі загрози та невизначеності, що виникають у процесі впровадження та використання цифрових технологій у бухгалтерській практиці й можуть впливати на точність, безпеку, ефективність та цілісність даних та облікових процесів.

Управління цими ризиками є важливим для успішного впровадження діджиталізації в бухгалтерський облік, щоб забезпечити безперебійну та ефективну роботу підприємства. Основними ризиками діджиталізації бухгалтерського обліку є:

1. Зростання використання цифрових технологій створює загрози, пов'язані з відмовами систем, втратами даних або кібератаками. Це може призвести до зупинки бізнес-процесів або серйозних фінансових втрат.

2. Підвищена автоматизація та цифровізація посилюють загрозу зловмисних дій, таких як крадіжка даних, їхнє модифікування та шахрайство. Слідкування за безпекою інформації та захистом даних є критично важливими завданнями для підприємств.

3. Складність нових систем вимагає від працівників перенавчання, тому часто виникає опір змінам та труднощі в прийнятті нових технологій, що може призвести до зниження продуктивності.

4. Застосування автоматизованих систем може призвести до занепаду важливих традиційних навичок у бухгалтерії, що може стати проблемою при виникненні нестандартних ситуацій, які потребують глибокого аналізу та професійного дослідження.

Діджиталізація бухгалтерського обліку відкриває багато можливостей для підвищення ефективності, поліпшення якості інформації та зниження витрат. Однак користування цими можливостями супроводжується ризиками, які, якщо їх не врахувати, можуть негативно вплинути на бізнес, тому дуже важливо зважити переваги та недоліки задля ефективної діяльності підприємства. Таким чином, у процесі впровадження діджиталізації необхідно здійснювати комплексний підхід, що включає аналіз ризиків та розробку стратегій їх мінімізації. Сучасні підприємства повинні зважити всі «за» та «проти» діджиталізації, щоб ефективно інтегрувати нові технології у свою діяльність, забезпечивши безпеку та надійність облікових процесів у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Довбуш А., Белова І. Трансформація облікових процесів в умовах цифровізації. *Економічний дискурс*. 2024. Вип. 1-2. С. 131-141.
2. Гайдучок Т. С., Цегельник Н. І. Використання BigData як інноваційної інформаційної технології в системі ведення бухгалтерського обліку. *Актуальні проблеми обліково-аналітичного забезпечення в умовах переходу до Індустрії 4.0* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 26-27 березня 2020 року. Рівне : НУВГП, 2020. С. 27-28.
3. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301> (дата звернення: 06.02. 2025)

Євген Листопад

здобувач ступеня PhD третьої (освітньо- наукового)
рівня вищої освіти

Науковий керівник: **Інна Космідайло**,
к.е.н., доцент

ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна.

ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ ТА ПРОТИДІЯ ІСНУЮЧИМ КІБЕРЗАГРОЗАМ

Україна намагається проводити реформи для покращення інвестиційного клімату в тому числі зі спрощенням адміністративних процедур, цифровізацією послуг, зменшенням податкового навантаження на бізнес та вдосконаленням судової системи, тощо. Відбуваються перетворення і в сфері фінансів. Це складний і поступовий процес, який проводиться хаотично, без визначення мети та досягнення конкретних запланованих результатів. При цьому інколи не враховуються ті глобальні технологічні зміни, які відбуваються в світі. Технології на сьогодні можуть зробити країну аутсайдером або лідером безпосередньо в економічному сенсі.

Діджиталізація у сфері фінансів України є одним із ключових напрямків розвитку економіки та підвищення її ефективності. Цей процес охоплює впровадження сучасних цифрових технологій в тому числі для надання банківських, платіжних, страхових та інших фінансових послуг.

Цифрова трансформація фінансової сфери як результат змінює бізнес-моделі підприємств. Цифрові інновації, що впроваджуються, в підприємницькій діяльності дозволяють знизити витрати на розширення виробництва, рекламні заходи та дистрибуцію для нових учасників, що дозволяє підприємствам швидко зростати та завойовувати більшу частку на ринку, знижуючи потреби та витрати на працівників та матеріальні активи. [3, с. 4].

Тобто, цифрова трансформація в фінансовій сфері стимулює та допомагає створювати значні конкурентні переваги економічних процесів в цілому.

Одночасно з позитивними тенденціями, діджиталізація економічних систем зумовили появу нових видів ризиків, а саме: IT-ризиків, кіберризиків, ризиків цифрового бізнесу та діджитал конкурентного середовища, ризиків конфіденційності інформації та бізнес-репутації тощо [2, с. 82].

З часом збільшується кількість випадків по витоку даних з фінансових установ. Наприклад, у січні 2015 року банківською установою було допущено витік даних по благодійній картці військовослужбовця. Хтось викрав з картки понад 230 тисяч гривень благодійних внесків. Шахраї збрили 24 перекази з картки на протязі трьох днів. В суді захисник банку

пояснив, що списання коштів відбувалось з використанням електронної системи переказів через мережу інтернет, яка не належить банку. [5, с. 1].

Нещодавно відбулась безпрецедентна хакерська атака на державні реєстри України. "У нас пошкоджено 25 державних реєстрів, зупинилися торги на біржі, не можуть призначати людей на державну службу ", - говорить Наталя Козаєва, яка також є головою комісії НПУ з питань інформатизації, цифрової трансформації та запобігання кіберзлочинності.

За словами Єгора Аушева, співзасновника та CEO Cyber Unit Technologies, з доступом до реєстрів зловмисники фактично могли отримати доступ до всіх даних про українців – адреси, контакти, перелік власності, інформацію про одруження, розлучення. При цьому, злочинці могли змінити імена власників компаній, частку людей у компаніях, адреси і навіть переодружити інших людей. [4, с. 1].

Кількість кібератак в фінансовій сфері постійно зростає. Банки і фінансові заклади створюють методи для їх відбиття та боротьби з фітінгом, намагаються забезпечити безпеку фінансовим закладам. Операційні ризики також дуже важливі. В роботі платіжних систем, проблеми програмного забезпечення та технологічні неполадки можуть негативно впливати на стабільність фінансування. При цьому виникають проблеми, пов'язані з конфіденційністю та безпекою даних.

На нашу думку, для ефективної діджиталізації в фінансовій сфері важливо дотримуватись балансу між впровадженням новітніх технологій і наявності реально існуючого рівня кібербезпеки.

На відміну від передових технологічних світових держав, які документально визначили і підтвердили державну політику регулювання і розвитку діджиталізації, в тому числі по основних напрямках, Україна на даний час демонструє досить скромні досягнення. На практиці процес відбувається в хаотичному, швидше в безконтрольному режимі, без визначення довгострокових державних чітко визначених стратегічних цілей.

При цьому існує низка об'єктивних проблем, які сповільнюють розвиток. Одна із головних – це нестача інвестицій, які можуть бути вкладені в дослідницьку роботу з розвитку галузі і як результат - порівняно невелика кількість спеціалізованих дослідницьких лабораторій і центрів. Для ефективного використання передових технологій необхідні насамперед обчислювальні ресурси і відповідна інфраструктура, такі як центри обробки даних і розвинуті високотовірничі обчислювальні системи та мережі, високошвидкісний інтернет. В Україні ця інфраструктура часто застаріла або недостатньо розвинута. До цього ж, на жаль, констатуємо, що багато талановитих спеціалістів виїжджають за кордон в пошуках кращих умов для роботи і кар'єрного зростання. Низький рівень правового захисту інтелектуальної власності в країні також є перешкодою для інновацій, оскільки навіть ті

розробники, які на свій ризик працюють в Україні, побоюються, що їх ідеї і технології будуть скопійовані і використані без їх згоди.

На нашу думку саме державний новітній, ініціативний підхід буде запорукою технологічного стрибка в майбутнє. В досягненні амбітних цілей необхідно чітко розуміти, що Україна має свої надзвичайні особливості, які повинні бути враховані при впровадженні і вдосконаленні цифрових технологій.

Ми пропонуємо на початковому етапі розвитку розробити базову стратегію, яка визначить пріоритетні напрямки, цілі, мету, міри підтримки та механізми координації дій всіх зацікавлених сторін. Стратегія повинна передбачати введення в дію законодавчих актів по реально дієвому захисту персональних даних та забезпеченню кібербезпеки в сфері діджиталізації, що включає в себе питання конфіденційності даних, загальні правила доступу до даних та заходи запобігання кіберпогрозам. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на сферу фінансів, як основи розвитку економічних процесів в державі.

З врахуванням технологічного і культурного відставання в розвитку від провідних країн, але знаходячись майже на початку перегонів в напрямку впровадження новітніх технологій, Україна не просто може, а й зобов'язана прийняти участь у змаганнях за почесне звання країни лідера.

Список використаних джерел:

1. Вишивана Б.М. Управління інвестиційною діяльністю в Україні/Б.М. Вишивана// Фінанси України. – 2021. – №10 – С. 82-88.
2. Козьяков С. Якою має бути державна політика підтримки розвитку та стримування небезпеки штучного інтелекту //Дзеркало тижня. Електронний журнал. 2024. URL: <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/jakoju-maje-buti-derzhavna-politika-pidtrimki-rozvitku-ta-strimuvannja-nebezpeki-shtuchnoho-intelektu-chastina-druha.html>
3. Птащенко О.В., Сохацька О.М. Особливості логістичної діяльності в умовах діджиталізації. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2022 №6 (276). С.50-54. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/VisnikSNU/article/view/621>
4. Куришко Д. Всі угоди зупинилися. //Портал новин BBC NEWS Україна. 2024. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cx26dypg4kgo>
5. Скобцева О. Приват Банк допустив витік даних по благодійній картці для лікування військовослужбовця: чи повернуть гроші. //Портал новин Informator.ua. 2023. URL: <https://informator.ua/uk/privatbank-dopustiv-vitik-danih-po-blagodiyni-kartci-dlya-likuvannya-viyskovosluzhbovcya-chi-povernuv-sud-groshi>

Андрій Літунов,

Здобувач освіти викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: Людмила Валіцька,

викладач ВСП Кам'янець-Подільський фаховий коледж

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

КІБЕРБЕЗПЕКА У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ: РИЗИКИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасному світі фінансова сфера зазнає значних трансформацій під впливом цифрових технологій. Зокрема, бухгалтерський облік активно переходить на цифрові платформи, що забезпечує автоматизацію процесів, підвищення точності та ефективності обробки фінансових даних. Однак разом із перевагами цифровізації виникають нові виклики, пов'язані з кібербезпекою.

Цифровізація бухгалтерського обліку передбачає використання різноманітних програмних рішень та хмарних сервісів для зберігання і обробки фінансової інформації. Це дозволяє компаніям оперативно отримувати доступ до даних, спрощувати процеси звітності та аналізу. Проте така інтеграція технологій робить фінансові системи вразливими до кібератак, що може призвести до витоку конфіденційної інформації, фінансових втрат та підризу репутації організації.

Основні ризики цифровізації бухгалтерського обліку включають:

- **Кібератаки та зломи** – хакери можуть отримати несанкціонований доступ до фінансових систем, викрасти або змінити дані.
- **Шкідливе програмне забезпечення** – використання заражених програм може призвести до втрати або пошкодження фінансової інформації.
- **Фішингові атаки** – шахраї можуть обманним шляхом отримати доступ до облікових записів співробітників, що мають доступ до фінансових даних.
- **Внутрішні загрози** – недобросовісні працівники або помилки персоналу можуть стати причиною витоку або втрати даних.

Для мінімізації цих ризиків необхідно впроваджувати комплексні заходи кібербезпеки, такі як регулярне оновлення програмного забезпечення, використання багатфакторної аутентифікації, навчання персоналу основам інформаційної безпеки та проведення регулярних аудитів систем. Тільки такий підхід дозволить забезпечити надійний захист фінансової інформації в умовах цифрової трансформації.

Детальніше про вплив цифровізації на кібербезпеку у фінансовій сфері можна дізнатися з дослідження, опублікованого в монографії "Облік та кібербезпека" Володимира Муравського. У цій роботі досліджено теоретичні та прикладні аспекти розвитку бухгалтерського

обліку у контексті забезпечення кібербезпеки підприємств. Автор позиціонує систему бухгалтерського обліку як важливий елемент організації економічної та інформаційної безпеки підприємств, удосконалює класифікацію кіберризиків у бухгалтерському обліку та розробляє методику обліку окремих облікових об'єктів з використанням комп'ютерно-комунікаційних технологій для кіберзахисту підприємств. Монографія буде корисною для фахівців з бухгалтерського обліку та кібербезпеки, науковців, викладачів, аспірантів, докторантів, студентів економічних і технічних спеціальностей та всіх, хто цікавиться перспективами цифровізації обліку, контролю та управління [3].

У процесі цифровізації бухгалтерського обліку фінансові установи стикаються з низкою кіберзагроз, які постійно еволюціонують. Згідно з дослідженням, проведеним Конференцією наглядових органів державних банків у 2022 році, понад 85% банківських респондентів визнали кібербезпеку найважливішим внутрішнім ризиком, що більш ніж удвічі перевищує інші категорії операційних ризиків [1].

Впровадження новітніх цифрових технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, значно змінює ландшафт бухгалтерського обліку. Ці технології не лише автоматизують рутинні процеси, але й створюють нові вектори для потенційних кібератак. Наприклад, використання блокчейну забезпечує прозорість та незмінність даних, але водночас потребує захисту від можливих вразливостей у смарт-контрактах [2].

Людський фактор залишається однією з найслабших ланок у системі кібербезпеки. Незважаючи на впровадження передових технологій, помилки персоналу або недостатня обізнаність щодо сучасних кіберзагроз можуть призвести до значних втрат. Тому навчання та підвищення кваліфікації співробітників є критично важливими для забезпечення безпеки фінансових даних [1].

Використання хмарних сервісів для зберігання та обробки бухгалтерських даних також несе певні ризики. Хоча такі сервіси забезпечують зручність та масштабованість, вони можуть стати мішенню для кібератак або зазнати витоків даних через вразливості в інфраструктурі постачальника послуг. Тому важливо ретельно обирати провайдерів та впроваджувати додаткові заходи безпеки, такі як шифрування даних та багатофакторна аутентифікація [2].

У контексті цифровізації бухгалтерського обліку важливо також враховувати регуляторні вимоги щодо кібербезпеки. Різні країни та регіони мають свої стандарти та нормативні акти, які визначають мінімальні вимоги до захисту фінансових даних. Недотримання цих вимог може призвести не лише до фінансових санкцій, але й до втрати довіри клієнтів та партнерів [1].

Таким чином, цифровізація бухгалтерського обліку у фінансовій сфері приносить як значні переваги, так і нові виклики у сфері кібербезпеки. Комплексний підхід, що поєднує впровадження сучасних технологій,

навчання персоналу та дотримання регуляторних вимог, є ключем до мінімізації ризиків та забезпечення надійного захисту фінансової інформації.

Список використаних джерел:

1. Койбічук В.В. Виклики кібербезпеки індустрії фінансових послуг. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2022. №3. С. 8–21.
2. Мазоренко М. Новітні цифрові рішення для обліку економічної діяльності підприємств. Сталый розвиток економіки. 2024. №1(50). С. 238–243.
3. Муравський Володимир. Облік та кібербезпека : монографія. Тернопіль : ЗУНУ. 2023. 200 с.

Іларія Мельник,

здобувачка вищої освіти,

факультет соціо-психологічної діяльності,
реабілітації та професійної освіти Навчально-реабілітаційного закладу
вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Оксана Палилюк,**
кандидат історичних наук, викладачка кафедри соціальної роботи,
психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської,
Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У сучасних умовах глобальної цифрової трансформації все більше сфер суспільного життя зазнають впливу технологічного прогресу. Діджиталізація соціальних послуг є одним із ключових напрямів модернізації системи соціального захисту населення, що дозволяє підвищити ефективність, доступність та прозорість процесів надання допомоги громадянам. Використання цифрових технологій у сфері соціального забезпечення сприяє автоматизації адміністративних процедур, зменшенню бюрократичного навантаження та покращенню взаємодії між державою та населенням.

Проте процес діджиталізації соціальних послуг супроводжується низкою викликів, зокрема у сфері фінансового забезпечення. Розвиток цифрової інфраструктури, підтримка інформаційних систем та кібербезпека вимагають значних інвестицій, що створює додаткове навантаження на державний та місцевий бюджети. Водночас діджиталізація відкриває нові можливості для фінансування соціальної сфери через оптимізацію витрат, запровадження електронних механізмів

контролю за розподілом ресурсів та залучення альтернативних джерел фінансування, зокрема державно-приватного партнерства та міжнародних інвестицій [4].

У науковій літературі та практичному досвіді різних країн усе більше уваги приділяється дослідженню ефективності цифрових рішень у сфері соціального забезпечення. Аналізуючи світовий досвід, можна виявити як успішні моделі фінансового забезпечення діджиталізації соціальних послуг, так і потенційні ризики, пов'язані з нерівним доступом до цифрових технологій, кіберзагрозами та правовими аспектами використання персональних даних [1].

Одним із ключових аспектів діджиталізації соціальних послуг є її вплив на швидкість і точність обробки запитів громадян. Наприклад, у Фінляндії система електронного соціального забезпечення дозволяє автоматично обробляти понад 80% заявок на соціальні виплати без втручання людини, що значно скорочує час очікування рішень. Уряд Естонії досягнув унікального рівня цифровізації, завдяки якому громадяни можуть отримати майже всі соціальні послуги онлайн без необхідності відвідувати державні установи.

Впровадження цифрових технологій у сфері соціального захисту сприяє значному скороченню адміністративних витрат. Дослідження показують, що цифрові платформи можуть знизити витрати на обробку заявок у середньому на 30–40%, що особливо актуально для країн з обмеженими бюджетними ресурсами. Водночас автоматизація процесів зменшує ризики шахрайства, оскільки цифрові системи аналізують дані та виявляють підозрілі операції набагато швидше, ніж традиційні методи контролю.

Окремим викликом є питання цифрового розриву. Попри розвиток технологій, понад 2,7 мільярда людей у світі не мають доступу до інтернету, що створює серйозні бар'єри для отримання цифрових соціальних послуг. Уряди багатьох країн запроваджують програми цифрового включення, надаючи безкоштовний доступ до інтернету в державних установах і впроваджуючи навчальні ініціативи для осіб літнього віку та малозабезпечених верств населення.

Одним із найперспективніших напрямків фінансування діджиталізації соціальних послуг є державно-приватне партнерство. Наприклад, у Сінгапурі великі технологічні компанії співпрацюють із державними органами, інвестуючи у розвиток цифрових платформ в обмін на доступ до знеособлених великих даних, що допомагає удосконалювати їхні сервіси. Такий підхід дозволяє державам значно зменшити фінансове навантаження та отримати якісніші технологічні рішення [2].

Зі збільшенням обсягів персональних даних, що обробляються цифровими платформами соціального захисту, зростає й загроза кібератак. У 2022 році атаки на державні системи соціального забезпечення спричинили втрати в мільярди доларів по всьому світу.

Наприклад, у США було зафіксовано масштабний витік персональних даних отримувачів соціальних виплат, що змусило уряд переглянути заходи кібербезпеки та посилити захист електронних систем.

Загалом діджиталізація соціальних послуг є потужним інструментом для підвищення ефективності соціального захисту, оптимізації витрат та підвищення прозорості розподілу ресурсів. Водночас вона потребує значних інвестицій у цифрову інфраструктуру, заходи кібербезпеки та подолання цифрового розриву, щоб забезпечити рівний доступ до послуг для всіх громадян [3].

Діджиталізація соціальних послуг є важливим етапом розвитку системи соціального захисту, що сприяє підвищенню ефективності, прозорості та доступності послуг для населення. Використання цифрових технологій дозволяє скоротити адміністративні витрати, зменшити рівень шахрайства та забезпечити якісний контроль за розподілом соціальних ресурсів. Водночас цей процес супроводжується викликами, пов'язаними з необхідністю значного фінансування, забезпеченням кібербезпеки та подоланням цифрового розриву.

Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку ефективних фінансових механізмів підтримки цифрових реформ у соціальній сфері, оптимізацію використання технологій штучного інтелекту та аналіз впливу цифровізації на рівень соціальної рівності. Особливу увагу слід приділити міжнародному досвіду та адаптації успішних практик до національних реалій, що дозволить досягти максимальної ефективності в наданні соціальних послуг у цифрову епоху.

Список використаних джерел:

1. Давиденко Г.В. Цифрова інклюзія та доступність: соціальна діджиталізація: монографія. Вінниця: ТВОРИ, 2023. 240 с.
2. Самойленко Л.Я., Тихомирова А.С. Діджиталізація адміністративних послуг в умовах воєнного стану на прикладі сервісу "Дія". Інвестиції: практика та досвід. 2024. №10. С. 241–245.
3. Цифрові фінанси у забезпеченні сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 25–26 березня 2021 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2021. 150 с.
4. Діджиталізація та права людини: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Київ, 10 грудня 2021 р.). Київ: ВАІТЕ, 2021. 200 с.

Володимир Мирошниченко,
здобувач третього наукового рівня вищої освіти,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна
Науковий керівник: **Світлана Хамініч**,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри соціально-економічних дисциплін
Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро,

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ФІНАНСАХ: РЕВОЛЮЦІЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасному світі інформаційні технології відіграють ключову роль у розвитку фінансового сектору. Завдяки цифровим рішенням фінансові послуги стали доступнішими, швидшими та ефективнішими. Інформаційні технології сприяють автоматизації процесів, підвищенню рівня безпеки та появі нових фінансових інструментів, що докорінно змінюють економічний ландшафт.

Завдяки інформаційним технологіям банки, страхові компанії, інвестиційні фонди та інші фінансові установи оптимізували свою діяльність. Онлайн-банкінг, мобільні додатки та електронні платіжні системи дозволяють користувачам здійснювати фінансові операції у зручний час і з будь-якої точки світу. Технології штучного інтелекта та машинного навчання допомагають фінансовим організаціям аналізувати великі масиви даних і пропонувати клієнтам персоналізовані послуги [1].

З розвитком цифрових фінансових послуг зростає необхідність у захисті даних та запобіганні шахрайству. Технології шифрування, біометрична ідентифікація та багатофакторна автентифікація значно підвищили рівень безпеки фінансових операцій.

Крім того, ще одним інноваційним напрямом впровадження інформаційних технологій у сучасному бізнес-середовищі є блокчейн та смарт-контракти. Блокчейн – це децентралізована система, що дозволяє зберігати дані з високим рівнем безпеки, що забезпечує прозорість і незмінність фінансових транзакцій. У практичній діяльності блокчейн може використовуватися для підтвердження справжності документів, створення захищених записів про транзакції та укладання смарт-контрактів – договорів, які автоматично виконуються під час виконання певних умов. Це може значно знизити кількість суперечок та прискорити виконання контрактних зобов'язань. Криптовалюти відкривають нові можливості для глобальних фінансових потоків.

Фінансові технології стрімко розвиваються, пропонуючи нові рішення для банківського сектору, страхування, кредитування та інвестування. Впровадження автоматизованих торгових платформ, чат-ботів для обслуговування клієнтів і роботизованих фінансових радників значно змінює традиційні бізнес-моделі. Завдяки Big Data та аналітичним

алгоритмам фінансові компанії можуть швидко оцінювати ризики та приймати зважені рішення.

Цифровізація фінансової сфери сприяє глобалізації економіки, полегшуючи міжнародні платежі та залучення інвестицій. Країни з розвиненою фінансовою інфраструктурою отримують значні переваги у вигляді швидшого економічного зростання та залучення капіталу. Разом з тим, цифрова трансформація фінансів потребує адаптації законодавства, розробки нових регуляторних механізмів і посилення кібербезпеки [2].

Цифровізація стає невід'ємною частиною роботи різних фірм і компаній. Впровадження хмарних технологій, систем управління справами та електронного документообігу дозволяє суттєво підвищити ефективність роботи. Наприклад, електронні архіви та системи управління суб'єктом господарювання полегшують доступ до інформації та підвищують швидкість обробки даних. Фінансисти можуть працювати з будь-якої точки світу, отримуючи доступ до необхідних документів та матеріалів через захищені інтернет-сервіси.

Цифровізація допомагає керувати клієнтськими відносинами. Спеціалізовані CRM-системи (системи управління взаємовідносинами з клієнтами) дозволяють відстежувати справи, контактну інформацію та історію взаємодій з клієнтами, що сприяє покращенню сервісу та підвищенню лояльності.

Таким чином, інформаційні технології відіграють вирішальну роль у розвитку фінансової сфери, змінюючи традиційні підходи до обслуговування клієнтів, управління ризиками та безпеки. Інновації у фінансових технологіях та фінансовій галузі сприяють розвитку цифрової економіки та роблять фінансові послуги більш доступними та ефективними. Проте, поряд із можливостями, цифрова революція у фінансах ставить перед суспільством нові виклики, що потребують відповідного регулювання та вдосконалення захисних механізмів. У майбутньому роль інформаційних технологій у фінансовій сфері лише зростатиме, сприяючи подальшій еволюції світової економіки.

Список використаних джерел:

1. Хамініч С.Ю., Сокол П.М. Теоретичні аспекти маркетингової діяльності суб'єктів господарювання на засадах впровадження інноваційних технологій. Держава та регіони. Серія « Економіка та підприємництво». 2022 р. №3. С.40–44.
2. Мирошніченко В.В., Хамініч С.Ю. Роль інформаційного фактора в забезпеченні національної безпеки в умовах глобалізаційних викликів. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конференція. м. Дніпро, 15 березня. 2024 р., ДДУВС. С.343-345.

Анастасія Мошняга,

Світлана Босовик,

студентки 3 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Ірина Зозуляк,**

викладач циклової комісії економічних дисциплін

ВСП «Фаховий коледж ЧНУ»,

м. Чернівці, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ У СФЕРІ ФІНАНСІВ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

У сучасних умовах усі сфери економіки піддаються діджиталізації і бухгалтерський облік не є винятком. Традиційні підходи до обліку змінюються з використанням новітніх технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект, хмарні сервіси та інші.

Цифровізація значно полегшує роботу у сфері фінансів та бухгалтерського обліку. Із виникненням товарно-грошових відносин з'являється потреба реєструвати майно та записувати, наприклад вибуття товару. Також, а даний час різні підприємства та бізнеси настільки розвиваються, що занотовувати в книгах є не раціонально.

Згідно з розпорядженням Кабінетом Міністрів України, для подальшого розвитку системи управління державними фінансами, оновлення стратегії реформування якої також відбувається на даний час, передбачається запровадження ефективної системи управління інформаційними технологіями[1].

Запровадження інновацій відкриває нові можливості у сфері бухгалтерського обліку та аудиту. Ці технології сприяють створенню більш ефективних, зручніших та менш енергомістких для персоналу систем роботи.

Все це допомагає автоматизувати роботу у веденні обліку; зменшення помилок в управлінні фінансовими операціями та надає можливість збільшити продуктивність, що є необхідністю.

Можна виділити декілька актуальних і ключових тенденцій цифровізації у сфері бухгалтерського обліку та аудиту:

- роботизація бухгалтерських процесів: автоматизація рутинних операцій, завдяки якій зменшується кількість помилок та забезпечується висока ефективність операцій з фінансами, робота з великими обсягами даних;
- штучний інтелект: прогнозування, оптимізація процесів, будування стратегій і багато інших технологій які допомагають з аналізом значних обсягів даних, може взяти на себе штучний інтелект;
- хмарні технології: не менш важливим є безпечне зберігання і обробка даних, що можна зробити за допомогою онлайн-сховищ;

- блокчейн: технологія розподіленого реєстру, що забезпечує безпеку, прозорість і незмінність даних. У сфері бухгалтерського обліку та аудиту блокчейн може використовуватися для ведення захищених реєстрів транзакцій, автоматизації фінансового контролю та зменшення ризиків шахрайства.

Проте разом з всіма перевагами новітніх технологій, які застосовують для ведення бухгалтерського обліку в умовах цифрової трансформації існують і певні виклики та ризики:

1. Комп'ютеризація робочих місць полягає в тому, що в сьогоденних реаліях широкий спектр професій попадають під загрозу автоматизації і в майбутньому можуть бути замінені новітніми технологіями;
2. Проблема підготовки спеціалістів з обліку й аудиту, додаткових витрат внаслідок придбання нового програмного забезпечення, впровадження нових технологій, використання різноманітних програм та витрат на навчання персоналу висвітлюється вітчизняним дослідником Н. Букало, який зазначає що ця проблема виникає через широкомасштабний розвиток засобів інформаційних технологій, законодавчо-нормативних змін. Щодо витрат можна зазначити, що Міжнародна корпорація даних (IDC) прогнозувала, що світові витрати на цифрову трансформацію досягнуть майже 3,9 трильйона доларів США у 2027 році з п'ятирічним зведеним річним темпом зростання (CAGR) 16,1% [2];
3. Безпека даних полягає у великих обсягах цифрових даних, транзакцій, інформації у електронних технологіях, що збільшують ризики кібератаки, витоку або повної втрати цієї інформації. Для вирішення цієї проблеми потрібно вдосконалювати безпеку, ефективність, надійність інформаційних технологій з зберігання і обробки даних. Ці системи повинні забезпечувати конфіденційність і цілісність інформаційних потоків.

Обґрунтовуючи все вище сказане, можна зробити висновки, що цифрова трансформація бухгалтерського обліку і аудиту відкриває нові можливості для підприємств, але разом з тим приносить і низку ризиків. Технологічні інновації допомагають автоматизувати процеси, підвищити точність та забезпечити більшу прозорість, а також спрямовані на збільшення ефективності компаній та банків, таким чином забезпечуючи їх конкурентоспроможність. Але системи для ефективної і безпечної роботи вимагають належної підготовки персоналу та уважного врахування питань безпеки даних. Інновації у бухгалтерському обліку – це не просто ефектно, це стратегічний крок в стійке майбутнє бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Кабінет Міністрів України розпорядження від 17 листопада 2021 р. № 1467-р Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>.

2. Kim Y. J., Kim K., Lee S. K. The rise of technological unemployment and its implications on the future macroeconomic landscape. *Futures*, 2017. №87. P. 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2017.01.003>.
3. Гнедіна К., Нагорний П. Перспективи використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, оподаткуванні, аудиті та управлінні підприємством. Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством : матеріали XV Міжнар. науково-практ. конф. (м. Луцьк. 23 черв. 2023 р.). Луцьк, 2023. С. 29-32. URL: <http://surl.li/oakfb>.

Ігор Нападовський,

аспірант кафедри фінансів Державного
торговельно-економічного університету,
м. Київ, Україна

Науковий керівник: **Світлана Волосович,**
д.е.н., професор кафедри фінансів Державного
торговельно-економічного університету,
м. Київ, Україна

ПЕРВИННЕ РОЗМІЩЕННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Розвиток ринку віртуальних активів як частини фінансової екосистеми відіграє важливу роль та є провідним вектором для світу. Ринок віртуальних активів є сукупністю економічних відносин між його учасниками, що охоплюють як первинний, так і вторинний ринки, та органами державного і міжнародного регулювання [1]. Первинний ринок криптовалютних активів охоплює майнінг криптовалют та початкові пропозиції монет – ICO.

Початкові пропозиції криптоактивів можна охарактеризувати як складову інвестиційного краудфандингу. Компанія, яка прагне зібрати гроші для створення нового блокчейн-додатку або послуги з використанням криптовалюти, може запустити ICO як спосіб залучення коштів. Початкові пропозиції монет (ICO) є відносно новим методом залучення капіталу для підприємств на ранніх стадіях. Вони дозволяють компаніям залучати капітал для своїх проєктів, випускаючи цифрові токени в обмін на криптоактиви або фіатні валюти. Вони становлять альтернативу більш традиційним джерелам фінансування стартапів.

Криптокотени визначено як цифрові дефіцитні одиниці вартості, властивості та обіг яких прописані через комп'ютерний код. Європейський парламент виділяє три категорії токенів [2]:

- валютні токени можна використовувати для оплати в транзакціях з будь-ким, хто бажає їх прийняти;
- корисні токени можуть запропонувати різноманітні переваги, включаючи доступ до певних послуг, які пропонує компанія;
- актив або інвестиційні токени дають власнику право брати участь у майбутніх доходах емітента, а в деяких випадках – право голосу чи інші права участі.

Початкові пропозиції монет і первинні публічні пропозиції (IPO) часто представляють як конкуруючі канали фінансування інновацій. Проте ICO – метод залучення коштів для нових проєктів через продаж tokenів, незважаючи на схожі риси з процесами IPO, IEO, має свої відмінні риси. Порівняльну характеристику ICO, IPO, IEO представлено у таблиці.

Таблиця

Порівняльна характеристика ICO, IPO, IEO

Ознака відмінності	ICO	IEO	IPO
Мета	Продати токени	Продати токени, заявити про себе	Стати публічною компанією, збільшити капіталізацію
Регуляція	Відсутня	Мінімальна, біржа відсіє супер ненадійні проєкти	Висока, державні регулятори
Учасники	Криптоспільноти	Користувачі бірж	Приватні та інституційні інвестори
Ризики	Високі	Середні	Низькі
Ліквідність	Мінімальна	Середня	Висока
Витрати емітента	Низькі	Мінімальні, комісія біржі	Середні, аудит, юристи, тощо
Успішні проєкти	Ethereum Polkadot, Ton	Binance Launchpad	Microsoft, Apple, Coin
Неуспішні або шахрайські	Bitpetite Centra Tech	Wotoken	Wework, Oatly

Джерело: побудовано автором на основі [3] та власних досліджень

До основних проблем початкової пропозиції монет належать:

1. Більшість емітентів ICO не мають іншого джерела доходу, окрім капіталу, наданого інвесторами в ICO, що може обумовити зменшення стимулів для подальшого розвитку бізнесу.
2. Зазвичай кошти від ICO перераховуються на приватний гаманець емітента, що викликає побоювання щодо бажання отримання прямої особистої вигоди емітента від ICO.
3. Відсутнє належне розкриття інформації щодо винагороди ключового персоналу як в організації, що випускає токени, так і

за її межами. Цей факт ускладнює для інвесторів оцінку обґрунтованості залучених сум та їх реального застосування, що може призвести до підозр у зловживанні та незаконному привласненні коштів.

4. Високий рівень асиметричної інформації в початкових пропозиціях монет (ICO), що підвищує ймовірність морального ризику, несприятливого відбору та прямого шахрайства [4]. Вважається, що 80% ICO є шахрайськими, а з решти 20% половина ICO зазнають невдачі [5].
5. Недостатній рівень регулювання.
6. Відсутність гарантій повернення коштів.

Враховуючи, що віртуальні активи існують у цифровій формі, всім суб'єктам ринку криптовалютних активів та всім операціям на ньому властиві технічні ризики, пов'язані із використанням програмного забезпечення [6].

Серед переваг ICO слід виділити: мінімальний бар'єр входу, на відміну від IPO, де потрібно мати певну суму, що залежить від брокера, широка аудиторія.

Проблеми у сфері початкової пропозиції монет обумовили виникнення нової форми ICO, що поєднує ознаки IPO та ICO. Вона має назву пропозицій маркерів безпеки (STO) і має суворіші вимоги та правила.

Можливим рішенням для інвесторів забезпечення того, щоб їхні кошти не використовувалися для не вигідних зобов'язань або розкрадалися, були б контракти між ними та підприємцями або менеджерами компаній.

Таким чином, взаємозв'язок віртуальних активів з традиційними фінансами несе нові можливості, але й створює нові виклики, які пов'язані з регулюванням та безпекою.

Список використаних джерел:

1. Волосович С.В., Василенко А.А., Нападовський І.І. Ринок віртуальних активів у фінансовій екосистемі. Інвестиції: практика та досвід. 2023. №12. С. 47–52. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.13.47>
2. Understanding initial coin offerings A new means of raising funds based on blockchain. *European Parliament*. 2021. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696167/EPRS_BRI\(2021\)696167_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696167/EPRS_BRI(2021)696167_EN.pdf)
3. Andrés P., Arroyo D., Correia R., Rezola A. Challenges of the market for initial coin offerings. *International Review of Financial Analysis*. 2022. Vol. 79. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2021.101966>
4. Fuchs J., Momtaz P.P. Token governance in initial coin offerings: Implications of token retention and resale restrictions for ICO success. *Small Bus Econ*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11187-024-00945-9>

5. Larsen A. Why 90% of Initial Coin Offerings (ICOs) & Security Token Offerings (STOs) fail (and much of the rest may follow). *Institute of Risk Management (IRM)*. URL: <https://www.theirm.org/news/why-90-of-initial-coin-offerings-icos-security-token-offerings-stos-fail-and-much-of-the-rest-may-follow/>
6. Волосович С.В., Нападовський І.І. Ризики криптовалютних активів та можливості їх страхування. *Modern Economics*. 2024. №43. С. 24–30. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-03)

Вікторія Неверовська,

студентка 4 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталя Курган,**

к.е.н., доцент

Харківський національний університет імені С. Кузнеця

м. Харків, Україна

ІНСТРУМЕНТИ З АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Автоматизація будь-яких господарських процесів відіграє важливу роль в науковому та технологічному розвитку суспільства. На підприємствах операції обов'язково відображаються в бухгалтерському обліку, що є трудомістким та об'ємним завданням. Автоматизація обліку може допомогти зекономити час на виконання бухгалтерських операцій, мінімізувати кількість помилок, викликаних людським фактором, знизити ризик невідповідності змінам у законодавстві, адже бухгалтерські програми постійно оновлюються, пришвидшити та полегшити звітування перед контролюючими органами, зменшити ймовірність махінацій тощо.

Автоматизація обліку оборотних активів включає в себе: формування та зберігання первинних документів з надходження, внутрішнього переміщення та вибуття запасів, відстеження залишків матеріальних запасів, актів інвентаризації, контроль строків оплати дебіторської заборгованості, аналітика по клієнтах та розрахунків з ними, контроль грошових потоків, інтеграція з банківськими системами для швидкої обробки безготівкових транзакцій, підрахунок матеріальних витрат, що застосовуються у виробництві, та їх списання на собівартість виготовленої продукції, аналіз динаміки руху оборотних активів.

Розглянемо технології та інструменти, що застосовуються в автоматизації обліку оборотних активів:

- ERP (Enterprise Resource Planning) – програмне забезпечення, що містить центральну базу даних та модулі, що взаємодіють одне з одним. Наприклад, в базі ERP вноситься інформація про клієнта та створюється замовлення на купівлю продукції. Система

автоматично перевіряє наявність запасів, потім формує рахунок-фактуру та надсилає його покупцеві, перевіряє надходження коштів на банківському рахунку. Модулі обмінюються інформацією, тому деякі поля документів будуть заповненими автоматично. Приклади ресурсів – SAP, Oracle ERP, Microsoft Dynamics;

- Demand Forecasting Software – програмне забезпечення, що допомагає в прогнозуванні попиту споживачів на певну продукцію. Аналізує дані продажів минулих періодів, бізнес-інформацію та статистичну інформацію для довгострокової оцінки попиту. Допомагає уникнути дефіциту або надлишку виготовленої продукції та матеріальних витрат на неї;
- RFID-технології (Radio Frequency Identification) – застосовується для контролю продукції під час її переміщення; складається з мітки, що містить інформацію про товар, приладів для зчитування та програми, що накопичує та аналізує дані. На відміну від штрих-кодів мітки мають певні переваги: можливість змінити початкову інформацію про товар, зчитування може відбуватися через упаковку за допомогою радіочастот;
- IoT (Internet of Things) – цифрові системи, що записують, відстежують та налаштовують обмін інформацією між підключеними об'єктами. У випадку обліку запасів використовуються так: сенсорні датчики встановлюються на тарих з товарами та надсилають інформацію про них у хмарне середовище в режимі реального часу;
- Хмарні середовища (Cloud-Based Inventory Management Software) – програмне забезпечення, що дозволяє оновлювати інформацію в реальному часі та надає гнучкий доступ до даних за умови наявності доступу до Інтернету. Також постає виклик щодо безпеки та конфіденційності даних;
- Застосунки для мобільних пристроїв, за допомогою яких можна швидко відсканувати та відстежити товари;
- Програмний РРО (реєстратор розрахункових операцій) створює електронні фіскальні чеки та передає отриману інформацію про продаж товарів до податкової служби;
- Cash&Cloud – хмарний сервіс, що дозволяє завантажити та зберегти копію КСЕФ (контрольної стрічки в електронній формі), за допомогою чого можна перевірити відповідність даних та своєчасно відкоригувати помилки. Доступно тільки для користувачів РРО Datecs.

Висновок: впровадження автоматизації оборотних активів на підприємстві – це необхідний крок для підвищення ефективності управління запасів, дебіторської заборгованості та грошових потоків. Метою автоматизації обліку є не просто технологічне оновлення, а

стратегічне планування підвищення ефективності підприємства. Успішність впровадження автоматизованих систем визначається правильністю оцінки потреб підприємства, обранням відповідного програмного забезпечення, його інтегруванням, оптимізацією в залежності від специфіки діяльності підприємства, постійним контролем роботи системи та її оновленням.

Список використаних джерел:

1. Ковова І. Облік товарів в умовах діджиталізації. Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія «Економіка і управління». 2021. № 50. С. 122–129. URL: <https://em.duit.in.ua/index.php/home/article/download/57/58>.
2. Шишкова Н. Автоматизація обліку запасів: інноваційні технології, оцінка ефективності. Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. 2023. № 4. С. 563–577. URL: https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/3583/1/Shyshkova_N_Avtomatyzatsiia_obliku_zapasiv_in_novatsiini_tekhnolohii_otsinka_2023.pdf.

Максим Ненов,

магістр II курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа,

страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Галина Рябенко,**

к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,

ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,

м. Миколаїв, Україна

ВПЛИВ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНОК ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Фінансові технології (фінтех) докорінно змінюють ринок фінансових послуг, сприяючи його цифровій трансформації. Вони забезпечують швидші, доступніші та персоналізовані фінансові рішення, впливаючи на банки, страхові компанії, платіжні системи та інвесторів.

Наведемо ключові сегменти фінтех-ринку: платіжні системи та мобільний банкінг – цифрові гаманці (Apple Pay, Google Pay), онлайн-платежі (PayPal, Revolut, Wise); кредитування та P2P-платформи – цифрові сервіси мікрокредитування (Monobank, Kiva), краудфандингові платформи; інвестиційні платформи – автоматизовані радники (рободавайзери), трейдинг-додатки (Robinhood, eToro); криптовалюти та блокчейн – біржі (Binance, Coinbase), децентралізовані фінансові сервіси (DeFi); InsurTech (технології у страхуванні) – автоматизовані страхові послуги, телематичне страхування; RegTech (технології для регулювання) – рішення для автоматизації відповідності фінансових компаній законодавству.

Розглянемо вплив фінансових технологій на ринок фінансових послуг:

1. Автоматизація та цифровізація фінансових послуг. Фінтех-рішення дозволяють клієнтам отримувати банківські та інші фінансові послуги без відвідування офісів. Онлайн-банкінг, мобільні додатки, чат-боти та штучний інтелект спрощують обслуговування та роблять його зручнішим. Для прикладу, цифрові банки (Monobank, Revolut, N26) повністю працюють онлайн без фізичних відділень.

2. Підвищення конкуренції та трансформація традиційних фінансових установ. Фінтех-компанії конкурують із традиційним банкам та страховими компаніями, пропонуючи швидші та дешевші послуги. У відповідь класичні фінансові установи інвестують у власні цифрові рішення. Для прикладу, установи банків активно впроваджують мобільний банкінг та AI-аналітику (наприклад, віртуальні консультанти у додатках).

3. Розширення доступу до фінансових послуг (Financial Inclusion). Завдяки фінтеху мільйони людей, які раніше не мали доступу до банківських послуг, можуть користуватися онлайн-платежами, мікрокредитами та іншими фінансовими інструментами. Для прикладу, мобільні гаманці (M-Pesa, Paytm) допомагають людям у країнах, де немає розвиненої банківської інфраструктури.

4. Зміни у платіжних системах. Безконтактні платежі, цифрові гаманці (Apple Pay, Google Pay), криптовалюти та блокчейн зменшують потребу у готівці та традиційних банківських переказах. Для прикладу, міжнародні перекази через Wise обходяться дешевше, ніж традиційні SWIFT-платежі.

5. Інновації в інвестуванні та кредитуванні. Фінансові технології дозволяють користувачам інвестувати та отримувати кредити безпосередньо через цифрові платформи, без посередників (P2P-кредитування (LendingClub, Prosper), автоматизовані інвестиційні платформи (Robinhood, eToro)).

До переваг застосування фінансових технологій можна віднести: швидкість та зручність фінансових операцій; зниження витрат на обслуговування; персоналізація фінансових рішень; покращений доступ до фінансових послуг.

Проте застосування фінансових технологій передбачає певні ризики та виклики: кібербезпека та загроза хакерських атак; регулювання та відповідність законодавству; довіра користувачів – нові компанії часто мають менше довіри, ніж традиційні банки; ризик шахрайства через відсутність фізичного контролю.

Таким чином, фінансові технології відіграють ключову роль у трансформації фінансових послуг, використовуючи інноваційні технології для покращення доступу, зручності та ефективності фінансових операцій.

Катерина Павлік,
студентка 3 курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
Науковий керівник: **Ольга Сашко,**
«Луцький кооперативний фаховий коледж»,
м. Луцьк, Україна

КУПІВЛЯ РЕКЛАМИ У НЕРЕЗИДЕНТА (FACEBOOK): ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Оскільки Facebook не має представництва в Україні, оплатити рекламні послуги напряму через банківський рахунок українські підприємства наразі не можуть. Проте доступні альтернативні способи оплати – через міжнародні платіжні системи Visa та Mastercard. При цьому слід враховувати чинні валютні обмеження в Україні:

- максимальна сума витрат із корпоративної платіжної картки (КПК) на одного контрагента протягом операційного дня не може перевищувати 150 000 грн;
- щоденне списання коштів на рекламу у Facebook має відповідати цим лімітам, щоб уникнути порушень фінансового законодавства.

Оскільки оплата рекламних послуг у Facebook здійснюється з корпоративної картки, витрачені кошти вважаються виданими під звіт. Це означає, що довірена особа компанії, яка використовувала КПК для оплати, зобов'язана подати авансовий звіт у встановлений законодавством термін.

До звіту обов'язково додається підтверджуюча документація як, виписка з банку, який випустив КПК, із зазначенням списаних коштів на оплату реклами та квитанція або інший документ про здійснення платежу, наданий Facebook як постачальником рекламних послуг.

Одна з основних проблем у бухгалтерському обліку витрат на рекламу у Facebook – відсутність стандартного акта виконаних робіт з усіма необхідними реквізитами. Facebook надає лише квитанцію з детальною інформацією про здійснені транзакції, яка не відповідає вимогам первинних документів у повному обсязі. Щоб правильно оформити витрати на рекламу, доцільно підготувати додаткову документацію, зокрема: наказ керівника про проведення рекламної кампанії, у якому зазначаються її мета, відповідальна особа та порядок оплати, фотозвіти та скріншоти рекламних оголошень, що підтверджують їх показ цільовій аудиторії, квитанції та рахунки з рекламного кабінету Facebook, а також авансові звіти про витрачені кошти.

Отже, оплата реклами у Facebook для українських підприємств можлива лише через міжнародні платіжні системи, проте вона потребує ретельного документального оформлення. Щоб уникнути проблем із бухгалтерським та податковим обліком, необхідно вести детальний облік

витрат, зберігати всі підтверджуючі документи та оформлювати додаткову документацію, що підтверджує факт надання послуг.

Anna Prykhodko,

postgraduate student,

Department of Financial Technologies and Entrepreneurship,

Sumy State University, Ukraine

Academic supervisor: Svitlana Pokhylko,

Doctor of Economics,

Associate Professor of the Department of Finance and Entrepreneurship

THE ROLE OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMIC AND EDUCATIONAL SECTORS IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINE

The transformation of the economic and educational sectors is a key concept that reflects the significant changes taking place in these sectors in the context of modern global challenges. The word combination combines two important spheres of social activity – economy and education – which are the main components of the development of modern society. This association emphasizes their close interdependence and the need for coordinated transformational processes that would allow achieving sustainable social and economic progress.

The transformational processes of the economic sector include the wide implementation of digital technologies, automation, digitization and innovative approaches to business, which create new opportunities for economic growth and increased competitiveness. On the other hand, the transformation in the educational sphere involves the transition to new teaching methods, the use of interactive technologies, the development of distance learning and the creation of an education system capable of training specialists for the needs of the modern economy [1-2].

The modern economy needs highly qualified specialists who can quickly adapt to changes, generate innovations and implement them in practice. At the same time, the educational system should focus on the needs of the economy, providing pupils and students with the competencies necessary for successful professional activity in conditions of constant change [3].

For a clearer analysis of the used terms and determination of intersection of research directions, modern bibliometric analysis methods from the Scopus scientometric database were applied. The topic of research is only gaining momentum. According to the results, we can predict that a greater number of new publications will appear in periodicals and attention to the topic will be relevant.

In the Scopus database, Spain has 4 published scientific publications. It is followed by the United States of America with the same number of documents – 4. The next countries are Slovakia, Germany, India, Ukraine (Figure 1).

(Source: compiled by the author based on the Scopus database)

It should be noted that methods of bibliographic analysis in VOSviewer are very popular research tools today. Therefore, such an analysis of the works in the Scopus Database was carried out on the term "transformation of the economy and education" used in studies for all years, including 2024 (Figure 2) [5].

(Source: compiled by the author based on the Scopus database)

The analysis made it possible to identify the 10 most used keywords on the subject of "transformation of the economy and education". So, for the period until 2024, the interrelated terms are "digital transformation", "digital education", "students", "digital financial inclusion".

Therefore, the digital transformation of the economic and educational sectors emphasizes the need for the simultaneous development of these two

spheres in order to achieve socio-economic progress and meet the challenges of modernity in Ukraine.

The theoretical foundations of the study of the relationship between the economy and education in the context of digitalization are also based on the concepts of inclusive growth and sustainable development, where education is a driver of social stability and increased well-being. The interdependence of the economic and educational sectors is considered through the prism of ensuring competitiveness and economic sustainability, where the educational system forms the adaptive skills necessary for the modern digital economy.

Let's consider the relationship between the economic and educational sectors in the conditions of digital transformation, which are shown in Figure 3.

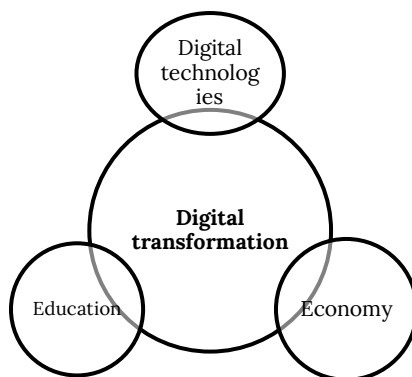

Figure 3 – Interrelationship between economic and educational sectors
(Source: author's development)

This structure reflects interdependence, where the economy creates a demand for the competences formed by education, and digital technologies serve as a means of connecting and developing them.

Therefore, digital transformation as the effective implementation of digital technologies and the achievement of competitiveness occurs thanks to the strategic implementation of digital technologies. Digital transformation is a set of tools, solutions and processes [4].

Literature:

1. Bonkalo T., Logachev V., Shmeleva S. Formation of a professional and informational culture of future lawyers as a condition for solving the problems of digitalization of legal professions. In: Popkova and Sergi (eds) *Modern global economic system: Evolutional development vs. revolutionary leap*, 2021. PP.1318–1327.

2. Carretero S., Vuorikari R., Punie Y. DigComp 2.1: The digital competence framework for citizens with eight proficiency levels and examples of use, *Publications Office of the European Union*, Luxembourg. 2017.
3. Pokhylko S., Yeremenko A., Tychenko T. Peculiarities of developing an online store promotion strategy in the conditions of digital transformation of society. *Marketing and digital technologies*, [S.l.], v. 7, n. 3. 2023. PP. 144-155. DOI: 10.15276/mdt.7.3.2023.10
4. Teslenko T. Digital transformation as an effective implementation of digital technologies and achieving competitiveness. *Digital transformation of socioeconomic, management and educational systems of modern society: materials of the International scientific and practical conference on November 23-24, 2022* / editor-in-chief, doctor of philosophy, professor, V. G. Voronkova. – Zaporizhzhia: Helvetica Publishing House, 2022. P. 692.
5. VOSviewer. URL: <https://app.vosviewer.com/>

Анастасія Рожкова,
4 курс, спеціальність "Облік і аудит",
ННІ економіки і права
Науковий керівник: **Наталія Володимирівна,**
кандидат економічних наук, доцент – Курган
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ

Технології стрімко розвиваються і підприємства потребують автоматизації для задоволення потреб споживачів та підвищення ефективності управління ресурсами. Для успішного функціонування бізнесу стає необхідним упровадження систем та програмних забезпечень для обліку заробітної плати, які відображають дані, введені користувачем, формують повідомлення про помилки, дають можливість налаштувати параметри та швидко здійснити розрахунок заробітної плати, провести виплати працівникам та сплатити державні податки

ПІБ працівників, пільги, посади, період, оклади, кількість відпрацьованих днів, лікарняних чи відпусток – все це знаходиться в одній базі та автоматизовано [2].

На сучасному ринку облікових систем автоматизації бізнесу представлені численні хмарні та локальні програмні продукти [1]. Вони допомагають підприємствам автоматизувати бухгалтерський облік, оптимізувати бізнес-процеси та підвищувати ефективність управління. Такі програми поділяються на кілька категорій залежно від складності функціоналу та потреб користувачів.

Програми для ведення податкового обліку та звітування ("Арт-Звіт Плюс", "Webzvit", "Taxer", "M.E.Dok") створені для автоматизації підготовки та подання податкової звітності до контролюючих органів, забезпечуючи відповідність чинному законодавству. Зазвичай такі програми дозволяють формувати звіти з нарахування заробітної плати для подання у податкові органи. Вони зручні для підготовки форм звітності, як-от ЄСВ, 1ДФ та інших, з автоматичною перевіркою коректності внесених даних.

Основні функції таких програм є формування електронної звітності для податкової служби, пенсійного фонду та інших державних органів, контроль правильності заповнення документів, підписання та відправлення звітів за допомогою електронного цифрового підпису, зберігання архіву звітів.

Ці програми зручні для малих підприємств, які потребують простого й ефективного інструменту для взаємодії з державними органами.

"Міні-бухгалтерії" - це прості системи, орієнтовані на потреби невеликих компаній і приватних підприємців. Вони пропонують базовий функціонал для обліку заробітної плати, зокрема нарахування зарплат на основі робочого часу або ставок, розрахунок податків і формування платіжних відомостей. Наприклад: "Dilovod", "Інфо-бухгалтер", "SMARTFIN.UA".

Ведення обліку доходів і витрат, облік основних засобів і матеріалів, генерація простих звітів, нарахування заробітної плати та облік податків – це основні можливості таких програм.

Вони ідеально підходять для малого бізнесу завдяки простоті використання, доступності та мінімальним вимогам до кваліфікації користувачів.

Комплексні бухгалтерські програмні рішення поділяються на компонентні та модульні та забезпечують широкий функціонал для автоматизації бухгалтерського обліку, управління фінансами та супутніх бізнес-процесів.

Компонентні програми зі сталим стандартизованим рішенням - це програми, які мають фіксовану структуру та набір функцій, що підходять для більшості підприємств. "Облік Saas", "Дебет Плюс", "BAS: Бухгалтерія" - забезпечують повний цикл обліку заробітної плати, включаючи автоматизацію нарахувань, розрахунок відпусток, лікарняних та утримань. Їх основна перевага — швидке впровадження без потреби у складних налаштуваннях. Такі програми підходять для малого та середнього бізнесу.

Модульні програми, організовані як набір програмних додатків ("iBuh.Online", "IT-Enterprise: Бухгалтерія", "ISpro"), складаються з окремих модулів, дозволяють налаштувати облік заробітної плати відповідно до специфіки підприємства. Наприклад, можна окремо додати модуль для обліку змінного графіка роботи, бонусів чи премій.

Основними перевагами таких систем є гнучкість і можливість налаштування під конкретні завдання, масштабованість для різних типів бізнесу, інтеграція з іншими програмами.

ERP ("BAS ERP", "TechExpert", "SAP Business One", "BJet")— це комплексні системи для управління всіма аспектами діяльності підприємства. Вони об'єднують бухгалтерський облік, фінанси, виробництво, логістику, управління персоналом тощо. Пропонується інтегрований підхід до управління заробітною платою, поєднуючи її облік із загальними фінансами та кадровим обліком. Такі системи підтримують складні алгоритми розрахунків, аналітику витрат на персонал та інтеграцію з банківськими системами для автоматизації виплат.

Основні перевагами ERP-систем є централізація даних, автоматизація бізнес-процесів для підвищення ефективності, аналітика та звітність у реальному часі та можливість масштабування та інтеграції з іншими системами.

ERP-системи використовуються великими підприємствами, які потребують інтеграції складних процесів і детальної аналітики.

Облік праці, нарахування та виплата заробітної плати є важливими складовими системи управління підприємством. Завдяки автоматизації цих процесів можна: швидко та точно розрахувати заробітну плату, відпускні, лікарняні, відрядження; провести сплату державних податків; виплатити зарплату через касу або банк.

Програми для обліку заробітної плати дозволяють мінімізувати помилки в розрахунках, зекономити час і уникнути штрафів за неправильну звітність [3].

Завдяки програмним продуктам є можливість внести дані працівників, їхні посади, оклади та кількість відпрацьованих днів, після чого автоматично розраховує податки та суму до виплати.

Відкриваються нові можливості, адже системи мають простий і зрозумілий інтерфейс, можливість самостійного використання без залучення кваліфікованого бухгалтера, швидку адаптацію користувачів до роботи з програмою.

Автоматизація бухгалтерського обліку — це ключ до підвищення ефективності бізнесу в умовах сучасних економічних реалій. Вибір відповідної системи залежить від потреб підприємства, його масштабу та специфіки діяльності [4].

Список використаних джерел:

1. Курган Н. В. Автоматизація обліку експортної діяльності IT-підприємств України. Економічний журнал Одеського політехнічного університету. № 1(23), 2023. С. 23-35. URL: <https://economics.net.ua/ejoru/2023/No1/23.pdf>
2. Стужний О. С., Резанова В. Г. Автоматизація обліку зарплати підприємств та підприємців. Київський національний університет

технологій та дизайну URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/19928/1/Rezanova-2022-143-146.pdf>

3. Миськів Л. П. Автоматизація обліку заробітної плати в установах державного сектору. Національний університет біоресурсів і природокористування України. URL: <https://surl.li/cbuqve>
4. Дорошенко О. О., Романець О. В. Актуальні питання автоматизації обліку заробітної плати у закладах вищої освіти. Національний університет водного господарства та природокористування. URL: <https://surl.li/onhwxv>

Анастасія Ткачук

здобувачка вищої освіти ОС «Магістр» спеціальності «Економіка»

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Олег Коркушко**,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування імені С. Юрія,

Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВІ ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасному світі діджиталізація стала невід'ємною частиною розвитку бізнесу, впливаючи на всі аспекти його діяльності, включаючи маркетингові стратегії. Інтеграція цифрових технологій у маркетинг відкриває нові можливості для взаємодії з клієнтами, аналізу ринку та підвищення ефективності рекламних кампаній. Цей процес не лише змінює підходи до просування продуктів і послуг, але й суттєво впливає на фінансові показники підприємств.

Діджиталізація маркетингових стратегій дозволяє компаніям більш точно визначати цільову аудиторію, персоналізувати комунікації та оперативно реагувати на зміни споживчих уподобань. Використання інструментів цифрового маркетингу, таких як SEO, контент-маркетинг, соціальні мережі та аналітика великих даних, сприяє підвищенню впізнаваності бренду та лояльності клієнтів. За даними досліджень, впровадження цифрових технологій у маркетингову діяльність може призвести до зростання доходів та оптимізації витрат підприємства [3].

Однак, незважаючи на очевидні переваги, процес діджиталізації вимагає від компаній значних інвестицій у технології та навчання персоналу. Крім того, швидкий розвиток цифрового середовища створює нові виклики, пов'язані з безпекою даних, управлінням репутацією в

інтернеті та адаптацією до постійно змінюваних алгоритмів пошукових систем і соціальних платформ [1].

Діджиталізація маркетингових стратегій суттєво змінює підходи підприємств до взаємодії з клієнтами та управління бізнес-процесами. Використання цифрових інструментів, таких як CRM-системи, дозволяє компаніям ефективніше керувати взаємовідносинами з клієнтами, аналізувати їх поведінку та вподобання, що сприяє підвищенню лояльності та збільшенню обсягів продажів. За даними досліджень, впровадження цифрових технологій у маркетингову діяльність може призвести до зростання доходів та оптимізації витрат підприємства [3].

Крім того, автоматизація фінансових процесів за допомогою цифрових технологій дозволяє підприємствам зменшити витрати та підвищити точність фінансових операцій. Використання систем електронного документообігу та автоматизованих інструментів обробки фінансових даних сприяє прискоренню процесів та зниженню ймовірності помилок [4].

Варто зазначити, що діджиталізація також впливає на стратегічний розвиток підприємств, змінюючи їхні бізнес-моделі та підходи до управління. Підприємства, які активно впроваджують цифрові технології, мають можливість швидше адаптуватися до змін ринку, підвищувати свою конкурентоспроможність та забезпечувати стійке зростання [5].

Таким чином, діджиталізація маркетингових стратегій не лише покращує взаємодію з клієнтами, але й сприяє загальному підвищенню ефективності та фінансових показників підприємств.

Список використаних джерел:

1. Клімович О.М. Вплив цифрового маркетингу на стратегії та виклики сучасного бізнесу в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 63. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-18>
2. Кобець Д. Вплив діджиталізації на маркетингові стратегії на ринку B2C. *Економіка та суспільство*. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-46>
3. Кобець Д.Л., Нездоровін О.В. Вплив діджиталізації на побудову маркетингових стратегій на ринку B2B. *Придніпровська державна академія будівництва та архітектури*. URL: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.38-6>
4. Марченко М. Діджиталізація процесів управління бізнесдіяльністю сільськогосподарських підприємств. *Галицький економічний вісник*. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.133
5. Перевозова І.В., Земляков І.С., П'яста А.Р., Драганчук Н.Я. Стратегічний розвиток підприємств в умовах діджиталізації бізнесу. *Академічні візії*. Випуск 32/2024. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12604775>

Аліна Ульзутуєва,
здобувач вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування»,
Євгенія Карпусенко,
здобувач вищої освіти спеціальності «Облік і оподаткування»
Науковий керівник: **Роман Ліпський,**
к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ В УСТАНОВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ

Облік праці державного сектору є унікальним і особливим, але водночас є й складним процесом, оскільки він регламентується численними нормативними актами та залежить від цільового використання бюджетних коштів. Правильне ведення обліку та контроль за ефективністю витрат мають важливе значення для дотримання принципів прозорості та раціонального використання коштів.

Добре організований облік розрахунків із працівниками впливає на якість, прозорість, повноту та своєчасність розрахунків із робітниками. Завдяки цьому оцінюється їх кваліфікація, складність виконаних завдань, а також обсяг і якість виробленої продукції або наданих послуг. Іншими словами, показники оплати праці відображають внутрішню діяльність установи державного сектору та слугують важелем контролю за рівнем трудової участі.

Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку в державному секторі № 132 «Виплати працівникам» викладено основну ідею ведення в бухгалтерському обліку інформації розрахунків з оплатою працівникам та подання її у фінансовій звітності. Заробітна плата – це фінансова винагорода, яку видають працівнику за виконану ним роботу, відповідно до умов трудового договору. Вона є формою оплати праці, що забезпечує матеріальну компенсацію за трудовий вклад робітника [1].

Заробітна плата в державних установах включає:

1. Посадовий оклад – це базова частина заробітної плати, яка визначається відповідно до тарифної сітки або схем посадових окладів, затверджених для певної посади в державному органі.

2. Надбавки за ранг (для держслужбовців) – для працівників державних установ передбачено надбавку за присвоєний ранг, яка залежить від рівня рангу, встановленого відповідно до Закону України «Про державну службу».

3. Надбавки за вислугу років – це доплата, яка нараховується залежно від загального стажу роботи, відсоток надбавки зростає щоразу зі збільшенням стажу.

4. Премії – якщо працівник державної установи перевиконав свій план, йому можуть нараховувати премії, якщо це передбачено кошторисом установи та чинним законодавством.

5. Надбавки за особливі умови праці – надбавки за роботу зі шкідливими або небезпечними умовами праці, а також за виконання особливо важливих або термінових завдань.

6. Матеріальна допомога – оздоровлення, при щорічній відпустці, відпустці, що пов'язана з вагітністю та доглядом за дитиною.

7. Індexсація зарплати – відповідно до рівня інфляції, заробітна плата працівників державних установ підлягає індexсації, що регулюється законодавством України [2].

Розмір і структура заробітної плати можуть варіюватися залежно від посади, категорії працівника, органу, в якому він працює, а також джерела фінансування [3]. Згідно положення № 132, виплати працівникам поділяються на три групи (рис. 1).

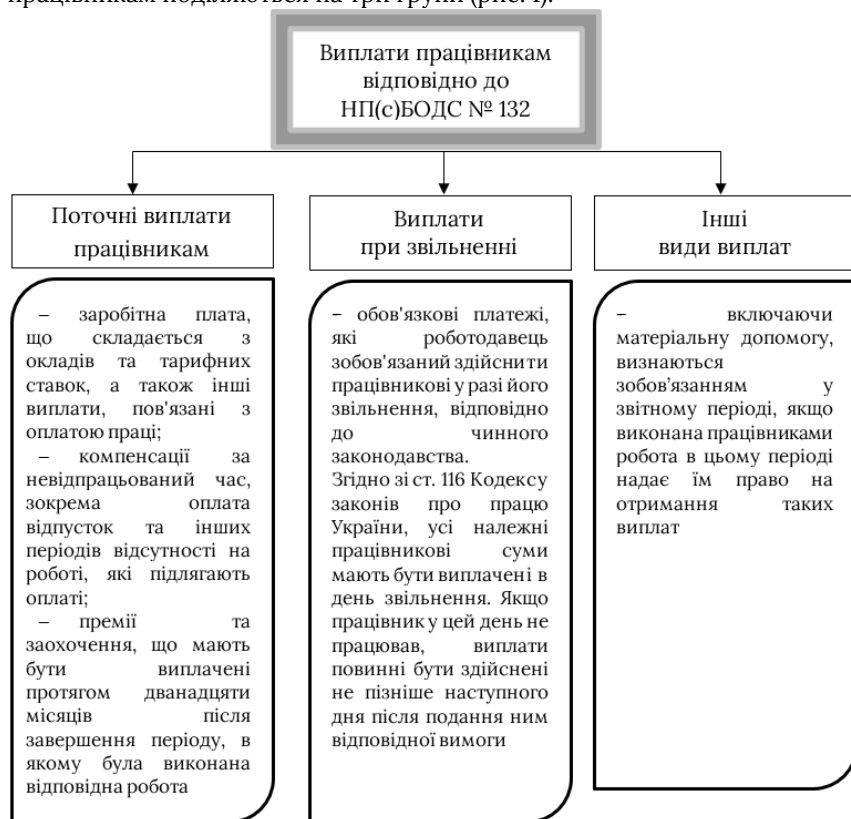

Рис. 1. Класифікація виплат працівникам відповідно до положення

Основні завдання організації обліку праці та питання її оплати включають в себе такий перелік: контроль за дотриманням затвердженого штатного розкладу; точний облік відпрацьованого часу, а також кількість та якість праці кожного працівника; тимчасове і коректне нарахування заробітної плати та премій; забезпечення внутрішньої виплати заробітної плати; точний облік усіх розрахунків, пов'язаних з оплатою праці; контроль за правильністю утримання із заробітної плати, а також складання необхідної звітності.

Для вирішення цих завдань необхідно використовувати нормативні документи з оплати праці, вдосконалювати техніку і методику обліку, впроваджуючи сучасні форми обліку та засоби обчислювальної техніки. Одним із ключових напрямків вдосконалення є автоматизація процесів обліку, що дозволяє забезпечити точність, якість і швидкість обробки великих обсягів інформації.

Основними недоліками оплати праці в бюджетних галузях є низькі ставки і оклади, недостатня диференціація заробітної плати між посадами, неадекватна оцінка праці провідних спеціалістів, а також наявність двох паралельних систем оплати праці для працівників бюджетної сфери [3].

Питання оплати праці на сьогодні є актуальним, оскільки заробітна плата є не лише ключовим мотивуючим фактором, але й основним джерелом доходу для працівників, включаючи державних службовців. Незважаючи на це, чинна система оплати праці працівників державного сектору в Україні визнана неефективною. У зв'язку з цим, з 1 січня 2024 року розпочато реформу, спрямовану на модернізацію цієї системи. Ці заходи спрямовані на розв'язання проблем чинної системи оплати праці працівників державного сектору та підвищення її ефективності [4].

Отже, ведення обліку витрат на оплату праці в установах державного сектору є складним і трудомістким процесом, який залежить від специфіки їх діяльності. У зв'язку з цим облік потребує чіткої організації та впровадження автоматизації, що зменшує матеріальні та трудові витрати.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 132 «Виплати працівникам» : Наказ М-ва фінансів України від 29.12.2011 № 1798 : станом на 1 січ. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-12#Text>
2. Нарахування заробітної плати в бюджетних установах 2024. Бухгалтерія для бюджету та ОМС. URL: <https://oblikbudget.com.ua/article/15-narahuvannya-zarobitno-plati-v-byudjetnih-ustanovah>
3. Миськів, Л. П., & Микосянчик, Ю. Ю. (2021, November). Особливості обліку розрахунків за виплатами працівникам в установах державного сектору. In The 6th International scientific and practical conference «Modern directions of scientific research development»

- (November 24-26, 2021) BoScience Publisher, Chicago, USA. 2021. 1153 p. (p. 972). URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/45164/1/MODERN DIRECTIONS OF SCIENTIFIC RESEARCH DEVELOPMENT 24 26.11.21.pdf#page=972>
4. Жидовської, Н. М., Задорожного, З. В., Козачок, Т. В., Колота, А. М., Крупки, Я. Д., Кульганік, Т. О., Соколовська, А. М. (2022). Ефективність чинної системи оплати праці в державному секторі. Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 3(220), 23-31. URL: <http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10025/1/oblik-u-derzhavnomu-sektori-praktichni.pdf>

Дмитро Феденко

аспірант кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу
Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана
м. Київ, Україна

РОЛЬ ВІЗУАЛЬНИХ КОНФІГУРАТОРІВ У ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: АДАПТАЦІЯ ДО УМОВ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Сучасні економічні умови, що характеризуються постійними кризовими явищами, такими як воєнні конфлікти, економічна нестабільність та глобальні виклики, ставлять перед підприємствами нові завдання у сфері бухгалтерського обліку. Одним із ключових інструментів, які сприяють адаптації до цих умов, є діджиталізація бухгалтерського обліку. У цьому контексті використання візуальних конфігураторів відкриває нові можливості для автоматизації облікових процесів, оптимізації управління фінансовими даними та підвищення аналітичних можливостей підприємств.

Візуальні конфігуратори — це програмні інструменти, що забезпечують інтерактивне відображення, обробку та аналіз даних у зручному для користувача форматі. Їхнє головне призначення полягає в наданні зрозумілої та доступної візуалізації складної фінансової інформації, що дозволяє бухгалтерам і управлінцям швидше ухвалювати рішення на основі аналітики. У кризових умовах, коли швидкість і точність обробки даних набувають вирішального значення, такі інструменти стають незамінними.

Однією з ключових переваг візуальних конфігураторів є їх здатність автоматизувати рутинні завдання, такі як складання фінансових звітів, моніторинг виконання бюджетів і контроль витрат. Це дозволяє зменшити навантаження на бухгалтерський персонал, мінімізувати ризики помилок, пов'язаних із людським фактором, і забезпечити своєчасність фінансової звітності. У періоди економічних потрясінь, коли

зростає кількість запитів на фінансові дані та звіти, ця функціональність стає особливо важливою.

Ще одним вагомим аспектом використання візуальних конфігураторів є їхня здатність інтегруватися з іншими цифровими системами, такими як ERP-системи, аналітичні платформи та системи управління даними. Це забезпечує більш широкий доступ до фінансової інформації, дозволяє об'єднувати різні джерела даних та отримувати єдине інтерактивне середовище для управління фінансами. Наприклад, у кризових ситуаціях, коли важливо оперативно оцінити фінансовий стан підприємства, візуальні конфігуратори дозволяють швидко отримати зведену інформацію про доходи, витрати, заборгованість або прогнозовані показники.

Умови кризових явищ вимагають від підприємств особливої гнучкості у плануванні та аналізі. Візуальні конфігуратори дають можливість моделювати різні сценарії розвитку подій, прогнозувати наслідки ухвалення управлінських рішень і оцінювати фінансові ризики. Наприклад, за допомогою таких інструментів можна побудувати модель впливу зростання витрат на енергоресурси на фінансову стабільність підприємства або оцінити наслідки зменшення доходів унаслідок втрати ринків збуту.

Важливим елементом діджиталізації облікових процесів за допомогою візуальних конфігураторів є підвищення прозорості та підзвітності. Це особливо актуально для підприємств, які працюють із міжнародними партнерами або підзвітні державним органам. У кризових умовах, коли довіра до звітності є важливим фактором стабільності, можливість швидкого та зрозумілого представлення фінансових даних підвищує довіру з боку зацікавлених сторін [1].

У міжнародному досвіді використання візуальних конфігураторів вже довело свою ефективність. Наприклад, у країнах Європейського Союзу ці інструменти активно використовуються в автоматизованих системах бухгалтерського обліку та аудиту, що дозволяє забезпечувати відповідність європейським стандартам звітності та оптимізувати внутрішні процеси управління.

Підсумовуючи, можна зазначити, що візуальні конфігуратори є ефективним інструментом у процесі діджиталізації бухгалтерського обліку, особливо в умовах кризових явищ. Їхнє використання дозволяє автоматизувати рутинні завдання, підвищити точність і швидкість обробки даних, а також забезпечити гнучкість і адаптивність облікових процесів. Це стає критично важливим у періоди економічної нестабільності, коли підприємства повинні швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі.

Важливою перевагою візуальних конфігураторів є їхня здатність підвищувати прозорість фінансових даних і забезпечувати доступність інформації для широкого кола користувачів. Це сприяє зміцненню довіри

з боку партнерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін, особливо в умовах, коли довіра є основою стабільності та розвитку. Крім того, інтерактивність і простота використання цих інструментів дозволяють залучати до аналізу фінансових даних не лише бухгалтерів, але й управлінців, створюючи єдине інформаційне середовище для ухвалення зважених рішень.

У контексті міжнародного досвіду впровадження візуальних конфігураторів Україна має значний потенціал для інтеграції цих інструментів у свої облікові системи. Використання таких технологій дозволить не лише адаптувати облікові процеси до сучасних викликів, але й наблизити їх до європейських стандартів звітності, що є важливим кроком у процесі євроінтеграції.

Таким чином, діджиталізація бухгалтерського обліку за допомогою візуальних конфігураторів стає не просто інноваційним напрямом, а необхідністю в умовах кризових явищ. Інвестування у ці технології сприятиме стійкості підприємств, забезпечуючи їм конкурентоспроможність і здатність ефективно функціонувати навіть у найскладніших економічних умовах.

Список використаних джерел:

1. Стратегії організаційних змін та їх успішна реалізація. URL: <http://surl.li/sxvuo>

Антон Шаманський,
студент 1 курсу спеціальності «Менеджмент»
Науковий керівник: **Олександр Лесько,**
к.е.н., професор кафедри економіки підприємства
та виробничого менеджменту
Вінницький національний технічний Університет
м. Вінниця, Україна

МОБІЛЬНИЙ БАНКІНГ В УКРАЇНІ

Мобільний банкінг [1-4] являє собою систему надання банківських послуг через мобільні пристрої, такі як смартфони і планшети, що дозволяє користувачам здійснювати різноманітні фінансові операції без необхідності фізично відвідувати відділення банку. За допомогою мобільного банкінгу користувачі можуть отримати доступ до своїх банківських рахунків, перевіряти залишок на рахунку, здійснювати переведення коштів, оплачувати комунальні послуги, переглядати історію операцій та виконувати інші фінансові транзакції у будь-який час і з будь-якого місця.

Однією з основних переваг мобільного банкінгу є його зручність, оскільки він дозволяє здійснювати банківські операції без потреби

фізичного відвідування банку або витрачання часу на стояння в чергах. Швидкість виконання операцій також є значною перевагою, адже фінансові транзакції можна здійснити майже миттєво. Крім того, мобільний банкінг забезпечує високий рівень безпеки завдяки використанню двофакторної аутентифікації та інших сучасних технологій захисту даних, що мінімізує ризики несанкціонованого доступу до особистих рахунків. Ще одним важливим аспектом є економія часу, оскільки мобільний банкінг дозволяє уникнути необхідності візитів до банку, а також робить фінансові операції зручними і доступними в будь-якому місці.

Мобільний банкінг став невід'ємною частиною фінансових операцій для багатьох користувачів у сучасному світі, де цифровізація та мобільність продовжують швидко розвиватися.

Мобільний банкінг в Україні переживає активний етап розвитку, і сьогодні більшість великих банків країни вже пропонують своїм клієнтам мобільні додатки, що дозволяють здійснювати широкий спектр фінансових операцій. Мобільні додатки стали основним інструментом для здійснення банківських операцій в Україні. Клієнти можуть завантажувати додатки через Google Play чи App Store, що дозволяє їм здійснювати операції, від переведення коштів до оплати комунальних послуг, перевірки залишку на рахунку чи подачі заявки на кредит. Банки активно впроваджують додаткові засоби безпеки, такі як двофакторна аутентифікація та біометричну ідентифікацію, для підвищення рівня захисту своїх клієнтів. Серед найбільш популярних додатків — ПриватБанк, Ощадбанк, Укрсиббанк, Альфа-Банк, які надають широкий функціонал для комфортного управління фінансами.

Багато платіжних систем, таких як ПриватБанк, Монобанк, а також численні торгові платформи, активно впроваджують QR-коди для зручних і швидких оплат в магазинах, кафе та інших точках обслуговування. Це дозволяє клієнтам безпечно та швидко здійснювати оплату без необхідності вводити дані картки, просто скануючи код через мобільний додаток банку. В Україні системи, як-от Приват24 і Monobank, активно запроваджують QR-платежі, що робить їх дуже популярними серед споживачів.

USSD-банкінг є досить популярним серед користувачів, які не мають доступу до смартфонів або інтернету. За допомогою USSD-кодів клієнти можуть виконувати основні операції, такі як перевірка залишку на рахунку або здійснення переказів. ПриватБанк та Ощадбанк надають цей сервіс для своїх клієнтів, що робить банківські послуги доступними навіть для власників базових мобільних телефонів.

Багато банків в Україні використовують SMS-банкінг для інформування клієнтів про здійснені операції, отримання коштів, а також для підтвердження фінансових операцій за допомогою одноразових паролів. Цей метод є доступним для більшості клієнтів банків і є елементом комунікації в реальному часі, що дозволяє підтверджувати операції та бути в курсі змін на рахунку.

Більшість українських банків активно використовують двофакторну аутентифікацію для забезпечення високого рівня безпеки при здійсненні операцій. Після введення логіну та пароля клієнт отримує одноразовий код на мобільний телефон, який необхідно ввести для підтвердження операції. Цей захід дозволяє значно знизити ризики несанкціонованого доступу до рахунків клієнтів.

Завдяки можливостям сучасних смартфонів, банки в Україні почали активно впроваджувати біометричну аутентифікацію, використовуючи відбитки пальців або розпізнавання обличчя для доступу до мобільного банкінгу. Це зручний та швидкий спосіб входу в додатки та підтвердження операцій, що також забезпечує високий рівень безпеки для користувачів.

В Україні набирають популярності мобільні платіжні системи, такі як Apple Pay, Google Pay, а також власні платіжні системи від банків. Клієнти можуть підключати свої картки до цих систем і здійснювати оплату товарів і послуг за допомогою мобільного пристрою, просто підносячи його до термінала. Це швидкий і зручний спосіб оплати, який активно підтримується банками України.

Банки активно використовують push-сповіщення для миттєвого інформування клієнтів про виконані операції, зміни в рахунках або нові тарифи. Це дозволяє користувачам отримувати важливу інформацію в режимі реального часу, що є зручним і оперативним способом взаємодії з фінансами.

Деякі українські банки почали використовувати чат-ботів у мобільних додатках для автоматичного виконання операцій, таких як перевірка балансу або отримання виписок. Клієнти можуть отримати відповіді на запитання або виконати операції через чат-ботів, що підвищує рівень автоматизації і зручності використання банківських послуг.

Мобільний банкінг в Україні активно розвивається, і з кожним роком з'являються нові інструменти та можливості для спрощення банківських операцій. Банки орієнтуються на підвищення безпеки та зручності своїх послуг, впроваджуючи інноваційні технології, щоб забезпечити клієнтам найкращий досвід у використанні фінансових послуг через мобільні пристрої.

Список використаних джерел:

1. Кравчук, О. В. Особливості мобільного банкінгу в Україні. Науковий вісник Національного банку України. №2. 2019. С. 45-52.
2. Мельник, Л.Г., Іванова, В.М. Мобільний банкінг як інноваційний напрямок розвитку банківських послуг. Економіка та держава. №7. 2017. С.102-106.
3. Петренко, Є.О., Крикуненко, П.С. Мобільний банкінг: переваги та ризики для споживачів," Фінанси, облік та аудит. №11. 2018. С.233-241.
4. Шевчук, В.І. "Тенденції розвитку мобільного банкінгу в Україні," Банківська справа, № 4. 2020, С.58-64.

Софія Шевченко,

студентка 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж

Керівник: **Домнікія Русева**

Викладач вищої категорії

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ ТА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Діджиталізація стала ключовим чинником успіху підприємств у сучасному світі, де технології стрімко розвиваються та охоплюють усі сфери життя. Особливо важливою вона є у фінансовій сфері та бухгалтерському обліку, де ефективність, точність і оперативність є критичними для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Перехід на цифрові технології не обмежується лише впровадженням сучасного програмного забезпечення, а передбачає зміну підходів до роботи, навчання і взаємодії. Діджиталізація відкриває нові можливості для автоматизації процесів, підвищення конкурентоспроможності та вдосконалення управління бізнесом.

Діджиталізація у сфері бухгалтерського обліку: трансформація
процесів та нові можливості

Діджиталізація є важливим чинником розвитку фінансової сфери, організації бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. Впровадження інформаційних технологій, зокрема хмарних сервісів та автоматизованих систем, дозволяє оптимізувати облікові процеси, підвищити точність і швидкість аналізу даних та розширити компетенції бухгалтерів. Це сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень і формує новий підхід до організації фінансового контролю.

Таблиця 1

Переваги діджиталізації у фінансовій сфері

Перевага	Опис
Автоматизація рутинних процесів	Сучасні програми дозволяють автоматизувати багато рутинних завдань, таких як введення даних, обробка рахунків, формування звітів тощо. Це звільняє час співробітників для більш важливих завдань.
Миттєвий доступ до даних	Вся фінансова інформація доступна онлайн в будь-який час і з будь-якого пристрою. Це забезпечує оперативність та зручність в роботі.
Прийняття обґрунтованих рішень	Аналітичні інструменти допомагають аналізувати дані, виявляти тенденції та прогнозувати розвиток ситуації. Це дозволяє приймати більш обґрунтовані та ефективні рішення.

Зниження витрат	Автоматизація та оптимізація процесів дозволяють скоротити витрати на персонал, обладнання та інші ресурси
Підвищення безпеки даних	Сучасні системи захисту інформації забезпечують високий рівень безпеки фінансових даних від несанкціонованого доступу та кібератак.

Діджиталізація процесів в аудиті: сучасні технології та їх вплив на ефективність перевірок

Діджиталізація процесів аудиту забезпечує автоматизацію збору, обробки та аналізу даних, підвищуючи продуктивність і точність аудиторських перевірок. Використання хмарних технологій, програмного забезпечення на основі технології .NET, а також застосування машинного навчання сприяє ефективності управління фінансами, дозволяє оперативно виявляти аномалії та оптимізує взаємодію між аудитором і компанією. Цифрові рішення підвищують надійність перевірок у порівнянні з традиційними методами, сприяючи зростанню якості аудиторських послуг.

Основні положення:

- Використання автоматизованих систем для аудиту та обробки даних.
- Застосування хмарних технологій для зберігання інформації та спільної роботи.
- Інтеграція штучного інтелекту для виявлення аномалій і шаблонів у фінансовій звітності.
- Технологія .NET для обробки облікових даних і функціонального аналізу.
- Переваги цифрових систем над традиційними методами обробки інформації.

Перспективи діджиталізації аудиту

Перспективи діджиталізації аудиту полягають у значному підвищенні ефективності та точності перевірок завдяки впровадженню автоматизованих систем, хмарних технологій та штучного інтелекту. Використання цифрових технологій дозволяє оптимізувати процеси збору та аналізу даних, забезпечує швидкий доступ до облікових документів та підвищує надійність аудиторських перевірок, що сприяє покращенню управління фінансами та адаптації аудиту до вимог цифрової економіки.

Висновок:

Діджиталізація у фінансах, бухгалтерії, аналізі та аудиті значно підвищує ефективність і точність процесів. Використання автоматизованих систем, хмарних технологій та штучного інтелекту дозволяє оптимізувати обробку даних, покращити управління фінансами та забезпечити швидке прийняття рішень. Цифрові технології змінюють підходи до бухгалтерського обліку та аудиту, зменшуючи ризики

помилку і підвищуючи надійність та оперативність перевірок. Вони є важливим кроком у розвитку фінансової сфери в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Гусева О. Ю., Легомінова С. В. Діджиталізація – як інструмент удосконалення бізнес-процесів, їх оптимізація. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2018. № 1 (23). С. 33-39 (дата звернення: 14.04.2022).
2. Лобода Н., Чабанюк О., Кольба Р. Діджиталізація як функція облікової діяльності: коронакриза як контекст. 2021. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/337.pdf> (дата звернення: 14.04.2022).
3. Грибінченко О.М. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. International relations. Part «Economic sciences». 2018. № 16. С. 35-37. URL: http://journals.jir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3523
4. Гуцаленко, Л. Напрями діджиталізації аудиту безперервності діяльності підприємств – передумова підвищення його ефективності [Текст] / Любов Гуцаленко, Владислав Альошин // Вісник економіки. – 2024. – № 2. – С. 92-105.
5. Нечипоренко Т. Д. Теоретичний акцент діджиталізації у контексті оподаткування. Облік, аналіз, аудит та оподаткування: сучасна парадигма в умовах сталого розвитку: зб. матеріалів VI Міжнар. наук.-практ. конф., 10 грудня 2020 р. Київ, КНЕУ. 2020. С. 443-446.

Діана Шишкова,

студентка 3 курсу

спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Світлана Шагоян,**

к.е.н., доцент,

доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту,

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»,

м. Дніпро, Україна

ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ БАНКІВ

На сьогодні вже існують приклади застосування моделей штучного інтелекту (ШІ) в банківських продуктах та послугах, для створення чат-ботів, які допомагають клієнтам швидко отримувати інформацію про рахунки, транзакції, кредити та інші банківські послуги. Наприклад, Bank of America запустив чат-бот Erica, який допомагає клієнтам здійснювати операції, планувати фінанси і надавати поради по витратах [1].

Актуальним є впровадження систем для виявлення шахрайства, коли банки активно використовують ШІ для виявлення шахрайських транзакцій в реальному часі. Зокрема, HSBC і Barclays використовують алгоритми машинного навчання для аналізу поведінки клієнтів та виявлення аномальних або підозрілих операцій, що можуть свідчити про шахрайство [2]. Крім того, ШІ вже активно застосовується в автоматизації процесів оцінки кредитних ризиків (для більш точного аналізу кредитоспроможності клієнтів, включаючи ті фактори, які зазвичай не враховуються традиційними методами – поведінкові фактори чи соціальні мережі); надає персоналізовані фінансові поради, аналізуючи великий обсяг даних для створення індивідуальних стратегій інвестування; покращує якість автоматизації аудиту та комплаєнсу, знижувати час і витрати на перевірки відповідно до міжнародних стандартів [3, С.37]. Тому актуальним є окреслення не тільки переваг застосування ШІ, який став предметом дослідження багатьох науковців в фінансовій сфері [4], але й окреслити потенційні ризики на шляху підвищення ефективності операцій та покращення фінансової стабільності банків за допомогою сучасних технологій діджиталізації.

В таблиці 1 узагальнено роль незалежних та внутрішніх аудиторів у запобіганні та зниженні ризиків в діяльності банків під час воєнного стану.

Таблиця 1

Роль аудиторів у зниженні ризиків та мінімізації негативних наслідків воєнного стану у банківських установах

№	Вид ризику	Опис	Роль незалежних аудиторів	Роль внутрішніх аудиторів
1	Кредитний ризик	Погіршення платоспроможності позичальників через втрату роботи, активів або економічної нестабільності	Проведення незалежного аналізу кредитного портфеля та оцінка якості активів	Оцінка процесів управління кредитним ризиком, контроль за виконанням кредитної політики
2	Ризик ліквідності	Труднощі з доступом до коштів для виконання зобов'язань через зниження операційної активності	Оцінка ліквідності банку, перевірка наявності запасів ліквідних активів для критичних ситуацій	Моніторинг внутрішніх процесів управління ліквідністю та пропозиції щодо покращення

3	Ризик операційних порушень	Пошкодження інфраструктури, серверів, офісів, а також переривання роботи персоналу через евакуацію або небезпеку	Перевірка планів неперервності бізнесу та готовності банку до кризових ситуацій	Оцінка внутрішніх процедур, контроль за відповідністю інфраструктури вимогам безпеки
4	Ризик валютних коливань	Зміни валютних курсів, що можуть призвести до збитків через валютні позики чи активи банків	Оцінка валютної політики та диверсифікації валютних ризиків у діяльності банку	Внутрішній моніторинг валютних позицій та проведення стрес-тестування на можливі валютні коливання
5	Політичний та регуляторний ризик	Непередбачувані зміни в законодавстві, регулюваннях та політичній ситуації, що можуть вплинути на банківську діяльність	Оцінка відповідності банку поточним законодавчим вимогам та політичним змінам	Аналіз політичних і регуляторних змін, коригування внутрішніх і політик у відповідь на нові виклики
6	Ризик контрагента	Неможливість виконання зобов'язань контрагентами через економічні труднощі або ліквідацію підприємств	Оцінка фінансового стану контрагентів, перевірка надійності партнерів	Моніторинг фінансової стійкості контрагентів, контроль за умовами договорів і своєчасним виконанням зобов'язань
7	Ризик репутації	Втрата довіри клієнтів через невиконання зобов'язань, зміни умов обслуговування або політичні обставини	Оцінка репутаційних ризиків, аудит медіа та публічних відносин	Перевірка процесів, що впливають на взаємодію з клієнтами, і рекомендації для покращення корпоративного іміджу

Таким чином, аудитори можуть активно сприяти зниженню ризиків через проведення оцінок, моніторинг та вдосконалення процедур у банківських установах, що дозволяє зменшити можливі негативні наслідки воєнного стану. При цьому слід розуміти, що сфери діяльності внутрішнього аудитора банку можуть бути модернізовані за допомогою штучного інтелекту, але виникають додаткові ризики (таблиця 2).

Таблиця 2

Переваги та ризики використання ШІ при внутрішньому аудиті банків

№	Сфера діяльності	Як ШІ допомагає	Додаткові ризики, які виникають у зв'язку з використанням ШІ
1	Аналіз та перевірка даних	ШІ автоматизує збір і обробку даних, дозволяючи швидше виявляти аномалії та помилки	Можливі неточності в алгоритмах аналізу, які можуть призвести до помилкових висновків
2	Моніторинг транзакцій	Відслідковування підозрілих операцій в реальному часі, виявлення аномальних патернів	Проблеми з адаптацією алгоритмів до нових типів шахрайства або непередбачуваних ситуацій
3	Аудит на відповідність регуляторним вимогам	Автоматична перевірка відповідності нормативним вимогам і стандартам	Необхідність постійного оновлення моделей відповідно до змін у законодавстві
4	Прогнозування фінансових ризиків	Оцінка фінансових ризиків через аналіз великої кількості факторів і тенденцій	Невірні прогнози через обмеження даних або неточність моделей
5	Автоматизація рутинних задач	Роботизація перевірки документів, звітності та стандартних процедур	Ризик помилок через неправильно налаштовані алгоритми або неякісні дані для навчання
6	Оцінка виявлення шахрайства та	ШІ виявляє підозрілі операції, аналізуючи патерни й аномалії в транзакціях	Ризик невиявлення нових форм шахрайства через недостатню адаптивність системи
7	Аналіз аудиторських висновків та звітів	Автоматичний аналіз звітів і порівняння з нормативними вимогами	Проблеми з інтерпретацією неструктурованих даних або контексту звітів
8	Інтелектуальна обробка документів	Використання NLP для перевірки правильності документів і контрактів	Можливість невірної інтерпретації тексту, особливо у випадку складних документів

9	Управління внутрішніми політиками	Оцінка дотримання внутрішніх політик і процедур	Ризик автоматизованих помилок в оцінці виконання політик через неповну інформацію
10	Стрес-тестування та моделювання сценаріїв	Оцінка банківської стійкості через створення різноманітних економічних сценаріїв	Можливі обмеження моделей, якщо вони не враховують усі можливі зовнішні фактори або кризові ситуації

Незважаючи на потенційні переваги, використання новітніх технологій у аудиті банківської діяльності несе кілька важливих застережень. Надмірна залежність від автоматизованих систем може призвести до втрати гнучкості та критичного мислення, особливо у складних чи нестандартних ситуаціях. Крім того, алгоритми ШІ та машинного навчання можуть бути схильні до упередженості, якщо вони навчені на некоректних або неповних даних, що може вплинути на точність результатів. Актуалізуються проблеми кібербезпеки, бо використання IT-технологій може створити нові точки вразливості, що дають можливість для атак [4]. Тому інтеграція нових технологій потребує великих ресурсів на оновлення інфраструктури і навчання персоналу банків. Отже використання ШІ має не тільки переваги, але й додаткові ризики, що вимагає налаштування постійного моніторингу, коригування та розбудову технічних, організаційних механізмів для зниження потенційних негативних наслідків.

У найближчі роки технології штучного інтелекту (ШІ) та машинного навчання революціонізують аудит банківської діяльності, надаючи можливість для автоматизації глибокого аналізу великих обсягів даних та виявлення аномалій з великою точністю. Подальші дослідження та використання блокчейн-технологій дозволить забезпечити прозорість та незмінність транзакцій, що значно зменшить можливість фальсифікації даних і підвищить довіру до результатів аудиту, зможуть автоматизувати перевірку документів і контрактів, знижуючи ризик людських помилок та пришвидшуючи процеси верифікації. Роботизація процесів (RPA) дозволить аудиторам зосередитися на більш складних завданнях, в той час як рутинні операції (перевірка відповідності та документація) будуть автоматизовані, скорочуючи час виконання перевірок.

Список використаних джерел:

1. Kaur G. (2024). Bank of America's Erica: A beginner's guide to the AI-powered chatbot. *Cointelegraph*, 20.02.2024. URL: <https://cointelegraph.com/learn/articles/bank-of-america-erica-ai-powered-chatbot>
2. Теслюк С., Матвійчук Н., Левчук А. (2024). Фінансова безпека банківських установ в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*, (60). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-117>.

3. Shyshkova N. L., Khutorna H. P., Shyshkova D. S. International standards of audit: update of implementation practice in Ukraine. *Economic Bulletin of Dnipro University of Technology*. 2023. №1 (81). P. 36-49. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2023/1/EV20231_036-049.pdf
4. Шишкова Н. Л., Усатенко О. В. Аутсорсинг обліку і аудиту: сучасні виклики та технології штучного інтелекту для ефективного управління підприємством. *Наукові вісті Дніпровського університету*. 2024. №26. URL: <https://dSPACE.snu.edu.ua/handle/123456789/1570>

СЕКЦІЯ 6. РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Катерина Бабич

магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,

Сумський національний аграрний університет

*Науковий керівник: **Бричко А.М.**,*

кандидат економічних наук, доцент

кафедри публічного управління та адміністрування,

Сумський національний аграрний університет

НЕОБХІДНІСТЬ ПОБУДОВИ ІНДУСТРІЇ ЗДОРОВ'Я В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Сучасне суспільство визнає активний і здоровий спосіб життя необхідною умовою його стабільного функціонування. Зростаючий інтерес до здоров'я та здорових звичок стає важливим фактором, який сприяє підвищенню ефективності праці, формуванню кваліфікованих трудових ресурсів і сприяє більш здоровому процесу старіння. Це також допомагає зменшити витрати на лікування, соціальні виплати та медичну допомогу, а також знижує втрати у вигляді зменшення податкових надходжень до державного бюджету. Міжнародна практика показує, що скоординована діяльність усіх державних секторів, яка охоплює як соціальні, так і індивідуальні фактори здоров'я, є перспективним шляхом для досягнення благополуччя та добробуту населення.

Важливо розуміти, що на стан здоров'я населення впливають різні порушення і негативні зміни, які можуть погіршити спосіб життя, професійну здатність та соціальні зв'язки, що в свою чергу призводить до небажаних наслідків і змушує коригувати плани на майбутнє. Зокрема, в Україні виникає загроза самозбереження через війну на її території, що призводить до значних людських втрат, міграції, економічної нестабільності та екологічних ризиків. Це суттєво ускладнює підтримку здоров'я населення. Таким чином, головним завданням держави є не тільки підтримка здорового способу життя в загальному розумінні, а й забезпечення безпеки та охорони здоров'я громадян.

Термін «здоровий спосіб життя» визначається як «...всі аспекти людської діяльності, які сприяють збереженню та покращенню здоров'я, і все, що допомагає людині виконувати свої функції через поліпшення умов життя, таких як робота, відпочинок і побут». Основними компонентами здорового способу життя є: праця; збалансований режим роботи та відпочинку; позбавлення від шкідливих звичок; регулярна фізична активність; правильне харчування; особиста гігієна; загартовування. Таким чином, дотримання принципів здорового способу

життя надає великі можливості для зміцнення здоров'я, збереження працездатності та фізичної активності.

Основними факторами економічного та соціального розвитку держави є здоров'я та благополуччя її громадян, при цьому особливу роль відіграє сектор охорони здоров'я. Цей сектор забезпечує медичні послуги, які є необхідними для відновлення та зміцнення здоров'я населення. У рамках стратегії збереження здоров'я та підтримки здорового способу життя українців було розроблено низку нормативно-правових актів, зокрема: «Концепція розвитку системи громадського здоров'я», яка визначає систему громадського здоров'я як сукупність інструментів, процедур і заходів, що здійснюються державними та приватними інституціями для покращення здоров'я населення, попередження захворювань, збільшення тривалості активного та працездатного віку, а також для заохочення здорового способу життя через об'єднання зусиль усіх верств суспільства.

Сфера охорони здоров'я функціонує через безпосередню чи опосередковану взаємодію з іншими секторами національної економіки. Тому індустрія охорони здоров'я включає в себе різні компоненти, які утворюють єдину підсистему, зокрема: медико-реабілітаційні заклади, аптечну сферу, лікувально-профілактичні установи, підприємства медичної промисловості, організації медичного страхування та центри санітарно-епідеміологічного нагляду.

З огляду на зростаюче значення здоров'я, важливим стає механізм формування індустрії здоров'я, яка має спільні риси та закономірності, що впливають з її основної функції в суспільстві — збереження та покращення здоров'я людей. У цьому контексті об'єднання різних галузей і напрямків, орієнтованих на покращення і охорону здоров'я, має велике значення, оскільки це сприяє спільній роботі та взаємодії. Отже, діяльність індустрії здоров'я допомагає встановлювати зв'язки і забезпечувати взаємодію між різними її складовими, зокрема між системою медичного обслуговування населення і медичною промисловістю.

Таким чином, діяльність індустрії здоров'я сприяє збереженню та покращенню здоров'я населення, а також національній безпеці країни. Важливо відзначити, що створення індустрії здоров'я є однією з основних умов для реалізації політики щодо формування здорового способу життя. У цьому контексті функція інфраструктури індустрії здоров'я полягає в забезпеченні необхідних умов для ефективного проведення медико-санітарних, оздоровчих, профілактичних і діагностичних процедур через реалізацію організаційно-економічних, технологічних, медико-правових, виробничих та інших видів взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Шкільняк М. Вектори модернізації менеджменту закладів охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи. Модернізація

менеджменту системи охорони здоров'я в умовах проведення медичної реформи. Матеріали доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (12-13 грудня 2018 року). Тернопіль-Кам'янець-Подільський, ТНЕУ, 2018 р., С.332-337.

2. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник / Національна академія медичних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022.154 с.

Тарас Багаліка,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: **Олексій Томілін,**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ – ЯК ГЛИБИННИЙ ПРОЦЕС СТРУКТУРНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ В СИСТЕМІ КООПЕРАЦІЇ

Кооперація не лише виступає фактором зростання економічного ступеня діяльності селянського господарства, але й глибоко перевтілює його, поліпшує технологію і організацію виробництва. Молдаван [1, с. 44] своїми дослідженнями доводить, що кооперація перетворює обов'язки і працю селянина, підвищує його культурний рівень і соціальну активність.

Для підвищення ефективності діяльності кооперативів необхідно поліпшити фінансове управління, вдосконалити комунікацію між членами кооперативного об'єднання. Важливою стороною є впровадження сучасних технологій з метою моніторингу та управління джерелами фінансування.

В сучасних ринкових умовах господарювання галузева організація управління розвитку агропромислового виробництва стимулює вертикальну інтеграцію через кооперативні об'єднання. До цих пір не склалася науково-обґрунтована концепція агропромислової інтеграції агропромислового виробництва в нинішніх економічних умовах господарювання.

Інтеграція дозволить в агропромисловому виробництві скоротити витрати, які пов'язані з досліджуванням кон'юнктури ринку, пошуком партнерів у бізнесі, збутом продукції через внутрішні і зовнішні ринки, а також залученням інвестицій. Отже, формування та подальший розвиток інтеграційних основ стратегічного управлінського впливу з боку держави

на розвиток сільського господарства є конче необхідним. У такому розвитку агропромислового виробництва неодмінним є удосконалення методології дослідження кооперації в напрямку економічної системи кооперативних відносин у ньому від теоретичної їх інтерпретації до проектування стратегічних моделей ефективності інтеграційного перебігу.

Запровадження процесів вертикальної інтеграції дозволить товаровиробникам вирішити питання захисту спільних майнових інтересів та забезпечити населення готовою продукцією.

Структурні перетворення у системі кооперації з елементами інтеграції дадуть можливість забезпечити міцні конкурентні позиції на товарному ринку, а також гарантування організації контролювати витрати від сільгоспугіддя до місця призначення. Інтеграція у сільському господарстві дозволить розширити ринок збуту сільськогосподарської продукції, дозволить диверсифікувати ризики підприємств.

За умов інтеграційних процесів, до яких залучилась Україна, та глобалізації світової економіки, на особливу увагу заслуговує формування та розвиток сільськогосподарської кооперації в агропромисловому виробництві країни. Розвиток коопераційних процесів може проводитися за наступними напрямками: формування кооперативів за умовою гуртового використання сільськогосподарської техніки та устаткування; створення заготівельних та збутових кооперативних об'єднань; організація кооперативних формувань з постачання матеріально-технічних засобів; створення кооперативних об'єднань по забезпеченню сільськогосподарських товаровиробників пестицидами, мінеральними добривами [2]. Підприємства аграрної сфери вступають до інтеграції з метою зниження ризику, пов'язаного із сільськогосподарським виробництвом, тоді як переробні та інші підприємства агробізнесу прагнуть забезпечити собі стабільні доходи завдяки наявності надійної сировинної бази або гарантованого збуту своєї продукції чи послуг [3].

На нашу думку, основними стратегічними напрямками розвитку сільськогосподарської кооперації в агропромисловому виробництві є наступні:

- державна підтримка вітчизняних інтеграційних процесів щодо формування інститутів громадянського суспільства у сфері сільськогосподарської кооперації;
- сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації в агропромисловому виробництві шляхом послаблення податкового тиску з боку держави;
- розвиток міжнародного досвіду співробітництва товаровиробників у сфері сільськогосподарської кооперації;

- залучення сільського населення до процесу сільськогосподарської кооперації шляхом економічної участі в усіх ланках виробництва.

Перехід на ринкові відносини сприятиме подальшому широкому розвитку сільськогосподарської кооперації в агропромисловому виробництві.

Таким чином, розвиток сільськогосподарської кооперації у сільській місцевості потребує приведення кооперативного законодавства та практичної державної підтримки у відповідності з рекомендаціями міжнародних інституцій та з набутою світовою практикою.

Список використаних джерел:

1. Молдаван Л. Теоретичні засади кооперації у працях М. Туган-Барановського та їх актуалізація в умовах глобалізаційних процесів і євроінтеграції. *Економіка України*. 2024. 67.09(754). С.41-63. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.09.041>
2. Tomilin O., Galych O., Kalinichenko O. Economic aspects of development of interbranch relations in the agrarian sector: monograph. Opole: University of Opole, Poland, 2016. 171 p. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1568>
3. Гавкалова Н., Денисюк О. Інтеграційні процеси в агропромисловому комплексі національної економіки. *Economic Sciences*. 2023. 318 (3), С. 220-225. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-34>

Владислав Базилін,

здобувач ОС магістр

спеціальності «Економіка»

Науковий керівник: **Людмила Кушнір,**

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

обліку та оподаткування ім. С. Юрія,

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІЖДЕРЖАВНИХ МІГРАЦІЙНИХ ЗВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ

Україна є активним учасником міжнародних міграційних процесів, будучи як країною-джерелом трудових мігрантів, так і транзитною державою для біженців та нелегальних мігрантів. Війна з росією суттєво змінила міграційні потоки, спричинивши масовий виїзд українців до країн ЄС та інших держав. Важливу роль відіграють трудова міграція, освітня мобільність та політична еміграція[1].

Україна сьогодні проходить крізь чи не найбільший виклик у своїй історії через загрозу, яку принесла росія, розв'язавши у 2022-му

повномасштабну війну на території нашої держави. І вже майже два роки триває боротьба за незалежність і можливість самостійно обирати власне майбутнє. Військова агресія РФ спровокувала масштабні кризи, зокрема економічну та демографічну.

За даними Державної служби статистики, напередодні повномасштабної війни, у листопаді 2021 року, в Україні проживало майже 41 млн осіб. Ця цифра є радше приблизною і може мати суттєву похибку, адже востаннє повний перепис населення нашої держави проводився більше 20 років тому – у 2001-му. Згідно з його результатами, тоді в Україні проживало 48,5 млн людей. А після майже року війни, станом на 1 січня 2023-го, згідно з припущеннями Інституту демографії та соціальних досліджень, чисельність населення України становила від 28 млн до 34 млн осіб[2].

Дослідження показали, що основними напрямками міграції українців є:

Трудова міграція – основні країни призначення: Польща, Чехія, Німеччина, Італія, Іспанія, США, Канада. Біженці та вимушені переселенці – найбільше українців після 2022 року прийняли Польща, Німеччина, Чехія, Італія, Іспанія.

Освітня міграція – зростає кількість студентів, які навчаються в ЄС (особливо в Польщі, Чехії, Німеччині).

Особливо вплинула і посилила міграційні процеси війна. З початком війни відбулася масова хвиля вимушених переселенців, які отримали тимчасовий захист у країнах ЄС, де відбулася активізація програм підтримки українських біженців (ТДБ в ЄС) та зростання міграційного навантаження на країни-сусіди й необхідність адаптації політики прийому [3].

Політика держави щодо міграції полягає в перегляді розвитку програм реінтеграції українських трудових мігрантів, спрощення процедур отримання громадянства для українців за кордоном, посиленням боротьби з нелегальною міграцією та впорядкування візової політики.

Міжнародна міграція має для України певні наслідки. А саме: поглиблення демографічної кризи може призвести до значного дефіциту робочої сили, а відтак – стати вагомим фактором, що підірватиме економічну спроможність держави. Станом на кінець вересня 2023 року майже 4,2 млн людей, які втекли з України внаслідок російського вторгнення 24 лютого 2022 року, мають тимчасовий статус захисту в країнах ЄС5. Зважаючи, що війна в Україні триває, кількість вимушених мігрантів, ймовірно, лише зростатиме. Тому питання повернення якомога більшої кількості вимушених мігрантів в Україну є вкрай важливим, щоб після завершення війни та відновлення країни розвивати спроможну і стійку державу із сильними інституціями[4].

До позитивних наслідків можна віднести фінансові перекази мігрантів, зниження безробіття, міжнародний досвід, освітня мобільність. До негативних - демографічна криза, відтік кваліфікованих кадрів, проблеми з поверненням мігрантів.

Отже, через військові дії та нестабільність значна кількість українців змушена шукати прихисток за кордоном (особливо в ЄС). Також є велика кількість внутрішньо переміщених осіб, які переїжджають у більш безпечні регіони країни. До перспектив розвитку міграційної політики України можна віднести стимулювання повернення українців після війни через економічні та соціальні програми, зміцнення співпраці з ЄС у сфері міграції та трудових прав, розширення програм для залучення іноземних інвесторів та спеціалістів. Міждержавні міграційні зв'язки України є складним і динамічним явищем. Вони впливають на економіку, демографію, ринок праці та міжнародні відносини. Для ефективного управління цими процесами необхідні як внутрішні реформи, так і міжнародна співпраця.

Список використаних джерел:

1. Міграція українців 2023 - Внутрішня і зовнішня міграція. URL:<https://www.oporaua.org/viyna/cherez-povnomasshtabne-vtorgnennia-rosiyi-za-kordonom-perebuvaie-blizko-20-ukrayintsiv-doslidzhennia-opori-24792?gad>.
2. Демографічна ситуація в січні-жовтні 2021 року. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2021/12/153.pdf>.
3. Зміна демографічної ситуації в країні: прогнози і виклики для держави. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/cherez-povnomasshtabne-vtorgnennia-rosiyi-za-kordonom-perebuvaie-blizko->.
4. Дослідження становища вимушених мігрантів з України за кордоном і їхніх планів щодо повернення в Україну. URL: <https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2024/04/lab-migrant-work-3.pdf>.

Марина Бачинська/Якушевіч

*кандидат педагогічних наук, викладач кафедри цифрових, освітніх
та соціо-економічних технологій,*

Ангелія Вольська,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління,
менеджменту та інклюзивної економіки*

*НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
Україна, м. Кам'янець-Подільський*

НАПРЯМКИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОНОМІКИ В ПОГЛЯДАХ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ УКРАЇНЦІВ

Теперішня економічна сфера з точки зору юного покоління розглядається як сфера не тільки виробництва та обслуговування товарів і послуг, але й як простір для виявлення та розвитку творчого потенціалу молодого українського населення. Вивчення впливу молоді на економіку та, водночас, вплив сучасної економіки на молодь є актуальним та стратегічним дослідницьким завданням. Сучасна Однією з ключових тенденцій є активна участь молоді в технологічних інноваціях [1].

Зрозуміло, що сучасні молоді люди, які відзеркалюють еру цифрових технологій, проявляють себе в потенційних інноваціях. Вони впроваджують новаторські ідеї, розробляють технологічні рішення та створюють продукти, що перетворюють економічний ландшафт. Також варто звернути увагу на підприємницьку активність серед молоді, яка стає не лише способом реалізації себе, але й найбільшим чинником для розвитку сучасної економіки. Молоді підприємці відзначаються високою енергією, креативністю та вмінням визначати й використовувати перспективні ринкові ніші. Вони не лише створюють нові робочі місця, але й формують інноваційні бізнес-моделі, що змінюють структуру та динаміку економіки. Крім того, сучасна глобалізація відкриває нові можливості для молоді, яка здатна оперативно адаптуватися до міжнародних реалій.

Молодь залучається до міжнародних проектів, обмінюється ідеями та досвідом, що сприяє створенню глобального економічного середовища. Також стартап проекти молодих підприємців мають можливість взаємодії з міжнародними інвесторами та ринками, що сприяє їх швидкому зростанню та розвитку. При цьому варто зазначити те, що сучасна економіка чинить й свій вплив на молодь через зміни на ринку праці. Зростання штучного інтелекту та автоматизація можуть створювати як виклики, так і можливості для молоді. При цьому значиме роль варто віднести можливостям сучасної фахової освіти в кар'єрному успіху молоді. Також курси та тренінги допомагають молодим людям набути

нових навичок, які відповідають потребам ринку праці. Важливо щоб освіта співвідносилась з вимогами, які висуває випускникам ринок праці.

Основна частина навчання варто аби відносились не просто теоретичним знанням, а зосереджувалась на їх практичному застосуванні. Невідповідність виникає в тім, що роботодавці хочуть бачити спеціалістів, які в досконалості володіють не тільки в теорії, а й блискуче показують себе в практиці. Тобто головним фактором у прийомі на роботу є наявність хоча б малого практичного досвіду. В результаті цього, випускникам приходится вчитися впродовж роботи або шукати інші праці.

Тому, можливість набуття нових навичок та адаптація до змін залишаються ключовими завданнями для молодого покоління, особливо в умовах швидких технологічних зрушень.

Проте, вважаємо за потрібне зазначити, що сучасна економіка покликана вирішувати й рівень безробіття серед молодих людей.

Із значимих причин непрацевздатності молодого населення можемо виділити:

- неузгодженість між кількістю людей, готовими працювати та кількістю реальних робочих місць;
- незбалансованість обсягу пропозиції робочої сили;
- слабе регулювання ринку державою;
- невідповідність між професійною кваліфікацією молодих працівників та сучасними запитами наймачів, через поширення зацікавленості молоддю вузькою низкою професій;
- проблеми через невизначеність професії (проблеми якості профорієнтації);
- невідповідність надаваної навчальними закладами освіти вимогам
- потенційних роботодавців;
- наслідки демографічних, структурних, організаційних диспропорцій в межах цілої країни [3; 4].

Розуміємо, що подолання безробіття можливе при регульованій економічній та військово-політичній стабільності в державі. Також важливо аби держава була зацікавленою з приводу вирішення та усунення питання безробіття не лише серед молоді, а й всього працевздатного населення країни.

Молодь і сучасна економіка перебувають у тісній взаємозалежності, вибудовуючи взаємовигідні відносини. Молодь формує економічні тенденції через технологічні інновації та підприємницьку активність, водночас адаптуючись до викликів глобальної економіки. Разом з тим, зазначимо, що на сьогодні проблема безробіття серед української молоді є на часі, адже спостерігається незбалансованість між підготовкою

фахівців та їх затребуваністю ринком праці, тому державі необхідно проводити активну політику щодо зменшення безробіття.

Одже, пріоритетні завдання, які стоять перед державою, це, перш за все, створення умов для достатньої реалізації молодого покоління: збільшення робочих місць; можливості працевлаштування саме молоді (студентів, котрі навчаючись, прагнуть працювати); якісна профорієнтація (надання державою консультацій, щодо можливостей працевлаштування для молоді, надання відповідних профорієнтаційних послуг); можливість отримання якісних освітніх послуг (доступне навчання у закладах вищої освіти, організація та проведення різноманітних курсів професійної підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації); організація та фінансування громадських робіт, підприємницької діяльності; прийняття законів та соціальних проектів для допомоги безробітним з метою професійної орієнтації та працевлаштування. А також важливим, на наш погляд, є просвітницька діяльність серед молоді представниками нашої влади з приводу роз'яснення молодому поколінню переваг та перспектив праці на нашому українському ринку праці, а не в міграційних країнах, незважаючи на те, що наше молоде покоління стикнулося з життєдіяльністю й планування свого майбутнього в умовах військового сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Гладких Д. Державне регулювання економіки за допомогою ціноутворюючих факторів. *Економіка України*. 2001. № 1. С. 47-51.
2. Економічні підсумки та перспективи України: прогрес, регрес чи статус-кво? URL: <https://www.icps.com.ua/ekonomichni-pidsumky-ta-perspektyvy-ukrayiny-prohres-rehres-chy-status-kvo/>.
3. Раковська О.А. Соціальні орієнтири молоді: тенденції, проблеми, перспективи. В-сто: Знання, 2000. 158 с.
4. Тенденції та перспективи розвитку економіки XXI століття очима молоді : матеріали III Міжвузів. студент. наук. конф., Харків, 21 трав. 2019 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: І. Ф. Прокопенко (голов. ред.) та ін.]. Харків : ХНПУ, 2019. 139 с.

Ігор Богач,
студент 1 курсу спеціальності
«Готельно-ресторанна справа»
Науковий керівник: **Наталя Бабко,**
к.е.н., доцент кафедри економіки, готельно-ресторанного
та туристичного бізнесу,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Запоріжжя, Україна

ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИЙ БІЗНЕС У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні став викликом для всіх секторів економіки, включно з готельно-ресторанною сферою. Даний сектор, який зазвичай демонстрував високу адаптивність і був важливою частиною економічного зростання, нині стикається з низкою складнощів, але водночас відкриває й нові перспективи розвитку.

З початком військових дій багато закладів готельно-ресторанного бізнесу вимушено припинили діяльність через безпекові ризики, зниження платоспроможності населення та міграційні процеси. Значна частина об'єктів у регіонах активних бойових дій була зруйнована чи закрита. Водночас заклади в західних регіонах України та відносно безпечних містах отримали новий імпульс через приплив внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та гуманітарних місій [2; 4].

Основними викликами для готельно-ресторанного бізнесу стали [4]:

1) Зниження попиту – економічна нестабільність зумовила зменшення доходів населення, що призвело до зниження витрат на відпочинок і харчування поза домом.

2) Перебої з постачанням – логістичні проблеми, викликані бойовими діями, значно ускладнили постачання продуктів харчування та інших ресурсів.

3) Брак кадрів – багато працівників галузі були змушені евакуюватися, долучитися до лав ЗСУ чи змінити сферу зайнятості.

4) Зростання витрат – енергетична криза, зростання цін на продукти та інфляція додатково ускладнили фінансовий стан бізнесу.

Не дивлячись на виклики, готельно-ресторанна сфера демонструє здатність до адаптації, використовуючи інноваційні підходи:

1) Фокус на внутрішніх клієнтах – заклади почали орієнтуватися на ВПО, військових і волонтерів, пропонуючи спеціальні послуги та знижки.

2) Партнерство з гуманітарними організаціями – багато закладів стали центрами приготування їжі для військових, переселенців і постраждалих громадян.

3) Онлайн-формати – розвиток доставки їжі та впровадження цифрових сервісів стали ключовими чинниками виживання багатьох закладів.

4) Розширення спектру послуг – готелі почали надавати послуги тривалого проживання, орієнтуючись на потреби людей, які втратили домівки.

Готельно-ресторанний бізнес має потенціал стати важливим драйвером економічного відновлення України після завершення війни. Основними складовими при цьому мають стати [1; 2]:

1) Державна підтримка – надання пільгових кредитів, субсидій і програм відновлення для підприємств галузі.

2) Залучення інвестицій – відбудова інфраструктури та створення нових об'єктів готельно-ресторанного бізнесу сприятимуть поживленню економіки.

3) Інновації – використання сучасних технологій для оптимізації витрат, підвищення якості обслуговування та створення конкурентних переваг.

4) Розвиток туризму – відбудова туристичної галузі стане важливим імпульсом для готельно-ресторанного сектору.

Отже, готельно-ресторанний бізнес в Україні в умовах воєнного стану залишається однією з ключових галузей, яка впливає не лише на економіку, але й на соціальну стабільність. Не дивлячись на труднощі, цей сектор демонструє готовність до трансформацій і робить вагомий внесок у підтримку економіки країни. У післявоєнний період готельно-ресторанна галузь має потенціал стати одним із локомотивів відновлення нашої країни.

Список використаних джерел:

1. Альбещенко О., Рогова Н., Оніщенко О. Досвід розвинених країн у впровадженні інноваційних підходів в готельно-ресторанний бізнес. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-1>
2. Бабко Н.М., Круковська О.В. Резильентність сфери гостинності в умовах воєнного стану. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2023. №12. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.32>
3. Каролоп О., Ревенко А. Міжнародний досвід управління готельним бізнесом та його впровадження в Україні. *Адаптивне управління: теорія і практика*. Серія Економіка. 2021. № 12(24). DOI: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-12\(24\)-01](https://doi.org/10.33296/2707-0654-12(24)-01)
4. Oksana Marchenko, Anatolii Postol, Tetiana Marusei, Natalia Babko, Vadym Semendiak, Maryna Salnikova. Trends and Characteristics of the Ukrainian Touristic Industry Development in War Conditions and the Prospects for Emerging from the Crisis. *Revista de la universidad del Zulia*. 3ª época. Año 15, Nº42. 2024. Pp. 407-427. DOI: <https://doi.org/10.46925//rdluz.42.23>

Богдана Бутенко

студентка 3 курсу спеціальності 081 «Право»

Науковий керівник: **Вікторія Чубань**,

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та права

Національний університет цивільного захисту України,

м. Черкаси, Україна

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнні дії на території України призвели до суттєвої трансформації вітчизняної економіки, що призвело до її значного уповільнення та зниження ділової активності підприємницьких суб'єктів. Стосовно економічних наслідків тривалого воєнного конфлікту, прямі втрати економіки від пошкодження та руйнування інфраструктури України вимірюються вже більше як сотнею мільярдів доларів. Найбільш постраждалими є житлове будівництво, дороги та аеропорти, активи промислових підприємств, інфраструктура агропромислового комплексу, транспортної галузі. Цифри свідчать про критичний стан підприємництва в Україні, адже джерела та ресурси для покриття втрат і відновлення активності дуже обмежені. Внаслідок глобалізаційних процесів воєнні конфлікти в окремих регіонах здатні призвести до суттєвих зрушень не лише економіки окремої країни, а й значної кількості інших економічних систем.

Однак, особливої уваги потребує дослідження основних тенденцій економіки воєнного часу, під впливом яких здійснюється сучасне підприємництво в Україні та визначення ключових напрямків його подальшого розвитку [4].

У 2022 році світ чекав на відновлення економіки, однак воєнне вторгнення в Україну зруйнували попередні надії на стабільне життя. Посилення глобальної інфляції почалося у 2020 році внаслідок пандемії, оскільки уряди мало не всіх країн світу вводили масштабні локдауни для населення та жорсткі обмеження для бізнесу. Війна ж уповільнила українську економіку майже наполовину, внаслідок чого відбулося значне зниження ділової активності. Особливо помітними темпами це відбулося, в першу чергу, в тих областях, де тривають бойові дії, при цьому інші території нашої країни страждають від розриву ланцюгів поставок та втрати робочої сили через участь у підтримці обороноздатності держави та вимушену міграцію [3].

За результатами дослідження НБУ, яке розраховується щомісяця, окрім вимушеної перерви в березні-травні 2022 року, індекс очікуваної ділової активності у травні 2024 року становив 48,0 проти 52,3 у квітні. Зміни ділових очікувань є важливим суб'єктивним індикатором стану економіки, що свідчить про поступове відновлення активності або, навпаки, погіршення ситуації. Після двох місяців позитивних настроїв поспіль у травні бізнес погіршив оцінки результатів своєї діяльності.

Посилення інтенсивності бойових дій та обстрілів інфраструктурних об'єктів, дефіцит електроенергії, зростання виробничих витрат через високі ціни на паливо та здорожчання логістики, слабкий інвестиційний попит, погіршення курсових очікувань, значний дефіцит кваліфікованих кадрів, а також невизначеність щодо подальшого перебігу бойових дій та умов мобілізації співробітників. Всі ці фактори ускладнили економічну активність та вплинули на погіршення очікувань підприємств усіх секторів, які беруть участь у щомісячних опитуваннях Національного банку України [1].

Підприємницький сектор є одним із основних джерел підтримки функціонування національної економіки в умовах війни. Він відповідає за забезпечення ринку та населення необхідними товарами та послугами, наповнює бюджети різних рівнів доходами у вигляді податкових платежів, створює робочі місця, забезпечує формування справедливих ринкових відносин у державі [3].

Основним методом підтримки бізнесу та протидії загальнонаціональній економічній кризі, яка неминуча під час війни, є зміна регуляторних механізмів та організації роботи підприємницького сектору загалом, його адаптація до нових умов, пошук оптимальних шляхів побудови бізнес-процесів, що допоможуть задовільнити потреби і інтереси різних учасників економічної системи. Більшість із розроблених та реалізованих на даний момент антикризових заходів мають тимчасовий характер, адже основна їх мета – виведення суб'єктів підприємництва із шокового стану, відновлення активності. Вони є критично необхідними, а їх аналіз дозволяє розробити стратегію подальшої стабілізації і розвитку, зміцнення системи, а також корегування проміжних результатів відповідно до мінливих економічних умов.

Проведені дослідження свідчать, що в умовах повномасштабної війни український бізнес стикається зі складними викликами та проблемами, які потребують негайного та цілеспрямованого вирішення. Стан економічної сфери під впливом війни вимагає уваги від уряду, бізнес-спільноти, громадськості та міжнародних партнерів адже майбутнє країни залежить від їхнього спільного зусилля. Державні органи мають надавати приватному сектору як фінансову, так й експертну та консультаційну допомогу. Актуальним є пошук грантових коштів від зарубіжних країн, оскільки можливості державного фінансування є обмеженими, а пріоритет бюджетних витрат мають питання забезпечення обороноспроможності країни. Також важливими питаннями для вітчизняного підприємництва в умовах воєнного стану є відновлення ланцюгів постачання, збуту та пошуку іноземних партнерів, що дозволить відновити виробничі та операційні процеси в найближчій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Сучасні виклики і перспективи для розвитку вітчизняного підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4110/4041>.
2. Підприємництво України в умовах воєнного стану. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1161/1120>.
3. Особливості розвитку підприємництва в умовах військових дій та повоєнного відновлення України. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-03-04>.
4. Особливості релокації малого підприємництва в умовах війни. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-04-14/2023-7-04-14>.

Артем Бондар

аспірант спеціальності «Менеджмент»,

Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник: **Бричко А.М.**,

кандидат економічних наук, доцент

кафедри публічного управління та адміністрування,

Сумський національний аграрний університет

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ СТРАТЕГІЧНОГО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах динамічного розвитку ринкового середовища стратегічний інноваційний розвиток підприємства є ключовим фактором його довгострокового успіху та конкурентоспроможності. Постійні зміни у технологічній, економічній та соціальній сферах зумовлюють необхідність впровадження нових підходів до управління підприємствами, орієнтованих на інновації. Формування механізму стратегічного інноваційного розвитку підприємства дозволяє забезпечити системність і послідовність у прийнятті управлінських рішень, спрямованих на впровадження нових технологій, модернізацію виробничих процесів та адаптацію до змін ринкових умов.

Значущість стратегічного інноваційного розвитку полягає у здатності підприємства своєчасно реагувати на виклики зовнішнього середовища, використовувати нові можливості та створювати стійкі конкурентні переваги. Успішне впровадження інноваційних стратегій потребує комплексного підходу, який включає аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, розробку ефективної стратегії інноваційного розвитку, а також забезпечення відповідної організаційної структури та ресурсного потенціалу.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розробки ефективних механізмів, які дозволять підприємствам не лише адаптуватися до змін, але й впливати на ринок, впроваджуючи нові бізнес-моделі та технології.

Стратегічний інноваційний розвиток базується на поєднанні інноваційної та стратегічної діяльності підприємства. Основними концепціями, що використовуються у процесі формування механізму інноваційного розвитку, є концепція відкритих інновацій, ресурсної теорії підприємства та підходу до управління інноваціями на основі життєвого циклу продукту.

Ключовими елементами механізму стратегічного інноваційного розвитку є:

- стратегічний аналіз та діагностика поточного стану підприємства. Включає оцінку внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на інноваційну діяльність. Важливими складовими є SWOT-аналіз, оцінка ринкових можливостей, конкурентних позицій, а також аналіз ресурсного потенціалу підприємства.
- розробка інноваційної стратегії відповідно до місії та бачення підприємства. Передбачає визначення цілей інноваційного розвитку, вибір стратегічних пріоритетів, формування інноваційного портфеля та розробку дорожньої карти впровадження інноваційних рішень.
- впровадження організаційних змін та створення сприятливого середовища для інноваційної діяльності. Полягає у вдосконаленні організаційної структури, розвитку корпоративної культури, стимулюванні персоналу до творчої діяльності та забезпеченні ефективної комунікації між підрозділами.
- моніторинг та контроль ефективності реалізації інноваційних стратегій. Включає розробку ключових показників ефективності (KPI), періодичний аналіз результатів впровадження інновацій, коригування стратегії на основі отриманих даних та оцінку відповідності досягнутих результатів стратегічним цілям.

Для оцінки ефективності стратегічного інноваційного розвитку підприємства використовуються такі методи як фінансово-економічний аналіз, який включає розрахунок показників рентабельності, окупності інвестицій та ефективності використання ресурсів; порівняльний аналіз конкурентних позицій підприємства на ринку; оцінка рівня інноваційної активності за допомогою кількісних та якісних показників, таких як кількість запроваджених інновацій, витрати на НДДКР, частка інноваційної продукції у загальному обсязі виробництва.

Успішне впровадження механізму стратегічного інноваційного розвитку на практиці передбачає наступні кроки:

- створення інноваційної корпоративної культури, яка сприяє генерації та реалізації нових ідей;
- розвиток партнерських відносин із науково-дослідними установами та технологічними парками;
- використання сучасних інформаційних технологій для управління інноваційними проектами;
- залучення кваліфікованих кадрів та стимулювання їх творчої активності.

Результати дослідження свідчать, що ефективне управління стратегічним інноваційним розвитком дозволяє підприємству адаптуватися до ринкових змін, підвищувати свою конкурентоспроможність та забезпечувати довгостроковий економічний успіх.

Таким чином, формування механізму стратегічного інноваційного розвитку підприємства є важливим елементом забезпечення його сталого зростання та конкурентних переваг. Успішна реалізація інноваційних стратегій потребує комплексного підходу, що включає стратегічне планування, організаційні зміни та ефективне управління ресурсами. Визначені основні складові механізму, такі як стратегічний аналіз, впровадження інноваційних рішень та моніторинг ефективності, дозволяють підприємствам адаптуватися до змін ринкового середовища та впроваджувати передові технології.

Список використаних джерел:

1. Фурман І.В., Дмитрик О.В. Формування стратегічних напрямів розвитку сільських територій. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*. 2022. Випуск 13. С. 46-53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.5>
2. Мінцберг Г. Зліт та падіння стратегічного планування. *Видавництво Олексія Капусти*. 2018. 389 с.

Юлія Бондар,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та підприємництва,
Центральноукраїнський державний університет ім. Володимира
Винниченка, м. Кропивницький, Україна

Інга Мірошніченко,

кандидат економічних наук,
Українська державна льотна академія,
м. Кропивницький, Україна

ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ДРАЙВЕРИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Всесвітня історія показує, що в умовах криз, зумовлених воєнними конфліктами інноваційні рішення стають ключовим фактором стійкості та забезпечують швидку адаптацію систем. Україна, переживаючи складні часи, демонструє важливість інноваційних рішень та цифровізації в адаптації до критичних умов війни. Воєнний стан створив безпрецедентні виклики для вітчизняної економіки, але водночас відкрив нові можливості для її адаптації та трансформації в епоху цифровізації.

Україна вже демонструє успіхи у створенні цифрових рішень, що визнаються на міжнародному рівні. Стимулювання цифрової економіки відкриває нові горизонти для зростання, створює додаткові робочі місця, залучає іноземні інвестиції та сприяє побудові сучасної інноваційної держави [1].

Для України, яка зазнає впливу військової агресії, цифровізація стала джерелом економічної підтримки, а також майбутнього відновлення та розквіту. Перш за все, цифровізація стала невід'ємним інструментом для підтримки життєдіяльності суспільства та бізнесу [2]. У перші місяці воєнного стану багато компаній швидко перейшли на віддалену роботу, використовуючи цифрові платформи для збереження ефективності. Наприклад, платформа "Дія" дозволила громадянам отримувати державні послуги онлайн, навіть у зонах активних бойових дій.

Сектор електронної комерції продемонстрував значний ріст завдяки використанню цифрових інструментів для продажу товарів та послуг. Це допомогло бізнесам вижити у складних умовах, а громадянам – отримати необхідне вчасно.

Інновації відіграють ключову роль у підтримці стратегічно важливих секторів. Фінансові інновації забезпечують економіку необхідними інструментами для подолання викликів воєнного часу, сприяють залученню внутрішніх і зовнішніх інвестицій та створюють передумови для стійкого економічного розвитку у майбутньому [3]. В аграрному секторі, наприклад, використовуються смарт-технології, які дозволяють оптимізувати процеси виробництва, зменшувати втрати та підвищувати врожайність.

Логістичні компанії впроваджують інноваційні рішення для адаптації до нових умов постачання, враховуючи пошкодження інфраструктури. Системи штучного інтелекту допомагають прогнозувати ризики та знаходити альтернативні маршрути [4].

Зростання кіберзагроз в умовах воєнного стану вимагає посиленого захисту державних та корпоративних даних. Впровадження систем раннього попередження та реагування на кібератаки дозволяє зберегти критичну інфраструктуру та забезпечити стабільність цифрової економіки. В умовах воєнного стану активізувалася стартап-екосистема. Молоді компанії розробляють інноваційні рішення для військових, гуманітарних та економічних потреб. Особливу роль у цьому процесі відіграє міжнародна допомога у вигляді грантів та інвестицій, які сприяють розвитку технологічного сектору.

Держава відіграє важливу роль у підтримці цифрових трансформацій. Серед заходів, які вже реалізуються, а саме:

- створення технопарків та інноваційних хабів;
- податкові стимули для ІТ-сектору;
- інтеграція української економіки до глобальних цифрових ринків.

Отже, цифровізація має потенціал стати основою для відновлення та зростання економіки після завершення воєнного стану. Інвестиції у створення цифрової інфраструктури, розвиток інноваційних технологій та підготовку кадрів забезпечать стійке економічне зростання у довгостроковій перспективі.

Таким чином, інновації та цифровізація є ключовими факторами, які дозволяють українській економіці зберігати стійкість навіть у найскладніші часи. Вони не лише допомагають долати виклики сьогодення, а й створюють основу для побудови конкурентоспроможної економіки майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні. Закон України від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. Редакція від 01.01.2025 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
2. Мірошниченко Інга. Проблеми утримання конкурентних переваг вітчизняними підприємствами в умовах криз. *Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17 жовтня 2024 року)*. К.: ДУІТ, ХНУРЕ, МНТУ. 2024. С. 448-450. URL: https://warn-erasmus.eu/wp-content/uploads/2024/11/5_warn_conference_17102024.pdf
3. Бондар Ю., Заславська А.В. Фінансові інструменти як фактор активізації інновацій в бізнесі. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали*

- VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 27-28 березня 2024 р. Львів: ЛНУП, 2024. С. 81-83. URL: [https://lnup.edu.ua/attachments/article/3369/ЛНУП%20Матеріали%20конференції%20\(27-28.03.2024р.\).pdf#page=81](https://lnup.edu.ua/attachments/article/3369/ЛНУП%20Матеріали%20конференції%20(27-28.03.2024р.).pdf#page=81)<https://shorturl.cusu.edu.ua/p2>
4. Мірошниченко І.С. Роль штучного інтелекту у розвитку економіки України. AGRICULTURAL AND FOOD ECONOMICS – 2024: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 19-20 вересня 2024 р. Київ: НУБіП України. 2024. С. 183-184. URL: <https://drive.google.com/file/d/1lguftaDjTDuBRxwRazjctZ2GIPwvFm0E/view>

Аліна Бричко,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет

РОЛЬ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ІННОВАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах глобалізації та стрімкого технологічного розвитку підприємства стикаються з необхідністю впровадження інноваційних рішень, які дозволяють забезпечити їхню конкурентоспроможність та стале зростання. Важливим фактором успішного управління інноваціями є корпоративна культура організації, яка формує сприятливе середовище для генерування нових ідей, їх ефективної реалізації та адаптації до динамічних ринкових змін.

Корпоративна культура визначає цінності, норми та поведінкові моделі співробітників, що впливають на рівень їхньої залученості в інноваційний процес. Вона сприяє формуванню атмосфери відкритості до змін, підтримки творчості та креативності, а також ефективної комунікації між усіма рівнями управління. Саме завдяки розвиненій інноваційній культурі підприємство може швидко реагувати на виклики зовнішнього середовища та використовувати нові можливості для розвитку.

Актуальність дослідження обумовлена необхідністю інтеграції принципів сталого розвитку в стратегію підприємств шляхом ефективного управління інноваціями. Впровадження екологічно та соціально відповідальних рішень, підтримка довгострокової економічної ефективності та соціальної відповідальності стають важливими складовими інноваційної діяльності, які значною мірою залежать від корпоративної культури.

Метою дослідження є аналіз ролі корпоративної культури в управлінні інноваціями для досягнення сталого розвитку підприємства, а також визначення механізмів та підходів до її формування і підтримки.

Корпоративна культура є важливим елементом, який визначає здатність підприємства до інноваційного розвитку. Вона формується на основі спільних цінностей, норм поведінки, традицій та стилю управління, що сприяють формуванню сприятливого середовища для інноваційної діяльності.

Ключовими аспектами корпоративної культури, які впливають на інноваційний розвиток є наступні:

- ✓ відкритість до змін – гнучкість організації та готовність співробітників до впровадження нових рішень.
- ✓ підтримка творчості та ініціативності – створення умов для генерування нових ідей та їх практичної реалізації.
- ✓ командна робота та співпраця – стимулювання міжфункціональної взаємодії для спільного вирішення інноваційних завдань.
- ✓ лідерство та мотивація – роль керівництва у формуванні інноваційного клімату та заохочення працівників до впровадження нововведень.

Ефективне управління інноваціями на підприємстві неможливе без врахування ролі корпоративної культури. Вона впливає на всі етапи інноваційного процесу – від генерації ідей до їх впровадження та комерціалізації. Основними напрямками впливу корпоративної культури на інновації є: формування інноваційного мислення – розвиток здатності працівників бачити можливості для покращення та вдосконалення процесів; забезпечення ресурсної підтримки – формування середовища, де працівники мають доступ до необхідних ресурсів для реалізації інноваційних проєктів; ризик-менеджмент та толерантність до невдач – заохочення експериментів та підтримка підприємницького духу; створення інноваційних структур – організація внутрішніх інноваційних підрозділів, інкубаторів та лабораторій.

Сталий розвиток підприємства передбачає гармонійне поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів. Корпоративна культура є ключовим фактором досягнення сталого розвитку, оскільки вона сприяє: формуванню екологічної відповідальності – розвиток корпоративної культури, орієнтованої на раціональне використання ресурсів та зменшення негативного впливу на довкілля; соціальній відповідальності – забезпечення високих стандартів трудових відносин, рівності та корпоративного громадянства; економічній ефективності – підвищення продуктивності праці, оптимізація витрат та впровадження нових бізнес-моделей.

Для успішного впровадження інновацій та досягнення сталого розвитку підприємству необхідно свідомо працювати над формуванням корпоративної культури. До ключових підходів належать:

- лідерство та стратегічне бачення – формування довгострокової стратегії розвитку корпоративної культури та залучення керівництва до її реалізації.
- навчання та розвиток персоналу – організація тренінгів, воркшопів та програм підвищення кваліфікації.
- комунікаційна політика – формування відкритих каналів комунікації для обміну ідеями та інформацією.
- матеріальна та нематеріальна мотивація – впровадження системи заохочень для стимулювання інноваційної активності співробітників.

Таким чином, корпоративна культура відіграє ключову роль у забезпеченні інноваційного розвитку підприємства та його сталого розвитку, створюючи фундамент для довгострокового успіху. Корпоративна культура відіграє важливу роль в управлінні інноваціями на підприємстві та є ключовим чинником досягнення сталого розвитку. Вона формує сприятливе середовище для реалізації інноваційних рішень, сприяє підвищенню конкурентоспроможності та довгостроковому успіху підприємства. Гнучкість, підтримка творчості та ініціативності, ефективна комунікація та стратегічне лідерство є основними елементами корпоративної культури, що впливають на інноваційний розвиток. Формування та розвиток корпоративної культури, орієнтованої на інновації, потребує комплексного підходу, який включає навчання персоналу, створення ефективної системи мотивації, розвиток інноваційних структур та відкриту комунікацію. Успішне поєднання корпоративної культури з інноваційною стратегією підприємства дозволить забезпечити його сталий розвиток, гармонійно поєднуючи економічні, соціальні та екологічні аспекти діяльності.

Володимир Рак,
аспірант кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Ярослав Шаровський,
аспірант кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Андрій Завербний,
д.е.н., проф. професор кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИВАННЯ ПОСТАЧАЛЬНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД: ПЛАНОВИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

За умов розвивання, глобалізування будь-яка виробничо-господарська діяльність вітчизняних підприємств є тісно пов'язаною із використанням матеріальних/нематеріальних засобів, процесами забезпечення обладнанням, сировиною, матеріалами тощо. Тому від рівня ефективності планування, організування постачання, постачальницької діяльності залежатимуть виробничі програми підприємств, їх результати діяльності. Відповідно констатуємо актуальність ґрунтового дослідження вказаних процесів (планування, організування), їх інформаційне забезпечення тощо.

Проблематика розвивання постачальницької діяльності в умовах війни та післявоєнний період: плановий та організаційний аспекти є відображена у багатьох працях фахівців, науковців, практиків, серед яких пропонуємо зазначити таких як Білик І. [2], Васелевський М. [2], Данильченко М.М. [1], Дейнека О. [2], Єгоращенко І.В. [3], Жук О.О. [5], Завербний А.С. [4; 5], Залізна Л.В. [4; 5], Клепікова О.А. [6], Копець К. [7], Крикавський Є. [2], Кузьмін О.Є. [8], Овчарук В.В. [8], Руденко Г.Р. [9], Собчишин В.М. [10], Телішевська О.Б. [8], Трач М. [4], Федоричев Р.О. [1] та багатьох інших.

Враховуючи, що постачальницька діяльність виступає важливою передумовою всієї подальшої діяльності підприємств, першим етапом планування і організування процесу виробництва, виникає потреба оцінювання постачальної діяльності. Від організування постачальницької діяльності залежить формування виробничих витрат (обладнання, сировина, матеріали, енергетичні ресурси тощо), відповідно і повна собівартість та конкурентні переваги вцілому.

Функціями постачальницької діяльності виступають наступні: закупівля, доставка, приймання, розміщення, зберігання, захист, облікування матеріально-технічних ресурсів. Це сприяє ефективному підготуванню до виробничого використання [10].

Постачальницька діяльність підприємств економічно розвинутих країн є окремою сферою діяльності. При управлінні постачальницькою діяльністю доцільно ґрунтовно розглядати кожен її етап (від планування до діагностування досягнутих результатів) [8, с. 292].

Постачальницька діяльність, планування, організування її має стати інтегральним інструментом системи менеджменту, який сприятиме досягненню стратегічних, тактичних, оперативних цілей підприємництва шляхом оптимізування витрат при повному задоволенні виробничих потреб матеріальними, сервісними потоками, супутніми їм потоками інформації, фінансових засобів. Надзвичайної ваги вміле планування, організування постачальницької діяльності набуває за кризових умов, зокрема під час війни. Адже від рівня ефективності постачання залежатиме й ефект господарської діяльності віцілому. Відповідно, ключовими напрямками підвищення ефективності постачальницької діяльності підприємств виступає комплексне забезпечення, досягнення взаємозв'язків постачання з іншими видами діяльності, застосування системного підходу до запровадження логістики до виробничо-господарської діяльності на базі комплексу функціональних, забезпечуючих підсистем тощо.

Список використаних джерел:

1. Данильченко М.М., Федоричев Р.О. Місце і роль логістики закупівель у логістичній системі підприємства. Логістичні технології на підприємствах транспорту і промисловості. 2024. С. 110-112.
2. Економіка логістичних систем: монографія. Васелевський М., Білик І., Дейнека О., Крикавський Є. та ін. Львів: Національний університет «Львівська політехніка». 2008. 596 с.
3. Єгоращенко І.В. Управління витратами за допомогою оптимізації логістичної системи агропромислового підприємства. Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. Випуск. 3(65). 2018. С. 39-44.
4. Завербний А.С., Залізна Л.В., Трач М. Діджиталізація як важливий фактор формування конкурентоспроможності експортно-орієнтованого підприємства: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2024. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3560>
5. Завербний А.С., Залізна Л.В., Жук О.О. Особливості формування методів прийняття рішень вітчизняними підприємствами у зовнішньоекономічній діяльності: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2023. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2400>
6. Клепікова О.А. Вплив маркетингової політики на оптимізацію планування роботи постачальницької фірми в ланцюзі поставок. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 6. С. 130-133.

7. Копець К. Функціонування ринку логістичних послуг в Польщі. Університетські наукові записки. 2017. № 3 (23). С. 306-311.
8. Кузьмін О.Є., Телішевська О.Б., Овчарук В.В. Іноземний досвід формування та адміністрування витрат на логістично-постачальницьку діяльність підприємств. Проблеми економіки. 4. 2017. С. 289-295.
9. Руденко Г.Р. Інноваційність взаємозв'язків видів забезпечення логістичної діяльності та управління підприємством. Проблеми науки. 2007. 8. С. 8-13.
10. Собчишин В.М. Закупівельна логістика й логістичне управління закупівлями: сутність, функції та відмінності. Ефективна економіка. № 9. 2013. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=230>

Катерина Гафінова

студентка 3 курсу спеціальності 081 «Право»

Науковий керівник: **Вікторія Чубань**,

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та права

Національний університет цивільного захисту України,

м. Черкаси, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан є надзвичайним станом, який кардинально змінює умови життя суспільства. Він вносить суттєві корективи у всі сфери життєдіяльності, зокрема, у господарську діяльність. Якщо в мирний час підприємства функціонують у відносно стабільних умовах, то під час війни вони стикаються з безліччю викликів, які вимагають швидкої адаптації та нестандартних рішень

Суб'єкти господарювання з відповідними видами діяльності відчували на собі певні обмеження, пов'язані, наприклад, із встановленням комендантської години, заборонаю або обмеженнями торгівлі певними товарами тощо. Окремо слід згадати про можливість примусового відчуження майна, що передбачено Законом України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» і фактично означає позбавлення суб'єкта господарювання права власності на індивідуально визначене майно за умови попереднього або наступного повного відшкодування його вартості [1].

Для пом'якшення негативного впливу війни на економіку держава вживає низку заходів:

- спрощення процедур реєстрації та ліцензування: з метою пришвидшення запуску нових бізнесів та відновлення діяльності існуючих.
- пільгове оподаткування: зменшення податкового навантаження на підприємства для стимулювання їхньої діяльності.
- державні гарантії кредитів: Підтримка ліквідності підприємств шляхом надання державних гарантій за кредитами.
- програми підтримки експорту: заохочення експорту української продукції для збереження валютних резервів.
- захист прав інтелектуальної власності: забезпечення безпеки інвестицій та стимулювання інноваційної діяльності.

На сьогодні, деякі підприємства України функціонують у повному обсязі, окрема частина функціонує не на повну потужність. Значна частина підприємства збільшили обсяги виробництва за рахунок держзамовлень та переорієнтації торгівельних мереж на товари регіональних виробників. Проте, виробничі потужності підприємств, в охоплених війною зонах, скоротилися в рази або перебувають в умовах вимушеного простою [1].

Незважаючи на значні труднощі, війна також відкриває нові можливості для розвитку бізнесу. Зокрема, зростає попит на товари та послуги, пов'язані з обороною, гуманітарною допомогою та відновленням.

Воєнний стан є серйозним випробуванням для українського бізнесу. Однак, завдяки адаптації до нових умов, державній підтримці та міжнародній співпраці, українські підприємства мають всі шанси не тільки вижити, але й розвиватися та у післявоєнний стан, побудувати неймовірну економіку.

Список використаних джерел:

1. Чупрін О.О., Особливості господарювання в умовах воєнного стану. URL: http://lsej.org.ua/12_2023/41.pdf.

Інна Головаш,
викладач ВСП «Харківський фаховий
коледж харчової промисловості ДБТУ»,
м. Харків, Україна

МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКЕ ДИВО: ВІДНОВЛЕННЯ ТА ШЛЯХ ДО ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Після завершення збройного конфлікту Україна опиняється в особливому історичному моменті, коли наслідки війни торкнулися кожної сфери національного життя, викликаючи не лише необхідність відновлення зруйнованої інфраструктури, а й фундаментальне переосмислення державного управління, економічної політики та соціальних процесів. Цей післявоєнний період стає не просто етапом відбудови, а можливістю для всебічної трансформації, завдяки якій країна зможе закласти основу для сталого розвитку на наступні десятиліття. Серед ключових завдань – створення умов для формування майбутнього українського дива, що стане символом здатності перетворювати випробування у поштовх до інноваційного та конкурентоспроможного економічного зростання.

Війна спричинила руйнування матеріальної бази, зниження виробничих потужностей та порушення традиційних економічних процесів, що позначилося як на економіці, так і на соціально-психологічному стані населення. Цей стан характеризується не лише фізичними втратами, але й глибокими соціальними травмами, розривом сімейних зв'язків і втратою довіри до державних інституцій. Сучасна наукова думка свідчить про те, що успіх відновлення залежить від здатності держави мобілізувати внутрішні ресурси та інтегрувати зовнішні фінансові потоки, створюючи сприятливе інвестиційне середовище, яке базується на прозорості управління та захисті прав власності.

Значною мірою економічне відродження пов'язане з модернізацією управлінських процесів та адаптацією виробничих систем до нових умов. Важливим є відновлення довіри громадськості до державних інститутів, що потребує реформ у судовій системі, спрощення адміністративних процедур і боротьби з бюрократичними перепонами. Зміцнення правового поля і створення ефективних механізмів контролю дозволять не лише залучити іноземні інвестиції, а й стимулювати внутрішній розвиток підприємництва, що сприятиме швидшій адаптації економіки до глобальних тенденцій.

Особливе значення має також соціальна реабілітація населення, яке зазнало глибоких психологічних травм. Відновлення соціальних інститутів і створення умов для підтримки громадян є ключовими для подолання наслідків війни, адже саме злагодженість суспільства стає запорукою успішного переходу від кризи до стабільного зростання. На

цьому етапі важливо інвестувати у освіту та науку, адже розвиток людського капіталу дозволить підготувати висококваліфіковану робочу силу, здатну впроваджувати інноваційні технології та модернізувати традиційні галузі виробництва.

Інноваційний розвиток виступає невід'ємною частиною стратегії відновлення. Завдяки інтеграції сучасних технологій у виробничі процеси, модернізації IT-сектору та активному впровадженню цифрових рішень, українська економіка може перейти на новий рівень конкурентоспроможності. Такий підхід сприятиме не лише відновленню зруйнованої матеріальної бази, а й створенню умов для появи високотехнологічних галузей, які здатні забезпечити стабільне зростання і стійкість до зовнішніх шоків.

Майбутнє українське диво – це концепція, яка втілює потенціал країни для здійснення кардинальних змін. Це диво не є випадковим результатом, а наслідком свідомих і системних зусиль, спрямованих на інтеграцію внутрішніх ресурсів з зовнішніми інвестиціями, модернізацію державного управління та створення нових моделей економічної діяльності. Воно відображає ідею, що навіть після найглибших кризових моментів існує можливість для радикальної трансформації, якщо вдасться злагодити всі елементи суспільного розвитку. Цей процес вимагає цілісного підходу, у якому економічне відродження тісно пов'язане із соціальною адаптацією, культурною трансформацією і розвитком інноваційних технологій.

Сучасна державна політика повинна орієнтуватися на довгострокове бачення, що враховує як короткострокові потреби відновлення, так і перспективу створення конкурентоспроможної економіки. Стратегія має базуватися на аналізі внутрішніх можливостей країни та враховувати глобальні виклики, що стоять перед світом. Інтеграція новітніх технологій, активізація наукових досліджень і модернізація традиційних галузей дозволять Україні не лише відновитися після руйнувань, а й закласти основу для створення умов, за яких майбутнє українське диво стане реальністю.

Синергія між державою, бізнесом і громадськістю є ключовою для побудови нової економічної моделі, що забезпечить стабільність і високий рівень добробуту. Розуміння того, що успіх відновлення залежить від здатності до інновацій, реформування інституцій та активної участі кожного громадянина, є запорукою перетворення кризових умов на можливості для зростання. Майбутнє українське диво, таким чином, стає не лише символом економічного прориву, а й доказом високої соціальної згуртованості, коли всі складові суспільства об'єднуються для досягнення спільних цілей.

Отже, післявоєнний період в Україні слід розглядати як унікальну можливість для глибоких реформ, що охоплюють усі аспекти національного життя. Відновлення інфраструктури, модернізація

управлінських процесів, активізація наукових досліджень і створення умов для залучення інвестицій стають основою для нової економічної моделі. Водночас, соціальна реабілітація та підтримка громадян є невід'ємною частиною цього процесу, що сприяє формуванню стабільного і згуртованого суспільства. Лише через інтеграцію всіх цих чинників Україна зможе перетворити випробування війною на стартову платформу для майбутнього українського дива – символу національного відродження та інноваційного розвитку.

Таким чином, майбутнє українське диво є результатом цілісних зусиль усіх верств суспільства, спрямованих на відновлення та модернізацію держави. Це диво виникне тоді, коли країна зуміє гармонійно поєднати традиційні цінності з новітніми технологічними рішеннями, створюючи умови для сталого зростання і високої якості життя. В умовах сучасних глобальних викликів саме ця трансформація стане запорукою успішного переходу України від кризи до процвітання.

Список використаних джерел:

1. Гунько Л., Замлинський С., Коваленко О. Післявоєнне відновлення країн: світовий досвід та його застосування в Україні. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi). 2024. № 8(50). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-8\(50\)-401-413](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-8(50)-401-413)
2. Лісна І. С. Євроінтеграція та сучасна правова система України: шлях до стабільності та розвитку. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2023. № 46. С. 169–179. URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-169-179>
3. Олійник В. Державне регулювання галузі будівництва України: післявоєнне відновлення. Наукові перспективи (Naukovi perspektivi). 2024. № 9(51). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9\(51\)-273-283](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-9(51)-273-283)
4. Подолян Ю. Післявоєнне відновлення України на основі механізму державно-приватного партнерства. Grail of Science. 2023. № 24. С. 187–189. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.031>
5. Шлях до економічного відновлення України. Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD), 2022. URL: <https://doi.org/10.1787/af06f82c-uk>

Анастасія Голубова

студентка 3 курсу спеціальності

"Фінанси, банківська справа та страхування"

Науковий керівник: **Людмила Кошулько**,

викладач вищої категорії, викладач-методист, голова циклової комісії
фінансово-економічних дисциплін

Фаховий коледж зварювання та електроніки імені Є.О. Патона
м. Дніпро, Україна

НЕПРАЦЮЮЧІ КРЕДИТИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження проблеми непрацюючих кредитів комерційних банків України в умовах воєнного стану зумовлена не лише зростанням кредитних ризиків, але й значним погіршенням платоспроможності позичальників, яке ми спостерігаємо в останній час. Це, в свою чергу, ставить перед банківською системою нові виклики, які вимагають оперативного реагування та адаптації до змінюються економічних реалій. Високий рівень NPL не тільки негативно впливає на фінансову стабільність комерційних банків, але й істотно знижує їхню здатність кредитувати національну економіку. Це обмежує можливості для відновлення економічного зростання, а також ускладнює реалізацію ефективних антикризових заходів з боку держави. Наслідки війни – руйнування активів та заставного майна, падіння доходів та погіршення платоспроможності позичальників знижують їх спроможність обслуговувати кредити, знижують якість кредитних портфелів банків та зумовлюють збільшення відрахувань у резерви.[1]

Згідно з класифікацією НБУ, непрацюючий кредит (NPL) – це актив, за яким прострочення погашення боргу перевищує 90 днів (30 днів для банків-боржників) або за яким боржник неспроможний забезпечити виконання зобов'язань без стягнення забезпечення. Це визначення відповідає рекомендаціям Міжнародного валютного фонду щодо врегулювання питань NPLs. [2]

Війна суттєво посилила проблему NPL через втрати бізнесу, руйнування підприємств та скорочення доходів населення. Це призводить до:

- зменшення кредитних ресурсів, що обмежує фінансування економіки,
- погіршення фінансового стану банків, зростання резервів під можливі збитки,
- необхідності перегляду регуляторних вимог та розробки антикризових механізмів.

Аналізуючи зміни в обсягах непрацюючих кредитів, необхідно ретельно розглянути їхній вплив на стабільність фінансової системи загалом. Високий рівень непрацюючих кредитів (NPL) може мати серйозні наслідки, зокрема призвести до недостатності капіталу у банківських установах, що в свою чергу, негативно вплине на їхню

здатність виконувати свої фінансові зобов'язання. Це може викликати зниження довіри з боку інвесторів і вкладників, адже високі NPL можуть сприйматися як сигнал ризику та нестабільності. Крім того, це підвищує ймовірність виникнення фінансових криз, адже якщо банки страждають від великих обсягів неповернених кредитів, вони можуть не мати достатньо ресурсів для підтримки нормальної діяльності. У зв'язку з цим, моніторинг рівня NPL є критично важливим для формування ефективних економічних політик і стратегій, особливо в умовах економічної нестабільності, коли ситуація може швидко змінюватися і потребує адекватних реакцій з боку як фінансових установ, так і державних органів.

Таблиця 1

Динаміка непрацюючих кредитів (NPL) банків України

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Частка NPL у кредитному портфелі	30%	27% станом на 1 березня, 38% станом на 1 січня 2023 року	38%	32,3%
Обсяг непрацюючих кредитів (NPL)	Зменшився на 85,2 млрд грн	Збільшився на 127 млрд грн до 432 млрд грн	432 млрд грн	Скоротився на 6,9 млрд грн до 415,5 млрд грн
Частка NPL у державних банках	Скорочення з 57,4% до 47,1%	Понад 75% загального NPL сконцентровано в державних банках, понад 40% - у Приватбанку	Понад 75% NPL у державних банках	45,0% (без урахування старих боргів - 27,8%)
Відрахування в резерви під кредити	Збільшення резервів, коефіцієнт покриття NPL - 102%	Понад 100 млрд грн з початку війни, становить понад 12% кредитного портфеля	Продовжують збільшуватися через наслідки війни	Зниження частки NPL через нарощення якісного кредитування та списання проблемних кредитів
Основні причини змін	Активізація кредитування, списання зарезервованих NPL	Війна: руйнування активів, падіння доходів позичальників	Військові ризики, збільшення кредитного ризику	Відновлення попиту на кредити, зниження ставок, списання роздрібних кредитів

Побудовано автором за даними: [3], [4], [5], [6]

Протягом 2021-2024 років частка непрацюючих кредитів (NPL) у комерційних банків України зазнала суттєвих коливань, що обумовлено різними факторами, серед яких важливу роль відіграли економічні та військові умови. У 2021 році частка NPL була на рівні 30%, але через активізацію кредитування та списання старих проблемних боргів у наступні роки відзначалася зміна тенденцій. Під впливом війни в 2022 році обсяг NPL зріс, що спричинило падіння доходів позичальників і зростання кредитних ризиків.

Однак 2024 року спостерігається позитивна динаміка: частка NPL у кредитному портфелі зменшилася до 32,3%, а обсяг непрацюючих кредитів скоротився на 6,9 млрд грн, досягнувши 415,5 млрд грн. Це свідчить про відновлення попиту на кредити та покращення умов кредитування, включаючи зниження ставок і списання роздрібних проблемних кредитів.

З огляду на ситуацію в Україні, важливість ефективного управління непрацюючими кредитами (NPL) в умовах воєнного стану стає критичною для забезпечення фінансової стабільності банківської системи. Оскільки війна та економічна криза спричинили значні збитки для банків, своєчасне оцінювання кредитних ризиків і виважена реструктуризація боргів є основними інструментами для збереження ліквідності банків.[1]

Одним із найбільш ефективних інструментів для банків у зменшенні ризиків є реструктуризація боргів. На початку війни було введено «кредитні канікули», що дозволяє позичальникам затримати погашення кредитів, зокрема для автокредитів і іпотеки на 6-12 місяців.

З серпня 2022 року, коли економіка стала відновлюватися, банки перейшли до структурованої реструктуризації, що дозволяє уникнути збільшення кредиту та дає позичальникам реальні можливості погашення. Станом на травень 2024 року, лише небагато іпотечних та автокредитів мають затримку понад 90 днів, і багато позичальників продовжують робити часткові платежі.[7]

Реструктуризація допомагає уникнути негативних наслідків для обох сторін. Якщо позичальник не погашає кредит, це шкодить його кредитній історії, а банки витрачають ресурси на юридичні питання та резерви. Тому обом сторонам вигідно знайти рішення, яке зменшить фінансові втрати.

Кредитні канікули є ефективними лише на короткий термін. Реструктуризація має гарантувати, що борг не зростає, а платоспроможність залишається. Загалом, реструктуризація боргів є важливим інструментом для підтримки позичальників і фінансової стабільності банків.[7]

Аналіз динаміки непрацюючих кредитів (NPL) комерційних банків України в умовах воєнного стану показує, що високий рівень NPL має значний вплив на стабільність банківської системи, обмежуючи

можливості кредитування та погіршуючи фінансовий стан банків. Війна спричинила збитки для позичальників, що у свою чергу збільшило кредитні ризики і призвело до зростання непрацюючих кредитів. Однак, завдяки заходам, таким як реструктуризація боргів та кредитні канікули, спостерігається певне відновлення в 2024 році, що свідчить про ефективність застосовуваних стратегій у збереженні ліквідності банків та підтримці платоспроможності позичальників. У цих умовах важливо продовжувати моніторинг і коригування економічної політики, щоб забезпечити стабільність фінансової системи та відновлення економічного зростання в Україні.

Список використаних джерел:

1. Наслідки війни для NPL. НБУ: Веб-сайт // URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
2. Термін NPL.НБУ: Веб-сайт // URL: <https://hillmont.com/ua>
3. Динаміка непрацюючих кредитів банків України 2021 рік.НБУ: Веб-сайт // URL: <https://bank.gov.ua/ua/>
4. Динаміка непрацюючих кредитів банків України 2022 рік.НБУ: Веб-сайт // URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
5. Динаміка непрацюючих кредитів банків України 2023 рік.НБУ: Веб-сайт // URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
6. Динаміка непрацюючих кредитів банків України 2024 рік.НБУ: Веб-сайт // URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/>
7. Єрмолова О.Реструктуризація боргів та кредитні канікули.Асоціація українських банків:Веб-сайт//URL:<https://aub.org.ua/104/ekspertna-dumka/14536>

Наталія Григор'єва,
викладач-асистент

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»

ПЕРЕШКОДИ НА ШЛЯХУ ДО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ

Фінансова інклюзія — це доступність фінансових послуг для всіх верств населення, зокрема для малозабезпечених, сільського населення та підприємців малого і середнього бізнесу. Вона включає в себе не лише доступ до кредитів, а й можливості заощадження, страхування, пенсійних накопичень та інших фінансових інструментів. Економічний розвиток залежить від рівня доступу до цих послуг, оскільки фінансова інклюзія сприяє підвищенню продуктивності праці, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня життя. В умовах економічної нестабільності фінансова інклюзія в Україні має критичне значення для зниження рівня

бідності та покращення умов життя населення. Забезпечення доступу до фінансових послуг може стати інструментом для людей, які мають обмежений доступ до традиційних банківських послуг, що дозволяє їм створювати власні заощадження, інвестувати в освіту, бізнес чи здоров'я. Це, у свою чергу, сприяє економічному розвитку та зміцненню соціальних зв'язків. Держава має важливу роль у створенні політики та законодавства, яке підтримує фінансову інклюзію, шляхом розширення доступу до фінансових послуг та захисту прав споживачів. Крім того, міжнародні інституції, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, відіграють важливу роль у фінансуванні ініціатив та проектів, що сприяють розвитку фінансової інклюзії в країнах, що розвиваються. Вони можуть надавати технічну допомогу, фінансування та рекомендації щодо розвитку ефективної фінансової інфраструктури [1].

Основні проблеми забезпечення фінансової інклюзії в Україні включають кілька ключових аспектів, що обмежують доступ до фінансових послуг для широких верств населення: недостатня фінансова грамотність (багато українців не мають достатніх знань щодо фінансових продуктів, заощаджень, кредитів, інвестицій тощо, що обмежує їх здатність користуватися фінансовими послугами), низька доступність фінансових послуг у сільських та віддалених регіонах (в Україні значна частина населення, особливо в сільських районах, не має зручного доступу до банківських відділень та інших фінансових установ), високі комісії та складність у користуванні фінансовими продуктами (вартість банківських послуг і складність їх використання можуть бути стримуючим фактором для малозабезпечених верств населення), низький рівень довіри до фінансових установ (через економічну нестабільність, зокрема в результаті криз, багато українців ставляться скептично до банків і фінансових інститутів, що знижує рівень фінансової інклюзії), обмежений доступ до сучасних цифрових фінансових послуг (відсутність у певних груп населення доступу до Інтернету або цифрових пристроїв також обмежує їх здатність використовувати сучасні онлайн-банкінг або мобільні фінансові додатки) [2, с. 4].

Можливості для покращення фінансової інклюзії в Україні. Для розвитку фінансової інклюзії в Україні важливо зосередитися на таких напрямках:

- підвищення фінансової грамотності через освітні програми та ініціативи, спрямовані на залучення населення до користування фінансовими послугами.
- підтримка інноваційних фінансових технологій, зокрема через розвиток цифрових банків, мобільних платежів, онлайн-страхування та інших фінансових інструментів.

- створення сприятливого регуляторного середовища для фінансових установ, яке стимулює розвиток фінансових послуг у віддалених регіонах та для малозабезпечених груп [1, с. 357].

Щоб подолати перешкоди на шляху до фінансової інклюзії в Україні, потрібно вжити кілька основних кроків: розвиток доступу до фінансових послуг (збільшити кількість банківських відділень та банкоматів у віддалених районах, розвивати мобільні та онлайн-сервіси для людей, які не можуть отримати доступ до традиційних банків), покращення фінансової грамотності (вчити людей, як користуватися банківськими послугами, через школи, курси та онлайн-ресурси, проводити просвітницькі кампанії через медіа, щоб люди розуміли важливість заощаджень, кредитів та інвестицій), зменшення бюрократичних бар'єрів (спрощувати процес відкриття банківських рахунків і отримання фінансових послуг, розвивати електронні послуги та онлайн-ідентифікацію, щоб людям було легше користуватися фінансовими продуктами без зайвих складнощів), підтримка уразливих груп (створити програми для малозабезпечених, пенсіонерів та людей з обмеженими можливостями, щоб вони могли отримувати фінансові послуги). Ці кроки допоможуть зробити фінансові послуги доступними для більшої кількості людей в Україні, сприяючи розвитку економіки та покращенню добробуту громадян.

Список використаних джерел :

1. Буряченко А.Є. Служенко А.Ю. Фінансова інклюзія та соціальна стабільність в Україні в умовах глобальних турбулентностей https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-10_0-pages-356_363.pdf ст.357.
2. Гладких Д.М. Напрями забезпечення фінансової інклюзії в Україні.
3. Аналітична записка. Серія «Економіка». Національний інститут стратегічних досліджень.2019. No 8. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/analit-hladkyh-economy-8-2019-1.pdf>

Софія Гриценко

здобувачка вищої освіти

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Науковий керівник: **Оксана Марунчак**

викладач вищої категорії

Відокремлений структурний підрозділ

Кам'янець-Подільський фаховий коледж

Навчально-реабілітаційного закладу вищої освіти

«Кам'янець-Подільський державний інститут»

Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

У період воєнного стану економіка України стикається з безпрецедентними викликами, що вимагають впровадження ефективних фінансових механізмів підтримки для забезпечення стійкості та відновлення. Значну роль у цьому процесі відіграють міжнародні фінансові інституції. Зокрема, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) планує інвестувати щонайменше 1,5 мільярда євро в українську економіку у 2025 році, зосереджуючись на приватному секторі, енергетиці та інфраструктурі [5].

Внутрішні фінансові механізми також відіграють ключову роль у підтримці економіки. Банківська система України, попри скорочення кількості банків, демонструє стабільність та здатність адаптуватися до складних умов воєнного часу завдяки ефективній регуляторній діяльності Національного банку України. Підтримання належного рівня кредитної активності банків є важливим фактором для забезпечення економічної стабільності та зростання в умовах воєнного стану [3].

Державні програми підтримки підприємництва також сприяють економічній стійкості. Зокрема, понад 19 600 підприємців отримали гранти під час повномасштабної війни, що дозволило створити 55 тисяч нових робочих місць. Ці заходи не лише стимулюють розвиток бізнесу, але й сприяють поверненню частини витрачених коштів до бюджету через сплату податків [1].

Крім того, міжнародна спільнота надає значну фінансову підтримку Україні. За даними Міністерства фінансів, у 2022 році Україна отримала 31 мільярд доларів зовнішньої допомоги, а у 2023 році – 38 мільярдів. Ця суттєва зовнішня підтримка дозволила Україні спрямовувати власні ресурси на оборону проти Росії [4].

У період воєнного стану Україна активно використовує механізми реструктуризації державного боргу для забезпечення фінансової стабільності. У 2024 році було досягнуто угоди з міжнародними кредиторами, яка передбачає зменшення суми боргу на 37% та економію

понад 11 мільярдів доларів протягом наступних трьох років. Це дозволяє країні спрямовувати зекономлені кошти на оборону та відновлення інфраструктури [6].

Водночас, українські громадяни демонструють високий рівень патріотизму, інвестуючи у військові облигації. Станом на жовтень 2024 року обсяг інвестицій фізичних осіб у ці облигації зріс до 71,2 мільярда гривень, що майже втричі більше порівняно з лютим 2022 року. Це не лише підтримує державний бюджет, але й служить засобом захисту заощаджень від інфляції для громадян [5].

Крім того, уряд України впроваджує програми страхування інвестицій від воєнних та політичних ризиків. З 1 січня 2024 року Експортно-кредитне агентство України почало приймати заявки на страхування таких інвестицій, що сприяє залученню іноземного капіталу та розвитку експортно орієнтованих підприємств [2].

Таким чином, поєднання міжнародної фінансової підтримки, внутрішніх інвестиційних ініціатив та державних програм сприяє зміцненню економіки України в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час. Вересень 2024 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyi-chas-veresen-2024-roku>
2. Україна починає страхувати своїх інвесторів від воєнних та політичних ризиків. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=cf65cd05-4b5d-4610-a71c-5829d81cb6de&lang=uk-UA&title=UkrainaPochina>
3. Чередніченко С. Антикризисні фінансові механізми підтримки стійкості національної економіки в умовах воєнного стану. Молодий вчений, 5 (129), 2024. С. 138-145. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-5-129-15>
4. Як економіка України працює під час війни. Великий експлейнер про бюджет, податки та курс долара. URL: <https://ces.org.ua/velikiy-ekspleyner>
5. Harmash O. EBRD plans to invest at least \$1.56 bln in Ukraine's war-hit economy this year. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/ebrd-plans-invest-least-156-bln-ukraines-war-hit-economy-this-year-2025-02-06>
6. Ukrainian agrees debt relief deal worth \$11bn. URL: <https://www.ft.com/content/5f6f622e-8551-4d59-99a5-27359b89e02f>

Zhao Jing

Phd student Speciality 073 "Management"

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor: Alina Brychko

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

THE ROLE OF CORPORATE CULTURE IN AN UNCERTAIN ENVIRONMENT

Financial tycoon George Soros said, "I fear nothing, not losing money, but uncertainty." Unfortunately, U.S. Treasury Secretary Rubin bluntly stated, "The only certainty about the market is its uncertainty." Since the 21st century, internationalization has accelerated, technological progress has been rapid, and in addition to fierce competition, the world situation has become increasingly volatile and complex.

In 2017, U.S. President Trump launched a trade war against China and other countries, which escalated to a broader and more intense level during his second term in 2025. Uncertain factors such as the COVID-19 pandemic and localized conflicts have pushed many companies that failed to respond effectively toward bankruptcy, while others, like cleaning services and Google, have thrived. In an uncertain environment, why do some companies maintain their advantages while others fade into obscurity or decline rapidly? Maintaining strong competitive edge in an uncertain situation is what every company aspires to achieve.

In the operation of a company, strategic advantages play a decisive role. The continuous construction of strategic advantages has always been at the core of corporate strategy research. Companies not only aim to gain strategic advantages but also hope for sustainable survival or long-term prosperity. However, these strategies cannot be formulated solely based on their own conditions, industry competition, or external environment; uncertain environments are hard to predict. In such circumstances, maintaining a strategic advantage requires addressing three fundamental issues: ① how to gain short-term advantages; ② how to acquire a series of short-term advantages; ③ how to integrate these short-term advantages into a lasting strategic advantage.

Yang et al. (2020) argue that companies should enhance their sustained advantages and performance through innovation and knowledge management. Managers need to strengthen innovation management, as product innovation mediates dynamic capabilities, resource orientation, and sustained competitive advantage (Yang, 2017; Yang, 2012). Radu et al. (2012), on the other hand, believe that leaders are individuals who have a deep understanding of the unique characteristics of both internal and external environments, and leadership is one of the key factors in building sustained competitive advantage. However, around this focus on constructing sustained advantages, three schools of thought have emerged: exogenous view, endogenous view, and integrative view. Leadership and innovation

perspectives are widely endorsed by many researchers as core influences on a company's sustained strategic advantage, but they all fall under the category of endogenous theory, which has certain limitations. The vehicle for leadership is managers, while the primary vehicle for innovation is employees, both of whom are internal actors within the company. In contrast, the complex external environment, as part of the company's overall sustained advantage, is an issue at the strategic level rather than internal optimization. "Strategic innovation" may itself be a false concept, because in uncertain environments, what exists externally is merely adaptability or non-adaptability, not innovation. A company's external strategy does not necessarily require innovation; it only needs to respond proactively or reactively to changes in the external environment, especially during significant turbulence in the external environment (war, epidemic, trade war, etc.), what enterprises need most is not to blindly innovate to create a series of short-term advantages, which means higher cost input and risk increase. Instead, they should remain alert to the external environment and make timely decisions to adjust their business strategies.

A company's core resources can create individual short-term advantages, while innovation can generate a series of such advantages. How to integrate these series of short-term advantages into sustained strategic advantages is worth in-depth research. RESNICK (2003) proposed that an organization can achieve competitive advantage through two sources: one is intellectual capital such as knowledge and technology, which is the source of core competitiveness; the other is corporate culture, which serves as a differentiating competitive advantage externally. Truly enduring companies often embed their corporate strategy deeply within their corporate culture. As an organizational behavior model, corporate culture plays a crucial role in defining the identity of the company, shaping employee behavior, driving strategic execution, and decision-making.

Li et al. (2021) integrated company-level measures of risk exposure and response related to COVID-19 from 2,894 U.S. companies, concluding that corporate culture is an intangible asset capable of effectively addressing unforeseen emergencies. Goldstein-Gidoni et al. (2024) surveyed Japanese companies during the COVID-19 pandemic, finding that COVID-19 was a double-edged sword, eliminating some firms while also providing an opportunity for transformation in mainstream corporate culture in Japan. Cheng et al. (2023) analyzed data from Chinese companies during the trade war between the United States and China, concluding that strong corporate culture helps businesses better withstand external shocks and achieve more sustainable growth, particularly for private enterprises.

Corporate culture is often described as the "DNA of a company." It not only represents the company's values, vision, and rules but also encompasses its innovation capabilities, adaptability, and market acumen. Among these, adaptability is directly related to the external environment and serves as a source of sustained advantage in uncertain conditions. Corporate culture can

strengthen leaders and employees at various levels—spiritual, institutional, behavioral, and material. This not only enhances the company's market sensitivity and adaptability but also embodies the collective will of all members. In other words, a robust corporate culture, mediated by innovation, leadership, and external adaptability, provides multi-layered support for establishing a continuous strategic advantage for the company.

On the foundation of a strong corporate culture, based on the formulation of business strategies grounded in this culture, it is essential to identify and uphold the core values of the company. This means safeguarding the spiritual interests of all employees, effectively uniting them, enhancing their organizational commitment, and providing guiding principles for strategic development. Secondly, the interests of both employees and customers must be fully considered. Employees are the internal driving force behind corporate growth, especially innovative actions that can create a series of short-term advantages. Customers, on the other hand, determine the external environment. For a robust corporate culture, it is also necessary to consider the development of the entire industry chain, improving market sensitivity and preemptive response capabilities. Finally, building effective internal and external communication channels based on corporate culture can create a unique market position for the company, thereby supporting its establishment of sustained strategic advantages at multiple levels.

References:

1. Yang, Young Ik. The Relationships of Focus, Innovation, Knowledge Management, Sustained Competitive Advantage, and Performance. *Journal of Marketing Studies*. (2020).
2. Yang,, Young Ik. The Relationships of Dynamic Capability, Product Innovation, Sustained Competitive Advantage and Performance of the Domestic Manufacturing Firms. *Journal of Marketing Studies*. (2017).
3. Yang,, Young Ik. The Effects of Resource Orientation on Marketing Innovation, Sustained Competitive Advantage and Performance. *Journal of Marketing Studies*. (2012).
4. Radu C, Nastase M. The influence of leadership on the organizations' sustained competitive advantage[J]. *Metalurgia International*, (2012).
5. Resnick J T. Character is foundation of firm's reputation[J]. *US Banker*, (2023).
6. Li K, Liu X, Mai F, et al. The role of corporate culture in bad times: Evidence from the COVID-19 pandemic[J]. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, (2021).
7. Goldstein-Gidoni O. The COVID-19 crisis as a double-edged revealer: Japanese employees' hope for change in corporate warrior culture and the gendered impediments to such change[J]. *Social Science Japan Journal*, (2024).

Аліна Донець

студентка 3 курсу спеціальності 081 «Право»

Науковий керівник: **Вікторія Чубань**,

к. е. н., доцент, доцент кафедри публічного управління та права

Національний університет цивільного захисту України,

м. Черкаси, Україна

ЗАКОНОДАВЧІ ЗМІНИ ДЛЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Війна в Україні, що розпочалася у 2022 році, стала каталізатором глибоких трансформацій у всіх сферах життєдіяльності держави. Одним із найвразливіших секторів стала економіка, зокрема, підприємництво.

Враховуючи те, що підприємницька діяльність є невід'ємним елементом будь-якої ринкової господарської системи у державі, без якої економіка не здатна існувати, особливо в умовах воєнного часу все більшого значення набувають співпраця та взаємна підтримка між державою та суб'єктами господарювання, оскільки вона сприяє стабільності й розвитку економіки країни, і є підтримкою економічного потенціалу держави у надскладних умовах воєнного стану. Цей аргумент незаперечний, тому що ведення бізнесу – це гарантія того, що державний бюджет буде наповнюватися, а підприємці зберігатимуть свою платоспроможність.

У зв'язку з цим думка Н. І. Верхоглядової є обґрунтованою, яка зазначає, що розвиток економічних процесів в країні, яка знаходиться у стані війни залежить від стратегічного напрямку підтримки підприємницької діяльності, а питання безпеки бізнесу під час воєнного стану є актуальним, як ніколи, зважаючи на той факт, що правильне управління безпекою підприємницької діяльності беззаперечно створює основу для забезпечення відродження економіки країни в цілому [1].

Для того, аби врегулювати законодавство відповідно до обставин, що склалися, Кабінет Міністрів, Верховна Рада та інші державні органи зобов'язані швидко реагувати та реагувати на потреби бізнес середовища. Початком такого реагування стало затвердження Кабінетом Міністрів України Постанови «Деякі питання забезпечення провадження підприємницької діяльності в умовах воєнного стану» за № 314 від 18 березня 2022 року. Того ж дня її було оприлюднено на урядовому порталі.

Даною постановою Уряд врегулював такі ключові питання, які безпосередньо сприяють веденню бізнесу:

1) під час воєнного стану господарська діяльність може здійснюватися без дозволу або іншого документа дозвільного характеру шляхом подання декларації про господарську діяльність до Міністерства економіки, а організаціями, які беруть участь в операціях із забезпечення безпеки, – до Міністерства внутрішніх справ;

2) юридичні особи мають право на вибір подавати декларацію в електронній формі, зокрема через Єдиний державний веб-портал електронних сервісів з використанням мобільного додатку «Дія», або в паперовій формі, яка подається юридичною особою або уповноваженою нею особою особисто та надсилається поштою незалежно від місця декларування (реєстрації), місця проживання (місця роботи) чи місцезнаходження пов'язаних з нею об'єктів, через центр надання адміністративних послуг;

3) у разі відсутності відповідних дозвільних документів (дозволів, ліцензій та/або інших наслідків для надання публічних послуг) суб'єкти, які отримали право здійснювати господарську діяльність, що підпадає під дію Декларації, зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця після закінчення або скасування воєнного стану, звернутися до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та постачальників публічних (електронних публічних) послуг для отримання відповідних дозвільних документів у формі, строки та на умовах, передбачених в умовах воєнного стану;

4) на час воєнного стану зупиняється перебіг передбачених законом строків звернення за отриманням публічних послуг. З дня закінчення або скасування воєнного стану зазначені строки продовжуються з урахуванням часу, що минув до їх зупинення;

5) в умовах воєнного стану термін дії існуючих ліцензій та дозволів буде автоматично продовжено [2];

Аби уникнути незаконних реєстраційних дій було прийнято Закон України № 2255-IX від 12 травня 2022 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству». Вказаний закон додав інновацій та дещо вдосконалив порядок ведення реєстраційних дій щодо фізичних осіб-підприємців та юридичних осіб. Зокрема, новими положеннями стало те, що з моменту прийняття Закону, особа може автоматично реєструватися в якості підприємця, без участі державного реєстратора, змінювати дані для фізичної особи-підприємця, реєструвати припинення підприємницької діяльності (виключення – смерть фізичної особи-підприємця, оголошення такої людини померлою чи безвісти відсутньою).

Зміни торкнулися і юридичних осіб – з'явилася можливість зареєструвати юридичну особу за модельним статутом, а також реєструвати зміни до відомостей про юридичну особу, які провадяться виключно на основі відомостей, що зазначаються керівником юридичної особи у поданій заяві – і не вимагають рішення інших засновників юридичної особи. До таких відомостей відносяться, в тому числі: зміна місцезнаходження юридичної особи, зміна видів діяльності, інформація, за якою здійснюється зв'язок із юридичною особою. Окрім того – змінити місце провадження господарської діяльності на таке, що розташоване на адміністративно-територіальній одиниці, яка належить до територій, на

яких ведуться активні бойові дії, або тимчасово окупованих – забороняється.

Зміни до відомостей про юридичну особу, де потрібно рішення інших учасників юридичної особи також стало можливим реєструвати за допомогою автоматизованого сервісу, за умови, що всі учасники прийняли дане рішення одноголосно та одночасно і підтвердили його власними кваліфікованими електронними підписами. Виключення стосуються лише питань щодо зміни статутного капіталу юридичної особи, часток в статутному капіталі або складу учасників або керівника юридичної особи [3].

Однак, зміни до чинного законодавства були внесені не тільки у сфері державної реєстрації підприємницької діяльності. За період дії воєнного стану на території України було прийнято чимало змін щодо питань оподаткування бізнесу із внесенням цих змін до Податкового кодексу України. Значним полегшенням для фізичних осіб-підприємців, що належать до 1 та 2 груп оподаткування стало те, що з 1 квітня 2022 року вказані категорії могли не сплачувати єдиний податок та єдиний соціальний внесок, а єдиний соціальний внесок – ще протягом року після припинення правового режиму воєнного стану на території України. Також, фізичні особи-підприємці, які належать до 3 групи оподаткування, можуть платити єдиний соціальний внесок за бажанням, а від сплати єдиного соціального внеску за найманих працівників, яких було мобілізовано до лав Збройних Сил України, інших офіційних збройних формувань України, а також територіальної оборони – звільнено [4].

Отже, виходячи з вищесказаного можна зробити висновок, що у складний час під час війни вирішальну роль у розвитку економіки Української держави та її балансу відіграє взаємна підтримка суб'єктів підприємницької діяльності між собою та взаємовідносини з державою. Законодавча база у сфері правового регулювання підприємницьких відносин у період воєнного стану, формується та оптимізується оперативно та відповідно до викликів війни. Це має прояв у розробці та прийнятті державними органами відповідних законодавчих та підзаконних нормативних актів. З початком повномасштабного вторгнення було прийнято низку змін, що пов'язані з оподаткуванням та поданням звітності у період дії воєнного стану, державною реєстрацією юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Ці зміни стимулюють суб'єктів господарювання ефективно функціонувати в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Верховглядова Н.І. Особливості управління безпекою підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, 2022. № 39
2. Деякі питання забезпечення провадження підприємницької діяльності в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів

України від 18.03.2022 року № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізму протидії рейдерству: Закон України від 12 травня 2022 року № 2255-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2255-20#Text>
4. Податковий кодекс України: Закон України від 19 травня 2011 року № 3393-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

Тетяна Дубініна,
студентка 4 курсу спеціальності «Менеджмент»
Науковий керівник: **Наталія Столярчук,**
старший викладач кафедри
менеджменту авіаційної діяльності,
Українська державна льотна академія,
м. Кропивницький, Україна

ІНТЕГРАЦІЯ ДОСВІДУ КРАЇН З ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Вступ. Повоєнне відновлення економіки є вирішальним завданням для будь-якої країни, яка пережила збройний конфлікт. Успішний досвід інших держав, що відновлювали свої економіки після війни, може стати корисним орієнтиром для України. Важливо адаптувати ці знання до специфічних потреб та умов українського суспільства й економіки.

Метою роботи є аналіз успішних прикладів відновлення економіки після війни в різних країнах, виявлення ключових механізмів і стратегій, що сприяли їхньому успіху, та обґрунтування можливостей інтеграції цих підходів в український контекст. Це сприятиме створенню ефективної стратегії відновлення економіки України після завершення війни.

Досвід інших країн.

Німеччина: План Маршалла. Після Другої світової війни Німеччина отримала значну фінансову підтримку через план Маршалла, ініційований Сполученими Штатами. Основними елементами цього плану були:

- надання масштабної фінансової допомоги для відновлення інфраструктури;
- сприяння розвитку приватного сектора та стимулювання підприємництва;
- зміцнення демократичних інститутів.

Для України цей досвід є показовим у частині залучення міжнародної допомоги, прозорого управління коштами та створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу. Також корисно врахувати уроки ефективної співпраці між державним і приватним секторами [1; 5].

Японія: Технологічне відновлення. Японія, яка зазнала значних руйнувань під час Другої світової війни, зосередила свої зусилля на:

- інвестиціях у науку, освіту та інновації;
- підтримці високотехнологічних галузей економіки;
- реформуванні системи управління промисловістю для підвищення її ефективності.

Україні варто звернути увагу на досвід Японії в частині розвитку інноваційних кластерів, стимулювання експорту високотехнологічної продукції та залучення міжнародних партнерів до наукових досліджень [2].

Південна Корея: Модернізація економіки. Південна Корея після Корейської війни змогла трансформувати свою економіку з аграрної в одну з найсильніших у світі завдяки:

- плануванню економічного розвитку на основі п'ятирічних планів;
- інвестуванню в освіту та професійну підготовку кадрів;
- створенню експортно орієнтованої моделі економіки.

Для України цей досвід є корисним у сфері стратегічного планування, підтримки експортоорієнтованих галузей і підготовки кваліфікованих фахівців для відновлення економіки [3].

Хорватія: Розвиток туризму. Після збройного конфлікту в 1990-х роках Хорватія відновила свою економіку завдяки активному розвитку туризму. Основні заходи включали:

- відновлення інфраструктури для залучення туристів;
- активну промоцію країни на міжнародному ринку;
- розвиток місцевого бізнесу, пов'язаного з туристичним сектором.

Для України, яка має значний туристичний потенціал, цей досвід може стати основою для розвитку регіонів, які постраждали від бойових дій [4; 6].

Рекомендації для України:

1. Залучення міжнародної допомоги. Використання механізмів, подібних до плану Маршалла, з прозорим управлінням і контролем над витратами.
2. Розвиток технологій та інновацій. Створення інноваційних кластерів, підтримка стартапів і стимулювання інвестування в наукові дослідження.
3. Розвиток стратегічних галузей. Орієнтація на експортно орієнтовані галузі та модернізація промисловості.
4. Інвестування в людський капітал. Освітні реформи, програми перекваліфікації та підготовка фахівців для нових економічних викликів.
5. Розвиток туризму. Відновлення туристичних об'єктів, покращення інфраструктури та промоція України як туристичної дестинації.

Висновки. Інтеграція досвіду інших країн у процес відновлення економіки України потребує комплексного підходу, що враховує

особливості національного контексту. Ефективна реалізація цих підходів може стати запорукою сталого економічного зростання та процвітання України.

Список використаних джерел:

1. European Recovery Program Analysis: Marshall Plan and Post-War Recovery. Washington, 1948.
2. Johnson, C. *MITI and the Japanese Miracle*. Stanford University Press, 1982.
3. Kim, S. *Korean Economic Development: Lessons and Perspectives*. Seoul National University, 2010.
4. Puljiz, J. Tourism Development in Post-War Croatia. *Croatian Economic Review*, 2015.
5. Головка, Л. План Маршалла: історичні уроки для України. *Економічний часопис*, 2019.
6. Петренко, О. Відновлення інфраструктури як основа розвитку туризму в Україні. *Вісник економіки*, 2021.

Злата Дуленко,

студентка 4 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Науковий керівник: **Катерина Гончар**

доктор філософії з фінансів, банківської
справи та страхування, викладач

Одеського національного економічного університету,
м. Одеса, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сільськогосподарські підприємства України є основою забезпечення продовольчої безпеки населення усіх куточків світу, оскільки держава є одним із провідних експортерів зернових, олійних культур та іншої аграрної продукції на світовому ринку. Зокрема, країна займає провідні позиції у виробництві та експорті соняшникової олії, кукурудзи та пшениці. Це робить Україну ключовим гравцем на глобальному продовольчому ринку.

Сільськогосподарські підприємства завжди потребують особливих умов кредитування через сезонність виробництва, однак ця потреба набрала більших обертів з початку воєнного стану, коли сільськогосподарські підприємці опинилися у важкому стані: через блокування портів стало неможливо здійснювати експорт продукції морським шляхом і необхідно було у короткі терміни змінювати логістику доставки зерна; через окупацію земель та замінування аграрних

площ було необхідно освоювати цілинні землі; зерносховища та зернові термінали постійно стають ціллю ворожих обстрілів.

Попри виклики, спричинені військовим станом, та зростання ризиків для аграрного сектору, збереження програм кредитування сільськогосподарських підприємств залишається важливим завданням, оскільки їхня ефективність та значущість є очевидними:

- експорт зерна та олії сприяє надходженню іноземної валюти у державу;
- за допомогою фінансування сільськогосподарські підприємства мають можливість модернізації техніки та інвестування у дослідження, направленні для покращення врожайності та якості продукції;
- сільське господарство має сезонний характер, і кредити допомагають забезпечити фінансування на етапах висівання, догляду за посівами, збору врожаю та інших ключових процесів, що створює гарантії для продовольчої безпеки;
- розширення сільськогосподарських підприємств стає передумовою для створення нових робочих місць.

Аналізуючи показники кредитування сільськогосподарських підприємств з 2020 року по листопад 2024 (рис.1), можна сказати, що частка кредитів, наданих на кредитування сільського господарства у загальній кількості наданих кредитів становить від 8,5 (у 2020 році) до 15,9 (у 2023 році) відсотків.

Рис.1. Кредити, надані сільськогосподарським підприємствам, млн грн.

Таке зростання обсягу кредитування сільськогосподарських підприємств стало можливим головним чином через створення державних програм спрямованих на підтримку малих та середніх

підприємств одна з яких «Доступні кредити 5-7-9», що дозволяє отримати кредит до 50 мільйонів гривень.

Станом на листопад 2024 року у п'ятірку найбільших інвесторів у сільськогосподарські підприємства серед банків входять: АТ «Райффайзен Банк» (залишки коштів за кредитами 18 676 млн.грн.), АТ «Ощадбанк» (18 618 млн.грн.), АТ КБ «ПриватБанк» (10 990 млн.грн.), АТ «ПУМБ» (10 591 млн.грн.), АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК» (8 943 млн.грн.).

Підбиваючи підсумки можна сказати, що кредитування сільськогосподарських підприємств є ключовим напрямком для забезпечення продовольчої безпеки не тільки України, а й всього світу. Незважаючи на всі виклики воєнного стану сільське господарство України продовжує розвиватися та проводити модернізацію основних засобів, однак все це стає можливим головним чином завдяки стабільному фінансуванню як від держави, так і банків. Це підкреслює необхідність подальшого розвитку державних та приватних ініціатив, спрямованих на фінансову підтримку сільського господарства.

Список використаних джерел:

1. Батракова Т., Забеліна Д. Роль банківського кредитування у сільському господарстві України. Збірник матеріалів Круглого столу «Відновлення сільських територій в умовах повоєнного відродження», м. Запоріжжя, 21 трав. 2024 р. С. 117–120.
2. Розподіл кредитів, наданих суб'єктам господарювання в національній та іноземній валютах за видами економічної діяльності, що класифікуються за розділами, з них непрацюючих у визначенні, наведеному в Положенні № 351 станом на 1 грудня 2024 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Loans_KVED_2024-12-01.xlsx.
3. Розподіл кредитів, наданих суб'єктам господарювання в національній та іноземній валютах за розміром суб'єкта господарювання та видами економічної діяльності, що класифікуються за розділами, з них непрацюючих у визначенні, наведеному в Положенні № 351 станом на 1 грудня 2024 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/stat/Loans_MSE_KVED_2024-12-01.xlsx.
4. Фененко Д., Кушнір С. Державні програми підтримки сільськогосподарських підприємств в Україні. Збірник матеріалів Круглого столу «Відновлення сільських територій в умовах повоєнного відродження», м. Запоріжжя, 21 трав. 2024 р. С. 70–74.

Вероніка Єріна

магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,

Сумський національний аграрний університет

*Науковий керівник: **Бричко А.М.**,*

кандидат економічних наук, доцент

кафедри публічного управління та адміністрування,

Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Існує широкий спектр політик у сфері охорони здоров'я, включаючи глобальну політику в цій галузі, політику щодо психічного здоров'я, медичного обслуговування, страхування, індивідуального медичного обслуговування, фармацевтики, а також політики, що стосуються конкретних аспектів здоров'я, таких як вакцинація, боротьба з тютюнопалінням чи підтримка грудного вигодовування. Ці політики можуть охоплювати різні питання, зокрема фінансування та надання медичних послуг, доступ до медичної допомоги, якість обслуговування та забезпечення рівності в охороні здоров'я.

Політика в сфері охорони здоров'я та її реалізація мають складний характер. Концептуальні моделі можуть допомогти проілюструвати перехід від розробки політики в цій галузі до її впровадження, а також до створення систем охорони здоров'я та досягнення результатів у цій сфері. Політика повинна сприйматися не лише як національні закони або стратегії, що підтримують окремі програми чи заходи. Оперативна політика включає в себе правила, норми, керівні принципи та адміністративні стандарти, які уряди використовують для реалізації національних законів і політик у конкретних програмах та послугах. Важливо зосередити увагу на політиці, що здійснюється на різних рівнях системи охорони здоров'я протягом тривалого періоду, щоб забезпечити її сталий розвиток. Створення сприятливих політичних умов допоможе розширити масштаби заходів у сфері охорони здоров'я.

Політика охоплює безліч тем і фактів, які можуть вплинути на прийняття рішень урядом, приватним сектором чи іншими групами щодо конкретних політичних заходів. Політика, заснована на фактах, використовує наукові дослідження та ретельні аналізи, такі як рандомізовані контрольовані випробування, щоб визначити програми та практики, здатні покращити результати, важливі для політики. Більшість політичних дискусій стосуються питань охорони здоров'я, зокрема тих, що пов'язані з реформуванням системи охорони здоров'я, і зазвичай їх можна поділити на філософські та економічні. Філософські дебати зосереджуються на питаннях індивідуальних прав, етики та державного втручання, тоді як економічні питання стосуються способів підвищення ефективності медичних послуг і зменшення витрат.

Існує кілька типів політики в сфері охорони здоров'я, де основна увага зосереджена на фінансуванні медичних послуг з метою розподілу економічних ризиків, пов'язаних із поганим станом здоров'я. До таких політик належать державне фінансування медичних послуг (через систему оподаткування або страхування, відому також як система одноосібного платника), обов'язкове або добровільне приватне медичне страхування, а також повна капіталізація індивідуальних медичних послуг через приватні компанії тощо. Зараз тривають дебати щодо того, який тип фінансування охорони здоров'я призводить до покращення або погіршення якості медичних послуг і як забезпечити ефективне, дієве та справедливе використання наданих фінансових ресурсів.

Політика в сфері охорони здоров'я виходить за межі лише фінансування та надання медичних послуг і охоплює інші важливі аспекти, такі як медичні дослідження та планування медичних кадрів на національному та міжнародному рівнях. Медичні дослідження можуть слугувати основою для розробки науково обґрунтованої політики в сфері охорони здоров'я або бути частиною цієї політики, зокрема в контексті фінансування. Прихильники державного фінансування медичних досліджень стверджують, що усунення прибутку як мотиваційного чинника сприятиме збільшенню темпів медичних інновацій. Натомість опоненти вважають, що це може призвести до зворотного ефекту, оскільки усунення фінансових стимулів обмежить інновації та зменшить розвиток нових технологій.

У деяких країнах та регіонах існують чітко визначені політики або стратегії щодо планування необхідної кількості, розподілу та якості медичних працівників для досягнення цілей у сфері охорони здоров'я, таких як вирішення проблеми дефіциту лікарів і медсестер. У інших випадках планування робочої сили у сфері охорони здоров'я здійснюється через взаємодію учасників ринку праці. Політика розвитку робочої сили, яка ґрунтується на фактичних даних, зазвичай базується на результатах досліджень медичних служб.

Багато урядів і організацій інтегрують питання охорони здоров'я в свою зовнішню політику для досягнення глобальних цілей у цій сфері. Підтримка охорони здоров'я в країнах з низьким рівнем доходу розглядається як інструмент для досягнення інших глобальних цілей, таких як: сприяння глобальній безпеці, пов'язаній із загрозою пандемій, навмисним поширенням патогенів і можливим зростанням гуманітарних конфліктів, природних катастроф та надзвичайних ситуацій; підтримка економічного розвитку, включаючи мінімізацію економічних втрат від поганого стану здоров'я, вплив пандемій на світовий ринок; заохочення соціальної справедливості.

Глобальна політика в галузі охорони здоров'я охоплює міжнародні управлінські структури, які формують політику, що визначає охорону здоров'я у всьому світі. Вирішуючи глобальні проблеми охорони здоров'я,

така політика враховує потреби населення планети, що виходять за межі інтересів окремих країн. Вона відрізняється від міжнародної політики (угоди між суверенними державами) і порівняльної політики (аналіз політики в різних країнах), оскільки включає в себе суб'єкти та норми, що формують глобальні заходи у сфері охорони здоров'я.

Список використаних джерел:

1. Brown T. M., Cueto M. Fee E. "The World Health Organization and the Transition from "International" to "Global" Public Health". American Journal of Public Health. 96 (1). 2006. С. 62–72. doi:10.2105/AJPH.2004.050831. PMC 1470434.

Олександр Жук,

аспірант кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності,

Любов Залізна,

старший викладач кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,

Андрій Завербний,

д.е.н., проф., професор кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,

Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КОНТЕЙНЕРНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ЦИФРОВІЗУВАННЯ І ЄВРОІНТЕГРУВАННЯ У ПІСЛЯ ВОЄННИЙ ПЕРІОД

За умов зовнішньоекономічного глобалізування все більшої популярності набувають контейнерні перевезення. Зокрема, морські контейнерні перевезення складають приблизно 90 % від загального обсягу [3, с. 104; 11, с. 5].

Відповідно зручне географічне розташування нашої країни на Євразійському континенті зумовило її потенціал у вигляді країни-транзитера.

Проблематиці розвитку контейнерних перевезень в Україні за умов цифровізування і євроінтегрування присвячено значна кількість наукових праць [1; 2, с. 139-144; 3, 104-110; 4, 123-134; 5; 6; 7; 8, с. 55-64; 9, с. 98-102; 10; 11].

Стрімке світове розвивання контейнерних перевезень вимагає перш за все відповідних рішень на національному рівні задля досягнення економічного прогресу у прирості транспортних вантажопотоків [3, с. 104; 11, с. 5], розвитку інфраструктури тощо.

Економічні переваги активізування контейнерних перевезень є наступними: низький рівень їх собівартості; мінімізування простою

рухомого складу при навантажувально-розвантажувальних операціях; зниження рівня трудомісткості виконання навантажувально-розвантажувальних робіт; значна продуктивність при навантаженні/розвантаженні вантажів за рахунок комплексного механізування цих операцій; мінімізування періоду перевезення вантажів від місця їх виробництва до споживання; зниження рівня витрат на виробництво тари; універсальність; високий рівень збереження вантажів; спрощення, здешевлення транспортно-експедиційних операцій [10, с. 4] тощо.

Контейнерні перевезення також мають свої недоліки, а саме: потреба потужних, дороговартісних перевантажувальних комплексів; необхідність капітальних вкладень при виготовленні контейнерів; потреба зворотного повернення порожніх контейнерів (як варіант пошуку інших вантажів для їхнього зворотного завантаження) [10, с. 4-5]. До них для української економіки у зв'язку зі збройною агресією російської федерації додалися повне заблокування морських контейнерних перевезень від самого початку війни. Ця проблема поступово вирішується шляхом застосування Дунайських портів, гуманітарних коридорів (проблема рівня їх безпеки через ворога).

Основним ж перспективами розвивання вітчизняних контейнерних перевезень є наступні: розширення морських контейнерних перевезень (післявоєнний період) шляхом модернізування портів (збільшення пропускної спроможності, поглиблення акваторії тощо), залучення міжнародного інвестування в систему управління портами, розвивання фідерних перевезень через Чорне море до Туреччини, Грузії, країн ЄС; розвивання залізничних контейнерних перевезень (нарощування кількості контейнерних поїздів до країн ЄС за євроінтеграції, оптимізування перевантаження на стику із європейською колією, будівництво нових інтермодальних терміналів); інтегрування до міжнародних транспортних коридорів; розвивання внутрішніх контейнерних перевезень (створення сучасних логістичних центрів, модернізування існуючих, створення інтермодальних хабів; перехід від традиційних вантажних перевезень до контейнеризації продукції, розвивання річкових контейнерних перевезень тощо); запровадження цифрових технологій, автоматизування логістики; гармонізування українського законодавства із європейськими стандартами і нормами, спрощення митних процедур, цифровізування документообігу, активізування залучення грантів, кредитів від ЄС для розвивання логістичної інфраструктури України тощо.

Підсумовуючи, констатуємо, що контейнерні перевезення в Україні мають значний потенціал для подальшого розвивання, нарощування обсягів завдяки зростаючому значенні країни у міжнародній (зокрема європейській) торгівлі, географічному розташуванню, активному

розвиванню та адаптуванню до сучасних викликів логістичної інфраструктури.

Зрозуміло, що сьогодні ключовою проблемою розвивання вітчизняних контейнерних перевезень є війна. Її наслідки. Але після її переможного для України завершення потрібно бути готовим до реалізування інноваційних рішень контейнерних перевезень, розвивання наявного потужного потенціалу з цього напрямку, особливо за умов євроінтегрування та ефективного, взаємовигідного транспортування товарів.

Список використаних джерел:

1. Аверочкіна Т.В. Юрисдикція України в прибережних водах: адміністративно-правовий вимір: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2018. 466 с.
2. Валуєва Л., Ковбан А. Правове регулювання митних процедур на морському транспорті. Право і суспільство. 2015. № 4(3). С. 139-144.
3. Войченко Т.О., Радченко О.А. Особливості організації та митного оформлення морських контейнерних перевезень в світовій практиці. Інфраструктура ринку. 2022. Випуск 67. С. 104-110.
4. Гаверський В. В. Правове забезпечення контейнерних перевезень: сучасний стан та розвиток в Україні. Lex portus. 2017. № 3. С. 123-134.
5. Десятнюк О.М., Харкавий М.О. Новітня парадигма реалізації митного контролю в умовах спрощення митних процедур. Ефективна економіка. 2015. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2015_3_4.
6. Завербний А.С., Залізна Л.В., Трач М. Діджиталізація як важливий фактор формування конкурентоспроможності експортно-орієнтованого підприємства: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2024. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3560>
7. Завербний А.С., Залізна Л.В., Жук О.О. Особливості формування методів прийняття рішень вітчизняними підприємствами у зовнішньоекономічній діяльності: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2023. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2400>
8. Мороз Б.І., Дяченко О.О. Розробка автоматизованої системи митного контролю на морському транспорті. Системні технології. 2014. Вип. 5. С. 55-64.
9. Огороков А. М. Аналіз перспектив розвитку ринку контейнерних перевезень в Україні / А. М. Огороков //Транспортні системи та технології перевезень: зб. наук. пр. ДНУЗТ ім. акад. В. Лазаряна. Дніпропетровськ. 2015. № 10. С. 98-102.
10. Стрелко О.Г., Бердніченко Ю.А., Ковальський І.Л., Вознюк В.С. Аналіз розвитку контейнерних перевезень залізничним транспортом в Україні. С. 1-6. URL: <https://www.researchgate.net/publication/>

344679722_ analiz_rozvitku_kontejnernih_perevezen_zaliznicnim_transportom_v_Ukraini

11. Пашко П.В., Прус Л.Р., Молдован Е.С., Слободян В.В. Митний контроль та митне оформлення в морських пунктах пропуску: проблемні аспекти та напрями удосконалення: кол. моногр. / заг. ред. Руда Т.В., Артеменко А.В. Хмельницький. 2020. 236 с.

Микита Зелінський,

студент 1 курсу ОКР Магістр
спеціальності “Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”

Науковий керівник: **Олексій Томілін,**

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Через фінансову неспроможність сільськогосподарських товаровиробників та призупиненням інноваційно-інвестиційних процесів в Україні, поліпшення матеріально-технічної бази сільського господарства здійснюється занадто повільно. Скорочення інвестиційного забезпечення і загальний кризовий стан агропромислового виробництва, призводить до послаблення виробничих потужностей підприємств [1]. Головним способом фінансування інвестицій в основний капітал, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій. Докорінна перебудова фінансово-економічного механізму розвитку національної економіки змушують до пошуку абсолютно нових джерел фінансового забезпечення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Окремі автори вважають, що надходження прямих капітальних іноземних інвестицій у більшій кількості випадків залежать від економічної обстановки в країні, а саме: загальнополітичних, економічних та інституційно-правових умов господарювання [2, с. 308]. Сутність інвестицій полягає в тому, що в результаті вкладення фінансових активів у майнові та інтелектуальні цінності формується дохід підприємницької чи інших видів господарської діяльності. Світові інноваційні технології вимагають вирішення питань у впровадженні інституційних механізмів, як каталізаторів політичної стратегії національної економіки до залучення інвестицій у сферу виробництва [3].

Так, Козак Л.С. [4] своїми дослідженнями доводить, що іноземні інвестиції є об'єктивно існуючим зв'язком між системою участі економіки країни в міжнародному поділі праці та переливом капіталу в середині галузевої структури економіки. Фінансовий потік у результаті інвестиційної діяльності – це надходження і витрачання грошей, які пов'язані з процесами визначеного фінансового інвестування [5, с. 23].

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності за період з 2015 по 2023 рр. нами представлено в табл.1.

Таблиця 1.

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності, 2015-2023 рр.,
(млн грн.)

Види економічної діяльності	Роки							2023 р., у % до 2015 р.
	2015	2018	2019	2020	2021	2022	2023	
Сільське, лісове та рибне господарство	30155	66104	59130	50680	69950	51439	65432	в 2,2 р.б.
Промисловість	87656	199896	254196	180537	242923	126113	220652	в 2,5 р.б.
Фінансова та страхова діяльність	6448	10652	11246	11979	10160	8907	17339	в 2,7 р.б.

Джерело: [6]

Аналіз динаміки структури прямих капітальних інвестицій за видами економічної діяльності за період з 2015 по 2023 рр., помічаємо, що найбільший потенціал зростання інвестиційного забезпечення був у таку галузь як фінансова та страхова діяльність – до 2,7 р.б., у порівнянні до базового 2015 року. Незважаючи на військові дії в Україні та існуючі проблеми у сільськогосподарському виробництві, вже нині спостерігається позитивна інвестиційна тенденція. Тому сільськогосподарським товаровиробникам потрібно надавати безвідсоткові довгострокові кредити, з терміном погашення до 10 років. Без таких умов неможливе відновлення та ефективне функціонування сільської економіки, подолання катастрофічної інвестиційної недостатності.

До чинників, що формують специфіку подальшого розвитку регіональних особливостей інвестиційного забезпечення є: прибуткове зростання за рахунок оптимального використання сприятливих передумов і залучення всіх потенційно можливих інвестиційних ресурсів; підвищення ефективності використовування природного та ресурсного потенціалів; здобутки збалансованості попиту та пропозиції

на регіональному товарному ринку; зростання експортних перспектив сільського господарства.

Вихід із ситуації, яка склалась в аграрному секторі економіки, бачиться в розробці та реалізації наступних антикризових заходів:

- удосконалення кредитно-фінансової та інвестиційної політики держави;
- підвищення рівня рентабельності виробництва з метою поліпшення інвестиційної привабливості галузевої структури агропромислового виробництва;
- формування технологічного кластеру з метою покращення інвестиційної привабливості сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел:

1. Томілін О. О., Галич О. А. Економічні аспекти розвитку міжгалузевих відносин в аграрній сфері. Моногр. Полтава. ПДАА. 2016. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1618> (дата звернення – 10.01.2025).
2. Гринчук Т. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан та фактори, що впливають на процес їх залучення. *Economic Sciences*. 2024. Т. 328, № 2. С. 306-309. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-37>
3. Tomilin O.O., Gryshko V.V., Kolomiyets S.A. Features of investment regulation of construction in Agriculture In: Onyshchenko V., Mammadova G., Sivitska S., Gasimov A., (eds) *Proceedings of the 2nd International Conference on Building Innovayions*. 2020. vol. 73. Springer, Cham. Baku, Azerbaijan. Pp. 741-755. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-030-42939-3_73
4. Козак Л. С. Іноземні інвестиції в економіці України. *Економіка та управління на транспорті*. 2017. Вип. 4. С. 109-115. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2017_4_15. (дата звернення – 10.01.2025).
5. Томілін О.О., Тютюнник Ю.М., Бражник Л.В., Дроботя Я.А. Фінансово-економічний словник – довідник / за наук. ред. проф. О.О. Томіліна / Полтава. ПДАУ. 2023. 108 с. URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15028> (дата звернення – 10.01.2025).
6. Державна служба статистики України. 2024. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf (дата звернення – 10.01.2025).

Олексій Зоря,
д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Діана Мауер,
аспірантка 2 курсу, спеціальності «051 Економіка»
Олександр Петрик,
аспірант 1 курсу, спеціальності «051 Економіка»
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

НЕОБХІДНІСТЬ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Аграрний сектор України стикається з рядом викликів, пов'язаних з військовими діями на всій території країни, серед яких значною мірою виступають втрати як земельних ресурсів так і знищення виробничої та невиробничої інфраструктури. Підтримка сільського господарства залишається важливим питанням, оскільки воно досі займає питому вагу в структурі ВВП країни, а також є ключовим аспектом забезпечення продовольчої безпеки на глобальному рівні. Основу сільськогосподарської діяльності складає продукція галузей рослинництва та тваринництва, динаміка яких наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

Структура продукції сільського господарства за її видами, %

	2019	2020	2021	2022	2023
Продукція рослинництва	80,1	78,3	83,2	79,1	81,1
Продукція тваринництва	19,9	21,7	17,7	20,9	18,9

Складено авторами на основі джерела [1]

За даними таблиці 1 бачимо, що у структурі сільськогосподарської продукції переважає продукція рослинництва, частка якої коливається від 78,3% (2020 р.) до 83,2% (2021 р.), що свідчить про високий рівень розвитку рослинництва у досліджуваній період, однак початок повномасштабного вторгнення стало наслідком зниження частки продукції рослинництва до 79,1% (2022 рік) після пікового значення 83,2% у 2021 році. Така динаміка пояснюється втратою посівних площ через бойові дії, окупацією, порушенням логістики зокрема через блокаду експорту. Окрім того, значну роль відігравав дефіцит пального, добрив і руйнування інфраструктури. Однак у 2023 році спостерігається часткове відновлення до 81,1%, що свідчить про адаптацію сектору, відкриття нових логістичних маршрутів та поступове відновлення виробництва.

Наслідки військових дій також відобразились на процесах виробництва продукції тваринництва, зокрема частка продукції

тваринництва у 2022 році зросла до 20,9% після падіння до 17,7% у 2021 році, що можна пояснити скороченням виробництва у рослинництві, змінами у структурі аграрного сектору та вимушеного скорочення поголів'я через бойові дії, знищення ферм і доступністю якісних кормів. Однак, як бачимо, у 2023 році частка знову знизилася до 18,9%, що безумовно свідчить про зростання труднощів у відновленні галузі через значну втрату потужностей, зменшення інвестицій та нестабільність вітчизняного ринку.

Інвестиційна діяльність в умовах війни відіграє ключову роль у розвитку аграрного сектору, оскільки інвестиції сприяють відновленню виробничих потужностей, активізації інноваційної діяльності та забезпеченню сталості та стійкості галузей. Зростання обсягів капітальних інвестицій у сільське господарство (рис. 1) – необхідна умова для подолання наслідків руйнувань, підтримки галузей рослинництва та тваринництва, а також досягнення соціально-економічного ефекту, що на нашу думку, має відображення у досягненні Цілей Сталого Розвитку, зокрема подолання продовольчих криз, забезпеченні гідної праці та економічного зростання країни.

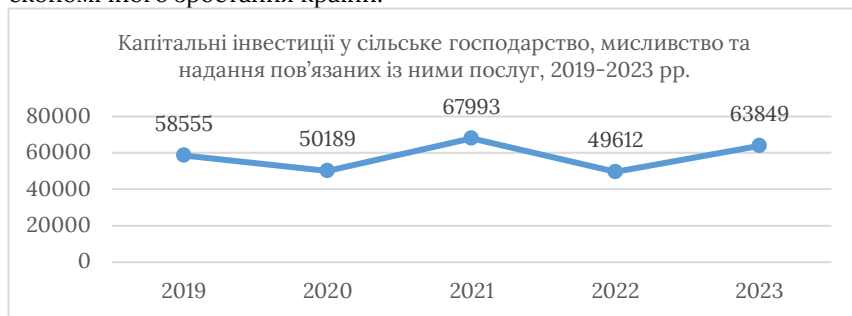

Рис. 1. Динаміка капітальних інвестицій у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг у 2019–2023 роках

Складено авторами на основі джерела [2]

За даними рис. 1, бачимо, що за останні 5 років, найнижчий рівень інвестицій (49 612 млн грн) припадає на 2022 рік, що, ймовірно, пов'язано з повномасштабною війною, яка призвела до економічних труднощів та невизначеності. Однак 2023 рік характеризується частковим відновленням галузі, так як інвестиції зросли до 63 849 млн грн.

Капітальні інвестиції у розвиток сільського господарства, особливо у тваринництво та рослинництво, мають критично важливе значення в умовах підвищених військових ризиків, оскільки забезпечують продовольчу безпеку на національному та глобальному рівнях та стабілізують соціально-економічний стан у сільській місцевості [3]. Фінансування відновлення та оновлення ферм, впровадження інновацій,

будівництва елеваторів (в тому числі мобільних) та відновлення зруйнованої інфраструктури сприяє збереженню виробничих потужностей та підвищенню врожайності. Галузь тваринництва потребує залучення інвестицій для збереження поголів'я худоби, покращення умов утримання та нарощення обсягів виробництва молока, м'яса і яєць, що критично важливо для забезпечення населення основними продуктами харчування.

Військові ризики створюють численні виклики для аграрного сектору економіки України, тому інвестиційні потоки в агросектор сприяють його адаптації, активізації інноваційної діяльності, підвищенню ефективності виробництва та зміцненню експортного потенціалу України.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2023 рік: Структура продукції сільського господарства за її видами. Київ: Держстат, 2023. С.129.
2. Державна служба статистики України. Статистичний щорічник України за 2023 рік: Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності. Київ: Держстат, 2023. С.181.
3. Зоря, О.П., С.П. Зоря, Мауер Д.Р. Напрями інвестиційного-інноваційного розвитку аграрного виробництва України в умовах євроінтеграційних змін та продовольчих викликів. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Випуск 8 (08). С. 83-88. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.8-14>.

Юліана Іванова,

студентка 1 курсу ОР «магістр»

спеціальності «Міжнародні економічні відносини»

Науковий керівник: **Юрій Коровчук,**

к.е.н, доцент кафедри міжнародних економічних відносин,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківська, Україна

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОПИТУ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ПРАЦІ

Воєнний стан в Україні, який запроваджено у зв'язку з повномасштабною військовою агресією Російської Федерації, став критичним викликом для економіки країни. Водночас ці умови відкривають нові можливості для адаптації, структурних реформ і мобілізації ресурсів для економічного відновлення.

Воєнний стан призвів до суттєвих змін у структурі економіки України. Втрата доступу до частини території, знищення виробничих

потужностей, порушення логістичних ланцюгів і відтік робочої сили значно обмежили економічних потенціал країни. Валовий внутрішній продукт (ВВП) України зазнав значних коливань у період з 2021 по 2024 роки, що було зумовлено як внутрішнім, так і зовнішніми факторами [1]. Динаміка номінального ВВП України представлена на рис. 1.

Українська економіка демонструвала стабільне зростання в 2021 році, відновлюючись після пандемії COVID-19. За даними Державної служби статистики України, номінальний ВВП сягав 200 млрд дол., що показувало хорошу динаміку порівняно з попереднім роком. Після початку повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року економіка України зазнала значного спаду. ВВП скоротився приблизно на 30% через руйнування інфраструктури, зниження виробництва та міграцію населення. Завдяки адаптації бізнесу до нових умов, міжнародній фінансовій підтримці та частковому відновленню інфраструктури, економіка України почала відновлюватись. У 2023 році ВВП зріс на 14,3% порівняно з попереднім роком. Однак за попередніми оцінками, зростання ВВП в 2024 році сповільнилось до 3,75% через енергетичну кризу та інші виклики воєнного часу [2].

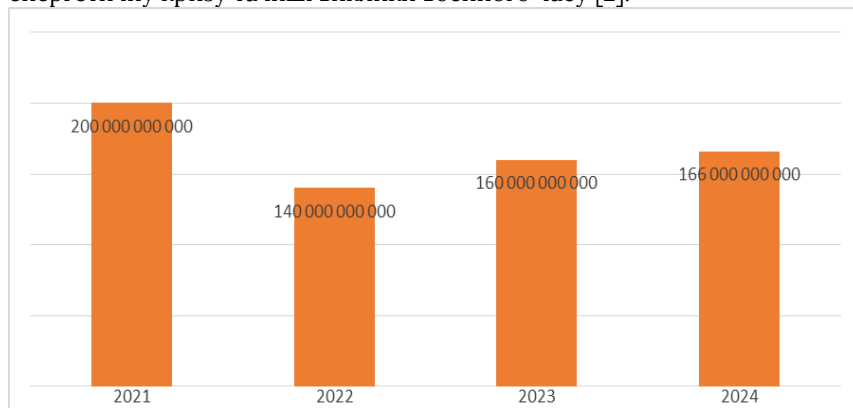

Рис. 1 Динаміка номінального ВВП України (2021-2024 рр.) [1]

Проте, навіть у таких умовах ключові галузі, як-от агропромисловий сектор, ІТ-індустрія, енергетика та військово-промисловий комплекс, змогли адаптуватись до нових реалій. Зокрема, експорт сільськогосподарської продукції відновився завдяки «зерновій ініціативі», підписаній в липні 2022 року за посередництва ООН та Туреччини. Метою цієї угоди було забезпечення експорту українського зерна через чорноморські порти, що стали критично важливими для світового продовольчого забезпечення. У межах цієї ініціативи, станом на кінець 2023 року, Україна експортувала понад 33 млн тон зерна та іншої сільськогосподарської продукції.

Через повномасштабне вторгнення Росії на українські території відбулось найбільше переміщення біженців в Європі з часів Другої світової війни, яке має все більш глобальний вплив. Понад 10 мільйонів осіб стали внутрішньо переміщеними або отримали статус біженців у межах країн ОЕСР. Станом на 2023 рік в країнах даного регіону проживало приблизно 4,7 мільйонів українців, які були змушені залишити свої домівки. За даними рис. 2, рекордна кількість українців перебувала в Німеччині (1 072 705,0), Польщі (1 978 885), США (35 000), Чехія (34 5880), Велика Британія (23 3600) [3].

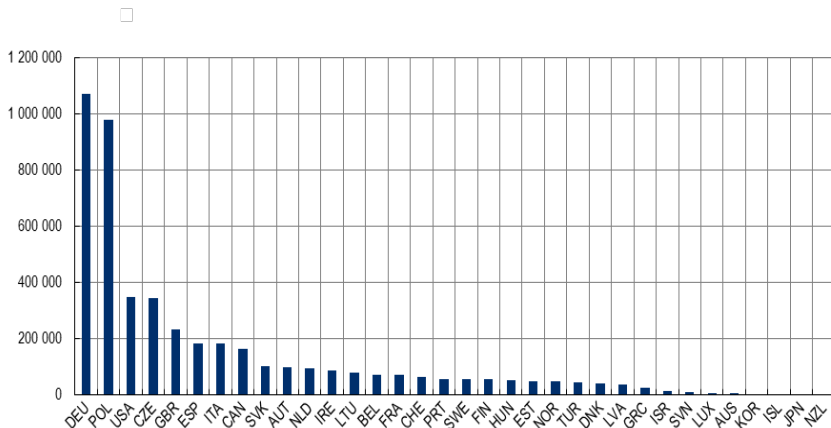

Рис. 2. Загальна кількість біженців з України в країнах ОЕСР в 2023 році [3]

В умовах масової міграції робочої сили на міжнародний ринок праці відбулися суттєві трансформації. По-перше, значна частина кваліфікованих працівників з України виявила попит у таких секторах економіки, як медичні послуги, соціальна допомога, ІТ та будівництво. Наприклад, у Німеччині та Польщі українці становили значний відсоток нових працівників у цих галузях. По-друге, країн ЄС адаптували законодавство для забезпечення доступу українців до ринку праці, зокрема через запровадження спрощених процедур працевлаштування.

Для економіки України це створює як виклики, так і можливості. З одного боку країна втратила значну частину робочої сили, особливо молодь та висококваліфіковані працівники. Це призводить до дефіциту кадрів у стратегічних галузях, таких як машинобудування, енергетика та охорона здоров'я. З іншого боку, формування української діаспори за кордоном сприяє зростанню обсягів грошових переказів в Україну, які у 2023 році сягнули 15,4 млрд. дол. США, що становить вагомую частку у платіжному балансі країни [4].

Одним із перспективних напрямів є розвиток дистанційної зайнятості. ІТ-сектор України продемонстрував стійкість навіть у період активних бойових дій. У 2023 році експорт комп'ютерних послуг зріс на 5,4%, що забезпечило валютні надходження на рівні 7,3 млрд. дол. США. Ця тенденція свідчить про потенціал розвитку цифрової економіки та інтеграції українських спеціалістів у глобальні ринки [4].

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що розвиток економіки України в умовах воєнного стану супроводжується значними викликами, зокрема скороченням внутрішнього виробництва, релокацією бізнесу та зміною структури зайнятості населення. Водночас відбувається трансформація попиту на міжнародному ринку праці, оскільки мільйони українців були змушені шукати роботу за кордоном, що спричинило зростання потреби в адаптації їхніх професійних навичок до вимог європейських роботодавців. Український бізнес поступово переорієнтовується на нові ринки, зокрема в сфері ІТ, логістики та сільського господарства, що дозволяє залучати валютні надходження та підтримувати економічну стабільність. Держава активно працює над розвитком програм підтримки експортерів і стимулюванням залучення іноземних інвестицій у критично важливі галузі. У перспективі післявоєнного відновлення країна матиме шанс використати набуті міжнародні зв'язки та досвід інтеграції українських фахівців у глобальну економіку для прискорення економічного зростання.

Успіх залежить від злагодженої роботи державних інституцій, бізнесу, громадянського суспільства, а також від продовження підтримки міжнародних партнерів. Україна має всі передумови для відновлення та довгострокового економічного зростання, але реалізація цього потенціалу вимагає стратегічного підходу, структурних реформ і чіткої координації зусиль усіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. Валовий внутрішній продукт України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.gov.ua/>.
2. Міністерство економіки України. Звіт про економічні показники за 2023 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
3. OECD. (2023). International Migration Outlook 2023. Retrieved from: https://www.oecd.org/en/publications/2023/10/international-migration-outlook-2023_0faed233/full-report/component-5.html#boxsection-d1e2896-b045ae91b8
4. Міністерство цифрової трансформації України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://thedigital.gov.ua/>.

Mariia Kvak

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Economy of Ukraine,

Ivan Franko National University of Lviv,

м. Lviv, Ukraine

**AN ANALYSIS OF THE CURRENT EXISTENCE OF THE MEDIA INDUSTRY
IN THE UKRAINIAN ECONOMY**

In today's global and dynamic world, the state's media industry plays an important role in shaping the information space and value orientations of the population's perception of legal regulation, socio-economic policy, and European prospects. The basic attribute of this space is the print and electronic media and communications through which exclusive, competitive, independent, reliable content and information products are realized. This helps to ensure the rational formation of the population's tree of values and the effective fulfilment of the social mission through fair coverage of russia's hybrid war against Ukraine.

The current media landscape in Ukraine is regionally heterogeneous. The effective functioning of national and regional media and communications, as well as individual journalists, faced a number of challenges during the war (from the need to provide technical support during power cuts, psychological and medical support, emergency migration, dealing with the consequences of the staffing crisis, to the murder of journalists). The crisis situation in Ukraine's media sector is reflected in the analysis of World Press Freedom Index data, which confirms the existence of significant problems in this area (Table 1). The ranking of 180 countries according to this index is annually compiled by the international non-governmental organization Reporters Without Borders, which compiles statistical information on the persecution and detention of journalists, restrictions on freedom of speech, censorship, and pressure on the media. According to the World Press Freedom Index methodology, a score of 100 is the most desirable score in a country, as it means the highest possible level of press freedom, while a score of 0 indicates the absence of press freedom and is considered the most undesirable score. As can be seen from Table 1, the World Press Freedom Index has fluctuated between 55 and 69 points during the 11 years of russia's war against Ukraine. Now it is 65 points in Ukraine (orange problem area).

Table 1

*Dynamics of the World Press Freedom Index in Ukraine among 180 countries
in 2014-2024*

Years	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Index value, points	63,07	60,9	67,07	66,81	68,84	67,54	67,48	67,04	55,76	61,19	65

Source: compiled by the author based on data [1].

To move into the green zone of countries with scores between 85 and 100, Ukraine must defeat the russian enemy and economically stabilize the media sector, reduce the significant oligarchic influence on the media, neutralize russia's aggressive propaganda campaign against Ukraine and strengthen our country's information defense.

In 2024, the Scandinavian countries remain the leaders in the press freedom ranking - Norway (91.89), Denmark (89.6) and Sweden (88.32). The fourth and fifth places are taken by the Netherlands (87.73) and Finland (86.55), respectively. The outsiders of this ranking in the same year are Iran (21.3), North Korea (20.66), Afghanistan (19.09), Syria (17.41) and Eritrea (16.64).

RSF experts view press freedom as the ability of journalists to generate and disseminate reliable and independent information to the public without risk to their personal safety, which meets the national interests of the state and is beyond the influence of exogenous and endogenous factors of economic, social, legal and political nature.

However, russia's war against Ukraine has led to socio-economic challenges for the media sector, such as migration, mobilization, psychological and emotional burnout, staff turnover, loss of qualified employees, volatility of donor assistance, international support and risks of financial fragility, destruction of infrastructure, equipment theft, blackouts, and lack of risk management. All this has led to a decrease in the efficiency of the media industry.

Therefore, in our opinion, it is necessary to increase the level of financial and economic stability by increasing the volume of grants support in this area. It should also be noted that there is a risk that international support for the media in the central, northern, and western regions of Ukraine will decrease and that funding for grant projects in the frontline areas will increase. It is therefore necessary to diversify financial income in this area. However, the German Marshall Fund of the United States, as part of its Ukraine: Relief, Resilience, Recovery program offers independent media in Ukraine the opportunity to receive a \$25,000 grant on a regular basis [2]. Preference will be given to the implementation of immediate projects lasting up to 1 year that address the immediate needs of media professionals, support those who create and disseminate reliable media content, report from the battlefield, work to expose information criminals, reduce the spread of false information and its negative impact on the population.

Thus, the current trends in the media industry in Ukraine are high risk, approximation to the standards of the Western media industry, digitalization, a shift in focus to the virtual electronic media segment, convergence of media and new technological solutions, and flexibility as a need to quickly adapt to changes in times of war and other crises.

Promising areas for the development of the media sector include the introduction of effective media education, the practical implementation of successful foreign cases (media start-ups), the rational use of partnerships

and the expansion of the use of artificial intelligence tools in journalism; maintaining financial stability in times of war, as the prosperity of this sector meets the requirements of the state's national security.

References:

1. Europe-Central Asia. Ukraine. 2024. URL: <https://rsf.org/en/index?year=2024>.
2. До 25000 дол. США – гранти для реалізації проєктів громадськими організаціями та незалежними медіа України. 2025. URL: <https://chaszmin.com.ua/do-25-000-000-ssha-granty-dlya-realizatsiyi-proyektiv-gromadskymy-organizatsiyamy-ta-nezalezhnymy-media-ukrayiny/>.

Максим Кишкар,

студент 1 курсу ОКР Магістр
спеціальності “Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”

Науковий керівник: **Олексій Томілін,**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

ФІНАНСОВІ РИЗИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА СПОСОБИ УПРАВЛІННЯ НИМИ

В умовах сучасної економічної нестабільності трансформаційних процесів на світовому ринку, залишається невирішеною проблема формування ринкових відносин та ефективного управління фінансовими ризиками підприємств. Уміння ефективно управляти ризиками стає ключовим елементом стратегії підприємницької діяльності. Проблема недостатньої ефективності управління ризиками для багатьох підприємств аграрної сфери залишається актуальною. Питання розробки та впровадження систем і стратегій управління фінансовими ризиками є надзвичайно важливими і потребують негайного вирішення. Так, В.О. Жмуденко [1, с. 56] своїми дослідженнями доводить, що головною проблемою сільського господарства України є зростання розмірів непередбачуваних економічних збитків та скорочення виробничих процесів, повна чи часткова втрата отриманих доходів. Критична економічна ситуація, яка склалася нині в агропромисловому виробництві вимагає термінового вирішення існуючих проблем з метою управління величин ризиків та прийняття ефективних управлінських рішень з метою досягнення стійкості на товарному ринку. Ризики, визначені в результаті

погіршення економічної ситуації в Україні через військові дії в Україні, посилюють рівень диспропорцій у розвитку регіонів, а також гальмують впровадження новітніх інноваційно-інвестиційних технологій в агропромислове виробництво.

Ризик – економічною подією, яка є сполученням можливостей виникнення несприятливих випадків та виникнення причин від них у вигляді збитків або нанесеної шкоди [2, с. 167-168]. Ризиком називають цілеспрямовані дії або бездіяльність, в результаті яких існує визначена можливість отримання результатів різного економічного характеру [3].

Вагомою частиною уникнення ризиків є вдосконалення сучасних економічних інструментів управління ризиками, як внутрішніх, так і зовнішніх параметрів господарської діяльності підприємства [4, с. 154].

Так, Л.М.Васильєва, Ю.М. Дурденко [5, с. 204] своїми дослідженнями доводять, що ефективне управління підприємницьким ризиком є невід'ємним складовим елементом успішної діяльності сільськогосподарських підприємств. Змістовною частиною уникнення ризиків є використання на практиці кількісних та якісних методів і моделей оцінювання ризиків.

На нашу думку, підвищення фінансової стійкості, зменшення величин ризику у господарській діяльності сільськогосподарських підприємств можливе лише при раціональному поєднанні ступеню спеціалізації виробництва та диверсифікації. Застосовувати диверсифікацію в агропромисловому виробництві необхідно надзвичайно обережно, враховуючи всі слабкі та сильні сторони специфіки виробничого процесу, сучасних форм конкурентної взаємодії товарів та послуг на споживчому ринку. Готова продукція сільськогосподарських товаровиробників на споживчому ринку має відповідати світовим стандартам якості. Це дасть змогу більш ефективно впливати на товарний ринок, зменшувати величину ризику діяльності підприємства, підвищувати ефективність виробництва, забезпечуючи продовольчу безпеку країни.

Для досягнення успішної діяльності сільськогосподарських підприємств має бути підтримка господарської діяльності сільськогосподарських підприємств на рівні держави шляхом регулювання фінансово-економічного процесів, створивши сприятливі умови для конкурування продукцією сільського господарства як на внутрішньому, так і на зовнішньому товарних ринках.

На нашу думку, до основних методологічних принципів управління ризиками доцільно віднести:

- рівноправність і різноманітність форм власності;
- самостійність господарських суб'єктів господарювання;
- максимізація прибутку і мінімізація збитків;
- економічну відповідальність;

- стратегічне планування;
- прогнозування і моделювання;
- соціальну захищеність сільських працівників.

Особливості організації управління ризиками в аграрному секторі економіки пов'язані з особливостями специфіки виробництва, що зумовлюють необхідність застосування ефективних управлінських рішень в регулюванні фінансовими ризиками на підприємстві.

Таким чином, розробка ефективних фінансово-економічних механізмів регулювання величин ризику господарської діяльності підприємств, дозволять розширити ринок збуту сільськогосподарської продукції, дадуть змогу диверсифікувати ризики підприємств та контролювати їх витрати.

Список використаних джерел:

1. Жмуденко В. О. Особливості управління ризиками в аграрній сфері. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Вип. 3. С. 55–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2015_3_9. (дата звернення – 13.01.2025).
2. Sysoieva I., Zagorodniy A., Pylypenko L., Tomilin O., Balaziuk O. and Pohrishchuk O. Analysis of potential risks of audit of agricultural enterprises. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol. 7, no. 1, pp. 164–191. URL: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.01.09>. (дата звернення – 13.01.2025).
3. Томілін О., Краснікова О., Гечбаія Б., Зоря С., Дроботя Я., Синиця Ю. Управління ризиками в аграрному секторі: фінансовий аспект. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Т. 4 № 51. С. 147–162. DOI: 10.55643/fcaptr.4.51.2023.4096 URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15937> (дата звернення – 13.01.2025).
4. Томілін О.О. Організація господарської діяльності підприємства: монографія. Полтава: “Оріяна”, 2009. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567> (дата звернення – 13.01.2025).
5. Васильєва Л.М., Дурденко Ю.М. Аналіз підходів до оцінки методів сільськогосподарського ризику. *Бізнес-Інформ*. 2024. № 8. С. 203–208. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-8_0-pages-203_208.pdf (дата звернення – 13.01.2025).

Антон Кірічек,
аспірант ОНП «Економіка підприємств та
галузей національного господарства»
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник: **Вікторія Байдала,**
д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
м. Київ, Україна

РЕГУЛЮВАННЯ СВІТОВОГО РИНКУ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ РОСЛИН

Регламент (ЄС) № 1272/2008 щодо класифікації, маркування та пакування речовин і сумішей (CLP) суттєво змінив Директиви 67/548/ЄЕС і 1999/45/ЄС з 1 червня 2015 року. Регламент приймає Глобально гармонізовані ООН Критерії системи класифікації та маркування хімічних речовин (GHS) у всіх державах-членах ЄС та має намір «забезпечити високий рівень захисту здоров'я людини й навколишнього середовища, а також вільний рух хімічних речовин, сумішей і певних специфічних виробів» [1]. Пестициди підпадають під сферу дії CLP і тому повинні бути класифіковані за їх небезпекою, належним чином упаковані та марковані перед розміщенням на ринку. Щоб гарантувати, що хімічні речовини, розміщені на ринку, не впливають негативно на здоров'я людини чи навколишнє середовище, виробники, імпортери й наступні користувачі також повинні дотримуватися положень Регламенту (ЄС) № 1907/2006 щодо реєстрації, оцінки, авторизації та обмеження хімічних речовин [2; 3]. REACH накладає зобов'язання реєструвати будь-яку хімічну речовину, що надходить на ринок, і виробники повинні визначати та керувати ризиками, пов'язаними з цими хімічними речовинами. Вони мають продемонструвати, як можна безпечно використовувати речовину, і повинні повідомити користувачів про заходи управління ризиками. Пестициди, які вже зареєстровані, не потребують реєстрації на основі REACH. Це стосується речовин, які використовуються в пестицидах, а саме:

- активні речовини в біоцидних продуктах, які були схвалені відповідно до Регламенту 528/2012/ЄС [4]. Перелік дозволених активних речовин, що використовуються в біоцидних продуктах, доступний на веб-сайті Європейського хімічного агентства [1; 5];
- активні речовини в засобах захисту рослин, схвалені відповідно до Регламенту 1107/2009/ЄС [6]. Перелік діючих речовин у засобах захисту рослин доступний на сайті Комісії ЄС [7].

Лише діючі речовини можуть вважатися зареєстрованими, а інші речовини, які використовуються для виробництва біоцидів або засобів

захисту рослин, підлягають реєстрації. Крім того, застосовуються інші положення REACH, такі як надання інформації користувачам (наприклад, паспорти безпеки (SDS) [8].

Поряд із положенням про розміщення на ринку ЗЗР (1107/2009/ЄС) була прийнята Директива 128/2009/ЄС про стале використання пестицидів, спрямована на зменшення ризиків для навколишнього середовища та здоров'я при збереженні продуктивності сільськогосподарських культур, а також покращення контролю за використанням і розповсюдженням пестицидів. Ця директива вимагає від держав-членів реалізації національних планів із кількісними цілями, завданнями, заходами та графіками для зменшення ризиків і впливу використання пестицидів на здоров'я людини й навколишнє середовище. У планах повинні передбачатися індикатори, що стануть базою моніторингу використання ЗЗР. З метою моніторингу досягнень цих національних планів Регламент 1185/2009 щодо статистики пестицидів встановлює правила для збору інформації про річну кількість пестицидів, розміщених на ринку та використаних у кожній державі-члені. Ключовим елементом директиви щодо сталого використання пестицидів (128/2009/ЄС) є сприяння комплексній боротьбі зі шкідниками. Інтегрована боротьба зі шкідниками має на меті підтримку використання пестицидів на рівнях, які є економічно й екологічно виправданими та які зменшують або мінімізують ризик для здоров'я людини й навколишнього середовища [9; 10].

Держави-члени повинні інформувати громадськість та підвищувати обізнаність щодо пестицидів, ризиків і негативних наслідків, які вони можуть спровокувати. Обладнання, яке використовується при внесенні пестицидів, повинно перевірятися мінімум один раз і постійно калібруватися. Країни мають забезпечити вжиття заходів, спрямованих на захист водного середовища й джерел питної води від негативного впливу на них пестицидів, зокрема за рахунок використання пестицидів, що не є небезпечними для водного середовища; превалювання найефективніших способів внесення; застосування пом'якшувальних заходів; зменшення чи скорочення використання пестицидів на інфраструктурних об'єктах біля поверхневих ґрунтових вод та на закритих поверхнях, що мають високий ризик стоку в поверхневі води і каналізаційні системи [9].

Список використаних джерел:

1. ECPA. Industry statistics. URL: <https://croplifeeurope.eu/>.
2. Regulation (EC) No 1907/2006 of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 concerning the Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals (REACH), establishing a European Chemicals Agency, amending Directive 1999/45/EC and repealing Council Regulation (EEC) No 793/93 and Commission

- Regulation (EC) No 1488/94 as well as Council Directive 76/769/EEC and Commission Directives 91/155/EEC, 93/67/EEC, 93/105/EC and 2000/21/EC. 2006. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32006R1907:en:NOT>.
3. ECHA. Introductory guidance on the CLP regulation». 2019. 93 p. URL: https://echa.europa.eu/documents/10162/23036412/clp_introductory_en.pdf/b65a97b4-8ef7-4599-b122-7575f6956027.
 4. Regulation (EU) No 528/2012 of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 concerning the making available on the market and use of biocidal products. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/528/oj/eng>.
 5. ECHA. Biocidal Active Substances. URL: <http://echa.europa.eu/information-on-chemicals/biocidal-active-substances>.
 6. Regulation (EC) № 1107/2009 of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 concerning the placing of plant protection products on the market and repealing Council Directives 79/117/EEC and 91/414/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2009/1107/oj/eng>.
 7. EU. Pesticides database. URL: <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/?event=homepage&language=EN/>.
 8. ECHA. Guide on registration. 2016. URL: https://echa.europa.eu/documents/10162/23036412/registration_en.pdf/de54853d-e19e-4528-9b34-8680944372f2.
 9. EU Council. Progress report on the implementation plan to increase the availability of low-risk plant protection products and accelerate implementation of integrated pest management in Member States: Note from the Commission. Brussels. 2019. № 10238/19. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10238-2019-INIT/en/pdf>.
 10. Directive 2009/128/EC of the European Parliament and of the Council of 21 October 2009 establishing a framework for Community action to achieve the sustainable use of pesticides. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/128/oj/eng>.

Роман Корнійчук

здобувач *третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти*
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків, Україна

Науковий керівник: **Олена Сущенко**,
д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму
та готельно-ресторанного бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ УПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ПОСЛУГ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ

Цифровізація суттєво трансформує туристичну галузь, відкриваючи нові можливості для підвищення ефективності та якості надання послуг. Використання інформаційних технологій охоплює різні аспекти туристичної діяльності, включаючи туристичні агентства, страхові та транспортні компанії, екскурсійні служби, готелі, ресторани та інші заклади, що обслуговують як індивідуальних туристів, так і групи. Впровадження цифрових платформ стимулює інновації, розширює ринки збуту, знижує витрати та підвищує безпеку й якість обслуговування. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності туристичних підприємств та забезпечує їх адаптацію до сучасних умов ринку. Особливо актуальним це питання є протягом останніх років, коли, спочатку карантинні обмеження відповідно до пандемії COVID-19, а потім повномасштабне вторгнення росії в Україну, повністю змінили реальіі туристичного бізнесу не тільки в нашій країні, а й в світі.

Сучасні цифрові рішення орієнтовані на дослідження споживчого попиту та індивідуалізацію обслуговування, акцентуючи увагу на створенні вражень, що забезпечують лояльність туристів до певного бренду або підприємства. Це включає зміну технологій обслуговування та формування нових видів послуг чи продуктів. Використання Big Data у туризмі дозволяє аналізувати інформацію, складати прогнози та сприяти сталому розвитку галузі. Продумане впровадження передових цифрових технологій допомагає реалізувати стратегії, що базуються на ширшому використанні цифрового контенту та платформ, що є особливо актуальним у повоєнний період для стабілізації робочого середовища та стимулювання інноваційного підходу у сфері туризму.

Цифрові технології значним чином трансформували туристичну галузь, революціонізуючи туристичні підприємства, продукти та дестинації. Цифровізація також змінила традиційні ролі виробників і споживачів туризму, з'явилися нові професії, відносини, бізнес-моделі та компетентності. Зростання цифрових платформ збільшило різноманітність та обсяг туристичних продуктів, послуг та досвіду, а функціональність на вимогу прискорила швидкість економічних

транзакцій, поінформованість про ринок та зворотній зв'язок. Ці зрушення створили нові можливості, а також виклики для туристичних підприємств. Попри існуючі виклики, процес цифрової трансформації в туристичній сфері активно розвивається, що підтверджується низкою практичних прикладів. Зокрема, авіакомпанія Alaska Airlines розпочала тестування інноваційних технологій, спрямованих на зменшення часу перебування пасажирів у залах аеропорту. У Міжнародному аеропорту San Jose Mineta International створено новий технологічний центр, який включає систему самостійної здачі багажу та використання iPad Pro для прискорення процесу посадки. Крім того, Austrian Airlines у співпраці з Віденським міжнародним аеропортом та інноваційною платформою Plug and Play працюють над переосмисленням досвіду обслуговування пасажирів. Метою цього партнерства є підвищення рівня цифровізації, оптимізація процесів реєстрації та забезпечення більшої безпеки під час операцій [1, 2]. Такі ініціативи свідчать про прагнення авіаційної галузі до цифровізації, спрямованої на покращення якості обслуговування та підвищення ефективності операцій.

Цифровізація туристичної галузі сприяє появі та активному використанню нових віртуальних компаній, які надають широкий спектр послуг для мандрівників. Зокрема, для пошуку авіаквитків популярними є сервіси Aviasales, Skyscanner та Expedia. Для бронювання готелів мандрівники часто використовують платформи Booking.com та Airbnb. Для організації транспортних перевезень набули поширення сервіси на кшталт BlaBlaCar. Крім того, існує багато локальних ресурсів, які працюють за аналогічним принципом, адаптуючи свої послуги до специфіки регіональних ринків. Ці цифрові платформи змінили спосіб придбання туристичних послуг, надаючи користувачам можливість самостійно планувати та бронювати подорожі онлайн. Водночас типи відпочинку залишаються незмінними, але процес їх організації стає більш зручним та доступним завдяки цифровим технологіям.

Завдяки цифровізації з'явилися різноманітні мобільні додатки для бронювання, у тому числі розроблені на замовлення окремих туроператорів. Однак розробка та підтримка таких застосунків вимагає додаткових ресурсів, тому не всі компанії впроваджують їх у свою діяльність. Незважаючи на це, тенденція до цифровізації туристичних послуг продовжує зростати, підвищуючи ефективність та зручність для споживачів. Використання технологій, включаючи "Інтернет речей", послуги на основі розташування, штучний інтелект, доповнена та віртуальна реальність і технологія блокчейн призвели до створення туристичної пропозиції, яка є більш привабливою, ефективною, інклюзивною та прибутковою. Це також сприяло інноваціям і переосмисленню процесів з метою подолання таких проблем, як сезонність і перенаселеність, а також розробленню інтерактивних застосунків.

Так само, як смартфон змінив телекомунікації та медіа, комплексна модель розумних подорожей, яка включає розумні візи, кордони, процеси безпеки та інфраструктуру, робить революцію в туризмі. Завдяки консолідації цих інструментів пасажери можуть бронювати рейси та реєструватися онлайн, мати посадкові талони на своїх смартфонах, проходити через автоматичні ворота та навіть підтверджувати свої посадкові талони в електронному вигляді для посадки на літак. Ці заходи покращують як полегшення подорожей, так і безпеку. Однак, слід зазначити, що незважаючи на високий рівень доступності інформації в Інтернеті, її використання українськими туроператорами залишається обмеженим. Це зумовлено кількома факторами. По-перше, невелика кількість користувачів мережі та недостатня популярність українських вебсайтів обмежують потенційну аудиторію онлайн-ресурсів туроператорів. Це знижує ефективність інтернет-реклами та стримує інвестиції в цифрові платформи. По-друге, відсутність прозорого моніторингу інтернет-ресурсів ускладнює оцінку ефективності онлайн-діяльності та перешкоджає впровадженню сучасних інформаційних технологій у туристичному бізнесі. По-третє, недостатнє використання сучасних інформаційних та інтернет-технологій українськими туристичними підприємствами призводить до зниження їхньої конкурентоспроможності порівняно із західними колегами. Це обмежує можливості для оперативного обміну інформацією та впровадження новітніх технологій у сфері туризму.

Таким чином, можна зазначити, що майбутнє подорожей засноване на технологіях, тому робота в галузі туризму вимагатиме нових технічних знань, які використовуються для ефективного впровадження та керування смарт-ініціативами. Як і в інших галузях економіки, інтелектуальна автоматизація змінить природу робочих місць у сфері подорожей та створить нові можливості для працевлаштування. Загалом, перспективи впровадження цифрових послуг у галузі туризму є надзвичайно обнадійливими. Цифровізація сприяє підвищенню ефективності, якості та безпеки туристичних послуг, забезпечуючи конкурентні переваги для підприємств та покращуючи загальний досвід туристів.

Список використаних джерел:

1. Розвиток туризму в умовах цифровізації економіки [Електронний ресурс]: монографія / О. А. Сущенко, Н. А. Дехтяр, О. П. Клок та ін.. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2023. – 201 с.
2. Tourism and Hospitality in Conditions of Digital Economy: Problems and Perspectives [Electronic resource] : monograph / K. Naumik-Gladka, O. Sushchenko, O. Stryzhak [et al.]; Simon Kuznets Kharkiv national university of economics. – Kharkiv : S. Kuznets KhNUE, 2023. – 233 p.

Оксана Краснікова,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

Полтавського державного аграрного університету,

Максим Зигаленко,

студент 1 курсу спеціальності «Фінанси, банківська

справа, страхування та фондовий ринок»

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Полтавського державного аграрного університету,

м. Полтава, Україна

ПРИЧИНИ БАНКРУТСТВА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Вплив банкрутства підприємств на економічний стан держави не викликає сумніву, оскільки в результаті скорочення працюючих підприємств зменшуються податкові надходження до бюджетів всіх рівнів, збільшується кількість безробітних, а отже виникає необхідність збільшувати видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення. В умовах катастрофічної нестачі грошових коштів це неможливо, тому зростає соціальна напруга в суспільстві. Таким чином, визначення причин банкрутства зумовлює актуальність обраної теми.

Війна на території нашої держави призвела до глибокої економічної кризи. Щоденні обстріли знищують інфраструктуру міст, що ускладнює роботу підприємств, транспортування виробленої продукції, руйнують основні та оборотні засоби, логістичні маршрути. Демографічна криза, зумовлена воєнними діями призвела до різкого скорочення працівників у зв'язку із міграцією та мобілізацією працездатного населення та на жаль, високим рівнем смертності. На фоні перелічених факторів спостерігається зростання інфляційних процесів, які впливають на формування цін на реалізовану продукцію. Зростає вартість енергоносіїв, пального, сировини, запчастин. Внаслідок зростання цін скорочується попит на продукцію, що призводить до зменшення розміру виручки від реалізованої продукції та зростанню дебіторської заборгованості, порушенню платіжно-розрахункової дисципліни. Ці чинники формують сприятливі умови для банкрутства підприємств.

В наукових працях та законодавчо-нормативних документах наведені різні тлумачення терміну «банкрутство». Розглянемо деякі з них в таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування категорії «банкрутство»

Джерело	Трактування
Господарський кодекс [1]	Банкрутство – нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через

	застосування визначеної судом ліквідаційної процедури
Кодекс України з процедур банкрутства [2]	Банкрутство – визнана господарським судом нездатність боржника, крім страховика або кредитної спілки, відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом, грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури або процедури погашення боргів боржника
Методичні рекомендації щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство» [3]	Банкрутство – це неспроможність юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності у встановлений строк задовольнити вимоги кредиторів, повернути кредити банку та забезпечити обов'язкові платежі до бюджету
Терещенко О. О. [4]	Банкрутство підприємств – це наслідок глибокої фінансової кризи, система заходів щодо управління якою не дала позитивних результатів
Сукрушева Г.О., Папуцин В. М. [5]	Банкрутство підприємства – це наслідок глибокої фінансової кризи підприємства, що приводить до відмови фінансувати основну поточну діяльність у зв'язку з відсутністю коштів, та відмова сплачувати за власними борговими зобов'язаннями, що є підставою для ліквідації підприємства

Спільним у законодавчих документах у трактуванні терміну «банкрутство» є нездатність боржника задовольнити вимоги кредиторів. У Терещенка О. О., Сукрушевої Г. О. та Папуцина В. М. – це наслідок глибокої фінансової кризи [4, 5]. Але, на нашу думку більш обґрунтованим є визначення, яке надається в Кодексі України з процедур банкрутства, в якому зазначається, що банкрутство повинно бути визнано господарським судом.

Отже, регулярний моніторинг фінансового стану, проведення діагностики банкрутства, вивчення негативних факторів впливу на діяльність підприємства дозволить своєчасно реагувати на щоденні виклики та попередити ймовірність настання банкрутства господарюючого суб'єкта.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
2. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
3. Методичні рекомендації щодо застосування комерційними банками Закону України «Про банкрутство» : рекомендації Національного

банку України від 21.07.1994 р. №23012/105. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_105500-94#Text

4. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2004. 412 с.
5. Сукрушева Г.О., Папуцин В. М. Причини та наслідки банкрутства вітчизняних підприємств у сучасних умовах. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 9. С. 682-686.

Yaroslav Kudria,

*PhD (Econ.), senior researcher of the department of problems of the real sector
of the regional economy,*

Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Ukraine

ABOUT MANAGERIAL DETERMINANTS OF INFLUENCE ON THE EFFICIENCY OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONAL INDUSTRY

In the modern conditions of economic development, more attention is paid to the study of the problems of industry, as one of the main ones in the economy of countries, and therefore very acute questions arise regarding its exit from the crisis. The current state and ways of the development of the industry of Ukraine still continue to concern representatives of the state authorities, heads of business entities. This is explained by the fact that the problem of preserving and strengthening the industry directly affects the national economy, foreign policy, social stability and pace of scientific and technological progress. It is also allows us to take into account the national interests [1, p. 3; 2, p. 65; 3, p. 127 – 128].

Moreover, among the most important tasks that require urgent action, we can especially highlight creation of the effective management mechanisms, internal consolidation of industry at all levels of economy, its liberation from structural redundancy, etc. For the successful implementation of these and the other tasks, a well-founded program of integration of the industry into the market infrastructure, increasing it's the economic attractiveness is necessary. A sustainable development of industry of the regions, a qualitative increase in its efficiency and competitiveness is possible only on the basis of the introduction of modern market tools [2, p. 95].

The use of development strategy allows enterprises to continue to develop within the existing market at a new qualitative level without using unrelated diversification. And thus achieve more stable efficiency and reduce the risk of economic activity. When formulating the development strategy of an enterprise, it is necessary to take into account: types of reactions to changes in external environment (in the demand, level of competition, legislation, etc.) – the both threatening and favorable:

- the protection against negative developments and promotion of positive trends;
- the options for allocating resources between divisions, departments and areas of activity in order to use them the most effectively in order to achieve strategic goals;
- the methods of competition in the each of the areas of activity of the enterprise to ensure competitiveness.

In order to avoid serious mistakes when formulating a development strategy, it is necessary to take into account the key development resources, the accumulation of which contributes to the competitiveness of the enterprise:

- the availability of advanced technology;
- the development of own R&D;
- the quality of technical service;
- the ability to maneuver prices and product range;
- the financial position of enterprise and the level of financial risk management;
- the availability of a sales network, experienced personnel to promote goods on the markets.

When developing a company's development strategy, the focus should be on matching potential opportunities with the planned volume of production and sales. And when the developing a company's development strategy, the main focus should be on the correspondence of potential opportunities to the planned volume of production and the sales. The company's action program is calculated on the basis of its existing production capacities, taking into account the range of the products. The program is then compared with the volume of market demand for the respective type of product and the necessary and sufficient increase in the volume of products is determined, together with the quantity produced, is ensured by solvent demand.

Sustainable development of industrial enterprise should be understood as structural changes in production, financing, marketing, management and the other elements of the enterprise's potential aimed at increasing its value. In the process of restructuring, the following tasks are solved:

- the improvement of production activities and the structure of the business entity's divisions that carry out these activities;
- the increase in the efficiency of the use of all types of resources – financial, human, material;
- the creation of organizational structures and management ideology that are adequate to the strategic goals of the business entity and the ensure strategic business efficiency in a changing competitive environment;
- the formulation and implementation of a new image of the business entity in daily practice both among its employees and the public.

The continuous changes in external and internal environment of an enterprise require the use of scenario-based approaches in strategic planning that address all aspects of enterprise's activities reflected in its mission. The main (basis) approaches to the enterprise restructuring are developmental restructuring and reengineering, which differ in depth of structural changes. Thus, the process of implementing a cumulative strategy for sustainable development of an industrial enterprise consists of the following stages.

Awareness of the need to move to a qualitatively the new level of enterprise functioning. Through continuous monitoring of changes in the external and internal environment of the enterprise and analysis of incoming information, the causes and factors that can cause both negative and positive changes in the financial and competitive position of the enterprise are identified in a timely manner.

The new strategic goals are formulated. In accordance with the new goals, the organizational, the production and marketing potential of the enterprise, the necessary technological changes in production and the products themselves are theoretically studied, and the planned structural changes are linked to the necessary resources.

With the same degree of completeness as for the strategic potential, a model of the existing potential of enterprise is created. The system of marketing, production, supply, finance and management of enterprise structure is described, its effectiveness is assessed in order to identify problem areas. The current market assessment of the enterprise's potential is built, and the main factors affecting the efficiency of the enterprise and its market value are identified.

By comparing the initial position of the company and its ultimate goals, the type of strategic changes, – the sustainable development, – is determined. At this stage, specific strategies for enterprise development are considered, which can be divided into external and internal.

So, the transition to a new business model is a consistent implementation of the company's strategy. In this case, the entire transition period is divided into several tactical intervals with control points, where the actual implementation of the business plans is recorded and the results achieved are compared with the planned tasks. If the actual results coincide with the planned targets (within the specified tolerances), the sustainable development strategy, its implementation are recognized as satisfactory and its implementation continues in the next tactical interval. If the deviation of actual results from planned results exceeds the range of the permissible deviations, the reasons for such deviation are carefully analyzed.

List of references:

1. Моделювання системи розвитку машинобудівного підприємства [Текст] : [монографія] / Н. Касьянова, Н. Вецепура, Д. Солоха. – Донецьк : ДонУЕП, 2010. – 260 с.

2. Процессное управление машиностроительным предприятием: методологические положения и практика [Текст] : [монография] / В. Денисов, О. Грищенко. – Донецк : НАН Украины ; Ин-т экон. пром-сти, 2005. – 188 с.
3. O'Connell David The sustainable development of industrial corporations: theory, methodology and practice [Text] : [monograph] / David O'Connell. – UK : The Sun, 2023. – 325 p.

Микола Лесик,
здобувач за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти,
Науковий керівник: **Уляна Савків,**
к. е. н., доцент кафедри менеджменту і маркетингу,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
Україна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ІНДУСТРІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства освіта відіграє важливу роль у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку країни. Інтеграція цифрових технологій у функціонування освітньої індустрії зумовлює необхідність розробки ефективного організаційно-економічного механізму, який дозволить гармонійно поєднати інноваційні підходи до навчання, економічну ефективність та соціальну інклюзивність освітніх процесів.

Освітню індустрію в Україні з економічної сторони можна оцінити як таку, що потребує значних інвестицій для її реформування та подальшого розвитку [1].

Впровадження організаційно-економічного сприятиме забезпеченню високої якості освітніх послуг, підвищенню рівня доступу до знань та формуванню адаптивних моделей управління освітньою діяльністю. Особливого значення набуває системний підхід до моделювання організаційно-економічного механізму, що враховує принципи сталого розвитку, цифровізації та інноваційності.

Концепція сталого розвитку освіти ґрунтується на балансуванні економічних, соціальних та екологічних аспектів освітньої діяльності. Основними принципами сталого розвитку освітньої індустрії є: оптимізація використання фінансових, матеріально-технічних та людських ресурсів; забезпечення рівного доступу до якісної освіти для всіх верств населення; інтеграція цифрових технологій у навчальний процес та систему управління освітою; можливість швидкого реагування

на зміни в технологічному, економічному та соціальному середовищі.

Сталий розвиток освітньої індустрії передбачає використання сучасних цифрових технологій для підвищення ефективності навчального процесу, розширення освітніх можливостей та покращення системи управління знаннями.

Формування ефективного організаційно-економічного механізму сталого розвитку освіти передбачає структуровану взаємодію між різними складовими системи освіти та її цифровими компонентами.

Організаційна складова ефективного організаційно-економічного механізму сталого розвитку освіти передбачає:

- створення єдиних освітніх платформ, інтегрованих інформаційних систем управління освітою, використання Big Data та штучного інтелекту для аналітики та прогнозування освітніх тенденцій;
- впровадження цифрових технологій у процеси стратегічного планування, моніторингу якості освіти та адміністративного менеджменту;
- інтеграція адаптивних навчальних платформ, персоналізованих освітніх траєкторій та технологій віртуальної реальності в навчальний процес;
- взаємодія освітніх установ із бізнесом, державними структурами та міжнародними організаціями для розвитку освітніх програм, орієнтованих на вимоги цифрової економіки.

Економічна складова організаційно-економічного механізму включає: застосування державно-приватного партнерства, грантового фінансування, інвестиційних програм у сфері EdTech; використання блокчейн-технологій, електронних платформ для управління фінансовими ресурсами, цифрових освітніх ваучерів; впровадження цифрових освітніх послуг, розвиток комерційних освітніх проєктів, створення технологічних стартапів у сфері онлайн-навчання; розвиток навичок цифрової грамотності у викладачів, студентів та управлінців освітньої сфери.

Процеси цифровізації мають значний потенціал для забезпечення сталого розвитку освітньої індустрії, зокрема:

- розширення доступу до освіти через створення відкритих освітніх платформ, масових онлайн-курсів та гібридних моделей навчання;
- підвищення ефективності освітнього процесу завдяки використанню штучного інтелекту, автоматизації процесів оцінювання знань, адаптивних навчальних технологій;
- зменшення негативного впливу на довкілля шляхом скорочення використання паперових носіїв, електронної комунікації та дистанційного навчання;

- формування цифрової культури суспільства та адаптація освітніх програм до викликів цифрової економіки.

Попри численні переваги цифровізації освітньої сфери, існують певні виклики, які можуть уповільнювати її впровадження: обмежений доступ до сучасних цифрових технологій у віддалених регіонах; ризики несанкціонованого доступу до освітніх платформ, маніпуляцій із цифровими сертифікатами; недостатня цифрова грамотність педагогів та управлінців у сфері освіти; необхідність розробки національних цифрових освітніх екосистем.

Для забезпечення стабільності та розвитку освітньої системи в сучасних умовах необхідно впровадити комплексні стратегії, які дають змогу адаптуватися до різних викликів. Їхніми основними напрямками є такі: фінансування освіти, забезпечення дистанційного навчання, психологічна підтримка, гнучкість навчальних програм, моніторинг та оцінювання стану освітньої індустрії, співпраця та партнерство [2].

Формування організаційно-економічного механізму сталого розвитку освітньої індустрії в умовах цифровізації є стратегічним завданням для розвитку суспільства. Комплексний підхід до цифрової трансформації освітньої сфери дозволяє забезпечити її ефективність, інклюзивність та економічну сталість. Впровадження сучасних цифрових рішень, оптимізація управлінських та фінансових механізмів, а також розширення міжнародного співробітництва сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності національної освітньої системи в умовах глобалізації.

Список використаних джерел:

1. Савків У.С., Лесик М.В. Державне антикризове управління освітньою індустрією в умовах воєнного часу. *Наукові перспективи. Серія «Економіка»*. № 1 (55). 2025. С. 962-973.
2. Лесик М.В., Савків У.С. Особливості розвитку освітньої індустрії в Україні. Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кам'янець-Подільський, 21-22 травня 2024 р.). Кам'янець-Подільський : НРЗВО КПДІ, 2024. С. 137-139.

Станіслав Луговський,
аспірант кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва,
Любов Залізна,
старший викладач кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ ЗА КРИЗОВИХ УМОВ, СПРИЧИНЕНИХ ВІЙНОЮ

З початком глобалізування, інтегрування багато країн гостро потребують іноземного інвестування [9], серед яких є і Україна. Ключовою причиною цього виступають низькі, недостатні внутрішні ресурси, які полягають у недостатніх внутрішніх заощадженнях [9]. Саме тому актуальним є розроблення ефективних інструментів залучення іноземних інвестицій в економіку країн. Особливо важливо їх реалізування за кризових умов, в яких зараз опинилася економіка України. Важливим є активна участь у міжнародній інвестиційній діяльності. Міжнародна інвестиційна діяльність – це «сукупність практичних дій суб'єктів із іноземного інвестування», яка «перерозподіляє у просторі, часі ресурси між окремими суб'єктами, об'єктами різних країн» [2].

Проблематика формування, розвивання інструментів залучення іноземних інвестицій в економіку України за кризових умов знаходить відображення у працях таких науковців як Білоус Ю. [3], Богдан Т. [1], Буряк А.А. [2], Джусов О.А. [8], Дудик А.В. [6], Завербний А.С. [3; 4], Качур Р.П. [5], Кісь М. [3], Лазоренко Т.В. [6], Майорова Т.В. [7], Піляк О.І. [8], Савченко М.В. [9], Степанюк В.Л. [9] та багатьох інших.

Аналізування сучасного стану міжнародного інвестиційного співробітництва нашої країни в контексті євроінтеграційного вектору розвивання показало ряд проблем.

Ключовими проблемами для залучення іноземного інвестування, які потребуватимуть особливої уваги як із боку влади так із точки зору підприємництва вченими розподілено на такі ключові групи [1; 3; 4; 6; 8; 9]:

- високий рівень корупції;
- нестабільність економіки (нестабільність валюти, девальвація, інфляція тощо),
- сповільнене реформування,
- політична нестабільність,
- законодавча невизначеність,
- війна, її наслідки,
- руйнування тощо.

Поширеною практикою для стимулювання іноземного інвестування виступає застосування наступних фіскальних інструментів: застосування загальних стимулів, стимулів сприяння розвиванню малого, середнього бізнесу, галузевих стимулів, запровадження спеціальних податкових режимів, регіональні стимули тощо.

Важливим для формування, розвивання інструментів залучення іноземних інвестицій до економіки України за кризових умов є чітке їх типологізування. Це дозволить робити вибір інструментів обґрунтованішим та ефективнішим.

Список використаних джерел:

1. Богдан Т. Нестабільність потоків міжнародних капіталів: виклики для України. 2021. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/475472_nestabilnist_potokiv_mizhnarodnih.html
2. Буряк А.А. Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС у промисловості: регіональний розріз. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент». 2017. № 25. С. 49-53.
3. Завербний А., Кісь М., Білоус Ю. Проблеми і перспективи залучення зовнішніх інвестицій у проекти відновлювальної енергетики України у воєнний та післявоєнний періоди. Економіка та суспільство. 2023. 51. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2460>
4. Завербний А.С. Проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку № 3 (1), 2021 с. 153-160.
5. Качур Р.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в трансформаційній економіці України. дис. ... канд. екон. наук. 08.00.03. Львів. 2015. 237 с.
6. Лазоренко Т.В., Дудик А.В. Інвестиційне співробітництво України з Польщею. Молодий вчений. 2015. № 12(2). С. 63-66. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_12\(2\)_17](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2015_12(2)_17).
7. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник 3-є вид., перероб. та доп. К.: ЦНЛ. 2004. 376 с.
8. Піляк О.І., Джусов О.А. Особливості використання інноваційних інструментів залучення інвестицій у підприємства туристичної галузі: краудфандінг. Економіка та суспільство. 2021. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/449>
9. Савченко М.В., Степанюк В.Л. Залучення іноземних інвестицій в економіку України: тенденції, проблеми та перспективи повоєнного відновлення. Актуальні проблеми економіки. 2024. № 6 (276). С. 6-15.

Павло Мазанько,
студент 2 курсу спеціальності
072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
Науковий керівник: **Інна Головаш,**
викладач ВСП «Харківський фаховий
коледж харчової промисловості ДБТУ»,
м. Харків, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Війна докорінно змінила економічний ландшафт України. Руйнування міст і підприємств, зменшення виробництва, падіння експорту та міграція населення створили складні виклики, які потребують не лише внутрішніх реформ, а й масштабної міжнародної підтримки. Уже зараз провідні фінансові інституції та уряди інших держав працюють над стратегіями допомоги, що дозволять Україні відбудувати економіку на сучасних принципах.

Досвід інших країн показує, що відновлення після масштабних руйнувань неможливе без зовнішніх інвестицій, технологічної підтримки та структурних реформ. Україна може скористатися найкращими світовими практиками для того, щоб не лише повернутися до довоєнних показників, а й закласти основу для майбутнього зростання.

Економічні наслідки війни проявляються у всіх сферах життя: від втрати промислових потужностей до дефіциту бюджету. Падіння ВВП у 2022 році стало найглибшим за всю історію незалежної України, а ключові інфраструктурні об'єкти зазнали серйозних пошкоджень. Блокада морських портів позбавила країну значної частини експортних доходів, а окупація частини територій ускладнила відновлення промисловості.

Крім фізичних руйнувань, українська економіка зіткнулася з проблемою втрати кваліфікованої робочої сили. Багато людей виїхали за кордон або змінили сферу діяльності, що впливає на продуктивність праці та темпи відновлення. Також значну роль відіграє зростання державного боргу, адже велика частина бюджету зараз витрачається на військові потреби.

Попри це, Україна має унікальний шанс створити нову, більш ефективну економічну систему. У світі є приклади успішного відновлення після воєн, наприклад, після Другої світової війни Німеччина та Японія змогли не просто повернутися до стабільності, а й стати світовими економічними лідерами.

Сучасна світова спільнота усвідомлює важливість підтримки України, і вже зараз діють різноманітні ініціативи, спрямовані на стабілізацію економіки. Одна з наймасштабніших ідей – це створення «Плану Маршалла» для України. Концепція передбачає залучення коштів від

міжнародних організацій і урядів розвинених країн для фінансування відбудови. Якщо після Другої світової війни США витратили мільярди доларів на відновлення Європи, то зараз схожий механізм може бути реалізований для України.

Крім цього, важливу роль відіграють міжнародні фінансові організації. МВФ уже надає Україні стабілізаційні кредити, які допомагають уникнути дефолту та зберегти макроекономічну стабільність. Світовий банк фінансує інфраструктурні проекти, а Європейський банк реконструкції та розвитку підтримує малий і середній бізнес.

Європейський Союз також виступає ключовим партнером України у питанні відбудови. Виділення багатомільярдних пакетів допомоги свідчить про довгострокові наміри щодо підтримки економічного зростання. Програми ЄС спрямовані не лише на фінансування, а й на структурні зміни – покращення управління, боротьбу з корупцією та інтеграцію в європейський ринок.

Важливу роль у відновленні відіграють і США. Американський уряд уже виділив значні кошти для підтримки українського бюджету, а також стимулює приватні інвестиції у стратегічно важливі сектори, такі як енергетика та сільське господарство. Окрім прямих фінансових вливань, велике значення має передача сучасних технологій і залучення міжнародних компаній до відбудови країни.

Попри значні зусилля міжнародної спільноти, успіх післявоєнного відновлення залежить від ефективного використання коштів. Україна має подбати про прозорість фінансових потоків, аби уникнути ризиків корупції та неефективного управління. Кожен долар чи євро, що надходить від міжнародних партнерів, повинен сприяти реальному розвитку, а не розчинятися у бюрократичних схемах.

Ще один виклик – це політична стабільність. Допомога від іноземних урядів часто залежить від політичної ситуації у самих країнах-донорах. Зміна влади у США чи країнах ЄС може вплинути на пріоритети міжнародної підтримки. Україні необхідно працювати над довгостроковими партнерствами, які не залежать від політичних змін.

Інвестиційний клімат також відіграє важливу роль. Після завершення війни багато інвесторів будуть обережно ставитися до вкладень в українську економіку, оскільки залишатимуться ризики безпеки. Завдання держави – створити сприятливі умови, які стимулюватимуть бізнес вкладати кошти у відновлення.

Не зважаючи на всі труднощі, післявоєнне відновлення може стати унікальним шансом для економічного прориву. Україна має потенціал стати регіональним лідером у кількох стратегічних галузях.

Одна з таких сфер – відбудова інфраструктури з використанням новітніх технологій. Замість простого відновлення зруйнованих об'єктів можна створити сучасні, енергоефективні міста, які відповідатимуть найкращим світовим стандартам.

Ще один перспективний напрям – цифрова економіка. Український ІТ-сектор уже зарекомендував себе на міжнародному ринку, і після війни він може стати ключовим драйвером економічного зростання. Вкладення у штучний інтелект, автоматизацію та кібербезпеку дадуть змогу створити конкурентоспроможний технологічний хаб у Східній Європі.

Крім того, Україна може стати центром розвитку «зеленої» енергетики. Багато європейських країн зацікавлені у переході на відновлювані джерела енергії, і Україна має всі передумови для розбудови вітрових та сонячних електростанцій.

Післявоєнне відновлення України – це не просто повернення до довоєнних показників, а можливість створення нової, більш ефективної економіки. Завдяки міжнародній підтримці та правильним реформам країна може інтегруватися в глобальний ринок, зміцнити свої позиції у ключових секторах та стати регіональним лідером у сфері технологій та енергетики.

Успіх цього процесу залежить від прозорості, стабільності та інвестиційної привабливості. Якщо Україна зможе використати допомогу ефективно, вона матиме шанс не просто відновитися, а й побудувати економіку майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Звіт про фінансову стабільність: Звіт Національного банку України. Червень 2022. bank.gov.ua URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H1.pdf?v=4.
2. Економічні перспективи повоєнної відбудови: виклики та можливості для сталого розвитку України / І. Новікова та ін. Financial and credit activity problems of theory and practice. 2023. Т. 3, № 50. С. 298–307. URL: <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.50.2023.4091>
3. Лаба О. Сучасний стан та суперечності розвитку міжнародної системи грантової підтримки економіки в контексті повоєнного відновлення України. Економіка та суспільство. 2024. № 66. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-59>
4. Колосова В. П. Моніторинг допомоги міжнародних фінансових інституцій в Україні zakon.rada.gov.ua URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/monitoring_mfo.pdf
5. Kurnosenko L. Проблеми та особливості міжнародної фінансової підтримки України в умовах війни. Public Administration and Regional Development. 2022. № 15. С. 255–274. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2022.15.13>

Вікторія Мацука,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та фінансів,
Маріупольський державний університет, м. Київ, Україна*

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В ЕПОХУ ВАНІ

В умовах війни та глобальних кризових процесів, світ стає ще більш непередбачуваним і мінливим. Багато компаній стикаються з новими викликами, такими як економічні санкції, зміни у ланцюгах постачання, а також соціальні та політичні потрясіння. Війна, пандемії та екологічні катастрофи створюють умови, де стабільність і передбачуваність перетворюються на рідкісні винятки. Для того, щоб вижити та адаптуватися до таких реалій, бізнесам необхідно використовувати інноваційні підходи до управління та стратегії, здатні допомогти орієнтуватися в умовах постійних змін. Особливо важливою ця проблема є для України, яка переживає важкі випробування в умовах війни з Росією.

VANI – це модель, яка допомагає осмислити реалії сучасного світу, зокрема в умовах воєнного часу та криз [3]. В умовах сучасних глобальних трансформацій, зокрема в Україні, ми спостерігаємо, як традиційні методи управління, які базуються на передбачуваності та стабільності, перестають працювати. Українські компанії, як і інші бізнеси в світі, повинні враховувати наступні фактори, щоб адаптуватися до нових умов:

Brittle (крихкість): Українські компанії стикаються з численними ризиками, зокрема в результаті обстрілів, руйнування інфраструктури, зміни у ланцюгах постачання або запровадження економічних санкцій. Навіть малі потрясіння можуть мати великі наслідки, тому бізнеси повинні працювати над підвищенням стабільності своїх процесів, розвиваючи стійкіші організаційні структури, здатні витримувати зовнішні шоки. Зокрема, це означає розвиток логістичних альтернатив і пошук нових постачальників, а також планування операцій в умовах надзвичайних ситуацій.

Anxious (тривожність): Під впливом війни та глобальних криз, підприємства та їх працівники відчують високий рівень тривоги, що може значно знижувати продуктивність і впливати на моральний дух. В Україні, де війна вже триває протягом кількох років, важливо не лише допомогти працівникам долати стрес, але й створювати середовище підтримки та турботи, забезпечуючи психологічну допомогу, гнучкість у роботі та соціальну підтримку.

Nonlinear (нелінійність): В умовах війни та криз, навіть найменші зміни можуть мати катастрофічні наслідки. Тому бізнеси повинні бути готові до неочікуваних результатів від своїх рішень, до ланцюгових реакцій, що можуть виникнути внаслідок малих подій. Для українських підприємств важливо враховувати можливість нелінійних результатів у всіх аспектах своєї діяльності: від економічних наслідків до соціальних або політичних

змін. Бізнеси повинні активно працювати над прогнозуванням таких змін і розвивати стратегії швидкої адаптації.

Incomprehensible (непізнаваність): У світі, який переживає кризу, багато аспектів стають непередбачуваними і складними для аналізу. Це особливо стосується ситуації в Україні, де міжнародна політика, зміни в глобальній економіці і навіть внутрішні фактори (наприклад, зміна законодавства) можуть бути важко прогнозованими. Тому важливо, щоб бізнеси ставали більш гнучкими, базуючись не тільки на аналізі даних, але й на інтуїції та вмілому реагуванні на нові умови [3].

Концепція BANI впливає на бізнес в Україні, наступним чином:

Нове управління: Українські бізнеси мають розвивати більш гнучкі та адаптивні організаційні структури [2]. В умовах кризи традиційна ієрархія може бути неефективною. Важливо, щоб організації змогли швидко приймати рішення та впроваджувати зміни. Це означає, що бізнеси повинні активно працювати над делегуванням повноважень, розвивати колективний підхід до управління і підтримувати мотивацію команд у складних умовах [1, с.166].

Мультиканальність: В Україні, де війна створює значні соціальні і економічні виклики, важливо адаптувати канали взаємодії з клієнтами. Це включає як фізичні магазини, так і онлайн-платформи, щоб забезпечити клієнтам доступ до послуг у будь-яких умовах. Це допомагає зберігати довіру і лояльність навіть в умовах обмежень чи змін у ринку.

Гібридна зайнятість: Гнучка форма зайнятості є необхідною для адаптації до постійних змін. В Україні це особливо актуально через соціальні та економічні потрясіння. Компанії повинні переходити на гібридні моделі роботи, включаючи віддалену роботу та проектні команди, що дозволяє ефективно підтримувати бізнес навіть під час війни чи обмежень.

Робота з даними: Для українських компаній, які працюють в умовах війни, важливо бути готовими до швидкої адаптації до нових реалій. Для цього вони повинні мати можливість швидко збирати та аналізувати дані, щоб ухвалювати обґрунтовані рішення. Це допомагає передбачати зміни і залишатися конкурентоспроможними навіть в умовах кризи [3].

Відповіді на виклики світу BANI в Україні наступні:

Зміцнення стійкості: В Україні бізнеси повинні зміцнювати свою стійкість до зовнішніх шоків, таких як обстріли, блокади або зміни в економічних умовах. Це включає створення резервних планів, локалізацію виробництва та пошук альтернативних постачальників.

Розвиток гнучкості: Зважаючи на військові дії та економічні потрясіння, важливо впроваджувати гнучкі методи управління, які дозволяють швидко адаптуватися до нових умов. Це включає впровадження Agile, яке дозволяє зменшити час на прийняття рішень і підвищити швидкість адаптації до змін.

Оновлення досвіду: В Україні важливо активно оновлювати стратегію та передавати досвід між поколіннями працівників. Це допоможе не лише швидше реагувати на нові виклики, але й зміцнити здатність компаній швидко адаптуватися до змін [5].

Збереження команди: В умовах війни та соціальних потрясінь збереження досвідчених працівників стає критично важливим. Для цього необхідно створювати умови для розвитку та збереження ключових фахівців, надаючи їм підтримку та мотивацію навіть в умовах стресу [4, с. 312].

Сучасний світ, зокрема в Україні, потребує від бізнесу надзвичайної гнучкості та здатності швидко адаптуватися до змін. Концепція BANI, яка акцентує на таких характеристиках, як крихкість, тривожність, нелінійність і непізнаваність, є важливим інструментом для розуміння того, як бізнеси можуть реагувати на ці виклики. В Україні особливо важливо застосовувати новітні управлінські підходи, зміцнювати стійкість та гнучкість і інвестувати в команди, щоб забезпечити успіх у майбутньому навіть в умовах постійних змін та непередбачуваних ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Гонтаренко Ю., Зачосова Н. СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМИ РИЗИКАМИ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДЛЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЇХ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УМОВАХ BANI WORLD ТА ІНДУСТРІЇ 4.0. Цифрова економіка та економічна безпека, 2023. №7 (07). С. 165-171. URL: <https://doi.org/10.32782/dees.7-27> (дата звернення: 25.01.2025).
2. Дуднева Ю., Долгополов В. Особливості підприємницької діяльності в контексті викликів BANI-світу. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка. 2022. №14(28). URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0654-14\(28\)-09](https://doi.org/10.33296/2707-0654-14(28)-09) (дата звернення: 25.01.2025).
3. Зустрічайте: BANI – новий світ, який прийшов на зміну VUCA. URL: <https://laba.ua/blog/3166-vstrechayte-bani-novyy-mir-kotoryy-prishel-na-smenu-vuca> (дата звернення: 25.01.2025).
4. Мацука В.М. ТОП-МЕНЕДЖМЕНТ І ЛІДЕРСТВО В СУЧАСНОМУ BANI СВІТІ. Стратегічний менеджмент агропродовольчої сфери в умовах глобалізації економіки: безпека, інновації, лідерство: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 27 вересня 2024 р. Полтава: ПДАУ, 2024. Том 1. с.311-313.
5. МАЦУКА Вікторія. ТРЕНДИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ. Стратегічні імперативи сучасного менеджменту: 36. матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції [Електронний ресурс]. К.: КНЕУ, 2024. 151-153. URL: <https://doi.org/10.35668/978-966-926-500-5> (дата звернення: 25.01.2025).

Дар'я Мерзлова

студент 1 курсу (магістр) спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Ольга Мельник**,

к. е. н., доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування

«Миколаївський національний аграрний університет»,

Місто Миколаїв, Україна

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Інвестиції відіграють центральну роль у розвитку національної економіки, адже саме вони забезпечують фінансову основу для технологічного прогресу, розширення виробництва, створення нових робочих місць та підвищення конкурентоспроможності країни на міжнародній арені. В сучасних умовах глобалізації та економічної нестабільності залучення інвестицій набуває ще більшого значення, оскільки безпосередньо впливає на темпи економічного зростання, рівень добробуту населення та загальну стійкість фінансової системи. Україна, як країна з перехідною економікою, стикається з багатьма викликами у сфері інвестиційної діяльності, серед яких політична нестабільність, недосконалість законодавчої бази, високий рівень корупції та проблеми із захистом прав інвесторів.

Попри численні труднощі, інвестиції залишаються ключовим чинником розвитку національної економіки. Однак їх залучення ускладнюється через низку проблем, які суттєво обмежують інвестиційний потенціал країни. Однією з головних перепон є нестабільність економічного та політичного середовища. Часті зміни у законодавстві, податковій політиці та регуляторних нормах створюють високі ризики для інвесторів, що ускладнює прогнозування майбутніх умов ведення бізнесу. Крім того, значний рівень корупції та недостатня ефективність судової системи ускладнюють захист прав інвесторів, що негативно впливає на довгострокові капіталовкладення. Ще одним важливим викликом є слабка розвиненість інфраструктури, зокрема транспортних мереж, енергетичних потужностей та логістичних центрів. Це підвищує витрати бізнесу та знижує конкурентоспроможність української економіки. Доступ до фінансових ресурсів також залишається обмеженим, особливо для малого та середнього бізнесу. Високі кредитні ставки, складні процедури отримання фінансування та недостатня кількість інвестиційних інструментів суттєво стримують економічну активність. Окремою проблемою є дефіцит кваліфікованої робочої сили через значний відтік кадрів за кордон. Це обмежує можливості розвитку високотехнологічних секторів та змушує бізнес витрачати додаткові ресурси на підготовку персоналу.

Усі ці фактори формують комплексну проблему, яка обмежує інвестиційну привабливість України. Водночас, вирішення цих питань

може стати ключем до залучення значних фінансових ресурсів у національну економіку. Необхідність реформування регуляторного середовища, боротьба з корупцією, розбудова інфраструктури, створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, а також покращення системи професійної освіти та підготовки кадрів мають стати пріоритетними завданнями державної політики. Без системного підходу до подолання інституційних, економічних та соціальних бар'єрів інвестиційний потенціал країни залишатиметься значною мірою невикористаним, що загальмовуватиме її економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

Важливим аспектом дослідження інвестиційного процесу є аналіз його впливу на макроекономічні показники країни. Зокрема, прямі іноземні інвестиції стимулюють впровадження новітніх технологій, сприяють підвищенню продуктивності праці та розширенню експортного потенціалу. Крім того, значна частина інвестицій спрямовується у реальний сектор економіки, що забезпечує модернізацію виробництва та створює додаткову вартість. Саме завдяки інвестиціям можливе впровадження сучасних методів управління, покращення якості продукції та збільшення ефективності підприємств. Водночас слід зазначити, що успішний інвестиційний розвиток вимагає не лише залучення фінансових ресурсів, а й їх раціонального використання, спрямованого на довгострокові стратегічні цілі.

Науковці приділяють значну увагу проблематиці інвестицій як інструменту економічного зростання. Українські дослідники, зокрема В. Геець, А. Гальчинський, І. Бураковський, наголошують на важливості створення ефективного інституційного середовища, яке сприятиме залученню іноземного капіталу. Вони вказують, що для цього необхідно посилювати роль держави у регулюванні інвестиційної політики, одночасно мінімізуючи адміністративний тиск на бізнес. Також актуальним є питання розширення державної підтримки малого та середнього бізнесу, який є важливим джерелом внутрішніх інвестицій. Західні вчені, такі як Д. Норт і П. Ромер, розглядають інвестиції у знання та інновації як один із головних факторів стійкого економічного розвитку. Його концепція ендегенного зростання акцентує увагу на необхідності вкладень у науку, освіту та технологічні розробки, що сприяє довгостроковій конкурентоспроможності країни.

Аналіз інвестиційного середовища в Україні свідчить про те, що країна має значний потенціал для залучення як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій, однак його реалізація потребує серйозних реформ. Одним із головних бар'єрів є нестабільність законодавчої системи, що створює ризики для інвесторів та ускладнює прогнозування економічної діяльності. Високий рівень корупції також залишається суттєвою проблемою, що перешкоджає розвитку підприємницької ініціативи та знижує довіру до державних інститутів. Для розв'язання цих проблем необхідно запроваджувати прозорі механізми регулювання інвестиційної діяльності, забезпечувати ефективну судову систему для захисту прав

інвесторів та створювати стимули для розвитку бізнесу.

Перспективним напрямом розвитку інвестиційного клімату є активізація партнерства з міжнародними фінансовими інститутами та залучення довгострокового капіталу у стратегічно важливі галузі економіки, такі як високотехнологічне виробництво, енергетика та інфраструктура. Розвиток публічно-приватного партнерства також може стати ефективним інструментом для реалізації масштабних інвестиційних проєктів, які потребують значних фінансових вкладень. Крім того, важливим є розвиток фондового ринку, що дозволить залучати додаткові ресурси через механізми корпоративного фінансування.

У підсумку слід зазначити, що інвестиції відіграють критично важливу роль у забезпеченні стійкого економічного розвитку України. Вони сприяють модернізації виробництва, підвищенню конкурентоспроможності національних підприємств та створенню нових робочих місць. Однак для повноцінної реалізації інвестиційного потенціалу країни необхідне комплексне вдосконалення економічної політики, спрямоване на стабілізацію правового середовища, зниження рівня корупції та стимулювання інноваційного розвитку. Ефективна державна політика у сфері інвестицій дозволить не лише залучати додатковий капітал, а й забезпечити довгострокове економічне зростання, що відповідатиме сучасним викликам глобалізованої економіки.

Список використаних джерел:

1. Бураковський І. Оцінка можливостей розширення і заміщення ринків збуту для продукції підприємств реального сектора України. – Київ: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2014. – 189 с.
2. Бураковський І. Україна в Європі: Пошуки спільного майбутнього. – Київ: Знання, 2009. – 276 с.
3. Гальчинський А. Теорія грошей. – Київ: Основи, 2001. – 245 с.
4. Геець В. Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України. // Журнал європейської економіки. – 2016. – № 15(2). – С. 195-214.
5. Геець В. Пріоритети національного економічного розвитку в контексті глобалізаційних викликів. – Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2020. – 320 с.
6. North D. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – 152 p.
7. North D., Thomas R. The Rise of the Western World: A New Economic History. – Cambridge: Cambridge University Press, 1973. – 328 p.
8. Romer P. Endogenous Technological Change. // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98, No. 5, Part 2. – P. 71-102.
9. Romer P. Increasing Returns and Long-Run Growth. // Journal of Political Economy. – 1986. – Vol. 94, No. 5. – P. 1002-1037.

Софія Михайлова,
студентка 2 курсу спеціальності
Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Науковий керівник: **Тетяна Нечипоренко,**
к.е.н., викладач
Вінницький технічний фаховий коледж,
м. Вінниця, Україна

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну завдало колосального удару по її економіці, спричинивши масштабні руйнування інфраструктури, промислових підприємств та житлових будівель. За оцінками Світового банку, станом на березень 2023 року, збитки від руйнувань сягнули 135 млрд доларів США [1]. Війна призвела до значних втрат виробничого потенціалу, порушення логістичних ланцюгів та масової міграції населення, що спровокувало глибоку економічну кризу.

За даними Київської школи економіки (KSE), станом на липень 2024 року, загальна сума збитків, завданих економіці України війною, перевищила 1,1 трільйона доларів США [3]. Найбільших втрат зазнали торговельна галузь (450,5 млрд доларів США), промисловість, будівництво та сфера послуг (409,9 млрд доларів США), а також сільське господарство (83,1 млрд доларів США) [2].

Окрім прямих збитків від руйнувань, війна також спричинила значні непрямі втрати, такі як скорочення ВВП, зменшення експорту та імпорту, зниження інвестиційної активності та зростання безробіття. За оцінками Національного банку України, падіння реального ВВП у 2022 році становило близько 30% [3]. Війна також мала серйозні соціальні наслідки, зокрема, призвела до масової міграції населення, поглиблення бідності та зростання соціальної напруги. За даними ООН, понад 8 мільйонів українців стали біженцями, покинувши свої домівки через війну [4].

Повномасштабне вторгнення кардинально змінило умови функціонування українського бізнесу, спричинивши глибокі трансформації та нові тенденції. Війна стала каталізатором серйозних викликів, але водночас і можливостей для адаптації та розвитку.

За даними дослідження "Робота українського бізнесу в умовах війни (2022р.)" [3], спостерігається значна поляризація ситуації серед підприємств. З одного боку, 14% бізнесу змогли зберегти стабільність та продовжити роботу у довоєнному режимі. Це свідчить про значний потенціал адаптивності та стійкості окремих компаній, які змогли швидко перебудувати свої бізнес-процеси, оптимізувати витрати та знайти нові ринки збуту.

З іншого боку, значна частина бізнесу зазнала негативного впливу війни. 31% підприємств працюють частково, що може бути пов'язано зі скороченням виробництва, логістичними проблемами, відсутністю

кваліфікованих кадрів або зменшенням попиту на товари та послуги. 27% бізнесу були змушені призупинити свою діяльність до кращих часів, що свідчить про значні фінансові труднощі та невизначеність щодо перспектив відновлення. 18% підприємств майже не працюють, а 6% взагалі втратили активність, що є критичним показником та свідчить про серйозні збитки та втрату можливості продовжувати бізнес. Ці дані відображають складну та неоднорідну картину впливу війни на український бізнес. Водночас, вони свідчать про те, що навіть в умовах збройного конфлікту та економічної кризи, значна частина підприємців зберігає оптимізм та шукає шляхи для виживання та розвитку свого бізнесу.

Важливо зазначити, що наведені дані є актуальними для 2022 року, і ситуація могла зазнати змін. Проте, вони дають змогу зрозуміти масштаби впливу війни на український бізнес та окреслити основні тенденції, які потребують подальшого дослідження та аналізу.

Аналіз впливу повномасштабного вторгнення на діяльність українських підприємств виявляє чітку тенденцію до найбільших втрат серед мікро- та малого бізнесу. Згідно з дослідженням "Підприємства, які припинили свою діяльність у 2022 році внаслідок повномасштабної війни" [4], 18,4% мікропідприємств, 9,8% малих та 9,7% середніх підприємств припинили свою діяльність. Ця закономірність пояснюється низкою факторів, зокрема:

- обмеженість фінансових ресурсів: мікро- та малі підприємства, як правило, мають менший запас фінансової міцності порівняно з великим бізнесом, що робить їх більш вразливими до економічних шоків, спричинених війною;
- кількість працівників: менша кількість працівників у мікро- та малих підприємствах означає меншу здатність перерозподіляти ресурси та адаптуватися до змін;
- наявність запасів: менші запаси сировини, матеріалів та готової продукції у мікро- та малих підприємств роблять їх більш залежними від безперерйного постачання, яке порушується війною;
- рівень державної підтримки: мікро- та малі підприємства часто мають менший доступ до державної підтримки, що ускладнює їх виживання в кризових умовах.

Окремо слід зазначити вплив війни на аграрний сектор України, який має вирішальне значення для забезпечення продовольчої безпеки країни та світу.

Динаміка експорту зернових з України за 2013-2023 роки [3] демонструє позитивну тенденцію у період з 2018 по 2020 рік. Однак, починаючи з 2020 року, спостерігається спад, зумовлений пандемією COVID-19 та початком повномасштабної війни. Війна призвела до скорочення експорту зернових продуктів на 10,58 млн тонн, що негативно

вплинуло на глобальну продовольчу безпеку. Наведені дані свідчать про значний вплив війни на економічну діяльність в Україні, зокрема на малий та мікробізнес, а також на аграрний сектор. Ці тенденції потребують подальшого дослідження та розробки ефективних механізмів підтримки для відновлення та розвитку економіки країни.

Отже, війна призвела до руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, скорочення виробничих потужностей та відтоку кваліфікованих кадрів. Ці фактори негативно вплинули на всі сфери економічної діяльності, від сільського господарства до IT-сектору. Незважаючи на складні умови, український бізнес демонструє стійкість та адаптивність, шукаючи нові шляхи для виживання та розвитку. В Україні здійснюються заходи для підтримки підприємництва, зокрема шляхом реалізації програм з релокації бізнесу, надання доступних кредитів та запровадження податкових пільг. Проте, масштаби руйнувань та економічні наслідки війни є значними, і відновлення економіки країни потребуватиме довгострокових стратегій, значних інвестицій та міжнародної допомоги. Важливою умовою успішного відновлення є також забезпечення безпеки та стабільності в державі. Незважаючи на значні втрати та виклики, українська економіка демонструє певну стійкість та адаптивність.

Дослідження впливу війни на економіку України є важливим для розробки ефективних механізмів підтримки бізнесу та відновлення економічного потенціалу країни. Подальші дослідження мають бути спрямовані на аналіз довгострокових наслідків війни, виявлення нових тенденцій розвитку та розробку стратегій адаптації до умов, що змінюються.

Список використаних джерел:

1. Пласконь Є. Економічні збитки від війни: скільки українців втратили роботу через Росію. 2022. URL: <https://economics.segodnya.ua/ua/economics/business/ekonomicheskij-ushcherb-ot-voyny-skolkoukraincev-poteryali-rabotu-iz-za-rossii-1610397.html>
2. Солоненко Ю. В. Державна підтримка та стимулювання бізнесу України в умовах війни. Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2023. № 3. С. 190–200.
3. Обух В. Що сприяє економічній стійкості України під час війни за Незалежність. Укрінформ. 19 лютого 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751995-so-spriae-ekonomichnij-stijkosti-ukraini-pid-cas-vijni-za-nezaleznist.html>
4. Кирильчук О., Мельник Т. Економіка України у період воєнного стану. Економіка та суспільство, 2024, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-120>

Мікаел Єганян

*Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю “Менеджмент”*

Науковий керівник: Ірина Каліна

д.е.н., професор, професор кафедри маркетингу

Навчально-науковий Інститут управління, економіки та бізнесу,

ПРАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І РІШЕНЬ В ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Впровадження інноваційних технологій і рішень є одним із ключових факторів розвитку вітчизняних фармацевтичних підприємств. Незважаючи на значні досягнення, фармацевтичні підприємства стикаються з численними викликами, які стримують впровадження інновацій. Аналізуючи проблеми, з якими зустрічаються фармацевтичні компанії України, стає очевидним, що для досягнення високого рівня конкурентоспроможності на міжнародному ринку необхідні значні зміни та адаптація сучасних підходів. Впровадження інноваційних технологій та рішень тісно пов'язане з процесом ліцензування фармацевтичних підприємств. Для того, щоб новітні технології могли бути успішно інтегровані у виробництво та подальшу комерціалізацію, підприємства повинні пройти процедуру ліцензування, яка включає відповідність суворим вимогам регуляторних органів [1].

Рекомендації щодо покращення процесів управління якістю та підвищення відповідності ліцензійним умовам:

1. Досягти відповідності вимогам GMP / отримання сертифікату GMP від країн з жорсткою регуляторною політикою: Сертифікація всіх виробничих процесів і продукції на відповідність вимогам GMP гарантує, що продукція виготовляється відповідно до високих стандартів якості, безпеки та ефективності, що встановлені регуляторними органами.

Підготовка та проведення міжнародних аудитів з метою підтвердження від країн з жорсткою регуляцією таких як США, Канада, Великобританія, країни ЄС, відповідності умов виробництва, контролю, зберігання вимогам GMP.

Для підготовки до міжнародних аудитів рекомендується проводити попередні аудити від приватних кваліфікованих аудиторів, що надають такі послуги. Це дозволить: ідентифікувати проблемні зони та невідповідності; виявити та усунути недоліки; підвищити кваліфікацію персоналу; оновити документації відповідно до сучасних вимог.

Після проведення попереднього аудиту рекомендується створення робочої групи з розширеними повноваженнями, з чітким календарним планом та з проміжними точками контролю для усунення виявлених недоліків.

Після усунення недоліків і відсутності критичних зауважень від приватних кваліфікованих аудиторів, проходити національні аудити, з метою отримання сертифікату GMP та мати можливість вести бізнес на території вищезазначених країн.

2. Розбудова ФСЯ, відповідність ICH Q8 / Q9 / Q10: Постійний аналіз, впровадження та поглиблення актуальних вимог ФСЯ Використання принципів Міжнародної Організації по Гармонізації (ICH) для створення ФСЯ на основі таких керівництв. Впровадження науково обґрунтованої розробки та виробництва лікарських засобів. Використання методології управління ризиками та аналізу ризиків для забезпечення якості. Створення комплексної системи управління якістю, яка охоплює всі етапи життєвого циклу лікарських засобів.

3. Впровадження сучасних IT-рішень для автоматизації виробничих процесів: впровадження системи ERP (Enterprise Resource Planning) [2] для ефективного управління ресурсами підприємства. Розширення системи електронного документообігу для зручного й швидкого доступу до потрібного документу (Electronic Document Management Systems – EDMS) [3]. Це дозволить: підвищити безпеку та конфіденційність; повністю автоматизувати документообіг; автоматизувати процес оформлення досьє серії – переведення фіксації всіх виробничих операції з паперового на електронний; спростити процедуру сертифікації серії Уповноваженою особою; зробити процес виробництва та сертифікації більш простежуваним та відкритим. Переведення матеріалів для реєстрації лікарських засобів в формат eCTD [4].

4. Екологічна відповідальність: впровадження новітніх технологій, які мінімізують вплив на навколишнє середовище та використання енергоефективних технологій та обладнання для зниження споживання енергії, що включає впровадження відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові установки. Запровадження заходів для зниження викидів та забруднення, таких як системи очищення викидів та технології переробки відходів. Розробка і впровадження систем управління відходами, що сприятиме зменшенню кількості відходів на всіх етапах виробництва. Екологічні заходи сприятимуть підвищенню рівня відповідальності на підприємстві, допоможуть знизити негативний вплив на навколишнє середовище та покращити імідж компанії як екологічно відповідального виробника.

5. Реєстрації лікарських засобів в країнах з жорсткою регуляторною політикою: реєстрації лікарських засобів в країнах з жорсткою регуляторною політикою включає: Подання заяви на реєстрацію лікарських засобів до компетентних органів у відповідних країнах. Проведення клінічних випробувань та інтеграція системи фармаконагляду для забезпечення безпеки та ефективності лікарських засобів. Забезпечення відповідності поданої документації вимогам

регуляторних органів, таких як FDA у США, Health Canada у Канаді та ЕМА у Європейському Союзі [5].

Реєстрація ліків в країнах з жорсткою регуляторною політикою дозволить: вийти на міжнародні ринки, зокрема в США, що збільшить обсяг продажів та географію розповсюдження продукції; підвищити довіру споживачів до якості та безпеки препаратів, що сприятиме зростанню попиту; підвищити конкурентні переваги на ринку, покращуючи репутацію компанії; отримати цінний міжнародний досвід, який можна використовувати для вдосконалення процесів виробництва та контролю якості.

Список використаних джерел:

1. Майстренко К.М., Каліна І.І. Використання інновацій для поліпшення публічної соціальної політики з метою імплементації принципів доброго врядування (теоретичний аналіз). Публічне управління і адміністрування в Україні. Випуск 35. 2023. с.96-100 DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2023.35.18>
2. Що таке ERP? веб-сайт URL: <https://www.oracle.com/ua/erp/what-is-erp/> (дата звернення: 08.01.2025).
3. Electronic Document Management System, website URL: <https://ionpharma.nl/products/edms/> (дата звернення: 08.01.2025).
4. Впровадження eCTD в Україні, веб-сайт URL: <https://moz.gov.ua/uk/vprovadzhenja-ectd-v-ukraini---anons> (дата звернення: 08.01.2025).
5. Європейські норми реєстрації лікарських засобів. Два шляхи для України, веб-сайт URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/08/12/7052786/> (дата звернення: 08.01.2025).

Yao Minjiang

Phd student Speciality 073 "Management"

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor: Alina Brychko

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

CONTROLLING OVER-DESIGN AND UNDER-DESIGN IN THE NEW PRODUCT DEVELOPMENT PROCESS OF R&D ENTERPRISES

In the new product development process of R&D enterprises, over-design and under-design are two common design deviations that require careful handling. Over-design may lead to resource waste, increased costs, and extended development cycles, while under-design may result in products failing to meet market demands or performance requirements, thus affecting the competitiveness of the enterprise. Therefore, effectively controlling

over-design and under-design during the R&D process has become crucial for the successful launch of new products.

Over-design refers to excessively pursuing performance, functionality, or reliability in the product design process, leading to products that exceed actual needs. For example, in software products, this may involve over-developing redundant features, or in hardware products, using components with excessively high specifications. Over-design not only increases R&D costs and time but may also lead to resource waste and inefficiency, complicating the product and negatively impacting user experience, ultimately reducing the product's market competitiveness.

Under-design refers to product designs that fail to meet user needs or performance requirements, resulting in insufficient functionality or substandard performance. For instance, a smart device may have inadequate battery life, or a software system may not handle high concurrency requests. Under-design directly affects user experience, lowers user satisfaction and market acceptance, and can even lead to product failure. It also increases after-sales maintenance costs and damages the enterprise's reputation and brand image.

To address these issues, we need strategies to control over-design and under-design, considering the following five aspects:

1. Precise Demand Analysis and User Research. At the initial stage of development, precise demand analysis and user research are the foundation for avoiding over-design and under-design. By deeply understanding the needs and usage scenarios of target users, the R&D team can clarify the core functions and performance indicators of the product, avoiding excessive or insufficient design. Cooper (2001) pointed out that successful product development begins with in-depth market research and user demand analysis, which helps ensure that product design meets market needs.

2. Adopting Modular Design and Iterative Development. Modular design and iterative development are effective methods for controlling over-design and under-design. By breaking the product down into multiple functional modules, the R&D team can develop and test in phases, gradually optimizing the design. Iterative development allows the team to adjust designs promptly based on user feedback and market changes, thus avoiding one-time excessive or insufficient design. Ulrich & Eppinger (2012) emphasized that modular design and iterative development are important means of reducing R&D risks and increasing design flexibility.

3. Balancing Cost and Performance. Balancing cost and performance during the R&D process is key to avoiding over-design and under-design. The R&D team should use value engineering analysis to assess the impact of each design decision on cost and performance, ensuring that costs are minimized while meeting performance requirements. Park & Simpson (2005) proposed that value engineering analysis can help enterprises achieve the optimal balance between cost and performance in product design.

4. **Prototype Testing and User Validation.** Prototype testing and user validation are critical steps for identifying and correcting design deviations. By creating prototypes and conducting tests, the R&D team can verify whether the design meets requirements and whether there are any issues of over-design or under-design. User validation helps the team optimize designs from an actual usage perspective. Thomke (2003) believes that prototype testing is an indispensable part of the product development process, aiding in verifying design assumptions and uncovering potential issues.

5. **Establishing Feedback Mechanisms and Continuous Improvement.** After a product launch, establishing effective user feedback mechanisms and continuous improvement practices is a long-term strategy to avoid under-design and over-design. By collecting user feedback and market data, the R&D team can continually optimize product design and enhance product competitiveness. Von Hippel (2005) noted that user feedback is an important source for product improvement, and enterprises should establish effective feedback mechanisms to continuously optimize product design.

In the new product development process of R&D enterprises, over-design and under-design are issues that require high attention. Through precise demand analysis, modular design, balancing costs and performance, prototype testing, and continuous improvement, enterprises can effectively control over-design and under-design, ensuring that products meet market demands while maximizing cost-effectiveness. This not only helps enhance product competitiveness but also brings long-term market success to the enterprise.

References:

1. Cooper, R. G. (2001). "Winning at New Products: Accelerating the Process from Idea to Launch". Basic Books.
2. Ulrich, K. T., & Eppinger, S. D. (2012). "Product Design and Development". McGraw-Hill Education.
3. Park, J., & Simpson, T. W. (2005). "Value Engineering in Product Design: A Comprehensive Approach." *Journal of Mechanical Design*, 127(4), 725-733.
4. Thomke, S. H. (2003). "Experimentation Matters: Unlocking the Potential of New Technologies for Innovation". Harvard Business Review Press.
5. Von Hippel, E. (2005). "Democratizing Innovation". MIT Press.

Тетяна Неменко

магістрант спеціальності «Публічне управління та адміністрування»,

Сумський національний аграрний університет

*Науковий керівник: **Бричко А.М.**,*

кандидат економічних наук, доцент

кафедри публічного управління та адміністрування,

Сумський національний аграрний університет

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану сфера охорони здоров'я зазнає значних випробувань, що вимагає ефективного публічного управління для забезпечення її стабільного функціонування та розвитку. Надзвичайні ситуації, спричинені воєнними діями, призводять до руйнування інфраструктури, обмеження доступу до медичних послуг, зростання потреби у наданні невідкладної допомоги та збереження здоров'я населення. Важливим аспектом є адаптація системи охорони здоров'я до нових викликів шляхом впровадження кризового менеджменту, оптимізації ресурсів і забезпечення координації між державними та міжнародними організаціями.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів публічного управління, які дозволять ефективно реагувати на кризові ситуації, підтримувати стійкість медичних установ та забезпечувати населення якісною медичною допомогою. Враховуючи складність сучасних викликів, дослідження спрямоване на аналіз існуючих підходів, виявлення ключових проблем і розробку стратегій удосконалення управління сферою охорони здоров'я в умовах воєнного стану.

Воєнний стан створює безпрецедентні виклики для системи охорони здоров'я, що вимагає гнучких підходів у сфері публічного управління. Основними пріоритетами управління в таких умовах є забезпечення оперативності ухвалення рішень, мобілізація ресурсів, координація діяльності між державними та недержавними структурами, а також адаптація нормативно-правової бази до нових викликів.

Ключовими завданнями державного управління у сфері охорони здоров'я в умовах воєнного стану є: забезпечення безперебійного функціонування медичних закладів; ефективний розподіл медичних ресурсів, зокрема лікарських засобів, обладнання та персоналу; інтеграція військової та цивільної медицини для надання невідкладної допомоги; організація евакуації та медичної реабілітації постраждалих; залучення міжнародної допомоги та гуманітарних місій.

Одним із головних аспектів публічного управління є організація ефективного надання медичних послуг в умовах бойових дій та надзвичайних ситуацій. Це включає:

- створення мобільних госпіталів та польових медичних пунктів – забезпечення швидкої медичної допомоги на лінії фронту та у прифронтових зонах.
- децентралізація медичних послуг – перерозподіл функцій між різними закладами охорони здоров'я, створення резервних баз для розміщення пацієнтів.
- цифровізація медичних послуг – використання телемедицини для консультування та надання дистанційної допомоги, що особливо актуально в умовах обмеженого доступу до медичних установ.
- захист медичного персоналу – гарантування безпеки лікарів та медичних працівників через спеціальні програми евакуації, забезпечення засобами індивідуального захисту.

Фінансування системи охорони здоров'я в умовах воєнного стану набуває критичного значення, оскільки традиційні бюджетні механізми зазнають значних змін. Важливими джерелами фінансування стають: державний бюджет і спеціальні резервні фонди; міжнародна фінансова допомога (гранти, кредити, гуманітарна підтримка); благодійні та волонтерські ініціативи; мобілізація ресурсів приватного сектору через державно-приватне партнерство.

Для підвищення ефективності фінансування необхідно забезпечити прозорість використання коштів, контроль за витратами та максимальну адаптацію економічних механізмів до поточних викликів. Воєнний стан потребує швидких змін у законодавстві, спрямованих на спрощення процедур управління медичною сферою, прискорення постачання лікарських засобів та адаптацію до надзвичайних умов. Серед важливих аспектів: спрощення процедур державних закупівель для прискореного постачання медичних засобів;

- розширення правового захисту медичних працівників; гармонізація нормативних актів з міжнародними стандартами гуманітарного права; регулювання діяльності гуманітарних організацій у сфері охорони здоров'я.

У контексті військового конфлікту міжнародна допомога відіграє критично важливу роль у підтримці національної системи охорони здоров'я. Основні напрями співпраці включають: залучення міжнародних організацій (ООН, ВООЗ, Червоного Хреста) до постачання медикаментів та обладнання; впровадження спільних програм реабілітації поранених та постраждалих; розвиток партнерських ініціатив між українськими та закордонними медичними установами для обміну досвідом та підготовки кадрів.

Таким чином, публічне управління розвитком сфери охорони здоров'я в умовах воєнного стану вимагає швидкої адаптації до змінного середовища, мобілізації ресурсів та ефективної координації всіх рівнів влади. Використання сучасних управлінських технологій, цифрових

рішень та міжнародної підтримки дозволяє забезпечити стійкість системи охорони здоров'я та її здатність реагувати на надзвичайні виклики. Стратегічне планування та зміцнення медичної інфраструктури стануть визначальними факторами для забезпечення якісного надання медичних послуг як у воєнний, так і у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Шевчук О. В. Публічне управління в умовах воєнного стану: Особливості в галузі охорони здоров'я. Київ: Державний університет інформаційних технологій. 2023. С. 15-17.

Елеонора Новікова

студентка 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Галина Ісанишина**

старший викладач кафедри обліку, оподаткування та економічної безпеки

Донбаська державна машинобудівна академія

м. Краматорськ-Тернопіль, Україна

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Професійні бухгалтерські організації – це організації, що об'єднують дипломованих бухгалтерів для вирішення професійних проблем та питань.

Суспільна значимість діяльності професійного бухгалтера зумовлює необхідність об'єднання осіб бухгалтерської професії у професійну спільноту для вироблення загальних правил професійної поведінки. Необхідність вирішення цих питань призвела до появи низки міжнародних, регіональних та національних бухгалтерських професійних організацій.

Міжнародна федерація бухгалтерів (англ. *International Federation of Accountants (IFAC)*, МФБ) – це всесвітня організація професійних бухгалтерів. МФБ заснована в 1977 р. Її завдання – сприяти розвиткові й удосконаленню бухгалтерської професії за допомогою гармонізованих стандартів із тим, щоб бухгалтери – професіонали надавали послуги незмінно високої якості в інтересах суспільства [1].

МФБ відносить до «професійних бухгалтерів» наступні професії: головний бухгалтер, аудитор, фінансовий директор та податковий консультант.

До МФБ входять понад 150 організацій-членів з усього світу, які представляють понад 2,4 мільйона бухгалтерів, що мають власну

практику, працюють у сфері освіти, в державному секторі, у промисловості й торгівлі.

До складу МФБ входять відомі міжнародні організації:

- міжнародна асоціація спеціалістів з бухгалтерського обліку (англ. *International Association of Accounting Professionals* (IAAP);
- міжнародна асоціація професійних бізнес-еліт (англ. *International Alliance of Professional Business Elites* (IAPBE);
- міжнародна асоціація бухгалтерів (англ. *International Association of Book-keepers* (IAB); асоціація дипломованих сертифікованих бухгалтерів (англ. *Association of Chartered Certified Accountants* (ACCA).

Основна мета створення професійних організацій бухгалтерів та аудиторів – це об'єднання зусиль представників професійної спільноти.

Логотипи міжнародних професійних бухгалтерських організацій представлені на рис. 1.

Рис. 1. Логотипи міжнародних професійних бухгалтерських організацій Складено за [1-5]

Національні організації бухгалтерів та аудиторів у різних країнах займаються саморегулюванням професійної діяльності та беруть участь

у нормотворчості. Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ) – єдина організація в Україні, яка представляє професію бухгалтера та аудитора на міжнародному рівні [6].

Місією Федерації є захист інтересів членів ФПБАУ та сприяння росту довіри громадськості до високої якості їх професійних послуг; розробка і впровадження стандартів і практики бухгалтерського обліку і аудиту, що базуються на міжнародних стандартах; підвищення рівня професійної освіти та дотримання Кодексу етики професійного бухгалтера.

Головною метою ФПБАУ є зміцнення та підвищення статусу бухгалтерської професії в Україні в інтересах суспільства шляхом:

- впровадження високоякісних міжнародних стандартів у галузі бухгалтерського й аудиту та надання впевненості бухгалтерського обліку в державному секторі етики та освіти для професійних бухгалтерів та підтримки їх впровадження і використання;
- надання методичної та практичної допомоги у гармонізації українського законодавства у галузі бухгалтерського обліку та аудиту із законодавством Європейського Союзу;
- сприяння взаємодії та співробітництву між членами Федерації;
- налагодження співпраці з іншими професійними організаціями у тому числі міжнародними; представництва професії бухгалтера в органах державної влади суспільстві;
- розробки впровадження кваліфікаційних вимог до членів Федерації, розробки впровадження підтримки власної системи професійної сертифікації;
- розробки рекомендацій щодо вдосконалення системи підготовки перепідготовки та підвищення кваліфікації бухгалтерів та аудиторів
- розробка та реалізації всеукраїнських регіональних та міжнародних проектів, які спрямовані на підвищення статусу професії бухгалтера у суспільстві [6].

Федерація представлена у всіх регіонах України, 27 територіальними відділеннями та на сьогодні є найчисленнішою професійною організацією бухгалтерів та аудиторів України. ФПБАУ є єдиною організацією в Україні, яка представляє професію бухгалтера та аудитора на міжнародному рівні: є членом Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC). ФПБАУ має угоди про співпрацю з багатьма професійними організаціями Європи. Ще однією вітчизняною професійною організацією бухгалтерів є Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів (УАСБА). На даний момент УАСБА є асоційованим членом Міжнародної федерації бухгалтерів (IFAC) [7].

Сьогодні Українська асоціація сертифікованих бухгалтерів і аудиторів – це всеукраїнська, недержавна неприбуткова організація, яка згуртувала

навколо себе понад 2 500 фахівців бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту.

Особливої уваги заслуговує програма підготовки та сертифікації бухгалтерів Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ). Тренінги, розроблені в рамках цієї програми, бухгалтеру вдосконалюватись у професії, а також підготуватись до отримання сертифіката міжнародного зразка за програмою DipIFR, CIPA.

УАСБА є провідником бухгалтерської сертифікації в Україні та має великий досвід розвитку програми CAP/CIPA, яка добре зарекомендувала себе за минуле десятиліття саме як сертифікаційна програма [7].

Професійні бухгалтерські організації є майбутнім для компетентності фахівців з обліку, оподаткування та аудиту на основі громадської та професійної думки, бачення стратегії розвитку міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт міжнародної федерації бухгалтерів. – URL : <https://www.ifac.org/>
2. Офіційний сайт міжнародної асоціації спеціалістів з бухгалтерського обліку. – URL : <https://www.iaapuk.org/>
3. Офіційний сайт міжнародної асоціації професійних бізнес-еліт. – URL : <https://iapbe-global.com/elite>
4. Офіційний сайт міжнародної асоціації бухгалтерів. – URL : <https://www.iab.org.uk/>
5. Офіційний сайт асоціації дипломованих сертифікованих бухгалтерів. – URL : <https://www.accaglobal.com/>
6. Офіційний сайт Федерації професійних бухгалтерів та аудиторів України. – URL : <http://www.ufpaa.org/>
7. Офіційний сайт Української асоціації сертифікованих бухгалтерів і аудиторів. – URL : <https://www.uacaa.org/>

Ганна Островерх,

*асистент кафедри «Маркетинг, комерційна діяльність
та економічна теорія»,*

*Український державний університет залізничного транспорту,
м. Харків, Україна*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

В останні роки світова економіка перебуває в стані турбулентності та нестабільності, що викликано зростанням геополітичної напруженості в результаті ескалації воєнних конфліктів, агресивним підвищенням процентних ставок центральними банками, посиленням нестабільності

на енергетичних ринках та порушенням ланцюгів поставок, що зумовило в сукупності посилення інфляції і стримування економічної активності підприємств та країн.

Прогнозні дослідження щодо стану та перспектив розвитку світової економіки свідчать, що, незважаючи на значні виклики, вдасться забезпечити її зростання протягом 2025–2026 рр. на відносно стабільному рівні 3,3%. Звичайно перспективи зростання значно відрізняються в різних регіонах: зростання ВВП у США становитиме 2,8% у 2025 році, а потім сповільниться до 2,4% у 2026 році; в єврозоні відновлення реальних доходів домогосподарств, жорсткі умови на ринку праці та зниження процентних ставок продовжуватимуть стимулювати зростання (1,3% у 2025 році та 1,5% у 2026 році). Зростання в Японії складе 1,5% у 2025 році, але надалі може знизитися до 0,6% у 2026 році. Китай продовжить уповільнюватися із зростанням ВВП на 4,7% у 2025 році та 4,4% у 2026 році, зберігаючи при цьому одні з найвищих темпів економічного зростання [1].

При цьому слід вказати на те, що країни з високим рівнем ВВП та сталими темпами його зростання приділяють активну увагу розбудові об'єктів інфраструктури, зокрема залізничного транспорту. Свідченням сказаного є низка прикладів. Так, найбільшою сьогодні є залізниця США, протяжність якої в цілому оцінюють у понад 220 тис. км, і яка об'єднує сім залізниць класу I і понад 500 місцевих та регіональних залізниць класів II та III. Загалом інвестиції вантажних залізниць США за період 1980–2023 рр. оцінили у 810 млрд дол., які були витрачені на закупівлю та модернізацію рухомого складу і оновлення залізничної інфраструктури. Щодо державної допомоги, то, наприклад, наприкінці жовтня 2024 р. було оголошено про виділення 2,4 млрд дол. грантових коштів для реалізації нових залізничних проєктів для підвищення безпеки, зміцнення ланцюгів постачання і розвитку вантажних та пасажирських залізничних мереж США [2]. Значні кошти спрямовуються й іншими країнами на розвиток залізничного транспорту. Так, Китаєм до 2030 року заплановано досягти позначки у 60 тис. км високошвидкісної залізниці, а загальна протяжність залізниці має скласти 180 тис. км. Інвестиції в основний капітал у 2025 році попередньо оцінюють у понад 82 млрд дол. (у 2024 році їх обсяг склав понад 118 млрд дол., зростання в 11,3 %) [3]. Створюється і відповідний рухомий склад та будується й інфраструктура, яка обслуговує високошвидкісні поїзди. Зокрема в червні 2024 року розпочато експлуатацію найбільшого на південному заході Китаю депо з обслуговування високошвидкісних поїздів, побудованого корпорацією China Railway Construction в районі Тяньфу [4].

Значні технологічні досягнення у сфері штучного інтелекту, інтернету речей, розширеного підключення сформували підґрунтя і для цифрових змін та розбудови цифровізованих залізниць. Нові цифрові рішення сприяють підвищенню операційної ефективності завдяки прогнозованому

технічному обслуговуванню, оптимізації маршрутів і ухваленню рішень у режимі реального часу, зменшуючи час простою та експлуатаційні витрати. IoT забезпечує безперебійний збір даних із датчиків, вбудованих в інфраструктуру та рухомий склад, сприяючи моніторингу в реальному часі та вдосконаленню управління активами. Інноваційні рішення, такі як 5G, забезпечують високошвидкісні надійні мережі зв'язку, необхідні для передачі та координації даних у реальному часі. Разом ці технічні та технологічні рішення сприяють скороченню трансакційних, трудових, фінансових втрат, пов'язаних з пошуком та вибором необхідних даних для формування оптимальних логістичних маршрутів, ефективно моделюючи комунікації між різними суб'єктами ланцюга постачання.

Зважаючи на те, що мова йде про підприємства залізничного транспорту, операційною діяльністю яких є перевезення вантажів та пасажирів, то як критерії оцінювання ефективності надання транспортно-логістичних послуг можна розглядати параметри оперативності, безперервності, стійкості, пропускної спроможності, мобільності, точності та гнучкості систем. Зокрема оперативність системи можна оцінити шляхом розрахунку тривалості реакції у відповідь суб'єктів та об'єктів управління на зміни умов транспортно-логістичного процесу. Для оцінки безперервності функціонування системи можна використовувати математичні очікування часу максимальної перерви управління та мінімальної тривалості безперебійної роботи системи між двома перервами. Оцінити систему за критеріями стійкості можливо шляхом визначення частоти виходу її з ладу та тривалості перебування у технічно придатному стані. Показники, що відображають її інформаційні можливості, формують основу для оцінювання пропускної спроможності цифрової системи. Для оцінки останньої можуть використовуватися коефіцієнти інформаційного наповнення системи, аналізу інформації, споживання інформації, сумарний показник пропускної спроможності. Показники мобільності цифрової системи відображають її можливості щодо надання миттєвого доступу до інформації будь-якому учаснику транспортно-логістичного обслуговування, тобто кожен із них може отримувати інформацію, обробляти її, приймати відповідні рішення та доводити їх до об'єктів управління у будь-який момент часу та у будь-якій точці простору. Оцінювання точності функціонування цифрової керуючої системи включає виявлення ступеня відповідності інформації реальним потребам, з'ясування точності вирішення завдань, обґрунтування оптимальності рішень. Гнучкість функціонування цифрової системи можна оцінити з точки зору аналізу її здатності перебудовувати роботу відповідно до динамічних умов управління, при збереженні необхідного рівня всіх інших показників ефективності.

Не менш важливим етапом оцінювання є розрахунок критеріїв економічної ефективності цифрових систем. Насамперед потребує

оцінювання прямиї економічний ефект, пов'язаний з економією у сфері управлінської діяльності, що досягається в результаті цифровізації управління транспортно-логістичними процесами. Виникає при таких змінах і непрямий економічний ефект, що знаходить відображення в економії у сфері логістики, отримана завдяки цифровізації управління транспортно-логістичними процесами. Такий ефект виражається у збільшенні прибутку, нівелюванні інформаційних асиметрій, економії транспортно-логістичних витрат. Звичайно, що даний перелік не є вичерпним і може включати й інші критерії.

Список використаних джерел:

1. Economic Outlook: Global growth to remain resilient in 2025 and 2026 despite significant risks. *oecd.org* : *website*. URL: <https://www.oecd.org/en/about/news/press-releases/2024/12/economic-outlook-global-growth-to-remain-resilient-in-2025-and-2026-despite-significant-risks.html>.
2. Freight Rail's Strategic Investments. *aar.org* : *website*. URL: <https://www.aar.org/issue/freight-rail-investments/>.
3. Мережа високошвидкісної залізниці Китаю розшириться до 60 000 кілометрів до 2030 року. *railway.supply* : *веб-сайт*. URL: <https://www.railway.supply/en/chinas-high-speed-railway-network-to-expand-to-60000-kilometers-by-2030/>.
4. Tianfu high-speed train maintenance base put into use in SW China. *english.www.gov.cn* : *website*. URL: https://english.www.gov.cn/news/202406/15/content_WS666cea48c6d0868f4e8e8250.html.

Карина Перерва,
аспірант спеціальності
«Менеджмент»

Науковий керівний: **Марія Багорка,**
д-р екон. наук, професорка, завідувачка кафедри «Маркетинг»
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

НАЦІОНАЛЬНИЙ БРЕНД «ЗРОБЛЕНО В УКРАЇНІ»: ПОЗИТИВНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

За часів Незалежності України, країна мала сировинне спрямування економіки. Частка високотехнологічного експорту та готових продуктів не перевищує частку сировинного експорту. Зростання економіки відбувається за рахунок зростання цін на сировину та кількості продажу на ринку.

Для розвитку економіки України в умовах воєнного стану потрібно створювати цінність, а не продукт. Адже відомо з маркетингу, що бренд є

найбільшим нематеріальним активом для бізнесу, який має владу впливати на поведінку споживачів та їх рішення.

Національний бренд «Зроблено в Україні» був створений з метою зробити Україну високотехнологічну та масштабно-переробну країну та замінити модель сировинної економіки. Даний бренд повинен забезпечити велику кількість робочих місць, залучення нових інвестицій, розвиток національного виробництва, збільшення експорту та сальдо країни. Завдяки розвитку національного бренду з'явилась додаткова можливість для самодостатності та збільшення доходів бюджетів, що в свою чергу збільшує фінансування української армії. Через блокування портів та кордонів, Україна стала вразливою в економічній сфері, а саме експорту сировини, тому країна повинна розвивати власне виробництво та впроваджувати свої технології [1].

Торговельною маркою «Зроблено в Україні» повинні маркуватися товари, які мають фактичне місцезнаходження виробництва в Україні. Але, даною торговою маркою не маркуються ті товари, що пов'язані з господарською діяльністю в Російській Федерації та Республікою Білорусь, а також виробників товарів, які віднесені до юридичних або фізичних осіб, до яких застосовані спеціальні економічні та інші обмеження (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції» [2].

За результатами проведення експериментальної програми «Зроблено в Україні» було нараховано 1 млрд. грн. кешбеку споживачам; долучилось понад 8,8 млн. громадян та приблизно 1670 виробників [1].

У 2024 році, національний бренд «Зроблено в Україні» забезпечив 0,64% (приблизно 88 млрд. грн.) із загального економічного зростання ВВП у 4%. Переробна промисловість країни стала лідером у сплаті податків та сплатила 16,7% від загального збору до бюджету країни [3].

Висновок. Попри воєнний стан в Україні, українська економіка проходить етап модернізації від сировинної моделі до високотехнологічної та переробної моделі. Використання сучасних українських технологій, виробничих потужностей та науки дає можливість розвитку країни в цілому та фундаментом до відновлення, економічної стійкості країни.

Список використаних джерел:

1. Зроблено в Україні. nuxt-project. URL: <https://madeinukraine.gov.ua/> (дата звернення: 20.01.2025).
2. I am idea. Гайдлайн бренду «зроблено в Україні». Київ, 2024. 42 с. URL: <https://me.gov.ua/view/7e70a1c9-1c95-4725-bcf7-f924d1fb57df> (дата звернення: 20.01.2025).
3. Ukrinform. Мінекономіки очікує, що ВВП України за підсумками року зросте на 4%. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3942063-minekonomiki-ocikue-so-vvp-ukraini-za-pidsumkami-roku-zroste-na-4.html> (дата звернення: 20.01.2025).

Євгеній Подаков

к. е.н., доцент кафедри економіки та
готельно-ресторанного бізнесу,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Мелітополь, Україна

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ 2024: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇНИ

В умовах військового стану, в економіці України державний борг має властивості не лише фінансової, але і соціально-політичної проблеми, яка прямо пов'язана з проблемою економічної безпеки країни. Особливо важливого значення набувають питання управління та обслуговування державного боргу в контексті поточних процесів (фінансова допомога країн-партнерів України) та складної економічної ситуації, в якій опинилася Україна. Паралельно з цим, державний борг певною мірою вигідний, адже завдяки ньому виникає можливість фінансувати необхідні інвестиції та утримувати постійний рівень споживання в середині країни.

Особливої актуальності питання державного боргу набувають під час повномасштабної війни в Україні. Адже значна частина державних фінансових ресурсів вимушено спрямується на оборонні дії нашої країни, що, в свою чергу, також впливає на збільшення розміру державного боргу.

Згідно з чинним законодавством України, державний борг визначається як загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих та непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають унаслідок державного запозичення. У ст. 2 Бюджетного кодексу України визначено, що державний борг - це загальна сума боргових зобов'язань держави з повернення отриманих і непогашених кредитів (позик) станом на звітну дату, що виникають внаслідок державного запозичення; гарантований державою борг - загальна сума боргових зобов'язань суб'єктів - господарювання резидентів України щодо повернення отриманих і непогашених станом на звітну дату кредитів (позик), виконання яких забезпечено державними гарантіями [1].

На 30 вересня 2024 року сума загального державного боргу становила 6 404 002,0 млн. грн. Повністю структуру державного та гарантованого державою боргу за даними Міністерства фінансів України на 30.09.2024 надано в наведеній таблиці 1:

Таблиця 1

Структура державного та гарантованого державою боргу України на 30.09.24 р. (млн. грн.)

(млн. грн.)	зовнішній		внутрішній		усього	
державний борг	4 393 214,9	68.6%	1 723 806,8	26.9%	6 117 021,7	95.5%
гарантований борг	219 776,4	3.4%	67 203,9	1.0%	286 980,3	4.5%
сукупний	4 612 991,3	72.0%	1 791 010,7	28.0%	6 404 002,0	100.0%

* за даними Міністерства фінансів України [2]

В динаміці 2024 року державний борг наведено у таблиці 2:

Таблиця 2

Державний та гарантований державою борг України в 2024 р. (млн. грн.)

	Загальний борг		Зовнішній борг	Внутрішній борг
На 31.12.23	5 519 483,9	7.8%	3 862 987,6	1 656 496,3
На 31.01.24	5 488 047,3	-0.6%	3 817 649,8	1 670 397,5
На 29.02.24	5 490 098,4	0.0%	3 824 714,5	1 665 383,9
На 31.03.24	5 924 253,8	7.9%	4 239 526,2	1 684 727,6
На 30.04.24	6 010 422,3	1.5%	4 298 920,3	1 711 502,0
На 31.05.24	6 115 263,5	1.7%	4 410 115,9	1 705 147,6
На 30.06.24	6 167 972,6	0.9%	4 456 377,7	1 711 594,9
На 31.07.24	6 374 089,1	3.3%	4 633 078,9	1 741 010,2
На 31.08.24	6 371 687,6	0.0%	4 621 215,7	1 750 471,9
На 30.09.24	6 404 002,0	0.5%	4 612 991,3	1 791 010,7

* за даними Міністерства фінансів України [2]

Загальна сума державного боргу України в доларах складає 155 563,8 млн. дол. США. Згідно проведених досліджень загальний борг України за останні п'ять років постійно зростає, і в 2022 році відбувся різкий стрибок, в результаті якого державний борг зріс на 52,4%.

Аналізуючи дані, можемо зробити висновок, що державний борг України є відносно мізерним порівняно з провідними економічними державами світу, що дає змогу стверджувати: сума загального боргу на пряму залежить від рівня економічного розвитку, тобто, чим більше економічно розвинена країна, тим більша сума її державного боргу.

У більшості країн світу величина державного боргу регулюється законодавчо. Звичайно, будь-яка країна зацікавлена в зменшенні або ж у повному погашенні державного боргу. В нашій країні процеси управління та регулювання державним боргом регламентуються розробленими урядом стратегіями - середньострокові (3-4 роки), короткострокові (щорічні). На даний момент ці стратегії певною мірою втрачають актуальність, адже вони розраховані на стабільну економічну ситуацію всередині країни. Проте, починаючи з лютого 2022 року із впровадженням воєнного стану, як наслідок, були зменшені надходження до державного бюджету, спрямовані на погашення цього

боргу, що призводить до невідповідності сучасної ситуації з визначеною стратегією. На сьогоднішній день більшість своїх витрат Україна вимушена спрямовувати на оборону діяльність, на ліквідацію наслідків знищення критичної інфраструктури громад та забезпечення національної безпеки [3].

Кабінет Міністрів, виходячи з умов сьогодення, має розробити та впровадити систему управління державним боргом, яка б забезпечила необхідно важливу фінансову стабільність для нашої країни. Актуальними заходами ефективності управління борговою політикою України виступають впровадження боргових стратегій, цілком об'єктивне та відповідне до потреб сьогодення використання запозичень; аналіз та діагностика структури боргу; стимулювання ділової активності; орієнтація виробників і споживачів на внутрішній ринок .

Одним з найдієвіших заходів зменшення державного боргу України є детінізація екноміки країни. Слід зауважити, що сума коштів, які держбюджет України отримав від детінізації у 2024 році, можна порівняти за допомогою, наданою Канадою за цей рік. Канада входить до топ-5 країн за обсягом підтримки України. Так, виведення бізнесу з тіні та ліквідація нелегальних схем принесли країні 1,67 млрд дол. Надходження від детінізації по податкам, що адмініструються Державною податковою службою, сягають 6,1% від наданої міжнародної допомоги цього року.

За результатами дослідження можна зазначити, що існує пряма залежність між дефіцитом бюджету та зростанням державного боргу, що вказує на необхідність ефективного управління фінансами та контролю над бюджетними витратами. Різні методи фінансування бюджетного дефіциту мають свої переваги та недоліки, і важливо обирати оптимальний підхід для кожної конкретної ситуації, до прикладу, емісія є хоч і простішим, проте більш згубним для економіки способом, ніж державний кредит. Структура державного боргу відрізняється в залежності від рівня розвитку країни, що може впливати на її економічну стійкість та здатність погашати борг. Також, управління державним боргом потребує ефективних стратегій та контролю, що вимагає подальшого дослідження та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України. URL: <http://surl.li/agrwl>.
2. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/>.
3. Інформаційна довідка щодо державного та гарантованого державою боргу України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/news/borhovostatystyka/derzhavnyi-borh-ta-harantovanyiderzhavoiu-borh>

Дмитро Попович,

студент 2 курсу спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник: **Світлана Феєр,**

викладач вищої категорії, педагогічне звання «викладач-методист»,

Відокремленого структурного підрозділу «Виноградівський фаховий
коледж Мукачівського державного університету»

м. Виноградів, Україна

ЕКОНОМІКА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ Й ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

Повномасштабна війна, що розпочалася у лютому 2022 року, кардинально змінила економічний ландшафт України. Економічні показники зазнали різкого падіння, а структура виробництва, ринки збуту, логістика та ринок праці зазнали глибоких трансформацій. Незважаючи на суттєві збитки, країна демонструє надзвичайну стійкість та адаптивність завдяки ряду заходів, спрямованих на стабілізацію макроекономічних процесів, підтримку бізнесу та залучення міжнародної допомоги. У цьому контексті розвиток економіки в умовах воєнного стану набуває як короткострокового, так і стратегічного значення для повоєнного відновлення та інтеграції до європейського простору.

Одним із найважчих викликів є руйнування виробничих потужностей, інфраструктури та логістичних мереж, що створює прямі збитки для реального сектору економіки. Окупація територій, бойові дії та пошкодження інфраструктури призводять до зниження обсягів виробництва, що негативно впливає на ВВП країни. За даними Національного банку України, реальний ВВП у 2022 році впав на 29–30%, що є найглибшим падінням за всю історію країни.

Війна спричинила значні перебої в постачанні енергоносіїв: атаки на енергетичну інфраструктуру призвели до дефіциту електроенергії, що в свою чергу вплинуло на зростання витрат бізнесу та девальвацію гривні. Незважаючи на оперативні заходи Нацбанку щодо фіксації обмінного курсу та стабілізації інфляційних очікувань, нестача енергії продовжує впливати на конкурентоспроможність підприємств.

Війна спричинила масштабну внутрішню та зовнішню міграцію, що зменшує кількість економічно активного населення та створює диспропорції на ринку праці. Втрата кваліфікованих кадрів та мобілізація частини населення призводять до дефіциту робочої сили, що стає серйозною перепорою для виробництва та послуг.

Логістичні проблеми, блокування морських шляхів та руйнування транспортних мереж призвели до значного скорочення експорту української продукції. Особливо важко постраждали галузі металургії, сільського господарства та інші виробничі сектори, що залежать від зовнішніх ринків збуту.

Держава в умовах воєнного стану впроваджує низку заходів для підтримки макроекономічної стабільності. До них належать:

- Фіскальні заходи: збільшення державних видатків на оборону та соціальну підтримку, що компенсується частково іноземною допомогою;
- Монетарна політика: Нацбанк здійснює операції з фіксації обмінного курсу, обмеження монетизації дефіциту та інші заходи для стримування інфляції;
- Нормативно-правові реформи: уряд ухвалює зміни в податковому законодавстві для полегшення ведення бізнесу, спрощення регуляторного тиску, а також заходи щодо підтримки експортерів, включаючи тимчасове скасування деяких митних обмежень.

Міжнародні фінансові установи, зокрема Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та Європейський Союз, надають значну підтримку Україні. За даними останніх новин, країна отримала допомогу на суму понад 100 млрд доларів, що допомагає фінансувати бюджетний дефіцит і підтримувати економічну стабільність. Крім того, відбувається реструктуризація державного боргу, що дозволяє знизити навантаження на бюджет та забезпечити додатковий простір для інвестицій у критичні галузі економіки.

Малі та середні підприємства (МСП) є важливим елементом економічного зростання та створення робочих місць. Незважаючи на військові умови, підприємства виявили здатність до адаптації: впроваджують інновації, переходять на дистанційну роботу, змінюють виробничі процеси для зниження залежності від нестабільних енергоресурсів. У багатьох випадках підтримка державних програм та міжнародних грантів допомагає МСП залишатися конкурентоспроможними та зберігати виробництво.

Сектор ІТ, який до війни був одним із драйверів економічного зростання, демонструє надзвичайну стійкість та навіть зростання в умовах війни. Завдяки інвестиціям у цифрові технології та трансформацію бізнес-процесів, українські компанії змогли забезпечити безперервність роботи та навіть збільшити експорт послуг.

Цей сектор має потенціал для подальшої модернізації економіки та інтеграції до європейських ринків.

Уряд України активно стимулює перехід від економіки сировинного експорту до моделі виробництва з високою доданою вартістю. Ця стратегія передбачає підтримку інвестицій у промисловість, створення спеціальних індустріальних парків та надання грантів і пільгових кредитів підприємствам, які впроваджують інноваційні технології. Мета такої трансформації – збільшення доходів бюджету, стимулювання економічного зростання та забезпечення стабільності внутрішнього ринку.

За даними Міністерства економіки, після зростання на 5,3% у 2023 році, прогнозується, що темпи зростання ВВП у 2024 році становили 3,6%.

Однак, експерти попереджають, що в 2025 році економічне зростання може уповільнитися до 2,7% через збереження безпекових ризиків, енергетичну кризу та дефіцит робочої сили.

Для забезпечення стабільного розвитку економіки в умовах воєнного стану та подальшого повоєнного відновлення рекомендується:

- Продовження структурних реформ: Поглиблення реформ у сфері податкового законодавства, електронного адміністрування та регулювання бізнесу для зменшення бюрократичного навантаження;
- Підвищення енергетичної незалежності: Розширення інвестицій у відновлювальні джерела енергії, модернізація енергетичної інфраструктури та стимулювання переходу на альтернативні джерела енергії для підприємств;
- Заохочення повернення трудових ресурсів: Розробка програм підтримки повернення українців, мобілізації внутрішніх ресурсів та створення сприятливих умов для працевлаштування, що допоможе зменшити дефіцит робочої сили;
- Розширення інвестиційного клімату: Забезпечення правової стабільності, покращення прозорості управління та подальша реструктуризація державного боргу для залучення приватних інвестицій.

Інтеграція до Європейського Союзу є важливим стратегічним напрямком, який сприятиме модернізації економіки України, підвищенню стандартів управління та відкриттю нових ринків збуту. Завдяки підтримці ЄС та іноземних інвесторів, Україна має можливість не лише відновити свої виробничі потужності, а й перейти до виробництва з високою доданою вартістю, що створить підґрунтя для сталого економічного зростання в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Погарська О. Економіка України в умовах війни. Національний банк України. (2023, 1 червня). Доступно за адресою: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poharska_pr_01-02.06.2023.pdf?v=4
2. Економіка та суспільство. Щодо економічного становища в умовах воєнного стану та напрямів його покращення. (2024) Economics.org.ua. Доступно за адресою: <https://economics.org.ua/index.php/blog/377-economika-vv>
3. Центр економічної стратегії. Трекер економіки України під час війни. (2025) CES.org.ua. Доступно за адресою: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war/>
4. Дашко І., Михайліченко Л. Розвиток економіки України під час війни. Молодий вчений, 4(128), 198–202. DOI: 10.32839/2304-5809/2024-4-128-32(2024).

Євген Портной

здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 "Економіка"

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу,

ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Науковий керівник: **Ігор Куташев**,

доктор політичних наук, доцент, професор кафедри філософії та
суспільних дисциплін ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління
персоналом»

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СИСТЕМНО-РЕСУРСНОГО ПІДХІДУ

Теорія відкритих систем, якою є підприємство, передбачає тісний взаємозв'язок між внутрішніми чинниками його функціонування та зовнішнього середовища. Тому одне з важливих теоретичних положень відкритих систем стає в тому, що без безперервних зовнішніх чинників будь-яка система, в тому числі і підприємство, зупиняється або руйнується. Це зумовлює необхідність використання внутрішніх ресурсів підтримки функціонування, тобто цілеспрямованих, скоординованих та інтегрованих зусиль керівництва підприємства щодо інноваційного розвитку, спеціалістів та мотивації їх праці.

Підприємство як система має статичну і динамічну складові, бо воно змінюється при взаємодії із зовнішнім середовищем. Відкрита система здається достатньо сталою, при чому ця стабільність в реальності важко може бути досягнута. Але у зв'язку з тим, що підприємство прагне, щоб усі його структурні підрозділи та взаємозв'язки впродовж значного часу залишалися постійними, то випадкові зміни в одному із підрозділів або відношень повинні обов'язково бути скомпенсовані за рахунок змін будь-якого іншого підрозділу. Таким чином виникає часова нестабільність у вигляді перехідного процесу, результатом якого може бути навіть руйнування. Тому підприємство прагне зберегти рівновагу, яка має динамічний характер.

Таким чином, підприємство, як відкрита система, представляє собою організовану множину елементів, яким притаманні відносна цілісність і поліфункціональність, ієрархічна організація, що включає склад і структури (логічні, просторово часові, стохастичні), динаміки, що відноситься як до функціонування, так і до розвитку, особливості і умови його існування.

Важливими характеристиками підприємства, як системи, є функція, ціль і структура. Під функцією розуміються такі дії, які висловлюються в зміні можливих станів підприємства. При цьому в процесі функціонування підприємства здійснюється перехід його з одного

можливого стану до інших. Множина таких станів визначається кількістю структурних підрозділів, їх властивостями та розмаїттям зв'язків між ними. Тому функції характеризують підприємство як одне ціле, як результат взаємодії його структурних підрозділів між собою та з зовнішнім середовищем.

В системі управління інноваційним розвитком підприємства виділяються два блоки: об'єкт управління та пристрій, який управляє. При цьому може бути використано два принципи: управління за обуреннями та управління за відхиленнями. Управління за обуреннями засновано на тому, що для зменшення небажаного впливу дій, які обурюють, на вихідні перемінні здійснюється контроль за ними та при наявності змін процес управління спрямовується таким чином, щоб компенсувати вплив обурень. Управління за відхиленнями вимагає наявності оборотного зв'язку, який забезпечує залежність управління на вході від перемінних, якими управляють на виході.

При цьому підприємство розглядається як єдине ціле, спрямоване на досягнення мети щодо отримання максимальної ефективності його діяльності, незважаючи на наявність у структурних підрозділах певних суперечностей [1]. Важливою складовою системного підходу є системний аналіз, який слід розглядати як загальну концептуальну основу щодо інноваційного розвитку підприємства на якісно новому рівні. В економічній літературі існують підходи та практичні рекомендації щодо застосування системного аналізу, але єдиний методологічний підхід відсутній [2].

Застосування системно-ресурсного підходу до інноваційного розвитку підприємства представлено на рис. 1.

Основними особливостями використання системного аналізу в процесі управління інноваційним розвитком підприємства слід вважати такі: передбачення можливості глибокого вивчення всіх аспектів управління інноваційною діяльністю; застосування економіко-математичного моделювання та інформаційних технологій; діагностика найбільш важливих складових інноваційного розвитку, що визначають ефективне функціонування та розвиток підприємства в майбутньому; можливість поєднання формалізованих процедур аналізу з евристичним підходом; у зв'язку з ітеративним характером необхідно своєчасно приймати рішення на основі отриманих результатів.

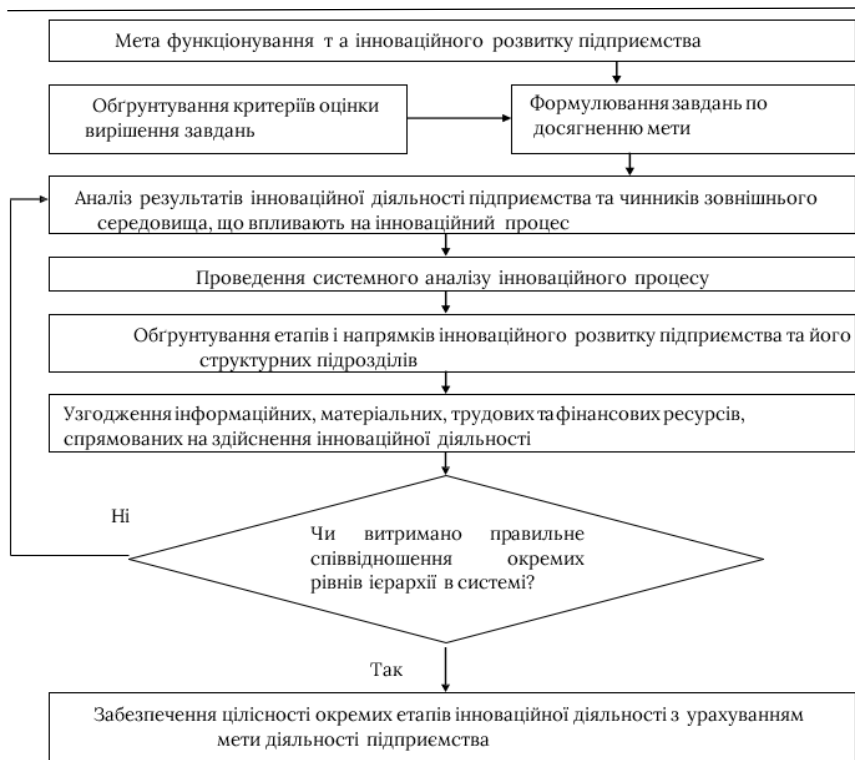

Рис.1. – Застосування системно-ресурсного підходу до інноваційного розвитку підприємства [розроблено автором]

Поряд з системним підходом в процесі управління інноваційним розвитком підприємства важлива роль відводиться ситуаційному підходу [3], що пов'язано з тим, що керівництву підприємства та його структурних підрозділів часто доводиться приймати рішення, пов'язані з ризиком їх реалізації. Це обумовлено виникненням нестандартних ситуацій та непередбачуваних факторів. Основними особливостями ситуаційного підходу є: необхідність освоєння керівним складом підприємства ситуаційного мислення у відповідності до обставин, які виникають в процесі здійснення інноваційної діяльності; оволодіння значною кількістю знань, пов'язаних з інноваціями та нововведеннями; унікальність та відсутність формалізованої цілі в конкретній ситуації; відсутність оптимальності, динамічності тощо.

Список використаних джерел:

1. Братусь Г.А., Каліна І.І., Мазур Ю.В. Концептуалізація інноваційного розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції. МАУП. Економічні науки. 2021. Вип. 4 (63). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2021. С. 15-22.

2. Каліна І.І., Семенець-Орлова І.А. Комерціалізація результатів оцінювання інноваційної діяльності в умовах економічної невизначеності. Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та механізми управління: колективна монографія / за ред. д.е.н. В.А. Омельяненко. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. 370 с.
3. Шабан К.С., Карбовська Л.О., Каліна І.І., Козлова А.І. Формування маркетингової інноваційної політики поліграфічних підприємств України: проблеми та перспективи розвитку. Удосконалення напрямів розвитку України в умовах сучасної світової кон'юнктури: кол. моногр. – Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. – 182 с.

Володимир Пшибельський,

аспірант за спеціальністю 051 «Економіка»,

Тетяна Шматковська,

к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Андрій Колосок,

к.е.н., доцент, доцент кафедри соціальної роботи

та педагогіки вищої школи,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

м. Луцьк, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ У РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Цифровізація є ключовим чинником розвитку сучасної економіки, зокрема її зеленої складової, яка орієнтована на сталий розвиток, енергоефективність та зменшення негативного впливу на довкілля [1; 2]. В умовах глобальних екологічних викликів та зростаючого суспільного запиту на відповідальне ставлення до природи, цифрові технології виступають не лише інструментом оптимізації бізнес-процесів, а й потужним драйвером трансформації економічних систем у напрямку екологічної стійкості. Україна, як країна, що прагне інтегруватися у світові економічні процеси та впроваджувати найкращі практики сталого розвитку, має всі передумови для активного використання цифрових інструментів у становленні зеленої економіки.

Одним із ключових аспектів цифровізації в контексті зеленої економіки є розробка та впровадження інтелектуальних систем моніторингу та управління природними ресурсами. Використання великих даних, штучного інтелекту та Інтернету речей надає змогу не лише підвищити ефективність використання енергетичних і сировинних

ресурсів, а й мінімізувати відходи, запобігати екологічним катастрофам та прогнозувати негативні зміни в навколишньому середовищі. В Україні вже реалізуються проекти зі створення цифрових платформ для моніторингу стану повітря, водних ресурсів, лісових масивів, а також інноваційних рішень у сфері альтернативної енергетики. Однак значна частина цих ініціатив знаходиться на стадії експериментального впровадження та потребує комплексної підтримки, зокрема на законодавчому рівні.

Соціальна відповідальність у процесі цифровізації зеленої економіки відіграє важливу роль [1; 3], адже без урахування суспільних інтересів технологічний розвиток може мати неоднозначні наслідки. Одним із головних викликів є необхідність забезпечення інклюзивності доступу до цифрових технологій, що передбачає розвиток цифрової грамотності населення, модернізацію освітніх програм та підтримку малих і середніх підприємств у процесі переходу до цифрових моделей управління ресурсами. Важливим аспектом є й прозорість діяльності великих корпорацій, які мають дотримуватися стандартів екологічної відповідальності та активно використовувати цифрові рішення для зниження свого вуглецевого сліду. В Україні вже існують ініціативи із впровадження електронного обліку викидів та екологічного аудиту, однак їхня ефективність залежить від чіткої координації з боку державних органів та міжнародної співпраці.

Перспективи цифровізації зеленої економіки в Україні значною мірою залежать від здатності інтегрувати інноваційні технології в реальні економічні процеси. Одним із ключових напрямів є розвиток розумних міст, де цифрові системи управління транспортом, енергетикою та утилізацією відходів сприятимуть зменшенню забруднення та підвищенню якості життя громадян. Також значну роль відіграють цифрові платформи для розвитку циркулярної економіки, що дозволяють ефективно управляти ресурсами через механізми повторного використання та вторинної переробки. Українські підприємства поступово впроваджують технології блокчейну для забезпечення прозорості постачання екологічно чистої продукції, а цифрові фінансові інструменти, такі як зелені облігації та платформи краудфандингу, відкривають нові можливості для фінансування екологічних ініціатив.

Таким чином, цифровізація у розвитку зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності відкриває широкі можливості для України, водночас ставлячи перед нею низку викликів. Необхідно забезпечити баланс між технологічними інноваціями, соціальними аспектами та екологічною стійкістю, що вимагатиме комплексного підходу з боку держави, бізнесу та суспільства. Інвестування в цифрові технології, розширення екологічно орієнтованої освітньої програми, створення

ефективного регуляторного середовища та підтримка відповідальних підприємницьких ініціатив стануть запорукою успішної трансформації України у напрямку сталого розвитку та глобальної конкурентоспроможності.

Загалом, цифровізація відіграє вирішальну роль у формуванні зеленої економіки, створюючи можливості для ефективного управління природними ресурсами, зменшення негативного впливу на довкілля та підвищення рівня соціальної відповідальності бізнесу. Перспективи цифровізації в Україні значною мірою залежать від рівня інвестицій у наукові дослідження, інновації та розвиток цифрової інфраструктури.

Отже, цифровізація у розвитку зеленої економіки є одним із ключових напрямів сталого розвитку України. Вона сприяє формуванню ефективних механізмів управління ресурсами, підвищенню екологічної відповідальності підприємств та створенню нових можливостей для сталого економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Пшибельський В., Колосок А., Шматковська Т. Соціальна відповідальність бізнесу в умовах зеленої економіки. *Економіка та суспільство*, 2024, (69). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-117>
2. Пшибельський В. В., Шматковська Т. О., Колосок А. М. Розвиток зеленої економіки на засадах соціальної відповідальності. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. 4, 40 (Jan. 2025), 55–62. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-04-55-62>.
3. Пшибельський В. В., Шматковська Т. О., Колосок А. М. Засади формування зеленої економіки на основі розвитку соціальної відповідальності бізнес-структур. *Агросвіт*. 2025. № 2. С. 75–80. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.2.75>

Ганна Разумова,
доктор економічних наук., доцент,
професор кафедри маркетингу та бізнес-адміністрування
Андрій Сушич,
здобувач вищої освіти
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
м. Дніпро, Україна

АДАПТАЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

В умовах відновлення української економіки особливу роль відіграє соціальне підприємництво як механізм забезпечення сталого розвитку, створення робочих місць та інтеграції вразливих категорій населення. Досвід Німеччини є особливо цінним, оскільки ця країна має розвинену систему підтримки соціальних підприємств, ефективні інструменти державного стимулювання та успішні моделі залучення приватного капіталу до вирішення суспільно значущих проблем. Вивчення та адаптація цього досвіду в Україні може стати важливим чинником подолання соціально-економічних викликів поствоєнного періоду, сприяючи зміцненню економічної стабільності та соціальної згуртованості.

Соціальне підприємництво в Німеччині має давнє історичне коріння, яке простягається ще з XIX століття, коли виникли перші кооперативи, благодійні організації та громадські ініціативи. У 1980-х роках, коли соціальна сфера переживала кризу через обмежені державні ресурси, багато благодійних організацій трансформувались у соціальні підприємства [1]. Вони прагнули знайти нові підходи до вирішення суспільних проблем за допомогою підприємницьких методів.

Соціальні підприємства в Німеччині не мають чіткого законодавчого регулювання, що робить їх досить різноманітними за своїм характером і моделями діяльності. Вони можуть виникати як нові суб'єкти або через реорганізацію вже існуючих благодійних організацій, як стверджує С. Янсен, і вони вирішують соціальні проблеми інноваційними шляхами, використовуючи підприємницькі методи [2]. Основна мета соціальних підприємств – створення соціальних змін через економічну діяльність.

Держава активно підтримує соціальне підприємництво, надаючи пільги та звільнення від податків, а також доступ до фінансових інструментів, таких як кредити через державні банки або європейські фонди. Соціальні підприємства використовують бізнес-моделі для самофінансування, але також залежать від благодійних внесків і пожертв. Одним із прикладів успішного соціального підприємства є «Dialogue Social Enterprise» (DSE), яке допомагає людям з обмеженими можливостями знайти роботу і соціалізуватися через свої проекти, такі як «Діалог у темряві» та «Діалог у тиші», що працюють у понад 30 країнах

світу. Інший цікавий приклад – соціальна пивоварня «Quartiermeister», яка спрямовує частину свого прибутку на фінансування соціальних проєктів, що обираються споживачами [2].

Понад 100 тисяч соціальних підприємств у Німеччині створюють робочі місця для близько 2,5 мільйона людей, що підкреслює їхню важливу роль в економіці та суспільстві. Ці підприємства відіграють важливу роль у зниженні безробіття серед уразливих груп населення, зокрема людей з інвалідністю, мігрантів та молоді [1]. Вони також активно працюють у сфері охорони здоров'я, освіти та екології. Проте соціальні підприємства стикаються з рядом викликів, таких як обмеженість доступу до капіталу, високі витрати на консультаційні послуги та управління, а також необхідність у постійному пошуку нових джерел фінансування. Крім того, багато соціальних підприємств зіштовхуються з труднощами в адаптації до швидких змін на ринку, оскільки їхні моделі часто менш гнучкі через соціальний фокус.

Особливу роль у розвитку соціального підприємництва відіграє волонтерство. Багато організацій залучають волонтерів до виконання своїх проєктів, що дозволяє не тільки зменшити витрати, але й залучити місцеве населення до активної участі в громадському житті. Це створює міцні зв'язки між соціальними підприємствами і громадами, у яких вони працюють, та сприяє побудові стійких партнерств для досягнення довгострокових соціальних змін.

Крім того, існує велика потреба в подальшому розвитку спеціалізованих освітніх програм, які б забезпечували підприємців необхідними навичками управління, маркетингу та фінансування [3]. Для багатьох підприємців, особливо тих, хто починає свій шлях у соціальному секторі, виникають проблеми з формуванням стійких бізнес-моделей, що можуть ефективно вирішувати соціальні проблеми і при цьому забезпечувати фінансову стабільність організації.

Попри всі труднощі, соціальне підприємництво в Німеччині продовжує розвиватися, завдяки своїй інноваційності та гнучкості. Соціальні підприємства часто стають піонерами у вирішенні нових суспільних викликів, що з'являються на тлі змін у демографії, екології та соціальній сфері. Їхня здатність адаптуватися до нових умов дозволяє їм успішно функціонувати, забезпечуючи довгострокові результати та позитивні зміни в суспільстві.

Розвиток соціального підприємництва в Німеччині демонструє ефективні механізми підтримки та інтеграції вразливих верств населення через інноваційні бізнес-моделі. Запозичення цього досвіду в Україні може стати ключовим фактором відновлення економіки у поствоєнний період. Соціальне підприємництво здатне сприяти вирішенню важливих суспільних проблем, таких як реінтеграція ветеранів, підтримка внутрішньо переміщених осіб та розвиток місцевих громад.

Впровадження подібних моделей в Україні потребує розробки ефективного законодавчого підґрунтя, яке б забезпечувало податкові пільги, грантове фінансування та доступ до кредитних ресурсів для соціальних підприємств. Державна підтримка разом із міжнародними фондами може сприяти швидкій адаптації таких бізнесів до потреб ринку та забезпеченню фінансової стійкості. Крім того, створення освітніх програм і консультаційних центрів для соціальних підприємців сприятиме формуванню необхідних управлінських навичок та підвищенню ефективності їхньої діяльності.

Розвиток соціального підприємництва також сприятиме зниженню рівня безробіття, особливо серед вразливих категорій населення, та створенню нових робочих місць у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я та екологія. Інклюзивні бізнес-моделі, які вже довели свою ефективність у Німеччині, можуть стати основою для інтеграції ветеранів війни та людей з обмеженими можливостями у виробничі процеси. Крім того, соціальні підприємства можуть відігравати ключову роль у відновленні деокупованих територій, забезпечуючи робочі місця та залучаючи місцеві громади до спільного вирішення економічних та соціальних проблем.

Отже, адаптація міжнародного досвіду у сфері соціального підприємництва в Україні може стати потужним інструментом не лише для подолання економічних наслідків війни, а й для створення більш стійкої та соціально відповідальної економіки. Це сприятиме розвитку самодостатніх громад, зменшенню соціальної нерівності та забезпеченню довгострокового економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Wolf M. The State of Social Entrepreneurship in Germany. SEFORIS Country Report. 2014. URL: <https://www.hiig.de/en/publication/the-state-of-social-entrepreneurship-in-germany-seforis-country-report/>
2. Fostering Social Entrepreneurship: A Comparative Study of the Legal, Regulatory and Tax Issues in Brazil, Germany, India, Poland, UK and USA. Linklaters, Schwab Foundation. 2006. URL: <http://www.weforum.org>.
3. Березяк І. І. Зарубіжний досвід та вітчизняні реалії становлення соціального підприємництва. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка». 2014. Випуск 25. С. 31–36.
4. Соціальне підприємництво в Україні. Економіко-правовий аналіз. 2020. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2021/07/legal-report-in-ukraine_ukrainian_0.pdf

Тетяна Сербіна

здобувач третього (наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 051 "Економіка"

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу,

Науковий керівник: **Ігор Куташев**,

д.політ.н., доц., професор кафедри філософії та суспільних дисциплін

Навчально-науковий інститут психології та соціальних наук ПрАТ

«ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»

КОНЦЕПЦІЯ ЛОГІСТИКООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Концепція логістикоорієнтованого управління зовнішньоекономічною діяльністю аграрних підприємств передбачає використання принципів і підходів логістики для оптимізації процесів, пов'язаних із зовнішньоекономічними операціями аграрного бізнесу. Ця концепція спрямована на підвищення ефективності управління, зниження витрат і забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Ця концепція є особливо актуальною для аграрних підприємств, які прагнуть розширити свою присутність на зовнішніх ринках. Також дана концепція передбачає інтеграцію логістичних принципів для оптимізації зовнішньоекономічної діяльності. Ця концепція спрямована на підвищення ефективності зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією шляхом раціонального управління матеріальними та інформаційними потоками.

Відповідно до розробленої концепції, представленої на рис. 1. системою управління зовнішньоекономічної діяльності має своєчасно проводитися ряд заходів: розстановка пріоритетів ринків, вибір між внутрішнім та зовнішніми ринками; систематичне визначення групи стратегічно важливих підприємств-споживачів; ухвалення рішення про участь у проектах; коригування виробничої програми в залежності від змін у портфелі контрактів.

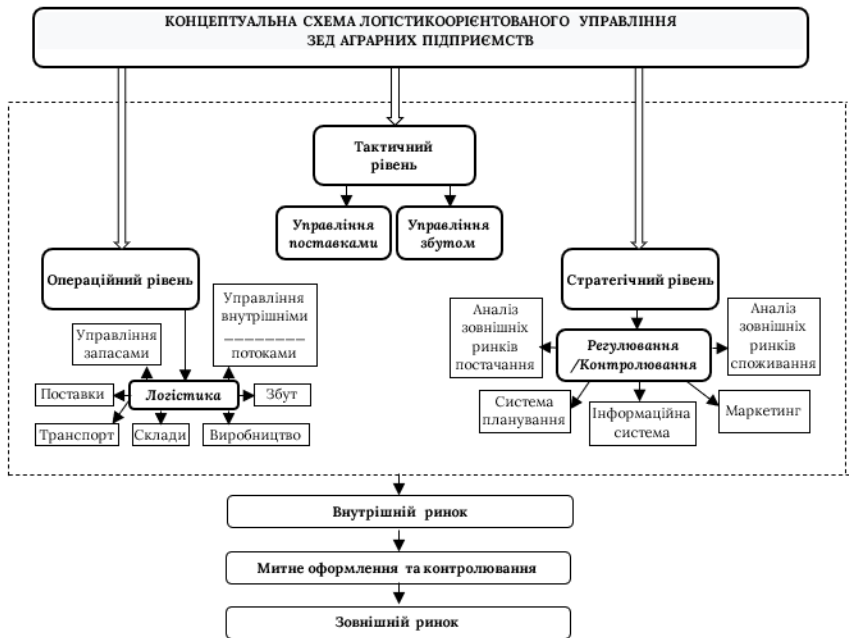

Рис. 1. Концептуальна схема логістикоорієнтованого управління ЗЕД підприємств аграрної сфери

При цьому, ґрунтуючись на планах зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та прогнозної інформації про попит на зовнішніх ринках, вирішується питання про доцільність модернізації виробництва, що відбивається на виробничій стратегії. Оцінюється наскільки підприємство втратить свою конкурентоспроможність і якою буде величина втраченого прибутку, якщо відкласти початок модернізації з метою максимального задоволення поточного та передбачуваного протягом деякого часу (можливо кількох років) попиту на його продукцію. Постійний вплив багатьох чинників на ЗЕД підприємства призводить до систематичного перегляду доцільності її продовження.

В обґрунтуванні виходу на зовнішні ринки істотна увага має приділятися вирішенню маркетингових завдань: виявлення цільових ринків, розробка стратегій проникнення на зарубіжні ринки тощо. Відсутність маркетингових досліджень не забезпечить ефективне здійснення зовнішньоекономічних операцій.

Ефективне управління ЗЕД вимагає розробки її стратегії, сумісної з генеральною стратегією підприємства та взаємозалежної зі стратегіями інших сфер діяльності. Далі буде досліджено зв'язок управління ЗЕД з такими функціями, як маркетинг, контролінг, логістика та управління ланцюгами постачання, збут, управління проектами.

В організаційному аспекті розробка стратегії ЗЕД може покладатися на відділ ЗЕД, при тісній взаємодії з іншими відділами – збуту, маркетингу, логістики, матеріально-технічного постачання, планово-економічний відділ, бюро контрактів та ін. Відділ контролінгу має відповідати за координацію діяльності всіх відділів.

Для металургійного підприємства застосування маркетингового підходу до побудови ЗЕД характерне для металопродукції «масового» споживання. Цільова споживча аудиторія є широкою і включає підприємства, різні за технологічними ознаками, масштабу виробництва та обсягами споживання.

Аналіз ринку націлений отримання всебічної картини ситуації, що склалася на ньому і виділення тенденцій його розвитку. Базовими показниками такого аналізу є: ємність ринку, кількість споживачів, питоме споживання душу населення, динаміка попиту, кількість конкурентів, різні дані структуру ринку.

Однак вибір на користь виходу чи продовження продажів на певному ринку будується з урахуванням наступних факторів: торгових обмежень, мит, ступеня державного протекціонізму, ступеня контролюваності ринку окремими юридичними особами, податків та інших тарифів.

Зрештою необхідно отримати кількісне чи якісне вираження привабливості ринку на основі якого далі розробляється стратегія ЗЕД. Можна говорити про спільність стратегій ЗЕД на основі тих чи інших принципів її побудови, проте зазначимо, що деталізація стратегії призведе до її специфічності та унікальності. Аграрні підприємства, усвідомлюючи важливість експорту їхньої продукції, як щодо легкого джерела отримання виручки у ситуації внутрішніх взаємних неплатежів, прагнуть підвищення конкурентоспроможності своєї продукції світових ринках.

Успішна контрактна діяльність залежить від ефективності стратегій та механізмів управління ланцюгами поставок або стратегічним альянсом та застосування методів проектного управління, зокрема, методів планування, що сприяють реалізації сучасних логістичних концепцій.

Список використаних джерел:

1. Каліна І.І., Палій С.А., Шуляр Н.М. Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств у системі митно-тарифного регулювання. МАУП. Економічні науки. 2023. Вип. 1 (68). Київ : Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2023. С. 28-34. <https://doi.org/10.32689/2523-4536/68-5>
2. Каліна І.І., Мазур Ю.В. Організаційно-економічний механізм реалізації засад маркетингу на підприємстві в адаптаційний період. Економічний простір, 2022, Вип. 182. С. 73-78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/182-10>

Анастасія Сергеева

Студентка 2 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Тетяна Горобей**

викладач відокремленого структурного підрозділу
«Верхньодніпровський фаховий коледж Дніпровського
державного аграрно-економічного університету»

м. Верхньодніпровськ

ЕКОНОМІЧНА СИТУАЦІЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Воєнний стан в Україні має значний вплив на економічну ситуацію нашої країни. Вторгнення росії спричинило не лише руйнування інфраструктури, але і зміни в структурі економіки, підприємств, та економічних відносин.

Функціонування та розвиток української економіки в період війни із росією став однією із найактуальніших проблем у цей складний час не лише на вітчизняному рівні, а й на світовому.

Економічні показники такі як валовий внутрішній продукт, рівень безробіття, рівень цін на товари, роботи, послуги тощо зазнали раптових, сильних і негативних змін внаслідок повномасштабного нападу російської федерації і його жаклих наслідків: руйнувань, масової міграції населення, тимчасової окупації деяких регіонів, розірвання виробничих і логістичних зв'язків. Тому порушення цієї проблеми має винятковий характер як явища в цілому, так і конкретного значення для кожного свідомого українця[3].

Найголовнішим показником як для будь-якої країни, так і для України зокрема, є рівень валового внутрішнього продукту (ВВП).

У 2022 році економіка України зазнала найглибшого падіння за історію існування держави – реальний ВВП впав на 29.1%, а його рівень повернувся до початку 2000-х років. Потреби України на відновлення та відбудову сягнули 411 млрд дол. США лише за рік війни[2].

Значний спад в економіці був зумовлений руйнуванням потужностей та інфраструктури, логістичними обмеженнями, насамперед для експорту продукції та товарів, скороченням внутрішнього споживчого та інвестиційного попиту, а наприкінці 2022 року масовані та цілеспрямовані атаки російської федерації на енергетичну інфраструктуру України спричинили формування значного дефіциту електроенергії в системі[2].

Швидше за очікування відбулася адаптація бізнесу та населення до перебоїв енергопостачання завдяки закупівлі засобів автономного енергоживлення, переходу на нічні зміни тощо. Ситуація в енергетичному секторі покращилася швидше за прогнозами завдяки

теплій погоді та оперативним ремонтам пошкоджених енергетичних об'єктів.

Значний спад у 2022 році був у сільськогосподарському виробництві, через окупацію територій, активні бойові дії, логістичні складнощі та високу невизначеність відбулося різке падіння врожаїв. Зокрема, врожай зернових у 2022 році виявився на 40% меншим порівняно з рекордним 2021 роком. Попри збереження впливу цих чинників і у 2023 році, аграрії у 2023 році засіяли зерновими та олійними практично такі ж площі, як і площі зібраних врожаїв у 2022 році. Завдяки сприятливим погодним умовам врожай зернових та олійних культур у 2023 році перевищив показники попереднього року(врожайність ранніх культур перевищила не лише 2022 рік, а й рекордний 2021 рік).

З іншого боку, порівняно меншими темпами скорочувався фінансовий сектор завдяки забезпеченню безперебійності платежів, інформаційні технології - завдяки запровадженню дистанційної роботи та релокації підприємств, освіти та охорони здоров'я - завдяки бюджетному фінансуванню.

Перед початком повномасштабного вторгнення значна частина українського експорту постачалася через морські порти. Блокування Чорноморських портів спричинило різке падіння експорту товарів на початку повномасштабної війни. За суттєвої підтримки міжнародних партнерів розпочалася активна розбудова альтернативних шляхів. Це підтримує експорт, але він залишається суттєво нижчим, ніж до повномасштабного вторгнення. Вагомими чинниками, що стримує нарощення експорту альтернативними, зокрема морськими шляхами, є "портовий тероризм" ворога[2].

Згідно з опитуваннями підприємств Національним банком України на початку вторгнення повністю зупинили роботу майже третина підприємств, наприкінці травня 2022 поточного року таких було лише 14%. Вже у травні 36% респондентів повністю адаптувалися до воєнних умов[2].

Відбулося зменшення внутрішнього попиту через значне зниження купівельної спроможності населення.

Через значну міграцію населення з регіонів, постраждалих від війни, відбуваються втрати робочої сили, а також триває виїзд кваліфікованих кадрів за кордон. Зменшується чисельність населення працездатного віку.

Для відновлення та відбудови країни залучається фінансова допомога від міжнародних організацій, гранти та кредити на відбудову інфраструктури.

У 2022 році за ініціативи уряду було запроваджено тимчасові податкові пільги для бізнесу, але у 2023 році їх було скасовано. Запроваджено державні програми відновлення та відбудови.

Воєнний стан в Україні спричинив значні зміни в економіці країни. Попри значні втрати, Україна продовжує працювати над відновленням

економіки, впроваджуючи нові технології, релокуючи підприємства та залучаючи міжнародну допомогу. Успішна адаптація до нових умов та структурні зміни можуть стати основою для майбутнього зростання.

Список використаних джерел:

1. О. Липський «Аналіз розвитку економіки України в умовах воєнного стану від Василя Хмельницького». LIGA ZAKON 15.09.2022. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213969_analz-rozvitku-ekonomki-ukrani-v-umovakh-vonnogo-stanu-vd-vasilya-khmelnitskogo?form=MG0AV3(дата звернення 25.01.2025)
2. Погарська О. «Українська економіка під час війни: стан, виклики та перспективи». Настановча сесія змагання "Монетарна політика: виклик НБУ університетам" 22 вересня 2023. URL: https://events.bank.gov.ua/uchallenge2023/src/files/1_Pogarska.pdf?form=MG0AV3(дата звернення 29.01.2025)
3. Чубка О., Косик В. «Вплив війни на економіку України». СХІДНА ЄВРОПА: ЕКОНОМІКА, БІЗНЕС ТА УПРАВЛІННЯ Випуск 3 (36) 2022 URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/9882/1/Chubka.pdf> (дата звернення 29.01.2025)

Тетяна Сініма,

студентка 4 курсу спеціальності

«Міжнародні економічні відносини»

Науковий керівник: **Руслан Чемчикаленко,**

к.е.н., доцент кафедри міжнародного, бізнесу та консалтингу,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

м. Харків, Україна

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Залучення інвестицій міжнародних фінансових організацій є одним із ключових інструментів відновлення економіки України в умовах воєнного стану, коли внутрішні фінансові ресурси країни вичерпуються через значні витрати на оборону та гуманітарну допомогу. Розуміння ролі таких інвестицій дозволяє оцінити їхній вплив на відновлення критичної інфраструктури, підтримку бізнесу та стимулювання економічного зростання, що є важливим для подолання наслідків війни та забезпечення стійкого розвитку України та й обумовлює актуальність та мету даного дослідження.

З метою досягнення поставленої мети потрібно відзначити, що сам термін «міжнародна фінансова організація» (далі – МФО) остаточно не врегульовано чинним національним законодавством, хоча й часто

використовується в різного роду нормативно-правових та ділових документах. При цьому в наукових колах сформувалося два основних підходи до визначення сутності даного терміну: «вузький» (використовується переважно більшістю правників-міжнародників) – як міжнародні міжурядові (міждержавні) організації, й «широкий» (буде використано нами в рамках даного дослідження) – як міжнародні міжурядові (міждержавні) та/або міжнародні неурядові організації [1, с. 58-59].

Також варто відзначити, що інвестиційна діяльність МФО в Україні на рівні держави реалізовувалася за активної участі Національного банку України (далі – НБУ), який активно співпрацює з такими «урядовими» МФО як: Міжнародний валютний фонд (МВФ), Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Чорноморський банк торгівлі та розвитку (ЧБТР) та іншими, а також таким важливими неурядовими МФО як: Лондонський і Паризький клуби кредиторів.

Ключовими напрямками співпраці НБУ з міжнародними фінансовими організаціями є: фінансова підтримка за рахунок надання кредитів, грантів та інших фінансових інструментів; технічна допомога – надання консультацій, експертизи та тренінгів для підвищення кваліфікації співробітників НБУ та інших державних органів, а також спільна розробка та реалізація проєктів, спрямованих на розвиток фінансового ринку, підтримку малого та середнього бізнесу, підвищення фінансової грамотності населення тощо [2].

Оцінюючи значення інвестиційної діяльності МФО в умовах воєнного й післявоєнного стану необхідно відзначити, що вона вже сьогодні є чи не найголовнішою не тільки для стабілізації чи відновлення, але й для забезпечення поточного функціонування економіки країни (табл. 1).

Таблиця 1

Зміна ролі кредитів МФО щодо формування державних зовнішніх боргових зобов'язань України

Рік	Державні зовнішні боргові зобов'язання, млн грн	Позики міжнародних фінансових організацій,		Державні цінні папери (ОЗДП),	
		млн грн	%	млн грн	%
2017*	1 025 000,90	389 772,98	38,03	542 814,47	52,96
2018	1 099 121,65	370 742,25	33,73	622 079,79	56,60
2019	931 874,03	292 197,06	31,36	527 525,71	56,61
2020	1 258 521,93	443 312,51	35,22	660 218,68	52,46
2021	1 300 123,65	463 130,44	35,62	625 004,47	48,07
2022	2 325 443,38	1 100 256,41	47,31	828 542,62	35,63
2023	3 600 371,32	2 252 557,87	62,56	864 515,13	24,01
2024*	4 393 214,87	3 056 843,45	69,58	750 017,44	17,07

* інформація представлена за три квартали, а не за рік

Джерело: [3]

Як видно з інформації, наведеної в табл. 1, спостерігається значна динаміка у структурі державних зовнішніх боргових зобов'язань України, особливо в останні роки. Найбільш помітним є зростання частки позик МФО у загальному обсязі боргу, особливо у 2022-2024 роках, що в свою чергу свідчить про посилення ролі МФО у фінансуванні потреб української економіки, особливо в умовах збройної агресії Росії. Так з 2017 по 2023 рік частка позик МФО у загальному обсязі державного зовнішнього боргу зросла майже в 2 рази, що свідчить про те, що МФО стали основним кредитором України.

Одночасно зі зростанням частки позик МФО спостерігається зменшення частки державних цінних паперів (ОЗДП) у загальному обсязі боргу, які ще в 2017-2021 роках складали основу державних зовнішніх боргових зобов'язань країни. Така тенденція, на нашу думку, може бути пов'язано з різними факторами, зокрема, такими як зміна інвестиційних пріоритетів інвесторів, погіршення економічної ситуації в країні тощо.

Зростання ж частки позик МФО у 2022-2024 роках, ймовірно, пов'язане з посиленням міжнародної підтримки України на тлі російської агресії. МФО надавали значні фінансові ресурси для підтримки економіки країни та подолання наслідків війни, хоча й на менш вигідних в порівнянні з попередніми роками для країни умовах. Однак, в умовах коли інвестори з відомих причин стали більш обережними щодо інвестування в українські державні цінні папери через підвищені політичні та економічні ризики, МФО стали головним донором фінансових ресурсів для нашої країни.

Проте збільшення залежності від зовнішнього фінансування МФО неодмінно матиме й певні наслідки для України, зокрема, зростання частки позик МФО збільшує залежність України від зовнішніх джерел фінансування, що може створювати певні ризики, пов'язані з необхідністю обслуговувати борг та виконувати умови кредитних угод. Але з іншого боку, співпраця з МФО може забезпечити Україні доступ до більш вигідних умов кредитування, ніж на комерційних ринках й може бути тригером стимулювання реформ, оскільки МФО зазвичай надають кредити за умови проведення певних економічних реформ.

Взагалі ж станом на кінець листопада 2024 року загальний фонд державного бюджету України отримав понад 11 мільярдів доларів США від Міжнародного валютного фонду (МВФ), більше ніж 5 мільярдів доларів від Світового банку, а також 720 мільйонів доларів від Європейського інвестиційного банку [4].

Натомість, за інформацією порталу реєстру проєктів МФО (IFIs projects), Найбільша частку фінансування проєктів в Україні (крім МВФ) належить Міжнародному банку реконструкції та розвитку (МБРР) – 42,32%, Європейському Інвестиційному Банку (ЄІБ) – 23,81% та Європейському банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) – 23,77%.

Таким чином, умови воєнного стану в Україні створили безпрецедентні виклики для економіки, які потребують значних фінансових ресурсів для її підтримки та відновлення. Відповідні процеси призвели до зміни структури державних зовнішніх боргових зобов'язань України, зокрема, посилення ролі міжнародних фінансових організацій у фінансуванні потреб української економіки, що в свою чергу має як позитивні, так і негативні наслідки, які потребують подальшого аналізу та оцінки.

Список використаних джерел:

1. Шереметьєва О. Поняття міжнародної фінансової організації. Юридична Україна. 2017. №2-3. С. 58-64.
2. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями. Офіційний сайт НБУ. URL : <https://bank.gov.ua/ua/about/international/financial-institutions> (дата звернення: 28.01.2025).
3. Боргова статистика МВФ в рамках ССПД. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : <https://mof.gov.ua/uk/borgova-statistika-mvf-v-ramkah-sspd> (дата звернення: 28.01.2025).
4. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL : https://mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435 (дата звернення: 28.01.2025).

Олена Сова,
кандидат економічних наук, доцент, с.н.с.,
Інститут демографії та проблем якості життя
Національної академії наук України,
м. Київ, Україна

РОЛЬ МІЖНАРОДНОЇ ДОПОМОГИ У ВІДНОВЛЕННІ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

Військова агресія проти України спричинила значні руйнування економічної інфраструктури, масову міграцію населення, зниження обсягів виробництва та експорту, що суттєво вплинуло на економічний потенціал держави. У таких умовах міжнародна допомога стала одним із ключових чинників забезпечення стабільності та підтримки економіки України.

Міжнародна спільнота, яка об'єднує уряди іноземних держав, фінансові інституції, громадські організації та приватних донорів, спрямувала значні ресурси на підтримку України. Ця допомога проявляється у фінансовій, технічній, гуманітарній і військовій сферах [1, с. 95]. Зокрема, макрофінансова допомога, надана міжнародними

фінансовими інституціями, наприклад, Світовим банком і Міжнародним валютним фондом, окремими регіонами та країнами, такими як Європейський Союз, США, Канада, а також певними країнами Азії, відіграє важливу роль у покритті дефіциту державного бюджету України, фінансуванні соціальних виплат та підтримці критичних секторів української економіки, таких як охорона здоров'я, освіта та енергетика.

Від початку повномасштабного вторгнення власні надходження українського держбюджету йдуть на фінансування оборони, такі видатки займають приблизно половину бюджету. Цивільні видатки держбюджету Україна фінансує за рахунок іноземної фінансової допомоги – у 2025 році потреба в такому зовнішньому фінансуванні складе 38,4 млрд. дол. США. В грудні 2024 р. іноземна фінансова допомога (гарантія, пільгове фінансування та гранти) Україні стала найбільшою за весь час повномасштабної війни – це 9,3 млрд. дол. [2]. А загалом Міністерство фінансів України в 2024 році отримало 41,7 млрд. дол. міжнародної допомоги. 27% з цих коштів є грантове фінансування [3]. У 2023 р. було підписано зміни до Меморандуму з групою офіційних кредиторів України з країн G7 та Паризького клубу щодо призупинення виплат за офіційним боргом до кінця березня 2027 р. [4].

Від початку повномасштабної війни міжнародні партнери спрямували до України сумарно 115,2 млрд. дол. США бюджетної підтримки (Табл. 1).

Таблиця 1.

Обсяги міжнародної фінансової допомоги Україні, млрд. дол. США [2-5].

Донор-суб'єкт	2022	2023	2024	Разом
ЄС	8,0	18,0	17,2	43,1
США	12,0	11,0	8,3	31,3
Міжнародний валютний фонд	2,7	4,5	5,3	12,5
Світовий банк	1,4	4,9	3,2	9,5
Японія	0,6	3,6	4,3	8,5
Інші	6,4	0,5	3,4	10,3
Всього, млрд. дол.	31,1	42,5	41,7	115,2

Наприклад, від початку повномасштабної війни Світовий банк створив 7 проектів для підтримки державного бюджету України (PEACE in Ukraine, DPL, INSPIRE, LEARN, RISE, SURGE, THRIVE), а також три рамкові проекти відновлення (HOPE, HEAL, ARISE). А створений восени 2024 р. FORTIS Ukraine Financial Intermediary Fund (FIF) має на меті координацію механізмів фінансування України [6].

Назвемо основні діючі програми виділення коштів з-за кордону для збільшення потенціалу економічного розвитку України [7]:

- 1) програми Світового банку:
 - PEACE in Ukraine;
 - Growth Foundations Development Policy Loan – DPL;
- 2) програма МВФ Extended Fund Facility – EFF;

3) програми ЄС:

- Ukraine Facility;
- Ukraine Loan Cooperation Mechanism – ULCM;
- Macro-Financial Assistance – MFA;

4) ініціатива країн G7 Extraordinary Revenue Acceleration Loans for Ukraine – ERA;

5) проєкти США:

- Ukraine Security Assistance Initiative – USAI;
- AGRI-Ukraine, GROW, FSR (Реформування фінансового сектору), IBR (Інвестиції для стійкості бізнесу), CEP (Конкурентоспроможна економіка України), DOBRE (Децентралізація) від United States Agency for International Development – USAID.

Окрім фінансової підтримки, вагомим чинником відновлення економіки України є проєкти, спрямовані на реконструкцію зруйнованої інфраструктури. Іноземні донори активно фінансують відновлення мостів, доріг, об'єктів енергетичної інфраструктури, що були знищені внаслідок бойових дій. Такі інвестиції є не лише допомогою у фізичному сенсі, а й інструментом для стимулювання зайнятості та розвитку місцевої економіки в постраждалих областях.

Особливу роль міжнародна допомога відіграє у підтримці реформ. Зокрема, фінансування сприяє вдосконаленню системи боротьби з корупцією, підвищенню прозорості управління державними ресурсами та впровадженню стандартів ЄС у ключових сферах, таких як енергетика, транспорт та екологія. Таким чином, міжнародні партнери не лише підтримують відновлення економіки, але й закладають основи для її довгострокового розвитку.

Водночас, використання цієї допомоги супроводжується певними викликами. Перш за все, це стосується необхідності ефективного та прозорого управління отриманими ресурсами. Недотримання цих принципів може призвести до втрати довіри з боку міжнародних партнерів та обмеження обсягів подальшої допомоги. Крім того, залежність від зовнішніх джерел фінансування викликає занепокоєння щодо економічної самостійності держави.

Не менш важливою є підтримка інноваційних галузей економіки. Зокрема, міжнародні інвестиції в IT-сектор і цифровізацію економіки сприяють формуванню нових джерел доходів для країни, знижуючи залежність від традиційних галузей. Разом із розвитком сільського господарства, яке залишається стратегічно важливим для України, ці напрями допомагають відновити експортний потенціал країни.

Отже, міжнародна допомога є потужним інструментом підтримки України у воєнний та післявоєнний періоди, а її ефективність залежить

від здатності держави раціонально використовувати отримані ресурси, забезпечувати належний контроль і впроваджувати означені реформи. Успіх цього процесу є важливим не лише для України, але й для міжнародної спільноти, яка розглядає підтримку України як важливий внесок у забезпечення глобальної безпеки та стабільності.

Список використаних джерел:

1. Мединська Т., Боднарчук І., Олійник Н. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2023. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>
2. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни. 21.01.2025. ЦЕС. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economy-during-the-war>
3. Мінфін: Партнери з розвитку. 02.01.2025. МФУ. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/development_partners_that_provided_ukraine_with_over_41_billion_in_budget_support_in_2024_and_the_allocation_of_these_funds-4974
4. Міжнародна допомога Україні: підсумки 2023 і тренди 2024 року. 12.02.2024. НІСД. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/mizhnarodna-dopomoha-ukrayini-pidsumky-2023-i-trendy-2024-roku>
5. Кіреєв М. Внесок союзників у перемогу. 07.01.2024. URL: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/dopomoga-ukraini-2023>
6. Facilitation of Resources to Invest in Strengthening. World Bank Group. 10.10.2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/fortis-ukraine>
7. Допомога міжнародних фінансових інститутів Україні. НІСД. 13.01.2025. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/dopomoha-mizhnarodnykh-finansovykh-instytutiv-ukrayini-hruden-2024-roku>

Ігор Соловйов,

*д.е.н., професор кафедри менеджменту та фінансів,
ПЗВО «МКУ імені Пилипа Орлика»,
м. Миколаїв, Україна*

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Стратегія управління підприємством – це комплексний план дій, який визначає напрямки розвитку підприємства на середньо- та довгострокову перспективу, спрямований на досягнення основних цілей організації з урахуванням її ресурсів, можливостей та зовнішніх умов. Це важливий елемент управлінської діяльності, який формулює, як саме підприємство буде взаємодіяти з ринковим середовищем, конкурентами та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення сталого розвитку та досягнення своїх бізнес-цілей.

Стратегії управління підприємствами в умовах економічної нестабільності є важливим інструментом для забезпечення стійкості та розвитку організацій в умовах постійних змін в економічному середовищі. Нестабільність може проявлятися у вигляді економічних криз, політичних потрясінь, змін у законодавстві, коливань на ринках або інших зовнішніх факторів. У таких умовах підприємства повинні адаптуватися, щоб мінімізувати ризики та скористатися новими можливостями.

Розглянемо основні стратегії управління, які можуть допомогти підприємствам ефективно функціонувати в умовах економічної нестабільності:

1. Стратегія диверсифікації. Диверсифікація продуктів і послуг – підприємства можуть розширювати свій асортимент товарів чи послуг для зниження залежності від окремих ринків або товарних категорій. Це дозволяє зменшити ризики, пов'язані з падінням попиту на певну продукцію. Диверсифікація ринків – вихід на нові ринки, як географічні, так і нові сегменти споживачів, дозволяє знизити залежність від одного регіону або економічної ситуації в конкретній країні.

2. Стратегія скорочення витрат. Оптимізація витрат – у періоди нестабільності підприємства часто змушені зменшувати витрати для підтримки рентабельності. Це може включати скорочення непотрібних витрат, оптимізацію виробничих процесів, а також перегляд постачальників і зниження вартості матеріалів. Аутсорсинг і автоматизація – аутсорсинг непрофільних функцій або використання новітніх технологій для автоматизації рутинних завдань допомагає знизити витрати на персонал і покращити ефективність.

3. Стратегія фінансової реструктуризації. Управління ліквідністю – важливо зберігати високу ліквідність у періоди нестабільності, тому підприємства повинні активно працювати над оптимізацією своєї

грошової поточної діяльності, щоб забезпечити стабільні грошові потоки. Реструктуризація боргів – підприємства можуть переглядати умови своїх кредитних зобов'язань, щоб уникнути дефолту і знизити фінансове навантаження. Це включає переоформлення боргів, продовження термінів погашення або перехід до більш вигідних умов кредитування.

4. Стратегія гнучкості та адаптації. Гнучкість у виробничих процесах – підприємства повинні бути готовими до швидких змін у попиту або сировинних матеріалах. Це передбачає гнучкість у виробничих потужностях, здатність швидко змінювати асортимент або зменшувати обсяги виробництва у разі необхідності. Адаптація до змін – важливо мати здатність оперативно реагувати на зміни в економічній ситуації та законодавстві, а також бути готовими до змін у потребах споживачів.

5. Стратегія інновацій та технологічних змін. Інвестиції в інновації – в умовах економічної нестабільності важливо не лише зберігати стабільність, але й інвестувати у нові технології, які дозволяють знизити витрати або створити нові конкурентні переваги. Інновації можуть бути у таких сферах, як автоматизація, цифровізація бізнесу або розробка нових продуктів. Цифрові трансформації – впровадження цифрових інструментів для покращення управлінських процесів, маркетингу, продажів та обслуговування клієнтів є важливим кроком у забезпеченні стійкості підприємства в умовах нестабільності.

6. Стратегія розвитку взаємовигідних партнерств. Стратегії співпраці – в умовах економічної нестабільності важливо створювати стратегічні альянси та партнерства з іншими компаніями, постачальниками та навіть конкурентами. Такі партнерства можуть знизити ризики, забезпечити доступ до нових ресурсів і ринків, а також посилити конкурентоспроможність підприємства. Лояльність клієнтів – підприємства повинні активно працювати над підтримкою лояльності своїх клієнтів за допомогою програм лояльності, персоналізованих пропозицій та високоякісного обслуговування, що дозволяє зберегти стабільний попит навіть у важкі часи.

7. Стратегія збереження кадрового потенціалу. Розвиток персоналу – важливо підтримувати високий рівень кваліфікації працівників через навчання та розвиток, що дозволить підприємству краще адаптуватися до змін і впроваджувати нові технології. Мотивація і утримання ключових працівників – в умовах нестабільності необхідно зберігати ключові кадри та підтримувати їхню мотивацію через бонуси, гнучкий графік роботи, можливість віддаленої роботи, що може зменшити рівень звільнень та зберегти досвідчену команду.

8. Стратегія концентрації на основному бізнесі. Фокус на ключових напрямках – у складні економічні часи підприємства можуть приймати рішення про відмову від непрофільних напрямків і концентрацію ресурсів на основних видах діяльності, що приносить найбільший дохід і стабільність. Оцінка ризиків – важливо проводити постійний моніторинг

ринкових умов і оцінку потенційних ризиків для адаптації стратегії й оперативного управління.

9. Стратегія сталого розвитку. Екологічна стійкість – у кризові періоди підприємства можуть зосередитися на розвитку сталого бізнесу, враховуючи екологічні, соціальні та управлінські фактори (ESG). Це дозволяє не тільки знизити ризики, але й зміцнити репутацію на ринку. Соціальна відповідальність – підприємства, що активно підтримують соціальні ініціативи, створюють позитивний імідж, що може сприяти лояльності клієнтів і стабільності на ринку.

Управління підприємствами в умовах економічної нестабільності вимагає гнучкості, здатності швидко адаптуватися та впроваджувати стратегічні рішення, які дозволяють мінімізувати ризики, зберігати ефективність та відкривати нові можливості. Ретельне планування, інновації, оптимізація витрат і стратегічні партнерства можуть стати ключовими факторами успіху навіть у найбільш складні часи.

Артем Срібний,

студент 1 курсу ОКР Магістр
спеціальності “Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”

Науковий керівник: **Олексій Томілін,**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

ФІНАНСОВИЙ СТАН ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Кожне підприємство зацікавлене в ефективному використанні фінансових ресурсів. Фінансовий стан як основа конкурентоспроможності підприємства, відображає його реальні та потенційні можливості в процесі його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, а також визначає його рівень забезпеченості фінансовими ресурсами для відтворення виробничих чинників, а також його розвитку в довгостроковій перспективі [1]. Фінансовий стан підприємства визначають за допомогою фінансових коефіцієнтів: ліквідності, рентабельності, платоспроможності, ринкової вартості та заборгованості. Фінансовий стан сільськогосподарських підприємств та їх стійкість значною мірою залежать від того, яким майном володіють підприємства та в які активи вкладений капітал і який прибуток вони отримують [2, с. 563]. Сталий розвиток підприємства передбачає:

забезпечення наявною базою достовірних інформаційних даних про фінансовий стан об'єкта; конкурентно спроможність; умови на внутрішньому та зовнішньому ринках; перспективи подальшого розвитку тощо. Від того яким чином формуються грошові фонди підприємства значною мірою залежить оптимальність режиму їхньої роботи, успіх функціонування в нинішніх ринкових умовах. Використання правдивої, неупередженої та достовірної інформації з публічної звітності дає можливість застосовувати непрямий метод розрахунку Cash-flow для оцінки кредитоспроможності або інвестиційної привабливості підприємства. Оцінка рівня кредитоспроможності позичальника базується на визначенні рівня фінансового стану підприємства. Фінансовий стан підприємства залежить від стану платоспроможності, ліквідності, прибутковості, ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, а також характеру погашення наявної заборгованості. Під ліквідністю розуміють спроможність підприємства розраховуватись за своїми зобов'язаннями за рахунок існуючих грошових фондів. Від того яким чином формуються грошові активи підприємства, значною мірою залежить оптимальність звичного режиму забезпечення роботи, та його позиціонування в ринковій економіці. Фінансова діяльність за своєю сутністю – це сукупність економічних відносин у забезпеченні фінансовими ресурсами активної роботи підприємства з метою досягнення намічених планів економічного розвитку [3, с. 10]. За своєю економічною сутністю фінансова діяльність спрямована на забезпечення підприємства грошовими активами, тобто достатнім обсягом оборотного капіталу. Таким чином, фінансова діяльність це діяльність, яка веде до послідовних змін розміру власного і позикового капіталу підприємства. В основу фінансової діяльності покладено вирішення таких завдань: забезпечення фінансовими ресурсами у забезпеченні фінансово-господарського функціонування підприємства; здійснення заходів щодо збільшення чистого прибутку і рентабельності підприємства; забезпечення безперервності виробничого циклу, економічного і соціального генезу; контроль за найкращим поділом і ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства; своєчасний статистичний аналіз фінансового стану підприємства. Проведення своєчасного аналізу фінансового стану підприємства дає якісну та кількісну інформацію про його фінансово-господарську діяльність, яка необхідна для багатьох суб'єктів ринкових відносин [4, с. 310].

Отже, важливою умовою забезпечення ефективної фінансової діяльності підприємства є залучення позикового капіталу, що створює перспективу для розширення обсягу фінансово-господарської діяльності. Досягнення кращих фінансових результатів господарювання можливе при умові прискореного формування різних цільових фондів, а

також зростання ринкової вартості підприємства. Таким чином, основою конкурентоспроможності підприємства має бути ефективне використання фінансових ресурсів з метою забезпечення реалізації зобов'язань, які виникають у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Семененко, Т., Поплюйко, А. Діагностика фінансового стану як основний етап стратегічного аналізу бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2023. № 57. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-69> (дата звернення – 02.02.2025).
2. Томілін О. О., Лесюк А. С. Сутність та оцінка фінансового стану підприємства *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 561–566. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1511> (дата звернення – 02.02.2025).
3. Дорогань, В. К., Томілін О. О., Гаврилова, О. А. Основи фінансової діяльності підприємства: підручник. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. 259 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/8875> (дата звернення – 02.02.2025).
4. Гедз М.Й., Кравченко В.П., Ксенофонтов Д.В. Аналіз фінансового струну підприємств України. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту*. ПЗВО “Східноєвропейський університет ім. Рауфа Аблязова”, Черкаси. 2024. Вип. 1(31). С.299–312. DOI: [https://doi.org/10.58252/2078-1628-2024-1\(31\)-025](https://doi.org/10.58252/2078-1628-2024-1(31)-025)
5. Томілін О.О. Організація господарської діяльності підприємства: монографія. Полтава: “Оріяна”, 2009. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1567> (дата звернення – 02.02.2025).

Лілія Стоматова,

Студентка 35 групи спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Наталія Дакі**

Викладач вищої категорії

Ізмаїльський агротехнічний фаховий коледж

м. Ізмаїл, Україна

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОНОВЛЕННЯ ТА ПРОГНОЗИ ДО 2025 РОКУ

Анотація. У статті розглянуто розвиток економіки України в умовах воєнного стану до 2025 року. Починаючи з 2014 року, економіка функціонувала в умовах гібридної війни з країною-агресором, демонструючи здатність до відновлення та стабільності після криз. З 2021 до початку 2022 року економіка постраждала від пандемії COVID-19, а повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році призвело до значного скорочення ВВП на понад 35%. Проте впроваджені урядові програми для стабілізації, такі як релокація підприємств, державні замовлення, дерегуляція та нова податкова політика, зуміли пом'якшити економічний спад. І хоча 2023 рік ознаменувався незначним зростанням ВВП на 0,3%, економічна ситуація залишалася нестабільною через тривалу війну, енергетичну кризу та нестабільність міжнародних відносин.

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення Росії 2022 року завдало масштабної шкоди економіці України, зокрема у вигляді руйнувань інфраструктури, зниження виробництва та інвестиційної активності. Втрата значних територій, блокада портів і руйнування критичної інфраструктури створюють значні труднощі для державного регулювання та пошуку ефективних механізмів управління. Падіння ВВП, зростання безробіття, послаблення фінансової стабільності та великі втрати в енергетичному секторі стали основними викликами для України.

Метою статті є аналіз економічної ситуації в Україні в умовах воєнного стану та визначення результатів, що були досягнуті до 2025 року, а також прогнозування подальшого розвитку економіки.

Виклад основного матеріалу. За останні роки економіка України пережила низку криз, однак її адаптивність дозволила забезпечити

певний рівень стабільності. З 2014 року, під час гібридної війни, економіка відзначалась відносною стабільністю, хоч і зазнавала серйозних втрат від агресії. У 2019 році, до початку 2022 року, економіка пережила наслідки пандемії COVID-19, яка додатково ускладнила ситуацію. Відновлення було повільним, але відзначалось адаптивністю урядових заходів.

Повномасштабна війна 2022 року змінила ситуацію радикально. Падіння ВВП на понад 35% у 2022 році стало результатом руйнувань інфраструктури, зниження промислового виробництва та зниження обсягів зовнішньої торгівлі через блокаду портів. Невизначеність ситуації і руйнівні наслідки для економіки змусили уряд впровадити низку програм для стабілізації: релокацію підприємств, формування державного замовлення, дерегуляцію та нову податкову політику (табл.№1). Ці заходи допомогли пом'якшити вплив війни, однак економічний спад був неминучим.

У 2023 році економіка відновила незначно, зростання ВВП склало лише 0,3%, що було пов'язано з тривалими проблемами в енергетичній сфері, зменшенням інвестиційної активності та зниженням врожаїв через обмеження у сільському господарстві. Крім того, війна та блокада портів обмежили зовнішню торгівлю, що також негативно вплинуло на економічну ситуацію.

Прогноз на 2024 рік був більш оптимістичним. Завдяки підтримці міжнародних партнерів, які надали Україні значні фінансові ресурси (понад 30 млрд доларів США у вигляді грантів і пільгових кредитів), вдалося зберегти макроекономічну стабільність. Проте економіка все ще залишається під великим впливом війни, і відновлення відбувається повільно. Тривала блокада чорноморських портів та зниження експортних можливостей залишаються серйозними проблемами.

Таблиця № 1

Впроваджені урядові програми для стабілізації економіки

Рік	Урядові заходи	Опис заходу
2022	Релокація підприємств	Переміщення підприємств у безпечні регіони
2022	Державні замовлення	Формування нових замовлень для стимулювання економіки
2022	Дерегуляція та нова податкова політика	Спрощення регулювання та податкової політики
2024	Міжнародна фінансова підтримка	Гранти та пільгові кредити для стабілізації економіки

У 2024 році очікувалось помірне зростання економіки на рівні 4,1%, зокрема завдяки відновленню роботи частини портів та підвищенню внутрішнього попиту внаслідок повернення переміщених осіб. Важливу роль відіграватиме відновлення виробничих потужностей та логістики, а також фінансова підтримка з боку міжнародних партнерів.

Прогноз на 2025 рік. Станом на 2025 рік, попри тривалу війну, економіка України може показати позитивні темпи зростання, зокрема завдяки відновленню інфраструктури, зростанню виробництва в пріоритетних секторах, таких як енергетика та IT-сфера. Прогнозується зростання ВВП на рівні 6,4% у 2025 році, якщо не відбудуться нові значні руйнування внаслідок активних бойових дій (табл.№2).

Незважаючи на певне економічне відновлення, високий рівень безпеки та політична нестабільність, безперечно, залишаються основними факторами, що обмежують економічне зростання. Війна продовжує впливати на фінансову стабільність, інвестиційну привабливість та можливості для ведення бізнесу. Обмежений доступ до чорноморських портів і складнощі з логістикою стримують розвиток зовнішньої торгівлі, що також відображається на темпах зростання.

Таблиця № 2
ВВП та економічні втрати України (2014–2025 роки)

Рік	Подія	ВВП (порівнянно з попереднім роком)
2014–2021	Гібридна війна та пандемія COVID-19	Не значне падіння, адаптивність
2022	Повномасштабне вторгнення Росії	Падіння на понад 35%
2023	Відновлення економіки	Зростання на 0,3%
2024	Помірне зростання економіки	4,1%
2025	Прогнозоване зростання	Прогноз на 6,4%

Висновки. Згідно з результатами проведених досліджень, економіка України зазнала серйозного скорочення в 2022 році, коли ВВП впав на 35%, а бюджетний дефіцит оцінювався в 5 млрд доларів США. Однак завдяки міжнародній фінансовій підтримці та внутрішнім урядовим заходам стабілізації, вдалося уникнути ще більших економічних втрат. За підсумками 2023 року економіка продемонструвала незначне зростання на 0,3%, а прогнози на 2024 рік показали зростання на 4,1%. На 2025 рік очікується прискорене відновлення з темпами зростання до 6,4%, якщо вдасться уникнути масштабних руйнувань та забезпечити стабільність внутрішнього попиту.

Втім, війна в Україні ще не завершена, і економіка країни все ще перебуває під серйозним тиском. Прогноз на 2025 рік залишається невизначеним, залежачи від того, як швидко вдасться припинити бойові дії, відновити інфраструктуру і забезпечити безпеку економічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Обіход Т. В. Головні засади економіки України в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. No 1(4). URL: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-4-03-02>
2. Костьов'ят Г. І., Куриліна О. В., Гавриленко А. С. Шляхи відновлення національної економіки в умовах воєнного стану. Наукові перспективи. 2022. Випуск 4 (22). С. 181-193.
3. Онешко С. В., Башлай С. В., Короленко О. Б. Особливості збереження та підтримання економічного потенціалу України в умовах війни. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1440/1385>
4. Скрипник С., Процевят О., Воронова О. Особливості регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2022. Випуск 38. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1308>
5. Сидорук І., Ткачук С., Пономарьова О., Лук'яненко Н. Визначення пріоритетів фінансування галузей економіки України в умовах воєнного стану. Академічні візії. 2022. No 14. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/89>
6. Інфляційний звіт. Січень 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/inflyatsiyniy-zvit-sichen-2023-roku>
7. Данилишин Б. Як забезпечити економічне зростання в умовах війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/3/697664/>

Тетяна Стрельбицька

аспірантка другого року навчання

кафедри економіки та підприємницької діяльності,

Вінницький національний аграрний університет

Науковий керівник: **Андрій Сахно**,

доктор економічних наук, професор,

професора кафедри економіки та підприємницької діяльності,

Вінницький національний аграрний університет

ПСИХОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: МОТИВАЦІЯ, СПРИЙНЯТТЯ, РІШЕННЯ.

Психологічні фактори відіграють важливу роль в управлінні підприємством, особливо в умовах військового стану, коли керівники повинні не лише забезпечувати ефективність організаційних процесів. Теорії мотивації, когнітивні спотворення та емоційний інтелект є важливими інструментами, що допомагають управляти складними ситуаціями в умовах невизначеності.

1. Мотивація в умовах військового стану. У період кризи та невизначеності мотивація працівників набуває особливого значення. Потреби працівників, згідно з теорією Маслоу, не обмежуються лише матеріальними питаннями; важливою є і безпека, підтримка з боку організації та можливість самореалізації[1]. В умовах військового стану підприємства повинні забезпечити працівників стабільністю, додатковими соціальними гарантіями та можливістю для професійного розвитку, навіть у складних обставинах.

2. Гігієнічні та мотиваційні фактори в кризових умовах. За Герцбергом, гігієнічні фактори (умови праці, заробітна плата, безпека) повинні забезпечувати основний рівень задоволення, а мотиваційні (досягнення, розвиток) – сприяти залученню співробітників[2]. У період військового стану важливо забезпечити гідні умови для працівників, в тому числі психологічну підтримку, а також сприяти розвитку та визнанню досягнень, що дозволить зберегти високу мотивацію та ефективність роботи.

3. Адаптація стилю управління в умовах змін. Теорія МакГрегора X і Y під час військового стану набуває практичного значення. Керівники повинні коригувати свої управлінські стратегії залежно від ситуації: в кризових умовах деякі працівники можуть потребувати більшого контролю та підтримки (Теорія X), в той час як інші можуть проявити високий рівень самостійності й готовності до прийняття рішень (Теорія Y) [3].

4. Вплив особистих переконань і досвіду на прийняття рішень. В умовах невизначеності керівники часто приймають рішення, спираючись на власні переконання та досвід, що може призводити до спрощених оцінок ситуації, як зазначають Тверський і Канеман. Психологічні бар'єри, такі як стереотипи або страх, можуть вплинути на ефективність

прийнятих рішень, тому важливо, щоб керівники свідомо враховували ці фактори при управлінні кризою.

5. Прийняття рішень під час військового стану, зазвичай, супроводжується стресом, емоційними переживаннями та нестабільністю, що часто призводить до когнітивних спотворень. Дослідження Тверського та Канемана виявили, що люди схильні до використання когнітивних спрощень, таких як ефект підтвердження (коли шукають лише ту інформацію, яка підтверджує існуючі переконання), «якорний ефект» (коли перша отримана інформація має надмірний вплив на рішення) та зсув у бік ризику в умовах невизначеності[4]. Це може значно вплинути на якість прийнятих рішень під час кризових ситуацій, таких як війна.

Для подолання когнітивних викривлень важливо застосовувати методи, які допомагають зменшити вплив цих спотворень на прийняття рішень. Один із підходів, запропонований Гарі Клайном в теорії «розпізнавання патернів», полягає в тому, щоб спиратися на попередній досвід у подібних ситуаціях і активно аналізувати наявні дані з різних джерел, щоб звести до мінімуму вплив первісних спрощених оцінок[5]. Іншим важливим аспектом є метод перевірки альтернатив (де Боно), який закликає до систематичної перевірки кількох варіантів рішень, перш ніж обрати найкращий. Це допомагає знизити ризик прийняття рішення на основі обмеженої інформації або забобів. Також важливим є забезпечення групового обговорення та прийняття рішень. В умовах групової динаміки, за Груповим ефектом полегшення (groupthink), керівники можуть бути схильні до того, щоб приймати рішення, які підтримує більшість, навіть якщо вони не є найкращими. Для боротьби з цим ефектом слід заохочувати відкриту дискусію, заохочувати різноманітність думок і залучати зовнішніх експертів, що дозволяє підвищити об'єктивність у прийнятті рішень. Ці методи допомагають зменшити негативний вплив когнітивних викривлень і дозволяють приймати більш збалансовані та продумані рішення в умовах кризових ситуацій.

6. Психологічний клімат та емоційний інтелект. Психологічний клімат в організації, особливо під час військового стану, є важливим фактором для підтримання стабільності та ефективності команди. Вплив емоційного інтелекту (EI) на управлінський процес не можна недооцінювати, оскільки він включає здатність керівника розуміти та управляти своїми емоціями, а також емоціями своїх підлеглих. Даніель Гоулман, один із провідних дослідників емоційного інтелекту, визначає його як здатність до самовизначення, саморегуляції, мотивації, емпатії та соціальних навичок[6]. Ці компоненти дозволяють лідеру краще реагувати на емоційний стан своїх співробітників і адаптувати свої дії в умовах стресу, що є особливо важливим у період кризи.

Для підвищення емоційного інтелекту у керівників важливо приділяти увагу тренінгам та розвитку ключових навичок: усвідомлення своїх

емоцій, здатність до самоконтролю, розвиток емпатії та активне слухання. Керівники можуть використовувати практики саморегуляції, крім того, підвищення емоційного інтелекту можна забезпечити через регулярну зворотну реакцію від підлеглих та колег, що дозволяє виявити слабкі місця та працювати над ними.

Емоційний інтелект безпосередньо впливає на стабільність у колективі. У ситуаціях високої невизначеності та ризику, таких як війна, саме емоційна стійкість лідера і його здатність до ефективного управління емоціями можуть бути ключовими для успішного подолання кризи. У підсумку, під час військового стану важливим є врахування психологічних факторів, які впливають на управлінські рішення, мотивацію працівників та підтримку сприятливого психологічного клімату в організації. Теорії мотивації, такі як теорія Маслоу, Герцберга та МакГрегора, допомагають визначити потреби співробітників та підвищити їх залученість у робочі процеси. Психологічні викривлення та емоційний інтелект керівників мають прямий вплив на ефективність управління, дозволяючи створювати сприятливий клімат навіть у кризових умовах. Підвищення емоційної стійкості та обізнаності керівників сприяє збереженню продуктивності та морального стану колективу.

Список використаних джерел:

1. Колчигіна А.В. Мотивація досягнення: теоретико-методологічний аналіз. *Теорія і практика сучасної психології* №1, 2019. URL: http://tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/part_1/13.pdf
2. Тадеєва Т.В. Теорія самодетермінації Дісі-Раяна і навчальна мотивації. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка*. 2012. № 3. С. 213-221.
3. Маслоу А. Мотивація та особистість. пер. Татлибаєвої А.М; термінолог. правка Данченко В.-К.: PSYLIB, 2004. URL: <https://psylib.org.ua/books/masla01/index.htm> (дата звернення: 6.02.2025)
4. Ozsoy E. An empirical test of Herzberg's two-factor motivation theory. *Marketing and Management of Innovations*. 2019. Vol. 1. P. 11-20. DOI: <https://doi.org/10.21272/mmi.2019.1-01>
5. Боришкевич І., Якубів В., Романюк Х., Використання теорії мотивації людської діяльності у сфері державної служби. *Наукові праці МАУП*. 2022. DOI:10.32689/2523-4625-2022-1(61)-2 URL: <https://journals.mau.com.ua/index.php/political/article/view/2052>
6. Goleman, Daniel. Emotional Intelligence: *Why It Can Matter More Than IQ*. 2009 URL: <https://easypdfs.cloud/downloads/4922968-Emotional%20Intelligence%20Why%20It%20Can%20Matter%20More%20Than%20Iq>

Юрій Твардовський,

аспірант кафедри маркетингу,

Олена Попко,

доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу,

Національний університет водного господарства

та природокористування

м. Рівне, Україна

КЛІЄНТООРІЄНТОВАНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Конкуренція за сучасних ринкових умов господарювання виступає надзвичайно важливим інструментом у ринковому механізмі. Вона надає змогу розвиватися підприємствам, максимально враховуючи динамічні потреби, вимоги споживачів. Конкурентоспроможність (її рівень) виступає своєрідним «мірилом успіху будь-якої компанії і прямо впливає на економічний бренд країни, заробітки людей, їх добробут» [3].

За умов євроінтегрування української економіки, її відкритості при зростанні конкуренції на внутрішньому, зовнішньому ринках вітчизняні організації стикаються з потребою формування, розвивання особливих конкурентних переваг. Саме вони надаватимуть можливості даними організаціям бути конкурентоздатними серед інших підприємств, особливо іноземних, які володіють тривалішим досвідом ведення господарської діяльності на ринку за високо конкурентних умов [9; 10].

Проблематика розвивання клієнтоорієнтованості як інструменту формування конкурентних переваг знаходить відображення у працях багатьох науковців, серед яких доцільно відзначити таких як: Белоусова О.С. [1], Бойко О. [8], Гавенко М.С. [2], Жалдак Г.П. [2], Завербний А.С. [4; 5], Залізна Л.В. [4], Затуливітер А.А. [1], Зімонін А.О. [2], Іванова О.Ю. [6], Ільченко Н.Б. [7], Ковальчук С.В. [2], Ломага Ю. [5], Лорві І. [8], Мамаджанов А.Р. [3], Морохова В. [8], Романчукевич М.І. [9], Рябоконт Н.П. [10], Сиротюк Н.В. [1], Трач М. [4] та багатьох інших.

При чому, аналізуючи наукову літературу потрібно констатувати, що найвдаліше, комплексне визначення, трактування сутності поняття «клієнтоорієнтованість» знаходимо у праці Рябоконт Н.. Під цим терміном розуміється «ключова компетенція» організації, виражена у «прагненні до встановлення, розвивання партнерських відносин із клієнтами», «будь-якими контрагентами у бізнес-екосистемі, всередині», що базується на «розумінні, задоволенні їх активних, латентних потреб і на цій основі максимізування прибутку» [9; 10].

Як показує дослідження, процеси формування, подальшого розвивання ефективної системи клієнтоорієнтованості підприємства створюють його конкурентні переваги. За умов воєнного стану держава, організації спільними зусиллями мають посприяти формуванню сприятливого середовища для ведення бізнесу, життєдіяльності людей

(персоналу, клієнтів), дбати щодо запровадження заходів із підвищення рівня безпеки тощо. А безпосередньо організаціям слід приділяти увагу аналізуванню власних сильних/слабких сторін, задля оцінювання своїх реальних можливостей в участі в конкурентній боротьбі, розвитку діяльності задля підвищення рівня своєї конкурентоспроможності а також конкурентоспроможності власних товарів, послуг, робіт. Як результат очікувати успіху у конкурентній боротьбі [3]. Сучасними напрямками для подальшого розвивання клієнтоорієнтованості вітчизняних підприємств, зокрема і в умовах війни виступають такі: чітке профілювання споживачів/клієнтів, формування і розвиток продуктів, які сприятимуть тісній, взаємовигідній взаємодії зі споживачами/клієнтами, системне цифровізування бізнес-процесів (постачання, збут, оплата тощо), «персоналізування» клієнтів. Реалізування вітчизняними організаціями вказаних процесів в кінцевому випадку посприяють приросту їх частки (часток) ринку (ів), підвищенню рівня їх фінансово-економічної стійкості, безпеки, конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Белоусова О.С., Сиротюк Н.В., Затуливітер А.А. Вплив логістичного менеджменту на підвищення конкурентоспроможності сучасних підприємств. Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2015. 11. С. 12-20.
2. Гавенко М.С., Зімонін А.О., Ковальчук С.В. Клієнтоорієнтоване маркетингове управління роздрібним торговельним підприємством. Вісник Хмельницького національного університету. 2016. 5. т.2. С. 112-119.
3. Жалдак Г.П., Мамаджанов А.Р. Напрями та методи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємств. Економічний вісник НТУУ "Київський політехнічний інститут". 2022. 22. С. 52-59.
4. Завербний А.С., Залізна Л.В., Трач М. Діджиталізація як важливий фактор формування конкурентоспроможності експортно-орієнтованого підприємства: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2024. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3560>
5. Завербний А., Ломага Ю. Проблеми та перспективи формування логістичних ланцюгів постачання у воєнний період за умов активізування євроінтеграції. Економіка та суспільство. 45. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1927>
6. Іванова О.Ю. Оцінка та формування конкурентних переваг промислових підприємств: дис. канд. екон. наук: 08.06.01. Харків. 2006. - 264с.
7. Ільченко Н.Б. Логістичні стратегії в торгівлі: монографія. Київ: Київ. нац. торг. екон. ун-т. 2016. 432 с.

8. Морохова В., Бойко О., Лорві І. Маркетингове управління підприємствами на засадах клієнтоорієнтованого підходу. Економіка та управління підприємствами. 3. 2020. С. 114-121.
9. Романчукевич М.Й. Клієнтоорієнтованість як інструмент формування конкурентних переваг компанії. Інфраструктура ринку. 2018. 21. С. 165-173.
10. Рябоконь Н.П. До питання формування клієнтоорієнтованості як ключової компетенції компанії. Ефективна економіка. 11. 2015. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4522>.

Zhou Tingting

Master student of Administrative Management

Sumy National Agrarian University

*Scientific supervisor: **Alina Brychko***

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

OPTIMIZATION OF EQUITY IN THE CORPORATE GOVERNANCE SYSTEM TO INCREASE COMPANY EFFICIENCY

Corporate governance plays a critical role in ensuring the efficiency, sustainability, and competitiveness of companies in the global market. Among the key components of corporate governance, equity structure optimization is a crucial factor influencing decision-making, resource allocation, and overall organizational performance. Huawei Technologies Co. Ltd., a leading multinational technology company headquartered in Shenzhen, China, operates under a unique corporate governance model that combines employee stock ownership and a rotating leadership system. The effectiveness of its equity distribution directly impacts its strategic direction, innovation capabilities, and financial performance.

Huawei's corporate governance structure differs significantly from that of publicly traded corporations, as it is primarily owned by its employees through a collective shareholding scheme. This model has been instrumental in fostering long-term commitment, aligning employee incentives with corporate objectives, and driving continuous innovation. However, as the company faces increasing global competition, regulatory scrutiny, and technological advancements, the optimization of its equity distribution and governance mechanisms becomes imperative for sustaining efficiency and market leadership.

By analyzing Huawei's current governance framework, ownership model, and decision-making processes, this study aims to identify key areas for improvement and propose strategies for optimizing equity distribution to enhance corporate performance. The findings contribute to the broader

discussion on corporate governance best practices and their implications for technology-driven enterprises in a rapidly evolving global economy.

The research findings reveal several critical aspects of Huawei's corporate governance and equity optimization:

- ✓ Employee Stock Ownership Plan (ESOP) and Incentives: Huawei's unique employee stock ownership model has played a pivotal role in aligning employees' interests with corporate goals. This structure has contributed to enhanced motivation, innovation, and productivity. However, challenges exist in terms of governance transparency and the long-term sustainability of this model as the company continues to expand globally.
- ✓ Governance Structure and Decision-Making Efficiency: Huawei employs a rotating leadership system, which allows for a dynamic and flexible management approach. This model helps mitigate risks associated with over-centralized decision-making but also presents challenges in maintaining consistency in strategic execution. The study suggests that refining internal governance mechanisms can further enhance decision-making efficiency.
- ✓ Equity Distribution and Financial Performance: Huawei's capital structure, which does not involve public shareholders, allows the company to reinvest profits strategically without short-term market pressures. This has led to steady growth and technological advancements. However, the research indicates that diversifying funding sources and optimizing financial strategies could further enhance the company's financial sustainability.
- ✓ Regulatory Challenges and Global Expansion: With increasing scrutiny from global regulators and geopolitical pressures, Huawei must adapt its corporate governance model to meet international compliance standards. Strengthening governance policies and enhancing transparency in equity distribution can improve its global market position and reduce regulatory risks.
- ✓ Corporate Culture and Innovation: Huawei's employee-centric ownership model fosters a strong corporate culture of innovation and dedication. The research highlights that continued investment in talent development, knowledge sharing, and leadership training will be crucial in sustaining competitive advantage.

Overall, the study underscores the importance of equity optimization as a mechanism for improving corporate governance efficiency. Huawei's governance model has been instrumental in fostering long-term stability, but strategic refinements in transparency, decision-making, and financial management will be essential for future growth and resilience.

The analysis of Huawei Technologies Co. Ltd.'s corporate governance system highlights the significant role of equity optimization in enhancing company efficiency. Huawei's employee stock ownership structure,

combined with its unique governance approach, has contributed to long-term stability, continuous innovation, and competitive advantage. However, as the global business environment evolves, the company must address emerging challenges related to governance transparency, financial sustainability, and regulatory compliance.

To maintain and strengthen its market position, Huawei should consider refining its equity distribution model, improving decision-making processes, and adopting strategies that align with international corporate governance standards. Enhancing transparency in ownership structures and strengthening governance mechanisms will be crucial in navigating future uncertainties and ensuring long-term success.

In conclusion, optimizing equity in corporate governance remains a key factor in driving efficiency and resilience in large technology enterprises like Huawei. By continuously evolving its governance framework and adapting to industry changes, Huawei can sustain its growth trajectory and reinforce its leadership in the global technology sector.

References:

1. Zhang W., Alon I. Huawei Goes Global: Made in China for the World. Palgrave Macmillan. 2019.
2. Li X., Xia Y. The Evolution of Corporate Governance in China: The Role of Innovation and Globalization. Springer. 2021.

Юлія Толмачова,

курсантка 2 курсу ФПФОНДНПУ

Володимир Тимофеев,

старший викладач кафедри вогневої підготовки,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6805-8933>

Анатолій Наточій,

старший викладач кафедри вогневої підготовки,

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4227-5251>

Дніпровського державного університету внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Ріст економічного потенціалу в Україні в умовах воєнного конфлікту є надзвичайно актуальним з огляду на складні виклики, що постають перед країною. 24 лютого 2022 року в Україні Президентом України було введено воєнний стан [1], що тимчасово обмежив громадянські та політичні права, надавши уряду можливість запроваджувати командне управління в економіці. Водночас домінуюча роль приватного сектора та ринкових механізмів у більшості сфер економіки була збережена. Воєнні пріоритети застосовувались вибірково, зокрема у вигляді обмежень на

конвертацію гривні, банківські операції з іноземною валютою, а також у сферах енергетики та транспорту [2].

Однією з галузей, що найбільше зазнала негативного впливу війни, є енергетика. Через російські удари по енергетичній інфраструктурі було зруйновано електростанції, лінії електропередач та інші ключові об'єкти, що призвело до перебоїв у постачанні електроенергії та знизило енергетичну безпеку країни. Це негативно позначилось на всіх інших секторах економіки, оскільки стабільне енергопостачання є життєво необхідним для роботи промисловості, транспорту та комунальних служб.

Промисловий сектор зазнав суттєвих втрат через знищення виробничої інфраструктури та порушення логістичних зв'язків. Чимало підприємств, розташованих у районах бойових дій або неподалік від них, були змушені припинити роботу, що спричинило скорочення обсягів виробництва та втрату робочих місць. Металургія, машинобудування, хімічна промисловість та інші галузі втратили свої ринкові позиції через неможливість підтримувати безперервний виробничий процес і забезпечувати постачання продукції.

Сільське господарство, як одна з провідних галузей української економіки, також зазнало значних втрат. Через бойові дії на сході та півдні країни, де зосереджені основні сільськогосподарські регіони, відбулося скорочення обсягів виробництва, втрати врожаю та руйнування інфраструктури для зберігання й транспортування продукції.

Незважаючи на негативні наслідки, окремі галузі почали зростати, адаптуючись до нових реалій. Зокрема, IT-сектор виявив стійкість і продемонстрував розвиток, забезпечуючи віддалену роботу та надаючи необхідні послуги в умовах війни [3]. Також активізувалася оборонна промисловість, яка отримала замовлення на виробництво військової техніки та обладнання для зміцнення оборони країни.

Введення воєнного стану в державі створило нові можливості для розвитку в деяких напрямках. Зокрема, з'явився значний вплив на можливості для відновлення та модернізації інфраструктури за рахунок міжнародної допомоги та інвестицій. Розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітрова енергетика, може стати пріоритетом для підвищення енергетичної незалежності та безпеки країни. Крім того, війна стимулювала розвиток волонтерського руху та соціального підприємництва, що сприяло зміцненню соціальної стійкості та взаємодопомоги в суспільстві.

В цьому аспекті, важливим є застосування Закону України «Про засади відновлення України» від 02.05.2024, в якому, згідно статті 1, відновленням є діяльність, спрямована на подолання гуманітарних, соціальних, економічних, екологічних та інших наслідків, спричинених збройною агресією російської федерації проти України, та/або

створення умов для соціально-економічного зростання, покращення життєдіяльності населення та діяльності суб'єктів господарювання на певній території, незалежно від того чи постраждала безпосередньо така територія від збройної агресії російської федерації проти України [4].

Разом із новими можливостями виникли й нові загрози. Руйнування інфраструктури та спад економічної активності спричинили зростання безробіття, погіршення рівня життя та посилення соціальної напруги. Саме залежність від зовнішньої фінансової підтримки та кредитів створює додаткові ризики для економічної стабільності. Крім того, затяжна війна може негативно позначитися на інвестиційному кліматі, зменшуючи привабливість країни для іноземних інвесторів.

Відповідно до Плану відновлення України (Візії відновлення України), саме ця стратегія спрямована на прискорення стійкого економічного зростання, також завдяки їй в рамках плану визначено перелік Національних програм для досягнення ключових результатів [5]. 24 березня 2023 року Комітет з питань економічного розвитку провів слухання на тему «План відновлення України від наслідків війни». Захід було організовано з ініціативи Українського союзу промисловців і підприємців, а пропозиції розроблено Національною радою з відновлення України від наслідків війни відповідно до Указу Президента України №266 від 21.04.2022 [6]. Дані результати представлено в таблиці [5]:

Таблиця

Очікувані результати 2023-2025

Кількість проектів	580
Фінансування	> 350 млрд дол.
Індекс економічної складності	ТОР-40 країн
Індекс людського капіталу	ТОР-40 країн

Вплив воєнного стану на економіку України є багатограним та складним. З одного боку, війна завдала значних збитків багатьом галузям економіки, таким як енергетика, промисловість та сільське господарство. Це призвело до скорочення виробництва, втрати робочих місць та погіршення енергетичної безпеки країни.

З іншого боку, війна також стала каталізатором для розвитку деяких галузей, зокрема ІТ-сектору та оборонної промисловості. Крім того, вона відкрила нові можливості для відновлення та модернізації інфраструктури, розвитку відновлюваних джерел енергії та посилення соціальної стійкості суспільства.

Важливо зазначити, що вплив воєнного стану на економіку України не є однозначно негативним. Поряд із втратами, війна також створює умови для трансформації та адаптації економіки до нових реалій.

Для подолання негативних наслідків війни та відновлення економічного зростання, Україні необхідно:

- забезпечити стабільність та безпеку в країні;
- залучити міжнародну допомогу та інвестиції;
- провести структурні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки;
- створити сприятливі умови для розвитку підприємництва та інновацій.

Загалом, відновлення економіки України після війни буде складним та довготривалим процесом. Проте, за умови ефективного управління та підтримки міжнародних партнерів, Україна має всі шанси на успіх.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 №28. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=428> (дата звернення: 02.02.2025).
2. Boyarchuk D., Dabrowski M. The Ukrainian war economy. BRUEGEL. 11 June 2023. URL: <https://www.bruegel.org/working-paper/ukrainian-war-economy> (дата звернення: 01.02.2025).
3. David Kirichenko – Ukraine's tech sector is playing vital wartime economic and defense roles. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/ukraines-tech-sector-is-playing-vital-wartime-economicand-defense-roles/> (дата звернення 01.02.2025).
4. Про засади відновлення України: Проект закону від 02.05.2024. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/2343140> (дата звернення: 04.02.2025).
5. План відновлення України. Офіційний сайт: Відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 05.02.2025).
6. У Комітеті з питань економічного розвитку відбулися слухання на тему: "План відновлення України від наслідків війни" URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/234665.html (дата звернення: 05.02.2025).

Маркіян Трач,
аспірант кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Любов Залізна,
старший викладач кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності,
Андрій Завербний,
д.е.н., проф. професор кафедри зовнішньоекономічної
та митної діяльності
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИВАННЯ ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЗА КРИЗОВИХ УМОВ ТА В УМОВАХ ВІЙНИ

Практично вся життєдіяльність є пов'язаною з інформацією, інформаційним забезпеченням. Особливого значення, значущості інформація набуває у підприємстві, державному управлінні тощо. Згідно чинного Митного Кодексу України, серед основних напрямків реалізування митної політики є ті, які тісно пов'язані з інформаційним забезпеченням. Окрім митного контролювання і митного оформлення доцільно також виокремити наступні важливі напрямки: формування інформаційних баз, інформаційне взаємодіяння з державними органами інших країн, ведення митної статистики тощо [1].

Тому актуальною є проблематика стосовно дослідження та удосконалення, оптимізування інформаційних потоків, комунікування митної діяльності підприємств і організацій. Особливої ваги ці процеси набувають за кризових умов, спричинених передусім війною.

Проблематика розвивання документально-інформаційне забезпечення митної діяльності підприємств знайшла своє відображення у працях багатьох фахівців, серед яких пропонуємо виділити таких як Бабалік Є.П. [2], Волик О.Ф. [8], Герчаківський С.Д. [9], Дорда І.В. [8], Жук О.О. [4], Завербний А.С. [3; 4], Залізна Л.В. [3; 4], Івашова Л.М. [5], Кашеева О.В. [8], Кийда Л.І. [5], Кононенко Л. [10], Костишин Ю.С. [6], Мельник Т. [7], Назарко А.А. [12], Пашко П.В. [8; 11], Сидорович О.Ю. [9], Сисоліна І. [10], Сисоліна Н. [10], Трач М. [3], Федотов О.П. [12], Шуляк В.П. [11] та багатьох інших.

Проведене дослідження показало, що тенденції світового розвивання економічних процесів в умовах цифровізування встановлюють цілком нові завдання щодо спрощення митних процедур. Задля їх реалізування необхідно забезпечити функціонування сучасних, доступних, керованих, кібербезпечних (особливо за умова гібридної війни) електронних інформаційних систем, які працюють згідно ключовими принципами

високого рівня ефективності інформаційного забезпечення митної справи [9].

Що ж стосується функціонування вітчизняного бізнесу за умов воєнного стану, то слід зосередитися на ключових інструментах його підтримання. Комплексно методи підтримання підприємництва науковці розподіляють на наступні групи: податкове, митне, фінансове підтримання, дерегулювання, підтримання на місцевому рівні (приміром, сприяння релокаціям бізнесу), інформаційне підтримання, підтримання в розрізі галузей економіки тощо [7].

Адже за умов повномасштабної війни український бізнес стикнувся зі складними викликами, загрозами, проблемами. Всі вони потребують негайного, цілеспрямованого і комплексного розв'язання. Стан економічної сфери під впливом війни вимагає уваги від уряду, бізнес-спільноти, громадськості та міжнародних партнерів адже майбутнє країни залежить від їхнього спільного зусилля. Одним зі шляхів вирішення проблем, підтримання вітчизняного бізнесу є формування та реалізування сучасних, доступних, кібербезпечних електронних інформаційних систем, які працюватимуть за принципами високого рівня ефективності інформаційного забезпечення митної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми здійснення митної справи в Україні: кол. монографія. Державний податковий університет. Одеса: Олді+. 2023. 292 с.
2. Бабалик Є.П. Адміністративно-правові основи інформаційного забезпечення митних органів в Україні. автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Одеса. 2010. 20 с.
3. Завербний А.С., Залізна Л.В., Трач М. Діджиталізація як важливий фактор формування конкурентоспроможності експортно-орієнтованого підприємства: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2024. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3560>
4. Завербний А.С., Залізна Л.В., Жук О.О. Особливості формування методів прийняття рішень вітчизняними підприємствами у зовнішньоекономічній діяльності: інформаційний аспект. Економіка та суспільство. 2023. 60. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2400>
5. Івашова Л.М., Кийда Л.І. Спрощений митний контроль у контексті економічної безпеки: проблеми та шляхи їх розв'язання. Вісник Академії митної служби України. Державне управління. 2012. № 1(6). С. 146-152.
6. Костишин Ю.С. Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави. дис. ... докт. філософ. 072. Житомир. 2021. 268 с.

7. Мельник Т. Український бізнес в умовах війни: сучасний стан, проблеми та шляхи їх вирішення. Journal of Innovations and Sustainability. 7(3). 07. URL: <https://doi.org/10.51599/is.2023.07.03.07>.
8. Митні інформаційні технології: навч. посіб. Пашко П.В., Волик О.Ф., Кашеева О.В., Дорда І.В. К.: Знання. 2011. 391 с.
9. Сидорович О.Ю., Герчаківський С.Д. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. Світ фінансів 1 (66)/ 2021. С. 210-225.
10. Сисоліна І., Кононенко Л., Сисоліна Н. Митне оформлення вантажів в умовах цифровізації: проблеми та перспективи. Економіка та суспільство. 2024. 66. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4655>
11. Пашко П.В., Шуляк В.П. Електронна митниця – головний механізм гарантування митної безпеки держави. Фінанси України. 2006. № 12. С. 53-59.
12. Федотов О.П., Назарко А.А. Інструментальна специфіка впровадження процесів цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації державної митної служби України. Київський часопис права. 2023. № 2. С. 93-105.

Максим Фізер,
учень 11 класу ліцею “Фінансовий” м. Києва
Науковий керівник: **Юрій Бицюра,**
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та інноваційних технологій
соціокультурної діяльності, маркетингу і економіки
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна

ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Податково-бюджетна політика є ключовим елементом економічного управління державою, особливо в умовах воєнного стану. Військові конфлікти спричиняють значні зміни у структурі доходів і видатків державного бюджету, створюючи нові виклики для макроекономічної стабільності, фінансової стійкості та державного управління. В Україні у 2022–2024 роках податково-бюджетна політика зазнала кардинальних змін через необхідність фінансування оборонного сектору, соціальної підтримки населення та відновлення економіки.

В умовах війни в Україні, роль податково-бюджетної політики в економіці країни набуває нового виміру. Військовий конфлікт створює унікальні виклики для економічної стабільності, вимагаючи від держави

швидкої адаптації та ефективного реагування на фінансові шоки. Важливість податково-бюджетної політики в умовах війни полягає в забезпеченні фінансування оборонного сектору, управлінні державним боргом, підтримці соціальної сфери та стимулюванні економічного відновлення. Ефективність податково-бюджетної політики значною мірою залежить від здатності уряду адаптувати її до актуальних економічних умов.

Досвід розвинених країн демонструє, що успішне використання податково-бюджетної політики базується на чітко визначених пріоритетах, прозорості фінансового управління та впровадженні сучасних інструментів адміністрування. Наприклад, інтеграція електронних систем декларування та моніторингу, як у Нідерландах, сприяє зменшенню податкового навантаження та підвищенню ефективності збору податків. В умовах глобалізації та постійної зміни економічного середовища, актуальність розуміння та реформування податково-бюджетної політики стає ще більш важливою для забезпечення сталого економічного розвитку.

Аналіз структури і динаміки видатків держбюджету України за період 2022-2023 рр. показав, що під час війни уряд спрямовує більшість ресурсів на оборону (2097,6 млрд грн, +83,5%) і безпеку [1]. Зберігається підтримка соціального захисту (514,1 млрд грн, +12,9%) та освіти (308,6 млрд грн, +6,1%). Зростання видатків компенсується залученням внутрішніх (552,9 млрд грн) і зовнішніх (1153,0 млрд грн) запозичень, що суттєво збільшує державний борг.

Основні пріоритети: забезпечення армії, підтримка населення у складних соціальних умовах, утримання фінансової стабільності та мінімізація ризиків для ключових сфер. Уряд оптимізує витрати, зменшуючи фінансування другорядних напрямів та раціонально перерозподіляючи наявні ресурси.

Податкові надходження знизилися на 22%, особливо в секторах, що зазнали найбільших руйнувань: промисловість (-38%), будівництво (-29%), транспорт (-25%) [2].

Внаслідок значного дефіциту держбюджету, відбувається стабільне зростання державного та гарантованого державою боргу України протягом усього періоду з 2022 по 2024 роки. На початку цього періоду борг становив 95,4 мільярдів доларів, але поступово зростав, досягнувши 166,1 мільярдів доларів на кінець 2024 року [3], що свідчить про значне збільшення боргового навантаження за час війни. Основними кредиторами стали МВФ, ЄС та уряди США, Канади, Японії.

Ефективність податково-бюджетної політики значною мірою залежить від здатності уряду адаптувати її до актуальних економічних умов. В умовах воєнного стану особливої ваги набуває правильний розподіл бюджетних ресурсів між оборонними потребами та соціальною підтримкою. Збалансоване управління цими напрямами є ключовим для

зменшення інфляційного тиску і забезпечення сталого економічного розвитку.

Рекомендації щодо вдосконалення податково-бюджетної політики:

- Оптимізація структури бюджетних видатків із пріоритетом інвестицій у відновлення критичної інфраструктури.
- Запровадження механізмів цифровізації податкового адміністрування для мінімізації ухилення від сплати податків.
- Поступове зниження залежності від зовнішніх запозичень через стимулювання внутрішніх джерел фінансування (наприклад, через державно-приватне партнерство).

Податково-бюджетна політика України в умовах воєнного стану зазнала радикальних трансформацій. Вона відіграє критичну роль у забезпеченні фінансової стійкості, мобілізації ресурсів для оборони та стабілізації макроекономічних процесів. Водночас високий рівень бюджетного дефіциту та зростання державного боргу створюють загрози для довгострокового економічного розвитку. Запропоновані заходи щодо реформування фіскальної політики можуть сприяти зменшенню економічних ризиків та забезпеченню сталого післявоєнного відновлення країни.

Список використаних джерел:

1. Видатки Бюджету. Міністерство Фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/financing-of-budget-expenditures>.
2. Зведений бюджет України: як змінювалися доходи та витрати кошторису за останні 10 років. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/07/10/infografika/finansy/zvedenyj-byudzhet-ukrayiny-yak-zminyuvayutsya-dohody-ta-vytraty-koshtorysu-ostanni-10-rokiv>
3. Як повномасштабна війна впливає на розмір держборгу України. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/10/15/infografika/ekonomika/yak-povnomasshtabna-vijna-vplyvaye-rozmir-derzhborhu-ukrayiny>

Андрій Фролов,

кандидат наук з державного управління,

докторант кафедри економічної теорії

Науковий консультант: **Володимир Кириленко,**

д. е. н., професор, в. о. завідувача кафедри економічної теорії,

Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана,

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ АРГУМЕНТИ СПРИЯННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ ЗЕЛЕНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ

Розвинені країни і країни, що розвиваються, все більше починають усвідомлювати проблеми зміни клімату, і зелені фінанси розглядають як панацею для вирішення цих проблем. Але для України зелені фінанси – це не тільки вирішення проблем декарбонізації економіки в умовах глобальних кліматичних змін. Це також можливість залучати додаткове фінансування в «зелену» відбудову міст і територій, окремих секторів особливо в умовах воєнного стану.

Сьогодні багато вчених наполягають на тому, що повоєнне відновлення економіки вимагатиме перегляду пріоритетів розвитку, що потребуватиме «пошуку компромісу між економічними, соціальними й екологічними пріоритетами розвитку, які в сукупності мають забезпечити сталий розвиток суспільства». Тому важливо здійснювати повоєнне відновлення України «на засадах зелених фінансів із дотриманням зобов'язань реалізовувати Європейський зелений курс» [1].

Унікальність зелених фінансів, в порівнянні з поняттям фінансів як економічної складової, полягає в тому, що «вони охоплюють питання фінансової підтримки інноваційної діяльності у сфері зеленого інвестування, що зосереджене на функціонуванні еколого-економічних систем» [2]. Тому «подальший розвиток зеленого фінансування неможливий без системного, планомірного та скоординованого інституційного проектування багаторівневої системи різних фінансових інструментів, що враховують особливості різних типів інвесторів (від інституційних інвесторів до фізосіб), їх стимули до реалізації «зелених» проєктів, а також потенційні ефекти впровадження» [3].

Одним з найпопулярніших інструментів залучення зеленого фінансування є зелені облігації. Вже понад десять років міжнародні організації, урядові та самоврядні органи, фінансові та нефінансові групи усього світу емітують ці цінні папери щоб повністю або частково фінансувати «зелені» проєкти, а соціально-відповідальні інвестори, що їх купують, отримують прибуток в строки погашення. Таким чином, ринок зелених облігацій можна вважати різновидом фінансових ринків, що спеціалізується на випуску та обігу облігацій, кошти від розміщення яких використовують для фінансування та рефінансування проєктів екологічного спрямування.

Зелені облігації сприяють досягненню цілей сталого розвитку, оскільки ринок цих цінних паперів «є ефективним інструментом фінансування екологічних проєктів у сфері відновлюваної енергетики, інфраструктури переробки та створення продуктів із тривалим життєвим циклом» [4]. Тому в Україні стимулювання розвитку цього ринку набуває нового сенсу. В умовах обмежень вітчизняного бюджету, особливо у воєнний час, цей ринок дає можливість залучати додаткове фінансування в сферу зеленої енергетики, що може стати одним з драйверів економічного зростання країни в післявоєнний період. А відтак, це ще і стратегічний крок у напрямку євроінтеграції, економічної стабільності та екологічної безпеки.

Сьогодні ринок зелених облігацій – це об'єктивна відповідь на виклики війни та потреби відновлення інфраструктури. Російське вторгнення в Україну завдало великих економічних проблем та спричинило руйнування критичної енергетичної інфраструктури. І це ще більше актуалізує питання переходу України на зелену енергетику.

Зелена енергетика набуває все більшої популярності серед джерел енергії у світі, а технології у цій сфері постійно вдосконалюються, що призводить до зниження їх вартості. Це означає, що інвестиції в цю галузь ставатимуть більш вигідними і собівартість виробленої електроенергії зменшуватиметься.

Втім і Україна прагне відповідати стандартам ЄС, які передбачають значне збільшення частки екологічно чистих джерел енергії у загальному енергетичному балансі. І для залучення «зелених» інвестицій та впровадження новітніх технологій у секторах вітрової та сонячної енергії тощо потрібні величезні можливості таких фінансових інструментів як зелені облігації.

Україні важливо розробити державні програми стимулювання ринку зелених облігацій, що будуть націлені як на емітентів, так і потенційних інвесторів. Фіскальні та інші мотиваційні механізми для учасників ринку, сприятимуть залученню інвестицій як в сектор зеленої енергетики, так і інші економічно стратегічні для відновлення країни екологічно чисті сектори.

Список використаних джерел:

1. Варченко О., Варченко О., Драган О., Ткаченко К., Рибак Н., Зубченко В. «Зелені фінанси» в повоєнному відновленні України: організаційно-фінансові аспекти. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2024. №3, С. 75-85. <https://doi.org/10.55643/fcapter.3.56.2024.4403>
2. Чугунов І., Канева Т., Любчак І. Фінансові інструменти реалізації європейського зеленого курсу в Україні. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 56. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-141>

3. Зінченко О. А. Світові тренди «зеленого» інвестування. *Економічний простір*. 2022. Вип. 177, С. 31-34. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/177-5>
4. Карнаушенко А. С. Розвиток ринку зелених облігацій у контексті глобальної стратегії сталого розвитку та переходу до циркулярної економіки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. Вип. 16. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-06-01>

Sun Xianhui

Master student of Administrative Management
Sumy National Agrarian University

Alina Brychko

Ph.D. in Economics, Associate Professor
Sumy National Agrarian University

RESEARCH ON THE DIGITAL COUNTERMEASURES OF ADMINISTRATIVE MANAGEMENT

Administrative management is the comprehensive management department of an enterprise, which has the characteristics of many management objects and large workload. Administrative personnel need to review and process a large amount of data and information in their daily work, which brings heavy work burden to them. The application of digital technology in enterprise administrative management can start from the perspective of technical support, provide employees with efficient office tools, platforms, and help them get rid of the limitations of the traditional people-oriented work mode, adapt to the big data environment, improve the efficiency of information processing and work level, and innovate the work mode.

In view of this, the main purpose of this paper is to analyze the problems existing in the digitalization of administrative management work, and to find the strategy of the digital reform of administrative management work, in order to provide reference for the enterprise administrative departments to promote the digital transformation and upgrading. In the process of promoting the improvement of enterprise administrative management, it is found that there are the following problems in the administrative management of enterprises, which hinder the transition from the traditional mode to the digital mode:

Work flow and system management issues. The working mode, which has occupied the dominant position of enterprise administrative management for a long time, has a great impact on employees and work, and is the key problem existing in the process of digital innovation of administrative management.

Conference and outreach management issues. Traditional working mode of meeting management, outreach management, such as each work, not only exist the problem of low efficiency, also cannot give full play to the information technology, computer and other modern office equipment in the actual work, not as expected to reduce labor costs, meet the digital reform of software and hardware conditions, not highlight its value in the administrative work, directly cause the problem of waste of resources, is not conducive to enterprise control costs, and to adapt to the digital economy environment.

Printing data management problem. Although most enterprises gradually improve to the direction of digital development, some enterprises still adhere to the traditional paper document printing mode, and the participation of information office platform, modern office equipment and system in enterprise administrative management is low.

Archives management problems. The archives of enterprises are divided into two categories, namely, paper version and electronic version. The two types of archives are overlapping and complementary. If the paper and electronic files cannot be integrated together, employees need to spend more time when obtaining the files, especially when reading and using the paper files, they not only need to invest a certain amount of time, but also improve the damage rate of the files in the process of using the files.

Procurement asset management issues. Because the traditional manual management mode is mainly manual operation, and without the support of digital technology and modern equipment, it is impossible to realize the real-time collection, classification, analysis and processing of enterprise procurement, production, sales and management data. In the administrative management work, the problem of comprehensive and dynamic management of purchasing assets is unavoidable.

Promoting the digitalization of administrative management is an important measure for enterprises to cope with new economic challenges and seize market opportunities, and also a necessary work for them to adapt to the digital environment. We believe that the digital reform of the administration work should be carried out from the following aspects:

Build an information office platform, optimize the work process, and update the management system. According to the needs of administrative management, promote the digitalization of work, improve the management efficiency. Establish and improve the archives database, jointly build and share resources, to facilitate the use of archives. Strengthen the management of enterprise assets, update the account in time, and improve the management closed loop.

Through these measures, relying on the information office platform and the Internet platform, the administrative management digitalization can not only help employees improve the efficiency of daily office management, but also formulate and implement procurement plans in the first time of goods

consumption, and improve the work efficiency of administrative management, business operation and other links. Enterprises to comply with the development trend of digital, from its daily office several big modules, build informatization, digital office platform, for each department, the main body to provide convenient information communication platform, with digital technology power administrative work efficient, high quality, improve the level of digital administrative management, management development, enhance its core competitiveness, to cope with the increasingly fierce market competition.

References:

1. Xiao and Rong. Improve the information literacy of university administrative personnel under the background of educational digitization [J]. Learning Monthly, 2024,6:54-56 [Chinese]
2. Wu Yue. Promote the administrative management of state-owned highway construction enterprises with digital management [J]. China Highway, 2024,7:60-61 [Chinese]
3. Guan Boya. Opportunities and Challenges of Enterprise administrative Management under the background of digital transformation [J]. Commercial 2.0, 2024,11:4-6 [Chinese]

Sui Xinxin

Master student of Administrative Management

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor: Alina Brychko

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

**AN EXPLORATION OF IMPROVING RECRUITMENT EFFICIENCY IN THE
REAL ESTATE INDUSTRY BY SUNAC CHINA HOLDINGS LIMITED**

In the 21st century, human beings have entered a new economic era in which human resources are the important core skills of an enterprise, and the value of human resources has become a symbol to measure the overall competitiveness of enterprises. In the process of modern enterprise development, human resources are the first resource, and people are the core and key to integrate all organizational, technical, financial and other resources and ensure the smooth and efficient operation of the management process. Under the influence of this idea, the vast majority of enterprises have also realized that the core competitiveness of enterprises cannot be separated from human resources and talents. As an important player in the real estate industry, improving recruitment efficiency not only helps Sunac quickly obtain high-quality resources but also sets benchmarks in the industry, leading innovation in recruitment.

Strategies for Improving Recruitment Efficiency:

✓ Precise Talent Demand Positioning

1. Before recruiting, Sunac should deeply analyze its business direction and project needs. For example, for high-end residential projects, it is necessary to recruit personnel with experience in high-end property sales and management; for commercial real estate projects, focus on recruiting personnel with experience in commercial planning and investment attraction. By accurately analyzing needs, the required job skills, knowledge structure, and experience level can be clearly defined, enabling the screening of matching candidates during the recruitment process.

2. Establish a talent portrait system to comprehensively depict each position in terms of personality traits, professional skills, work experience, etc. This helps the recruitment team to intuitively understand the characteristics of the required talents and conduct targeted assessments in resume screening and interviews.

✓ Expanding Recruitment Channels

1. Based on traditional recruitment channels such as campus recruitment and on-site job fairs, Sunac should actively expand online channels. Utilizing recruitment platforms with big data and artificial intelligence technologies can more precisely push job information and attract a wider range of high-quality candidates.

2. Establish an internal employee referral incentive mechanism. Based on the retention of employees recommended by employees, give corresponding rewards to employees. Internal employees have a deep understanding of corporate culture and business, and candidates recommended by them are often more compatible with corporate culture.

3. Strengthen cooperation with industry associations, professional forums, etc. For example, participate in real estate industry talent exchange summits or post recruitment information on professional forums to reach more senior professionals.

✓ Optimizing Recruitment Processes

1. Simplify resume screening. Adopt an intelligent resume screening system to quickly eliminate unqualified resumes based on preset keywords and requirements, increasing the conversion rate from the resume pool to the interview process.

2. Flexible interview arrangements. In addition to common structured interviews, multiple rounds of small group interviews can be adopted for some special positions. At the same time, the number of interview rounds should be reasonably controlled to avoid losing patience or increasing costs for candidates.

3. Establish a fast feedback mechanism. Regardless of whether the candidate is qualified, provide feedback within a specified time (such as 2-3 working days) after the interview. This enhances the company's image in the

minds of candidates and improves the overall speed of the recruitment process.

Significance of Improving Recruitment Efficiency:

- ✓ Enhance Enterprise Competitiveness. Efficient recruitment ensures that Sunac can obtain high-quality talent in a timely manner, enabling the enterprise to occupy a first-mover advantage in project advancement and strategic expansion. The timely arrival of talent can accelerate work progress, shorten project cycles, and improve product quality, thereby standing out in market competition.
- ✓ Save Recruitment Costs. Precise recruitment reduces investment in unsuitable candidates, optimizing resource utilization from resume screening to the interview process, such as reducing unnecessary interview travel expenses and recruitment advertising costs.
- ✓ Improve Employee Satisfaction. Providing a good candidate experience during the recruitment process and a fast and efficient recruitment process enables new employees to integrate into the enterprise more quickly. At the same time, targeted recruitment of suitable personnel increases employees sense of achievement and satisfaction in work.

Through precise talent demand positioning, expanding recruitment channels, and optimizing recruitment processes, Sunac China Holdings Limited can effectively improve recruitment efficiency in the real estate industry. This is of great significance not only for Sunacs own development but also for providing useful references for the real estate industry in talent recruitment management. In the future, Sunac can continue to explore innovative recruitment technologies and methods to further improve recruitment efficiency and respond to the changing talent needs of the real estate market.

References:

1. Beecher Ashley-Brown. Highlight: 2019 enterprise recruitment, you can do so [J]. Human Resources, 2019 (05): 46-50.
2. Chimote N K,Hurla K . A Study Of The Factors Affecting The Success Or Failure Of Recruitment And Selection Program At Real Estate Company [J].International Journal Of Management,2020,11(12):939-954.
3. Rambur Betty,Chambers Megan,Bliss Katherine. Is Recruitment of Research Participants via Social Media Superior to Traditional Approaches?[J]. NURSING RESEARCH,2020,69(3).

Андрій Хорішко,
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Полтавський державний аграрний університет
Науковий керівник: **Олексій Томілін,**
д.е.н., професор, професор кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Полтавський державний аграрний університет,
м. Полтава, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Найважливіша невирішена проблема, яка стримує розвиток агропромислового виробництва, є невідпрацьованість механізму ідентифікації потенційних ризиків аграрних підприємств в Україні та світі. Саме це призвело до зниження ефективності сільського господарства та до значного спаду агропромислового виробництва [1, с. 148]. Ефективність подальшого розвитку агропромислового виробництва залежить від результативності усієї фінансово-господарської діяльності сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, значною мірою залежить від конкурентного розвитку агропромислового виробництва. У становленні ринкових відносин в національній економіці України важливим є визначення пріоритетних напрямів подальшого розвитку. Подальший розвиток може вплинути на зростання національної економіки, а саме через сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію на всіх етапах виробничих процесів.

Об'єднання суб'єктів малого і середнього агробізнесу у сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи є безальтернативним засобом підвищення рівня доходності їх діяльності, який через передавальний механізм забезпечення економічної, соціальної і екологічної сталості сільських територій створює відповідні умови для формування і розвитку людського капіталу [2, с. 330].

Сільськогосподарська обслуговуюча кооперація є вищою формою організації сільськогосподарських товаровиробників, високоорганізована форма взаємодопомоги, взаємовиручки та захисту своїх соціальних і економічних прав і інтересів.

Отже, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив – це засіб самоорганізації сільських товаровиробників, як форма групових дій фізичних чи юридичних осіб, які спільно беруть участь в одному й тому ж виробничому процесі.

Перевагою обслуговуючої кооперації, в порівнянні з іншими об'єднаннями є те, що вона дає можливість переходити від простих форм кооперування до все складніших [3, с. 41]. Для зміцнення обслуговуючої

сфери, доцільним є активізація розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації як засобу вирішення нагальних проблем членів кооперативу. На нашу думку, подолання існуючих проблем можливе за умови об'єднання фінансових ресурсів та зусиль, а саме:

- підтримувати виробників агропромислової продукції;
- беручи на себе питання переробки, збуту та доставки до споживача готової продукції;
- постачання та ремонту сільськогосподарської техніки та устаткування;
- виконання інших сільськогосподарських робіт за вигідними для засновників цінами.

Фінансування та технічна допомога з боку держави певною мірою стимулює названі категорії кооперативів підприємців [4].

В країні повинна бути підтримка кооперативного руху на державному рівні через субсидії, пільгові кредити, зниження ставок оподаткування [5, с.15].

При створенні сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу важливу роль відіграє психологічний фактор, при якому кожен потенційний член повинен зробити особистий матеріальний вклад у створення кооперативу.

Вважаємо, що тільки при дієвій державній підтримці, нових економічних реформах організації агропромислового виробництва та забезпеченні необхідної правової бази можливий ефективний розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в агропромисловому виробництві України. Проаналізувавши сучасні тенденції формування та розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в агропромисловому виробництві України, можна зробити наступні узагальнюючі висновки: розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації – це шлях до стабільного економічного зростання агропромислового виробництва.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень є організаційно-економічний механізм функціонування сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в агропромисловому виробництві України.

Список використаних джерел:

1. Томілін О., Краснікова О., Гечбаія Б., Зоря С., Дроботя Я., Синиця Ю. Управління ризиками в аграрному секторі: фінансовий аспект. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. Vol. 4 (51). PP. 147–162. DOI:10.55643/fcaptr.4.51.2023.4096 <https://dspace.pdau.edu.ua/handle/123456789/15937>
2. Демченко О. В., Механізм впливу сільськогосподарської кооперації на розвиток людського капіталу сільських територій України. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Том 9. № 1. С. 327 – 331. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-55>

3. Томілін О. О. Обслуговуюча кооперація – один із проявів вертикальної інтеграції при міжгалузевій взаємодії. *Інноваційна економіка*. Тернопіль, 2012. № 10 (36). С. 39–43. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1576>
4. Пантелеймоненко А.О. Кооперативи підприємців та їх бізнес-моделі. *Економічний простір*. 2024. № 191. С.315–330. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-52>
5. Томілін О. О., Галич О. А. Економічні аспекти розвитку міжгалузевих відносин в аграрній сфері: монографія. Полтава: ПДАА, 2016. 176 с. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/1618>

Олексій Хрисостоміді,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
1 курсу спеціальності «Менеджмент»
Науковий керівник: **Вікторія Мацука,**
к.е.н., доцент кафедри менеджменту та фінансів,
Маріупольський державний університет,
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ЧЕРЕЗ МОТИВАЦІЮ: УПРАВЛІНСЬКІ ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ

Мотивація — це рушійна сила, яка стає ключовою в умовах кризи, особливо під час воєнного стану, коли економіка України стикається з безпрецедентними викликами. У цей період професійна мотивація керівників, зокрема менеджерів у сфері фінансів та управління, набуває стратегічного значення, адже саме вони є тими, хто приймає рішення, що впливають на стабільність і відновлення економіки.

У воєнний час мотивовані менеджери не лише виконують завдання, але й проявляють гнучкість, ініціативність і здатність адаптуватися до складних обставин. Вони знаходять шляхи для збереження й ефективного використання ресурсів, шукають нові можливості для інвестицій та стимулюють роботу своїх команд навіть у найскладніших умовах.

В умовах воєнного стану економіка України стикається з низкою викликів, серед яких:

- порушення логістичних ланцюгів;
- руйнування інфраструктури;
- скорочення зайнятості та зниження доходів громадян;
- дефіцит інвестицій та зростання витрат на оборону [2].

Ці виклики вимагають ефективних управлінських рішень. Тому професійна мотивація керівників набуває критичного значення:

1. Забезпечення економічної стійкості: мотивовані менеджери приймають рішення, спрямовані на оптимізацію використання ресурсів і збереження виробничих потужностей.
2. Ініціювання інновацій: у складних умовах саме інноваційні підходи допомагають вирішувати проблеми та відкривати нові можливості для економіки.
3. Підтримка суспільної довіри: мотивовані керівники створюють умови для стабільності на підприємствах, що сприяє збереженню робочих місць і економічної активності [1].

В умовах війни мотивація формується на основі внутрішніх і зовнішніх факторів:

1. Внутрішні чинники:
 - Патріотичний обов'язок: бажання зробити свій внесок у відновлення економіки країни.
 - Особиста відповідальність: розуміння важливості своєї ролі у подоланні кризи.
 - Прагнення до самореалізації: мотивація бути частиною системних змін і відновлення країни.
2. Зовнішні чинники:
 - Стабільна винагорода: навіть у кризовий час компанії мають забезпечувати виплати, які дозволяють працівникам підтримувати рівень життя.
 - Визнання внеску: важливість відзначення досягнень менеджерів на рівні організації чи держави.
 - Ресурси для роботи: доступ до інструментів, фінансування та підтримки, які сприяють ефективному виконанню завдань.

Для розвитку економіки України в умовах війни необхідно створити сприятливе середовище, яке стимулюватиме професійну активність управлінців:

- Державна підтримка бізнесу: запровадження податкових пільг, субсидій та грантів для підприємств, які адаптуються до умов війни.
- Навчання та перепідготовка кадрів: організація програм, що підвищують кваліфікацію керівників і забезпечують їм доступ до сучасних знань та інструментів [4].
- Відзначення внеску лідерів: національні та корпоративні програми визнання, які мотивують управлінців працювати на благо країни [3].

Підприємства, які адаптувалися до воєнних умов, демонструють значну залежність від мотивованих керівників. Наприклад:

- Відновлення виробництва у безпечних регіонах: керівники знаходять ресурси для релокації підприємств та залучення нових клієнтів.

- Ініціативи зі створення робочих місць: підприємства, які адаптують свою діяльність до потреб воєнного часу (виробництво військової амуніції, гуманітарна допомога), зберігають зайнятість і підтримують економіку.
- Міжнародні проекти: менеджери залучають інвестиції та партнерів, щоб інтегрувати український бізнес у глобальні ланцюги постачання.

Таким чином, професійна мотивація менеджерів є фундаментом для розвитку економіки України навіть у найскладніші часи. У період війни вона стає потужним інструментом, який дозволяє керівникам ефективно реагувати на виклики, приймати рішення, що підтримують економічну стабільність, та забезпечувати умови для майбутнього зростання.

Інвестиції у мотивацію керівників, створення сприятливих умов для їхньої роботи та визнання їхнього внеску у відновлення економіки — це не лише короткострокові заходи. Це основа для формування стійкої, ефективною та інноваційною економіки України, здатної витримати будь-які випробування.

Список використаних джерел:

1. Мацука В.М. Сучасні тренди мотиваційного менеджменту. Сучасний мотиваційний менеджмент: проблеми та перспективи: матеріали II Всеукр. наук.-практ. Інтернет конф. (м. Хмельницький, 1 березня 2024 р.) / заг. ред. МИТРОФАНОВА Н., Хмельницький: ВСП «ХТЕФК ДТЕУ», 2024. с.65-68.
2. Копчак Ю.С., Слюсаренко К.В., Чумаков К.І. Сучасні виклики до менеджменту підприємств та організацій в Україні. Врахування зарубіжного досвіду у вітчизняній практиці. Економіка та суспільство. 2023. № 48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-79> (дата звернення: 22.01.2025).
3. Чорнодід І. С., Василюк Н. М. Особливості управління персоналом в умовах воєнного стану. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2022. № 6. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2022-6-04-08> (дата звернення: 22.01.2025).
4. Мацука В.М. Сучасні підходи до управління персоналом. Теорія і практика розбудови екосистеми соціальної сфери в умовах повоєнного відродження України [Електронний ресурс]: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 17-18 квітня 2024 р.). Київ: КНЕУ. 2024. С.239-242.

Юлія Цвігун

студентка 2 курсу спеціальності

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Науковий керівник **Ірина Булах**,

викладач вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист

ВСП «Уманський фаховий коледж технологій та бізнесу УНУС»

м.Умань, Україна

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Сьогодні триває третій рік повномасштабного російського вторгнення в Україну та одинадцятий рік війни з державою-агресором. Це глобальна трагедія світового масштабу з далекосяжними людськими та економічними наслідками, що завдала та продовжує завдавати величезної шкоди населенню, економічних втрат в Україні та за її межами, нівелювавши 15 років вітчизняного розвитку. Зважаючи на дану ситуацію, вітчизняна економіка продовжує функціонувати, як на макро-, так і на мікрорівні, здійснює істотний вплив на глобальне економічне середовище, внаслідок чого створила свій унікальний організаційно-економічний механізм під час воєнного стану. Тому виникає необхідність здійснити аналіз економіки України в період повномасштабної війни.

2025 рік характеризується новими глобальними викликами, що ускладнюють прогнозування економічної ситуації в Україні: руйнування енергетичної інфраструктури, затримка допомоги від країн-партнерів, геополітичне розбалансування світу збройними конфліктами та потенційними збройними конфліктами, можливі політичні зміни. Якщо раніше фактор війни розраховували, вважаючи, що війна закінчиться протягом року (короткостроковий підхід), натеper фактор війни при прогнозуванні моделей розвитку економіки України враховується як безстроковий детермінант у зв'язку з досвідом останніх років та вважається більш доцільним підходом, що підтверджується укладанням середньострокових угод між Україною та країнами-партнерами.

24 лютого 2022 року в Україні було запроваджено воєнний стан, який тимчасово обмежив громадянські та політичні права і дозволив уряду запровадити командне управління в економічній сфері. Домінуючу роль приватного сектора та ринкових сил було збережено у більшості економічних сфер, а пов'язані з війною прерогативи були використані лише частково, наприклад, щодо обмеження конвертованості гривні та банківських операцій з іноземною валютою, а також в енергетичному і транспортному секторах [1].

Перший рік масштабного вторгнення мав надзвичайно складні соціально-економічні наслідки: масштабні руйнування виробничого капіталу, інфраструктури, людські жертви, соціальні втрати, зменшення доходів суб'єктів, зниження їх купівельної спроможності та обсягів

заощаджень. Зокрема, національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн. осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення.

В таких умовах загострилася проблема поглиблення технологічного відставання економіки України.

Домінуючими у структурі наповнення ВВП галузями лишаються металургійна промисловість, агропромисловий комплекс та сфера послуг.

Враховуючи масштабні руйнування виробничої бази та критичної інфраструктури, уникнути неконтрольованого темпу інфляції вдалося, завдячуючи відкритому західному кордону України і факту, що сусідні країни не були охоплені війною. Отже, це дозволило значну частину споживчого попиту в Україні задовольнити за рахунок імпорту, який зміг компенсувати частину втраченої внутрішньої пропозиції.

Для того, щоб самостійно підтримувати економіку, Україні необхідне масштабне відновлення промисловості. Українські компанії вже намагаються розвивати та модернізувати власне виробництво, але їхні ресурси досить обмежені, тому виникає термінова потреба в іноземних інвестиціях. Перешкодами іноземного інвестування в Україні є: рівень захисту прав власності, бюджетна та податкова політики, низький рівень свободи руху фінансових ресурсів. Важливо зазначити, що українська влада має почати безпосередньо усувати ці перешкоди вже на цьому етапі, не чекаючи закінчення бойових дій, щоб іноземні інвестори розуміли свою вигоду та мали більшу мотивацію інвестувати.

Функціонування країни, виплата соціальних виплат, зарплат і пенсій є залежними від зовнішньої фінансової допомоги. Міжнародна підтримка України збільшується, але вона недостатня, тому уряд радикально збільшив державний борг у 2024 р. З початку російського вторгнення партнери надали Україні 60,17 млрд. дол. безповоротної допомоги та позик. Більша частка видатків державного бюджету спрямовується на оборону та безпеку. Джерелом фінансування видатків на соціальні потреби та оплату праці бюджетної сфери є допомога міжнародних партнерів[2].

Перспективи української економіки залежать від тривалості війни, пов'язаних з нею збитків і розміру зовнішньої фінансової допомоги.

Обґрунтовано, що з метою подолання існуючих перешкод та суперечностей розвитку державі доцільно розробити та реалізувати систему заходів, що дозволить досягнути порівняльних переваг України як на воєнному, так і на економічному “фронтах”.

Потрібно перелаштовувати економіку на забезпечення потреб обороноздатності держави, розвивати пріоритетні в умовах війни галузі: виробництво зброї і боєприпасів, безпілотників; військове

машинобудування; інженерну електроніку; програмне забезпечення; сферу соціальних послуг і гарантій тощо[3].

Стратегічно важливим лишається відновлення критичної інфраструктури, металургійної, обробної, хімічної промисловостей, сільського господарства, продовольчої сфери та ін., ґрунтуючись на державних програмах розвитку та підтримки галузей.

Вирішення гуманітарних питань спрямоване на відбудову соціальної інфраструктури, створення дієвої системи соціального забезпечення постраждалого населення, побудову медичних реабілітаційних центрів для військових, центрів психологічної підтримки та ін. Україні необхідно буде розробити дієвий механізм матеріальної компенсації постраждалим.

Отже, економіка України в період повномасштабної війни, зважаючи на постійні бойові дії, руйнування критичної інфраструктури, демографічну кризу, перебуває в достатньо стабільному стані завдяки потужній підтримці країн-партнерів та ефективному сформованому організаційно-економічному механізму: попит та пропозиція робочої сили, ділова активність підприємств поступово виходять на довоєнні рейки, стабілізується монетарна політика, інфляційне таргетування, провадяться реформи на ринку електроенергії, фактор війни розглядається як безстроковий детермінант, укладаються міжнародні угоди з підтримки України, створено український морський коридор з метою експорту та імпорту товарів.

Однак, незважаючи на поживавлення економічних процесів, економіка України перебуває у фазі депресії як наслідок впливу фактору війни. Тому ми постійно повинні вживати заходів щодо створення відповідних оборонних та економічних потужностей для досягнення бажаного результату – мирного неба над Україною!

Список використаних джерел:

1. Богдан Т. Фінансово-економічні наслідки війни. LB.UA. 31 березня 2023. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoeconomichni_naslidki.html
2. Обух В. Що сприяє економічній стійкості України під час війни за Незалежність. Укрінформ. 19 лютого 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3751995-so-spriae-ekonomichnij-stijkosti-ukraini-pid-cas-vijni-za-nezaleznist.html>
3. Куш О. Економіка війни: чому ми досі не на «воєнних рейках» і як на них стати. Укрінформ. 12.02.2024 URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3825972-ekonomika-vijni-comu-mi-dosi-ne-na-voennih-rejках-i-ak-na-nih-stati.html#>

Сергій Чайковський

здобувач *третього* (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
м. Харків, Україна

Науковий керівник: **Олена Сущенко**,
д.е.н., професор, завідувач кафедри туризму
та готельно-ресторанного бізнесу,
Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ, Україна

НАПРЯМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ділова репутація готельного підприємства є важливим нематеріальним активом, який відображає рівень довіри клієнтів, партнерів та суспільства до його діяльності. В умовах воєнного стану підтримка та зміцнення цієї репутації набувають особливого значення та вимагають адаптації до нових викликів. Воєнний стан суттєво впливає на функціонування готельних підприємств, зокрема через зміну попиту та клієнтської бази. Забезпечення безпеки гостей та персоналу стає пріоритетним завданням. Готелі впроваджують системи оповіщення про загрози, облаштовують укриття та забезпечують безперебійну роботу навіть за умов відключення електроенергії.

Ділова репутація готельного підприємства, як нематеріальний актив, безпосередньо впливає на його конкурентоспроможність та успішність на ринку [1]. Вона формується на основі сприйняття клієнтів, партнерів та суспільства загалом щодо якості послуг, надійності та етичних стандартів компанії. Оцінювання ділової репутації дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а також визначити напрями для її покращення.

Експерти в сфері репутаційного менеджменту дотримуються підходу, що ділова репутація, або гудвіл, є важливим нематеріальним активом підприємства, який відображає його авторитет, впізнаваність бренду та довіру клієнтів. Вона безпосередньо впливає на здатність компанії генерувати додатковий прибуток порівняно з аналогічними підприємствами в галузі. Іншими словами, ділова репутація має чітку ціну, це так званий "гудвіл" (goodwill) – різниця між ринковою ціною та балансовою вартістю активів підприємства як цілісного майнового комплексу [2].

Оцінка ділової репутації в грошовому вираженні є важливим аспектом фінансового аналізу та управління компанією. Вартісна оцінка ділової репутації підприємства – гудвілу, базується на визначенні її економічної цінності через різні методи. Зокрема, метод надприбутку розглядає гудвіл як джерело додаткового доходу, порівнюючи прибутковість компанії з середніми показниками в галузі та визначаючи частину

прибутку, яка не може бути пояснена матеріальними активами. Інший підхід, балансовий метод, визначає гудвіл як різницю між ціною придбання компанії та сумарною вартістю її активів і пасивів, зазначених у фінансовій звітності. Таким чином, оцінка ділової репутації підприємства базується на аналізі його фінансових показників та ринкової позиції, що дозволяє визначити її вартість у грошовому вираженні. Відповідно до стандартів, визначених у 1991 році Американським товариством оцінювачів (ASA), поняття «гудвіл» включає наступні складові:

- колективна цінність співробітників компанії, включно з їхнім досвідом, навичками та знаннями, яка сприяє поточній діяльності та успіху компанії;
- система менеджменту, встановлені процедури, протоколи, які компанія розробила, підвищуючи ефективність і забезпечуючи конкурентну перевагу;
- цінність, отримана від рівня лояльності клієнтів, які, як очікується, продовжуватимуть приносити дохід у майбутньому;
- репутація, імідж та впізнаваність бренду компанії - цінність, що може призвести до підвищення довіри клієнтів і конкурентних переваг;
- стратегічна перевага фізичного розташування компанії, яка може сприяти підвищенню продажів або операційної ефективності;
- контракти, які перешкоджають колишнім власникам або ключовим співробітникам вступати в конкуренцію з компанією, таким чином зберігаючи її конкурентні позиції;
- вартість державних або регулятивних ліцензій і дозволів, необхідних для діяльності компанії, які може бути важко отримати.

Складові гудвілу визначають потенціал компанії до створення її нематеріального активу, який представляє надлишкову вартість бізнесу за межами його ідентифікованих матеріальних і нематеріальних активів. Для розрахунку гудвілу спочатку визначають загальну суму, сплачену за придбання підприємства, яка може включати грошові кошти, еквіваленти грошових коштів або інші форми компенсації. Далі оцінюють справедливую вартість усіх ідентифікованих активів (як матеріальних, так і нематеріальних) та зобов'язань підприємства на дату придбання. Формула для розрахунку гудвілу виглядає наступним чином:

$$\text{Гудвіл} = B_n - (CB_{ia} - CB_z),$$

де B_n - Вартість придбання,

CB_{ia} - справедлива вартість ідентифікованих активів,

CB_z - справедлива вартість зобов'язань.

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 19 [3], гудвіл відображається як нематеріальний актив у балансі підприємства-покупця. Він не підлягає амортизації, але щорічно

перевіряється на зменшення корисності. У разі виявлення знецінення, сума зменшення корисності визнається у звіті про фінансові результати як витрати. Варто зазначити, що негативний гудвіл, коли вартість придбання менша за справедливу вартість чистих ідентифікованих активів, обліковується окремо і визнається як дохід у періоді придбання після повторної оцінки справедливої вартості активів і зобов'язань. Таким чином, розрахунок гудвілу є важливим етапом у процесі управління репутацією компанії, оскільки він відображає нематеріальні цінності, які можуть впливати на її майбутню прибутковість та фінансовий стан.

Важливим також для оцінки репутації готельного підприємства є застосування комплексного підходу, який включає такі складові:

- порівняльний аналіз – зіставлення репутації готелю з конкурентами для визначення його позиції на ринку та виявлення областей, які потребують вдосконалення;
- анкетування та опитування гостей задля отримання зворотного зв'язку та визначення сильних й слабких сторін обслуговування;
- аналіз та управління онлайн-відгуками, який передбачає моніторинг та аналіз відгуків на таких платформах, як TripAdvisor, Booking.com та ін., що допомагає виявити тенденції у сприйнятті готелю клієнтами та оперативно реагувати на негативні коментарі;
- методи "таємного гостя", SERVQUAL, "критичних випадків" задля виявлення системних проблем у процесах обслуговування.

Таким чином, систематичне оцінювання та управління діловою репутацією є ключовими елементами успішної діяльності готельного підприємства. Використання різноманітних методів та інструментів дозволяє не лише підтримувати високий рівень довіри серед клієнтів та партнерів, але й забезпечувати стійкий розвиток та конкурентні переваги на ринку.

Список використаних джерел:

1. Труніна І. М., Сущенко О.А. Дослідження конкурентних переваг суб'єктів підприємницької діяльності в умовах глобалізації. *Часопис економічних реформ*. 2015. № 3. (19) С. 43-49.
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 (МСФЗ 3) Об'єднання бізнесу. – URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_006.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>

Галина Чекаловська,
к.е.н., доцент кафедри фундаментальних
та спеціальних дисциплін,
Чортківський навчально-науковий інститут
підприємництва і бізнесу ЗУНУ,
м. Чортків, Україна

МАЛИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ: СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Малий бізнес є важливою складовою економіки будь-якої країни, оскільки забезпечує робочі місця, сприяє розвитку інновацій, підтримує конкуренцію та стимулює економічний ріст. Однак під час війни, коли країна стикається з серйозними соціально-економічними викликами, малий бізнес також зазнає значних труднощів. В умовах воєнного часу малий бізнес не тільки змушений адаптуватися до нових умов, але й знайти нові можливості для розвитку.

Під час війни малий бізнес стикається з рядом проблем, серед яких виокремимо наступні:

- безпека та нестабільність: воєнні дії можуть призвести до пошкодження або знищення інфраструктури, що сильно ускладнює ведення бізнесу. Особливо це стосується підприємств, які працюють у зонах активних бойових дій;
- економічна криза: війна зазвичай супроводжується падінням ВВП, інфляцією та девальвацією національної валюти, що веде до зниження купівельної спроможності населення та зменшення попиту на товари та послуги;
- відсутність фінансування: багато малих підприємств втрачають доступ до кредитування та інвестицій. Банки і фінансові установи часто обмежують видачу кредитів через високу ризиковість.

Важливим аспектом є і кадрові проблеми, коли частина працівників мобілізується на службу в армії, що створює проблеми для бізнесу в забезпеченні працівниками. Деякі підприємці змушені запроваджувати гнучкі форми роботи або залучати тимчасових працівників.

Крім розглянутих вище проблем, які менш негативно впливають на стан підприємництва, але залишаються серед актуальних перешкод для бізнесу, належать: розрив ланцюжків постачання, брак палива, проблеми з електроенергією, руйнування виробничих потужностей, відсутність необхідних сировини та матеріалів, недобросовісність конкурентів, пошкодження майна у результаті активних бойових дій, корупція [1, с. 13].

Не дивлячись на усі складнощі українці все частіше наважуються відкривати свою справу. Так, за даними Опендатабот: «У червні 2023 р. було зареєстровано рекордну кількість підприємців за останні три роки, а саме 31477 ФОПів. Для прикладу, востаннє більше 30 тис. нових підприємців було зареєстровано у червні та липні 2020 р. Загалом за перше півріччя 2023 р. українці відкрили трохи менше 134 тис. нових

бізнесів – це майже 70 % від кількості відкритих ФОПів за весь 2022 р.» [2].

Незважаючи на ці складнощі, малий бізнес також знаходить можливості для адаптації та розвитку. Одним із шляхів адаптації є перехід до онлайн-формату, що дозволяє підприємствам зберігати зв'язок з клієнтами та збільшувати обсяги продажів через інтернет. Крім того, малий бізнес може швидко адаптувати свою продукцію до змінюваних потреб ринку, наприклад, виготовляючи товари для потреб армії чи під час кризових ситуацій. Також важливою підтримкою є державна допомога, яка може включати субсидії, податкові пільги чи кредити з пільговими умовами.

Існують і інші можливості для розвитку малого бізнесу під час війни. Зокрема, підприємства можуть орієнтуватися на постачання товарів для військового та оборонного сектору, що є пріоритетним напрямом під час конфлікту. Водночас, технологічні стартапи мають шанс продовжувати свою діяльність і розвиватися, зокрема завдяки попиту на ІТ-послуги як всередині країни, так і за її межами. Окрім того, після завершення бойових дій значним попитом користуватимуться компанії, що займаються відновленням інфраструктури, будівництвом і постачанням будівельних матеріалів. Сільське господарство також має потенціал для розвитку, адже збереження продовольчої безпеки залишається важливим завданням у будь-який час.

Малий бізнес може також орієнтуватися на зовнішні ринки, розширюючи експорт або надаючи свої послуги за кордоном. Цей підхід дозволяє зменшити залежність від внутрішнього попиту, який може знижуватися через економічну нестабільність.

Успішна адаптація малого бізнесу до умов війни вимагає використання різноманітних стратегій. Диверсифікація асортименту або послуг дозволяє знизити ризики, що виникають через зміни на ринку. Оптимізація операційних процесів і зниження витрат допомагають зберегти рентабельність навіть у кризовий період. Залучення зовнішніх фінансів через гранти або кредити також може стати важливим фактором для стабільності. Крім того, малий бізнес може бути більш гнучким у кадрових питаннях, застосовуючи тимчасових працівників або фрилансерів, що дозволяє швидко реагувати на зміни в потребах і вимогах ринку.

Сьогодні багато малих підприємств орієнтуються на підтримку армії, волонтерів і постраждалих від війни. Вони залучають частину своїх доходів до благодійних проєктів або організовують волонтерську діяльність (наприклад, виробництво і поставка продуктів, медичних засобів, бронешитів, ліків). Бізнеси активно долучаються до збору гуманітарної допомоги, співпрацюють з державними та міжнародними організаціями для надання допомоги.

Отже, хоча малий бізнес під час війни стикається з серйозними труднощами, він також має значний потенціал для розвитку та адаптації. З правильним підходом, інноваційними стратегіями та підтримкою з боку держави і міжнародних організацій малий бізнес може не тільки пережити кризу, а й стати важливою частиною відновлення економіки після війни. Попри численні труднощі, він продовжує залишатися важливою частиною економіки країни, створюючи нові можливості для росту та інновацій.

Список використаних джерел:

1. Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Аналітичний звіт. Київ: Програма розвитку ООН в Україні. 2022. 77 с.
2. Українці у червні відкрили рекордну кількість ФОПів за останні три роки. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/fop-record-2023>.

Данило Чернаєнко,

аспірант 2 курсу спеціальності «Економіка»
кафедри Смарт-економіки

Київський національний університет технологій та дизайну,
м. Київ, Україна

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗБУДОВИ SMART-МІСТ

Міста є центрами активності, але зі зростанням населення вони стикаються з різними проблемами, такими як затори на дорогах, забруднення та неадекватне управління ресурсами. Рішення цих проблем постає у вигляді «розумних міст». Розумні міста використовують технології, щоб стати більш стійкими, ефективними та придатними для життя. Інтелектуальні системи потрібні для того, щоб міста могли справлятися з обмеженим простором і ресурсами в усьому світі. Як наслідок, розумні міста з'явилися завдяки високоінноваційним галузям і ринкам ІКТ, а також почали використовувати нові рішення, що використовують переваги Інтернету речей (IoT), технологій великих даних і хмарних обчислень, щоб встановити глибокий зв'язок між кожним компонентом і рівнем міста. Кілька ключових технологій об'єднуються, щоб побудувати працююче розумне місто, яке відповідає потребам людини [1].

Концепція розумних міст зараз активно розвивається у всьому світі, охоплюючи як розвинені країни, так і країни, що розвиваються. Різні регіони впроваджують технологічні інновації, спрямовані на вирішення їхніх унікальних соціально-економічних та екологічних проблем. Інтеграція технологій у міське середовище стала ключовим фактором у покращенні якості життя громадян, оптимізації використання ресурсів,

мінімізації витрат і зміцненні стійкості до зміни клімату. Розумні міста не тільки створюють нові шляхи для економічного розвитку, але й сприяють адаптації до глобальних змін, таких як зростання населення, урбанізація та необхідність зниження викидів парникових газів. На сьогоднішній час серед основних тенденцій розбудови смарт-міст у світі, враховуючи регіональні ініціативи, слід виокремити такі:

- Поступовий перехід на відновлювані джерела енергії. Як великі так і маленькі міста по всьому світу активно впроваджують технології сонячної та вітрової енергетики для зменшення викидів CO₂. При цьому в деяких регіонах із проблематикою постачання електроенергії із традиційних джерел (як, наприклад, під час військового стану в Україні) ця альтернатива стає необхідністю для забезпечення життєдіяльності міста;
- для автоматизації міських процесів, аналізу даних та оптимізації використання ресурсів все більш активно відбувається інтеграція штучного інтелекту (ШІ);
- розвиток смарт-мобільності шляхом популяризації велосипедного та електротранспорту, будівництва зарядних станцій;
- підвищення соціальної відповідальності та інтеграції шляхом створення платформ для участі громадян у прийнятті рішень, запровадження електронного урядування.

За даними StartUs-Insights - розвитку концепції розумного міста, визначено 10 ключових напрямів розвитку Smart-міст до 2025 року, які дозволяють відобразити основні тенденції в світі (рис. 1). Як бачимо, важливу роль у забезпеченні стійких змін компонентів розумного міського середовища відіграють Інтернет речей (IoT), штучний інтелект (ШІ), хмарні обчислення та аналітика даних. Найбільш поширеною та впливовою тенденцією є розвиток системи розумної мобільності, яка охоплює широкий спектр технологічних рішень: від інтелектуальних систем управління дорожнім рухом та впровадження транспорту з нульовими викидами до розвитку автономних транспортних засобів і програм спільного використання автомобілів [3].

Smart Mobility 20%	Public Safety & Security 10%	Green Urban Planning 8%	Advanced Waste Management 8%
Digital Citizen 18%	Smart Energy 10%	Smart Building 8%	Intelligent Farming 3%
	E-governance 9%	Advanced Water Management 6%	

Рис. 1. 10 ключових напрямів розвитку розумного міста
Джерело: подудовано на основі [3].

Іншим важливим напрямом є впровадження технологічних рішень для задоволення потреб так званих "цифрових громадян", що включають розвиток дистанційних медичних послуг, інтерактивної освіти та цифрових розважальних сервісів. Поряд з цим, стартапи активно досліджують можливості підвищення рівня безпеки громадян шляхом використання технологій блокчейну для зберігання та обробки даних.

Окрім цього, новітні розробки у галузях робототехніки, розширенню реальності та безпілотних літальних апаратів сприяють розширенню функціональних можливостей у таких сферах, як міське планування, управління сільським господарством та утилізація відходів, що відкриває нові перспективи для ефективного управління міським середовищем. Світові країни активно впроваджують Smart-технології у свої міські інфраструктури, адаптуючи їх до специфічних умов кожного регіону. На глобальному рівні такі технології сприяють досягненню значних економічних, соціальних та екологічних вигод [4, 5].

У майбутньому Smart-міста відіграватимуть ключову роль у створенні нового міського середовища. Новітні технології будуть впроваджувати екологічно чисті рішення для управління ресурсами, розвиватимуть стійкі транспортні мережі та впроваджуватимуть цифрові інновації для підвищення якості життя, сприяння соціальному залученню та підвищення громадської безпеки.

Список використаних джерел

1. Kirimtat A., Krejcar O., Kertész A., Tasgetiren M. F. Future Trends and Current State of Smart City Concepts: A Survey, 2020. URL: <https://www.oracle.com/cis/internet-of-things/what-is-iot> (дата звернення: 20.09.2024).
2. Ismagilova E., Hughes L., Dwivedi Y. K., Raman K. R. Smart cities: Advances in research—An information systems perspective // *International Journal of Information Management*. 2019. Vol. 47. P. 88–100. DOI: 10.1016/j.ijinfomgt.2019.01.004 (дата звернення: 22.09.2024).
3. StartUs-Insights. Top 10 Smart City Trends & Innovations in 2025. URL: <https://www.startus-insights.com> (дата звернення: 25.09.2024).
4. Statista – The Statistics Portal for Market Data, Market Research and Market Studies. Technology spending on smart city initiatives worldwide from 2018 to 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/884092/worldwide-spending-smart-city-initiatives/> (дата звернення: 25.09.2024).
5. Sushchenko O., Mitkov M., Olshanska O., Kozubova N. Local population, tourism, hotel and restaurant enterprises as the main producers of municipal solid waste // *BIO Web of Conferences*. 2024. Vol. 114. Article 01013. DOI: 10.1051/bioconf/202411401013. (дата звернення: 25.09.2024).

Валерія Чечель,
студентка 3 курсу спеціальності
«Геодезія та землеустрій»
Науковий керівник: **Роман Куришко,**
Старший викладач кафедри геоматики,
землеустрою та планування територій
«Полтавського державного аграрного університету»,
м. Полтава, Україна

ГЕОІНФОРМАЦІЙНИЙ МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ВІЙНОЮ, ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Ще з самого початку шляху нашої незалежної держави на її плечі «звалювалося» досить багато проблем. В основному, це були зовнішні виклики, пов'язані з геополітичним становищем України. З одного боку, наша держава опинилася між двома впливовими силами – Росією та Заходом, що змушувало її постійно балансувати та шукати свій шлях [1]. З іншого боку, Україна стала об'єктом інтересів багатьох країн, які прагнули отримати контроль над її ресурсами та територією, а найбільше їх приваблювали наші родючі чорноземи та численні поклади корисних копалин. В умовах такої складної ситуації, Україна змушена була боротися за свою незалежність та територіальну цілісність, відстоювати свої національні інтереси та шукати союзників, але як виявилось згодом так звані союзники виявилися «вовками в овечій шкурі».

Одним з таких союзників стала росія. Відносини з росією, завжди були для нашої держави складними та багатогранними. З одного боку, нас об'єднувала спільна історія, культура та навіть мова. З іншого боку, росія протягом століть прагнула домінувати над Україною, ігноруючи її прагнення до незалежності та самовизначення. Та вже в 2014 році вона завдала свій перший «удар» так звану анексію Криму, пояснивши це тим, що на даній території проживає народ який належить росії [2].

Анексія Криму стала для України не лише втратою частини своєї території, але й важливим уроком, який змусив переосмислити своє місце у світі та відносини з Росією. Події 2014 року показали, що так званий "братній народ" насправді є агресором, який готовий порушувати міжнародне право заради власних імперських амбіцій. Це змусило Україну шукати підтримки на Заході, і світ побачив її як країну, що твердо відстоює демократичні цінності та свободу.

Проте окупація Криму була лише початком. Вже у лютому 2022 року ця недодержава розв'язала повномасштабну війну проти України. Це стало не лише великою трагедією для українського народу, а й глобальним викликом для всього світу. Кремль показав свою повну зневагу до будь яких моральних засад, міжнародних норм, людських життів і мирного співіснування між державами.

Та слід зазначити, що попри всі труднощі, Україна не зламалася і продовжує боротьбу за свою незалежність. Українці згуртувалися, демонструючи мужність і незламність, що вражає весь світ, адже на даний момент наша армія входить до низки найкращих армій світу. Сміло можна говорити, що: «Ця війна стане для росії ганебною сторінкою історії, а для України – випробуванням, після якого вона стане ще сильнішою».

Війна в Україні стала не тільки трагедією для мільйонів людей, але й завдала колосального удару по економіці країни. Щоб контролювати скільки завдано збитків, а в подальшому вести ефективну політику відновлення почали активно використовувати геоінформаційний моніторинг, який являє собою геоінформаційну систему, яка дає можливість за допомогою сукупності технічних, програмних та організаційних засобів збирання, зберігання, математичного оброблення, редагування даних про стан об'єктів довкілля і вирішувати екологічні завдання [3].

Простіше кажучи геоінформаційний моніторинг та оцінка збитків - це процес збору, обробки та аналізу геопросторових даних для отримання інформації про збитки, завдані війною. Цей процес включає в себе збір даних з різних джерел, таких як супутникові знімки, аерофотозйомка, дані з безпілотних літальних апаратів, а також дані, зібрані на місцях. Зібрані дані обробляються за допомогою спеціального програмного забезпечення для створення геоінформаційних карт та баз даних. Отримана інформація аналізується для ідентифікації та оцінки збитків, завданих різним секторам економіки, таким як інфраструктура, промисловість, сільське господарство, житловий фонд тощо. Результати аналізу візуалізують у вигляді карт, графіків та звітів для зручного сприйняття та використання звичайними людьми.

Геоінформаційний моніторинг та оцінка збитків має велике значення для відновлення економіки України. ГІС дозволяють отримати точну та об'єктивну інформацію про масштаби руйнувань та збитків, що є основою для прийняття обґрунтованих рішень щодо відновлення. Також вони допомагають визначити найбільш постраждалі регіони та об'єкти, що потребують першочергової уваги, а також розробляти детальні плани відновлення інфраструктури, житлового фонду та інших об'єктів. Важливо також зазначити, що ГІС можуть використовуватися для публічного моніторингу процесу відновлення, що сприяє підвищенню прозорості та звітності органів влади.

Використання ГІС для відновлення економіки України є критично важливим для майбутнього відбудовування інфраструктури, житлового фонду, промисловості, сільського господарства та екології. Геоінформаційні системи допомагають оцінити масштаби руйнування доріг, мостів, електромереж, водопроводів та інших інфраструктурних об'єктів для планування та реалізації відновлювальних робіт. ГІС

дозволяють ідентифікувати пошкоджені та зруйновані житлові будинки для надання допомоги постраждалим та планування будівництва нового житла. ГІС дозволяють оцінити збитки, завдані сільськогосподарським угіддям, для відновлення сільськогосподарського виробництва та забезпечення продовольчої безпеки. ГІС допомагають оцінити шкоду, завдану навколишньому середовищу, для розробки заходів щодо відновлення екосистем та мінімізації негативного впливу війни на довкілля [4].

Отже, геоінформаційний моніторинг та оцінка збитків, завданих війною, є важливим інструментом для відновлення економіки України. Використання ГІС дозволяє отримати точну та всебічну інформацію про масштаби руйнувань та збитків, що є основою для ефективного планування та реалізації відновлювальних робіт.

Список використаних джерел:

1. Історичні землі України: вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Російська окупація Криму: вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
3. Лазоренко Н. Ю. Геоінформаційний моніторинг : конспект лекцій / Н. Ю. Лазоренко, Д. О. Кінь. Київ : КНУБА, 2024. 87 с. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/24720812-46d5-4f7a-a4db-d6b004c0b665/content>
4. В Україні створять геоінформаційну систему моніторингу руйнувань: URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3514353-v-ukraini-stvorat-geoinform-acijnu-sistemu-monitoringu-rujnuvan.html>

Микола Швець,

студент 3 курсу спеціальності

«Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Інна Гуменюк,**

викладач ВСП «Кам'янець-Подільський фаховий коледж»

НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»,

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ФІНАНСОВІ ЗАГРОЗИ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах реальних воєнних загроз, а тим більше – воєнного стану – забезпечення національної безпеки держави є основою існування країни. А в ієрархії складових національної безпеки першочерговим є процес забезпечення економічної складової, основою якого є фінансування. Саме тому проблема ідентифікація та зниження впливу фінансових загроз на економічну безпеку є основоположною, а розробка шляхів її

вирішення є об'єктом публічного управління та наукових розвідок. Так, основними фінансовими загрозами економічній безпеці України в умовах війни є такі:

- постійне зростання боргового навантаження на бюджет задля фінансування потреби у збільшенні обсягів видатків на оборону;
- перенаправлення бюджетних коштів на фінансування оборони та галузей її підтримки;
- безпрецедентне зростання дефіцитності державного бюджету внаслідок збільшення видатків на фінансування силового блоку;
- обмеженість переліку боргових інструментів, що використовуються у практиці державного запозичення;
- збільшення обсягів простроченої, сумнівної та безнадійної заборгованості;
- залежність фінансового сектору від кон'юнктури міжнародних фінансових ринків та рішень міжнародних організацій;
- зниження обсягів кредитування реального сектору економіки в умовах війни;
- посилення податкового навантаження на бізнес;
- девальвація національної грошової одиниці;
- високий рівень облікової ставки [1, с. 54].

Соціально-економічний розвиток країни залежить від ефективного перерозподілу публічних фінансів, які визначають рівень добробуту як нації загалом, так й її громадян окремо. Наявність достатніх фінансових ресурсів є ключовою умовою для досягнення стратегічних орієнтирів сталого розвитку держави та територіальних громад.

У період військового стану управління публічними фінансами набуває особливого значення та стратегічного пріоритету, оскільки акумулювання достатніх обсягів фінансових ресурсів задля забезпечення пріоритетних напрямів діяльності держави в цій нестабільній ситуації виходить на перший план. Європейські перспективи розвитку України, проведення реформ та модернізації економіки були призупинені внаслідок вторгнення росії на територію України та подальших бойових дій, що серйозно позначилося на економічному та фінансовому стані української держави.

При зростанні боргового навантаження на бюджет в умовах воєнного стану необхідно забезпечити баланс між потребами у збільшенні видатків на оборону та збереженням економічної стабільності. Прийняття ефективних стратегій управління борговим навантаженням, пошук додаткових джерел фінансування та ретельне планування бюджету є ключовими для зменшення фінансових загроз. Також суттєвою фінансовою загрозою перерозподіл бюджетних видатків на користь оборонного сектору за рахунок скорочення видатків на соціальну сферу, освіту чи охорону здоров'я, що негативно впливає на добробут населення.

Найдієвішою протидією фінансовим загрозам економічній безпеці України під час широкомасштабного вторгнення Російської Федерації упродовж 2022–2023 рр. була міжнародна фінансова допомога, зокрема грантова. Так, у 2022 р. фінансування України коштами міжнародних партнерів склало понад 37 млрд дол. США [2], а у 2023 р. – 42,6 млрд дол. США, у тому числі 11,5 млрд дол. США безповоротної допомоги (грантових коштів) [3].

Також варто відзначити, що у воєнний період становить значну складність обслуговування платежів за зовнішніми зобов'язаннями України через їх обов'язковість. Невиконання цих платежів може призвести до дефолту країни. Тому управлінські рішення, пов'язані з використанням публічних фінансів, мають базуватися на збалансованому підході до внутрішніх видатків та витрат на зовнішні запозичення. У цьому контексті, увага має бути приділена борговому іміджу України на міжнародній арені. Вчасні платежі по зобов'язаннях грають ключову роль у підтримці позитивного іміджу країни, сприяючи отриманню підтримки з боку іноземних партнерів і наданню грантів та фінансової допомоги для відновлення та розвитку України у післявоєнний період [3, с. 79].

Таким чином, необхідно наголосити, що війна внесла значні корективи в сферу управління публічними фінансами. Розподіл фінансових ресурсів зазнав суттєвих змін, внаслідок чого змінилися пріоритетні напрямки бюджетних витрат, а надходження до різних рівнів бюджетів стрімко скоротилися. Якщо перед початком війни бюджет виконувався відповідно до плану, то вже у перший місяць війни стала помітною різка тенденція до незапланованого бюджетного дефіциту. Відповідно до цього змінилися джерела залучення фінансових ресурсів, які тепер орієнтовані на зовнішні запозичення та грантову допомогу.

Отже, умови широкомасштабної війни створили безпрецедентні виклики для України, і зовнішнє фінансування відіграло вирішальну роль у забезпеченні економічної безпеки. Зовнішні джерела залучаються для придбання необхідної військової техніки, матеріального забезпечення військовослужбовців та інші оборонні потреби. Також зовнішнє фінансування стало джерелом стабілізації економіки, оскільки сприяло збереженню робочих місць та підтримці бізнесу. Проте, важливо також враховувати ризики, пов'язані із залежністю від зовнішнього фінансування, особливо щодо обмеження економічного суверенітету. Ефективне управління публічними фінансами та пошук альтернативних джерел фінансування стануть важливими пріоритетами державної фінансової політики в умовах продовження воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Липкань А. Ю. Загрози економічній безпеці України в умовах воєнного стану. Проблеми системного підходу в економіці. 2023. № 3(92). С. 45–59. DOI : <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2023-3-7>

2. Фінансування державного бюджету України з початку повномасштабної війни / Міністерство фінансів України. 2023. URL : <http://surl.li/jzdkx>
3. У 2023 році Мінфін України залучив 42,6 млрд доларів США пільгового та грантового фінансування від міжнародних партнерів. URL : <http://surl.li/qmqqtj>

Анастасія Шеніль

*магістрант спеціальності «Адміністративний менеджмент»,
Сумський національний аграрний університет
Науковий керівник: Бричко А.М.,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМУНІКАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ

Останнє десятиліття XX століття стало періодом значних змін у сфері охорони здоров'я. Одним із головних завдань нинішніх реформ у вітчизняній системі охорони здоров'я є її адаптація до умов ринкової економіки, яка охопила всі сфери суспільного життя. Проведення реформ у медичній галузі супроводжується серйозними викликами. Реформатори стикаються з низкою складних завдань, серед яких розробка ефективних механізмів оцінки та підвищення продуктивності роботи всієї системи та її окремих підрозділів.

Варто зазначити, що ринкові механізми в охороні здоров'я мають свою специфіку, обумовлену особливостями самого об'єкта економічних відносин. Предметом купівлі-продажу виступає не здоров'я людини, а медична послуга, що є результатом діяльності медичних працівників. Глобальні економічні тенденції демонструють, що все більше медичних послуг набувають статусу приватних благ, що змінює підходи до їх фінансування та доступності для населення.

Управління медичним підприємством – це складний і багатогранний процес, який реалізується через діяльність персоналу. Головним управлінським інструментом керівника є інформація, якою він володіє та може ефективно використовувати. Збирання, передача та зворотний зв'язок щодо цієї інформації дозволяють організовувати роботу, приймати управлінські рішення та мотивувати співробітників. Важливим аспектом є також здатність передавати інформацію так, щоб вона була правильно сприйнята адресатом. Сучасні управлінці повинні усвідомлювати значущість цього питання та приділяти йому належну увагу.

На сьогодні однією з ключових проблем у діяльності підприємств є ефективність інформаційної взаємодії між учасниками процесу, що реалізується через комунікацію. Очевидним є те, що комунікаційні процеси відіграють центральну роль в організаційній структурі, оскільки є основою ефективного функціонування будь-якого підприємства.

Фахівці розрізняють поняття «комунікація» та «інформація», хоча вони тісно взаємопов'язані. Комунікація охоплює як зміст переданої інформації, так і способи її передачі. Вона передбачає взаємодію щонайменше двох осіб. Учасники управлінського процесу повинні відповідати певним вимогам для ефективного спілкування: володіти навичками слухання, спостереження та сприйняття. Таким чином, ефективна комунікація можлива лише за умови наявності відповідних здібностей та навичок у кожної зі сторін, а також певного рівня взаємного розуміння.

Важливо зазначити, що комунікаційні процеси в організації безпосередньо пов'язані з ключовими управлінськими функціями, такими як планування, організація, мотивація та контроль. Менеджери виконують ці завдання переважно через процес спілкування. У процесі комунікації інформація передається між різними суб'єктами, якими можуть бути як окремі особи, так і групи чи навіть цілі підприємства. У першому випадку комунікація носить міжособистісний характер і передбачає передачу ідей, емоцій та ставлення від однієї особи до іншої різними способами – усно, письмово, за допомогою жестів, міміки, інтонації або навіть часу передачі повідомлення, з метою отримання очікуваної відповіді. У другому випадку мова йде про організаційну комунікацію, оскільки вона здійснюється між різними медичними установами.

Ефективна міжособистісна комунікація є ключовим чинником успішного управління медичним підприємством. Значна частина управлінських рішень приймається в процесі безпосередньої взаємодії між керівником і підлеглими, а також між співробітниками у межах робочих ситуацій. Крім того, якісна міжособистісна комунікація сприяє більш ефективному обговоренню та вирішенню питань, що супроводжуються невизначеністю або неоднозначністю.

Основою будь-якої комунікації є спілкування – процес встановлення та розвитку контактів між людьми, зумовлений необхідністю спільної діяльності. Він включає обмін інформацією, взаєморозуміння, а також формування спільної стратегії та поведінкової лінії. Однак, на шляху ефективного спілкування можуть виникати різноманітні перешкоди, які прийнятнo називати «комунікаційними бар'єрами». До них належать: поверхневі судження, які спотворюють реальну суть питання; стереотипне мислення, коли ставлення до людини формується на основі заздалегідь створених уявлень; зосередженість на власних проблемах, через що співрозмовник може відчувати, що його ігнорують; надмірна

емоційна реакція на окремі слова, що може викликати негативні почуття, такі як гнів чи образа; необґрунтоване переривання розмови, яке може знизити мотивацію до подальшої дискусії.

Щоб мінімізувати такі бар'єри, керівник медичного закладу повинен: бути відкритим до співрозмовника та приймати його таким, яким він є; уважно вислуховувати повідомлення, враховуючи емоційне забарвлення; демонструвати фізичну залученість до розмови; активно та відповідально брати участь у діалозі; звертати увагу на невербальні сигнали співрозмовника; чітко та зрозуміло висловлювати власні думки.

Таким чином, ефективна комунікація відіграє ключову роль в управлінському процесі. Передача інформації є невід'ємною складовою прийняття рішень, а налагодження комунікаційних процесів сприяє підвищенню ефективності роботи підприємства та зниженню рівня інформаційних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Баєва О.В. Менеджмент у галузі охорони здоров'я. URL: http://pidruchniki.com/1781040937372/meditsina/menedzhment_u_galuzi_ohoro_ni_zdorovya.

Діана Шемечко,
студентка 2 курсу спеціальності «Менеджмент»
Науковий керівник: **Софія Гнатюк,**
викладач вищої кваліфікаційної категорії
ВСП «Львівський фаховий коледж ЛНУП»
м. Львів, Україна

РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сьогодні українська економіка пережила безпрецедентне за всю історію потрясіння. Повномасштабна війна вдарила по всіх ланках економічної системи нашої держави. Виробництво основних видів продукції, особливо тих, що складають основу експортного потенціалу України, скорочується. Крім того, порти закриті, руйнується регіональна транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура. Через відтік кадрів за кордон і часткове переселення в західну частину держави сотні тисяч і навіть мільйони людей тимчасово витісняються з активного економічного життя. За попередніми даними Київської школи економіки, загальна кількість зруйнованих або пошкоджених об'єктів тільки житлового фонду станом на кінець 2023р. становила близько 250тис. будівель. [4]. За даними Світового банку, станом на січень 2024р. внаслідок воєнних дій близько 20% представників українського бізнесу стикнулися з руйнуваннями, а 70% — втратили доходи. У середньому дохід підприємств впав вдвічі у

зіставленні з 2021р. Найбільше постраждали східні регіони, де дохід впав втричі, меншою мірою постраждав південь країни — падіння в середньому фіксують на рівні 60%, у західних областях цей показник становить приблизно 40%. Найбільш постраждалими галузями є металургія, яка втратила більш ніж 60% капіталізації й енергетика, яка, за останніми оцінками Світового банку, зазнала збитків близько 12 млрд дол. [2]. Важливим за таких умов є підтримка економіки України на належному рівні та у найближчій перспективі досягнення довоєнних економічних показників розвитку.

Такі події вимагають зміни економічних процесів, особливо інструментів управління зовнішньоекономічною діяльністю. Суттєво має бути змінено правовий механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності, прийнято низку нормативно-правових актів щодо регулювання імпортно-експортної діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану. Зокрема, вітчизняні суб'єкти господарювання повинні бути готові до виходу на нові ринки, але умовою успіху є торгівля високоякісними інноваційно-орієнтованими продуктами, технічними товарами та послугами, які відповідають вимогам прогресивного європейського ринку [3].

За час війни в Україні було прийнято низку рішень щодо податкової реформи, які мали на меті підтримати українську економіку, забезпечити фінансову стабільність, дозволити бізнесу працювати, а людям працювати до тих пір, поки це дозволяє безпека. Тому замість ПДВ та податку на прибуток діє ставка податку 2% від продажів та спрощеного обліку. Крім того, для суб'єктів малого підприємництва, особливо ФОП 1 та 2 групи, запровадили добровільну сплату єдиного податку. Також було запроваджено максимальну дерегуляцію бізнесу та скасовано всі перевірки для всіх підприємств.

Незважаючи на руйнівні наслідки військових дій, банки зберігають стабільність і платоспроможність. Водночас зниження якості активів через падіння платоспроможності бізнесу внаслідок війни буде неминучим, і про це вже свідчать збитки у банківському секторі [5].

Стає явним факт, що поступове відновлення ринкової вартості ресурсів ускладнює доступ до кредитів для бізнесу та громадян, сприяє стриманому попиту в економіці та неадекватній заставі для позичальників.

З середини березня 2022 року Уряд розпочав програму релокації підприємств з метою підтримки стабільності української економіки шляхом переміщення бізнесу з регіонів поблизу або в зоні бойових дій у безпечніші регіони, що знаходяться на Заході України. Незважаючи на те, що переміщені підприємства сплачують податки за основними місцями реєстрації, саме зусилля для покращення їх умов полягає у працевлаштуванні місцевих жителів та внутрішньо переміщених осіб, налагодженні та досвіді підприємницьких зв'язків. Крім того, така

діяльність є важливим іміджевим елементом національної політики на регіональному рівні, результатом якої є покращення інвестиційного та бізнес-середовища, зміцнення співробітництва, створення комфортного середовища для проживання та роботи тощо [5]. Зважаючи на це, Уряд терміново запровадив низку ключових регуляторних новацій, покликаних зменшити фінансове навантаження на бізнес та стимулювати розвиток малого підприємництва.

Вітчизняним підприємствам зі своєї сторони потрібно якісно сплачувати податки та збори, які критично важливі для функціонування держави за умови значного дефіциту бюджету, адже це слугуватиме створенню можливостей для подальшого фінансування ЗСУ і підтримувати контакт з державою і навіть з конкурентами. Дієвим інструментом такої взаємодії функціонує майданчик «Зроблено в Україні», започаткований у 2024 р. Підприємства, маркуючи товари з такою позначкою, звертають увагу населення на необхідність підтримки вітчизняного виробника. Це чудовий приклад медіакампанії, від якої повинні виграти всі: і держава, збільшуючи надходження до бюджету, і українські підприємства, підвищуючи продаж і прибуток, і населення, яке може і хоче підтримувати українських підприємців, купуючи товари і послуги, розуміючи, що це допоможе їм, і державі в складних умовах воєнного стану [1].

Доцільно зауважити, що післявоєнний економічний бум в Україні можливий лише за умови реалізації заходів національної економічної політики відповідно до чіткої та послідовної стратегії, спрямованої на дерегуляцію економіки та створення сприятливого інвестиційного клімату. Головним пріоритетом такої стратегії має стати зміна напрямків державного бюджету. Крім того, бюджетні кошти мають бути спрямовані на забезпечення базових національних послуг у сфері охорони здоров'я та освіти, а також на підтримку закладів культури.

Відновлення пошкоджених об'єктів в умовах воєнного стану — це ще один перспективний напрям розвитку для бізнесу в умовах воєнного стану. Така співпраця може призвести до ефективного використання ресурсів та прискорити відновлення як пошкоджених матеріальних активів країни, так і економічного та фінансового стану вітчизняних підприємств. Фінансування процесу відновлення не лише сприяє відбудові регіонів, а також сприяє створенню нових робочих місць, розвитку підприємництва і підвищенню якості життя населення [3].

Отже, українська економіка та бізнес поступово відновлюються після майже повної зупинки в перші дні ворожих атак – вони шукають нові можливості для розвитку в екстремальних умовах та у військовій тактиці. Частково це відновлення підприємницької діяльності на територіях, звільнених від окупації, частково перенесення виробництва в більш безпечні регіони, частково природний процес адаптації (люди пристосовуються до життя навіть у найскладніших ситуаціях).

Збереження та підтримання економічного потенціалу України в умовах воєнного стану відбувається за рахунок нових податкових змін, що дозволяє забезпечити фінансову стабільність та підтримку бізнесу. Для створення робочих місць шляхом підтримки бізнесу, державних закупівель, будівництва, кредитування та працевлаштування безробітних Урядом було розроблено нову економічну стратегію функціонування в умовах воєнного стану, щоб допомогти економіці вижити і стати основою післявоєнного відновлення. В основі реалізації такої стратегії лежить ряд програм, зокрема це: програма мікрогрантів на створення власного бізнесу, програма безповоротних грантів на розвиток переробних підприємств, програма в агросекторі, програма грантів на висадку нових фруктових і ягідних садів, програма ІТ та інші програми [5].

Важливою складовою успішної стратегії розвитку в умовах війни є тісна співпраця між державою, бізнесом і громадськістю. Спільні зусилля забезпечать ефективність заходів і допоможуть створити стійкі умови для функціонування підприємств у період війни.

Список використаних джерел:

1. Стан і потреби бізнесу в умовах війни. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultatidoslidzenna-v-cervni-2023-roku>
2. Дослідження стану бізнесу в Україні (червень 2023 р.). URL: <https://cid.center/state-and-needs-of-business-in-war-conditions-research/>
3. Бугайчук В. В. Формування стратегії розвитку підприємства в умовах війни. 2023. URL: <https://www.researchgate.net/publication/>
4. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року. Київська школа економіки. URL: https://kse.ua/wpcontent/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
5. Самойлюк М. Трекер економіки України під час війни. Центр економічної стратегії. 2024. URL: <https://ces.org.ua/tracker-economyduring-the-war>

Zhou Youda

Master student of Administrative Management

Sumy National Agrarian University

Scientific supervisor: Alina Brychko

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Sumy National Agrarian University

INCREASING THE LEVEL OF COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE

In the era of globalization and digital transformation, enterprises must continuously adapt to dynamic market conditions to maintain and enhance their competitiveness. Alibaba Group, headquartered in Hangzhou, China, has emerged as one of the world's leading e-commerce and technology conglomerates, demonstrating sustained growth and market dominance. However, as global competition intensifies, the company faces increasing challenges in sustaining its competitive advantage.

The competitiveness of an enterprise is shaped by multiple factors, including innovation, market expansion strategies, supply chain efficiency, customer engagement, and regulatory compliance. Alibaba's success can be attributed to its ability to leverage advanced digital technologies, optimize business models, and expand its ecosystem beyond e-commerce into cloud computing, digital payments, logistics, and artificial intelligence. Despite these strengths, Alibaba operates in an increasingly complex and competitive environment, characterized by regulatory shifts, geopolitical tensions, and evolving consumer behavior.

We examine the key strategies employed by Alibaba Group to enhance its competitiveness, including digital innovation, platform integration, and global market expansion. Additionally, it explores the challenges the company faces and proposes strategic recommendations for sustaining long-term competitive advantage. By analyzing Alibaba's approach to competitiveness, this study aims to provide insights into effective business strategies for enterprises operating in dynamic and technology-driven markets.

The research findings indicate that Alibaba Group's competitiveness is underpinned by several key strategic initiatives:

- ✓ **Technological Innovation:** Alibaba has consistently invested in advanced technologies, including artificial intelligence, big data analytics, and cloud computing. The company's cloud division, Alibaba Cloud, has positioned itself as a global leader, driving revenue growth and enhancing Alibaba's competitiveness in the technology sector.
- ✓ **Ecosystem Expansion:** Alibaba's business model extends beyond e-commerce to include financial services (Ant Group), logistics (Cainiao Network), entertainment (Alibaba Pictures), and digital infrastructure. This diversified ecosystem strengthens its market position and creates a competitive moat that deters new entrants.

- ✓ **Global Market Penetration:** The company has expanded internationally through investments, partnerships, and acquisitions. Initiatives such as AliExpress, Lazada, and partnerships in South Asia and Africa have enabled Alibaba to reach new customer segments and mitigate risks associated with market saturation in China.
- ✓ **Supply Chain and Logistics Optimization:** The integration of smart logistics solutions through Cainiao Network has significantly improved delivery efficiency and reduced operational costs. Alibaba's commitment to intelligent warehousing and real-time tracking has enhanced customer satisfaction and streamlined cross-border trade operations.
- ✓ **Regulatory and Compliance Strategies:** Facing increased scrutiny from Chinese regulators and international trade policies, Alibaba has adopted compliance measures and adjusted business operations to align with new legal frameworks. The company's adaptability to regulatory changes has played a crucial role in sustaining its market leadership.
- ✓ **Consumer-Centric Approach:** Alibaba continuously refines its customer experience through personalized recommendations, AI-driven interactions, and omnichannel retail strategies. The integration of online and offline retail through initiatives like "New Retail" exemplifies the company's innovative approach to consumer engagement.

Despite these strengths, challenges remain, including heightened competition from domestic and international players, regulatory uncertainties, and shifting consumer preferences. To sustain its competitive edge, Alibaba must focus on further innovation, global expansion, and proactive regulatory engagement.

The study underscores that Alibaba's ability to adapt to technological and market changes will determine its future competitiveness. As the global digital economy evolves, continuous investment in strategic initiatives will be essential for Alibaba to maintain its leadership position.

Alibaba Group's sustained competitiveness is the result of its strategic focus on technological innovation, ecosystem expansion, and market diversification. The company's ability to leverage digital transformation and optimize its business model has allowed it to maintain a leading position in the global e-commerce and technology sectors. However, the evolving regulatory landscape, increasing competition, and changing consumer behavior pose significant challenges that Alibaba must navigate effectively.

To sustain its competitive advantage, Alibaba should continue to invest in cutting-edge technologies, enhance supply chain efficiencies, and strengthen its global presence. Additionally, proactive regulatory engagement and a focus on corporate governance will be critical in mitigating risks and ensuring sustainable growth.

In conclusion, Alibaba's future competitiveness will depend on its ability to remain agile and innovative in a rapidly changing business environment. By continuously evolving its strategies and embracing emerging opportunities, the company can reinforce its market leadership and drive long-term success in the digital economy.

References:

1. McKinsey & Company. (2023). *China's digital transformation and the role of Alibaba*. Retrieved from www.mckinsey.com
2. Zhang, W., & Liu, J. (2021). *Innovation and Competitive Strategy of Alibaba Group: A Case Study*. *Journal of Business Strategy*, 42(3), 45-59.

Олег Яцюк,

аспірант спеціальності 073 Менеджмент

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківська, Україна*

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ АВТОСАНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА, ЩО
ФУНКЦІОНУЄ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

В умовах воєнного стану, в тих надзвичайно складних умовах господарювання, в яких працюють українські підприємства в даний час, є необхідними розробка та застосування такої моделі автосанації, яка б при впровадженні в систему управління підприємством вчасно сигналізувала про погіршення показників його діяльності. Це б надало керівництву, по-перше, більше часу на проведення аналізу та застосування дій щодо усунення проблеми, та, по-друге, більше шансів на позитивний результат за нетривалий проміжок часу з незначними витратами фінансових ресурсів, оскільки дозволяло б розпочати фінансове оздоровлення на тому етапі, коли негативне явище у фінансово-господарській діяльності підприємства ще тільки подає свої слабкі сигнали, а не тоді, коли проблема є очевидною й, можливо, має хронічний характер [1]. У зв'язку з цим, автором пропонується модель автосанації, побудована по принципу біокібернетичного контуру саморегуляції. Даний принцип пропагується такими відомими зарубіжними вченими, як Е. Маєр [2], Ф. Вестер [3], К. Татеісі [4] та передбачає розгляд підприємства як біокібернетичної системи.

Доцільність використання зазначеного принципу підтверджується результатами застосування принципу коеволюції та історичного підходу в дослідженні генезису автосанації підприємства. Необхідно зазначити, що терміни “санація” та “автосанація” в економічних дослідженнях запозичений із медицини в середині минулого століття, коли в результаті зміни механістичної картини світу органістичною, принципи функціонування економічних систем були ототожнені з принципами

функціонування живих організмів. Тому, розглядаючи економічну кризу на підприємстві як певне його захворювання, автосанацію слід вважати лікуванням “хворого” господарюючого суб’єкта силами його керівництва, власників чи працівників.

Підприємство, згідно розгляданого принципу біокібернетичного контуру саморегуляції, являє собою складне системне утворення, яке при порушенні нормального протікання процесів буде сигналізувати про це та створювати обмеження щодо поширення кризових явищ. Досліднику (керівнику, менеджеру) необхідно тільки вміти розпізнати такі процеси та правильно управляти ними. У випадку виявлення симптомів кризи, не слід негайно їх усувати будь-якими методами, а проаналізувати причини виникнення та розглядати як поштовх до перебудови роботи підприємства та виходу на якісно новий рівень функціонування [5].

Модель санації повинна включати такі три основні етапи, як: визначення цілей санації, управління санацією та досягнення цілей санації.

На першому етапі визначення цілей санації потрібно здійснити:

- ідентифікацію перших ознак потенційно можливої кризи;
- аналіз причин прояву негативних тенденцій фінансово-господарської діяльності та оцінку можливостей їх усунення;
- формування оперативних, тактичних та стратегічних цілей санації.

Етап управління санацією включає:

- вибір санаційних заходів;
- пошук та мобілізацію необхідних фінансових ресурсів;
- планування санаційних процедур;
- організацію здійснення санаційних процедур;
- контроль за проведенням санації.

Етап досягнення цілей санації включає:

- усунення симптомів кризи;
- усунення причин зародження та розвитку кризових явищ.

Підсумовуючи викладене вище, слід зазначити, що успішна реалізація моделі автосанації підприємства та досягнення стратегічної мети фінансового оздоровлення, тобто забезпечення адаптації підприємства до ринкових умов та підвищення його конкурентоспроможності, є можливим тільки при умові подолання перших симптомів потенційно можливої фінансової кризи, суть якої, з точки зору фінансового менеджменту, полягає в нездатності продовження фінансового забезпечення виробничого процесу.

Список використаних джерел:

1. Яцюк О. С. Автосанація підприємства: історико-філософський генезис. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (серія “Економіка та управління

- в нафтовій і газовій промисловості”). Вип. 1 (27). Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2023. С. 76-89. [https://www.doi.org/10.31471/2409-0948-2023-1\(27\)-76-89](https://www.doi.org/10.31471/2409-0948-2023-1(27)-76-89).
2. Mayer E. u. a. Controlling-Konzepte, Perspektiven fur die 90er Jahre. 2. Aufl. Wiesbaden, 1987.
 3. Vester F. Neunland des Denkens – Vom technokratischen zum biokybernetischen Zeitalter. Stuttgart, 1980.
 4. Татеиси К. Вечный дух предпринимательства. Практическая философия бизнесмена. К.: Укринтур, 1992. 206 с.
 5. Яцюк О. С. Твердохліб І. О. Необхідність, мета та послідовність планування автосанації підприємства. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2013. Вип. 12. Ч. 4. С. 185-188.

Алфавітний покажчик

А		Головаш Інна.....		377
Абубекерова Альбіна	206	Голуб Наталія.....	214	
Б		Голубова Анастасія	380	
Бабич Катерина	351	Гончарук Каріна.....	127	
Багаліка Тарас	353	Горішний Василь	130	
Базилін Владислав.....	355	Горошок Володимир	84	
Барицький Роман	257	Григор'єва Наталія	383	
Бачинська(Якушевіч) Марина	358	Гриценко Софія	386	
Бежнвець Яна	259	Гунько Анастасія.....	133	
Богач Ігор.....	361	Д		
Богдан Едуард	18	Діденко Анастасія	216	
Боднарчук Дмитро.....	59	Донець Аліна.....	391	
Бомба Василь	208	Дубініна Тетяна.....	394	
Бондар Артем	365	Дуленко Злата	396	
Бондар Юлія	368	Є		
Борисова Дар	262	Єганян Мікаел	446	
Босовик Світлана	317	Єремеев Олександр	20	
Бринзело Дмитро.....	116	Єріна Вероніка	399	
Бричко Аліна.....	370	Ж		
Бурець Олександра	119	Жиляков Сергій	23	
Бутенко Богдана	363	Жугунісова Уляна.....	201	
Буша Анна	266	Жук Олександр	401	
В		З		
Вашук Соломія	271	Завербний Андрій	373	
Веля Валерія	210	Завербний Андрій	401	
Вербова Алла	272	Завербний Андрій	508	
Верланов Олександр	274	Задорожна Ольга	218	
Волосович Світлана	277	Залізна Любов.....	401	
Вольська Ангелія	358	Залізна Любов.....	432	
Воронка Юрій.....	122	Залізна Любов.....	508	
Г		Захорольська Алла.....	294	
Гаврилюк Анастасія	282	Зелінський Микита.....	404	
Гапонюк Олександр.....	285	Зигаленко Максим.....	424	
Гафінова Катерина	375	Зоря Олексій.....	407	
Гейко Олександр.....	124	Зубчук Михайло.....	139	
Герасимов Юрій	288	І		
Гетія Геро.....	291	Іванов Владислав.....	86	
Гладій Анна	81	Іванова Юліана.....	409	
Гладков Дмитро	293	Ільчук Валерій	222	
Годлевський Максим.....	230	Й		
		Йоненко Дарія.....	88	

К	
Канцедал Наталія	47
Карпусенко Євгенія	67
Карпусенко Євгенія	335
Квашук Олена	26
Кишкар Максим	415
Кірічек Антон	418
Климчук Дар'я	141
Кокенко Вероніка	297
Колодяжна Анастасія	90
Колосок Андрій	470
Колотило Леонід	240
Комар Андрій	144
Коптев Олександр	146
Корнійчук Роман	421
Котик Михайло	300
Котлінський Сергій	147
Краснікова Оксана	424
Кричківський Ігор	149
Крохмалюк Любомир	222
Куришко Роман	301
Кучер Анна	93
Кушка Анастасія	152
Л	
Ларцева Вікторія	304
Лебеденко Анна	154
Левицький Влад	157
Левченко Дар	96
Лега Ольга	29
Лега Ольга	47
Легін Іван	161
Лесик Микола	429
Лисенко Тарас	99
Листопад Євген	307
Літунов Андрій	310
Луговський Станіслав	432
М	
Мазанько Павло	434
Маковей Інна	32
Малженський Юрій	163
Малихін Артем	222
Маляр Катерина	165
Марков Іван	102
Маркова Світлана	102
Матвеева Анастасія	34
Матвеева Анастасія	36
Мауер Діана	407
Мацука Вікторія	437
Мацюк Вікторія	224
Мельник Іларія	312
Мендерецький Нікіта	227
Мерзлова Дар	440
Мирошніченко Володимир	315
Михайлова Софія	443
Мірошніченко Інга	368
Морозова Надія	230
Морозюк Олександр	39
Мошняга Анастасія	317
Музичук Сергій	168
Н	
Нанаши Нікіта	170
Нападівський Ігор	319
Наточій Анатолій	504
Неверовська Вікторія	322
Неменко Тетяна	451
Ненов Максим	324
Новікова Елеонора	453
О	
Омесь Діана	42
Осадчий Максим	105
Островерх Ганна	456
Охотська Анастасія	45
П	
Павлік Катерина	326
Павлюк Іван	171
Панчук Сергій	173
Пасічник Роман	234
Патерик Олена	176
Пентелейчук Мирослав	240
Перерва Карина	459
Перерва Петро	47
Петрик Олександр	407
Подаков Євгеній	461
Попко Олена	500
Попович Дмитро	464
Попрас Кирило	180
Портной Євген	467
Потюк Юрій	183

Прийдак Тетяна.....	29	Тютюнник Світлана.....	67
Псарук Анастасія.....	51	У	
Пушкар Ангеліна.....	108	Ульзутуєва Аліна.....	67
Пишбельський Володимир.....	470	Ульзутуєва Аліна.....	335
Пятаков Максим.....	186	Ф	
Р		Феденко Дмитро.....	338
Радачинський Тарас.....	188	Федосєєва Анастасія.....	113
Разумова Ганна.....	473	Фізер Максим.....	510
Рак Володимир.....	373	Фролов Андрій.....	513
Рихлевич Аліна.....	86	Х	
Роецький Дмитро.....	55	Хамітов Родіон.....	70
Рожкова Анастасія.....	330	Хилько Іван.....	70
Романів Юрій.....	238	Хорішко Андрій.....	520
Рябенко Галина.....	191	Хрисостоміді Олексій.....	522
С		Ц	
Садовінський Дмитро.....	110	Цвігун Юлія.....	525
Садчикова Ірина.....	240	Ч	
Сербіна Тетяна.....	476	Чайковський Сергій.....	528
Сергєєва Анастасія.....	479	Чекаловська Галина.....	531
Середа Павло.....	193	Чернаєнко Данило.....	533
Сідей Вікторія.....	279	Чечель Валерія.....	536
Сімаков Станіслав.....	242	Ш	
Сіпіта Тетяна.....	481	Шаманський Антон.....	340
Скачкова Галина.....	195	Шаровський Ярослав.....	373
Смерека Василь.....	197	Швець Микола.....	538
Сова Олена.....	484	Шевченко Софія.....	343
Соловійов Ігор.....	488	Шемечко Діана.....	543
Срібний Артем.....	490	Шепіль Анастасія.....	541
Столярчук Наталія.....	57	Шинкевич Андрій.....	247
Стоматова Лілія.....	493	Шишкова Діана.....	345
Стрельбицька Тетяна.....	497	Шматковська Тетяна.....	203
Стришка Євген.....	59	Шматковська Тетяна.....	470
Стрілець Євген.....	62	Щ	
Стройкова Анастасія.....	65	Щелкунов Олексій.....	72
Суханюк Віктор.....	199	Щербатюк Олександр.....	250
Сушич Андрій.....	473	Я	
Т		Якубишин Олег.....	75
Твардовський Юрій.....	500	Яловега Людмила.....	29
Тимовський Владислав.....	201	Яріш Михайло.....	254
Тимофєєв Володимир.....	504	Ярошевський Віталій.....	77
Ткачук Анастасія.....	333	Яцюк Олег.....	549
Толмачова Юлія.....	504	В	
Трач Маркіян.....	508	Brychko Alina.....	515
Тур Олександр.....	245		

	J		T
Jing Zhao.....		388	Tingting Zhou.....
	K		502
Kudria Yaroslav.....		426	V
Kvak Mariia		413	Vatrushkin Artem
	M		268
Minjiang Yao		448	X
	P		Xianhui Sun.....
Pashchenko Oksana.....		135	Xinxin Sui.....
Prykhodko Anna.....		327	517
			Youda Zhou.....
			547
			Z
			Zharikova Anna
			135
			Zharikova Olena.....
			135

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу

Матеріали IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія

Електронне видання